ئالتە بۇرجەك قۇرۇلۇشنى، نۇرغۇن توقۇمىچى قۇشلارنى تىلغا ئالدىم، ئەلۋەتتە، چۈنكى، بۇ ئارقىلىق ئىسلام ئۇممەتلىرى، ئۆلىمالىرى ئۇيقىسىدىن ئويغىنىپ، تەرەققىي قىلىپ، غەلىبە قىلالمىدىكى دەپ، مانا بۇ تەنتاۋى رەھمەھۇللانىڭ سۆزى، ھازىر بولسا، ھارۇن يەھيا، مۇشۇ ئىشلارنى VCD، DVD فىلىم قىلىپ تورىدا تارقاتتى، ھەتتا، بىر نەچچىسى ئۇيغۇر تىلىغىمۇ تەرجىمە قىلىندى، بۇ مەڭگۈلۈك مۆجىزە بولۇپ، ھەرگىز ئۆزگەرمەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ كىتابلارنى ۋە شۇ فىلىملارنى مەڭگۈ ساقلاش مۇھىم ئەۋلادلار ئۈچۈن دەرسلىك قىلىنسۇن. ئۆمۈچۈك، چۈنكە ئوخشاش نۇرغۇن ھاشارەتلەرنى ئىستېمال قىلىپ، ياشىغاچقا، بۇ دېھقانلار ئۈچۈن، بولۇپمۇ باغۋەنلەر ئۈچۈن ناھايىتى پايدىلىق، ئۇنىڭ چىقارغان يىپى، بىر خىل چاپلىشاڭغۇ بولۇپ، بۇ تورغا ئۇسسىگەن ھاشارەت، ئۇنىڭ ئۇۋۇلىشىدىن زادى قۇتۇلالمايدۇ. دەرھال ھۇجۇم قىلىپ، ئۇنى چىرماپ، خۇددى جىنايەتچىنى باغلىغاندەك باپلايدۇ.

ئۆمۈچۈكلەر ئوخشاشمايدىغان بولۇپ، بەزىسى تور توقۇيدۇ، بەزىسى ئۇۋا ياسايدۇ، بەزىسى تورنى توقۇپ، تۆپىگە چىقىپ ئۈچار گىلەم قىلىپ خۇددى بۇلۇتتا ئولتۇرغاندەك، شامالدا ئۇچىدۇ، بەزىسى قۇمغا تور تۇقۇپ، قۇملارنى چاپلاشتۇرۇپ، ئاندىن ئۈستىگە ئېلىپ ياتىدۇ ـ دە، بۇ تور ئۇنىڭغا سايە بولىدۇ، شۇنداقلا يوشۇرنۇش ئورنى بولۇپ، نىشان كەلسە، ھۇجۇم قىلالايدۇ. بەزىسى سۇ يۈزىدە، كېمىدە ماڭغاندەك، ئۈزۈپ ماڭىدۇ، چۈنكى، ئۇ تورنى بىر قىسىم قۇلاقلار ئۈستىگە توقۇپ، قۇلاقلارنى چاتىدۇ، قاراڭلار، بۇ ھاۋادا، قۇرۇقلۇقدا، چۆل، سەھرادا، سۇلاردا، باغلاردا، ئېغىللاردا، ئۆيلەردە ھەممە يەردە ئىنسانلار مەنپەئەتى ئۈچۈن، خىزمەت قىلالايدۇ. جان باقالايدۇ. مانا بۇ، ئاللاھنىڭ يارىتىش، ئىلھام قىلىشى، بىزگە تەلىم بېرىشى، بىزمۇ باللىرمىزنى ئاشۇنداق ھاۋا، قۇرۇقلۇق، سۇ، دېڭىز، چۆل، باغ، تاغ، ھەممە يەردە تۇرمۇش كەچۈرەلەيدىغان تەربىيلىشىمىز لازىم. دۈشمەندىن مۇداپىئەلىنىپ، نىشانغا يېتىپ، غەلىبە قىلىشى كېرەك.

ئۆمۈچۈكنىڭ ھاشارەتلەر بىلەن بولغان پەرقى، بۇنىڭ سەككىز پۇتى بار، باش قىسمىدا ئالتە جۈپ كۆز بولۇپ، ھەممە تەرەپنى كۆزۈتۈپ ئوۋلايدۇ، ئۆمىلىگۈچى ھايۋان بولۇپ، ئۇچالمايدۇ. ھاشارەتلەر بولسا، بەزىسىنىڭ ئىككى كۆزى بولسا، بەزىسىنىڭ ئاشۇ بىر جۈپ كۆزى ئىچىدە نەچچە مىڭ كۆز بار، بەزىسىنىڭ ھەتتا 27 مىڭ كۆزى بار، قانىتى بار ئۇچالايدۇ، چۈمۈلە، ھاشارەت تۈرىگە كىرىدۇ، چۈنكى، قانىتى بو لىدۇ. بەزىلىرىنىڭ قانىتى چوڭ بولغاندا، چۈشۈپ كېتىدۇ، ئۇنىڭ كۆزلىرىمۇ 400دىن ئاشىدۇ، بۇ خىل ھادىسىلەر مىكرۇسكۇپىدا ئاشكارا بولىدۇ. مەن ھەيرانمەن، نۇرغۇن مۇسۇلمانلار، ئاللاھنىڭ بۇنداق قۇدرىتى، ئىلىم ـ ھېكمەتىدىن ئاجايىپ ـ غارايىپ ھېكمەت، مۆجىزىلەردىن قۇرۇق قالىدۇ. ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز ھالدا ياشاپ، خۇددى ھايۋاندەك يەپ ـ ئىچىپلا تۇغۇلۇپ كېتىۋاتىدۇ، ھەي ئىسىت! ئاللاھ بىزگىمۇ ئەقىل ـ پاراسەت، پەم بېرەر، ئامىن!

بۇ تەپسىر پۈتۈنلەي رەڭلىك سۈرەتلەر، يەنى ئالەم بوشلۇقى، ھەر خىل سىستېمىلار، قۇياش سىستېمىسى، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، ئۆز ۋۇجۇدىمىزىكى ئىچكى ئىشلاردىن تارتىپ، سۈرەتلىك چۈشەندۈرۈلگەن، ھەتتا سۈرە بەقەردە بولسا، كاللار ئەھۋالى ئۇنىڭ ئىچكى قىسمى، سۈرە نەملىدە بولسا، چۈمۈللەر، سۈرە نەھلىدە بولسا، ھەسەل ھەرىلىرى، سۈرەت ئەنكەبۇتتا بولسا، ئۆمۈچۈك ئەھۋاللىرى، پۈتۈنلەي سۈرەت ئارقىلىق كەلتۈرۈلگەن بولۇپ، دەل مۇشۇ ئۆمۈچۈكنىڭ ئەھۋالىنى ئۇنىڭ يىپ چىقىرىش ئېغىزى، يىپ ئىشلەش ئېغىزى، سۇيۇقلۇق چىقىرىش، زەھەرنى ئىشقا سېلىپ ئوۋنى، دۈشمىنىنى بىھۇش قىلىش ئەھۋالى، ھەتتا، بىر كىلوگرام ئۆمۈچۈك يىپى، يەرشارىنى يۆگەشكە ئىككى قېتىم يېتىدىغانلىقى، رەڭلىك سۈرەتلەر بىلەن كۆرسىتىلگەن. ھازىر بولسا، بۇ خىل ئىشلار، كومپيۇتېرلاشقان بولۇپ، بۇ تەپسىرنىڭمۇ كومپيۇتېر دىسكىسى بار، ھەربىر سۈرەت رەڭلىك بولۇپ، سۈرەتنى چوڭ ـ كىچىك قىلغىلى بولىدۇ. ھەتتا ھەرىكەتلىك ئەمەلىي سۈرەت، فىلىم كىرگۈزۈلگەن.

(تەنتاۋى جەۋھەرلىرى 151 ـ، 153، 155 ـ بەتلەردە، ئۆمۈچۈك سۈرىتى، ھەسەل ھەرىسى، ئۆمۈچۈك پۇتىنىڭ تىرنىقى چوڭايتىلغان سۈرىتى، ئۇ توقىغان تور سۈرىتى، ئوۋلاش ئەھۋاللىرى ھەتتا بىر ئالىمنىڭ ئۆمۈچۈك تور شەكلىدە ئۆيىگە ئىشىك ئورنىتىشى سۈرەتلەنگەن.)

بۇ خىل ئىشلارنى كۆگەن ۋە بۇ تەپسىرنىڭ ئۈتتۈرلۇق نەشرىگە چىقىشى سەۋەبىدىن ئوقۇپ تۇرۇۋاتقان بىر

ئالىم، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بىلەن مۇشۇنداق سۈرەتلەرنى تەپسىرگە كىرگۈزۈش مەسىلىسى ئۈستىدە مۇنازىرە قىلىپ، سەھىھ بولغان ئۈچ ھەدىسنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ، سۈرەت سىزىش ھارام تۇرسا، سەن نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلىسەن؟ دەپ سورايدۇ، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، تەمكىنلىك بىلەن كۈلۈپ كېتىپ، ئالدىرىما، دوستۇم، ئۆزۈڭنى بېسىۋالغىن، مەن تىرمىزى خاتىرلىگەن ۋە ھەسەن سەھىيھ دېگەن بىر ھەدىسنى بىلىمەن، مەنمۇ ساڭا ئوخشاش ئۈچ ھەدىسنى، ئۈچ خىل راۋىيدىن ئۈچ ساھابىدىن سۆزلەپ بېرەي، ئاڭلا.

بىرىنچىسى، سۈرەت بار ئۆيگە پەرىشتە كىرمەيدۇ دېگەن ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان زەيددىن خالىد، ئاغرىپ قېلىپ ئۇنى يوقلاپ كىرگەنلەر تەكىيدە، بىساتلاردا سۈرەتنى كۆرىدۇ ـ دە، سىز مۇنداق ھەدىسنى سۆزلەۋاتاتتىڭىز، ئەمدى بولسا، ئۆيىڭىزدە سۈرەت تۇرىدىغۇ دەپ سورىغاندا، ئۇ، مەن رەسۇلۇللاھدىن شۇنداق ئاڭلىغان، بۇ راست، ۋە شۇنداقلا كىيىم، بىسات، پەردە قاتارلىقلاردا رەقەم، سۈرەت بولسا، ئىبادەت مەقسەت قىلىنمايدۇ، بۇتقىمۇ ئوخشاشمايدۇ، بۇنىڭغا مەيلى دېگەن.

ئىككىنچىسى، ئۇتبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن ئەبى تەلھە ئەنسارىۇدىدىننىڭ ھەدىسىدىمۇ

(إلا ماكان رقمافى ثوب) يەنى، بىسات، كىيىملەردە بولغان سۈرەت مۇستەسنا، تىرمىزى.

ئۈچىنچىسى، ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن ئائىشە ئانىمىز ئۈچۈن بىر پەردە بولۇپ، ئۇنىڭدا سۈرەت بار ئىدى، رەسۇلۇللاھ، بۇنى مەندىن نېرى قىلىڭلار، نامىزىمغا دەخلى ـ تەرۇز بولۇۋاتىدۇ دېگەن، لېكىن ئۇنى يىرتىپ، پارچىلاپ تاشلىمىغان. مانا بۇ ھەدىسكە ئاساسەن ئالىملار مۇنداق دېگەن.

بېشى كېسىۋېتىلسە، ياكى ئاياق ئاستىدا بولسا، ياكى كەيىنمىزدە بولسا، ناماز جايىز، بۇ بىر خىل پەتىۋا بولۇپ، ھاراملىقىقا دەلىل بولغان، ئۈچ ھەدىس، سىزما سۈرەتنى، ھەيكەلنى كۆرسىتىدۇ، بولۇپمۇ بۇتنى دەلالەت قىلىدىغان نەرسىلەر، فوتو ئاپارات، تېلېۋېزو بولسا، فىلىم بولسا، بۇنداق سىزىلغان سۈرەت بولماستىن ئۆز ئەينى ئەمەلىيەتنى ئالغان، خۇددى ئەينەككە چۈشكەندەك، ئۇنى ئۆزى كۆرگەندەك، ئىش، بۇ مەخلۇقنىڭ سۈرەت سىزىشى بولماستىن، خالىق، ئاللاھ، مۇسەۋۋىرى، ئاللاھ ئۆزى سىزغان، گۈزەل كۆرۈنۈش، بۇنى توسقىلى بولمايدۇ. شۇڭا، بۇ فوتو ئاپارات، تېخىمۇ مۇستەسنا دېگەن. ئەمما، شەرىت، شۈكى، ھارام قىلىنغان سۈرەتلەر، بۇتلار، يالىڭاچ رەسىم، يات ئەر، ئايال سۈرىتى كۆرسىتىلىدىغان ئىشلار بولسا، ھارام ياكى بەزى مەكرۇھ بولىدۇ. ئەمما، زۆرۈر، ھاجەت، خۇددى پاسپورت، كىملىككە ئوخشاش ياكى تىببىي ئىلىم ياكى ھالال ـ ھارام ياكى مۇھىم ئىلانلار، تۇتۇش بۇيرۇقى، ياكى كېسەللىك ئەھۋاللىرى ياكى مۇشۇ تەپسىردەك مول بىلىم، ھالال ـ ھارامنى ئايرىش، قوغدايدىغىننى قوغداش، يەيدىغىننى يېيىش، ھەرخىل مۆجىزىلەرنى بىلىش، ئىلىم ـ ھېكمەت ئۈچۈن، تەتقىقات ئۈچۈن ئۇنىڭغا چوقۇنماستىن بەلكى، ئاجىز مەخلۇق ئىكەنلىكىنى ئۇنى ياراتقان ئاللاھ، ئاللاھنىڭ ئىلمى ـ ھېكمىتىنى بىلىش ئۈچۈن، فوتو ـ ئاپارات، فىلىملەر شەرتلىك ھالدا دۇرۇس بولىدۇ. دەلىل، ئالدىنقى ئۈچ ھەدىس شۇ، بۇنى تىرمىزى، ھەسەن سەھىيھ دېگەن خالاس دېدى.

شۇنى ئاگاھلاندۇرىمىزكى، بۇ پەتىۋاغا تايىنىپ، خالىغانچە سۈرەتكە چۈشۈشكە، خاتىرلەشكە بولمايدۇ. مەلۇم سەۋەب بولۇشى، شۇ سەۋەب، پەتىۋانى لايىق بولۇشى، چەكلەنمىگەن بولۇشى لازىم. دىققەت قىلىڭ، بۇت، ھەيكەل، سىزما سۈرەتلەر، جانلىق بولسا، ھارام بولىدۇ.

سۈرە رۇمنىڭ تەپسىرىدىن تاللانمىلار

ئالىم ئۈستىدە ئالىم بولغاندەك، ئىلىمنىڭ ئۈستىدە يەنە ئىلىم بار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بسم الله نىڭ تەپسىرىدە توختىلىپ، بۇ ئايەتنىڭ تەكرارلىنىشى ئۈستىدە ئويلىنىپ، مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بەكمۇ رەھىم قىلغۇچى، شۇ سۈپىتى بىلەن بىرگە رەھمەتنىمۇ خۇددى ئاتا ـ ئانىلار، بالىلىرىنىڭ ياخشى ئوقۇپ، بىلىم ئېلىشى، شەھۋەتكە بېرىلمەسلىكى، ئويۇن ـ تاماشىگە بېرىلمەسلىكى ئۈچۈن، پۇل، خىراجەتنى ئازىراق بېرىپ، بەزىدە بېرىپ بەزىدە ئېلىۋالغاندەك، گاھ كېچىنى بېرىدۇ، گاھ كۈندۈزنى، ئەگەر بىرنى بېرىۋەرسە، دائىم كېچە ياكى دائىم كۈندۈز قىلسا، دائىم يامغۇرنى ياغدۇرىۋەرسە، ئەلەۋەتتە ھالاك بولىمىز.

ئەنە شۇنىڭدەك گاھى باي، گاھى كەمبەغەل، گاھى گۈزەل، گاھى سەت، گاھى ياش، گاھى قېرى، گاھى ساق، كېسەل، گاھى ھايات، ئۆلۈم، بىر ـ بىرىنى قوغلىشىپ تۇرىدۇ. ھەتتا، گاھى غەلىبە بولسا، بەزىدە مەغلۇپ بولىمىز، خۇددى دىنسىزلار غەلىبە قىلىۋېلىپ، زېمىنىمىزنى ئىشغال قىلىپ، تا ھازىرغىچە مەغلۇپ بولۇپ، دىن دۇنيالىقتا، تەرەققىياتتا چېكىنىپ كەينىدە قالغىنىمىزدەك، ئەمما، بۇ ۋاقىتلىق مەسىلە: يا بىرلا ئويغىنىپ مەجبۇرىي، ئىختىيارى بىرلىشىپ غەلىبە قىلىمىز، ياكى ئاخىرەتتە غەلىبە قىلىمىز. چۈنكى، بۇ دۇنيانىڭ ھەممە ۋاقتى، ئازغىنە مۆھلەتتۇر.

ئۇ، ال م دېگەن بۇ ئايەتتە توختىلىپ، مۇنداق دەيدۇ: ئالىملار، ساھابىلاردىن تارتىپ، تا ھازىرغىچە **1930** ـ يىلغىچە بۇ ئايەت مۇتەشابىھ توغرىسىدا خىلمۇ ـ خىل پىكىردە بولدى. ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدەك ساھابىلەر، تابىئىنلار، بۇ، ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىنىڭ ئاچقۇچى دېگەن، يەنى باشلىنىشى، كېيىنكىسى، ئالىملار بولسا، بۇ قۇرئاننىڭ مۆجىزىسى، سىرلىق بىر ئىش بولۇپ، ئاللاھلا بىلىدۇ دېدى. يەنە بىر قىسىم كىشلەر بولسا، بۇ ھەرپلەر، ئومۇمى **28** ھەرپنىڭ يېرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، بۇ بىر سىر، **14** ھەرىپ قاتتىق ئوقۇلسا، **14** ھەرىپ يۇمشاق، **14** ھەرىپ تەشتىتلىك بولسا، **14** ھەرىپ تەشتىدسىز قاتتىق ئوقۇلىدىغان **8** ھەرىپنىڭ تۆتى مۇشۇنداق سۈرە باشلىرىدا تىلغا ئېلىنغان، دەپ سىرلىق دېدى، يەنە بەزىلەر ئىككى قولىمىزدا **28** بارماق مەسپەللەر بار، ھەربىر قولدا **14**دىن مەسپەل بار.

بەزى ھايۋانلار مۇشۇنداق بەزى ئومۇرتقىسىمۇ شۇنداق، قاراڭلار، ئاي مەنزىلىمۇ **28**، **14**تى يورۇق، **14**تى قاراڭغۇ، بۇ **28** ھەرىپنىڭ **14**تى قۇياش ھەرىپ، **14**تى ئاي ھەرىپ دەپ ئاتىلىدۇ، يەنى ئىدغاملىق، تەشدىدلىك، تەشتىدسىز، ئەنە شۇنىڭدەك سىرلار بار، ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ دېگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ: ئەمدى مەن مۇشۇ ئۈچ خىل ئۆلگە بىلەن شۇنداق دەيمەنكى، بۇ ئايەتلەر مۇشۇ ئالەمدەك ئالامەتتۇر. ھەرپلەر بولسا، سۈرە ئىچىدىكى مۇشۇنداق ھەرپلەر بىلەن باشلانغان مەلۇم ئايەتكە مەلۇم، مۇھىم بىر ئىشقا ئىشارەتتۇر.

ئەرەب تىلىدا ئىشارەت ئارقىلىق سۆز قىلىش مەۋجۇد،خۇددى ھازىرمۇ ب د ت دەك. مەنىسى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى بولىدۇ. بۇنداق سۆزلەر، بۇنداق ئىشارەت، مەخپى شىپىر، دۇنيادا بەك كۆپ بولۇپ، قەدىممۇ بار ئىدى، مانا بۇ، قۇرئان، ئىسلام دىنىنىڭ بىر خىل مۇشۇنداق يولى، بىز بۇنى بۇرۇنقى سۈرىلەردە سۆزلەپ ئۆتكەن، بۇنداق ا ل م (أولم يروا ياكع الم تر ياكع ألم تروا) دەك، يەنى ئۇلار قارىمامدۇ؟ سەن قارىمامسەن، سىلەر قارىمامسىلەر دەپ بېقىڭلار دېگەندەك مۇھىم ئىشلارغا بولۇپمۇ ئاسمان جىسمى، ئوربىتىلار، سىرلىق مۆجىزە، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، بىئولوگىيە ياكى دېڭىز، قۇرۇقلۇق، زور غەلىبە، مەنپەئەتكە، زور دەرىجىدىكى تەرەققىيات، قورال كۈچى، ئۇرۇش ياكى تارىخدەك ئىشلارغا ئىشارەتتۇر دېگەن.

يەنە بىر ئالىم، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيگە، كىتابىڭنىڭ نەرىگە قارىسا، ئىلىمغا، تەرەققىياتقا، غەلىبىگە قىزىقتۇرۇلغان، تەكرار ـ تەكرار سۆزلەپسەن، بۇ نېمە ئۈچۈن؟

ئۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ، قۇرئاندا، ئەرراھماندا بىر ئايەتنى **31** ـ قېتىم سۆزلىگەن. قۇرئاننىڭ نېرىگە قارىساڭ، تەۋھىد، كائىنات ئىلمى، ئاسمانلارنى، زېمىنلارنى يارىتىش، تارىخى مەسىلىلەر سۆزلىنىدۇ. ئەمما، بۇ ھەرگىز ئۇقۇسا زېرىكىدىغان تەكرار ئەمەس، بۇ بالاغەت، ئىتناپ بولۇپ، سۆزنى بەزىدە ئۇزۇن، بەزىدە قىسقا، بەزىدە نورمال، باراۋەر قىلىمىز، سۈرە ئەرراھماندا بولسا، **31** دىن ئارتۇق نېمەتلەرنى تىلغا ئالغاچقا، **31** قېتىم بۇ خىتابنى سۆزلىگەن، بۇ تەكرار ئەمەس، ئەمما، بىر قىسىم قارا تۇرۇك، نادان، جاھىلغا، تەكرار ھېس قىلىنىدۇ، ئۇزۇن سۈرىلەردە بولسا، قىسسە، تارىخلار سۆزلىنىدۇ. كېيىن، يادىغا ئاسان بولۇشى، ئىبرەت، ئەسلەتمە يۇزىسىدىن سۈرە فەجرگە ئوخشاش، قىسقا سۆزلىنىدۇ. بىر نەچچە ئايەتتە، ئاد، سەمۇد، فىرئەۋن قىسسىلىرى سۆزلىنىدۇ، ئەلۋەتتە، بىرەر مەسىلە، مۇھىم بولسا، بىزمۇ ئۈچ قېتىم تەكرارلايمىز. ياكى قارشى تەرەپ ئاسان چۈشىنەلمىسە، شۇنداق قىلىمىز. مەن يېزىۋاتقان بۇ تەپسىر جەۋھەرلىرى بولسا، نۇرغۇن رىيازەت، ئىلىم ئېلىش، دەرس بېرىش، ئەمەلىي تەجرىبە، تەتقىقات، نۇرغۇن ئالىملار بىلەن بولغان سۆھبەت، نۇرغۇن ماتېرىياللارنى كۆرۈش، بىلىم ئاشۇرۇش، ئاللاھنىڭ ئىلھامى، قەلب سىر، ئىلھامدىن كەلگەن، بولغاچقا، بۇ دەرسلەرنى، تەپسىرنى چۈشىنىش ئاسان ئەمەس، بولۇپمۇ تۇنجى قېتىم، ئاڭلىنىۋاتقان، بۇرۇندىن ئېتىقاد قىلىپ كېلىۋاتقان كائىنات مەسىلىلىرى بولۇپمۇ بىدئەت دەپ قارشىلىشىۋاتقان مەسىلىلەرگە قارشى، يېڭىچە بىر نەزەرىيەنى ئوتتۇرىغا قويسام، ئۇلارنىڭ بۇنى قوبۇل قىلىشى ئاسان دەمسىز؟ چۈشىنىش ئاسانمۇ؟ شۇنداقلا بۇ مەسىلە، تەرەققىيات، غەلىبىگە بەك مۇھىم بولغاچقا، خىلمۇ ـ خىل ئۇسلۇبدا، خىلمۇ ـ خىل يوللار بىلەن گاھ ئۇزۇن گاھ تەكرار، گاھ قىسقا، گاھ ئىشارەت يولى بىلەن مەنمۇ قۇرئان ئۇسلۇبىنى ئۆزۈمگە ئۇسلۇب، يول قىلىپ شۇنداق يازدىم، بۇ ئاقىللارغا تەكرار بىلىنمەس، ئاجايىپ ـ غارايىپ تېپىلمۇ شۇنداق.

(وعدالله لايخلف الله وعده) مانا بۇ، ئاللاھنىڭ ۋەدىسى، ئاللاھ ۋەدىسىگە ھەرگىز خىلاپلىق قىلمايدۇ دېگەن، بۇ ئايەتكە بىز سۈرە رۇم توغرىسىدا توختىلىپ بولۇپ، ئاندىن سۆز قىلىمىز.

سۈرە رۇم بولسا، چوڭ بىر ئىمپېرىيە ئىسمى بىلەن ئاتالغان، ئەھلى كىتابلارنى كۆزدە تۇتاتتى، بۈنگۈدىن خەلقئارالىق دۆلەت، ھەربىي ئىشلارغا كۆڭۈل بۆلۈش، باشقا دۆلەتلەر ئۇرۇشىغىمۇ سەل قارىماسلىق، ئوبدان كۆزۈتۈپ تەھلىل قىلىش، مەخسۇس ئۇرۇش ئىشلىرىنى تەھلىل قىلىدىغان، سىياسىي تەھلىلچىنى سايلاپ چىقىش لازىم. بۈنگۈدا مۇسۇلمان ئۇممەتلىرىگە ئىسلام دۆلىتىگە زور پايدا بار.

مۆئجىزە، ئەدنەلئەرزە دېگەن بۇ سۆز بۇرۇنقى، قەدىمقى تەپسىردە، يېقىن مەنا بېرىگىلىك، يەنى مەككىگە ياكى رۇملۇقلار زېمىنىنىڭ، پارىسلارغا يېقىن جايىدا دېيىلگەن. ھازىرقى جۇغراپىيە ئالىملىرى بولسا، رۇم خەلقى، يېڭىلگەن ئۇ جاينى يىرۇسالىمنى، يەرشارى بويىچە ئەڭ چوڭقۇر ئويمانلىق، بۇ دېگەن چوڭقۇر ئويمانلىق دېگەن مەنىدە كېلىدۇ دەپ تەپسىر قىلدى. قۇرئاننىڭ يەنە بىر مۆجىزىسى ئاشكارىلاندى، چۈنكى، رەسۇلۇللاھ، ساھابىلەر، جۇغراپىيە ئوقىمىغان.

ئىككىنچى مۆجىزە بولسا، رۇم خەلقى بىر نەچچە يىلدىن كېيىن، پارىسلار ئۈستىدىن يەنە غەلىبە قىلىدۇ دېگەن ئايەت، بۇ ئايەت، مۇشرىكلەر، مۇسۇلمانلارنى، پارىسلار بولسا بۇددا دىنىدا، تۇرۇك ئۇممىتى، بىز مۇشۇنداق رۇملۇقلار، ئەھلى كىتاب، سىلەر مۇشۇنداق، ئۇنداق بولغانىكەن، بىزمۇ سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىن غەلىبە قىلىمىز، دېگەندە، بۇ ئايەت چۈشكەن، مۇشرىكلار ئىشەنمەي ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن **100** تۆگە تىكىشىپ قول باغلاشقان، دەل يەتتە يىلدىن كېيىن رۇم غەلىبە قىلىپ، بىر مۆجىزە ئاشكارا بولغان. شۇنداقلا، مۇشرىكلەرگە قارشى چۈشكەن بۇ ئايەتتە، مۇسۇلمانلارمۇ ھەممىسى ئۈستىدىن غەلىبە قىلىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ، ھەققە ياردەم بەرگۈچى دېگەن بار، راستىنلا مۇسۇلمانلار، مۇشرىكلار ۋە رۇملار ئۈستىدىن ئايەت چۈشۈپ، توققۇز يىلدىن كېيىن غەلىبە قىلدى. بۇمۇ بىر مۆجىزە ئىدى، كېيىنچە نۇرغۇن رۇم زېمىننى ئىشغال قىلىپ، زور غەلىبە ئېلىپ كەلدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە، كېيىنچە سالاھىددىن ئەييۇبىنىڭ دەۋرىدىمۇ رۇملۇقلارنى مەغلۇپ قىلىپ، غەلىبە قىلغان، ئايەت مەڭگۈ مۆجىزە بولۇپ تۇرماقتا.

بۇ، ئاللاھنىڭ ۋەدىسى، ئاللاھ ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ دېگەن بۇ ئايەت، شۇ چاغدا چۈشكەن

بولۇپ، ئاللاھ، قانداق ۋەدە بەرگەن بولسا، ئىجرا قىلىدۇ، مەيلى ئاخىرەتتە ۋە تىرىلدۈرۈش، ھېساب، مىزان، جەننەت، دوزاخ، ئىنتىقام، دىدارىنى، جامالىنى مۆئمىنگە كۆرسىتىش بولسۇن چوقۇم ئىجرا قىلىدۇ، بۇنىڭ دەلىلى تۆۋەندىكىچە:

ئاللاھ، مۇسۇلمانلارغا ئەنە شۇنداق ۋەدىنى بەرگەن ئىدى، ئىجرا قىلدى، ۋەدىسىدە تۇردى، قۇرئاننى ساقلايمىز دېگەن ئىدى، راستىنلا ساقلىدى، قوغداپلا قالماستىن ئۇنىڭ مۆجىزىسىنى ھەر زامان ئاشكارىلاپ تۇرىۋاتىدۇ، چۈنكى، بۇمۇ ئاللاھنىڭ ۋەدىسى ئىدى، ھەر جايدا بىردىن پەيغەمبەر ۋارىسى، ئۆلىما، ھادى، يېتەكچى، دەۋەتچىنى چىقىرىشنى ۋەدە قىلغان ئىدى، بۇمۇ ئۆز ئەينى ئىجرا بولۇۋاتىدۇ، ئەمما، مۇسۇلمانلار ئۆز ئۈستىدىكى پەرزگە سەل قارىمىسۇن، ئىلىم ئېلىش، ئۇنى تارقىتىش، ئۇلارنىڭ مەجبۇرىيىتى، پەيغەمبەر ئەلچىسى ئارقىلىق نۇرغۇن قىيامەت ئالامەتلىرى ۋە باشقا مۆجىزىنى، كەلگۈسى، غەيبنى سۆزلىگەن ئىدى، بۇمۇ شۇنداق ئىجرا بولدى.

ئەنە شۇنىڭدەك ئاللاھ، قۇرئاندا رەھمانتالائالانىڭ يارىتىشىدا ئىگىز - پەسلىكنى، زىددىيەتنى كۆرمەيسەن، دېگەن، توپتوغرا شۇنداق بولۇپ، مەيلى ئىنسان ياكى ھايۋان، ئۆسۈملۈك بولسۇن بۇلاردا بىر خىل ئېرسىيەت گېنى بولۇپ، نېمە بولسا شۇ چىقىدۇ، يەنى ئىنساندىن ئىنسان، ھايۋانلاردىن يەنى كالىدىن كالا، ئاتتىن ئات، ئىشەكدىن ئىشەك چىقىدۇ. قۇشلارمۇ شۇنداق، ئۆسۈملۈكمۇ شۇنداق، قوناق ھامىنى قوناق، بۇغدايدىن مەڭگۈ بۇغداي چىقىدۇ، چۈنكى، بۇمۇ ئاللاھنىڭ بىر ۋەدىسىدۇر.

ئەنە شۇنداق، ئاللاھ **12** - پارىنىڭ بېشىدا ھەرقانداق ئۆمىلىگۈچى ھايۋان، جانىدارنىڭ رىزىقىنى ئۈستىگە ئېلىپ، ئۆزى كېپىل بولغان، ۋەدە قىلغان، كۆرۈپ تۇرۇپتىمىزكى، ئاللاھ، غەزەپىدىن ھالاك بولۇشنى ياكى قەھەتنى ئىرادە قىلغان جانلىقدىن باشقا بارلىق جانلىق، رىزىق يەۋاتىدۇ، بەزىسى ھاۋادا، بەزىسى قۇرۇقلۇق، دېڭىزدا، بەزىسى بولسا، ھايۋان تېنىدە، بەزىسى بولسا، تاغ، بەزىسى باغلارغا، بەزىسى سەھرايى كەبىردە بەزىسى بولسا، بىزنىڭ تېنىمىزدە رىزىق يەۋاتىدۇ.

ھەممىنىڭ ئۆزىگە لايىق ئوزۇق مەنبەسى بار، جانلىقنى ياراتقان ئاللاھ، ئالدى بىلەن ئۇ يەيدىغان، ئىچىدىغان سۇ ۋە ئوزۇق، رىزىقىدىن يارىتىپ، ئاندىن ئۇنى ياراتقان، خۇددى زېمىنغا ئىنسانلار پايدىلىنىدىغان نەرسىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئاندىن ئادەم ئەلەيھىسسالامنى زىمىغان تاشلىغاندەك، بەزىسىگە گۆشلۈك، بەزىسىگە سۈتلۈك ئوزۇق، ھەتتا ھاۋاي تاقىم ئاراللىرىدا بىر قىسىم كالىلار بولۇپ، بۇلار قەتئىي سۇ ئىچمەيدۇ، چۈنكى بۇ جايدا ئۇلار ئىچكىدەك سۇمۇ، بۇلاقمۇ، ئېرىق - ئۆستەڭ يوق، ئەمما ۋەدىسىگە ۋاپا قىلغۇچى ئاللاھ، بۇ چارپايلارغا، سۈيى ئۆزىدىن بىر خىل ئۆسۈملۈكنى، ئوت - چۆپنى شۇ جايغا ياراتقان، ئۇلار بۇ ئۆسۈملۈك بىلەن ھەم ئاچلىقنى ھەم ئۇسسۇزلۇقنى بىراقلا قاندۇرىدۇ. ئاللاھ نېمە دېگەن ھېكمەتلىك ئىش قىلغۇچى ھە! نېمە دېگەن ۋەدىسىگە ۋاپا قىلغۇچى ھە! بۇ ھايۋانلارنى شۇ ئۆسۈملۈككە، بۇ ئۆسۈملۈكنى شۇ ھايۋانغا ئورۇن، ماكان، زامان ھەممىنى مۇۋاپىق تەڭشەپ ياراتقان ئاللاھ، ئەنە شۇنداق ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدۇ، غەم قىلماڭ.

«ومن ۋياتـه ۋن خلقكم مـن تـراب» ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكىگە بىر مۆجىزىلىك دەلىل سىلەرنى تۇپراقدىن ياراتقانلىقىدۇر، دېگەن ئايەت توغرىسىدا.

بۇ ئايەت ھازىرقى دارۋىن ۋە باشقا نەزەرىيىلەرگە قارشى، بۇرۇنلا ئوتتۇرىغا قويۇلغان. ئاتىمىز ئادەم ئەلەيھىسسالامنى تۇپراقدىن ياراتقان، ئەمما، بۇ ئايەتتە بولسا، سىلەرنى دەپ ھەممىزگە خىتاپ قىلىنغان، ئالىملار بۇ مەسىلىنى تەكشۈرۈپ، ئىنسانلار ھازىرمۇ تۇپراقدىن يارىلىۋاتقانلىقى ئىسپاتلاندى، چۈنكى، ئىنسان ئىستېمال قىلغان بارلىق يېمەكلىك، مەيلى ھايۋان مەيلى ئۆسۈملۈك، مېۋە - چۆۋە ھەممىسى تۇپراقدىن كەلگەن، ئاشۇ ئۆلۈك ماددىدىن يەنى **110** خىل ئېلېمېنت، ماددا ئىچىدىن ئاللاھتائالا ھەر دائىم ئىسپېرما ھۈجەيرىسىنى يارىتىپ تۇرىدۇ، بۇ ھۈجەيرىلەر چاڭلاشقاندىن كېيىن، نەچچە مىليارتقا كۆپىيىپ، **120** كۈندە، تۆت ئايدا روھ، جاننى پۈۋدىگەندەك ھالەتكە، سۈرەتكە كېلىدۇ - دە، ئاللاھ، روھنى سېلىپ، يەنە بىر مۇكەممەل ئىنسان قىلىپ چىقىدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندىمۇ ئىنسان تۇپراقدىن يارىتىلىدۇ.

ئالىملار يەنە تەكشۈرۈپ بارلىق ئىنسانلار يەنى ئاللاھ، ئەلچى قىلىپ ئەۋەتكەن ياكى شېھىدلىق ماقامى

بەرگەنلەردىن باشقا بارلىق ئىنسانلار ئۆلۈپ ئاخىرىدا قەبرىدە چىرىپ تۇپراققا ئايلىنىۋاتىدۇ، ئەلۋەتتە، ھەر نەرسە ئەسلىگە قايتىدۇ، بۇ ھەقىقەت. يەنە بىر ھەقىقەت شۇكى، ئىنسان تېنىدە تۇپراقتا بولغان **110** خىل ئېلېمېنت ماددىلاردىن **30**دىن **75** گىچە يېقىن ماددا بار، بۇ مەسىلىنى سەييىد قۇتۇبمۇ سۈرە ئەرراھماننىڭ تەپسىرىدە يازغاندۇر.

مېنىڭ ئاڭلىشىمچە ئىنسان جىسمىنى يۇقىرى ھارارەتلىك قىززىق سۇدا قاينىتىپ بەرسە، ئاخىرىدا بۇ جىسىم تۇپراققا ئايلانغان ئىكەن.

يۇنان پەيلاسوفلىرى سوقرات، ئەفلاتۇن قاتارلىقلار ئىسلام پەيلاسوفىدىن ئىبنى سىنا، فارابى، ئىبنى رەشىدلار ۋە بارلىق ئىسلام ئالىملىرىمۇ ئىنسان چوقۇم تۇپراقدىن يارىتىلدى دەپ قارىدى، بىزگە ئاللاھنىڭ كالامى، قۇرئان، يېتەرلىكتۇر.

ئاللاھ، ئۆلۈكدىن، تىرىكنى ئاشۇنداق چىقىرىدۇ. شۇنداقلا ئۆلۈكلەرنى شۇنداق تىرىلدۈرىدۇ. قاراڭلار، جانسىز ماددىدىن يارىتىلغان بۇ ئىنسان ئاجايىپ بىر زاۋۇدقا، مىخانىكا ئۇسكۇنىسىگە ئايلانغان، بولۇپمۇ ئايالالار بالىياتقۇسى چوڭ تېپتىكى بىر زاۋۇدقا ئوخشايدۇ.

ئاللاھ، بۇ زاۋۇتتىن چىقارغان بىر دانە بوۋاقنى پۈتۈن خەلق بىرلىشىپمۇ، ئوخشىشىنىمۇ ياسىيالمىدى. خىلمۇ ـ خىل ماشىنا ئادەم ياسالغان بولسىمۇ ھەرگىز بۇ بوۋاققا يېقىنمۇ كەلمىدى. ھەيرانمەن، ئۇلار شۇنچە قىلىپمۇ زور بەدەل تۆلەيدۇ، بىر بوۋاقنىڭ ئوخشىشىنى ياسىيالمىغان تۇرۇپ، بۇ بوۋاقنى چوقۇم ياراتقۇچى، ياسىغۇچى بار، دەپ ئىقرار قىلمىدى، ياكى قەلبىدە ئىقرار قىلىسىمۇ تىنىۋالىدۇ. بىز ھازىر ئىنسان تېنىدىكى يۈرەك، قان مەسىلىسىنىلا يازىمىز، ئىنسان جىسمى **500** موسكۇلنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ موسكۇل، ئەزالارغا قانىلا يەنى **15** كىلوگرام قان ئوزۇق يەتكۈزۈپ بېرىدۇ، ھەتتا، مىڭە ھۈجەيرىسىگە قاندىن ئوزۇق يېتىپ بارىدۇ. بۇنى ھەرىكەتلەندۈرگۈچى ئىشقا سالغۇچى ئاساسى، مۇھىم رول ئوينىغۇچى، قەلب، نۇر، يۈرەكتۇر، قەلب بولسا، **15** سانتىمېتىردىن ئاشمايدۇ، شۇنچە كىچىك ئەمما، ئۇ، باش مەركەزدۇر. قەلب، يۈرەك، بىر مىنۇتتا **70**، بىر سائەتتە **4200**، بىر يىلدا بولسا، **36792000** قېتىم سوقىدۇ، ئەلۋەتتە، مۇشۇ سوقۇشىدىن ئۈچ قېتىم ياكى ئىككى قېتىم توختاپ قالسا، ئىنسان ھاياتى ئاخىرلىشىدۇ، ھەربىر سوققاندا **44** گىرام قاننى بېسىم بىلەن ئاتىدۇ، ۋىنا ئارتېرىيە قاتارلىق كۆك، قىزىل تومۇرلار، بىرسى سۈمۈرۈپ، بىرسىنى ئېتىپ تۇرىدۇ، كۆك تومۇرغا بىر تەرەپدىن كىرىپ، بىر تەرەپدىن چىقىپ ئالمىشىش ئېغىزلىرى بار، بۇنى ئاناتومىيىدىن كۆرۈڭ، قان ئۈچ مىنۇتتا پۈتۈن بەدەننى ئايلىنىپ بولىدۇ. ئۆپكە بولسا، ئادەتتە، بەش لېتىر سۇنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، ئىنسان بولسا، بىر سائەتتە **1200** قېتىم تىنىدۇ، مۇشۇ ئارىلىقدا ئۇ **60000**لېتىر ھاۋانى تازىلاپ ئوزۇق قىلىدۇ، بۇ ھاۋانى، ئوكسىگېننى قىزىل قان دانىچىلىرى ئوزۇق قىلىدۇ، بۇنىڭغا ۋىتامىن ياردەمچى بولىدۇ.گۆش، سۆڭەكنى، مۇسكۇللارنى يېپىپ تۇرغان تېرە بولسا، ئۈچ قەۋەتتىن تەركىب تاپقان، ھەربىر كۇۋادرات سانتىمېتىر يەنى بىر سانتىسى **12000** تۆشۈكچىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ تۆشۈكچە بىلەن كېرەكسىز ماددىنى چىقىرىدۇ، ھاۋا ئىسسىغاندا تەرلەرنى سىرتقا چىقىرىدۇ، ئاندىن، ئىنسان يېڭى ئوكسىگېننىڭ سۇغا موھتاج بولۇپ ئۇسسايدۇ، ئۆلۈكسىمان ھۈجەيرىلەر بولسا، چاچ، تۈك، تىرناق بولۇپ چىقىپ كېتىدۇ. ئەگەر قارا پىگمېنت، چاچ، تۈك ئارقىلىق چىقىپ كەتمىسە، ئىنسان نەچچەئايدىلا قاپقارا بولۇپ قالىدۇ.**(ئاستىدىكى تىرە،قان ھۈجەيرە سۈرتى)**

مانا شۇنداق، ئىنسان چوڭ بىر زاۋۇت، ئۈنىڭدىكى ئاشقازان، جىگەر، بۆرەك، ئايالالار بالىياتقۇسى، جىنسىي ئەزالارنى سۆزلىمىدۇق، ئەلۋەتتە، بۇلارنى كۆرۈپ باقايلى دېسىڭىز، ئادەم ئاناتومىيىسىنى كۆرۈڭ، فىلىم كۆرۈڭ، ئاللاھ خالىسا، بىز يەنە بايان قىلىمىز. دېمەكچى بولغىنىمىز، بۇ زاۋۇتنى، بۇ ئۇسكۇنىنى ياراتقان، پەيدا قىلغان، ئىنتىزامغا سالغان، باشقۇرغۇچى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى ئاللاھ چوقۇم بار.

سىلەرنىڭ تىللىرىڭلارنىڭ ۋە چىراي، رەڭ، شەكلىڭلارنىڭ ئوخشاشماسلىقىدا، ئىنسى ـ جىنلار ئۈچۈن مۆجىزە بار دېگەن ئايەت توغرىسىدا

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ توغرىسىدا توختىلىپ، ئەلۋەتتە بىز چىراي، بارماق ئىزىنىڭ ئوخشىماسلىق

مۆجىزىسىنى يازغان، ھازىر بىز، رەڭ توغرىسىدا سۆزلەيمىز، ئەلۋەتتە، بۇ رەڭ ئىنسانلارغا خاس ئەمەس، ئوخشىماسلىق ۋە ئوخشۇەلىش، ھايۋانلاردىمۇ كۆپ ئۇچرايدۇ، بىز ھازىر ھايۋانلارنى تەتقىق قىلىمىز، يەنى، بىر تاكتىكا، ھىيلە - مىكىر چارىسىنى ئۆرگۈن قورالسىز، زەھەرسىز كىپىنەكلەرگە، قوراللىق زەھەرلىك كىپىنەكلەرگە ئوخشاپ كەتكەچكە، ئاجىزى كۈچلۈكنىڭ سايىسىدا ئۆزىنى قوغداپ جان باقىدۇ، ئامېرىكا ئورمانلىقىدا، چوڭ ئىككى يىلان بايقالغان بولۇپ، بۇلار ئوخشاش ئىكەن، ئەمما بىرسى زەھەرلىك، بىرسى زەھەرسىز ئىكەن، زەھەرسىز، زەھەرلىكنىڭ سايىسىدا ئوخشىۋېلىپ، ئۆزىنى قوغدىغان، ھەتتا ھەرىكەتلىرىنىمۇ ئوخشاتقان، خۇددى قورۇقلۇق جەگچىلىرى، بېشىغا دەرەخ، قولاق قىستۇرۇپ ئۆزىنى يوشۇرغان، دېڭىز ئەترىتى پاراخوتلىرىنى دېڭىز سۈيىنىڭ رەڭگىدە قىلىۋالغاندەك، يەنە بەزى قۇشلارمۇ شۇنداق، يۇقىرقى بۇ ئەھۋاللارنىڭ ھەممىسىگە (تەنتاۋى جەۋھەرلىرىنىڭ **39** - **40** - بەتلىرىدە سۈرەت بار، بىر جۈپتىن سۈرەت بار، **48** - بەتتە، ناماز ئوقوغۇچى يەنى رۇكۇ، سەجدىدە تۇرغان ھالەتتە تۇرغاندەك تۇرىدىغان ھاشارەت، چېكەتكە سۈرىتى بار)، ھەقىقەتەن ھەيرانمەن، مانا مۇشۇنداق كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان رەڭ، شەكىللەر مەۋجۇد، (**49** - بېتىدە بىر قىسىم ھاشارەتلەر، بەزىسى قۇلاق، بەزىسى يوپۇرماقنىڭ بەزىسى بىخ سۈرىتىگە بەزىسى سۇنۇپ كەتكەن پۇتاق بولۇۋېلىپ، ئۆزىنى دۈشمەندىن مۇداپىئە قىلغانلىقى سۈرەتلەنگەن) بۇنداق ئەھۋاللار ناھايىتى كۆپ، ھەتتا، ئىنسانلارمۇ ئۆزىنى ھەرخىل ياسايدۇ، بەزى چاغدا سۈرەتلىرىنى ئۆزگەرتىپ باشقا بىر ئىنساننىڭ يەنى خاتىرجەم، تېنىچ ئىنساننىڭ سۈرىتىدە ئۆزىنى قوغدايدۇ، بەزىسى بولسا، ئالدامچىلىق قىلىدۇ، بەزىسى بولسا، سۈرەت كىرىشتۈرۈپ ئالدامچىلىق قىلىدۇ، بەزىسى بولسا، كىشىلەرنىڭ يۈزىنى چۈشۈرىدۇ، رەسۋا قىلىدۇ، خىلمۇ - خىل ئىشلار دۇنيادا مەۋجۇد، قانداقلا بولمىسۇن، بۇ خىل ھادىسىلەر ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دەلىلدۇر.

تىل توغرىسىدا ھەممىمىزگە مەلۇمكى[ۋشير] يەنى تەسىرلىكى ماددا ئاندىن زەررىچە، نۇر ئاندىن **110** خىل ماددا، ئېلېمېنت، مانا بۇ ماددىلار ئاللاھنىڭ قۇدرىتى بىلەن ھەرىكەت سەۋەبىدىن ئەسلى بىر زەررىچە بولغان، بۇ ماددىلار خىلمۇ - خىل كائىنات مەخلۇقات، مەۋجۇداتلارغا بۆلۈندى، ئاسمان - زېمىن، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، ھاياتلىق مەنبەسى بولغان سۇ ۋە گۆھەر، ئۈنچە - مارجانلار ۋاھاكازالار. ھەتتا، گۆھەر، ئالماستا كاربون بولىدۇ. خۇددى ماددىلار ئۆزگەرگەندەك، ئەسلى بىر بولغاندەك، ئىنسان تېنىقىدىن يەنى ھاۋادىن سەرپ بولغان ئاۋاز، ئاۋازدىن چىققان ھەرپلەر، كەلىمە، لەۋزىگە بۆلۈنۈپ، خىلمۇ - خىل ئاھاڭ، خىلمۇ - خىل ئاۋاز، تىل لۇغەتلەرگە بۆلۈندى، بىر ماددىدىن نەچچە خىل نەرسىنى ياراتقان ئاللاھ، بىر ھاۋادىن بىر ھەرپىدىن بىر خىل گۆشبولغان تىلدىن نەچچە خىل تىل، لۇغەتنى بەرپا قىلدى، مۆجىزە ئورنىدا قويدى، ئاۋاز بولسا، ماددىنىڭ ئورنىدا تۇردى، ھەرىكەت، ھەر ئىككىلىسىدە مەۋجۇددۇر. ئاللاھ، ئالەمنى ماددى مەنىۋى لەۋزى قىلىپ ياراتتى، بۇلار ئوتتۇرىدا زىچ مۇناسىۋەت، بىر - بىرىدىن شاخلاپ چىقىش، پۇختا ئىنتىزام بار.

جىسىم بولسا، ئۆسۈپ يېتىلگۈچى ۋە ئەكسى بولىدۇ، ئۆسۈپ يېتىلگۈچىنىڭ ھېس، ھەرىكەتلىكى بولىدۇ ۋە ئەكسى بار، ھېس، ھەرىكەتلىكى بولسا، ناتىق، سۆزلىگۈچى، غەيرى ناتىق بار، ئۆسۈپ يېتىلمەيدىغىنى بولسا، مەدەنلەردۇر، ئەمما ھەرىكەت بار، ھېس بىلەن ھەرىكەت ھاياتلىقى بىرسى ھايۋان، ئۆسۈملۈك، بۇلار غەيرى ناتىق، سۆز قىلالمايدۇ.

ناتىق، سۆزلىگۈچى، ئەقىللىقى بولسا، ئىنساندۇر، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، مەدەن **110** خىل ماددا، ئېلېمېنت، پۈتۈن كائىنات، بىر - بىرىگە زىچ ماس ھالدا يارىتىلغان، ھەممىسى ناتىق، ئەقىللىق ئىنسانغا بويسۇندۇرۇلغان، (ئەگەر ئۇ، ئۆشنى تاپسا،) بىز ھازىر مۇش ئىنسانلارنىڭ بىر - بىرىنى ئاسان تونۇشى، ئايرىشى، قەلبىدە بىر - بىرىگە ئورۇن بولۇشى، تەرەققىي قىلىشى ئۈچۈن، ھەرخىل مىللەت، تىل، رەڭگە بۆلۈنگەنلىكىنى، بولۇپمۇ تىلى، لۇغىتى تورغىرىسىدا توختىلىۋاتىمىز. تىل، ئەلۋەتتە خەتلىك يەنى يېزىقلا ۋە لەۋزى يەنى سۆزگە يەنى ئىككى قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. تىل، لۇغەتلەر، بىر ئەسلىدىن كۆپەيگەن، تەرەققىي قىلغان، ئەسلى، تىل ئەرەب تىلى دېگەن رىۋايەتلەر بار، تىل تەرەققىياتى، بەزىسى، ئاللاھنىڭ ئىلھامى بىلەن بەزىسى كەسپى، ئىجادىيەت، كەشپىيات، ھەرخىل ئامىللار سەۋەبىدىن بولىدۇ.

قـاندىاق بولۇشـىدىن قەتئىيـنـەزەر، تىلـدا گـۇناھ، ئـەيىپ بولماسـتىن، گـۇناھ، ئـەيىپ بولسـا ئۇنـى سۆزلىگـۈچىدە، قـاندىاق تىـل بولۇشـىدىن قەتئىيـنـەزەر، ئـۇ يـا ياخشـى يـا يامـان، يـا سـاۋاب يـا ئازابقـا لايىـق سۆزلىنىدۇ. ھەممىسىنى پەرىشتىلەر خاتىرلەپ تۇرىدۇ، پەرىشتىلەر پۈتۈن تىللەرنى، لۇغەتلەرنى بىلەلەيدۇ، سۇرە قافتا، ئىنسان بىر لەۋزىنى ئېغىزدىن چىقارسا، ئۇنى كۈزۈتۈپ تۇرغان پەرىشتە خاتىرلەيدۇ دېگەن. تىل ھازىر مۇنداق كۆپىيىپ، نەچچىگە بۆلۈندى، ھىندى تىلى، زەنگى، قارا تەنلىك تىلى، بۇ تىللار ئوتتۇر ئافرىقا جايلىرىدا مەۋجۇد، قەدىمى ئامېرىكا تىلى، ئامرىكىدا، ئاسىيا، شەرىق، شىمال، سىپالىن ئارىلىدىكى تىل، ئىسىم، پىل، ھەرپىلىرىدە پەرق يوق، جۇڭگو، خىتاي تىلى، تۈركىيە، مۇڭغۇلىيە، قەفماسىيە، ئىفرانىيە تىللىرى، ئارىيە، سامىيىيە، گـىرمان، ئىيسلاندى، نورۋېگىيە، سوۋىت، دارىماركى، ئىنگىلىز، ھولانـدى تىللىرى، سېرۋىيە، بۇلغارىيە، رۇسىيە، ھىندىيىيە، پارىس، ئەرمىنىيە، يۇنان، لاتىن تىللىرى مەۋجۇد.

پارىس تىلى، ماددىين، ساسان، يېڭى پارىس تىلىغا بۆلۈندى، لاتىنى تىلى بولسا، فرانسىيە، ئىسپانىيە، پورتىگالىيە، رۇمىنىيىگە بۆلۈندى، ساسىيە تىلى بولسا، قەدىمى مىسىر تىلىدۇر. ئۇندىن باشقا بابىلىيىيە، ئاشۇرىيىيە، ھەبشىيىيە، سۇريانىيىيە، ئارامىيىيە، پىينىقىيە، ئەرەب تىللىرى بار.

يەككە ـ يىگانە بىر ئاللاھ، پۈتۈن ئالەم، ماددىسىنىڭ ئەسلىنى بىر قىلدى، پۈتۈن تىللار ئەسلىنى بىر قىلدى، ئەسلى بىر تىلى، بىر گۆش تىلى ،بىر ماددىسى، بىر ھاۋا، خىلمۇ ـ خىل مەخلۇق، خىلمۇ ـ خىل تىل، لۇغەتلەر، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، ئىنسانلار چىراي گۈزەللىكىدە بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمىغاندەك، ئاۋاز، ئاھاڭدىمۇ بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ، شۇنداقلا، تىل لۇغىتى بىلەنمۇ بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ، خۇددى بارماق ئىزىدەك، لۇغەت بولسا، خۇددى چىراي شەكلىدەك، نەچچە مىڭغا يەنى **5000**غا يەتتى، ياۋرۇپادا **587**، ئاسىيادا **937**، ئافرىقىدا **276**، ئامرىكىدا **1624**، ئىنگىلىزلار يالغۇز **25000** كەلىمە لۇغەتنى ئىشلىتىدۇ. ئەرەبلەر **80** مىڭنى، ئىتالىيە **25000**نى، فرانسىيە **30000**، ئىسپانىيە **20000** كەلىمە لۇغەت، سۆزنى ئىستېمال قىلىدۇ. يۇنان، لاتىن، گىرمان تىلىدىنلا **32000** سۆز، كەلىمە لۇغەت ئېلىنغان، ھەم ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىسپانىيە، پۇرتىگالىيە، فرانسىيە، ئىتالىيە، رۇمىنىيە تىللىرى بىرلەشتۈرلۈپ، لاتىن تىلى دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىنگلىز، ئالبانىيە، نىمساۋىيە، ھولىندىيە تىللىرى، گىرمان تىلىنىڭ ئەسلىگە قايتىدۇ، ھازىر، ئىنگىلىز دېيىلىدۇ.

ئىنسانلار بۇ تىللارنى ئۆگىنىش جەريانىدا نۇرغۇن ئىلمىگە ئېرىشىدۇ، قايسى تىلدىكى دۆلەت ياكى مىللەت تەرەققىي قىلىپ، دۇنياغا خوجا بولسا، غەلىبە قىلسە، شۇ تىل پۈتۈن دۇنياغا يامراپ كېتىدۇ، چۈنكى، ئىنسانلار موھتاج بولۇپ قالىدۇ. بۇ خىل ئىقتىدارنى، ئىختىيارنى، ئاللاھ، ئىنسانلارغا بەرگەن، ھەر قەۋم، مىللەت، ئۆزىنى ـ ئۆزى ئوڭشاشقا، ئىسلاھ قىلىشقا ئۇرۇنمىسا، ئىرادە قىلمىسا، تىرىشمىسا، ئاللاھ، ئۆزگەرتىپ قويمايدۇ، ئەمەللەر نىيەت بىلەن بولىدۇ. خۇددى بىرەر قەۋم، مىللەت، نېمەتكە ئاسىيلىق، تۇزكورلۇق قىلىپ، كۇفرى، گۇناھ بىلەن ئۆز ھالىنى ئۆزگەرتىۋەتسە، ئاللاھ، نېمەتنى ئازابقا، ھالاكەتكە ئۆزگەرتىۋەتكەندەك ئۆزگەرمىسە، ئۆزگەرتىۋەتمەيتتى، سىلەرمۇ ئۆزگەرمىسەڭلار، تەرەققىي قىلمىساڭلار، ئاللاھمۇ ئۆزگەرتىپ قويمايدۇ. كىم تىرىشسا تاپىدۇ، تېرىغاننى ئورىسەن، ئەتىگە نېمە تەييارلىدىڭ قاراپ باق. ئۆزۈڭنى، دىنىڭنى، دۇنيارىڭنى، مىللىتىڭنى، ھەتتا ئاخىرەتلىك ئەمەللەردىن تارتىپ تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئاسانلاشتۇر. مىسال: ئايرۇپىلاندا ئۇچۇپ بېرىپ ھەج قىلغاندەك، ئىنتېرنېت تورىدا دەۋەت قىلغاندەك، دوكتۇرلار مۆجىزلەرنى دۇنياغا ئېلان قىلغاندەك، خەلقئارالىق تەپسىر، ھەدىس دەرىس ئۆتكەندەك، خەلقئارالىق پەتىۋا مۇنبىرى قۇرغاندەك، كومپيۇتېر دىسكىسى، بارلىق ماتېرىياللار، پۈتۈن كىتاب تەپسىر، ھەدىس، فىقھى ۋاھاكازالارنى بىر تال دىسكىغا پاتقۇزغاندەك، نېمە دېگەن ئەرزان، نېمە دېگەن ئاسان ھە! قۇرئان، پۈتۈن تىللاردا تەپسىر، تەرجىمە قىلىندى، ئۇ قانۇن ـ تۈزۈم، سىياسەت، لوگىكا، مەنتىق، پەلسەپە، ھېكمەت، ئىلىم بۇلۇقى، ئىلىم كانىدۇر.

سىلەرنىڭ ئۇيقۇڭلارمۇ مۆجىزە دېگەن ئايەت (ومن آياته منامكم) ئەلۋەتتە، ئەسھابۇلكەھپىلەرنىڭ ئۇيقۇسى

مۆجىزە بولىدۇ. شۇنداقلا، كارامەت، كارامەت، بېشارەتچىلەر ئۇيقۇسىمۇ مۆجىزە، كارامەت، ئۇندىن باشقا، ئاجايىپ - غارايىپ ئۇيقىلار بار. سەييىد قۇتۇبمۇ بۇ مەسىلىنى سۈرە يۇسۇفتە يازغاندەك، چۈش تۇغرىسىدا توختىتىلىپ، ئىنسان، چۈش ئارقىلىق، زامان، ماكان، توساقلارنى بۆسۈپ ئۆتۈپ، ھەقىقىي ئەھۋاللارنى كۆرىدىكەن، چۈنكى، مەن ئامېرىكىدا تۇرۇپ، جىيەن ئوغلۇمنىڭ كۆز ئاغرىقىنى چۈشۈمدە كۆردۈم، بۇ كېيىن راست چىقىپ قالدى دەپ يازغان.

بىز ھازىر، ئۇيقا، چۈش تۇغرىسىدا دۇنيادىكى ئاجايىپ - غارايىپ مۆجىزىلىك، سىرلىق ئىشلارنى يازىمىز. بۇ ئەلۋەتتە، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ بۇنى (ئايەت) مۆجىزە قىلدى، بىزگە، قۇرئان كالامىدا ئۇقتۇردى، قاراڭلار.

ئىبىن سىنا ئېيتقاندەك، ئوڭۇشلۇق بولغان، راست چۈش ئۇيقۇدىكى چۈش ئارقىلىقمۇ نۇرغۇن مەسىلىلەرنى ھەل قىلغىلى بولىدۇ. بەزىلەر راستىنلا بىكارغا ئۇخلىمايدۇ. ئۇيقۇدا، چۈشىدە كۆرگەن نەرسىنى كۈندۈز ۋە ئەمەلىيەتتە خۇددى كېچىنى مەنسۇخ قىلىپ ئەمەلدىن قالدۇرغاندەك، مەنسۇخ قىلىۋېتىدۇ.

بۇ جايدا نۇرغۇن ئاجايىپ - غارايىب بار

بېرلىندا، بىر ئائىلە بولۇپ، فىردەرىيك ئىسىملىك ئائىلە باشلىقى يوقاپ كېتىدۇ، ساقچىلار ئائىلە ئىچىدىكىلەرنى قاتىلمىكى دەپ گۇمان قىلىپ تۇتىدۇ، ئەمما، دەلىل - ئىسپات بولمىغاچقا قويۇپ بېرىدۇ. ئون يىل ئۆتكەندىن كېيىن، بۇ جايدىكى بىر ياغاچچىنىڭ چۈشىگە بۇ ئادەم كىرىپ، جەسىدىنىڭ ئورنىنى دەپ بېرىدۇ، ياغاچچى بۇ چۈشنى ئۈچ قېتىم كۆرۈپ، ئاخىرى شۇ جاينى كولاپ جەسەتنى تاپىدۇ، سۆڭەكدىن باشقا نەرسە يوق، پەقەت كۆمۈش سائەتلا بار ئىدى، گۇۋاھچىلار بۇ سائەتنىڭ دەل ئۆلتۈرۈلگەن كىشىنىڭ ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ. ساقچىلار ئائىلىدىكىلەرنى يەنە تۇتۇپ، سوراق قىلىدۇ، ئاخىرى بىر بالىسى، ئانامنى قوغداپ ئۆلتۈرۈپ سالدىم دەپ ئىقرار قىلىدۇ. دېمەك، دېلو ئون يىلدىن كېيىن ئۇيقا چۈشى ئارقىلىق پاش قىلىنغان.

ئامېرىكىنىڭ تېكساس شتاتىدا، بىر قورۇلۇش ئەترىتى، سېلىنغىنىغا **31** يىل بولغان بىر بىنانى چېقىش جەريانىدا چوڭ بىر تاشنىڭ قېتىدىن چوڭ پاتمىچۇقدىن بىرسى چىقىدۇ، ئۇلار بۇنى ئۆلدىمىكى دەپ گۇمان قىلىپ تۇرۇشىغا، پاتمۇچۇق مىدىرلايدۇ، بۇلار ئۇنى ھايۋاناتلار باغچىسىغا ئېلىپ بارىدۇ، **31** يىل يېمەي - ئىچمەي ھايات تۇرغان بۇ پاتمۇچۇق زىلزىلە قوزغايدۇ، ئاخىرى ئالىملار تەكشۈرۈپ، بۇ ھايۋاننىڭ قىشلىق ئۇيقۇغا كىرىش دەپ دەلىللەيدۇ.

نۇرغۇن ھايۋانلار ئەنە شۇنداق قىشلىق ئۇيقۇغا كىرىپ كېتىدۇ، مەسىلەن: يىلان قىشتا ھەرىكەت قىلمايدۇ، يازنىڭ شەپىسىنى سېزىپ، ئاندىن ھەرىكەت قىلىدۇ، ئۇمۇ قىشلىق ئۇيقۇدا يېمەي - ئىچمەي ياشايدۇ.

ئۈچەككە كىرىشتە شەپەرەڭ قاتارلىقلارمۇ شۇنداق، بۇ خىل ھادىسە، سۈت ئەمگۈچى ھايۋانغىلا خاس بولماستىن، بىر قىسىم ھاشارەتلەردىمۇ مەۋجۇت ئىكەن.

قىشلىق ئۇيقۇغا كىرگەن ھايۋانلار ناھايىتى ئاز تىنىدىكەن، بىر مىنۇتتا ئاران ئۈچ - تۆت قېتىم تىنىدىكەن، قىشتىكى **100** كۈن، يازدىكى ئۈچ كۈنگە تەڭ ئىكەن. بۇ جەرياندا بۇ خىل ھايۋانلار ئۆز - ئۆزىنى ئىستېمال قىلغاندەك، ئۇيقۇدىن ئويغانغاندا، يېرىمى قالىدىكەن، ئەلۋەتتە، ئىنسانلارمۇ يازغا قارىغاندا قىشتا كۆپ ئۇخلايدۇ، بولۇپمۇ ئىككى قۇتۇب تەرەپتە ياتقانلار، شىمالى قۇتۇبدا بىر قىسىم بېلىقلار بولۇپ، قىش كېلىشى بىلەنلا ئۇلارنى قار ئوراپ تۇرىدىكەن، ئۇلار قار ئىچىدە قىشلىق ئۇيقۇغا كىرىدىكەن، ياز كېلىپ قارلار ئېرىسە ئۇ يەنە ئەسلىگە كېلىپ ھايات كەچۈرىدىكەن، بۇ خۇددى ئۆلۈك تىرىلگەندەكلا ئىش.

مىسىرنىڭ نىل دەرياسى قىرغىقىدا، لاي بېلىقى دەپ ئاتىلىدىغان بىر خىل بېلىق بولۇپ، سۇ دەريادىن

بەكلا كاملاپ كەتسە، ئۆزىنى لايغا ئوراپلا ئۇيقۇغا كېتىدىكەن، ئەگەر تاشقىن، كەلكۈن كېلىپ سۇ بېسىپ كەتسە، ئۆز ئەسلىگە كېلىدىكەن، ئاللاھ، ھەممە نەرسىگە قادىردۇر. راستىنلا ئۇيقۇلاردا مۆجىزە بار ئىكەن، بۇنىڭدىن بىر ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكى، قادىرلىقى، ئىلىم ـ ھېكمىتىنى كۆردۇق، (تەنتاۋى جەۋھەرلىرى **65** ـ **66** ـ بەتتە، پاتمىچۇق، بېلىق سۈرىتى بار)

ئەنە شۇنىڭدەك نۇرغۇن چۈشىن، ھەرىدەك ھاشارەتلەرنىڭ تۇخۇمى قىشتا توڭلاپ، ئەتىيازدا ھاياتلىق ئاتا قىلىنىپ، ئۇيقۇدىن ئويغىنىدۇ. ئەنە شۇنىڭدەك، نۇرغۇن ئۆسۈملۈك توڭلاپ، ئۇخلاپ تۇرىدۇ، باھاردا بولسا، ھاياتىنى، تۇرمۇشىنى بەختلىك ئائىلىسىنى باشلاپ نۇرغۇن مېۋە، نۇرغۇن ئەۋلاد قالدۇرىدۇر، كۆپىيىدۇ.

ئەنە شۇنداق بۇغداي، قوناق، گۈرۈچلەرمۇ قىشتا ئۇخلاپ، باھاردا ھاياتىنى داۋام قىلىدۇ، تۇغۇپ نەسىل قالدۇرىدۇ، كۆپىيىدۇ، بۇ ئەلۋەتتە بىز ئىنسانلار ھاياتىنىڭ ئاساسى، ئۇرۇقلارمۇ خۇددى ئىنسان، ھايۋانلاردە، تېنىدە نەپەس ئالىدۇ، چۈنكى، ئۇنىڭ ئىچىدە ھاياتلىق بار، بىر جۈپ ھۆجەيرە بار، بۇلار خۇددى قۇش، يەنى توخۇ تۇخۇمىغا ئوخشايدۇ، ئەگەر باھار كەلسە، زېمىن قوينىغا كىرسە، ئىسسىقلىق ۋە ئوزۇقلا ئېرىشسە، دەرھال ھاياتلىققا قەدەم قويىدۇ، ئاللاھنىڭ يارىتىشىدا ئىگىز ـ پەسلىك يوق، ئاللاھ بۇنى بېكىتتۈەتكەن، بىر خىل قانۇنىيەت.

ئالىملار شۇنى ئىسپاتلىدىكى، ھەر بىر دان، ئۇرۇقچا، ئۆز قېپى ئىچىدە ھاياتلىق ھۆجەيرىسىنى ساقلاپ، ئۆزگە لايىق نەپەسلىنىدۇرىدۇ، بۇھاياتلىق زىيانداش ھاشارەت ياكى ئوت ياكى ئاپەتكە ئۇچرىمىسا، **800** يىل داۋام قىلالايدۇ، بۇ جەرياندا، ئوكسىگېننى سۈمۈرۈپ، كاربون (IV) ئوكسىدنى چىقىرىدۇ.

ئەگەر ھاياتلىققا ئېرىشىپ، يەنى باھاردا تېرىلغاندا، ئۈنۈپ قالسا، دەل ئەكسىچە، ئوكسىگېننى چىقىرىپ، كاربوننى سۈمۈرىدۇ، ئاللاھ ھەممىگە قادىر، سىز ئىشەنمىسىڭىز، بىر تال قوناقنى، كۆكۋاش ۋاقتىدا كۈزۈتۈڭ، مىكرۇسكوپتا كۆرۈپ بېقىڭ، بۇ ئۆز ئەينى تۇخۇمغا ئوخشايدۇ. ھەر ئىككىلىسى چاڭلاشقان، ياكى ئېنىرگىيە، ئىسسىقلىق، ئوزۇققا موھتاج بولۇپ، بۇ ئوزۇققا ئېرىشسىلا جۈپلىشىپ، چاڭلىشىپ، ئەۋلاد قالدۇرىدۇ، ئىنسانلار، ھايۋانلار، تەرىپىدىن ئىستېمال قىلىنسا، غىزاغا ئايلىنىدۇ خالاس.

ئەمما، بەزى مېۋە ئۇچكىلىرى ئارىسىدىن چىقسىمۇ، يەنە ئۈنىڭدەك بەزى ئۇرۇقلار ھايۋانلار ئىچىدىن چىقىدۇ، ئاندىن ئۈنىدۇ، ئەۋلاد قالدۇرىدۇ. ھەممىسى ئۇخلايدۇ، ھاياتلىق بولىدىكەن ئەنە شۇنداق بەزىسى قىشتا بەزىسى يازدا، بەزىسى كېچىسى بەزىسى كۈندۈز بەزىسى بىر نەچچە يىل بەزىسى بىر نەچچە ئاي بەزىسى بىر نەچچە سائەت ئۇخلايدۇ. ئايەتتە، ئىنسانلار ئۇيقۇسى تىلغا ئېلىنغان بولسىمۇ، بۇ ئىككى ئۇيقۇنىڭ پەرقى بولمىغاچقا، ھەممىسى ئاللاھنىڭ ئىلمى، ھېكمىتى، قۇدرىتى بولغاچقا، ھەممىنى يازدىم، ئەلۋەتتە، بۇ ئۇيقۇ تەتقىقاتى، ئوقوغۇچىلار ھەممىدىن خەۋەردار بولۇشى كېرەك.

خۇددى ئىت، بەش كۈن ئۇخلىمىسا، ئۆلگەندەك، ئىنسانمۇ ئۇيقۇدىن ئايرىلسا، ئۆلۈپ كېتىدۇ. ئەمما، بۇ ئۇيقۇمۇ ئۆلۈمنىڭ قېرىندىشى، شۇڭا، بۇنى چەكلىك **6** ـ **7** سائەت ئۇخلاش بولۇشى، كۆپ بولماسلىقى لازىم، كىچىك باللار **10** ـ **11** ھەتتا **14** سائەت ئۇخلايدۇ، ئەمما، قېرىلار بولسا **3** ـ **4** ـ **5** سائەت ئۇخلايدۇ، نورمال ئۇيقۇ **6** ـ **7** سائەت. ئەگەر سەككىز سائەت ئۇخلىسا، ئۆمۈرنىڭ ئۈچتىن بىرىدە ئۇخلىغان بولىدۇ، ھېسابلاپ كۆرۈپ **8/24** ئۇخلاش ئۈچۈن ئەلۋەتتە ئورۇن ياخشى، ھاۋاسى ساپ بولۇشى لازىم، يېنىدا ۋاقىت توشقاندا تەھەججۇدقا، بامداتقا ئويغۇتىدىغان جاراڭلىق سائەت بولۇشى لازىم. ئويغۇنۇپ، ئاز ـ تولا چېنىقىش لازىم، چۈنكى، بۇنىڭ پايدىسى كۆپ، ناماز ياخشى چېنىقىشتۇر، قوش پايدا، موسكۇللار چىڭىيىدۇ، نەپەس ئاشىدۇ، قان تازىلىنىدۇ، يۈرەك كۈچلىنىدۇ، پۈتۈن پەدەن ھارارەتكە تولىدۇ، تېرە پائالىيىتى جانلىنىدۇ، ھەزىم ياخشى بولىدۇ، جىگەر، بۆرەك قاتارلىق چىقىرىش ئەزالىرى ياخشىلىنىدۇ، ھورۇنلۇقدىن قۇتۇلىدۇ، تەرەققىياتقا ھەرىكەت قىلىپ، ئۇيقۇڭىزدىن ئويغۇنۇڭ، ئۇيقۇ راھەت، پايدىلىق، ھەم شۇنداقلا دۇشمەندۇر.

﴿ظهرالفساد فى البرّ والبحر بماكسبت أيدى الناس ليذيقهم بعض الذى عملو العلهم يرجعون﴾ ئىنسانلار قىلغان گۇناھ، مەئسىيەتلىرى تۈپەيلىدىن قۇرۇقلۇقتىمۇ، دېڭىزدىمۇ پىتنە ـ پاساد، ئاپەت يۈز بەردى، ئاللاھ، ئۇلارنى تەۋبە قىلىپ ھەققە قايتسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بەزى جازاسىنى تېتىتتى.

بىز بۇ ئازابنىڭ بىر قىسمىنى مىسال يۈزىسىدىن كەلتۈرىمىز، ئىنسانلار بالايىئاپەتنى ئۆزى سەۋەبىدىن دەپ بىلسۇن، گۇناھ، كۇپرى، پاسىقلىقدىن ھەزەر قىلسۇن ئۈچۈن ئاددىي بىر مىسال: ئاللاھنىڭ قوشۇنى سانسىز، ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىدىكى ھەممىسى قوشۇن، سىلەر كۆزگە ئىلمايدىغان ھاقارەتلەيدىغان ئەمما كۈندە بىزار بولغان چاشقاننى مىسال ئالىمىز.

ئەنگلىيىدە بىر قېتىملىق چاشقان ئاپىتىدە يۈز بەرگەن زىيان **250000000** يەنى **25** مىليون يۇەندىن ئاشقان، زىيانغا ئۇچقىمىغان كىشى قالمىغان، ھۆكۈمەت دەرھال بۇ ئاپەتكە تاقابىل تۇرۇشنى قارار قىلىپ، زور بەدەل تۆلەپ، چاشقان بىلەن نەچچە ئاي جەڭ قىلغان، ئاللاھ، ھەممىگە قادىرۇدۇر. بۇنىڭدىنمۇ قورقۇنۇشلىقى شۇكى، چاشقان ناھايىتى نىجىس، پاسكىنا جايدا تۇرغاچقا، **14** ـ ئەسىردە، قارا ئۆلۈم ناملىق ۋابا كېسەللىكنى كەلتۈرۈشكە سەۋەب بولغان، مىكرۇپ، ۋىرۇس تارقىتىپ، **25** مىليون ئادەمنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەب بولغان.

ئەنگلىيە تىببىي ئۇنىۋېرسىتېتى تەتقىق قىلىپ، بىر جۈپ چاشقان جۈپلىشىپ، ئەۋلاد قالدۇرۇپ، بىر يىلدا **10000**غا يېتىدۇ، بۇ بىر جۈپ چاشقان، ئەۋلادلىرى بىلەن قوشۇلۇپ، بى يىلدا **1500** دوللار زىيان سالىدۇ دېگەن.

ئەنگلىيە مۇتەخەسسىسلىرى **70** مىليون يۇەن زىيان سالغانلىقنى بىر يىلدا شۇنچە كۆپ زىياننى ھېسابلاپ چىققان. ئىقتىسادى زىياندىن باشقا ئۇلار نۇرغۇن ئىمارەت، قۇرۇلۇشنى ئۆرۈپ تاشلىغان. ئۇ تېخى يەيدىغان نەرسە تاپالمىسا، غالجىرلىشىدۇ، ئۆز باللىرىنىمۇ يەيدۇ، **14** كىلوگىرام كەلگەن بىر چاشقاننى ھايۋاناتلار باغچىسىغا قويۇپ قويغان، چوڭلۇقى بىر قوزا ياكى كۈچۈكتەك كېلىدۇ، ئۇندىن باشقا بۇنىڭدىن ۋە باشقا ئامىللار سەۋەبىدىن نۇرغۇن يۇقۇملۇق كېسەللەر تارقايدۇ. ئەلۋەتتە، كېسەل يۇقۇش يوق دېگەن بۇ ھەدىس بىلەن جوزام كېسەلدىن قېچىش، ۋابا بار يەرگە كىرمەسلىك، ساقلار كېسەلخانىغا چۈشمەسلىك، كېسەللەر ساقلار جايىغا چۈشمەسلىك، ھەدىسلىرىنىڭ ئارىلىقىنى ئالىملار نەچچە خىل يول بىلەن بىرلەشتۈرگەن.

بىرىنچى، ھەممە كېسەل يۇقمايدۇ، بۇ كېسەل يۇقۇش يوق، دېگەن ئام سۆزگە ئۇيغۇن، بىز ئاشۇ كېسەللەردىن جوزام، ۋابادەك خاس ئالاھىدە كېسەلنىڭ يۇقىشنى چىقىرىۋالىمىز، مانا بۇ ئۇسۇل قائىدىسىدە ئامدىن خاسنى چىقىرىش دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىككىنچى، كېسەل، ئاللاھنىڭ تەقدىرىسىز ئۆزىلا يۇقمايدۇ، ئەمما، ئاللاھنىڭ قازائى ـ قەدەر خالىشى، ئىلمى، ھېكمىتى بىلەن يۇقتۇرىدۇ، ئاللاھ خالىغاننى قىلىدۇ.ل ھەدىسنى مۇشۇنداق چۈشۈنۈش لازىم. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئەرەبلەرنىڭ كېسەل تەقدىرسىزمۇ ئۆزى يۇقتۇرىدۇ، دېگەن خۇراپىي ئادەتلىرىگە تاقابىل تۇرۇپ، شۇلارغا قارشى بۇ ھەدىسنى دېگەن، شۇنداقلا، مەددە، ھۇۋقۇش دېگەن نەرسىلەرنىمۇ بىللە قوشۇپ قويغان.

خۇلاسە كالام، مۇنۇ ئايەت، ھەدىسلەر بىلەن ۋە ئەمەلىيەت، تەجرىبە پۈتۈن ئالىملار بىرلىككە كېلىش بىلەن كېسەل يۇقىدۇ، يۇقىدىغان ۋە يۇقمايدىغان كېسەل بار، ۋابانىڭ يۇقىشى مۇقەررەر، شۇنىڭدەك نۇرغۇن كېسەللەر يۇقتۇاتىدۇ، كېسەل ئاشۇ گۇناھ، پاسىقلىق سەۋەبىدىن ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن سۇ، غىزا، ھاۋا، چاڭلىنىش، جۈپلىشىش، كۆرۈشۈش، بىللە ئالاقە باغلاپ، بىللە غىزالىنىش، يۇقۇملۇق كېسەلنىڭ قاچىسىدا تائام يېيىش، چاشقان، چىۋىن، پاشا، كۇمات ياكى مەلۇم تەشكىلات، پارتىيە، گۇرۇھنىڭ قەستلىشى ئارقىلىق يۇقىدۇ. ئىچ سۈرگۈ، تەيفود كېسىلى، ئۆپكە ياللۇغى، تېبىركىلىيۇز، تېرە كېسىلى، قىچىشقاق، جىگەر راكى، ھازىر چىققان سارىس، بىر قىسىم قىزىتما زۇكام قاتارلىقلار يۇقىدۇ. ئاق كېسەلمۇ قېنى خىل كەلسە بىللە تويى قىلىپ جۈپلەشسە يۇقىدۇ، قورقۇنۇشلۇقى، ئەيدىز كېسىلى، يەنە قانداق يۇقۇملۇق كېسەللەر ئاشكارا بولىدۇ، بۇنى بىز بىلمەيمىز. لېكىن، بىز مۇنۇ ھەدىسنىڭ مۆجىزە ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. ھەرقانداق بىر قەۋمدە، گۇناھ، پاسىقلىق، زىنا ئاشكارا بولسا، ئۇلار كۆرۈپ باقمىغان كېسەللەر يۈز بېرىدۇ، بۇ مۆجىزىنى توردىن كۆرۈك سۈرىتى بار. كېسەلنىڭ يۇقىشىنىڭ مۇنداق ئالدىنى ئالىمىز.

1 ـ سۇنى قايىنتىپ ئىچىش، تۇڭلاتماسلىق.

2 ـ كۆكتات، سەيلەرنى خام يېمەسلىك.

3 ـ مېۋە، يېشىل يېمەكلىك، گۆشلەرنى سىرىتتىن ئەكىرگەندە قاتتىق يۇيۇش، ئىسسىق سۇدا يۇيۇش بولسا، قايناق سۇدا بىر مىنۇت قويۇش، ئاندىن پىشۇرۇپ يېيىش.

4 ـ سۇتنى ياخشى قاينىتىپ ئىچىش.

5 ـ چىنە ـ قاچا، قازان ـ قۇمۇشلارنى قىززىق سۇدا ياخشى يۇيۇش لازىم.

6 ـ ھەدىستە كۆرستىلگەندەك سۇ، نان، مېۋە ـ چېۋە، قازان، قاچا، ھەتتا تاختىلارنىمۇ يېپىپ قويۇش.

7 ـ تەستە ھەزىم بولىدىغان يېمەكلىكنى كەم يېيىش، يا يىمەسلىك.

8 ـ يېيىشدىن بۇرۇن ۋە كېيىن قولنى ياخشى يۇيۇش.

9 ـ ئۆي، ئاشلىق ئامبىرى، ئاشخانىلارنى ياخشى تازىلاش، بولۇپمۇ چاشقاندىن.

10 ـ ئېغىل، ھاجەتخانىدىن چىقىپ، قولنى يۇيۇش.

11 ـ ھاجەتخانا، ئېغىللارنى يىراق سېلىش، پاكىز تۇتۇش.

12 ـ شەھەرلىكلەر مۇھتنى ئاسراش، تازىلىقا دىققەت قىلىش.

13 ـ يۇقۇملۇق كېسەللەرنى ئايرىمخانىدا داۋالاش.

14 ـ ئورۇن ـ كۆرپە، بولۇپمۇ كېسەل ياتقان ئورۇنلارنى دىزىنفىكسىيلەش.

15 ـ سۆزلىسەك، گۆپ تولا ئەمدى بولا، ھەرقانداق كېسەل يۇقۇش ئامىللىرىدىن نېرى بولۇڭ، ئاللاھ ساقلىسۇن. ئامىن!!!

سۈرە لوقماننىڭ تەپسىرىدىن تاللانمىلار

بۇ قېتىم تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى بسم الله نىڭ تەپسىرگە ئاللاھنىڭ 99 ئىسىم ـ سۈپىتىنى يازغان. ئاللاھ بۇنىڭدىن ئۆزگە بسم الله دا ئۈچ ئىسمىنى تاللىغان.

الله الرحمن الرحيم

ئەبۇ ھۇرەيرەدىن(رەزيەالله ئەنھۇ) ھەقىقەتەن رەسۇلۇللاھ مۇنداق دىگەن، ئاللاھنىڭ بىرسى كام 100 يەنى 99 ئىسىم ـ سۈپىتى بار. كىم ئۇنى يادلىسا، يەنى ئەمەل قىلالىسا، جەننەتكە كىرىدۇ دىگەن. ئۇ ئىسىملار بولسىمۇ تۆۋەندىكىچە:

هُوَاللهُ الَّذِىْ لاَإِلهَ إِلاَّهُوَ اَلرَّحْمنُ اَلرَّحِيْمُ اَلْمَلِكُ اَلْقُدُّوْسُ اَلسَّلاَمُ اَلْمُؤْمِنُ اَلْمُهَيْمِنُ اَلْعَزِيْزُ اَلْجَبَّارُ اَلْمُتَكَبِّرُ اَلخَالِقُ اَلْبَارِئُ اَلْمُصَوِّرُ اَلْغَفَّارُ اَلْقَهَّارُ اَلْوَهَّابُ اَلرَّزَّاقُ اَلْفَتَّاحُ اَلْعَلِيْمُ اَلْقَابِضُ اَلْبَاسِطُ اَل ـ خَافِضُ اَلرَّافِعُ اَلْمُعِزُّ اِلْ ـ مُذِلُّ اَلسَّمِيْعُ اَلْبَصِيْرُ اَلْحَكَمُ اَلْعَدْلُ اَللَّطِيْفُ اَلْخَبِيْرُ اَلْحَلِيْمُ اَلْعَظِيْمُ اَلْغَفُوْرُ اَلشَّكُوْرُ اَلْعَلِيُّ اَلْكَبِيْرُ اَلْحَفِيْظُ اَلْمُقِيْتُ اَلْحَسِيْبُ اَلْجَلِيْلُ اَلْكَرِيْمُ اَلرَّقِيْبُ اَلْمُجِيْبُ اَلْوَاسِعُ اَلْحَكِيْمُ اَلْوَدُوْدُ اَلْمَجِيْدُ اَلْبَاعِثُ اَلشَّهِيْدُ اَلْحَقُّ اَلْوَكِيْلُ اَلْقَوِيُّ اَلْمَتِيْنُ اَلْوَلِيُّ اَلْحَمِيْدُ اَلْمُحْصِيُ اَلْمُبْدِئُ اَلْمُعِيْدُ اَلْمُحْيِيُ اَلْمُمِيْتُ اَلْحَيُّ اَلْقَيُّوْمُ اَلْوَاجِدُ اَلْمَاجِدُ اَلْوَاحِدُ اَلصَّمَدُ اَلْقَادِرُ اَلْمُقْتَدِرُ اَلْمُقَدِّمُ اَلْمُؤَخِّرُ اَلأَوَّلُ اَلأَخِرُ اَلظَّاهِرُ اَلْبَاطِنُ اَلْوَالِيُ اَلْمُتَعَالُ اَلْبَرُّ اَلتَّوَّابُ اَلْمُنْتَقِمُ اَلْعَفُوُّ اَلرَّؤُوْفُ مَالِكُ اَلْمُلْكِ ذُوالْجَلاَلِ وَالإِكْرَام اَل ـ مُقْسِطُ اَلْجَامِعُ اَلْغَنِيُّ اَلْمُغْنِيُّ اَلْمَانِعُ اَلضَّارُّ اَلنَّافِعُ اَلنُّوْرُ اَلْهَادِيُ اَلْبَدِيْعُ اَلْبَاقِيُ اَلْوَارِثُ اَلرَّشِيْدُ اَلصَّبُوْرُ (الأكرم الله اكبر)

2001 ـ يىلى ۋاپات تاپقان ئاتاقلىق ئەقىدە ئالىمى ئۇسەيمىين رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ھەدىسنى زائىب كۆرۈپ، قۇرئاندىلا 99 ئىسىم ـ سۈپەتنى قواعد ناملىق كىتابىدا توپلىغان. ۋە نۇرغۇنلىغان قائىدە ـ تۇزۇملەرنى سەلەف سالىھ يوللىرىنى بايان قىلىپ، ئىبنى ھەجەر ئەسقالانى، ئىمام نەۋۋىلارنىمۇ ئىجتىھاددا خاتالاشقانلار، بەزى سۈپەتلەرنى تەئۋىل قىلىپ خاتا كەتكەن، ئەمما، ئۇلارغا ئەجىر بار، ئەپۇ قىلىنىدۇ، دەپ يازغان، ئىمان ۋاجىب تەسلىم بولۇش كېرەك. كەيپىياتى بىزگە نامەلۇم، مەنىسى مەلۇم، ئۇشۇقچە سوئال، بىدئەت، ئاللاھ ۋە رسۇلۇللاھ قانداق بايان قىلسا، نېمە دېسە، شۇنى دەيمىز. سۈكەت قىلسا سۈكۈت قىلىمىز، ھەرخىل تەئۋىل قىلىشقا بولمايدۇ، دەلىلسىز ئىش يوق دەپ باشقا مەزھەپلەرگە قارشى «ئەھلى سۈننى ۋەلجائەنىڭ ئەقىدىسىنى» كىتاب قىلىپ يازغان. ئىبنى باز رەھمەھۇللا ئەلەيمۇ تەكشۈرۈپ، داڭلاپ، تەقرىز يېزىپ بەرگەن، ئەقىدە مەسىلىلەردە ئىسىم ـ سۈپەتتە، ئەقىدە ۋاستە، ئىبى تەيمىييەنىڭ، ئەقىيدەتۇ تتاھاۋى، فقه ـ الۆكبر لەر بولىدۇ. ئۇسەيمىن رەھمەھۇللانىڭمۇ بولىدۇ، مانا مۇشۇنداق توغرا بولغان ئەقىدە كىتابلارنى دەرىسلىك قىلىشىمىز لازىم.

ئەقىدە دىمەك، ئىمان دىمەك، ئەقىدە توغرا، ساپ بولمىسا، ھەممىسى خاتا بولىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئىسىم ـ سۈپەت توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ:

كىشىلەرنىڭ بۇ ئىسىملاردىن ئالىدىغان نېسىۋىسى ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ. بىرىنچى، شۇ ئىسىم ـ سۈپەتلەرنىڭ مەنىسىنى بىلىش، كەشپىدىن بىلىش، ئىلىم ئەلادىن بىلىش، ئۇنىڭ ھەقىقىتىگە يېتىش، خاتالاشماي ھۆججەت تۇرغۇزۇش، ئۇلارغا، ئاللاھنىڭ سۈپىتى ئاشكارا بولۇش، بۇ سۈپەتلەرنى كائىناتتىن كۆرۈش، بۇنداق بىلىش بىلەن ئاتىلارغا، ئەجدادلارغا تەقلىد قىلىشنىڭ ئارىلىقىدا، ئاسمان ـ زېمىن پەرق بار، بۇ مۇكاپاتتا كاتتا بولىدۇ.

ئىككىنچىسى بولسا، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇق سۈپەتلىرى ئاشكارا بولىدۇ، بۇ سۈپەتلەر ئىشتىياق، ئىشق ھاسىل قىلىپ، ھەقكە يېقىنلاشتۇرىدۇ، ماكان جەھەتتىن ئەمەس، سۈپەت، مەنىۋى جەھەتتىن يېقىنلىشىدۇ. خۇددى مەلەك مۇقەررەبدەك ھالەتتە تۇرىدۇ. قەلب ھەقنى ئۇلۇغلاش، كاتتىلاش، دائىم ئۇنى ئەسلەش، ھەر

نەرسىنى كۆرسە، ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىنى شۇنىڭدىن تېپىش، گاھ لەززەتلىك تەسىرلىنىش بىلەن ئاللاھقا ئاشىق بولىدۇ، قەلبىدە ئاللاھدىن باشقىغا ئورۇن قالمايدۇ.

ئۈچىنچىسى، ئاللاھنىڭ رەھىم، سېخى، ئەپۇ، ئادىل دېگەندەك سۈپەتلىرىنى ئۆزىگە مۇجەسسەملەپ، ئاللاھنىڭ مۇشۇنداق ئەخلاقى بىلەن ئەخلاقلىنىش، رەببانى ئالىم بولۇش، يەنى، ھەققە يېقىن بولۇش، پەرىشتىلەرگە ھەمراھ بولۇش، ھەقنى دوست تۇتۇش، دۈشمەننى دۈشمەن، مۇھەببەت ـ نەپرەت بولۇشتۇر، ئىمان كامال تېپىشتۇر.

بۇ يەردە بىر نەچچە مەسىلە بار:

1 ـ ئىنسانلارنىڭ ئۆزئارا رەھمەت قىلىش، ئاللاھنىڭ رەھمىتىگە بىر مىسال خالاس، ئەمەلىيەتتە ئىككى رەھمەت ئارىسىغا خۇددى خالىق بىلەن مەخلۇق ئوتتۇرىدىكى پەرقتەك پەرق بار، چۈشىنىمىزى خالاس، مەنىسىنى بىلمىز، ئەمما، كەيپىياتى بىزگە نامەلۇم.

2 ـ ئەنە شۇنىڭدەك بىلىش، كۆرۈش، ئاڭلاش، ئەرشدىن ئۈستۈن، قولى، كۆزى دېگەنلەرمۇ ئاللاھقا ئۆزىگە لايىق بولىدۇ، بۇنىڭ ھەقىقىتىنى بىز بىلەلمەيمىز، چۈنكى، ئوخشىشى يوق.

3 ـ كامىللىقتا پەقەت ئاللاھ ئىگە، ئۇنىڭ ئەيىب ـ نۇقسانلىرى يوق، پەرىشتە بولسىمۇ، پەيغەمبەر بولسىمۇ، ھەممىسى قۇل، ئاللاھنىڭ بەندىسى، ئەيىپ ـ نۇقسانى، كەمتۈك يەرلىرى بار.

4 ـ بەندىنىڭ، ئاللاھقا يېقىن بولۇشى، بىللە بولۇشى، سۈپەت بىلەن بولىدۇ، ماكان ئەمەس، زامان ئەمەس، پەقەت مەنىۋى جەھەتتىن بۇنىڭ ھەقىقىتى، ماھىيىتى، كەيپىياتى ئاللاھقا مەلۇم، بىز بىلەلمەيمىز، نېمە دېسە شۇنى دەيمىز، ئاللاھ ئالىم، ئىمان ۋاجىب، كەيپىياتتىن سوئال قىلىش بىدئەت.

5 ـ ئاللاھنى پەقەت ئاللاھ ئۆزىلا ئوبدان تونۇيدۇ، بىلىدۇ، ئەگەر بىز، ئاللاھنى تونىدۇق، ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن ھەقىقي بىلىمەن، تونۇدۇم دېسەك، بۇمۇ توغرا، مەن ئاللاھنى ھەقىقي تونۇيالمىدىم دېسە، بۇمۇ توغرا، چۈنكى، ھەقىقي جەھەتتە، ئاللاھ ئۆزى، ئۆزىنى تونۇيدۇ.

ئى ئاللاھ، بىزگە ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭ تونۇت، ئامىن!!!

6 ـ ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنىڭ ھەقىقىتىنى، ماھىيىتىنى، كەيپىياتىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، بىزگە پەقەت، ئايەت، ھەدىس، ئەسەر بىلەن خەۋەر بېرىگىلىك، بىز ئەگەر چۈشىنەلىسەك، ئەلھەمدۇلىللا، ئەگەر بىلەلمىسەك، ئاللاھقا تاپشۇرىمىز، بىزگە پەقەت، مەلۇم چۈشەنچە بېرىگىلىك، ئەمەلىي، ھەقىقىتى بولسا، بىز ئويلىغاندەك بولمايدۇ. ئاللاھ، بىز تونۇغان ئۇلۇغ دەپ قارىغاندىنمۇ نەچچە ھەسسە، سانسىز ھەسسە ئۇلۇغدۇر. چۈنكى ئەقلىمىز چەكلىك، ھېچنەرسىگە يېتەلمەيدۇ. ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ھەقىقي تونۇيالمايدۇ. چەك ـ چېگرىغىمۇ ئالالمايدۇ، چۈنكى، ئۇنىڭ ئوخشىشى يوق، روھ، پەرىشتە، جىن، ئۆلۈم، جەننەت، دوزاخلارمۇ بىزگە ئەقلىمىزنىڭ مىقدارى بىلەن مىسال، تەمسىل كەلتۈرۈپ چۈشەندۈرۈلگەن، ھەقىقي ماھىيىتى بولسا، كەيپىياتى بولسا، كۆرگەندە، شۇ تۇرمۇشتا ياشاپ، تەمىنى تېتىغاندا، ئاندىن يەنە تېخى تەستە بىلەلەيمىز.

بۇ دۇنيادا پەقەت ئىسىملا بار، جەننەتكە كىرگەندىن ياكى دوزاخقا كىرگەندىن كېيىن، ئاندىن نېمىلىكىنى ئوبدان بىلىسىز، ھازىر، سەللەمنا تەسلىم بولۇپ، ئىمان كەلتۈرۈپ ياخشى ئەمەل قىلىش لازىم خالاس.

ئىسىم ـ سۈپەت توغرىسىدا مۇنداق تەقسىماتلار بار.

1 ـ ئاللاھنىڭ زاتىنىلا كۆرسىتىدىغىنى بار، ئاللاھ ھەقدەك، ھەق نۇر دېگەندەك.

2 ـ زاتىنى كۆرسىتىدۇ، شۇنداقلا، سەلبىيلىكى يوق يەنى ئەكسىنى يوققا چىقىرىدۇ. مەسىلەن: اَلسَّلاَمُ غني أحد دېسەك، سالامدىن ئەيىپ ـ نۇقسان يوقلىدۇ[غني] دېگەندىن موھتاج، پەرقلىقى يوق دېگەن مەنامۇ

چىقىدۇ. أحد دېگىنى ھەم زاتىنى، بىرلىكىنى بىر دېگەن مەنادىن باشقا ئوخشىشى يوق، ئىككى ئەمەس دېگەن بولىدۇ.

3 ـ زاتىنى كۆرسىتىپ شۇنداقلا ئىزافىلىكى، بايانى باشقا بىر نەرسىگە ئىشقا ئالاقىدار بولىدۇ. مەسىلەن: على أول آخر ظاهر باطن دېسەك ئۈستۈن دېسەك ھەممىدىن ئۈستۈن دېگەن بولىدۇ. ئەۋۋەل دېسەك، ھەممىدىن سابىق دېگەن، ئاخىر دېسەك، ھەممىدىن ئاخىر، باقى مەنىسىدە يەنە بىر ئىشقا ئالاقىدار كېلىدۇ.

4 ـ يەنە بىر خىل ئىسىم ـ سۈپىتى بولسا، زاتىنى كۆرسىتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە سەلبىيلىكمۇ بار، ئىزافىلىكمۇ بار، يەنى ئەكسىنى يوقىقا چىقىرىپ، نەفى قىلىپ، يەنە بىر ئىشقا ئارقىدا كېلىدۇ. مەسىلەن: ملك غزز دېسەك، پادىشاھنىڭ پادىشاھى دېسەك زاتىنى كۆرسىتىپ ئاندىن ئۇ ھېچنېمىگە موھتاج ئەمەس دەپ سەلبى مەنا بېرىمىز، ئاندىن ھەممە خەلق ئۇنىڭغا موھتاج دەپ ئىزابى مەنا بېرىمىز. ئەزىز، غالىپ دېسەك، زاتىنى كۆرسىتىپ ئاندىن ئاجىز ئەمەس، ئوخشىشى يوق دېگەن سەلبى مانا بېرىپ ئاندىن ھەممە ئۇنىڭ ئالدىدا مەغلۇپ، ئۇنىڭغا يېتىش مۇمكىن ئەمەس، دەپ ئىزابى مەنالەر بېرىلىدۇ.

5 ـ ئىسىم زات، زاتىيە سۈپىتىنى كۆرسىتىدىغان ئىسىملار، عليم حي سميع بصير كليم قادىر ئىرادە حق قاتارلىق زاتىنىلا، سۈپىتىنى كۆرسىتىدىغان ئىسىملار بار.

6 ـ زاتىنى كۆرسىتىپ ئاندىن ئىلىم دېگەن سۈپەتكە ئىزافىلىك قايتىدىغان سۈپەتلەر خەبىير دېسەك، ئىلمىنى، شۇنداقلا باتىنىي ئىشلارنىمۇ بىلىدۇ دېگەن، يەنە بىر قوشۇمچىنى چىقىرىدۇ، شەھىد، دېمەك، زاتىنى ئاندىن گۇۋاھلىق ئىلمىنى ئاندىن ئاشكارا نەرسىنى بىلىش دېگەن مەنالەرنى بېلدۈرىدۇ، مچيو دېسەك زاتىنى ئاندىن ھېساب ئىلمىنى ئاندىن سانلىق مەلۇماتلارنى قورشاپ تۇرۇشنى كۆرسىتىدۇ.

7 ـ زاتىنى، قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ ئاندىن يەنە ئىزافىلىكى، يەنە بىر ئىشقا ئالاقىدار كېلىدىغىنى بار، مەسىلەن: قەھھار دېسەك، زاتىنى ئاللاھنى كۆرسىتىپ، دەلالەت قىلىپ، ئاندىن قۇدرىتىگە ئالاقىدار كېلىپ، ئاندىن قۇدرەت، تەسىر قىلغان نەرسىنىمۇ كۆرسىتىپ بېرىدۇ. غەلبىنى كۆرسىتىدۇ.

8 ـ زاتىغا، ئىرادىگە ئاندىن فعليه گە، قىلىقىغا ئىزافىلىك ئىسىملار، رەھمان، رەئۇف، ۋەدۇد دېسە، دوست تۇتقۇچى، ئىسىم ـ سۈپەت، زاتىنى، ئاللاھ دېگەن ئۇقۇمنى بېرىدۇ، ئاندىن ئىرادە قىلىش، مۇرادقا قايتىدۇ، ئاندىن ھاجەتنى قاندۇرۇش، ئېھسان، ئىنئام بېرىش، دوستلۇقنى قوبۇل قىلىش قاتارلىق ئالاقىدار ئىشلار بار، بىرلا نۇختا شۇكى، ئوخشىشى يوق، ھەممە مۆئمىنلەر دوستلۇقى تاغدەك ئەرشىدەك بولسا، يەنە ئاللاھنىڭ زەررىچىلىك دوستلۇق مۇھەببىتىگە يېتەلمەيدۇ، چۈنكى، ئۇ خالىق، ئاللاھ ئۇ، بۇلار مەخلۇقلاردۇر.

9 ـ ئىسىم ـ سۈپەت فعليه قىلىقىغا قايتىدىغىنى بار. خالق بارئ مصور رزاق قابض مبدئ معيد بىر تواب قاتارلىقلار، ئىسىم ـ سۈپەت فعليه بولىدۇ. بۇ ئىسىملار زاتىنى دەلالەت قىلىدۇ، ئاندىن يارىتىش، رىزىق بېرىشتەك قىلىقىنى كۆرسىتىدۇ، پەرقى، ئىسىم ـ زاتى، خالىشىغا باغلىق ئەمەس، نەفى كېلىپ يوققا چىقىرلمايدۇ، سەلبىيلىكى يوق، ئۇ مەڭگۈ كامىل ھاياتلىق ئىگىسى، بىلىپ تۇرىدۇ، ئەگەر خالىسا، بىلمەيدۇ دېيىلمەيدۇ. ئىسىم ـ سۈپەت پىئىلى بولسا خالىشىغا باغلىق بولۇپ، سەلبىي بولىدۇ، مەسىلەن: يارىتىدۇ، خالىسا ياراتمايدۇ، رىزىق بېرىدۇ خالىسا بەرمەيدۇ، ئەزىز قىلىدۇ، خالىسا قىلمايدۇ دېگەندەك.

ئەگەر بىرسى ئەقىدە، ئىسىم ـ سۈپەت توغرىلىق بۇ تەپسىر ئىلمىلىرىنى نېمە ئۈچۈن باشتا يازماي مۇشۇ ئورۇندا سۆزلىدىڭ؟ دېسە.

ئاللاھ، بۇ سۆزنى ھېكمەت سۆزلىگۈچى، ھېكمەت بېرىلگەن، لوقمان ئەلەيھىسسالامنىڭ نامى بىلەن ئاتاپتۇ، مۇشۇ سۈرىنىڭ تەپسىرىنى قىلىشقا ئورۇنغاندا، تۇيۇقسىز مۇشۇ مەسىلىلەر قەلبىمگە كەلدى ـ دە، ئاندىن يازدىم، ھەر جاينىڭ ئۆزىگە لايىق ماقامى بار بولۇپ، بۇ سۈرىدە مەخسۇس ھېكمەت بار، ۋەز ـ نەسىھەت، دەۋەت بار.

ھېكمەت ئىلمى، ئىلمىنىڭ جەۋھىرى، خۇلاسىسى بولۇپ، پەلسەپە، پەيلاسوف دېگەن ھىكەتنى سۆيگۈچى، سۆيۈش دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. بۇرۇنقى يېتەكچى ئالىملارنى شۇڭا، پەيلاسوف سۆزلىرىنى بولسا، پەلسەپە دېگەن.

شۇڭا بىز، بۇ سۈرىدە ئىنشائاللا، ھېكمەت بىلىملىرىنى سۆزلەيمىز.

ئىلىم ـ ھېكمەت پۈتۈن مىللەت دىنلاردا پۈتۈن مەملىكەت، ھەرقايسى جايدىكى مەۋجۇت بولۇپ ئەڭ يۇكسەك ئورۇندا تۇرىدىغىنى، ئىككى ئالەمدە بەختلىك قىلىدىغىنى ئەلۋەتتە ئىسلام دىنىدا بار، قۇرئان، ھەدىس ھەممىدىن ئۈستۈن تۇرىدۇ. شۇنداقتىمۇ نۇر بۇلاقدىن ئېلىنغان ھېكمەت بولسا، يېزىپ قويىمىز.

لوقمان ئەلەيھىسسالام، قۇرئاندا مۇشۇ سۈرىدە مۇنداق تىلغا ئېلىنىدۇ.

ئۇ بالىسىغا ئەڭ مۇھىم بولغان ئىش، ئاللاھنىڭ بارلىقى، بىرلىكى توغرىسىدا تەۋھىد دەرسلىكى بەردى، بۇ ھەممىزگە مۇھىم بىر ئۈلگە بولغۇسى، چۈنكى، ئۆز بالىسىنى تەربىيىلەش بەكمۇ قىيىن ئىش ئىكەن. ئاندىن ئۇ، تەۋھىدكە زىت بولغان ئىشدىن توسۇپ، ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشدىن توسدى، ئاندىن ئاللاھنى كامىل ئىلىم، كۈچ ـ قۇۋۋەت بىلەن سۈپەتلىدى، ھەرقانچە ئىنچىكە، مەخپى نەرسىنى، ئىشلارنى ئاللاھنىڭ بىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى دېدى، ئاندىن ئۇ ئەڭ مۇھىم ئىبادەت نامازنى تىلغا ئېلىپ، نەپسىنى باشقۇرۇشنى، كامال تاپقان بىر ئىشنى نەسىھەت قىلدى، ئاندىن ياخشىلىققا بۇيرۇش، ياماندىن توسۇشدىن ئىبارەت بۇ جەمئىيەت، ئىسلاھاتنى يولغا قويدى، ئەلۋەتتە، بۇنداق قىلغان دەۋەتچى ئەزىيەتكە، ھەق دۈشمەنلىرىگە دۇچ كېلىدۇ، شۇڭا، ئۇ سەۋرگە ۋەسىيەت قىلدى. كۆرەڭلىمەسلىك، ئەڭ چوڭ گۇناھ بولغان كىبىردىن توسدى، لوقمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېكمىتى، نەسىھىتى، بەزىلەرنىڭ دېيىشىچە تىببىي ئىلىم، ھەممىگە مەلۇم، ئۇنداقتا، ئۇ كىم، قەيەرلىك، قايسى مىللەتتىن، قاچان ياشاپ ئۆتكەن؟

توغرا جاۋاب شۇكى، ئاللاھ ئالىم، ئەگەر ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ دەپ بەرگەن بولسا، بۇ سەھىھ، توغرا بولىدۇ. جىم تۇرغان بولسا، ھېچقانداق ئىلىم ـ ھېكمەت بولمايدۇ، بىلسەك پايدا يوق، بىلمىسەك زىيان يوق، قالايمىقان جۆيلىمەيلى.

تەپسىر ئالىملىرى تارىخقا تايىنىپ ھەرخىل سۆزلەرنى قىلدى، بەنى ئىسرائىللار ئۇنى بىزدىن دېدى، چۈنكى، ئۇ ياخشى كىشى، داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ياشىغان دېدى. بەزىلەر ئۇنى قارا تەنلىك، ھەبەشىستانلىق قۇل ئىدى دېدى. بەزىلەر ئۇنى ماشىنچى دېدى. بەزىلەر ياغاچچى دېدى، بەزىلەر پادىچى دېدى. سۇبھانالla، ئاللاھ، ئۆزى بىلىدۇ، بەلكىم ياغاچچى، ماشىنچىلار دېگەن گەپ بولۇشى مۇمكىن. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۇ ئىنسان بالىسى، ھەم بالىسى بارلىقى قۇرئاندا تىلغا ئېلىنىدى، ھېكمىتى، دۇنياغا تارالدى، بىر قىسمى ئۆزىنىڭ بولسا، بىر قىسمى قوشۇپ قويۇلغان، سەھىھ سۆزنى تاپماق قىيىن.

يۇنانلىقلار ئۇ بىزگە مەنسۇپ دەپ، بىر قىسىم كىتابلارنى دەلىللىدى، ۋە ئۇنىڭ ئىش ـ ئىزلىرىدىن بىر قانچىنى يازغان، مەسىلەن: بىر كۈنى لوقمان ئەلەيھىسسالامنىڭ خوجايىنىدىن بىر دېھقان نېمە ئۈچۈن مەن كۆپ ئەجىر قىلىپ ئىشلىگەن يەر بەك بولماي، ئىشلىمىگەن يەردىن كۆپ ھوسۇل چىقىپ قالىدۇ دەپ سوراپتۇ، خوجايىن بۇ دېگەن تەبىئەت ئىشى دەپتۇ. لوقمان ئەلەيھىسسالام كۈلۈپ كېتىپ، خوجايىننى بىر چەتكە تارتىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق دەڭ، بۇ دېگەن كىچىك مەسىلە، بۇنىڭغا ماۋۇ قۇلۇممۇ جاۋاب بېرەلەيدۇ دەڭ دەپتۇ ۋە شۇنداق دەپتۇ.

لوقمان ئەلەيھىسسالام دېھقانغا يەر دېگەن بالىلىرى كۆپ بىر ئەرگە تەگكەن بالىلىرى بار تۇل خوتۇنغا ئوخشايدۇ، ئەر قانچە قىلغان بىلەن بۇ خوتۇن ئۆزىنىڭ بالىلىرىغا كۆيىنىدۇ، ئەنە شۇنىڭدەك يەرمۇ ئۆزى خالىغان يېرىدىن ھوسۇلنى كۆپ بېرىدۇ دەپتۇ.

خوجايى بىر قېتىم، ئايالدىن ئاچچىقى كېلىپ قېلىپ، يارىشۋېلىش مەقسىتىدە بازاردىن تاتلىق يېمەكلىك سېتىۋېلىپ، لوقمانغا بۇنى دوستۇمغا، ھەبىيبىمگە بەر دەپ ئەۋەتىپتۇ، لوقمان ئەلەيھىسسالام تائامنى ئىتقا بېرىپتۇ، خوجايى كېلىپ خوتۇندىن تائام توغرىلىق سورىسا، خوتۇنى مەن ھېچنېمە كۆرمىدىم دەپتۇ، لوقمان ئەلەيھىسسالامنى چاقىرىپ، تائام قېنى دەپ سوراپتۇ، لوقمان ئەلەيھىسسالام سىز ياخشى

كۆرىدىغان ھەببىڭىز، ئىتتىڭىزغا بەردىم، چۈنكى ئۇ سىزگە سادىق، ئۇرسىڭىزمۇ يېنىڭىزغا كېلىۋالىدۇ، ئەمما، بۇ ئايالىڭىز سەۋەبسىز تالاق خېتىنى سورىدى، شۇڭا، بۇنىڭغا بەرگىم كەلمىدى دەپتۇ، ئايال ئاچچىقلانغان بولسىمۇ ھەقنى ئاڭلاپ قايىل بوپتۇ، كېيىن لوقمان ئەلەيھىسسالام خوجايىنغا سىز دوستىڭىزنى چاقىرىپ زىياپەت بېرىپ، باشقا بىر ئايالنى ئالايمىكىن دىگەن خەۋەرنى تارقاتسىڭىز، خوتۇنىڭىز قورقۇپ سىزگە ياخشى ئىتائەت قىلىدۇ، كېلىشىپ قالىسىلەر دەپتۇ. خوجايىن يېقىن دوستلىرىنى چاقىرىپ، لوقمان ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ ياخشى گۆش سېتىۋال دېسە، لوقمان ئەلەيھىسسالام تىللارنى يەنى، كالا، قوي، ئۆچكە تىللىرىنى ئەكەپتۇ، مېھمانلار باشتىن ـ ئاخىرى تىلنىلا يىدۇق، بۇ نېمە ئىش دېسە، خوجايى لوقمان ئەلەيھىسسالامنى چاقىرىپ نېمە ئۈچۈن ياخشى گۆش سېتىۋالماي تىلنىلا سېتىۋالدىڭ؟ دېسە، ئۇ، چۈنكى، ئەڭ ياخشى گۆش تىل، چۈنكى، ئۇ ئالاقىنى باغلايدۇ، ئالاقىلىشىش قورالى، ئىلىم ئاچقۇچى، ھەقنى سۆزلىگۈچى، ھۆججەت تۇرغۇزغۇچى، ئىلىم ھاسىل قىلغۇچى، ھېكمەت تىلدا سۆزلىنىدۇ دېسە ھە راست دەپتۇ. ئەتىسى يەنە ئەمدى ئەڭ ناچار، قەبىھ گۆش سېتىۋال دېسە، يەنە تىللارنى ئەكەپتۇ، خوجايىن نېمە ئۈچۈن ئەمدى يەنە تىلنى سېتىۋالدىڭ؟ دېسە، لوقمان ئەلەيھىسسالام، چۈنكى، تىل يا ئەڭ ناچار نەرسە، چۈنكى، ئۇ دەل ئەكسىچە باتىلنىمۇ سۆزلەيدۇ، باتىل ئىلىمنىمۇ ئۆگىتىدۇ، كۇپرى سۆزنى قىلىدۇ، غەيۋەت قىلىدۇ، سۇخەنچىلىك قىلىدۇ، ئاداۋەت، ئۇرۇش ـ جىدەلنىڭ ئاساسى، ئار ـ نومۇس، ھەتتا دۆلەت ئارىسىدىمۇ شۇ سەۋەبدىن كېلىشىم بۇزۇلۇپ ئۇرۇش قىلىنىدۇ، كەلسە ـ كەلمەس غەلىتە سۆزلەپ شەھۋانى ناخشا ـ مۇزىكا چىقىرىدۇ دەپ، بارلىق ئەيىبنى سۆزلەپتۇ، ئۇلار ھەق، راست دەپتۇ.

كېيىن، ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەدە تېببي ئىشلاردا، شۆھرەت قازىنىپ دۇنياغا بىر كېتىپتۇ، پادىشاھلار ھوزۇرىغا ئاپىرىپ پايدىلىنىپتۇ، جاھان كېزىپ نۇرغۇن ئەسەر يېزىپ قالدۇرۇپتۇ، ۋەز ـ نەسھەت تەرىقىسىدە ھېكمەت تەمسىللەرنى يېزىپتۇ، مۇھەممەد بەگ شۇ ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلىپ، **1906** ـ يىلى نەشر قىپتۇ.

(لوقمان ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى، ئۆمرى نامەلۇم)

ھېكمەتلىك سۆزلەر

ئاللاھ، ئىنسانلارغا زاھىري، باتىنىي يەنى ئىلىم ـ ھېكمەت، روھى لەززەتنى ئاتا قىلغان بولۇپ، ھېكمەت ئىلمى دۇنيادا زور تەسىر كۆرسىتىدۇ، بۇنىڭ يامىنىنى كۆرمىدىم، قۇلاق سېلىڭ.

بىز لوقمانغا ئىلىم ـ ھېكمەت ئاتا قىلدۇق

ئىلىم ـ ھېكمەت بېرىلگەن كىشى، نۇرغۇن ياخشىلىق بېرىلگەن بولىدۇ. (ئايەت)

ئىلىم ـ ھېكمەت، ھۆكما، ئالىمنىڭ يىتتۈرۈپ قويغان نەرسىسگە ئوخشايدۇ، قەيەردە تاپسا، ئۇ ئۆزى لايىق. ئاندىن يەنە ھېكمەت چىقىدۇ. (ھەدىستىن)

ئەسەردىن بولسا، تۆت خەلىپە ئۇندىن باشقا ساھابە، تابىئىنلار ۋە كېيىنكىلەر بولۇپ، نۇرغۇن ھېكمەتلىك سۆزلەرنى قىلغان، بۇنى تارىخدىن كۆرۈڭ. شۇنداقلا، زاھىدلار تەبىقىسى دىگەن كىتابدا **200** ئالىمنىڭ ھېكمەتلىك سۆزلىرى بار، لېكىن ئۇلار سوپى ئەمەس ئىدى، كېيىنكىلەر شۇنداق ئاتىۋالدى، ھەقىقىي زاھىد، ئۆزىنى سوپى دېسە، ئاچچىقى كېلىدۇ، چۈنكى بىدئەت سۆز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي **140**دىن **158** ـ بەتكىچە پۈتۈنلەي شېئىر، تەمسىل قاتارلىق ھېكمەتلەرنى كەلتۈرگەن، مەن ئۇنىڭدىن ئۇيغۇر تىلىغا ماسلىشىدىغانلىرىنى تاللايمەن.

1 ـ ئاللاھ غەزىپى ساڭا چۈشمەسلىكى ئۈچۈن ئىبادەت، ئىستىقامەتتە چىڭ تۇر.

2 ـ تولا داۋالاشما، غەزەپكە يولۇقۇپ قالىسەن.

3 ـ دۇنيا ئەھۋالىنى ياخشى بىلسەڭ، ئەۋلادلارنى ياخشى تەربىيىلەيسەن.

4 ـ ئەدەپ ـ ئەخلاقنىڭ ئازلىقى، خارلىقنى ئېلىپ كېلىدۇ.

5 ـ زىياپەتتە ياخشى تائام ئالدىڭغا قويۇلسا، ئالدىراپ كەتمە، سۆڭى تېز ئىچكەن ئادەم تېز ئۇسسايدۇ، ئالدىراڭغۇلۇق شەيتاندىن.

6 ـ ئەگەر، سەن ئىلىم ـ ھېكمەتكە ئەمەل قىلالىساڭ، دۇنيا ـ ئاخىرەتتە ئىسىل پەزىلەتكە لايىق بولىسەن.

7 ـ كىشىلەرنىڭ ئۇلۇغىنى تونۇشمۇ بىر نېمەتتۇر.

8 ـ رەببىڭ سەندىن ئىنتىقام ئالمىسۇن دېسەڭ، كىشىلەرنى قورقۇتما.

9 ـ زۇلۇم قىلىپ باي بولساڭ، كېيىن زۇلۇمغا ئۇچراپ پېقىر بولىسەن.

10 ـ ئاللاھ خالىغاننى ئەزىز، باي، خالىغاننى پېقىر، خار قىلىدۇ. بۇ ئىرادىگە ئىتراز، چاخچاق قىلغىلى بولمايدۇ.

11 ـ سېنى ئاللاھ سىنايدۇ، سەن ئاللاھنى سىنىمايسەن، ئۇ خالىغىنىنى قىلىپ سوراققا تارتىلمايدۇ، سوراق قىلىدۇ، نېمە قىلدىڭ دېمەيدۇ. بۇنى نېمە ئۈچۈن قىلدىڭ؟ دەيدۇ.

12. ئاقىل بولساڭ، بالاڭنى ياخشى تەربىيلە، ياخشى ئەدەپ ـ ئەخلاق ئۆگىتىپ،يامان كىشىلەردىن يىراق قىل، چۈنكى، ئۇ ئاق دەپتەر شۇنداق قىلالىساڭ، دۇنيا ئاخىرەتتە ئاۋارىچىلىقتىن قۇتۇلىسەن.

13 ـ شۇنىڭغا ھەيرانمەنكى، پۇتكۇل مەخلۇقلارنى ياخشى كۆرۈپ، كۆيۈنۈپ يارىتىپ، تۇرىدىغان ئاللاھنىڭ قولىدا، تەقدىر بار ۋە تەدبىرلەر بار.

14 ـ بىلگىنكى پېقىرلىقتىن كېيىن دۆلەتكە، خارلىقتىن كېيىن، ئىززەتكە ئېرىشسەڭ، بالدۇرقى كۈنۈڭنى ئۇنۇتماي شۈكرى قىل، مال ـ مۈلۈكنى ساقلاپ بېخىللىق قىلىپ، ھەقنى توسما، چۈنكى، ئۇ ساڭا ئامانەت، ياخشى ئادا قىل، ئۇمۇ سەندىن يۆتكىلىپ كېتىدۇ، ساڭا پەقەت ئاخىردا ياخشى ـ يامان ھۆكۈم چىقىرىلىش قالدۇ خالاس.

15 ـ ھەق يولغا، ھىدايەت تاپقان كىشىدىنمۇ ئۇلۇغ كىشىنى تاپالامسەن؟

16 ـ كىمكى، قانۇن ـ تۈزۈم شەرىئەتكە خىلاپلىق قىلسا، يامان جازالىنىدۇ.

17 ـ كۇفرىدىن چوڭ گۇناھ يوق، دوزاخ ئوتىدىن چوڭ جازا يوق.

18 ـ ھەقىقىي ئادالەت بەلگىلىمىسى، ئۆزگەرتىشنى قوبۇل قىلمايدۇ.

19 ـ بەزى چاغلاردا سوئال سورىمىسا گەپ قىلما.

20. چوڭلار ئىشقا بۇيرىسا، خاتا بولمىسىلا، ئىجرا قىل، بولمىسا خەتەرلىك.

21 ـ ئىلىم ـ ھېكمەتتە، بىرەرسىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ھېس قىلساڭ، ئۇنىڭغا چوڭچىلىق قىلما، چۈنكى سەن، ئىلىم ـ ھېكمەتتىن چوڭ بولالمايسەن.

22 ـ ئالىملار مەجلىسىدە ئالدىراپ سۆز قىلما، چۈنكى، سەندىن ئالىمراقى باردۇر.

23 ـ نۇرغۇن جايلاردا بىر خىل سۆز قىلىش نادانلىق، ھەرخىل جايلاردا، لايىقىدا سۆز قىلىش دانالىق.

24 ـ بىرەرسىنى ياخشى ئەمەلدىن توختىتىپ قويما، بولمىسا سەن ياخشىلىقنىڭ دۈشمىنى بولىسەن.

25 ـ ئامانەتكە خىيانەت قىلمىساڭ، ئىززەتلىك، ئىشەنچىلىكلىكلىك ئاشىدۇ.

26 ـ ھەقىقىي ئالىم، ئۇستاز ياكى ئىمام باشلىق بىلەن بەسلەشكەن كىشى، ھەقىقىي ئەخمەق بولىدۇ.

27 ـ بىرەر ئۆيگە كىرسەڭ، شۇ ئۆيدىكى كۆزەل ئاياللاردىن قاتتىق ھەزەر قىل، كۆز ـ قىرىڭنى سالما، مايىل بولما، ئەنە شۇنداق قىسقا لەززەت، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۇزۇن ئۆمرىنى نابۇت قىلدى، زىنا ئۆيى،

خارابلىق جايى، زىنانى مەقسەت قىلغان قەلب، خاراب، زىناخور بولسا، توغرا يولنى تاپالمايدۇ، غەزەپكە يولۇقىدۇ.

28 ـ ئاقىل بولساڭ، ئۆز ئۆيۈڭنىڭ تەدبىرىنى ياخشى قىل، ياخشى ئىگە بول، دەيۈز بولما، يولدا كۈنلە، ئىككى ئالەمندە شېرىكىڭ بولغان ئايالىڭغا ياخشىلىق قىل، يۇمشاق دىللىق، سوغا ـ سالاملىق بولۇپ، قەلبىنى ئۇت.

29 ـ ئىلىمگىدىن ئەجەبلەنمە، چۈنكى، ئىلىم دېگەن قىرغىقى يوق چەكسىز دېڭىز، سەن بىر گۆھەرگە ئېرىشسەڭ، باشقىلار مىڭغا ئېرىشكەن بولۇشى مۇمكىن، ئىلىم ـ ھېكمەت گۆھەر، مەرۋايىتتىنمۇ قىممەتلىك، چۈنكى، گۆھەر مەۋجۇت بولغان ماددى تاش، ھېكمەت بولسا، ۋۇجۇدى كام مەنىۋى ئۇلۇغ نەرسە.

30. باش بولساڭ، كەينىڭدىكىلەرگە ياخشى ئۈلگە بولغۇدەك بول، قازى بولساڭ، ياخشى ئاڭلاپ، غەزەپلەنمەي توغرا ھۆكۈم قىل.

31 ـ سېنىڭ بۇيرۇقۇڭ ياكى چەكلىشىڭنىڭ، ئىدارە قىلىشىڭ ياخشىلىققا ئېرىشىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى، ئىرادىنى ياخشىلاش ئۈچۈن بولسۇن، ئەمەللەر نىيەت بىلەن بولىدۇ.

32 ـ ئازماسلىقىڭ ئۈچۈن، پىكىر، تەپەككۇر، كۆز قاراشتا مۇستەبىدلىك قىلما، ھەم سېنىڭ دوستلىرىڭ ئالدىدا شەخسىيەتچىلىك قىلما.

33 ـ قاتتىق بولما، سۇنۇپ كېتىسەن، يۇمشاق بولما سىقىلىپ كېتىسەن.

34 ـ ئىقتىسادتا بېخىللىق ياكى ئىسراپچىلىق قىلماي ئوتتۇرىھال بول.

35 ـ ساڭا باشقىلار ئىتائەت قىلغاندا، قادىر بولالايدىغانغا تەكلىپ قىل.

36 ـ ئىككى تەرەپكە ئوتتۇرىدا تۇرۇپ ئادىل ھۆكۈم قىل، بىر يانغا يان باسما.

37 ـ ساڭا يامانلىق قىلغان كىشىنى ئەپۇ قىلغان بولساڭ ئىككىنچى شۇ ئىشنى تىلغا ئالما.

38 ـ كىم تېرىشسا، ئىخلاس قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ نەتىجىسىنى چىقىرىپ بېرىدۇ.

39 ـ بۈگۈنكى پۇرسەتنى ئەتىگە قويما، تېرىشقان تاپىدۇ.

40. ھاياتىڭدا ئىنتىزامچانلىق بىلەن ئۆزۈڭنى كونترول قىلالىساڭ، زور غەلىبە قىلغان بولىسەن، شەھۋەتكە بويسۇنغان خار، مەغلۇپتۇر.

41 ـ چوڭلار ئالدىدا ھەقنى دېسەڭمۇ، تاكاللاشقان بولىسەن، ئۆزۈڭنى كەمتەر تۇت، سۆزى توختىغاندا پۇرسەت تېپىپ سۆزلە.

42 ـ مۇنازىلەشكەندە، كۈلۈپ تۇرۇپ، ئەخلاقلىق بىلەن مۇنازىرىلەش.

43 ـ قېرىندىشىڭ ساڭا يامان گەپ قىلسا، سەن ياخشى گەپ قىل.

44 ـ باشقىلار گەپ قىلۋاتسا، گېپىنى بۆلمەي، بېرىلىپ ئاڭلا، سۈكۈت، گۆھەردىن قىممەتلىك، سۆزلىسەڭ قىممەتلىك سۆزلە.

45 ـ پېقىرنى ۋە ئۇنىڭ كۆز قارىشىنى ھاقارەتلىمە، بۇ ئالىيجاناپنىڭ ئىشى ئەمەس.

46 ـ كىشىلەر ئارىسىدا ھەقىقەتنى بۇرمىلىما، بولمىسا، زور ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ.

47 ـ ساڭا باشقىلار ئاشكارىلىغان سىرنى سەن باشقىلارغا ئاشكارىلىما.

48 ـ [سيرسۇ] يەنى ھاياتى تەرجىمھالى ياخشى بولمىغان كىشى ئازغۇن، سەنمۇ ئۇنىڭ كەينىدىن ئازما، ئىبرەت ئال.

49 ـ تارىخ دېگەن كەلگۈسىگە تۇتۇلغان ئەينەكتۇر، ياخشى كۆرۈپ باق.

50. ھەر قانداق قەۋم بىلەن ياشىساڭ، ئۇلارنىڭ قەلبىنى ئۇتۇۋال.

51 ـ سۆزلىرىڭ دائىم قىسقا توغرا، پايدىلىق بولسۇن.

52 ـ توغرا يول تاپاي دېسەڭ، يامانلاردىن يىراق بول، مەخلۇققا بولغان تامادىنمۇ يىراق بول، ئۇ داۋسى يوق كېسەل، پىقىر قىلىۋېتىدۇ.

53 ـ ئۆزىنىمۇ بارچە غېمىنىمۇ ۋاقتىنىمۇ دۇنياغىلا قاراتقان كىشى قىلچە لەززەت ئالالماي كېتىدۇ، كىشىلەردىن قورققان كىشى، غەمدە ئۆلۈپ كېتىدۇ، لەززەتنى، باتۇرلار تېتىيالايدۇ.

54 ـ كۈندۈزدىكى ئەمەل ۋاقتىنىمۇ شەھۋەتكە بەرگەن كىشىنىڭ ئائىلىسى ۋەيران، خاراپ بولغانىدەك، بۇ دۇنيادىكى بارلىق ۋاقتىنى شەھۋەتكە بەرگەن كىشى ئاخىرەتتە ۋەيران، خاراپتۇر.

55 ـ دوستۇڭنىڭ تەبىئىتىنى، مىجەز ـ خاراكتېرىنى ئۇقماقچى بولساڭ، ئۆتمۈشىنى سورا.

56 ـ ھاياتلا بولساڭ، خۇشخۇي، ئەخلاقلىق بول.

57 ـ كىشىلەر ئارىسىغا ئاداۋەت سالغان كىشى يالغۇز قالىدۇ، ھەمراھ تاپالمايدۇ.

58 ـ تېشىڭدا ياخشى بولغانىدەك، ئىچىڭدىمۇ ياخشى بول.

59 ـ ئىنسان قېرىسا كىچىكلىكىگە قايتىدۇ. كۆزى، سۆزى، قۇلىقى، ئەقلى، ئەستە تۇتۇشى، كۈچ ـ قۇۋۋىتى ھەممىسى شۇ.

60. شۇڭا ئاتا ـ ئاناڭغا ياخشىلىق قىل، قېرىلارغا كۆيۈن.

61 ـ ئەمەللىرىڭدە ئاللاھقا ئىخلاس قىل، بۇ قۇلچىلىقىڭنىڭ سەممىيىتى.

62 ـ رەببىڭ ياقتۇرمايدىغان ئىشلار بىلەن ئۇنىڭغا يېقىنچىلىق ئىزدىمە، تەقدىردىكى سىرنى كوچىلىما، بۇ ئەقلى ئىدراكىدىن تاشقىرى ئىشتۇر.

63 ـ بىرەرسى مەسلىھەت سورىسا، ساماۋى كىتاب قۇرئاندىن مەسلىھەت بەر، مۇسۇلمان بولۇپ، كارامەت بېرىلگەن بىر زاھىد مۇنداق دېگەن:

مەن ئىسلام دىنىنى نەپسىمگە دەڭلىسەم، ئۇ ياقتۇرمىدى، شۇنىڭ بىلەن مەن ئىسلام دىنى توغرا ئىكەن دەپ مۇسۇلمان بولغان.

65 ـ ئاياللارغا مەسلىھەت سېلىپ، قارشىسىنى قىلساڭ، غەلىبە قىلىسەن.

66 ـ زۇلۇمغا ئۇچرىغان كىشى، ئاللاھقىلا ئەرز قىلسۇن، چۈنكى، ئۇ ھەقنى ئاشكارىلاپ باتىلنى يوقاتقۇچىدۇر.

67 ـ ياخشى باشلىنىشقا ئېرىش، ئاخىرى تېخىمۇ ياخشى بولىدۇ.

68 ـ تىلىڭنى ئوبدان ساقلا، چۈنكى، ئۇ ھەممە يامانلىقىنىڭ سەۋەبچىسى، قىيامەت كۈنى ھەربىر لەۋزىدىنمۇ ھېساب بېرىسەن، ھالاللىرىغا ھېساب، ھاراملىرىغا ئازاب دېگەن شۇ.

69 ـ يېشىڭ كىچىك چاغدا يېشى كىچىك قىزچاقنى ئال، بەختلىك بولىسەن، پات يېقىندا بالاڭ قولۇڭنى بىكارلايدۇ، زاھىد بولىسەن.

70. ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلساڭ، سەنمۇ شۇ ياخشىلىققا ئېرىشىپ، يەنە جەننەت بېرىلىدۇ.

71 ـ قېرىنداشىڭنىڭ ھەققىنى قېرىنداشلىق ھەققىگە تايىنىپ ئېلىۋالما.

72 ـ ئىرادەڭ كۈچلۈك بولاي دېسەڭ، ئايال كىشىنى قەلبىڭگە غالىپ قىلما.

73 ـ ئايال كىشىگە مايىل بولۇپ، ئازساڭ، دىنىڭ، شەرىئىتىڭ بىلەن ئويناشقان بولىسەن، ئايال كىشى

دېگەن قارارى يوق، ئاققان سۇغا ئوخشايدۇ، سىرىڭنى بەرمە، ئۇ شېرىن دۇشمەن، شەھۋەت نەپسى ھالاكەتتۇر.

74 ـ ھاراق ئىچكۈچى، خارلىق، خاراپ ئىچكۈچىدۇر.

75 ـ قورقۇنچاقلىق ھاياتنى ئۇزارتالمىغاندەك، باتۇرلۇق قىسقارتالمايدۇ.

76 ـ ئىبادەت بىلەن ئويۇڭنى لازىم تۇت، ياخشىلىقتا بۇيرۇغۇچى ئالىمنى زىيارەت قىلساڭ، يېقىن دوستۇڭنى كېسەلدىن يوقلىساق مەيلى.

77 ـ بىر پۇرسەت قولدىن كەتسە، ئۇمىد ئۇزمەي ئىككىنچىنى چىڭ تۇت.

78 ـ ھەيبىتىڭ يوقالماسلىقى ئۈچۈن كىچىك باللار بىلەن ئوينىما.

79 ـ يامانلىقنى سۆزلىسەڭ، ئاقىۋىتى ئۆزۈڭگە قايتىپ كېلىدۇ.

80. نەپسنى باشقۇرۇش دېگەن ھاۋايى ـ ھەۋەسدىن توسۇشتۇر.

81 ـ سەن ھەرگىز تىكەندىن ئۈزۈم ئۈزەلمەيسەن.

82 ـ ھەربىر ئىنسان باشقىلار بىلەن ئەمەس، ئۆزى بىلەن مەشغۇل بولسۇن.

83 ـ ھەقىقىي بەخت، مال ـ دۇنيا بىلەن بولمايدۇ، بەلكى، ئەقىل نۇرى، پەزىلەت، ئېسىل ئەخلاق، قانائەت، رازىلىق بىلەن بولىدۇ. خۇددى، بايلىق پۇل بىلەن ئەمەس نەپسنىڭ بىھاجەتلىكى بىلەن بولغاندەك.

84 ـ ئۇستازىڭنىڭ ئاچچىقى بىسىققىچە نېرى تۇر.

85 ـ قانچە قاتتىق كۈنگە قالساڭ، شۇنچە ئۈمىد ئۈزمە. چۈنكى، بىر مۈشكۈللۈك، قىيىن ئىش بىلەن ئاسان بىللە.

86 ـ ۋەكىل ئۇتماقچى بولساڭ، ئىشەنچلىك، ئاقىلنى تۇت.

87 ـ كىشىلەرنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشىگە قاراپ ئىشىنىپ قالما، ھالاك بولىسەن.

88 ـ كىشىنىڭ ياخشى ـ يامانلىقنى دوستىدىنمۇ، دۈشمىنىدىنمۇ سورىما.

89 ـ قىلغۇاتقان خىزمەتتە ھورۇنلۇق قىلساڭ، ئاقىۋىتى زور زىيان.

90. توشقان ئالىم بولغاندا، قەلب سەھىپىلىرىگە تەكشۈرۈپ باق، يا قوشۇلىدۇ، يا ئېلىنىدۇ. ھېچبولمىغاندا تەكرار بولىدۇ.

91 ـ ئالىم دېگەن دۇنيالىقتا پېقىر بولسىمۇ، ئۇستۇن مەنزىلگە ئىگىدۇر، ئىلىمنى ھۆرمەتلە، ئۇبدان ھىمايە قىل، سېنىمۇ ھىمايە قىلىدۇ.

92 ـ نەرسە يېسەڭ بىللە تۇرغانلارغىمۇ بېرىپ يە.

93 ـ ئىنسان، يېيىش ئۈچۈنلا يارىتىلمىغان، بەلكى، ئۇ پاك، ئېسىل ھايات كەچۈرۈش ئۈچۈنلا، يەپ قويىدۇ، بۇ ھاياتنى ئەبەدىي ھاياتقا ئۇلايدۇ.

94 ـ ھەرقانداق زامان، ماكانغا يولۇققان ھادىسە ئۆزگىرىدۇ، ۋە ئاخىرىدا يوقايدۇ. شۇڭا، ئاخىرەت دۇنياسىدا كېچە ـ كۈندۈز، زامان يوق.

95 ـ مۇھەببەت كور ۋە گاس قىلىۋېتىدۇ، مەھبۇبىنىڭ قەبىھلىكىنىمۇ گۈزەل كۆرسىتىدۇ.

96 ـ ئوغرىلىق قىلما، بولمىسا جاھانغا ئىبرەت بولۇپ قالىسەن.

97 ـ باي، پېقىرنى خارلىسا، ئۇنى ئاللاھ خارلايدۇ، يا دۇنيادا يا ئۇ دۇنيادا.

98 ـ ئاللاھقا ئىتائەت قىل، شەيتانغا ئاسىي بول، نىجات تاپىسەن.

99 ـ شېرىكىڭگە ھېسابنى غەلىتە قىلما، خىيانەت قىلغان بولىسەن.

100. كىشىلەرگە ئىچىڭدىكىدىن ئەكسى بويىچە مۇئامىلە قىلساڭ،ئۇلارنى ئالدىغان بولىسەن.

101 ـ ھالالدىن تاپقان بىر يۈەن، ھارامدىن تاپقان 1000 يۈەندىن ياخشى.

102 ـ تۆيۈقسىزمۇ ئۆلۈم بولغاچقا، كۆڭلىرىڭنى بىكار قىلىۋەتمە.

103 ـ ئۆز ئۆيۈڭدە ئەركىن ھالدا يېگەن بىر پارچە نان، مەھبۇس بولۇپ ياكى خارلىق، ئاھانەت ئاستىدا يېگەن گۆش پولودىن ياخشى.

104 ـ قەلبىڭگە مال ـ دۇنيانى ياخشى كۆرسەتمە، مال ـ دۇنيا يىغىشقىمۇ ھېرىسمەن بولما، چۈنكى، ئۇ تەقسىم قىلىنىپ بولغان.

105 ـ مال ـ دۇنيا، پۇل ـ پۇچەككە خۇشال بولغىنىڭ، دۇنيانى دوست تۇتقىنىڭ شۇ.

106 ـ دائىم ئىشلاردا چۇشۇڭگە تايىنىۋالما، ئوكۇڭغىمۇ قاراپ باق.

107 ـ ياخشى ئەمەلدە يوغان تاش ئىزىدا چىڭ تۇرغاندەك چىڭ تۇر.

108 ـ يالغانچىنىڭ سۆزىنى تەستىقلىما، رەددىيە بەر بولمىسا باشقىلار سەن سەۋەبلىك راستكەن دەپ قالىدۇ ـ دە، سەنمۇ بىر كاززاپ ھېسابلىنىسەن.

109 ـ كۆن چىققىچە يېتىپ قالماي، سەھەر تۇر، بۇ بەك پايدىلىق.

110 ـ ئاقىلدا تەدبىر بولغاچقا، كۈچ ـ قۇۋۋەتمۇ بولىدۇ.

111 ـ سەن بىر كىشىنى ئالداپ قويساڭ، سېنى ھەممە كىشى ئالداپ قويىدۇ.

112 ـ پاسىق، يامان كىشىلەرگە سۆز قىلما، مۇئامىلىمۇ قىلما، شېرىك بولۇپ قالىسەن.

113 ـ ئىشەنچلىك كىشىنى ئامانەت قويغاندا بىلىسەن، ئادىلنى ئۇ مەنسەپكە ئولتۇرغاندا بىلىسەن، دوستنى قاتتىق كۆڭگە قالغاندا بىلىسەن، باللىرىڭنىڭ ياخشىسىنى سەن موھتاج بولغاندا بىلىسەن، ئاتا ـ ئاناڭغا ياخشىلىق قىلىشنى سەنمۇ قېرىغاندا بىلىسەن، مەشۇقنىڭ ئىشقىنى ئايرىلغاندا بىلىسەن، ياشلىق، ساقلىق بايلىق، ھاياتلىقنىڭ قەدرىنى شۇلارنىڭ ئەكسىدە بىلىسەن.

114 ـ ياخشى ئىنسان دائىم ئاللاھنى، ئاخىرەتنى ئەسلەيدۇ.

115 ـ جەننەت، قۇربان بېرىشكە تەييار كىشىگە تەييارلانغان.

116 ـ ئىنسان بەختى، جىسمانى ئوزۇقتا ئەمەس، روھىي ئوزۇقتا، ئازابمۇ شۇدۇر.

117 ـ ياشلىق گۈزەل، ئەمما، ئۇ جاپالىق چېنىقىشقا تولغان.

118 ـ ھەرگىز غەيۋەت قىلىپ قالما.

119 ـ سەندىن پايدىلىنىشنى غەزەر قىلمىغان ئاقىل كىشىنىڭ سۆزىنى تاشلاپ قويما.

120. ئۆيۈڭدىمۇ قالايمىقان سۆز، ھەرىكەت قىلما، چۈنكى، ئۇلار ساڭا ئىقتىدا قىلىدۇ.

121 ـ دائىم قەلبىڭنى ئايال كىشىگە ئالاقدار قىلىپ قويما ھاياتىڭ نابۇت بولىدۇ.

122 ـ ئەخلاقلىق، گۈزەل ئايال، مۇنكەر ئىشنى قىلمىسلا ئاقىل ھېسابلىنىدۇ.

123 ـ ئاقىل كىشى دېگەن ئاخىرەت تەييارلىقىنىلا قىلىدۇ.

124 ـ سېنى شەيتان ئازدۇرالايدىغان ھەرقانداق يولدىن يىراق بول.

125 ـ سەن ئەڭ ئۇنتۇشقا تېگىشلىك ئىش، بەك ئېسىڭدە قالغان بولىدۇ. شۇڭا، ئۇنتۇشنى بىل، پەقەت

ئۆتتالمىساڭ، ئۇنى ئەسلىمەسلىككە تىرىشقىن.

126 ـ ھەق يولغا بېخىللىق قىلما، يا سەندىن مال ـ دۇنيا كېتىپ قالىدۇ يا سەن كېتىپ قالىسەن.

127 ـ يېقىنلىرىغا ياخشىلىق قىلمىغان كىشى باشقا قۇشنىڭ تۇخۇمىنى باسقان قۇشقا ئوخشاش، ئىزى ئۆچۈپ كېتىدۇ.

128 ـ ئەدەپ ـ ئەخلاق يامان كىشىگە كىشىلەر ئالدىدا قوپاللىق قىلما.

129 ـ ھارام ئىشلارنى قىلىش، ئاخىرەتتىكى نىسۋەڭنى قىرىپ تۈگىتىدۇ.

130. بۇ ئىلىم ـ ھېكمەتنى ئوقۇغان ئاقىل كىشى، ئەمەل قىلىپ، ئاخىرەت ئۈچۈن ئوزۇق تەييارلايدۇ، تېخىمۇ مۇھىم دەپ قارىغاننى يادىغا ئېلىپ، باشقىلارغا سۆزلەپ بېرىدۇ.

(تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي 1930 ـ يىلى) (2006 ـ يىل 1 ـ ئاي، تەرجىمە)

پەلسەپە دېگەن ھېكمەتنى سۆيۈش دېگەن بولىدۇ

گەرچە سەن جاپالىق ئىشلىسەڭمۇ ساڭا موھتاج كىشىنى چۈشىنىپ ھاجىتىدىن چىقمىساڭ، ياخشى ھېسابلانمايسەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق توختىلىدۇ.

ئاللاھ، ھېكمەتنى خالىغان كىشىگە بېرىدۇ، كىمگە ھېكمەت بېرىلسە، نۇرغۇن ياخشىلىق بېرىلگەن بولىدۇ. بۇ ئايەتتە ھېكمەت يالغۇز لوقمان ئەلەيھىسسالامغىلا بېرىلگەن ئەمەس، بەلكى، ھېكمەت، ئىسلام دىنى ئىلمى بولۇپ، ئاللاھ مەيلى غەربىپ، مەيلى باشقا مىللەتتىكى ئىنسان بولسۇن، ئىلھام قىلىۋېرىدۇ. ھېكمەت، ئالدىنقى ئايەتتە تىلغان ئېلىندى، يەنە تېخى رەسۇلۇللاھقا ئىلىم ـ ھېكمەت بېرىلگەن.

رەسۇلۇللاھمۇ ھېكمەتنى تىلغا ئېلىپ، ماختىغان، كېيىنكى نۇرغۇن ئالىملار، زاھىدلار، ئىلىم ـ ھېكمەت، شېئىر، تەمسىل بىلەن نەسىھەت، ۋەسىيەت قالدۇرغان. شۇڭا، كىمگە ئىلىم بېرىلسە، ھېكمەت بېرىلىدۇ، ھەربىر ئىلىم، مەسىلەن: مەنتىق، لوگىكا، بالاغەت، تەپسىر، ھەدىس، شەرھىيلەش، فىقھى، ئاسترونومىيە، جۇغراپىيە، بىئولوگىيە، سىياسەت ۋاھاكازالار. ھەرقانداق بىلىمدا چوڭقۇر تەتقىق ئېلىپ بارغان ئەقىل، ھەممە ئىشتا ئىشلىگەندەك ئاخىرىدا ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپەگە ئېرىشىدۇ. پەلسەپەنىڭ، ھېكمەتنىڭ، نۇرغۇن شەرتلىرى بار، بىز بۇنىڭغا نەمۇنە، ئۆلگە قىلىپ، قەدىمدىن ھازىرغىچە بولغان بىر قىسىم پەيلاسوپ، ھۆكما، ئالىملارنىڭ سۆزلىرىنى مىسال كەلتۈرىمىز.

يۇنان پەيلاسوفى سوقرات، ئوقوغۇچى سىمىياسقا مۇنداق دەيدۇ: بۇ يەردە بىر نەرسە بار، ئىسمى مۇتلەق ئادىللىق، مۇتلەق گۈزەللىك، مۇتلەق ياخشىلىق، ئەقىل مۇشۇ نەرسىلەرگە بىر ۋۇجۇد بارمۇ؟

سىمىاس، شۇنداق، ھەقىقەتەن بۇ نەرسىلەر مەۋجۇدتۇر.

سوقرات، سەن ئۇلارنىڭ بىرەرسىنى كۆرۈپ باقتىڭمۇ؟

سىمىاس، ياق، كۆزۈم بىلەن كۆرمىدىم.

سوقرات، بىز ئۇلارنى ھېسسى ئەزالىرىمىزنىڭ بىرەرسى بىلەن چۈشىنەلەمدۇق؟ زېھنىڭگە مەنسۇپ بولغان مەنىلەرنى ئىدراك قىلالامسەن؟ ئۇنى بىز جىسمىمىز بىلەن ئويلاپ چۈشىنەمدۇق؟

قارا، تەپەككۇر قىلغاندا بەدەنگە جىسمىغا بولغان ھاجەتلەردىن خالىي بولىمىز.

مەن شۇنى دېمەكچى، زېھنىي مەنا، شەيئىلەر ھەقىقەتى ئىنسانغا جىسمانى ماددى، ھېسسى دۇنياسىدىن خالىي بولغاندا، خالىس ئەقىلگە تايانغاندا، ئاندىن ئاشكارا بولىدۇ.

سىماس، سەن دېگەن سۆزلىرىڭدە توغرا ھەقىقەتكە ئېرىشىپسەن.

سوقرات، پەيلاسوفلار خالىس، ساپ ئەقىل ئارقىلىق توغرا يول تۇتقان ھالدا، ئۆز غايىلىرىگە يېتىشنى ئۆزلىرىگە ۋاقىپ قىلىۋالدى، بۇ مۇمكىن ئەمەس.

چۈنكى، جىسىم نەپسى بىلەن روھ بىلەن ھەمراھدۇر. ماددى جىسىمنىڭ ئېھتىياجى بىزنى شەيئىلەر ھەقىقىتىنى ھەقىقەت ئارقىسىدىكى نەرسىنى ئىزدەش، تەتقىق قىلىشىدىن توسۇپ قويىدۇ، ھەرخىل ئىللەت، سەۋەب، ئاپەتلەر بىزنى قورشاپ تۇرىدۇ، ماددى شەھۋەتلەرگە بىزنى ئاپىرىپ تۇرىدۇ، بۇ چوڭ بالادۇر. ھەقىقىي ئىلىمنى ھاسىل قىلىشىمىز، ھەقىقەتنى تېپىشىمىز، نەپسىمىز دۇنيالىق ماددى جىسمانى مەشغۇلاتلاردىن خالىي بولغاندا، ئاندىن ھاسىل بولىدۇ دېگەن.

ئەفلاتۇن مۇنداق دەيدۇ:

مۇكەممەل جەمئىيەت مۇنۇ ئۈچ تەبىقىدىن شەكىللىنىدۇ.

بىرىنچى، ئىشلەپچىقارغۇچى قوشۇن يەنى دېھقان، سانائەتچى، ھۈنەرۋەنلەر، بۇلارنىڭ ۋەزىپىسى غىزا ھاسىل قىلىش، كۆپچىلىك، جامائەت چىقىمىنى كۆتۈرۈش.

ئىككىنچى، ئەسكەر، قوشۇن، ساقچىلار. بۇلارنىڭ ۋەزىپىسى، مۇداپىئە قىلىش، ئۆز ـ ئۆزىنى قوغداش، ۋە كېڭىيىش.

ئۈچىنچى، ھۆكما، پەيلاسوف، ئالىملار، بۇلار ھۆكۈمگە ئىگە بولۇش، توغرا مەسلىھەت بېرىش، تەدبىر قىلىش، ئىختىلابنى، زىددىيەتنى جېدەل ـ ماجرانى تۈگىتىش، ۋاقتى كەلگەندە چىقىش يولى كۆرسىتىشكە مەسئۇل.

ئىنسانلار دۇنياسىغا كەلسەك، بۇلارنىڭ نەپسى ئۈچۈن يۇقىرقى ئۈچ تەبىقىگە قىياسەن ئۈچ كۈچ ـ قۇۋۋەت بولىدۇ. بىرىنچى، شەھۋانى كۈچ ـ قۇۋۋەت، بۇنىڭ خىزمىتى تائام، شاراپ، جىنسىدەك ماددى، جىسمانى ھاجەتنى ھاسىل قىلىش مەركىزى، قورساق، گال، يامانلىقى شۇكى، يامان ئىشلارغا مايىل بولۇش، ياخشى تەربىيە بولسا، ئىپپەتلىك بولۇشدا.

ئىككىنچى كۈچ قۇۋۋەت بولسا، غەزىپى كۈچ ـ قۇۋۋەت، ئۇنىڭ ۋەزىپىسى جىسمىنى مۇداپىئە قىلىش، ئازاردىن ساقلاش، قارارگاھ، قەلب، يۈرەكتىكى تەسىرى بولسا، قان ـ تومۇردا ياخشى تەربىيە بولسا، باتۇرلۇقتا سەۋر قىلىشتا بولىدۇ.

ئۈچىنچى كۈچ ـ قۇۋۋەت بولسا، پىكىر، تەپەككۇر، ئەقلىي كۈچ قۇۋۋەتتۇر. ئەقىل، قەلبىدە يۈرەك قۇماندان، پىكىر، ئەسلەش، ئويلاش باشتا بولىدۇ. ئۇ ئومۇمىي ۋە خۇسۇسىي ئىنسانلار ئىشلىرىنى تەدبىر قىلىپ، ھۆكۈم چىقىرىپ، يول كۆرسىتىپ تۇرىدۇ، ياخشى تەربىيە بولسا، چېچەنلىك، ھۇشيارلىق، ئىلىم ـ ھېكمەتتۇر.

ئەمدى بىز دۇنيادىكى ئىنسانلارنى ئويلايدىغان بولساق، ئۇلار، دەل ئۈچ سىنىپ بولۇپ شەكىللەنگەن، بىرىنچىسى بولسا، شەھۋانى كۈچ ـ قۇۋۋەت، ھاكىمىيەت ئورنىغا چىقىۋېلىپ، مال ـ دۇنيا يىغىش، لەززەتكە بېرىلىش بىلەنلا بولىدۇ، يەپ ـ ئىچىش، تۇرالغۇ جاي، جىنسىي ھەۋەس خالاس، بۇلار ھايۋانغا ئوپمۇئوخشاش.

ئىككىنچى سىنىپ بولسا، غەزەپ قورشىغانلار بولۇپ، دائىم باتۇر بولۇشنى، ئېلىشىشنى، دەۋالىشىشنى، شۆھرەت قازىنىشنى، غەلىبە قىلىشنى، يۈز ـ ئابرۇيىنى ئويلاپ، دوست ـ دۈشمەن دەپلا ئىش قىلىدىغانلاردۇر.

ئۈچىنچىسى بولسا، ئەقىل، پىكىر، تەپەككۇر، ھاكىمىيەتلىك قىلىدىغان، ئىسىل كىشىلەردۇر، ئۇلار دائىم ئىلىمنى ھېكمەتنى سۆيىدۇ، ياخشى كۆرىدۇ، شۇڭا، ئۇلار پەيلاسوف دەپ ئاتالغان. ھەربىر سىنىپ ئۆز ئىشىغا خۇشال بولۇپ، مېنىڭ توغرا سېنىڭ خاتا دەيدۇ، ئۇنداقتا، بىز زادى كىمنىڭكىنى توغرا دەيمىز؟ بۇنىڭغا ئەمەلىي تەجرىبە جاۋاب بېرىدۇكى، شەھۋانى ئىشلار، غەزەپلىك ئىشلار، كەسپى ئىشلار ھەممىسى باش ـ

ئاخىرى ئازابلىق، دەرىت ـ ئەلەملىك بولىدۇ، ئىلىم ـ ھېكمەت بولسا، باشتىن ـ ئاخىرى لەززەتلىك، خۇشاللىق، كىشى قانماي ئۆتىدىغان ئېسىل نەرسە، مەن ئىلىم ـ ھېكمەتنى تاللايمەن، چۈنكى ئۇ ھاكىمدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا نۇرغۇن پەلسەپە، پەلسەپەۋى ھېكايىلەرنى يازغان، بەزىسىنى خاتاغا چىقىرىپ، بەزىسىگە قۇرئان، ھەدىسنى دەلىللەپ بىزنىڭ ئىسلام دىنىمىزمۇ بۇنى قوللايدۇ دەپ ئەسكەرتىش بەرگەن، ئۇ ئەرەب پەلسەپەسىنى ۋە پەلسەپە، پەيلاسوف، ئىلىم ـ ھېكمەت، ھەرخىل ئىلىم ـ پەن توغرىسىدا توختىلىپ، مۇنداق دەيدۇ:

ئىنسانلار كۆڭلى، نەپسى يېڭىلىقنى ياخشى كۆرۈش، گۈزەللىكنى سۆيۈش، ئۇنى ئىزدەش، ئۈستىگە يارىتىلغان، مەسىلەن: ئۇنىڭ ئىلمى تەتقىقات ئىزدەش جايلىرى مۇنداق خىلمۇ ـ خىل يۇلتۇزلار بىلەن زىننەتلەنگەن ئاسمانلار، ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىدىكى بوشلۇق، بۇلۇت، يامغۇر، چاقماق، بوران، شامال، ئىسسىق ـ سوغۇق، يەرشارى، ئۇنىڭدىكى گۈزەللىك، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، مەدەنلەر، 110 خىل ئېلېمېنت، ماددىلار، دېڭىز، قۇرۇقلۇق، ھاۋا، سىرلىق ھادىسىلەر، تارىخى ۋەقەلىكلەر، كەلگۈسىگە نەزەر، خىيالى پىلانېتلار، ئۆلۈم، روھ، كەلگۈسى دۇنيا ۋاھاكازالار. ئۇنىڭ قىززىقمايدىغىنى يوق.

بۇنى ئالدىن بىلگەن، ھېكمەتلىك ئىش قىلغۇچى ئاللاھ، ئىنسانلارغا توغرا بولغان نۇرغۇن ئىلمى كۆرسەتمىلەرنى بېرىپ، قۇرئاننى چۈشۈرگەن، ئەلچىسى بۇنى تەپسىر ۋە شەرھىيلىگەن، مانا مەن ھازىر قۇرئان تەپسىر قىلىۋاتىمەن، مەن نۇرغۇن ئايەت، ھەدىس، ئەسەر ۋە ئەمەلىي تەجرىبىدىن ئۆتكەن پەلسەپە، ھېكمەتتىن ھازىر بىر قانچە، ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە پەنلىرىنى تونۇشتۇرىمەن.

پەلسەپە

مەن بۇ پەلسەپە، ئىلىم ـ ھېكمەت توغرىسىدا توختىلىشدىن بۇرۇن، مۇھىم بىر ئەسكەرتىش، تەنبىھ بېرىپ قويماقچى، بىز بارلىق ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە، ئەقىدە، ئەھكام، سىياسەت قاتارلىق مەسىلىلەردە قۇرئان، ھەدىسنى ئاساسىي مەنبە قىلىشىمىز لازىم. پەلسەپە، ئەقىل ئارقىلىق چىقىرىلغان خۇلاسە سۆز بولۇپ، بەرىبىر كېلىش مەنبەسى ئىنسان ئەقلى، ئەگەر ئۇ، قۇرئان، ھەدىس نۇردىن ئېلىنغان بولسا، شەرىئەتكە خىلاپ كەلمىسە، ئىسلام قانۇنى قوللىسا، ئېتراپ قىلسا، ئۇ توغرا ب ولىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن، بىزگە قۇرئان، ھەدىس كۇپايە، ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە لازىم ئەمەس، پەلسەپەمۇ بەزىدە كىشىلەرنى مۇنۇ ھېكايە ئالدىغاندەك ئالداپ كېتىدۇ، ئەقلىنى ھەيران قالدۇرىدۇ. ھازىرقى بارلىق دىنسىز ھاكىمىيەت ئاستىدا كادىرلىق قىلىۋاتقان، خىزمەت قىلىۋاتقان مەمۇرىي خادىملار مۇنداق بىر ھېكايىنى دەلىللەپ ئۆزلىرىنى ئاقلاپ، گۇناھسىز دەپ ھېسابلاۋاتىدۇ، ئەمەلىيەتتە بۇ خاتا، ئۇ ھېكايە بولسا، تام، قوۋزۇقتا نېمە ئۈچۈن مېنى يېرىۋېتىسەن دەپتۇ، قوۋزۇق بولسا، تامغا مېنى قاققان توقماقدىن سورا دەپتۇ، دېگەن ھېكايە. مەقسىتى، گۇناھ، جىنايەت، جاۋابكارلىق توختىماقتا، قوۋزۇقتا نېمە گۇناھ، دېمەكچى ـ دە، ئۆزلىرىنى گۇناھسىز ھېسابلاپ، زالىم كاپىلارغا خىزمەت قىلىۋېرىدۇ، بۇ ئەڭ چوڭ ئازغۇنلۇق، ئۇلار، قۇرئاندىكى مۇنداق ھۆكۈمنى ئاڭلاپمۇ چۈشەنمىگەن ئوخشايدۇ.

ئەگەشكۈچىلەر ئەگەشتۈرگۈچىلەر بىلەن بىللە دوزاختا كۆيىدۇ، بىر ـ بىرىگە لەنەت ئېرىشىدۇ. رەببىمىز ئۇلار بىزنى ئازدۇرۇپتۇ، ئۇلارغا ئىككى چەندان ئازاپ بەرسىلە دېسە، ئاللاھ، ھەممىڭلارغا شۇنداق ئازاب بولىدۇ دېگەن، چۈنكى، ئۇلار بولمىسا، چوڭلارمۇ نېمىنى ئازدۇرىدۇ؟ يەنە تېخى، پەيغەمبەرنى دوست تۇتسامچۇ؟ پالانىغا ئەگەشمىسەمچۇ دېگەن ئايەت بار، خالىققا ئاسىي بولۇپ تۇرۇپ، مەخلۇققا ئىتائەت قىلىش يوق دېگەن، سەھىھ ھەدىس بار، مۇشۇ دەلىل بىلەن يۇقىرقى نەزەرىيە خاتا بولىدۇ.

بىرىنچى، ئايەت گۇۋاھ، ھەدىس گۇۋاھ، ئۇلار بىر ئورۇندا تۇرىدۇ.

ئىككىنچى، ئۇلار بولمىسا چوڭلار نېمىنى ئازدۇرىدۇ، توقماقنىڭمۇ ئۆزىگە چۇشلۇق دەلىلى بار، مىسال: قوۋزۇق بولمىسا، نېمىنى قاقىدۇ؟ ھەتتا، قوۋزۇق مەۋجۇت بولمىغان بۇلسا، توقماقمۇ مەۋجۇت بولمايتتى.

ئۈچىنچى، ئاشۇ مەمۇرلار بولمىسا چوڭ ئامىرلار بولمايتتى. خۇددى خەلق بولمىسا ھاكىمىيەت بولمىغاندەك.

تۆتىنچى، كۆسەيىنىڭ ئۈچى تونۇرغا كىرگەچكە بالدۇر كۆيىدۇ، ئۇلار زالىملارغا، كاپىرلارغا ياردەمچى بولدى، ئەنە قىلدى، ھەتتا دىنىدىن چىقتى.

بەشىنچى، ھاكىمىيەت تەرىپىدىن، مەمۇر ھەتتا شۇنى قوللىغان قانۇن ـ تۈزۈمنى قوغداپ، قوللاپ، مەسىلىلەرنى شۇلار بىلەن ھەل قىلغان، ئۇلارغا ئەرز قىلغانلارمۇ شۇلار قاتارىدا بىر تەرەپ قىلىنىدۇ، ئۇلار ئۆزئارا دوست، نۇرغۇن ئايەت، ھەدىس، ئەسەر، ھېكمەت دەلىلكى، ھەممىسى بىر گۇرۇھ، ئوخشاش جازالىنىدۇ. چوقۇم تىكەندىن مېۋە ئۈزگىلى بولمايدۇ.

خۇلاسە گەپ شۇكى، مۇشۇنداق قالايمىقان ھېكايە، ئەپسانە، رىۋايەت، يالغان زەئىپ ھەدىسلەر ئالداپ كەتكەندەك، ئازدۇرغاندەك، سىلەرنى پەلسەپە ئالداپ كەتمىسۇن، ئازدۇرمىسۇن، چوقۇم ھەربىر ئىشتا دۈچ كەلگەن مەسىلىنى، ئېتىقاد، ھۆكۈم جەھەتتىن ئىبادەت جەھەتتىن، قۇرئان، ھەدىسكە توغرىلاپ قىلىش كېرەك. بۇنىڭغا دىققەت قىلىڭ، دەلىلىنىمۇ ساھابىلەر، تابىئىنلاردەك چۈشىنىڭ، بولمىسا يەنە خاتا بولىدۇ.

پەلسەپە، ھېكمەتنى سۆيۈش، پەيلاسوف، ئىلىم ـ ھېكمەتنى سۆيۈپ ياخشى كۆرگۈچى دېگەن بولىدۇ. بۇ يۇنان تىلى بولۇشى مۇمكىن، ھازىر كىشىلەر بىرەر ئىلىمدا نەتىجە قازانغان ھۆججەت كەلتۈرۈش ئىلىمدا ياكى مەنتىق لوگىكىسىدا ماھىر بولسا، ئۇنى پەيلاسوف دەيدۇ، ياكى نۇرغۇن كىشىلەر ساختا بىلىم، كېنىشكە ئېلىۋېلىپ، دوكتۇر، پىرافېسور، ماگىستىر، پەيلاسوف بولۇۋالىدۇ. ھازىر كىشىلەر دەۋاتقان پەيلاسوف، توغرا باھا ئەمەس، كۆپىنچىسى ئازغۇن، ھەقدىن يىراق تۇرىدۇ، ھەقىقىي پەيلاسوف دېگەن، ئىلىم ـ ھېكمەتتە، ماتىماتىكىدا، تەبىئەت، ئىلاھىيات ئىلىمدا، ھەرقايسى پەنلەردە، دۆلەت ئىشلىرىنى ياخشى تەدبىر بىلەن ئىدارە قىلىشىدا، سىياسەتتە بولۇپمۇ، ئەھلى سۈننىلەر ئەقىدىسىدە بولسا، مانا بۇ ھەقىقىي پەيلاسوف، سۆزلىرى بولسا پەلسەپە، پەيلاسوفلار باشلىقى، رەئىس ئىبنى سىنا ئەمەل قىلىشنى شەرت قىلغان، بۇنى ھېكمەت مېۋىسى دېگەن، پەلسەپە ئۈچۈن، ئىنچىكە كۈزۈتۈش، چوڭقۇر تەكشۈرۈش، ئەتراپلىق ئويلىنىش، نەزەر ـ دائىرىسى كەڭ بولۇش، توختىماي ئىزدىنىش، دائىم تەپەككۇر قىلىش، توغرا ئانالىز قىلىپ، تەھلىل قىلىش، توغرا دەلىللەپ ھۆكۈم قىلىش، ئومۇمىي سۆزلەشدەك نۇرغۇن شەرتلەر لازىم.

دۇنيادا نۇرغۇن پەيلاسوف، نۇرغۇن پەلسەپە كىتابلىرى بار، ئەڭ توغرىسى، ھەق بولغىنى دىن قوللىغىنى، قۇرئان، ھەدىسكە ئۇيغۇن كەلگىنى، قۇرئان نۇرىدىن ئېلىنغىنى شۇ. پەلسەپەگە ئۈچ دەرىجە بولۇپ، بىرىنچىسى ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىشنى ياخشى كۆرۈش، ئىككىنچىسى، ئىلىمنى كامىل قىلىش، ئەلۋەتتە، كامالەت، ئاللاھقا خاس، بىز دېگىنى ئىنسان تاقىتى ئىچىدە، ئۈچىنچى، ئەمەل قىلىش، بۇ مۇھىم، چۈنكى مېۋىسىدۇر، بەزى كىتابلاردا مەسىلەن: ئىخۋانۇلساپا دېگەن كىتابدا پەلسەپەنىڭ ئەۋۋىلى، ئىلىملارنى ياخشى كۆرۈش، ئوتتۇرى ئىنسانىيەت، تاقىتى يەتكەن مىقداردا مەۋجۇداتلار ھەقىقىتىنى تونۇش، ئاخىرى بولسا، ئىلىمغا مۇۋاپىق سۆزلەش، ۋە ئەمەل قىلىشتۇر دېيىلگەن. بۇنىڭغا قويۇلغان شەرتلەرنى ئەمەلىي ئىزچىللاشتۇرساق، پەيلاسوف، دۇنيادا بىرسى ياكى ئىككىسى چىقىشى مۇمكىن.

بىز ھازىر ھېكمەت، پەلسەپە ئىلىملىرىنى تەقسىم قىلىمىز، بۇ تۆت چوڭ تۈرگە بۆلۈنىدۇ، ماتىماتىكا قىسمى، لوگىكا، تەبىئەت ئىلمى، ئىلاھقا مۇناسىۋەتلىك ئىلىم، ماتىماتىكا بولسا، تۆت قىسىم بولىدۇ، بىرىنچىسى، سانلار ئىلمى ئىككىنچىسى، ھاۋا، مېتېئورولوگىيە، ئىنجىنىر ئىلمى، ئۈچىنچىسى، ئاسترونومىيە، تۆتىنچىسى، مۇزىكا ئىلمى.

بىرىنچى، سانلار ئىلمى دېگەن، ھېساب بولۇپ، بۇ ئىلىم مەرىپەت مەنبەسى، ھېكمەتنىڭ بېشى، پەلسەپە ئەسلى بولىدۇ. ئۇ بولسا، سانلار ئىلمى، ماھىيىتى، كەيپىياتى، خۇسۇسىيىتى، شەكىل، سۈرەت، سۈپەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مېۋىسى بولسا، كىشى زېھنىنى ماددا، جىسىمدىن خالىي نەرسىگە نەزەر تاشلاتقۇزىدۇ، تەپەككۇر قىلدۇرىدۇ.

ئىككىنچى، ھاۋا ئۆزگىرىشى، يامغۇر ۋە ئۇنىڭ ماھىيىتى، كەيپىياتى، نۇرى، مىقدارى، دائىرە، شەكىل،

بۇلۇلۇك ۋاھاكازالار.

ئۈچىنچى، ئاسترونومىيە، پەلەك ئىلمى دېيىلىدۇ، بۇ، ئاسمان جىسمى، يۇلتۇزلار، ئۇلارنىڭ ئوربېتىلىرى، سەيرە ئورنى، شەرىق، غەرب، سامان يولى سىستېمىسى، ھەرخىل قۇياش سىستېمىسى، قۇياش يىلى، ئاي يىلى قاتارلىقلارنى ئىگىلەيدۇ.

تۆتىنچى، جۇغراپىيە، يەرشارى ئىلمى، قۇرۇلۇشى، شەكلى، دەۋىر قىلىشى، يەتتە قىتئە، ئىقلىم، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، مەدەن، ئىسسىقلىق دەرىجىسى ۋاھاكازالار.

بەشىنچى، مۇزىكا ئىلمى، بۇ ئىلىمدا يەنىلا سان، مىقدار، ئاۋاز تەتقىق قىلىنىدۇ، ئاھاڭنى بىر تەرەپ قىلىدۇ، ئاڭلىغۇچىلار قەلبىدە قانداق تەسىر پەيدا قىلىۋاتىدۇ، شۇنىڭغا قارايدۇ، بۇنىڭ تەسىر كۈچى يۇقىرى، شۇڭا، ئۇ كىشنى ئالدايدۇ، شەرىئەت تولىسىنى چەكلەيدۇ.

مەنتىق، لوگىكا ئىلمى، بۇ ئىلىم شەيئىلەر ماھىيىتىنى تونۇش دائىرىسىنىڭ پاسىتتىن سەھنى ئايرىشنى بىلدۈرىدۇ، بۇنىڭ يوللىرى تەسەۋۋۇر ۋە تەستىق، مۇشۇ ئىككى يەرگە ئاپىرىدۇ. كىشىنى ئويغا سالىدۇ، تەپەككۇرنى ئاشۇرىدۇ، بۇ ئىلىم مۇنداق قىسىملارغا بۆلۈنىدۇ.

بىرىنچى، كۈللىيات جىنسى، نەسلى، پەسلى تۈر، خاس، ئام، ئارىزلار.

ئىككىنچى، جەۋھەر كەم يەنى قانچىلىك دېگەن مىقدار، كەيپىيات، جىسىم، ئاناسىر ئىلمىنت، ۋە سۈپەتلەر.

ئۈچىنچى، نەقىيز يەنى تەتۈر ئەكسى، مۇمكىن نەقىيز يەنى مۇمكىن ئەكسى، ئىجابى، سەلبى، خۇددى مۇسبەت ـ مەنفىدەك.

تۆتىنچى، قىياس، قىياس سۈرىتى، بۇ ئېھتىمالى شەرتى، زەنىي گۇمان، يېقىن، شەكسىزلىك دېگەننى ۋە قىياس ماددىسى بەش تۈر.

1 ـ بۇرھان، يەنى ھۆججەت، خۇددى كۆز كۆرگەن، ئاڭلىغان ياكى تەجرىبىدىن ئۆتكەندەك

2 ـ جەدەل، مۇنازىرە، خۇددى تۆت مەزھەپ فىقھىسىدەك ھەرقايسى ئۆز دەلىللىرىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ، جايىدا قالىدۇ.

3 ـ خىتابەت، كىشىنى قىزىقتۇرۇش، ۋەز ئېيتىشتەك.

4 ـ سەپسەتە، بۇ مۇنازىرىنىڭ غەلىتىسى، ھەقنىڭ خىلاپى، كىشىنى باتىل بىلەن قايمۇقتۇرۇش.

5 ـ شېئىر، بۇ تەمسىل، تەشبىھنى نەپرەتلەندۈرۈش ياكى قىزىقتۇرۇش، ھىكمەت، تەمسىلنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ: بۇرۇنقىلاردەك كېيىنكىلەرمۇ مەنتىقىگە كۆڭۈل بۆلۈۋاتىدۇ، قىزىقىۋاتىدۇ، دەرسلىك قىلىۋاتىدۇ، نەچچە قىسمىنى ئېلىپ، نەچچە قىسىملارنى قوشۇۋاتىدۇ، مەنتىق بولسا، ھازىر زامانىمىزدا دەرسلىك قىلىنىۋاتىدۇ، مەسىلەن: ھىجرىيە **700** ـ يىلى، ۋاپات بولغان ئەسىرىۋددىن ئەبھەرىنىڭ ئىساغوجى ناملىق كىتاۋى، نەسىرۇددىن توسىنىڭ تالىپى، **700** ـ يىلىدىكى ئالىم ئۆمەر ئىبنى ئەلىنىڭ (ئە شمسيه في الفوائد لمنتقييه) دېگەن كىتابلىرى دەرسلىك بولۇۋاتىدۇ، نۇرغۇن شەرھىيلەر بار.

ئەمەلىيەتتە مەنتىق ئىلمى، ھازىر مېۋىسىز دەرەخ بىزگە ئۇنىڭدىن چوڭراق پايدىلار تۇرسا، بىز نېمە ئۈچۈن بۇ كونا پروگرامما، ئۇسلۇب، دەرس قائىدىسىنى ئۆزگەرتمەيمىز؟

ئۇنىڭدىنمۇ مۇھىم، مۇكەممەل، بىر يولغا ماگايلى، خىيالنى ئاز قىلىپ، نەخ پايدىنى ئالايلى، ئەلۋەتتە، سەلەف ئالىملارمۇ مەنتىق، كالام ئىلمىدىن توسقان، تېخى بەزىلەر دىنسىز بولىدۇ دېگەن. ئىمام غەززالى رەھمەھۇللا ئەلەي، مۆتەدىل ئورۇندا سۆز قىلىپ، ياخشىدىن يامىنى كۆپ دېگەن، ھەر ھالدا توغرىسىغا يول قويغان، سۆزۈمگە ئىشەنمىسىڭىز ئەقدە كىتابلىرىغا قاراڭ.

تەبىئەت ئىلمىلىرى سەككىز قىسىم بولىدۇ.

1 ـ ھيولي ئەسلى ماددا جەۋھەر، سۈرەت، شەكىل، ھەرىكەت، زامان، ماكان، جىسىم، ماددىنىڭ خاس ئىشلار تەتقىقاتى.

2 ـ ئاسمان ۋە ئالەم، ئالەم شەكلى، نىزامى، پەلەكلەر، پىلانېتلار قەۋەت سانى، تەبىقىسى، سەيرىلىرى.

3 ـ كائىنات ۋە پاساد، بۇ ئىلىمدا مەدەن، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك قاتارلىقلار، **110** خىل ئىلېمېنت ماددىدىن قانداق شەكىللەنگەن؟ مۇشۇ مەسىلىلەر تەتقىق قىلىنىدۇ.

4 ـ ئۈستۈن ئالەم تەسىرى، ھاۋا كېلىماتى، ئىسسىق ـ سوغۇق، بۇلۇت، يامغۇر، شامال، مۆلدۈر، قار، چاقماق، ھەسەن ـ ھۈسەن، نۇر، زۇلمەت، پار ئىلىملىرى بار

5 ـ مەدەن ھاسىلى بولۇشى، تۇپراق، لاي، قاتتىق زېمىن، تاش، گۈڭگۈرت، ئەينەك، قاتتىق ـ يۇمشاق. دېڭىز ئاستى، گۆھەر، مارجان، تاغ، ئۆڭكۈر، قۇم بارخان، ئالتۇن ـ كۈمۈش، كۆمۈر ۋاھاكازالار تەتقىقاتى.

6 ـ ئۆسۈملۈك ئىلمى، بىئولوگىيە قىسمى، ئۆسۈملۈك جىنسى، تۈرى، خۇسۇسىيىتى، پايدا ـ زىيىنى، زەھەر، دورىسى، مەرتىۋىسى، تاغ، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، ئۆسۈملۈكلىرى، سۇ يۈزى، سۇ ئاستى، باغلار ۋاھاكازالار.

7 ـ ھايۋاناتلار تەتقىقاتى، ئاجايىپ ـ غارايىپلار، تەبىئىتى، مىجەزى، مۇھەببەت تۇرمۇشى، ئوزۇق ئەھۋالى، تۇرمۇش ئەھۋالى، ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، ئۆي ھايۋانلىرى، ياۋايى ھايۋانلار، سۈت ئەمگۈچى، تۇخۇمدىن چىققان، تۇغۇلغانلىرى، گۆشخورلىرى قاتارلىقلار.

8 ـ ھەممىنىڭ پادىشاھى، ھەممە ئۆزىگە بويسۇندۇرۇلغان، ئىنسانلار تەتقىقاتى، جىسىم تەركىبى، ئاڭلاش، كۆرۈش، پۇراش، تېتىش، سىلاشدىن ئىبارەت بەش سەزگۈ ئەزا، مېڭە قىسمى، روھى قىسمى ئەقىل ـ ئىدراك، پىكىر، تەپەككۇر بەش سەزگۈ ئەزالارغا تەقسىم قىلىنغان، مەلۇمات تەتقىقاتى.

مەسىلەن: سىلاش يولى بىلەن ئون تۈرنى بىلىش، مەسىلەن: قاتتىق ـ يۇمشاق، ئىسسىق ـ سوغۇق، سىلىق ـ قوپال، تېتىش يولى بىلەن توققۇز تۈرنى، ئاچچىق ـ تاتلىق، چۈچۈك، تەلۋە، لاۋزا، ئىسسىق ـ سوغۇق ۋاھاكازالار. پۇراش بىلەن ئىككىنى، مېزىلىك، سېسىق، ئاڭلاش بىلەن بەش تۈرنى، مۇڭلۇق، مۇڭسىز، كۈچلۈك، ئاجىز، مەخپى، ئەر ـ ئايال، ئىنسان، ھايۋان ياكى نەرسە ئاۋازى، كۆرۈش يولى بىلەن ئون تۈرنى بىلگىلى بولىدۇ. ئومۇمى مەلۇمات، **36** نۇر بولىدۇ. ھېس، ئىدراك ئەزالىرىنى ياراتقان ئاللاھ، مەلۇمات، مەدرۇكاتنى ياراتقان، خۇددى يېمەكلىكنى يارىتىپ، ئاشقازان ياراتقاندەك، مانا شۇنداق مىجەز، ئەخلاق، ۋىجدان، غەزەپ، شەھۋەت مەسىلىلىرىنى، ئۆلۈم مەسىلىلىرىنى تەتقىق قىلىش، ئىنسان ئىلمى دائىرىسىدا بولىدۇ. ھەممىنى ئىنسان تەتقىقاتى، ئىلاھىيات ئىلمى دېگىنى، كۈللى مەۋجۇدات، مەخلۇقاتنى تەتقىق قىلىپ، ھەقىقەتكە تاقەتنىڭ يېتىشى بىلەن يېتىپ، ئەقلى، مەنتىقىسى، ئۇسۇل بىلەن ئاللاھ بار، بىر دېيىش. كۈللى مەۋجۇداتنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، ئۇنىڭ ھاسىل بولۇشى، ھادىسە بولۇشى، باقى، پانى بولۇشى، ۋۇجۇدى، ماھىيىتى، بىرلىك، كۆپلۈكى، مۇكىن، مۇمتەنىھ، قەدىمى، ئەزلى ھادىسە، سەۋەبى، مۇسەببەبلىرى، ئاندىن ئىلمىنىڭ كۈللىسى، باشلىنىشى، ئاخىرلىشىشى، ھەق، ئادىل بىر ئاللاھنى بار، بىر دېيىش، ئىسپاتلاش، ئەقىل، نەپسى، روھ، پەرىشتە، جىن تەتقىقاتى، ئىككى ئالەم تەتقىقاتى، ئىككىنچى ئالەمگە بۇ ئالەمنى تۇتاشتۇرۇش قاتارلىقلار. ئىبنى سىنا بۇ ئىلىمنى تەبىئەتدىن كېيىنكى تەبىئەت ئارقىسىدىكى بىلىم دەپ ئىشارەت بەرگەن. كىتابلىرىدا ئوتتۇرىغا قويغان، ئىبنى رەشىدمۇ كىتاب يازغان، ھازىر بولسا، نۇرغۇن مەسىلىلەر ئەقىدىگە سىغمىپ كىرىپ، خاتالىق سادىر قىلغان، شۈبھى پەيدا قىلغان، ئۆز ۋاقتىدىمۇ ئىمام غەززالى، «تە هافە تولفە لاسفە» دېگەن كىتابىدا نۇرغۇن جايلارنى خاتاغا چىقىرىپ، قالغان قىسمىنى توغرا دەپ تەنبىھ بەرگەن.

ھازىر تېخىمۇ كۆڭۈل بۆلۈشكە ئەرزىيدۇ، چۈنكى، بۇ ئەقىدە، ئىمان مەسىلىسى، ئىددىيە مەسىلىسى، بۇ

ئىشلاردا ئەقىدە، ئىمان، ئىددىيە مەسىلىسىدە قۇرئان، ھەدىسىدىن باشقىسى توغرا بولۇپ كەتمەيدۇ، قۇرئان، ھەدىس، ئۇردىن چىقارغان بولسا، مۇخالىق كەلمىسە، توغرا بولىدۇ. ئەقىل، قىياس، جەدەل، مۇنازىرە، ئىجمائ، قىياسقا يول يوق. يەنى ئەقىدىدە.

يۇقىرقى بارلىق بىلىملەرنى ئوقۇپ، ماھىر بولۇپ، ئەقلى دەلىل چىقىرىش بولسا، نەقلى دەلىلنى كۈچەيتىدۇ خالاس. قايىل قىلىش كۈچى ئاشىدۇ، ئىلىم زۆرۈر، بىلگەنلەر بىلمىگەنلەر بىلەن باراۋەر ئەمەس، ئەمەلىيەت ئىلمى بولسا، مۇنداق تەقسىم قىلىنىدۇ.

ئەخلاق ئىلمى ۋە ئەمەلىيىتى، بۇ ئىلىم شەھۋەت، غەزەپ، ئەقىل، ئىپپەت، باتۇرلۇق، ئادىللىق، پەزىلەت، رەزىل، بىخىل مەسىلىلىرى، ئەھلىنى، جايىنى، ماكانىنى، ۋاقتىنى تەرتىپكە سېلىش، تەدبىر قىلىش، نىزام، بەلگىلىمە چىقىرىپ باشقۇرۇش، سىياسەت، شەھەر، دۆلەت، جىنىس، مىللەت، دىن، قانۇن - تۈزۈم، ھەق - ناھەق مەسىلىلىرى، دۇئا قانۇنلىرى، جەڭ تەدبىرلىرى، نىشان، غايە، مۇراد - مەقسەت، ئىلىم، مائارىپ، خىزمەت، ھوقۇق، ئىشچى، دېھقان، ھۈنەر، كەسىپ، ئىبادەت، مالىيە، ئىقتىساد، جىسمانى، قەلبى، ئىددىيە مەسىلىلىرى، ئەسكەر باشقۇرۇش ۋاھاكازالار تەتقىق قىلىنىدۇ.

سۈرە سەجدە تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ سۈرىدە، ئاللاھتائالا، تۆتىنچى ئايىتىدە، ئاسمان - زېمىننى ئالتە كۈندە ياراتقانلىقى، ئۆزىنىڭ ئەرشىدىنمۇ ئۈستۈنلىكىنى بايان قىلىپ، ئاندىن 5 - ئايەتتە، ئاللاھ، ئاسماندىن - زېمىنغىچە بولغان (مەخلۇقاتلار ئىشلىرىنى) تەدبىرى بىلەن ئىدارە قىلىپ تۇرىدۇ، بۇ ئىشلار، ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا سىلەر ساناۋاتقان مىقدارى ئۇزۇنلۇقى 1000 يىل كېلىدىغان بىر كۈندە ئۆرلەيدۇ دېگەن، بىز دىققىتىمىزنى مۇشۇ ئايەتكە قويايلى.

بۇ ئايەتتە، ئاشۇنداق يىراق مۇساپە، تېز سۈرئەتتە ئۆرلەش، بىزنىڭ 1000 يىلىمىز، بىر كۈنگە توغرا كېلىش، تىلغا ئېلىنغان، يىراق مۇساپە بىزگە نىسبەتەن شۇنداق بىز بىلەن ئاللاھ ئوتتۇرىمىزدا مۇساپە يوق، ئۇ بىللە، ئوخششى يوق، تېز سۈرئەتتە ئۆرلەش، نۇر تېزلىكى، چۈنكى، پەرىشتىلەر نۇردىن يارىتىلغان، شۇنداقلا نۇر يىلى مۇساپىسىنى كۆرستىپ تۇرىدۇ، دەلىل، ئىشارەت بار. مېنىڭ بەك قىزىققىنىم مىقدارى، ئۇزۇنلۇقى 1000 يىل كېلىدىغان بىر كۈن دەل مۇشۇ سۆز، ھازىر مۆجىزە ھېسابلىنىدۇ، چۈنكى، ھازىر دەل بىزنىڭ 1000 يىلىمىز، يەرشارىنىڭ 1000 يىلى، بىر كۈنگە توغرا كېلىدىغان، پىلانېتلارمۇ ئاشكارا بولدى، ھەتتا، ئۈنىڭدىنمۇ ئۇزۇن، ھەتتا ئالىملار ئاسمان - زېمىننى ياراتقان ئالتە كۈندىمۇ ئىختىلاپ قىلىشتى، توغرىسىنى ئاللاھ ئوبدان بىلگۈچى، دېمەكچى بولغىنىمىز، بۇ ئايەتتە، كۈن، زامان، ۋاقىت، ئايلىنىش، دەۋرى، يەرشارىدىن ئاستا، يەشارىنىڭ 1000 يىلى بىر كۈنگە توغرا كېلىدىغان پىلانېت، جىسىمنىڭ بارلىقى ياكى چوڭ جىسىمنىڭ بارلىقىغا ئىشارەت باردۇر.

بۇ ھازىر تېلىسكوبىدا ئاشكارا بولغان، بىر يېڭى ئىلىم - پەن، قۇرئاندا، 1425 يىل بۇرۇن بۇ سۆزلەر تىلغا ئېلىنىشى، كىشىنى ھەقىقەتەن ھەيران قالدۇرىدۇ.

مەن، قۇرئانغا ھەقىقەتەن قول قويىمەن، چىن قەلبىمدىن قايىلمەن، سۇبھانەللا، ئۇ دېگەن ئاللاھنىڭ سۆزى - دە! سىزچۇ؟ تەپەككۇر قىلىڭ، ئىزدىنىڭ، ھەقنى تېپىڭ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتكە، قۇياش سىستېمىسىنى بايان قىلدى، ئۇندىن باشقا ئىنسانلار بايقىغان ۋە تېخى بايقىيالمىغان سىستېمىلارنى سۆزلەپ، ئۇن خىل ماددىنى جەدۋەتلىلىك چۈشەندۈرۈپ، كەڭ دائىرىلىك مول بىلىم بىلەن تەپسىر قىلغان، ئاشۇ چوڭ سىستېمىدىن ئىنسان دېگەن بۇ ئالەمنى چىقىرىپ، مۇرەككەپ بايان قىلغان.

ئالتىنچى ئايەتتە، ئۇ ھەممە نەرسىنى چىرايلىق، ھېكمەتتىگە مۇۋاپىق جايىدا ياراتتى دېگەن ئايەتتە،

توختىلمىز، ئىنسانىنى لايىدىن ياراتتى، ھەممىمىزگە مەلۇم، كائىنات، ئاسمان، يۇلتۇز، ئورىبىتىلار گۈزەللىكى، ھەرخىل مەنزىرە گۈزەللىكى، ئىنسانىلار ئىچىدىكى ئالىم، ئابىد، ئەخلاقلىق، ساھىب جامالىلار، ھايۋانىلار ئىچىدىكى، قۇشلار ئىچىدىكى گۈزەللىك كىشىنى ھەيران قالدۇرىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **15** ـ جىلد **207** ـ **208** ـ بەتلەردە ئاجايىپ گۈزەل، ھەتتا نەيزە شەكىللىك ئۆسۈملۈك قۇلىقىنى سۈرىتى بىلەن كەلتۈرگەن، خۇددى ئۈزۈم ياكى يۆگىمەچ گۈلدەك، گىرەلىشىدىغان بىر خىل ئۆسۈملۈكىنىڭ گۈزەل كۆرۈنۈشىنى كەلتۈرگەن، **209** ـ بەتتە مۇشۇنداق.

بۇنى پەقەت ئۆسۈملۈك تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللانغان تەتقىقاتچى ئالىملار، بىئولوگلار ئوبدان چۈشىنىدۇ. يۇقىرقى بىلىملەردىن خەۋەردار كىشىلەرلا ھوزۇر ئالىدۇ، ئەقلى ھەيران قېلىپ، سۇبھانالللا دەپ كېتىدۇ. **(دوكتۇر ھارۇن يەھيا)**

فرانسىيىلىك بىر بىئولوگ، ئۆسۈملۈك تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللانغۇچى ئالىم، خورما دەرىخىنىڭ پۈتۈن ئۆسۈملۈكىدىن پەرقلىنىپ تۇرىدىغىنىنى ئوتتۇرىغا قويغان.

خورما، قۇرئاندا، ھەدىستە، مەخسۇس باب قىلىپ تىلغا ئېلىنىدۇ، بىز نۇرغۇن قېتىم دېدۇق، ئۆسۈملۈك دەرسلىكىنى، ئىسلام دىنى، قۇرئان، ھەدىس، كۆپ قېتىم ئوتتۇرىغا قويىدۇ، ئەمر ـ پەرمانىلار بىلەن بۇيرۇيدۇ، ئەمما، مۇسۇلمانىلار يولىيورۇق، بۇيرۇقىا سەل قاراش، غەپلەتتە ئۇخلاش ئۇلارنىڭ ئادىتى بولغاچقا، يەنىلا بۇ ئادەتنى قىلىۋاتىدۇ، ئاخىرى بېرىپ، ھەممە ئىشتا ھەتتا دېھقانچىلىق، باغۋەنچىلىك تېخنىكىسىدىمۇ دىنسىزلارغا موھتاج بولدى. گۈزەل، چىرايلىق ياراتتى دېگەندىن كېيىن، ئىنسانىنى لايىدىن ياراتتى دېگەن بۇ ئايەت توغرىسىدا بىز كۆپ توختالغان، ھەتتا ئىنسان جىسمىدا بار بولغان ماددىلارنىمۇ تىزىپ چىققان. **(مەپسەللىك ئۆسۈملۈك)**

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ جايغا خۇددى ئۆسۈملۈكلەر ئىچىدىن گۈزەل سۈرەتنى كەلتۈرگەندەك، ئىنسانىنىڭ بارلىق سىستېمىلىرىنى، قۇرۇلۇشلىرىنى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، بۇنى ئادەم ئاناتومىيىسىنى كۆرسىڭىز بىلىسىز.

ئاللاھ، پۈتۈن كائىناتلارنى يارىتىپ، ئۆز قولى بىلەن بۇ رەڭلىك كىتابلارنى بىزگە سۇنۇپ، ئاندىن تىلاۋەت قىلىنىدىغان ساماۋى كىتابى، قۇرئاندا؛ قاراڭلار، كۆرۈڭلار، تەپەككۇر قىلىڭلار، ئەقىل قىلىڭلار، بۇنىڭدا ئەقىل قىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن، ئىبرەت ئالىدىغان قەۋم ئۈچۈن دەلىل، ئالامەت بار دەپ بۇيرىغان، تازا قاراڭلار، مەخسۇس ۋاقىت چىقىرىپ قاراڭلار، تېلىسكوپ، مىكرۇسكوپلاردا قاراڭلار، سەيرە، ساياھەت بىلەن قاراڭلار، ئىبرەت ئېلىڭلار.

ئىنسان جىسمىنىڭ تەبىقىسى، قەۋەت سانى، قۇياش سىستېمىسىنىڭ قەۋەت، تەبىقىسىگە ئوخشاش، مەسىلەن: قۇياش ۋە شۇنىڭدە يۇلتۇز مەركەزدە تۇرۇپ سەيرە قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا زۆھرە، يەرشارى، مارىس، يۇپىتېر، ساتۇرۇندەك توققۇز پىلانىت ھەرىكەت قىلىدۇ، ئۇنى قورشاپ تۇرىدۇ، ئۇندىن باشقا پىلانىت ھەمراھلارمۇ ھەرىكەت قىلىپ تۇرىدۇ، بۇ سىستېمىنى سامان يولى ئۇنى ئاسمان بوشلۇقى ئەسىر دېگەن ئالەم ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

دەل شۇنىڭدەك مېنىڭ ۋە سىزنىڭ جىسمىڭ مۇشۇنداق توققۇز قەۋەتتىن تەركىپ تاپقان، سۆڭەك، يىلىك، گۆش، قان تومۇرلىرى، قان، پەي، موسكۇل، تېرە، چاچ، تۈك، تىرناقلار، يىلىك بولسا قۇياشتەك مەركەزدە تۇرىدۇ.

پىلانىت، ھەمراھلارنى ئەسىر تارتىش كۈچى چېتىپ تۇرغاندەك، پەي، موسكۇللار مەپسەللەرنى چېتىپ تۇرىدۇ، ماس ھەرىكەتلەندۇرىدۇ، ئۇنىڭ بوشلۇقلىرىدا گۆش، ياغلار تۇرىدۇ، ئۇلارنى ساقلايدۇ، بۇلارغا ئارىسىدىكى قان ـ تومۇرلىرى ئوزۇق يەتكۈزىدۇ، تېرە بولسا، پەردە ھالەتتە يېپىپ، گۈزەللىك ھاسىل قىلىدۇ، چاچ، تۈك، تىرناقلار بولسا، ئوشۇق ماددىلارنى بىر تەرەپ قىلىپ، كېرەكسىزنى شاللايدۇ، خۇددى سىستېما شۇنداق قىلىپ، يولدىن چىققان ئوشۇقلىرىنى يوقىتىپ تۇرغاندەك، مىقداردا كەيپىياتقا ھەر جەھەتتە ئىككى سىستېما ئوخشاش.

ئەمدى بىز ئاسماندىكى ئوربىتا، يوللارمۇ ئىنسان جىسمىغا ئوخشاش دېگەننى دەلىللەيمىز. مەسىلەن: ئالىملار، قۇياش، ئاي چۈشىدىغان ئوربىتا، يوللار **12** ئايغا تەڭ دېگەننى ئىسپاتلىغان، خۇددى سائەتلەرگە ئوخشاش، ئەنە شۇنىڭدەك يەرشارىمۇ قۇياش ئەتراپىدا **12** مەنزىلگە چۈشىدۇ، ئىنساندىمۇ مۇشۇنداق **12** مەنزىل بار، مەسىلەن: ئىككى كۆز، ئىككى قۇلاق، ئىككى بۇرۇن، ئىككى چىقىش ئېغىزى، يول، ئىككى كۆكرەك، ئېغىز، كىندىك قاتارلىق، **12** بۇرۇج **12** مەنزىل چىقىش ـ كىرىش، بېرىش ـ كېلىش بار.

خۇددى ئاسمان بۇرۇجلىرى، ئوربىتىلار ئالتىسى غەرب، ئالتىسى شەرقتە بولغاندەك، بۇ ئىنسان جىسمىدىكى مەنزىلمۇ ئالتىسى ئوڭدا، ئالتىسى سولدا بولىدۇ. ئېغىز، كىندىكنى بىز كۆپىلۈككە بويسۇندۇردۇق خالاس. مانا بۇ ئوخشاش، رەھمانتائالانىڭ يارىتىشىدا ئىگىز ـ پەسلىكنى، ئوخشاشماسلىقنى تاپالمايسەن، ئاللاھ بۇ مىقدار، ھەيئەت، شەكىل، سۈرەت، گۈزەللىكى پۈتۈن مەخلۇقلاردا ئوخشاش ياراتقان.

بۇ بەزى كىشىلەرنى خاتا نەزەرىيىگە ئېلىپ باردى، ئۇلارنى شەيتان ئازدۇردى، ئۇلار توختايدىغان چەكتە توختىماي، يولدىن چىقىپ، ھەقدىن يىراقلاشتى، ئەمەلىيەتتە، بۇ ھادىسىلەر، شەيئىلەر، كائىنات، مەۋجۇدات ھەممىسى ئاللاھنىڭ بىرلىكىنى، ئىلمى، ھېكمىتى، قۇدرەت، رەھمىتىنى تونۇتىدۇ، ھەتتا، ئەما، گاسمۇ ھېس قىلالايدۇ. ئەنە شۇنىڭدەك بىز ئۆز جىسمىمىز ئەمدى ھاۋا ۋە زېمىن قاتلاملىرىغا سېلىشتۇرىمىز. قۇياش ۋە پىلانېتلار ئۈستۈن تۇرغاندەك، بىزنىڭ بېشىمىزمۇ ئۈستۈن تۇرىدۇ، پۈتۈن ھېسسى تۇيغۇمىز، سېزىمىمىزنى ئۇ كونترول قىلىدۇ. نۇرلۇق ئالەم ئاستىدىكى ھاۋانى، كۆكرەك قەپىسى بېسىپ تۇرىدۇ، تىنىق، ھاۋاغا تۇتاش بىر قىسىم كۆز بولسا، باشتا بولۇپ، ئاشۇ ئۈستۈن پىلانېت نۇرىغا تۇتۇشۇپ تۇرىدۇ.

قورساق قاتلاملىرى بولسا، پۈتۈن سۆيۈقلۇق، سۇلارنى يېيىپ تۇرىدۇ، خۇددى ھاۋادىن يەڭگىل سۇ ئۇنىڭ ئاستىدا بولغاندەك، ئۈچ قاتلام نۇر، ھاۋا، سۇ، زېمىن ئۈستىدە تۇرغاندەك، بۇ ئۈچ قاتلاممۇ قورساق ئاستى، زېمىن ئۈستىدە قارار ئالدى. زېمىن ئۈستىدىكى قاتلاملاردىن پار، شامال، بۇلۇت، يامغۇر ۋە باشقىلار ھاسىل بولغاندەك، ئىنسان قاتلاملىرىدىمۇ قەۋەتلىرىدىمۇ ھەرخىل سۆيۈقلۇق، يەل، شامال، ھۆللۈك ۋە باشقا ماددىلار ھاسىل بولىدۇ. جەسەت قۇرۇلۇشى بولسا، زېمىنغا ئوخشاش، مەسىلەن: سۆڭەك، تاغقا ئوخشاش، يىلىك، مەدەنگە ئوخشاش، قورساق ئىچى، دېڭىزغا ئوخشاش، ئۈچەيلەر بولسا، دەريالارغا، قان ـ تومۇرلىرى بولسا، ئۇششاق، كىچىك ئېرىقلارغا، گۆش، تۇپراققا، تېرە يەر يۈزىگە، تۈك ئۈنگەن جاي، مۇنبەت تۇپراققا، ئۈنمىگەن جاي بولسا، ئۆسۈملۈك ئۈنمىگەن جايغا، يۈز قىسمى ئالدى تەرەپ، گۈللەنگە ئىمارەتكە، ئارقى تەرەپ، خاراب جايغا، يۈزنىڭ ئالدى تەرەپ مەشرىققە، ئارقىسى مەغرىپكە، ئوڭ تەرىپى جەنۇبقا، سول تەرىپى شىمالغا، نەپەس بولسا، شامالغا، سۆزلىشى، ئاۋازى، گۈلدۈرمامىغا، كۈلۈشى، كۈندۈزگە يىغلىشى يامغۇرغا، غەم ـ قايغۇسى كېچىگە، زۇلمەتكە، ئۇيقىسى ئۆلۈمگە، ئويغىنىشى ھاياتلىققا، بالىلىق كۈنلىرى باھار كۈنلىرىگە ياشلىق كۈنلىرى ياز كۈنلىرىگە، قورامىغا يەتكەن **40** ياشتىكى كۈنلەر، كۈز كۈنلىرىگە، قېرىلىق كۈنلىرى بولسا، قىش كۈنلىرىگە، ھەرىكەتلىرى، سەيرە، سەييارە، ساياھەت بولسا، پىلانېتلار ھەرىكىتىگە، تۇغۇلۇشى، ھازىر بولۇشى بولسا، يېڭى چىققان، بايقالغان پىلانېتقا، ئۆلۈپ، يوقىلىشى بولسا، كىرىپ كېتىپ يوقالغان پىلانېت، يۇلتۇزغا ئوخشاپ كېتىدۇ.

ئىلمىينت، ماددىلارغا بولغان قىززىق، سوغۇق، ھۆل، قۇرۇق، مۇرەككەپ ۋە پارچىلىنىشقا، ئىنسانلارمۇ ئوخشايدۇ، مەدەنلەردىكى ئەھۋالغىمۇ ئوخشايدۇ، ئۆسۈملۈككىمۇ ئۆز ئەينى ئوخشاپ كېتىدۇ، ھايۋانلارمۇ شۇ، چۈنكى، ھەممىسى ئىنسانلارغا بويسۇندۇرۇلغان، شۇڭا، ئىنسانلار بۇلارنى ئوبدان بىلىشى، چۈشىنىشى، تەتقىق قىلالىشى لازىمدەك، ئاندىن ئۆزگىمۇ، ئۆزگىمۇ پايدىلىق، ئىش قىلغىلى، تەرەققىي قىلغىلى، كەشپىيات تاپقىلى بولىدۇ. ئەلھەمدۇلىللا، ئاللاھ خالىق، ئۇ قادىر.

كائىنات ئاشۇنداق بىر ـ بىرى ماس ھالدا ياردەمدە پۇختا يارىتىلغان، زىددىيەت يوق.

ئىسلام دىنىدا ئوقۇشقا تېگىشلىك پەنلەر

1 ـ پرف مۆزۆ نىوامل تەركىب نحو كافي ئە لفي

2 ـ بالاغەت، تەلخىس، جواهرالبالاغ بالاغەت ۋەز ـ نەسىھەت.

3 ـ ئۇسلۇپ، فىقھى، ئۇسۇل شاشى نورالأنوار ئەلۋەجىز رىسالە ، المع ۋاھاكازالار.

4 ـ فىقھى يەنى تۆت مەزھەپ فىقھىلىرى، ھىدايىدەك تۆتىلى مەزھەپ فىقىسىھى بار.

5 ـ ئۇسۇل ھەدىس، مۇسەلھۇلئە ھادىس، مۇقەددىمە تۇئىبنى سىلاھ ۋاھاكازالار.

6 ـ ھەدىس، رىسالە كىتابلار مشكات لىكىن زەئىب بار، سەھىھ ئالتە كىتاب، جەمئىي 120 پارچە كىتاب بار. ئاساسلىقى 50 پارچە چىقىدۇ، بۇخارى ۋاھاكازالار.

7 ـ ئۇسۇلۇتتەفسىر، ئىبنى تەمىيەنىڭ يەنى تەپسىر قائىدىسى بار، ئۇسەيمىيىنىگمۇ بار.

8 ـ تەپسىر ئەقدىسى، ساپ مۇفەسسىرنىڭ تەپسىرنى ئوقۇش لازىم.

«جالالى»، «دۇررولمەنسۇر»، «تەپسىر بەيزاۋى»، «مۇنىير» «ئىبنى كەسىر»، «فىزىلال قۇرئان» تەنتاۋى تەپسىر قۇرتەبى، تەپسىر تەبرى 30 جىلىد، ئەسەر بىلەن قىلىنغان.

9 ـ ئەقدە، بۇنىڭغا ئەقىيدە تاھاۋى، ۋاستىيىيە، الونابە ئەقىيدە ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە، ئۇسەيمىيىنىڭ قواىدلار بار.

10 ـ ھىكمەت، ئىسلام پەلسەپىسى، تەمسىل، ئىبرەتلەر.

11 ـ ئىسلامى شېئىرلارنى ئۆگىنىش.

12 ـ تەۋھىد، ئىمان مەسىلىلىرى، كىتابۇتتەۋھىدلەر.

13 ـ سىياسەت، جەڭ تەدبىرلىرى، تازىلىق، ھوقۇق تۇتۇش ئىلمى.

14 ـ لۇغەت، قامۇس، مۇنجىدلەكبىيردەك ئىسلامى بولسۇن قەس قىلغىنى بولمىسۇن.

15 ـ مۇۋارىس، فرائىز، يەنى مىراس ئىلمى.

16 ـ ئەۋلادلارنى ئىسلامى تەربىيىلەش.

17 ـ پىداگوگىكا يەنى قانداق ئوقۇتقۇچى، قانداق ئوقوغۇچى بولۇش ئىلمى، مائارىپ باشقۇرۇش.

18 ـ قۇرئان، ھەدىس، مۆجىزىلىرىنى تەتقىق قىلىدىغان تەبئىي ـ پەن.

19 ـ مۇنازىرە، جىدەل ئىلمى، مەنتىق، لوگىكا مەسىلىلىرى.

20. تارىخ، پەيغەمبەرلەر تارىخى، رەسۇلۇللاھنىڭ مەخسۇس تارىخى، تۆت خەلىپە تارىخى، ساھابىلەر، تابىئىنلار ھاياتىدىن تاللانمىلار، بۇنىڭغا مەكتەبۇتتارىخ دېگەن دىسكا يېتەرلىك، بەدايەت ۋە نەھايەت، ئىبنى كەسىرنىڭ ۋە باشقا تەتقىقات كىتابلار.

21 ـ ئەدەب ـ ئەخلاق، پەزىلەت، ۋەز ـ نەسىھەت كىتابلىرى.

22 ـ زاھىدلىق كىتابلىرى، يەنى تەزكىيەتۇننەفسى، نەپسنى پاكلاش.

23 ـ چۈش تەبرى، ئىبنى سىرىيىننىڭ بار، نابلىسىنىڭ بار.

24 ـ تېببىي كىتابلار ۋە تېببىي پەنلەر.

25 ـ ئىسلام تۇسى ئالغان تەبئىي ـ پەن، بۇ پەن يەنە **15** پەن بولىدۇ، مەسىلەن: ئاسترونومىيە، جۇغراپىيە، بىئولوگىيە، گېئولوگىيە، بوتانىكا ۋاھاكازالار، خۇددى تەنتاۋى، ھارۇن يەھيانىڭكىدەك بولسۇن.

26 ـ ھەرخىل فىلىم ئىسلامى ئۇن ـ سىن فىلىملىرى، ئۇن ـ سىن نەشرىياتى، مۆجىزىلىك فىلىملەر، تارىخى فىلىملەر، ئەدەپ ـ ئەخلاق فىلىملىرى.

27 ـ كومپيۇتېر، بىلىمى ھەرخىل كىتاب ۋە ئىلىم، دىسكىلىرىنى ئىشلىتىش، خەت بېسىپ چىقىرىش، تور بەتلىرىنى ياساش، توردا سەيرە قىلىشلار خالاس. ئىلىم چەكسىزدۇر.

سۈرە ئەھزاپ تەپسىرىدىن تاللانمىلار

قۇرئان قەلبىگە شەك ـ شۈبھىگە، دەت ـ ئەلەمگە، ئەقىيدىگە ھەرخىل كېسەللەرگە شىپادۇر.

ئاللاھنىڭ غەيرىگە ئاشىق بولۇشىدىن ھەزەر بول.

بىز ھازىر رەسۇلۇللاھنىڭ توققۇز خوتۇنلۇق بولۇشى، ۋە كۆپ خوتۇنلۇق بولۇش مەسىلىسى ئۈستىدە توختىلىمىز.

بىر تالىپ، ئەي ئۇستاز نىمە ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ شەرىئەت ھارام قىلغان تۆتتىن ئوشۇق خوتۇن ئېلىشقا يول قويمىغان تۇرسا، ئۆزى توققۇزنى ئېلىپ، باشقىلارنى تۆتنى ئېلىشقا، ئوشۇق ئالماسلىققا بۇيرۇيدۇ؟ ئۆزى قىلمىغانئىشنى باشقىلار قانداق قىلىدۇ؟ بۇ زادى نىمە ئىش دەپ سوراپتۇ.

ئۇستاز مۇنداق دەپتۇ: رەسۇلۇللاھ بۇ ئاياللارنى يەنى ئائىشە، مەيمۇنە، سوفىييە، ھەفسە، ھىند، زەينەپ، جۇۋەرىيە، رەملە، سەۋدەت رەزىيەللاھۇ ئەنھالار رەيھان، مارىيە قاتارلىق ئاياللارنى تۆتتىن ئوشۇقنى ئېلىش ھارام بولۇشىدىن ئىلگىرى ئالغان دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

تالىپ، ئۇنداق بولسا، ساھابىلارنى قول ئاستىدىكى ئون ياكى سەككىز ياكى بەش خوتۇندىن تۆتنى ئېلىپ قېلىپ، تۆتتىن ئوشۇقنى تالاق قىلىۋېتىشكە بۇيرىغان، نىمە ئۈچۈن بۇ ئىشنى ئۆزى قىلمايدۇ؟

ئۇستاز، بۇ سوئالغا ئۈچ جاۋاب بار، قۇلاق سال:

بىرىنچى، مۇسۇلمانلار خالىغانچە تۆتنى ئېلىش ياكى تالاق قىلىش ياكى ئالماشتۇرۇپ، يەڭگۈشلەشكە رۇخسەت قىلىنغان، رەسۇلۇللاھقا كەلسەك، ئاشۇ توققۇزنىلا قولىدا چىڭ تۇتۇش، ئالماشتۇرۇشقا ياكى ئۇنىغا يەتكۈزۈشكە قەتئىي رۇخسەت يوق، بۇنى ئايەتتە بىلسەن، شۇڭا، ئۇلارنى تالاق قىلمايتتى ياكى ئۇرنىغا ئالمايتتى.

ئىككىنچى، ئەگەر، رەسۇلۇللاھ ئاياللىرىدىن بىرەرنى تالاق قىلسا، سىياسەت بۇزىلاتتى، تەدبىر يامانلىشاتتى، ئارىلىقتا تەپرىقچىلىق بولۇش ھاسىل بولاتتى، ھېچ بىر ئايال ياكى ئاتا ـ ئانىسى، قەبىلىسى بۇنىڭغا چىداپ تۇرالمايتتى، ئۇلار رەسۇلۇللاھ بىلەن قۇدا بولۇشقانغا ناھايىتى خۇشال بولۇپ، بۇنىڭدىن ئايرىلىپ قېلىشنى ئۆلۈم بىلەن تەڭ بىلەتتى. بۇ خىل ئەھۋالنى سەھھەب بولغان بىر ھەدىستە يەنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قىزى ھەپسىنىڭ ياكى رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىنى تالاق قىلىشنى چوڭ بىر جەڭدىنمۇ مۇھىم، چوڭ بىلىپ كەتكەن، ھەدىستە كۆرۈۋالغىلى بولاتتى، سەن دەپ باققىنە قېنى، قايسى بىرسىنى تالاق قىلالىسۇن، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزى ئائىشەنىمۇ؟ ياكى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزى ھەپسىنىمۇ؟ ياكى ئەبۇ سۇپياننىڭ قىزى ئۇممە ھەبىبەنىمۇ؟ ياكى ئەسەدىيە قەبىلىسىدىن زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھادىنمۇ؟ ياكى يېتىم باللىرى بولغان يېقىن تۇققان ئۇممۇ سەلمەنىمۇ؟

ئەبۇ بەكرى بولسا تۇنجى مۇسۇلمان بولغان، ئىسلامدىن بۇرۇنمۇ يېقىن دوستى، غاردىكى ھەمراھى،

ئىقدىساتنى ئىسلامغا ئىشلەتكۈچى، بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئازات قىلغۇچىسى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بولسا، ئىسلام دىنىنىڭ ياردەمچىسى، باتۇر، ئۆز ۋاقتىدا بۇ كىشىنىڭ ئىسلامى بىلەن ھەمزى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىسلامى بىلەن مۇسۇلمانلار ئىسلام زور ياردەمگە ئېرىشكەن، ئەنە شۇنىڭدەك ھەربىر ئايالنىڭ قەبىلىسى، ئۇرۇق ـ تۇققان، جەمەتى، نۇرغۇن سەۋەبلەر بار. قايىسسسسنى تالاق قىلالايدۇ. ئەگەر بىرەرسىنى تالاق قىلسا، زور ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ، رەسۇلۇللاھ بۇ جايدا، باشقا ساھەبە، مۇسۇلمانلارغا قەتئىي ئوخشىمايتتى، شۇڭا، ئۆزى توققۇزنى چىڭ تۇتۇپ، باشقىلارنى ئايەتكە ئاساسەن تۆتنى ئېلىپ قېلىشقا بۇيرىغان، شۇنداقلا بۇ خىل ھادىسە، رەسۇلۇللاھنىڭ خۇسۇسىيىتى بولۇپ، ئاللاھ رۇخسەت قىلغان، باشقىلارنىڭ ئاقساقاللىق قىلىشى، ئارىلىشىشى، ئىتراز بىلدۇرۇشى قەتئىي چەكلىنىدۇ، شۇنداقلا ھېچكىم ئۇ چاغدا بۇنداق سوئال قويمايتتى، سەللەمنا، لەببەي دەپ تەسلىم بولۇپ، ئەمەل قىلاتتى. بارلىق ۋۇجۇدى، جان، مالنى ئاتاپ ئاللا ۋە رەسۇلۇللاھنى رازى قىلىشنىلا ئويلايتتى. شۇنداقلا، رەسۇلۇللاھ سەۋدەتتىن ئىبارەت خوتۇننى تالاق قىلىشنى ئىرادە قىلغان ئىدى، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام دەرھال كېلىپ، يا رەسۇلۇللاھ، بۇ سىلنىڭ جەننەتتىكى ئاياللىرى دەپ توسۇپ قويدى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدەك ئايالنى، ئاللاھ ئۆزى ۋە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام چۈشۈپ، ئالدىن يوليورۇق بېرىپ، ئېلىپ بەرگەن تۇرسا، ئۇممۇ سەلىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ئىگە بولۇش، ياخشىلىق قىلىش يۈزىسىدىن، يېتىم باللىرىغا قاراشنى مەقسەت قىلىپ باشقىلارغا ئۈلگە بولۇپ، ئالغان تۇرسا، بۇ ئىشنى قانداق بىكار قىلالىسۇن؟ ئەنە شۇنىڭدەك ھەربىر ئايالدا مۇھىم سەۋەب، ئۆزرە، مۇھىم ئامىل بار ئىدى، ئەگەر بىرنى تالاق قىلسا، كېيىنكى ئاقىۋەت بەكمۇ ئوسال بولاتتى، بۇنى ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ ئوبدان بىلەتتى، ھەتتاكى، رەسۇلۇللاھ ئەمەل قىلمىغان ئەمەس. دەل مۇشۇ مەسىلە ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ، رەسۇلۇللاھ ئاياللىرى ئىچىدە ئىختىيارلىق بەردى، ئەمما، ھەممىسى بىردەك رەسۇلۇللاھنى تاللاپ، بىرسىمۇ ئايرىلمىدى، چارە ـ ئامال تۈگەپ، ئىككى ئالەملىك بىر جۈپ بولۇپ، بەختتكە ئېرىشكەن تۇرسا، قانداق بۇ ئەھدىنى بۇزىدۇ، ئەگەر سەن پەرزەن، ئايال بولۇپ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالى بولساڭ، ئاجرىشامتىڭ؟ تالىپ، ھەرگىز ئاجراشمايتتىم، ھە شۇنداق، قارا، ھەتتا ئاللاھ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىنى كېيىنمۇ يەنى دۇنيادىن كەتكەندىن كېيىنمۇ باشقىلارغا ھارام قىلدى. خۇددى رەسۇلۇللاھ دادىنىڭ ئورنىدا بولغاندەك، ئۇلار ئانىمىز ئىدى، كىممۇ بۇ ئىشنى قىلىشقا پېتىنالىسۇن؟ قارا، ئۇ دېگەن رەسۇلۇللاھ، ئۇ دېگەن بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز تۇرسا، ھېكمەتنى ئاللاھ ئۆزى ئوبدان بىلىدۇ.

بۇنىڭغا بىز نېمىشقا؟ نېمە ئۈچۈن دەپ ئىتراز بىلدۈرمەيمىز، ئاقساقاللىق قىلمايمىز، بىزنىڭ تارىخدىن بىلىشىمىزچە ئەگەر پەرزەنتتىن بىرەرسى، ئايالدىن بىرەرسىنى ئالالىغان بولسا، ئۇ ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى خەلىپىلىككە بىز لايىق دەپ تۇرۇۋالىپ، زور پىتنە پاساد كېلىپ چىقاتتى، شۇنىڭ ئۈچۈن ھارام بولۇشى ئەۋزەل ئىشتۇر. شۇنداقلا، ئىنسان ئۆمرى ئاخىرلاشقاندا، ئىبادەت، ئىستىقامەت، تەۋبە ـ ئىستىغفار بىلەن بولۇشى زۆرۈر، رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرى ئەلۋەتتە، زاھىدلارغا ياخشى ئۈلگە بولالايدۇ، نۇرغۇن ئىلىملارنى پۈتۈن يەرشارىغا تارقاتتى، ئىلىم، ئىبادەت بىلەنلا بولۇپ، ھاياتىنى ئىسلام دىنىغا قۇربان قىلدى، مەسىلەن: ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئانىمىز، **18** ياشتا تۇل قېلىپ، ئاتمىش نەچچە ياشتا ۋاپات بولۇپ كېتىدۇ، تا شۇ چاغقىچە **3000**غا يېقىن ھەدىسنى دۇنياغا تارقاتتى، رەسۇلۇللاھ، شۇنىڭ ئۈچۈن بەك ياخشى كۆرەتتى ئەمەسمۇ؟ ئىجمائ بولسا، قۇرئان، ھەدىسىدىن قالسىلا، ئۈچىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان ئىسلام قانۇنىنىڭ ئاساسى، پۈتۈن مۇجتەھىد، ئالىملار، ساھابىلەر، تابىئىنلار، كېيىنكىلەر بىردەك ئىتتىپاقتا كېلىپ، بۇ توققۇز خوتۇنلۇق، رەسۇلۇللاھقىلا خاس، بۇ ئۆزىنىڭ خۇسۇسىيىتى دەپ ئىجمائقا كەلگەن.

بەزى ئەقىدىسى بۇزۇق مەزھەپلەرنىڭ بۇ ئىجمائدىن چىقىپ، ھازىرمۇ توققۇز خوتۇنلۇق بولۇش دۇرۇس دېيىشى، ئىككىدىن، ئۈچدىن، تۆتتىن ئالساڭلار بولىدۇ دېگەن ئايەتتىكى، ئەتپەۋۇسنى جەمئى قىلغان. ئىككى، ئىككىدىن، تۆتتىن، بۇنى بىرلەشتۇرسەك، بۇ ئايەتتىمۇ توققۇزنى ئېلىش دۇرۇس دېيىشى قەتئىي خاتا، بۇ خۇددى مۇنۇ يالغانچىلىققا ئوخشايدۇ. ۋاقدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ كاتىبى مۇھەممەد بىن سەئىد دېگەن كىشى، ئۈچىنچى ئەسىردە تەبىقاتۇلكەبىر ناملىق، رەسۇلۇللاھنىڭ تەرجىمھالى توغرىسىدا كىتاب يېزىپ مۇنداق بىر يالغان ھەدىسنى قىستۇرۇپ سالغان، رەسۇلۇللاھ پولوغا ئامراق ئىدى، شۇڭا توققۇز خوتۇنغا شەھۋەت مۇناسىۋەتى كۈچلۈكتى دەپ يېزىلغان، بۇ ھەدىس يالغان بولۇپ، پولو سېتىش ئۈچۈن توقۇپ چىققان

مۇشۇنداق يالغان ھەدىس، زەئىپ ھەدىسلەر تۆت سەۋەبدىن باشقا مىللەتلەر، چەتئەللەردە رەسۇلۇللاھنى ئەيىبلەپ شەھۋەتپەرەس دەپ گۇمان قىلىپ قالغان، ئۇسۇل ھەدىسنى، ھەدىس تەتقىقاتىنى بىلمەي، ئۇرغۇن يالغان ھەدىس، ئەپسانە رىۋايەتنى ياكى ئۆزى توقۇپلا ياكى ئىسرائىلىيە، يەھۇدى، ناسارالار قەستىنى كىشىلەرگە سۆزلەۋېىپ، كىتابتا يېزىۋېرىپ، ئۇرغۇن خاتا چۈشەنچە، خاتا گۇمان، زور ئاقىۋەت ئېلىپ كەلگەن، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ خىل ئەھۋالنى **16** ـ جىلد، **50** ـ بەتتە خاتىرلىگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن بۇ پەنگە يەنى ئۇسۇل تەپسىر، ئۇسۇل ھەدىس دېگەن بۇ پەنلەرگە تالىپ، ئۇستازلارنىڭ ئەھمىيەت بېرىشىنى مۇھىم دەرسلىك قاتاردىن چىك تۇتۇپ، دەرسلىك قىلىشىنى ئۈمۈد قىلىمەن، بولۇپمۇ ھازىرقىدەك دىنىسىزلار قەس قىلىۋاتقان، خۇتبە مۇنبىرى بىلمىسىزلەر قولىدا بولۇپ قالغان، ھەققەتچىلەر بىر چەتتە بويۇن قىسىپ تۇرۇپ قالغان، مۇشۇنداق پىتنە ـ پاساد دەۋرىدە بۇ پەن تېخىمۇ مۇھىم. ئەمدى بىز ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، يالغان ھەدىس توقۇپ چىققۇچىلار، بىرىنچى، بىدئەتچىلەر، ئەگەر ئۇلار بىرەر كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويماقچى بولسا، بۇ خىل كۆز ـ قاراشنى ھەدىسكە ئايلاندۇرۇپ، كىشىلەرگە تارقاتقان، بۇ خەتەرلىك ئەھۋال. ئىككىنچى، خاۋارىجلار، بۇلارمۇ بىرەر مەسىلىگە، كۆز قارىشىنى بىرلەشتۈرسە، ھەدىسكە ئۇرۇپ سۆزلىگەن. ئۈچىنچى، راۋافىزلار، بۇلار بىرەر ئىشنى ياخشى كۆرسە، ھەدىس توقىغان. تۆتىنچى، رەسۇلۇللاھدىن كېيىن خەلىپىلىكنى ئارزۇ قىلغانلار، مەخسۇس پۇل بېرىپ ھەدىس ياكى ساھابى سۆزىنى يالغاندىن توقۇغىلى سالغان.

بۇ خىل ئىشلارنى ھەرقايسى مەزھەپ ئېقىمدىن تەۋبە قىلىپ قايتقان كىشىلەر ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا بۇ ئىشلارنى سۆزلەپ بەرگەن، بىر قىسىم يالغان ھەدىسلەرنى مىسال قىلىپ بەرگەن. بەزىلەر كىشىلەرنى قۇرئانغا ياكى زاھىدلىققا قىزىقتۇرۇپ، دۇنيادىن يۈز ئۆرۈتۈپ، يالغان ھەدىس توقىغان، بۇ خىل ھادىسلەر، سوپىلاردا كۆپ ئۇچرايدۇ، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ سىرلىقلاشتۇرۇپ سۆزلەپ يۈرىيدىغان ھېكايىلىرى خەتەرلىكى، ئەقىدە مەسىلىسىگە يالغاننى قوشتى، شېرىك ئىشلار، بەزىلەر خەلىپە، ئەمىر، پادىشاھ، سۇلتانلارغا يېقىن بولۇشنى مەقسەت قىلىپ، ئۇلارنى مەدھىيلەپ ياكى ئۇلار ئامىراق، ئەمما، دىنىدا ئاساسى يوق ئىشلارغا ھەدىس توقۇپ بەرگەن. بەزىلەر بىرەر مەزھەپ ياكى ئاچچىقنى كەلتۈرگەن كىشىنى سۆكۈپ، ئەيىبلەش ياكى ماختاش ئۈچۈن ھەدىس توقىغان، خۇددى مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىس شافىئى، مېنىڭ ئۇممىتىمگە ئىبلىسدىنمۇ يامان دېگەندەك، سۇبھانالللا، بۇ ھەدىسنى ئەلۋەتتە باشقا مەزھەپدىكى كىشىلەر توقىغان، ھەتتا بەزىلەر زاھىد، سوپىلارنى ئەيىبلەيدۇ ۋە يالغان ھەدىس توقۇپ سالغان، مەسىلەن: [شراركم عزابكم] يەنى ئەڭ يامىنىڭلار تۇل، خوتۇنسىز، تويسىز ئولتۇرغىنىڭلار بۇمۇ يالغان ھەدىس.

بەزى دىنىسىزمۇ قەس قىلىپ، يالغان ھەدىس توقىغان، مەسىلەن: ئىبنى ئەبلئوبائ دېگەن دىنىسىز **4000** ھەدىسنى يالغاندىن توقۇپ، ھالالنى، ھارام، ھارامنى ھالال قىلدىم دېگەن، مۇھەممەد ئىبن سۇلايمان دېگەن ئەمىر، بۇ كىشىنى كاللىسىنى ئېلىشقا بويرۇپ، خاتىرجەم بولۇڭلار، بۇنىڭ يالغان ھەدىسنى خۇددى بۇغداي ئۇنىدىن كېپەكنى تاسقاپ چىقارغاندەك، چىقىرىۋېتىمىز دېگەن. بەزىلەر بەك ياخشى لەۋزى قىسقا، مەنىسى مول، ھەدىسكە ئوخشاپ كەتسە، شۇنىمۇ ھەدىس قىلىۋالغان، بەزىلەر ئۆزلىرى گۇمان قىلىپ، خاتالىشىپ ھەدىسمىكى دەپ سۆزلەپ سالغان، ئاندىن باشقىلار ھەدىس ئورنىدا خاتىرلىگەن. بەزىلەر بولسا، ھېكايە، تارىخ، قىسسە قىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ سۆزىنى، كىتابىنى ئىشەنچلىك قىلىپ يالغان ھەدىس توقىدى، بۇلار بەك كۆپتۇر، بۇ خىل ئەھۋاللارنى، ئۇسۇل ھەدىسنى ئوقىغان كىشى، ئوبدان بىلىۋالىدۇ، بىز ھازىر **54** ـ بەتتىكى يالغان ھەدىس توقۇغان كىشىلەرنىڭ ئىسمىنى ئوقۇيمىز.

ئىبنى جەۋزى مۇنداق دېگەن: يالغان ھەدىس توقىغان كىشىلەرنىڭ ئەڭ چوڭى، قازى ۋەھىب ئىبنى ۋەھبى، مۇھەممەد كەلبى، بۇنىڭ تېخى تەپسىرى بار، ئەمما يالغانچى دېيىلدى، دارغا ئېسىلغان، مۇھەممەد ئىبنى سەئىدشامى، ئەلۋەتتە يالغان ھەدىس توقىسا، دارغا ئېسىلىدۇ، چۈنكى ئۇ كاپىر، دىنىسىز بولىدۇ. ئەھمەد جۇۋەيبارى، مەئمۇن ھەرۋىر قاتارلىقلار. يالغان ھەدىس توقۇپ، ئاندىن تەۋبە قىلغان، بىر كىشى ھەرەمدە يۇپۇقتا ئېسىلىپ، قاتتىق يىغلاپ كەتكەن، بۇ كىشىدىن سورالغاندا، ئۇ مەن ئەللىك ھەدىسنى يالغاندىن توقۇپ، كىشىلەر قېتىغا كىرگۈزۈۋەتتىم، كېيىن بۇ ھەدىسلەرنى چىقىرالمىدىم دەپ يىغلاپ كەتكەن، ئەلۋەتتە، يالغان ھەدىسلەر دەپ بىر كىتاب بولۇپ، مەن بۇ كىتابدا **2000**دىن ئارتۇق يالغان ھەدىسلەرنى كۆرۈپ

چىقتىم، ئەمما، كىشىلەر ھازىرمۇ بۇ ھەدىسلەرنى نومۇس قىلماي، ئاغزىنى تاتلىق ئېتىپ، كىشىلەر ئارىسىغا سۆزلەپ يۈرىيدۇ ئەلۋەتتە، ئايەت ياكى سەھىھ توغرا ھەدىسنى بىلمىگەندىكىن يالغاننى سۆزلىمەي قانداق قىلىدۇ. ئۇ دېگەن كاتتا ئۆلىمالار تۇرسا، سۇبھانالللا، ئاللاھ ھەممىمىزنى كەچۈرگەي، ئەپۇ قىلىپ مەغپىرەت قىلسۇن. ئامىن!، (ئاللاھ خالىسا، يالغان ھەدىسلەردىن 2000نى توپلاپ، رەتلەپ، تەرجىمە قىلىپ، يالغان ھەدىسلەر توپلىمىنى تۈزۈپ چىقىمەن.)

بىز بۇ مەسىلىلەرنى دىن ئىشلىرىدا شۈبھى پەيدا بولسۇن، ھەدىسكە ئىشەنمىسۇن دەپ يازمىدۇق، مەقسىتىمىز دىققەت قىلسۇن، يالغان ھەدىسنى بىلمەي سۆزلەپ خۇددى توقۇپ چىققۇچىغا ئوخشاش، گۇناھكار بولۇپ، دوزاخقا چۈشۈپ كەتمىسۇن دەپ شۇنداقلا ئۇسۇل تەپسىر، ئۇسۇل ھەدىسنىمۇ ئوقۇپ، تەستىق قىلسۇن دەپ سۆزلىدۇق، بۇ دېگەن بۇرچىمىز، ۋەزىپىمىز، دىن خىزمىتى، ئەمدى بىز دەسلەپكى سۆزىمىزگە كېلەيلى.

مۇسۇلمانلار كۆپ خوتۇنلۇق بولۇش يەنى تۆت خوتۇنلۇق بولۇش

ئىسلام دىنىدا بەزى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تۆتكىچە خوتۇن ئېلىشنى يولغان قويغان، ئۇ سەۋەبلەر بولسا، تۆۋەندىكىچە:

بىرىنچى، جەڭ بولۇپ كېتىپ، ئاياللار يېتىم بالىلىرى بىلەن قالسا، ئۇلارغا ئىگە بولۇش يۈزىسىدىن خۇددى رەسۇلۇللاھدەك.

ئىككىنچى، ئاياللار ئۇرۇش سەۋەبىدىن ئەرلىرىدىن ئايرىلىپ، بەك كۆپىيىپ كېتىپ، ياكى ئاياللار توي قىلغىلى ئۇنىماي خۇددى بەزى دۆلەتلەردەك زور پىتنە ـ پاساد، پاھىشە ئاشكارىلىنىپ كەتسە، تۇللارنى مەجبۇرى ئۆيلەپ قويۇش، يېتىشمىسە خوتۇنى بارلار بولسىمۇ بىر ئىككىدىن ئېلىپ بېرىپ، بۇ پاساد، ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئېلىش.

ئۈچىنچى، ئايالى تۇغماس چىقىپ قېلىپ، قويۇپ بېرىشكە بولمايدىغان قاتتىق ياخشى كۆرىدىغان ياكى قويۇپ بەرسە زور ئاقىۋەت، پىتنە ـ پاساد كېلىپ چىقىدىغان ياكى بىر ئىككىنى تۇغۇپ توختاپ قالغان ئەھۋالدا، يەنە بىر ئايالنى ئېلىشقا رۇخسەت قىلىدۇ.

تۆتىنچى، ئايالى كېسەل بولۇپ قېلىپ، ياكى پالەج، ساراڭ بولۇپ قېلىپ ياكى يۇقۇملۇق كېسەل ياكى ئاق كېسەل دېگەندەك، قويۇپ بېرىشكە، يۈز ئۆرۈشكە بولمايدۇ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا يەنە بىر ئايالنى ئېلىپ، بۇرۇنقى ئايالىغىمۇ ئوبدان قاراپ ئۆتسە بولىدۇ.

بەشىنچى، دىنى ئەمىر، پادىشاھ، قوماندان بولۇپ، بىرەر دۆلەت، قەبىلە، مىللەت بىلەن دوستلۇقنى، كېلىشىمنامىنى ساقلاپ قېلىش، ئۆزئارا يارىشىش، باردى ـ كەلدى، ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىش يۈزىسىدىن مۇسۇلمان ئايالنى ھەدىيە قىلسا، ياكى قۇدىلاشماقچى بولسا، ئايال مۇسۇلمان بولسا، نىكاھلاپ ئالسا بولىدۇ. بۇنى رەسۇلۇللاھمۇ، كېيىنكىلەرمۇ قىلغان.

ئالتىنچى، ئىقتىسادى ياخشى بولۇپ، دۆلەتلەر ئارا، مەملىكەت، رايونلاردا سەپەر قىلىدۇ، ئايالمۇ يەنە بىر ئايالغا نىكاھلىنىشنى قوللاپ، ئاچچىقى كەلمەيدۇ، چۈنكى، مال ـ مۈلۈك يېتىشىدۇ، بۇ چاغدا بۇ مۇسۇلمان، باي مۇسۇلمان ئەۋلادىنى كۆپەيتىش، دىندا ياخشى ئوقۇتۇش، كامىل مۇسۇلمان قىلىپ تەربىيىلەشكە كۆزى يەتسە، ئەگەر ئۆزى خالاپ ياخشى كۆرسە، شەھۋەتنىلا مەقسەت قىلماي، قانۇنلۇق ھالدا ئالسا بولىدۇ. ئادىللىق قىلىش مۇھىم شەرتتۇر.

بەزىلەر ئايالى بالدۇر قېرىپ كېتىش، تۇغۇش قابىلىيىتىدىن بالدۇر قېلىش، مەسىلەن: ئايال كىشى 50 ياشتا تۇغۇتتىن توختاپ قالسا، ئەر كىشى 70 كىچە توختىمايدۇ، شۇڭا بۇ چاغدا يەنىلا ئىقتىسادى يار بەرسە، پېقىرلىق ھالىتى كۆرۈلمىسە، بالىسىنى ياخشى ئالىم، ئابىد قىلالىسا، تەربىيىلىيەلىسە رۇخسەت قىلغان، يەنە

بىرنى ئالىدۇ.

بەزىلەر ھەر ئىككى تەرەپ بىر ـ بىرىنى قاتتىق ياخشى كۆرۈپ قېلىپ، بىر ـ بىرىگە ئاشىق بولۇپ قېلىپ، ئوقۇ ـ ئوقۇتۇش، دىنى خىزمەت، ئىلىم، ئىبادەتتىن توختاپ، ئەقىدە، ئىلىم ـ ئىبادەتكە تەسىر كۆرسىتىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەر ئىككىلىسى زىنا، پاھىشىگە، ھارامغا كىلىپ قېلىش مۇمكىنچىلىكى بولۇپ قالسا، ھارامغا چۈشۈپ قالسا، ئىشق، مۇھەببەت كور ، گاس قىلىۋېتىدۇ ـ دە!، مۇشۇ خىل ئەھۋالدا يەنە بىر مەشۇقنى نىكاھلاپ ياكى چۆرىلىككە ئالسا، رۇخسەت دەيدۇ. لېكىن بۇنى بانا، سەۋەب قىلماڭلار.

كۆپ خوتۇنلۇقنىڭ پايدىسى شۇكى، نەسىل كۆپىيىش، مۇسۇلمانلار كۆپىيىش، زىنا، گۇناھ ئاز بولۇش، كېپىل يوق كىشىگە كېپىل بولۇش، ياخشىلىق قىلىش، يېتىمگە ئىگە بولۇش، مېيىپ ئاياللارنىمۇ خارلىماسلىق، ئەرلەر ئاز، ئاياللار كۆپ بولغاندىكى پىتنە ـ پاسادنى يوقىتىش، ئادىللىق قىلىش، ھەمكارلىشىش، زور بىر ئىسلامى ئائىلە قۇرۇشتۇر. كاپىر، پاسىق پاجىرلىققا رۇخسەت يوق ئەلۋەتتە.

شۇنى ئەسكەرتىمىزكى، ئىماندىن چىقارسا، پىتنە ـ پاسادقا سالسا، ھەقدىن، دىندىن توسسا، ياخشى ئىلىم، ئىبادەتتىن توسسا، ھارامنى يېيىشكە، جازانىنى قىلغىلى سالسا، ئوغۇرلۇققا سالسا، قاتىللىققا سالسا، دىنسىزلارغا بويسۇنۇپ، خالىققا ئاسىي بولۇپ، مەخلۇققا ئىتائەت قىلغىلى سالسا، ھىجرەت، جەڭدىن توسسا، دۇنيا راھىتىنى، ئاخىرەت ئۈستىگە تاللاش بولۇپ قالسا، قەتئىي دۇرۇس ئەمەس. ھەتتا بىرسىمۇ دۇرۇس ئەمەس، بۇ نىكاھنى ھارام، مەكروھ، دېسە بولىدۇ، ئۇنىڭدىن زاھىدلىق ياخشى، قاتتىق ئۆيلىنىڭ، يول كەڭرى، كۇفرىغا رۇخسەت يوق.

ئەگەر سىز ئىماننى تاللامسىز؟ خوتۇننىمۇ ياكى ئەرنىمۇ دېسە، سىز ئەلۋەتتە ئىمانغا تۇرسىز، توي قىلمايسىز، ئەھۋالىڭىزغا، جەمئىيەتكە، دۆلەت قانۇن ـ تۈزۈمگە قاراپ ئىش قىلىڭ، قۇرۇق خىيال قىلماي، خاتا پەرز قىلماي، قۇرئان، ھەدىسكە قاراڭ.

وخاتم النبيين يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، پەيغەمبەر ئاخىرى، تۈگەنچىسى، ئەڭ ئاخىرقىسى دېگەن مەنىدە، رەسۇلۇللاھمۇ سەھىھ ھەدىستە مەندىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ دېگەن.

ئىسا ئەلەيھىسسالام بولسا، رەسۇلۇللاھدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەر بولۇپ، قىيامەت ئالامىتى بولۇپ، جەددالنى ئۆلتۈرگىلى چۈشىدۇ، يەنىلا مۇشۇ ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىپ، ئەمەل قىلىدۇ، ھەتتا، شۇ چاغدىكى مۇسۇلمانلاردىن، ئالىمدىن بىرنى چىقىرىپ، ئىمام قىلىپ، ئۆزى ئىقتىدا قىلىدۇ دەپ بار.

مەقسەت، مۇشۇ ئايەت ۋە ھەدىس، مۆجىزە ھېسابلىنىدۇ، چۈنكى **1426** يىل بولدى. ۋە بۇنىڭدىن كېيىنمۇ بىرەر كىشى ھەقىقي قۇرئان كىتابىدەك كىتاب بېرىلىپ ياكى ئىلھام، چۈش، ۋەھى كېلىپ، رەسۇلۇللاھدەك پەيغەمبەر بولۇپ كەلمىدى، بۇندىن كېيىنمۇ كەلمەيدۇ. بۇ زور مۆجىزە، غەيبدىن خەۋەردۇر، بىز مۇسۇلمانلار ھەممىمىز شۇنداق جاكارلايمىزكى، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ قەتئىي پەيغەمبەر كەلمەيدۇ، پەقەت ئىسا ئەلەيھىسسالام چۈشىدۇ دەپ قارايمىز، بۇ باشقا مەسىلە، بۇ بىزنىڭ ئەقىدە، ئېتىقادىمىز، بۇ بىر مۆجىزە خالاس.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاللاھنى كۆپ ئەسلەڭلار، ئەتىگەن ـ ئاخشام تەسبىھ ئېيتىڭلار دېگەن ئايەتتە مۇنداق دېگەن: بۇ زىكرى ـ تەسبىھ، ئىستىغفار ئەلۋەتتە، قۇرئاندا، ھەدىستە كەلگەندەك، ساھابىلەر، تابىئىنلار، ئەمەل قىلغاندەك بولۇشى لازىم. دەلىلنىمۇ شۇلاردەكلا چۈشىنىشىمىز لازىم، ھەتتا، زىكرى ـ تەسبىھ كۆپ بولسا، سالامەتلىككىمۇ پايدىلىق بولۇپ، بۇ كۆپ زىكرى، كۆپ تىنىق، كۆپ نەپەسلىنىش، ئەلۋەتتە، زور پايدىلىق بولۇپ، مۆجىزە ئورۇندا تۇرىدۇ.

ئەمما، بۇ ھازىرقى سوپىلار، بىر قىسىم خاتالاشقان، رىياخور، زاھىدلار دېگەندەك ئەمەس، ئۇلار ئازغان، ئەقىدە، ئىبادەت، ئىلمى مەجلىس سورۇنلىرىغا نۇرغۇن قەبىھ بىدئەتلەرنى ئارىلاشتۇرغان، بۇ خەتەرلىك سوپىلار ھەرگىز كىتابتا كەلگەن، شەيخلەر سۆزلەپ بەرگەن پەزىلەت، مەرىپەت، ماقام، مەرىپەتكە يېتەلمەيدۇ، ھەممىسى يالغان، پەقەت بىر قىسىم ناھايىتى ئاز بولغانلىرى ھەقكە يېقىن بولغانلىرى، توغرا

بولغان، توغرا تەپەككۇر قىلغان، خالىي ئىبادەت قىلغان، ئالىم، زاھىدلار يېتەلەيدۇ، باشقىسى پۈتۈنلەي ئۆز - ئۆزىنى گوللاپ، ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ ياشايدۇ، ئۇلاردەك ئەخمەق بولماس دېگەن.

ئى پەيغەمبەر، بىز سېنى گۇۋاھچى، بېشارەتچى، ئاگاھلاندۇرغۇچى، ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنىڭ تەرىپىگە چاقىرغۇچى، نۇرلۇق چىراغ، قۇياشتەك پۈتۈن ئىنسانلارغا ئەلچى قىلىپ ئەۋەتتۇق دېگەن، قۇياشتىنمۇ سىراج دەپ ئاتىغان، رەسۇلۇللاھنى قۇياشقا ئوخشاتقان. ئۇنداقتا، رەسۇلۇللاھ زادى نېمىدە قۇياشقا ئوخشايدۇ؟

1 ـ قۇياش بىر چىراق، ئۆز ـ ئۆزىدىن نۇر چىقىدۇ، شۇنىڭدەك، رەسۇلۇللاھمۇ بىر چىراق، مەشئەل، ئۇنىڭدىن نۇرلار چىقىپ تۇرىدۇ.

2 ـ قۇياش نۇرى پۈتۈن دۇنياغا تارقىغان، رەسۇلۇللاھنىڭ دىنى، ھەدىس، سۆز ـ ھەرىكىتىمۇ شۇنداق.

3 ـ قۇياش نۇرى پۈتۈن ئالەمگە رەھمەتتۇر، رەسۇلۇللاھمۇ پۈتۈن ئالەملەرگە رەھمەتتۇر.

4 ـ قۇياش نۇرى پۈتۈن ھايتلىققا، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈكلەرگە ھاياتلىق بېغىشلايدۇ، سەۋەب بولىدۇ، رەسۇلۇللاھمۇ، سۆزلىرىمۇ، ئۆلۈك قەلبكە ھاياتلىق بېغىشلايدۇ، ھەممىمىزگە مەڭگۈلۈك پاك ھاياتلىق بېغىشلايدۇ.

5 ـ قۇياش نۇرى، مۇزلارنى، توڭلارنى ئېرىتىپ ئاقتۇرىدۇ. رەسۇلۇللاھمۇ، سۆزلىرىمۇ نۇرغۇن قاتقان قەلبلەرنى ئېرىتىدۇ، قاتمال، خۇراپىي كىشىلەرنى ئۆزگەرتىدۇ.

6 ـ قۇياش نۇرىدىن نۇر قوبۇل قىلىپ، رادىئاتوردا ساقلاپ، توكدىن ئىبارەت يەنە بىر نۇر مەيدانغا كەلدى، ئەنە شۇنىڭدەك، رەسۇلۇللاھنىڭ نۇرلۇق ھەدىسلىرىنى، مۇھەددىس ئالىملار قەلبىدە ساقلاپ، ھېكمەت، فىقھىدىن ئىبارەت، يەنە بىر نۇر مەيدانغا كەلدى.

7 ـ قۇياشتىن كەلگەن ئىسسىقلىق، سوغۇق ھاۋا ئېقىمى بىلەن ئېلىشىپ، شامال ھاسىل بولۇپ، يەرشارىنىڭ غەرب، شەرق، جەنۇب، شىماللىرىغا ساياھەت قىلىپ، تەسىر كۆرسەتتى، يىراق ـ يېقىن جايلارغا يۇقىرى ـ تۆۋەن گرادۇس بىلەن يۆنىلىش ھاسىل قىلدى، رەسۇلۇللاھنىڭ دىنى سۆزلىرى، يوليورۇقلىرى، باتىلغا قارشى كۆرەش قىلىپ، يەرشارىنىڭ تۆت تەرىپىگە تەڭ يېتىپ، قاتتىق تەسىر كۆرسەتتى، بوراندەك تېز تارقىلىپ، كونا، خۇراپىي دىنلار، ئۆرپ ـ ئادەتلەرنى گۇمران قىلىپ تاشلىدى. خۇددى شامال، گرادۇس دەرىجىگە بۆلۈنگەندەك، يىراق ـ يېقىن جايلاردا كۈچلۈك ياكى ئاجىز بولدى، شامال، يامغۇردىن بېشارەت بەرگەندەك، ئالدىن خوش بېشارەت بەردى.

8 ـ قۇياش نۇرىدىن پۈتۈن زېمىن، پۈتۈن ھاياتلىق پايدىلانغاندەك، ئىسلام دىنىدىن قۇرئان، ھەدىسدىن پۈتۈن زېمىن ئەھلى، پۈتۈن ھاياتلىق پايدىلىنىپ بەھرى ئالدى.

9 ـ قۇياش نۇرى، يېڭى ـ يېڭى ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈرۈپ تۇرغاندەك، ھەدىس شەرىپ نۇرى، يېڭى بىر ئەۋلاد قەھرىمانلارنى، ئىز باسارلارنى، ھەقىقەتچىلەرنى دائىم تەربىيلەپ ئۆستۈرۈپ تۇرىدۇ.

10 ـ قۇياش نۇرى يەر ئاستى نېفىت، گاز، ئېنىرگىيە، يېقىلغۇلارنىڭ ھاسىل بولۇشىغا سەۋەب بولغاندەك، ھەدىس نۇرىمۇ ئاللاھقا، ئاخىرەتكە، جەننەتكە بولغان قىزىقىش، ئىشتىياق مۇھەببەت، ئىشقىنىڭ، مۇسۇلمانلار قەلبىدە ھاسىل بولۇشىغا سەۋەب بولىدۇ.

11 ـ يەرشارىدىكى نۇر، ئىلمىيىت، ماددىلارنىڭ ئەھۋالى، قۇياشنىڭ نۇر ئەھۋالىغا تەپسىر بولىدۇ. قۇياش نۇرى، ھەمراھلىرى سىستېمىسىنىڭ ئەھۋاللىرى، سامان يولىغا تەپسىر بولغاندەك، ھەدىس نۇرى بولسا، قۇرئاننىڭ تەپسىرى بولىدۇ، ئېخىمۇ ئىزاھلاپ شەرھىيلەپ چۈشەنچە بېرىدۇ.

12 ـ قۇياش نۇرىدىن پايدىلىنىپ، كېسەل داۋالاش، شىپالىق دورا ياساشقا بولغاندەك، تىببونىنە بوۋ كتابولتبابە يەنى ھەدىس شەرىفلەرنىڭ تىبابەتكە ئائىتلىرى، رۇقيە، كىتابەت ئارقىلىق يەنى ماددى، مەنىۋى تىبابەتكە ياكى كىتابەتكە تەۋە كېسەللەرنى داۋالىغىلى بولىدۇ. دوختۇرلۇق ئىلمىدا زور بۆسۈش ھاسىل قىلىندى، بۈنىڭغا، ئىسلام دىنى، ھەدىس باش قوماندان ئورنىدا.

13 ـ قۇياش نۇرىدىن ۋە باشقا نۇردىن، ئىش قىلىپ، نۇر، زەررىچە، توكقا مۇناسىۋەتلىك ئىشلاردىن، كومپيۇتېردەك، يېڭى كەشپىياتلار ئوتتۇرىغا چىققاندەك، قۇرئان، ھەدىسلەردىن يېڭى مۆجىزىلەر، دائىم ئاشكارا بولۇپ تۇرماقتا.

14 ـ قۇياش، ئاساسى مەركەزدە تۇرۇپ، قوماندان ئورۇندا تۇرغاندەك، ھەمراھلىرىنى قوغدىغاندەك، رەسۇلۇللاھمۇ شۇنداق، ھەدىسلىرىمۇ ئاساسى قوماندانلىق ئورۇندا تۇرىدۇ، كىشىنى ھىمايە قىلىدۇ.

15 ـ قۇياش نۇرىنىڭ ئىسسىق، يېقىملىقىدىن ئۈسۈملۈك، گۈللەر شۇ تەرەپكە مايىل بولىدۇ، شۇنىڭدەك، ھەدىس، رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزلىرى، ھەدىس نۇرىمۇ مۇڭلۇق، قۇلاققا ياقىدۇ، پايدىلىق، ئوزۇق بار، شۇڭا، ئىنسانلار، قۇرئان، ھەدىس تەرەپكە مايىل بولىدۇ.

16 ـ قۇياش نۇرى، زۇلمەتنى يوقىتىپ، جاھاننى نۇرلاندۇرۇپ يورىتىدۇ، ھارارەت بېرىدۇ، رەسۇلۇللاھمۇ، سۆزلىرىمۇ باتىلنى يوقىتىپ، خۇراپاتلىقنى، بىدئەتنى يوقىتىپ، يورۇقلۇق، ھىدايەت ئاتا قىلىدۇ، بىزلەرنى توغرا يولغا باشلايدۇ.

17 ـ گەرچە، زېمىننىڭ بىر تەرىپىدە كېچە، زۇلمەت، قاراڭغۇ بولسىمۇ سايە بولسىمۇ قۇياش نۇرى ئۆچۈپ قالماي، يەنە بىر تەرەپنى يورۇتۇپ، يەنە ئەسلىگە كېلىپ تۇرغاندەك، مەلۇم ۋاقىت، باتىل، بىدئەت، مەلۇم زېمىندا ئەۋج ئالسىمۇ، سۈننەت، ھەدىس نۇرى ئۆچۈپ قالمىغاچقا، ئۇ ھامىنى ئاخىرى ئەسلىگە كېلىپ، يورۇقلۇق ئاتا قىلىدۇ، ھىدايەت قىلىپ، ھەققە يېتەكلەيدۇ.

18 ـ قۇياش نۇرىنىڭ تەسىرىدىن بۇلۇتلار، يامغۇر تامچىسى تۆككەندەك، قۇرئان، ھەدىسنىڭ تەسىرىدىن قەلبلەر ياش تۆكىدۇ.

19 ـ قۇياش نۇرى، زۇلمەتكە، كېچە ـ كۈندۈزگە قارشى دائىم جەڭ، كۆرەش قىلىپ، تۇرغاندەك، قۇرئان، ھەدىس نۇرى، ھىدايىتى، شىپاسى، باتىلغا، پاسادقا، ھەرخىل كېسەللىگە قارشى مەڭگۈ كۆرۈش قىلىپ تۇرىدۇ.

20. قۇياش نۇرىنىڭ قىززىق تەسىرىدىن، نەرسىلەر ئاستا ـ ئاستا چىرىپ، ئاجىزلاپ تۈگىگەندەك، قۇرئان، ھەدىس تەسىرىدىن جىن ـ شەيتانلار ئاجىزلاپ، ئاستا ـ ئاستا يوقاپ تۈگەيدۇ، قۇياش نۇرىدىن، زەررىچىدىن بومبا، ھەتتا ئاتوم بومبىسى ياسىلىپ دۈشمەنگە قارشى پارتىلىغاندەك، قۇرئان، ھەدىس، قۇرئان زىكرى، ھەرخىل ئىبادەتلەر، ئىلمى ھېكمەت تەلىماتلار، فىقھلار، جىن ـ شەيتانغا قارشى بومبىغا ئوخشاش يوقىتىپ تۇرىدۇ. قۇياشنىڭ ئۆزى بىر يول بەلگىسى بولغاندەك، قۇرئان ھەدىسنىڭ ئۆزى بىر يول بەلگىسىدۇر. ئەگەر، يەرشارى قۇياش نۇرى تەرىپىدىن يەنە بىر تەرەپكە مايىل بولسا، قاچسا، ئۇ نۇر ئاجىزلاپ، قىش پەسلىدىكى سوغۇق يېتىپ كېلىدۇ ـ دە، نۇرغۇن نەرسە توڭلايدۇ. ئەنە شۇنىڭدەك، ئىنسانلار، قۇرئان، ھەدىس نۇرىدىن يولىيورۇقىدىن ئىسلام دىنى، ھەققەت تەرەپىدىن باشقا باتىل تەرەپكە قاچسا، بۇ دىن، بۇ نۇر، بۇ ھەققەت، ئاجىزلاپ خۇددى قىش پەسلى يېتىپ كەلگەندەك، مۇسۇلمانلارغا دۇنياۋى بالايى ـ ئاپەت يېتىپ كېلىدۇ، نۇرغۇن نەرسە توڭلاپ تۈگەشكەندەك، نۇرغۇن مۇسۇلمانلار، ئىسلامى دۆلەتلەر، نېمەتلەر، پۇرسەتلەر قولدىن كېتىپ تۈگىشىدۇ.

خۇددى، قۇياش نۇرىدىكى زەررىچىدىن بىرلەشمىسىدىن ئاتوم بومبىسى ياسىلىپ، دۇنيانى زىلزىلىگە سالدى، نۇرغۇن دۈشمەننى يوقاتتى، غەلىبە قىلغاندەك، ئەنە شۇنىڭدەك، قۇرئان، ھەدىس بىزنى ئىتتىپاقلىققا چاقىرىدۇ، ئەمەلىيەتتە، ساھابىلەر، تابىئىنلار بىرلىشىپ، ئاتومدەك تەسىر كۆرسىتىپ، دۈشمەننى يوقاتتى، بىزلەرمۇ بىرلىشىپ، زەررىچە بىرلىشىپ، ئاتوم بولغاندەك، مۇسۇلمانلار بىرلىشىپ، ب د ت دۆلەت قۇرۇپ، پۈتۈن يەرشارىنى باشقۇرۇشى لازىم ئىدى.

قۇياش نۇرى نۇرغۇن پاسكىنىلىقنى ناچار ھاۋانى تازىلاپ يوقاتقاندەك، رەسۇلۇللاھ، ئىسلام دىنى، قۇرئان، ھەدىسمۇ نۇرغۇن باتىل، خۇراپات، بىدئەتلەرنى تازىلاپ يوقىتىدۇ، بۇ ئەمەلىيەتتۇر. ئىزدەنسەك، بۇنداق ئوخشاشلىقلار نۇرغۇن، دېمەكچى بولغىنىمىز، مۇشۇ سەۋەبلەردىن ۋە ئاللاھ ئۆزى ئالىم قالغىنىنى بىز بىلمەيمىز، ئاللاھ ئالىم، ئاللاھ، رەسۇلۇللاھنى قۇياشقا ئوخشاتقان، نۇرلۇق چىراغ دېگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ توغرىسىدا ناھايىتى كەڭ توختالغان، ئەمما، مەن قىسقارتىپ تاللاپ ئالدىم، چۈنكى، بۇ تاللانما ئەمەسمۇ. قالغىنىنى سىلەر كەلگۈسى ئەۋلادلارغا قويدۇق، تېخىمۇ رۇشەن ئىزاھلاپ، ئاساسقا ئىگە بولغاندىكىن، بۇنى پۇختىلاپ، زور ئىلىم ـ ھېكمەتكە ئېرىشىپ، دۇنيا ـ ئاخىرەتتە غەلىبىگە ئېرىشىشىڭلارنى، مەرھەمەتلىك ئاللاھدىن سورايمەن، ئامىن!

سۈرە سەبەئ تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

يعلم مايلج فى الأرض ومايخرج منها

ئاللاھ، زېمىنغا كىرگەن ۋە ئۇنىڭدىن چىققان، ھەممە نەرسىنى بىلىپ تۇرىدۇ دېگەن بۇ ئايەت، ۋە بۇنىڭ ئوخشىشى قۇرئاندا خېلى كۆپ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتە توختىلىپ، يەرشارى مەسىلىسىنى پۈتۈنلەي ئوتتۇرىغا قويىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ، قۇرئاندا زېمىننى تىلغا ئالدى، ھەربىر كىرىپ چىققاننى تىلغا ئالدى، بۇنى ئاللاھدىن باشقا ھېچ مەخلۇق بىلىپ بولالمايدۇ، شۇڭا، قۇرئاننىڭ ئوخشىشىنىمۇ مۇنداق كەلتۈرەلمەيدۇ. زېمىنغا كىرىپ كەتكەن، زېمىندىن چىققان نەرسە، ئىچىدە نۇرغۇن قەدىمى ئەسەر، نۇرغۇن سۈرەت بار، ئۇلار بۇرۇن كىرىپ كېتىپ، ھازىر چىقماقتا، بۇنى، ئاللاھ ئوبدان بىلىپ تۇرىدۇ ـ دە، ۋاقتى كەلگەندە، نۇرغۇن نەرسىنى زېمىندىن چىقىرىدۇ، خۇددى نېفىتنى، گازنى چىقارغاندەك، ئاسارە ـ ئەتىقىنى چىقارغاندەك، تۆمۈر ماددىسىنى كىرگۈزۈپ، يەنە تۆمۈر قىلىپ چىقارغاندەك، نۇرغۇن سىرلىق مۆجىزىلەر بار، بىز زېمىن توغرىسىدا يەنىمۇ تەپسىلىي توختىلىمىز.

زېمىننىڭ شەكلى توغرىسىدا

ئىنسانلار دەسلەپتە زېمىننى بىپايان چەكسىز كۆرەتتى، ئاسماننى بولسا، گۈمبەزدەك، زېمىنغا كۆمتۈرۈلگەنلىك دەيتتى، كېيىن، دېڭىز سەپىرى باشلانغاندا، زېمىن بولسا، چەكسىز دېڭىزدا، سۇدا ئۈزۈپ يۈرىدىكەن دېيىشتى. يەنە بەزىلەر، زېمىننى كالا كۆتۈرىدۇ، بېلىق كۆتۈرىدۇ دېيىشتى، كېيىن بولسا، زېمىن چوقۇم چەكلىك مەخلۇق، ئۇ مەركەزلەشكەن يۇملاق شەكىلدە ئۆزى تۇز، خۇددى كېسىلگەن دەرەختەك، ئۇنى كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان يىلتىز بار دېيىشتى، بەزىلەر بولسا، ئۇنى سەككىز تۈۋرۈك كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ دېيىشتى، مىلادىدىن بۇرۇن، يەنى 600 يىل بۇرۇن، بىرسى چىقىپ، زېمىن تۈۋرۈككە ئوخشايدۇ دېيىشتى، پەيلاسوف ئەفلاتۇن چىقىپ، زېمىن تۆت چاسا، خۇددى كەئبىگە ئوخشايدۇ دېدى. كېيىن غەرب ئالىملىرى زېمىننى يۇملاق ئېلىپىس شەكىلدە دېدى، كېيىن ھىندى ئالىملىرى بولسا، زېمىننىڭ بىر تەرىپى بەكمۇ ئىگىز كۆتۈرۈلگەنلىك، يەنە بىر تەرىپى بەكلە پەس دېدى، بىر چېتىنى ئاسماندا، بىر چېتىنى بەكلا پەستە دېيىشتى، يەنە ھىندى ئالىملىرى زېمىن ناھايىتى چوڭ، تاشپاقىنىڭ دۈمبىسىگە ئوخشايدۇ دېيىشتى.

ئەرەب ئىچىدىن چىققان، جۇغراپىيە ئالىمى ئىدرىس، **1100** ـ يىلى، زېمىن تۇخۇم شەكىلدە بولۇپ، تېگى سۇ ئاستىغا چۆكۈكلۈك دېدى، مەشھۇر ئاسترونومىيە ئالىمى بىتلومىس، **1200** ـ يىلى، زېمىن خۇددى ئەنجۈر شەكلىدە، ئۈزۈپ يۈرىدۇ دېگەن.

1520 ـ يىلى، ئەنيانۇس چىقىپ، زېمىن ئىنسان قەلبىگە ئوخشاش دېدى ـ دە، شۇنىڭ بىلەن زېمىن، ئاللاھنىڭ يۈرىكى دەيدىغان نەزەرىيە چىقىپ، كۇفرىلىق، دىنسىزلىق ئەۋج ئالدى، كېيىن، دانتى دېگەن ئالىم چىقىپ، زېمىن ئامۇتتەك، قاپاقتەك، بىر تەرىپى سوزۇلغان دېدى.

كېيىن **1819** ـ يىلى، سىنت لويىز چىقىپ، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا، زېمىن ئاساسى جەھەتتىن ئېلىپىس شەكىلدە، ئۇ نۇرغۇن ئۇششاق جىسىملاردىن ھاسىل بولغان دېگەن. **1913** ـ يىلى،

مارشا. جاردىر چىقىپ، زېمىننىڭ ئىچى كاۋاك، ئۇنىڭ قاپا ئوتتۇرىدا قۇياش تۇرىدۇ دەپ جاكارلىدى، كېيىن مورىيەھ، بۇگۇنكى ئاسترونوم ئىلمى دېگەن كىتابىدا يەنە بىر خىل كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويدى.

تا ھازىرغىچە ئىختىلاپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرماقتا، ھەممىگە مەلۇمكى، تەپسىر بەيزاۋىدا، تەپسىر رازىيدا، تەپسىر فىزىلالدا، مۇن تەپسىردە ۋە باشقا مەلۇم ئاسترونوم كىتابلىرىدا، ئەڭ يېڭى تەپسىر مۇنىيردا ھازىرقى سۈنئىي ھەمراھدا تارتىلغان سۈرەتلەر ئارقىلىق ئىسپاتلاردا زېمىن ھازىرقى گولۇبۇس، يەنى تۇخۇم شەكلىدە دەپ ئېتىقادقا كەلدى. قانداق بولسا مەيلى، ئۇ ھادىسە، ئاللاھ ياراتتى، بىز ئۇنىڭ ئۈستىدە سىنىلىمىز خالاس. بۇ بىر مۇسابىقە مەيدانىدەك، بىر ئالەم، بىز كېتىمىز، يەنە بىر ئالەمگە كېتىمىز، مانا بۇ بىزنىڭ ئەقىدىمىز. بىلسەك، پايدىسى يوق، بىلمىسەك زىيىنى يوق، ئىلىم شۇنداقتىمۇ تەتقىق قىلىپ باقىمىز، بۇ يەردە مۇھىم بىر ئامىل بار، ئۇ بولسىمۇ سۈنئىي ھەمراھ، ئۇچار كېمە، ئايرۇپىلاندا نىشاننى ئوبدان پەرقلەندۇرۇپ، ھۇجۇم قىلىش، خەۋەر تارقىتىش، ئۇچۇر قوبۇل قىلىش، بۇلار دەلمۇ ـ دەل چىقىش لازىم، سەللا خاتالاشسا، نىشاندىن ئېزىپ قېلىپ، زور بەدەل تۆلەپ غەلىبە، مەنپەئەت، پايدىدىن قۇرۇق قالىدىغان گەپ، شۇڭا، بۇ جۇغراپىيە ئىلمىنى بىلىش بەك مۇھىم بولۇپ قالدى. قۇرئاندىمۇ كېچە ـ كۈندۈز، ئالمىششى، زېمىن، ئۇنىڭ ئىچى ـ تېشى، كىرىپ چىققان نەرسىلەر تىلغا ئېلىنىدۇ، تاغلار سۆزلىنىدۇ، ئۇنىڭغا قارىمىغىنىمىزغا تاپا قىلىدۇ. شۇڭا بىز، تەپسىلىي ئوقۇمىشىز لازىم ئىكەن، بۇ جۇغراپىيە ئىلمى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بايىقى نەزەرىيىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئۆز ھالىتى بويىچە زېمىن سۈرىتىنى كەلتۈرگەن، **137** ـ بەتتىن، **140** ـ بەتكىچە **16** پارچە سۈرەت چۈشۈرۈلگەن، زېمىن شەكلى ئۆزگىرىپ تۇرىشىمۇ مۇمكىن، ئاللاھ ئالىمدۇر.

ئەمدى، ئالىملار زېمىندىكى بايلىقلار توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: تۇپراق بايلىقى، ھاياتلىقنىڭ ئاساسى، قارا تۇپراق بۇنىڭغا نۇرغۇن زىرائەتلەن تېرىلىدۇ، ئاز سۇغۇرۇلسىمۇ ئوبدان بولىدۇ، قۇم تۇپراق بۇنى ناھايىتى تولا سۇغارمىسا بولمايدۇ. ئەڭ ياخشى تۇپراق، ھىندى زېمىنلىرى بولۇپ، نەچچە مىڭ يىل جەريانىدا ئوغۇتسىز، چىقىمسىز تېرىلىپ كەلمەكتە، تاغقا يېقىن، تۇپراقلارمۇ شۇنداق ئوغۇت، قىغسىزلا تېرىلىدۇ. نۇرغۇن زېمىنلار، سو قويماستىن يامغۇر بىلەن تېرىلىدۇ، بۇنى مەن كۈنمىگدا ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، يانار تاغدىن ھاسىل بولغان، تۇپراقتا نۇرغۇن بايلىق، پايدىلىق ماددىلار بار بولۇپ، بۇ جايدىكى زىرائەتمۇ ناھايىتى ياخشى ھوسۇل بېرىدۇ، ئاللاھ، زېمىندىن نېمىلەر چىقىپ، كىرىپ تۇرىدۇ ئوبدان بىلىدۇ. يەر تەۋرەش بولسا، ھەر يىلدا **30000** قېتىمدىن ئاشىدىكەن، ئېغىر، يەڭگىل بولۇپ، نۇرغۇن پايدا، زىيان كەلتۈرۈپ تۇرىدۇ، ئېغىرراق تەۋرىگەندە، ئىگىز جايلار پەسلەپ، پەس جايلار ئېگىزلىشىپ، شۇ يۆلىنىشى ئۆزگىرىدىكەن، نۇرغۇن بالايى ـ ئاپەتلەر كېلىدۇ، ئەلۋەتتە، ئىنسانلار دائىم تەھدىد ئىچىدە تۇرىدۇ، ھەممە، ئاللاھنىڭ ئىلكىدە، زېمىن ئىچى ناھايىتى يۇقىر ھارارەتلىك، قىززىق بولغاچقا، نۇرغۇن ماددىلارنى ئېرىتىپ تۇرىدۇ، بەزىدە، زېمىن پوستى قەۋىتىنىڭ بىسىمى يەڭگىللەپ، ئىچىدىكى ماددىلار مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئېتىلىپ چىقىدۇ ـ دە، يانار تاغ ھاسىل بولىدۇ، يانا تاغدىن چىققان قىززىقلىق، نەچچە مىڭ گرادۇستىن ئاشىدۇ، بۇنىڭ ئىچىدىن نۇرغۇن ماددىلار ئېتىپ چىقىدۇ، بايلىقلارمۇ يوق ئەمەس، ئەلۋەتتە، ھەتتا ئۇنىڭ ئىچىدىن كۆمۈر، يېقىلغۇسىمۇ چىقىپ قالىدۇ، بۇنىڭدىن مەلۇم بولدىكى، كۆمۈر، دەرەخدىنلا ھاسىل بولماسدىن، زېمىندا ئىچكى قىسمىدىمۇ ئەزەلدىن بار ئىكەن، **1883** ـ يىلى ئاۋسىرالىيىنىڭ جەنۇبىدا كارىكتۇا ئارىلىدا بىر يانار تاغ پارتلاپ، **300** يېزىنى ۋەيران قىلىپ، **36000** كىشى ئۆلۈپ كەتكەن، ئاسماننى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ، تاغدىن ئېتىلىپ چىققان توپا ـ چاڭ ماددىلار **40** كىلومېتىر ئېگىزلىككە يەتكەن.

ياۋرۇپانىڭ غەرب تەرىپىدە، قىزىل شەپەق ھاسىل قىلغان، ئەتراپىنى بولسا، قىزىل لاي قاپلاپ كەتكەن، بۇنداق قورقۇنۇشلۇق ئىشلار دائىم يەرشارىدا بولۇپ تۇرىدۇ، ئاللاھ، ئۆزىنى ئەنە شۇنداق كۆرسىتىپ تۇرىدۇ، زېمىنغا نېمە كىرىپ نېمە چىقىپ تۇرىدۇ، بىلىپ تۇرىدۇ، مانا بۇلار، زېمىندىن چىقىۋاتقان نەرسىلەردۇر، بىز جۇغراپىيىنى ئوبدان ئوقىساقلا، نېمىلەر چىقىۋاتىدۇ، نېمىلەر زېمىن ئىچىگە كىرىۋاتىدۇ بۇنى بىلىمىز، ھەممە، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، بارلىق، بىرلىكى، رەھمەت، ھېكمىتى، ئىنسانلار پايدىس ئۇچۇن بويسۇندۇرۇپ بەرگەن، ئەمما، ئىنسانلار شۈكرى قىلمايۋاتىدۇ، جازاسىنى تارتىش ۋاقتى ئاز قالدى، ئەمدى بىز كۆمۈر ئۈستىدە توختىلىمىز.

نېمەتكە شۈكرى قىلمىغانلىق زاۋال تېپىشنى تىلىگەنلىكتۇر.

ئاللاھ، زېمىنغا كىرىپ ـ چىقىدىغان نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ دېگەن ئايەت.

بىز ھازىر كۆمۈر ئۈستىدە توختىلىۋاتىمىز. كۆمۈر توغرىسىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، بۈنى قاچان زېمىنغا ياراتتى، تارىخنى ھېچكىم بىلمەيدۇ، زېمىن بىلەن بىللە يارالدىمۇ تېخى ھازىرقى ئالىملار، كۆمۈرنىڭ ئەسلى مەنبەسى دەرەخ بولۇپ، دەرەختە ئوكسىگېن، ھىدروگېن، كاربون ماددىلىرى بولۇپ، زېمىن گۆمۈرۈلۈپ دەرەخلەر كۆمۈلۈپ قېلىپ، خىمىيۋىلىك ئۆزگىرىشتىن كېيىن، كۆمۈرگە ئايلانغان دېدى، بۇنىڭغا نەچچە مىڭ يىل كېتىدۇ، ئەلۋەتتە، پىششىق كۆمۈر، تاش كۆمۈر، ھارارىتى يۇقىرى، ئوتى ئاز، پار، كۆمۈر، تۈتىنى، گېزى ئاز ھارارىتى يۇقىرى، گاز كۆمۈر، ئۇندىن باشقا بىز ئىشلىتىۋاتقان كۆمۈرلەر تۈرى، ناھايىتى كۆپ بولۇپ، بەزىسىنى ھازىر تونۇرلاردا ئىستېمال قىلىپ، نان، سامسا، كاۋابلارنىمۇ پىشۇرىۋاتىدۇ، بەزىسى قاتتىق كۆيىدۇ، گېزى كۆپ، بەزىسى گازسىز، چوغى، ھارارىتى كۈچلۈك، قىزىقارلىقى شۇكى، كۆمۈردە ئېنىرگىيە مەنبەسىدىن باشقا، نۇرغۇن ماددىلار بولۇپ، ھەرخىل پايدىلانغىلى بولىدۇ، توك چىقارغىلى، ئوغۇت ياسىغىلى، تىببىي دورا چىقىدۇ، كېسەلگە شىپالىق دورا چىقىدۇ، ھەتتا، ئەتىر ماددىسى بار، سوپۇن ماددىسىمۇ بار، خۇددى نېفىت ماددىسىدىن ھەرخىل نەرسە چىققانغا ئوخشاش. **16** ـ جىلد **144** ـ **146** ـ بەتكىچە، مۇشۇ بەتلەردە، كۆمۈرنىڭ ئورنىنى، كاندا تەكشۈرۈپ ئېلىپ بېرىپ، خۇددى كۆمۈر قېزىلىپ بولغاندىن كېيىن دەرەخ كۆتىگى ياكى دەرەخ شاخ، غوللىرىنىڭ كۆرۈنىشىدەك جايلار ئاشكارىلانغان، مانا مۇشۇ سۈرەتلە كەلتۈرۈلگەن. **(كۈن نۇرىدىن ئېنىرگىيە ھاسىل بولۇش)**

بەزىسى ئەمەلىي، بەزىسى قىياس، پەرەز تارتىلغان، خۇددى، ئاسمانلاردا پىلانېتلاردا نۇر، ئوت، ئېنىرگىيە مەنبەسى بولغاندەك، ھايۋانلاردىمۇ ياغ، ئېنىرگىيە، يېقىلغۇ بولغاندەك، ئۆسۈملۈكمۇ بىر ئېنىرگىيە، يېقىلغۇ مەنبەسى، شۇنداقلا، يەر ئاستىدا بار كۆمۈرمۇ شۇنىڭدەك ئىكەن، ئاللاھ، ئاسمان ـ زېمىنغا نۇر ئاتا قىلغۇچى، قاراڭلار، دۇنيادىكى زور بايلىق، زاپاس قالدۇرۇلغان، بايلىق، نېفىت **250** خىل ماددا ئايرىپ ھەر خىل تەرەققىيات ئىشلىرىغا سەپەر، يېمەك ـ ئىچمەك، كىيىم ـ كېچەك، زىرائەت، دېھقانچىلىق، ئائىلە سايمانلىرى، قاتناش قوراللىرى، ھەرخىل ئىشلەپچىقىلىۋاتقان ئېلېكتېر سايمانلىرىغا ئەنە شۇ نېفىتتىكى نەرسىلەر ئىشلىتىلىۋاتىدۇ، ئاللاھ، ئەلۋەتتە، زېمىنغا كىرىپ كېتىۋاتقان، ۋە زېمىندىن چىقىۋاتقان، ئاشۇ نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ. ئاجايىپ يېرى شۇكى، بىر خىل تاشدىن زەيتۇن يېقىلغۇسى، نېفىت ئىشلەپ چىقىرىلىدىكەن، ئېرىتىپ ئاقتۇرۇلىدىكەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتكە كەڭ مەزمۇنلۇق توختالغان بولۇپ، زېمىندىن چىققان بارلىق بايلىقلار، ئاسارە ـ ئەتىقە، ھەرخىل تاش، قاشتېشى، گۆھەر، مارجان، ئالماس، نېفىت، كۆمۈر، گاز، يانار تاغ بۇنىڭدىن ھاسىل بولغان بايلىق ۋە ئاپەت، يەر تەۋرەش، زېمىن ئىچكى قاتلام، دېڭىز ئەھۋالى، زېمىن پوستى، قەۋەت ھەرىكىتى، ھاۋا بېسىمى، ئاتموسفېرا، ھەرخىل تاغلار، قۇم بارخانلىرى، قۇملاردىكى بايلىق، كېپەك ئالتۇن، چۆللەردىكى ھېكمەت، ئىككى قۇتۇب، مۇز ئوكيان، ھەرخىل ئىنسانلارغا يېمەكلىك، ئىچىملىك، كىيىم ـ كېچەك چىقىدىغان ئۆسۈملۈك، ھەرخىل ھايۋانلار توغرىسىدا، ئىش قىلىپ، زېمىنغا كىرىپ ئۇنىڭدىن چىقىدىغان نەرسە ئۈستىدە توختالغان، ھەممىنى ئاللاھ بىلىپ تۇرىدۇ، ئىلىم، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.

بىز مۇسۇلمانلار، بۇ ئىلىمدا دىنىسىزلارنى بېسىپ چۈشىشىمىز، نېمەتتىن بەھىر ئېلىپ، دۈشمەندىن غالىپ كېلىپ، دىن، دۇنيا ـ ئاخىرەتلىك ئۈچۈن، تەرەققىي قىلىشىمىز لازىم. ئاللاھ، ئىلىم ـ ھېكمەت، نېمەتكە مەڭگۈلۈك بەخت ـ سائادەتكە چاقىرىدۇ.

سۈرە سەبائ **14** ـ ئايەتتىكى، سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلۈم ئەھۋالى، جىنلارنىڭ غەيبنى بىلمەسلىكى، بىر تال ياغاچ قۇرۇتى، بۇ ئۆلۈمدىن خەۋەر بېرىپ، جىنلارنى ئازابدىن، ئەمگەكدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويۇشى، بۇنىڭدا، يەنىلا ھاشارەت ئىلمىنى تەتقىق قىلىش، ئىلمى تەتقىقاتلاردا بولۇپمۇ ھاشارەت ئىلمىنى تەتقىق قىلساق، ھازىرقى باغۇەت، زىرائەت، دېھقانچىلىق ئىلمىدا زور پايدا، ھوسۇل ئېلىپ، بىزمۇ مۇشەققەتتىن، زىياندىن ساقلىنىپ قېلىشىمىز چىقىپ تۇرىدۇ، ئايەت، ئەنە شۇنىڭغا ئىشارەت قىلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، بۇ قۇرۇتنى ئۇنىڭ ياشاش جايى، ئۇۋىسى، دۈشمىنى بولغان چۈمۈلە بىلەن بىللە تەتقىق قىلىپ، خۇددى چۈمۈلە، ھەسەل ھەرىسىگە ئوخشاش، قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرىنى تاپقان، چۈنكى، بۇ ھاشارەتنى ئاللاھ، قۇرئاندا تىلغا ئالدى ـ دە، بۇ خىل تەتقىقاتنى ياۋرۇپالىقلار قىلىپ، نۇرغۇن پايدا ئالدى، پەقەت دۇنيالىقدا ئالدى خالاس، ئەگەر بىز مۇسۇلمانلار تەتقىق قىلساق، بۇنىڭدا بىر خىل سىياسەت، دۆلەت باشقۇرۇش، تۈزۈم، ئىتتىپاقلىق، تىرىشىش، تىرىشىپ جاپاغا چىداپ كۆرەش قىلسا، ئاشۇ قۇرت، قاتتىق ياغاچنى ۋەيران قىلغاندەك، زور نەتىجە چىقىدۇ، نۇرغۇن ئىلمى ھېكمەت بار ئەلۋەتتە.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا يەنىلا ئادىتى بويىچە، روھ مەسىلىلىرىنى سۆزلىگەن، بىز بۇ كىتابنىڭ باش تەرىپىدە سۆزلەپ ئۆتكەن، بۇ بىر تەتقىقات بولۇپ، روھ ئىشلىرى ئىنسان ئەقلىدىن، تەتقىقاتىدىن يىراق ئىشتۇر، بىز بۇنداق ھېكايىلەرگە ئىشىنىپ ئۆز ئەقىدىمىزدىن بۇرۇلۇپ كەتسەك بولمايدۇ. بەلكى، بۇ خىل ھادىسلەر، جىنلاردا بولۇشى مۇمكىن.

پەرىشتە ۋە ئۆلۈپ كەتكەنلەر روھى توغرىسىدا

قۇرئان، ھەدىسىدىن باشقىسى قەتئىي دەلىل بولالمايدۇ، ئىشىنىشكە بولمايدۇ، ئالدىنىمىز، ئازىمىز خالاس، ئەمما، جىن توغرىسىدا توختالساق، ئۇلار، غەيبى مەخلۇق بولۇپ، ئاللاھ ياراتتى، ئۇلار بىزنى كۆرسىمۇ بىز ئۇلارنى كۆرەلمەيمىز، رەسۇلۇللاھ، كۆرەلىگەن، ئەمما، جىنكەشلەر بىر خىل ئاۋازنى ئاڭلاپ، ئۇلاردىن نەرسە، ئىلىم قوبۇل قىلىدۇ، بۇ ھەدىستە خاتىرلەنگەن، ئۇلارمۇ توي قىلىدۇ، كۆپىيىدۇ، ئەركەك ـ چىشى بولىدۇ، سۆزلىشىدۇ، ھەرخىل تىل، ھەرخىل مىللەت، يۇرتلارغا ئايرىلىدۇ، باللىرىنى تەربىيلەيدۇ، ئىبلىسدىن باشقىسى ئۆلۈپ تۇرىدۇ، ئاسمان خەۋىرىنى ئوغۇرلىمىقاچى بولغاندا، ئاقار يۇلتۇزلار كۆيدۈرۈپ تۇرىدۇ، ياخشى ـ يامان، مۇسۇلمان، كاپىرلار بار، جازا، مۇكاپاتقا ئېرىشىدۇ، ئەرەب تىلىنى بىلىدۇ، قۇرئاننى چۈشىنىدۇ، ۋاھاكازالار، قۇرئان، ھەدىستە كەلگەنگە ئىشىنىپ، سۈكۈت قىلسا، سۈكۈت قىلىپ كوچىلىماي ياشاڭ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدە ئاتالغان، سەبائ شەھرىنى ئۇنىڭ پايتەختى بولغان مەئرەب شەھرىنى مىلادىدىن **1400** يىل بۇرۇنقى، مىلادىدىن **600** يىل كېيىنكى خەرىتىسىنى، قەدىمقى بۇ شەھەر خەرىتىسىنى تېپىپ، تۈنجى كەشپىياتچى، تارىخشۇناس ئالىملارنىڭ جاپالىق ئىزدىنىپ، بۇ جايدىن چىققان، ئاسار ـ ئەتىقە، نەقىشلەردىن دەلىللەپ، بۇ جايدا راستىنلا توپان، كەلكۈن ئاپىتى، يۈز بەرگەنلىكىنى، نۇھ ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكى توپان بالاسىنى، قۇرئاننىڭ تارىخى مۆجىزىسى قاتارىدا ئىسپاتلاپ چىققان، بۇنداق تارىخ بىلىمنى مۇسۇلمانلار يەنىلا ئۇقماي، قىزىقماي، ئالبانىيىلىك ئالىمنىڭ بۇنى تېپىپ چىققىنىنى يازغان، قاتتىق ئەپسۇسلانغان، مانا مۇشۇنداق تارىخ، جۇغراپىيىلىك مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلىپ، قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىسىنى تېپىپ چىقىش، قۇرئاننى، ئاللاھنىڭ كالامى، ئەلچىسى، ھەدىس، راست سۆزلەيدۇ، دېگەن ئىسپاتلاش، مۇسۇلمانلارنىڭ مۇھىم ۋەزىپىسى دېگەن.

راستىنلا بۇ تارىخى ۋەقەلىك، قۇرئان مۆجىزىسى دېگەن تېمىدا دۇنياغا ئېلان قىلىنغان، تور بەتلىرىدە تارىخ جەھەتتىن، جۇغراپىيە جەھەتتىن، مىللەت، ھەرخىل ئۇرۇش جەھەتتىن، ئاسارە ـ ئەتىقە جەھەتتىن، ئاسترونوم، بىئولوگ، خىمىيە، فىزىكا قاتارلىق ھەرخىل پەنلەر جەھەتتىن مۆجىزە ئېلان قىلىندى، بۇنى بىز كۆردۇق.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يەنە بۇ سۈرىدە سۆزلەنگەن زالىملار، ئۆز ـ ئۆزىگە زۇلۇم قىلغان كىشىلەر توغرىسىدا توختىلىپ، دۇنيادىكى ھەرقايسى مىللەت، مەزھەپ، ھەرقايسى دىن، ئەقىدە جەھەتتىن قاتتىق خۇراپىيلاشقان، ئەشەددىي تەقلىد كۈچى يۇقىرى، ئاتا ـ بوۋىسى، ئەجدادىغا ئەگىشىپ، نۇرۇغن پىتنە ـ پاساد، نۇرغۇن زۇلۇم، نۇرغۇن بىدئەت، خۇراپاتلىقنى پۈتۈن دۇنيادىكى رەزىل كىشىلەردىن بولۇپمۇ ھىندىلاردىن تېپىپ يازغان، شۇنداق زالىم بولۇپ قېلىشىدىن ئەمالارچە تەقلىدى ئەگىشىشىدىن قاتتىق ھەزەر قىلدۇرغان،

بىر ئايەتنى پۈتۈن زالىملارنى خۇراپىي دىنلارنى، خۇراپىي تەقلىدچى مىللەتلەرنى ئۇلارنىڭ قىلمىقىنى سۆزلەپ تەپسىر قىلغان.

ئەلۋەتتە، بۇنىڭ ئۈچۈن، يەنىلا تارىخ بىلىش، جاھاننى كۆرۈش، مىللەت، دىن، مەزھەپ، ھەرخىل ئەقىدە، ئېتىقاد، ئۆرىپ ـ ئادەتلەرنى تەتقىق قىلىش مۇھىم، سەيرە، ساياھەت كېتىدۇ. ساياھەتمۇ تەرەققىياتنىڭ بىر سەۋەبچىسى، مەقسەت، كۆزىمىزنى ئېچىش، ئويغۇنۇش، تەرەققىي قىلىش، بىرلىشىش، غەلىبە قىلىشتۇر.

سۈرە پاتىر تەپسىر جەۋھەرلىرىدىن تاللانمىلار

مَا يَفْتَحَ اُللهُ لِلنَّاسِ مِن رَحْمَةٍ فَلاَمُمْسَكَ لَهَا

ئاللاھ، ئىنسانلارغا ئېچىۋەتكەن رەھمەتنى توسۇپ قالغۇچى يوقتۇر، بۇ ئايەتتە، ئاللاھ، مۇسۇلمانلارغا دېمەي، ئىنسانلارغا دېگەن بولۇپ، بۇ كەلىمە، مۇسۇلمان، غەيرى مۇسۇلمان، ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. قانداق بىر دۆلەت، مىللەت ئىچىدىن بىرەر ئىنسان چىقىپ، بىرەر يېڭى كەشپىيات تاپسا، مانا بۇ، ئاللاھنىڭ رەھمىتى بولىدۇ، چۈنكى، پۈتۈن مۇسۇلمانلار ۋە باشقا ئىنسانلار پايدىلىنىدۇ، دۇنيا تەرەققىياتىنىڭ باش سەۋەبچىسى، مۇھىم ئامىل بولغان، توك، ئىدىسوننىڭ قولىدا كەشىپ بولىدى. ئاتوم، ئېينىشتېيىننىڭ قولىدا كەشىپ بولىدى، ئۇندىن باشقا، نۇرغۇن تەرەققىيات، سانائەت، كەشپىياتى، تىبابەت كەشپىياتى، زىرائەت كەشپىياتلىرى ئاشكارىلاندى، (ھەتتا كومپيۇتېرغا قەدەر كەشىپ قىلىندى) مانا بۇلار، ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا ئېچىۋەتكەن رەھمىتى، ئەمدى گەپ، بۇ رەھمەتكە شۈكرى قىلىش، قىلماسلىق، بۇ نېمەتلەرنى ياخشىغا ئىشلىتىش، ياكى يامانغا ئىشلىتىش قالدى، ھالاللىرىغا ھېساب، ھاراملىرىغا ئازاب بار خالاس.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتىكى رەھمەتلەر قاتارىغا ئىلمىنىت، ماددىلارنىمۇ كىرگۈزدى. ئىلمىنىت، ماددىلار ئىچىدە مۇھىم بىر ماددا ئازوت بار، ھاۋانىڭ كۆپ قىسمىنى ئىگىلەيدىغان بۇ ماددا، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ھاياتى ئۈچۈن ناھايىتى مۇھىم، بۇلۇتنى كۆتۈرۈش، دېڭىزدىكى كېمىنىڭ سەيرى قىلىپ مېڭىشى، ئۆيلىرىمىزدىكى بىزگە زىيانلىق ماددا، مىكرۇپلارنى قوغلاش، قۇياش نۇرىنىڭ زىيانلىقىنى توسۇپ تۇرۇش، ھەتتا، ئازوت بولمىسا، ھاۋامۇ قارا كۆرۈنەتتى، ھايۋانلار موسكۇلنى ھاسىل قىلىش، ئۆسۈملۈكنىڭ مۇھىم ئوزۇق مەنبەسى بولغان بۇ ئازوت، رەھمەت قىلىنغان ماددا بولۇپ، مانا بۇ ماددىنى ئالبانىيىلىك ئالىم، فىرتىزھابىر، توك ئۇچقاق ئارقىلىق، يەنى **460** گىرادۇس توگلىتىش ئارقىلىق ھەرقانداق ھاۋادەك ۋە باشقا كۆزگە كۆرۈنمەس ماددىنىمۇ قاتۇرۇپ، مۇزلىتىپ تۇتقىلى بولىدىغان جىسىمغا ئايلاندۇرۇپ، قىزىتىشقا كەلسەك، **14450** گرادۇس، قىزىتىش ئېلىپ بېرىپ، بۇ قۇياش قىززىقلىقىدىن **3000** گىرادۇسدىن ئارتۇق بولۇپ، ھەرقانداق ماددىنى ئۆز ئەسلىگە، زەررىچە ھالەتكە كەلتۈرۈۋېتىدۇ، مۇشۇ ئىككى ئۇسۇل ئارقىلىق مانا ئىلغار سايمان، توك ئۇچقى بىلەن ھاۋادىن ئازوتنى ئايرىپ، ھازىرقى بىز ئىشلىتىۋاتقان، ئاق ئوغۇتلارنى ئىشلەش تېخنىكىسىنى **1930** ـ يىللىرىلا كەشىپ قىلغان، شۇنىڭ بىلەن ئىنسانلار بۇ مۇھىم بولغان ئوغۇت ماددىسىدىن ئەنسىرىمەيدىغان بولىدۇ، ھەتتا كۆپلەت ھوسۇل ئالىدىغان بولدى. بۇ ئۇچقاق ئارقىلىق كاربوننى ئالماسقا ئايلاندۇرغىلى، كۆمۈرنى گرانىت ۋە ھەرخىل ماددىلارغا ئۆزگەرتكىلى بولىدۇ، بۇ ئازۇت دېگەن ماددىنى ئايرىشتا، بىر تەرەپدىن ئوغۇت قىلىش بىلەن زىرائەت، باغلارنى ئوغۇتلىسا، يەنە بىر تەرەپتىن باشقا ماددىلارنى ئىشلەپ، ئوزۇق مەنبەسى، دورا، داۋالاش مەبەسى بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن قورال ئىشلىرىغا ئىشلىتىپ، دۈشمەنگە تاقابىل تۇرغان، مانا مۇشۇنداق ئىلغار كەشپىيات، گاھ سوۋۇتۇش، گاھ قىزىتىشقا قايتىدۇ، بۇنىڭ مۇمكىنلىكىنى بىز مۇنداق بايان قىلىمىز، پار، بىز كۆرگەن پار، ھور بولسا، ھاۋادىن **1728** ھەسسە يەڭگىل، ھاۋا بولسا، سۇدىن **800** ھەسسە يەڭگىل، شۇنداق تۇرۇپ، پار، سۇغا ئايلىنىدۇ، يامغۇرمۇ شۇ پاردىن چۈشىدۇ، سۇ بولسا، توڭلاپ، مۇز ياكى قارغا ئايلىنىدۇ، ئەنە شۇنداق پاردىن ئېغىر بولغان، ھاۋانىڭ بىر جۇزئىسى بولغان ئازوت، بۇمۇ قاتىدۇ، سوۋۇتۇش بىلەن قاتۇرغىلى، قىزىتىش بىلەن ھاۋادىن ئايرغىلى بولىدۇ. خۇددى ئوكسىگېننى سۇدىن، ھاۋادىن ئايرىۋالغىلى بولغاندەك، سىز ئوكسىگېننى، تۇڭى بىلەن ساتقىنىنى كۆرىسىزغۇ، توكنى ئىستىمال قىلىپ، مۇشۇنداق كەشپىياتلار بارلىققا كەلدى، مەيلى ئوزۇق مەنبەسىگە مەيلى ئۇرۇش قورالى مەنبەسىگە، مەيلى باشقا ئىشلارغا بولسۇن، بۇ خىل، كەشپىيات گەرچە دىنسىزنىڭ قولىدىن چىقسىمۇ، ئالەمگە رەھمەتتۇر، ئاللاھنىڭ رەھمىتى.

ئامرىكىلىق بىر ئالىم، تۇزنى، خلور ماددىسىنى دېڭىز سۇيىدىن، زېمىن تەبىقىلىرىدىن ئايرىشنى كەشىپ قىلدى، خۇددى، ئازوتنى ئايرىغاندەكلا ئىش ئىدى. خلور، تائام تۇزى بىلەن ئارىلاش ماددا بولۇپ،

بىز ھازىر مۇشۇ ماددىنىڭ پايدىسىنى يازىمىز.

1 ـ خلور دېگەن بۇ ماددىدىن بىر تامچىنى **80** لېتىر سۇغا يەنى ئىچىملىك سۇيىگە سالسا، سۇنى پۇتۇنلەي مىكرۇپ، ھەرخىل زىيانلىق جانلىقلاردىن تازىلاپ، پاكىز قىلىۋېتىدۇ.

2 ـ ۋاراق، قەغەزنى ئاقارتىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

3 ـ تىبابەتتە، دورا ياسىغلى بولىدۇ، ئوپېراتسىيىدە مەس قىلىدىغان دورا ياسىلىدۇ.

4 ـ ئۆزىلا زەھەرلىك گاز بولۇپ، ئۇرۇشتا قورال قىلىپ ئىشلىتىلىدۇ.

5 ـ زەھەرلىك گاز بومبىسى، گاز قورالى ياسىغلى بولىدۇ.

6 ـ دېھقانچىلىق ئىلمىدا زىيانداش ھاشارەتنى يوقىتىدىغان دورا بولىدۇ.

7 ـ ئۇندىن باشقا ھەرخىل ماددىلارغا ئارىلاشتۇرۇپ، ھەرخىل پايدىلانغىلى بولىدۇ.

ئاللاھنىڭ ھېكمىتى بىلەن تائامغا تۇز سالىمىزدە، بۇ ماددا ئارقىلىق مىكرۇبدىن سالامەت قالىمىز، ھىدروگېن دېگەن بۇ ماددا، ھاۋادا كۆيدۈرۈلسە، ئوكسىگېن بىلەن بىرلىشىپ، سۇ ھاسىل بولىدۇ، ئەگەر ئۇ ئازوت بىلەن بىرلەشسە، نۇشادىر ماددىسى ھاسىل بولىدۇ، ھىدروگېندىن كۆيدۈرگۈچى بومبا ياسىلىدۇ، بۇ ماددا، كۆيگۈچى ئېنېرگىيىدە ئاساسەن بولىدۇ.

ئالىيۇمىن، ھەممىگە مەلۇم بولۇپ، ھەرخىل ئۆي سايمانلىرى، تۇرمۇش بويۇملىرى، ھەتتا ئايرۇپىلان ۋە باشقا نەرسىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ. بۇ ماددا، كۈمۈش، ھاۋادا قارىداپ كەتكەندەك، تۆمۈر داتلاشقاندەك، داتلاشمايدۇ، قارىدىمايدۇ، ھەتتا، تۆمۈرنىمۇ داتلاشماس ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. تۆمۈر، ئەينەك، مىس، گەج، سېمونېت، ھاك، نېفتتىن چىققان ھەرخىل ماددا، سۇلياۋ، ھەممە ماددا **110** خىل ئېلېمېنت بولۇپ، بۇلار پۈتۈنلەي ئىنسانلار پايدىسى ئۈچۈن، ئاللاھ ئىنسانلارغا رەھمەت قىلىپ ئېچىۋەتكەن نەرسىلەردۇر، بۇ ماددىلارنى تەتقىق قىلىپ، نۇرغۇن دورا ياسالدى، مەيلى مۇسۇلمان كەشىپ قىلسۇن، مەيلى دىنسىز بولسۇن، ئاللاھ، تىرىشقانغا بېرىۋېرىدۇ، ئىزدەنگەن تاپىدۇ، تېرىغان ئورىدۇ، دۇنيانى مەقسەت قىلسا، شۇ ئاخىرەتنى مەقسەت قىلسا، ئۇمۇ شۇ، ئەگەر ئاللاھنىلا مەقسەت قىلسا، ئۇمۇ شۇنداق بولىدۇ. ئاددىي بىر پېقىر بالا، كەشپىياتدىن بىرنى تېپىپ مىليونېر بولۇپ كېتىدۇ، ئىلىم ھامىنى خارلىمايدۇ، يۇقىرىقىلارنى ئورۇنلاشتۇرغان، ئەمىن قىلغۇچى، پايدا ـ زىيان كۆرسەتكۈچى، ھەر نەرسىنىڭ ئىشىكىنى ئاچقۇچى، ئەزىز قىلىپ، ئۈستۈن كۆتۈرگۈچى، خار قىلىپ، پەسكە تاشلىغۇچى، باي ـ كەمبەغەل قىلغۇچى، رەھمەت ئىشىكىنى ئاچقۇچى، تۈز كورنى جازالىغۇچى، ئادىل بىر ئاللاھدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللاھ ئەلەي، ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا رەھمەت ئىشىكىنى ئېچىپ بېرىۋەتكەن كەشپىياتلار ئۈستىدە توختىلىپ، يەنە مۇنداق دەيدۇ:

بىز يۇقىرىدا ھەرخىل ماددىلاردىكى رەھمەتنى، كەشپىياتنى كۆردۇق، ھازىر بىز، باشقا كەشپىيات ۋە بايلىقلارنى كۆرۈپ باقايلى.

1 ـ شىمالىي قۇتۇبدا، كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان كۆمۈر، تۆمۈر، مىس، نېفىت قاتارلىق نۇرغۇن بايلىقلار ئاشكارا بولدى، ھەتتا **726** خىل ئۆسۈملۈك تېپىلدى، ھەرخىل ھايۋاناتلار بايلىقى، بۇنىڭ سىرتىدا بۇمۇ رەھمەتتۇر.

2 ـ جەنۇبى قۇتۇبدا بولسا، بۇنىڭدىنمۇ مول بايلىق ۋە كەشپىيات بارلىققا كەلدى، كىشىلەر ئۈچۈش كەشپىياتىنى تاپتى، ھاۋا يولى ئارقىلىق ئالاقىلىشىش، تېلېگراف ئىشلىرى، سىملىق، سىمسىز تېلېفونلار كەشىپ قىلىندى، **1930** ـ يىللىرى ھازىر **2005** ـ يىلى بو لسا، تۇل خوتۇندىمۇ يانفون بولۇپ كەتتى، ھەر ئۆيدە ئىلغار كومپيۇتېر، سەپەر قىلىش، ئالاقىلىشىش، كىيىم ـ كېچەك، يېمەك ـ ئىچمەك، تىجارەت، ئىلىم، بايلىق، كەشپىيات، ھەر جەھەتتە زاپاس تۇرىدۇ، ئەمما، كىشىلەر تەقۋا ئەمەس، لەقۋا، ھورۇندۇر، شۈكرى قىلىش تۇگۇل، ئىگىسى خالىق ئاللاھنىمۇ تونىمايدۇ، سۇبھانالللا، ئاللاھ ھەممىمىزنى كەچۈرگەي ئامىن!!!

ئۆز گېپىمىزگە كېلەيلى، 1930 ـ يىللىرى، ئالىملار بىر قىسىم خىمىيىۋىلىك ئۇسۇلدا، يىمەكلىك تەييارلاپ، ئىنسانلارغا زىيانلىق ئاپەت بولمىسۇن دەپ، تەرىك ئەتكەن، مۇشۇ يىللاردا، بىر دوكتۇر، تائامنى ئاشقازاندا ئاسان ھەزىم قىلىش دورىسى كەشىپ قىلىپ، نوبىل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن، مۇكاپات قىممىتى 8000 دوللار كېلەتتى، بۇ دورىنى ياساپ ساتقان شىركەت، دوختۇر، دوختۇرخانا، ئىشچى ـ خىزمەتچى ئالغان پايدىنىڭ ھېساۋى يوق، ئىلمى كەشپىياتنىڭ ئەنە شۇنداق پايدىسى كۆپ بولۇپ، ھاياتلىق مەنبەسى، داۋالاپ جاننى قۇتقۇزۇش، ئوزۇق مەنبەسى، قورال كۈچى مەنبەسى، مۇداپىئە، كىيىم ـ كېچەك، قاتناش، ھەر جەھەتتىن پايدىسى زور، بولۇپمۇ، بارلىق دۇنيا ئىنسانلىرىغا بولىدۇ. شۇڭا، بۇ ئايەتتە، ئىنسانلارغا دەپ كەلتۈرۈلگەن، ئاشۇ يىللاردا خىمىيىۋىلىك ئۇسۇلدا، ئىنساننى تاماق يېمىسىمۇ ئوكۇل كۈچى ئارقىلىق بىر نەچچە كۈن تائام، شارابسىز داۋالاش ئېلىپ بېرىلغان، ئاشۇ يىللاردا جەنۇبىي ئافرىقىدا، ئامستېردامدا مەخسۇس ئالماس تازىلاش، نەقىشلەش كەشپىياتى چىقىپ، ئالماسلارنى ئارىلاشما ماددىلاردىن تازىلاپ بېرىپ، نۇرغۇن ئىشچىلار تەرەققىي قىلغان، (17 ـ جىلد 60 ـ 61 ـ بەتتە سۈرىتى بار).

يەنە بىر كەشپىيات، ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن بولۇپ، قوناق شېخىدا خۇددى ھازىر كېۋەز شاخلىرىدىن پەنەركە ئىشلىگەندەك، بورا قومۇشىدىن قەغەز ياسىغاندەك، قوناق شېخىدىن خىمىيىۋىلىك ئۇسۇلدا، قەغەز ئىشلەپ چىقىرىش كەشپىياتى بارلىقا كەلگەن بولۇپ، كىتاب ـ ژۇرنال، گېزىت، دەپتەر، خاتىرىلەر ئىشلەپ چىقىرىلىپ، نۇرغۇن قۇلايلىقلار بولغان. ئەڭ پايدىلىق بىر كەشپىيات، يەر ئاستى تەبىئىي گاز بايلىقى، خۇددى تاغلاردا، يەر ئاستىدا كۆمۈر بولغاندەك، نېفىت بولغاندەك، تەبىئىي گاز بولۇپ، بۇ جۇڭگو زېمىنىدا ئەڭ كۆپ، ئۇلار 1000 مېتىر چوڭقۇرلۇقتا قۇدۇق قېزىپ، بۇ گازدىن پايدىلانغان، ئامېرىكا بۇنىڭدىن پايدىلانغىلى تۇرغىلى 50 يىل بولدى، 10000 مېتىر چوڭقۇرلۇقتا تېشىپ، بۇ گازنى چىقىرىش، تېخنىكىسىغا يەتتى، ئائىلىلىكلەرگە تۇربىلاشتۇرۇلۇپ بېرىلدى، شۇنىڭ بىلەن بۇ چۆل، جاڭگال زېمىنلارمۇ ناھايىتى قىممەتلىك بولۇپ قالدى، بۇ سىزنىڭچە ئاشۇ ئاللاھ ئاچقان رەھمەت ئەمەسمۇ؟ ئويلىنىپ بېقىڭ، بۇ سۆزنى قىلغىلى ھازىر 80 ـ يىل بولدى، 1925 ـ يىللىرى ھازىر بولسا 2006 ـ يىلغا 1 ئاي قالدى، ھازىر بولسا، بۇ تەرەققىيات نەچچە ھەسسە ئارتۇقتۇر، ھەممىگە مەلۇمكى، قەشقەر، خوتەن، لوپنور چۆللىدىن، تەكلىماكان جايلىرىدىن بېيجىڭ، شاڭخەيگىچە بۇ تەبىئىي گاز تۇربىلاشتۇرۇلدى، لېكىن بىزگە يوق.

سائەت، ۋاقىت، چېسلانى بىلىش، مۇھىم بىر ئىش بولۇپ، ئەينى يىللاردا بىر ئالىم، ۋاقىت، چېسلادىن باشقا قۇياش يىلى، ئاي يىلىنى پەرقلەندۈرىدىغان بىر سائەت كەشىپ قىلغان بولۇپ، مايسىز نەچچە يۈز يىل ماڭالايدۇ، ھازىر بولسا، بىر قىسىم ئالاھىدە قىسىمنىڭ سائەتلىرى، قەلەملىرى، ۋاقىت، چېسلا، ئورۇن، جەنۇب، شەرىق، كومپاس، سۆزلىشىش ئەسۋابى، ئۇچۇر سىگنالى بېرىش، ھەتتا بەزىسى بومبا بولىدىغان دەرىجىگە يەتتى.

1930 ـ يىللىرى سۈرەتلىك تىل لۇغەت ئۆگىتىدىغان بىر ئاپارات كەشىپ قىلىنىپ، بازاردا سودا قىلغىلى بولىدىغان، تىل لۇغەتنى ئۇستازسىز ئۆگەنگىلى بولىدىغان بولغان، ھازىر سىز كۆرۈۋاتىسىز، ئېلېكتېرونلۇق لۇغەت، ئېلېكترونلۇق كىتاب چىقتى، نەچچە تىلنى كىرگۈزۈپ بىر ۋاقىتتا تىل لۇغەتنى بىلگىلى بولىدۇ. ئۆزئارا تەرجىمە قىلغىلى بولىدۇ. يانچۇققا پاتىدۇ، قۇلايلىق، ئەرەب تىلىمۇ بار. دېڭىز ئاستىنى خۇددى كۈندۈزى قورۇقلۇقنى كۆرگەندەك كۆرىدىغان سايمانلار كەشىپ قىلىنىپ، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، گۆھەر، مارجان، دېڭىز ئاستى يانار تاغ، يەر تەۋرەش ئەھۋاللىرى تەتقىق قىلىنماقتا، ھازىر بۇ تېخىمۇ تەرەققىي قىلدى.

بىز بۇ كىتابتا تولىمۇ سۆزلەپ كەتتۇق، نۇرغۇن كەشپىياتلار ئاشكارىلاندى، كۆپىنچىسىنى قۇرئان، ھەدىس، مۆجىزە يۈزىسىدىن ئۆز ئىچىگە ئالغان، ئىشارەت قىلىپ ئۆتكەن، ئەمما، بىز مۇسۇلمانلار بۇنى بىدئەت دەپ تېخىمۇ خۇراپىيلىقتا ئەزۋەيلەپ، دوكتۇر، پەيلاسوفلارنىڭ يۈزىگە قارا سۈرتۈپ، ياۋرۇپاغا قوغلاپ، ئۇلار پايدىلىنىپ تەتقىق قىلىپ، بىزنىڭ ساماۋى كىتابلىرىمىزنى كۆرۈپ پايدىلاندى، ئاخىرى ئۇلار غەلىبە قىلىپ، بىز بېشىمىزنى يەپ، مانا ھازىر يەنىلا ئۇلار خوجايىن، بىز مەدىكار، قۇل بولۇپ تۇرۇۋاتىمىز، يەنە تېخى ئۇيقىسىنى ئاچماي، مۇشۇنداق ئىلغار كەشپىيات، تەرەققىيات ئەھۋالىنى سۆزلىگۈچىنى ھەر قىسىم

مەزھەپ، پارتىيىگە مەنسۇپ قىلىپ، ئەيىبلەپ تىللايدۇ. نادانلىقنىڭمۇ خۇددى ئىلمدەك چېكى يوق ئىكەن، ئەقىدە، ئىبادەتتە، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھدىن باشقا بىرسى نەرسە پەيدا قىلسا، بۇ بىدئەت بولىدۇ. ئەمما، سانائەت، ھۈنەر ـ كەسىپ، دۇنيا تەرەققىياتى، ۋەسىيلە، ۋاستە، تەرەققىيات دەپ ئاتىلىدۇ، بۇلار، بىدئەت بولمايدۇ. ياخشى سۈننەت دېگەن بىر ئۇقۇممۇ بار، ئەگەر ئىسلام، قۇرئان، ھەدىس، ئىجمائ، قىياس، مۇسۇلمان جامائە قوللىسا، بۇ ياخشى دەپ قارالسا، ئومۇمغا پايدىلىق بولسا، دەرىجىگە قارىتا يا ۋاجىپ، يا سۈننەت، يا مۇباھ ياخشى ئىش دەپ قارىلىدۇ، رۇخسەت قىلىنىدۇ، ئويلاپ كۆرۈڭ.

ئەمدى بىز يۇقىرقى ئايەتنىڭ ئەكسى بولغان، ئەگەر ئاللاھ، رەھمىتىنى ساقلاپ تۇتۇپ قالسا، ئاچقۇچى يوق دېگەن ئايەتتە توختىلىمىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ توغرىسىدا **1929** ـ يىلدىكى بىر قېتىملىق سوغۇق، توڭلاشنى، مۆلدۈر ئاپىتنى يازغان، نۇرغۇن زىيان كېلىپ چىققان، نۇرغۇن كىشى ئۆلگەن، خىزمەت، ئىشلار نورمالسىز بولۇپ كەتكەن، ئەلۋەتتە، تارىخ بېتىنى ۋاراقلىساق، نۇرغۇن ئاچارچىلىق، قەھەتچىلىك، بوران ـ چاپقۇن ئاپەتلىرى ھەتتا **100000** كىشى ئۆلۈپ تۈگىگەن ۋابا كېسىللىمۇ بار، يەر تەۋرەپ، كەلكۈن ئاپىتى ۋاھاكازالار.

مەن ھازىرقى كۈنلەردىمۇ **2005** ـ يىلى، پاكىستاندا يەر تەۋرەپ **70000** ئادەم ئۆلگىنىنى كۆردۈم، بۇنداق تەبئىي ئاپەتلەر ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئەگەر، ئاللاھ، غەزەپ قىلسا، ئازاب قىلسا، رەھمىتىنى ئاچمىسا، ئۇنى ئاچقۇچى يوق، ئاللاھنىڭ بۇنداق كائىنات خاراكتېرلىك ئازاب ياكى رەھمەت قىلىش، تەقدىر پۈتۈن تەدبىرنى بۇزۇپ چىقىدۇ، ئىنسانلار دائىم بىر تەھدىد ئاستىدا تۇرىدىغانلىقىنى ھېس قىلىدۇ، ئاللاھ، چوقۇم بار، بىر، ئۇ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.

والله خلقكم من تراب ثُمَّ من ن□فهجلكم ۆزواجا ئاللاھ سىلەرنى تۇپراقدىن ياراتتى، ئاندىن ئىسپىرما سۇدىن ياراتتى، ئاندىن سىلەرنى بىر جۈپ ئەر ـ ئايال قىلدى، ئەركەك ـ چىشى قىلدى دېگەن ئايەت، ئەلۋەتتە بىز بۇ توغرىسىدا كۆپ توختالغان. قۇرئاندا، يەنە كەلگەچكە، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يەنىلا ئۇسلۇبىنى باشقىچە قىلىپ تەپسىر قىلغان.

ئۇ بۇ قېتىم يەنىلا بىئولوگىيە ئىلمىنى ئىشقا سېلىپ، ئادەم ئاناتومىيىسىدىن رەڭلىك سۈرەتلەرنى تاللاپ، **74** ـ بەتتە ئىنساننىڭ ھەزىم قىلىش سىستېمىسىنى، **76** ـ بەتتە ئاشقازان، **12** بارماق ئۈچەي، جىگەر، تال قاتارلىق ئەزالار پائالىيىتىنى، **78** ـ بەتتە، نەپەس يولىنى، ئۆپكە سۈرەتلىرىنى، **81** ـ بەتتە، بۆرەك، سۈيدۈك چىقىرىش سىستېمىسىنىڭ سۈرىتىنى، **82** ـ بەتتە، نېرۋا، سىزىم، قان ـ تومۇرلىرى ئەھۋالىنى، **83** ـ بەتتە، مېڭە سۈرىتىنى، **84** ـ بەتتە، بىر تال بېلىقنىڭ نېرۋا، سېزىم سىستېمىسىنى سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ، ئاجايىپ كەڭ مەزمۇندا سۆزلىگەن، ئەگەر بۇنى ھەقىقىي چۈشىنىپ ئوقۇغان كىشى، بىئولوگ بولۇپ قالغۇدەك دەرىجىدە، ھەربىر سىستېما توغرىسىدا سۆزلەپ، ئاللاھنىڭ بارلىقى، بىرلىكى، ئىلىم ـ ھېكمىتىنى ئاشكارىلاپ، ئايەتە كەلگەندەك سەممىيلىك بىلەن تۇپراقدىن، سۇدىن كەلگەن بىز ئىنسانىنى سۈرەتلەپ، كىشىنى ھەيران قالدۇرۇپ بەكمۇ قايىل قىلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى ئىككى دېڭىز باراۋەر ئەمەس دېگەن ئايەتكە، يەنە بىر قېتىم دېڭىز ئىچىگە يۈزلەنگەن بولۇپ، دېڭىزدىكى ئاجايىپلاردىن كەلتۈرۈلگەن سۈرەتلىك بايان قىلغان، كېمە ئەھۋالىنى، پاراخوت ئەھۋالىنى يازغان، نەچچە مىڭ توننا ئېغىرلىقتىكى پاراخوت ناھايىتى تېز سۈرئەتتە سەپەر قىلىشنى مىسال قىلغان، ھازىر بولسا، دۇنياغا داڭلىق ھەربىي ئىشلاردا ئىشلىتىلىدىغان ئاۋىياماتكا ھەممىگە مەلۇم، ئۇ، ئاللاھنىڭ ئاسماندىن، بۇلۇتتىن سۇنى، يامغۇرنى چۈشۈرگىنىگە قارىمامسىلەر دېگەن ئايەتكە **104** ـ **111** ـ بەتكىچە سۈرەتلىك ھالدا، نۇرغۇن ئاجايىپ ـ غارايىپ دەرەخ، ئۆسۈملۈك، ھايۋان ئەھۋاللىرىنى، قۇشلارنى كەلتۈرۈپ سۆزلىگەن، ئەرەبچىنى بىلسىڭىز، بىر كۆرۈپ باققۇلۇق، ئەلۋەتتە، ھازىر ھارۇن يەھيانىڭ قۇرئان پەلەك، قۇرئان دېڭىز، قۇرئان زېمىن، قۇرئان ئىنسان قاتارلىق نەچچە قىسىم فىلىملىرى بار، ئەنە شۇلارنى كۆرسىڭىزمۇ تور بېتىدىن كۆرسىڭىزمۇ بولىدۇ، ئىلىم ئىزدەپ بارمايدۇ، ئاپىرىپ بېرىلمەيدۇ، ئۇنى سىز ئىزدەيسىز، ئېلىپ كېتىسىز.

ئاللاھ، ئاسمان ـ زېمىن، دېڭىز، ئىنسان، يامغۇر ۋاھاكازالارنى تىلغا ئېلىپ، ئاخىرىدا ئەنە شۇنداق ئاللاھدىن ئالىملارلا قورقىدۇ دېگەن ئايەتنى تىلغا ئالغان، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتكە، ئاللاھ ئۇلارنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۇلار ئاللاھنى ياخشى كۆرىدۇ دېگەن، بۇ ئايەتنى يەنى ئىككى ياخشى كۆرگۈچى بىر ـ بىرىگە مەھبۇب بولىدۇ، ئاللاھ، ئىلىم ـ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، رەھىم قىلغۇچى، ئەپۇ قىلغۇچى، ۋەدۇد يەنى دوست تۇتقۇچى دېگەن ئايەت ۋە ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنى كەلتۈرۈپ، قانداق ئالىم، ئاللاھدىن بەك قورقىدۇ، ئىلىمنى كامىل ئېلىپ، ئەمەل قىلىدىغان، ئەقىدىسى، تەۋھىدى ساپ، پىكرى يۇقىرى، دائىم ئىزدىنىش، تەتقىقاتقا ئامراق ئالىم دەپ مۇنداق مىسال كەلتۈرىدۇ.

مۇھەببەتنى ئۈچ قىسىمغا بۆلۈپ، ئاشىق ـ مەشۇق ئىلىمنى سۆزلەپ، لەيلى دېگەن ئايالنىڭ ئاشىقى، ئابدۇقادىر مەجنۇننى ۋە ئۇنىڭ بىر شېئىرىنى يازىدۇ، مەجنۇن بۇ شېئىردا ئەگەر ئۇ لەيلىنى زىيارەت قىلالىسا، بىر قېتىم كۆرەلىسە، شۇنچە يىراق زېمىنمۇ يېقىن كۆرۈنىدۇ، ھەتتا، لەيلى بىلەن مۇڭداشقان، بىللە ئولتۇرغانلارمۇ ئۇنىڭغا چىرايلىق گۈزەل كۆرۈنىدۇ، ھەتتا، ئارىلىقتىكى شۇ پاراگلارنى يەنە بىر تەكرارلىسا دەپ كېتىدىغان، ئۆز ھاياتى، جېنىنى تەقدىم قىلىش روھىنى ئىپادىلەپ، ئاندىن ئۇ بۇ دۇنيادا بۇنداق ئاشىقلار ساماندەك، يەنى مەھبۇبى ئۈچۈن مەشۇقىنىڭ جېنى ئۈچۈن قۇربان بەرگۈچىلەرنى يېزىپ،يەنە بەزىلەرنىڭ ئىلىم ئىشقلىق كېسىلى، تەتقىقات، ئىزدىنىش، تەكشۈرۈش جەريانىدا نى ـ نى ئىگىز چوققىلارنى، دېڭىز، تاغلارنى، قورقۇنچلۇق ئورمان، چۆللەرنى كېزىدىغانلىقىنى، ھەتتا نەچچىسىنىڭ قۇربان بولۇپ كەتكىنىنى، ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، ئۇلارنىڭ دىنسىز، كاپىرلىقىنى، ئەمما مۇسۇلمانلارنىڭ دىنى ئالىم، موللا دېگەنلەرنىڭ پەقەت بىر كۈنلۈك كۈنى ئۆتسە، قورسىقى تويسا، جان باقسا، مائاشىنى ئالسا، مەنسەپدىن چۈشۈپ كەتمىسە، ھايۋاندەك ياشاۋېرىشنى ئەيىبلەپ، ھەقىقي ئالىم ئاللاھدىن قورقىدۇ، چۈنكى، ئۇ ئۈستۈن ئالەم، ئاستىن ئالەم، ئۆزىدىن تارتىپ تەتقىق قىلىدۇ، ئىزدىنىدۇ، ھەقىقي ئاللاھنىڭ ھېكمەت، رەھمەت، قۇدرەت كۈچىنى تېپىپ چىقىپ، ئاللاھقا ئاشىق بولىدۇ، سېغىنىدۇ، ئەسلەيدۇ. ئەقىدىسىنى رۇسلاپ، بارلىقىنى بېغىشلايدۇ، بولمىسا، ھازىقى كىشىلەردەك ئىبادەت ئېغىر كېلىدىغان بولۇپ قالىدۇ دېگەن، ئۇ يەنە، بىز ئاشۇ ئالىم ئاشۇ ئاشىقتەك بەدەل تۆلەيلى، لەززەتنىڭ ئەڭ كاتتىسى، يۇقىرىسى، ئاللاھنى تونۇش دېگەن، بەختنىڭ ئەڭ يۇقىرىسى ئاللاھنىڭ دىدارىغا قاراش، ئىشق، مۇھەببەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى، ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش، ئىلىمنىڭ كاتتىسى، ئاللاھ توغرىسىدا، ئىسىم ـ سۈپەت توغرىسىدا، ئاللاھنىڭ پۈتۈن مەخلۇقاتلىرى توغرىسىدا ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىش، پايدىنىڭ، ئەجرىنىڭ كاتتىسى، كەشپىيات ھاسىل قىلىشى دېگەن.

ئەلۋەتتە، ئىلىمنىڭ مەرتىۋىسى مەلۇمنىڭ يەنى بىلىشكە تېگىشلىك نەرسىنىڭ دەرىجىسى، مەرتىۋىسى بىلەن ئۆلچىنىدۇ، ھاشارەت، تەتقىقاتىدىن، ئىنسان تەتقىقاتى ئۈستۈندە، ئۇنداقتا، تەۋھىد ئىلمى، ئىمان ئەقىدە ئىلمى، ئاللاھنىڭ ھېكمىتى، قۇدرىتى، تەۋھىدكە تەۋە مۆجىزە تەتقىقاتى، ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيا ـ ئاخىرەتلىك مەنپەئەتى، بەخت ـ سائادىتىنى ئىزدەش ئىلمى ھەممىدىن ئۈستۈن، يۇقىرى تۇرىدۇ، نەزەرىينى بىر دەرىجە ھەتتا، بىر نەچچە دەرىجە كۆتۈرۈش كېرەك، مىسال: رابىئە رەھمەھۇللا ئەلەي، مۇنداق دېگەن: بىزنىڭ ئىستىغفارىمىز، يەنە نۇرغۇن ئىستىغفارغا موھتاج بولىدۇ، مەن، ئاللاھدىن مەغپىرەت، كەچۈرۈم سورىشىمنىڭ يالغان بولۇپ قېلىشى، سەۋەنلىكى ئۈچۈن، يەنە بىر قېتىم مەغپىرەت، ئەپۇ، كەچۈرۈم سورايمەن دېگەن.

سوپيان سەۋر ئۇنىڭدىن ئىمانىڭنىڭ ھەقىقتى نېمە؟ دەپ سورىغاندا، ئۇ، مەن، ئاللاھقا ئۇنىڭ دوۋزىخىدىن قورقۇپ ياكى جەننەتنى ياخشى كۆرۈپ ئىبادەت قىلمايمەن، ئۇ چاغدا بەرسە خوش بولىدىغان بولمىسا خاپا بولىدىغان يامان ئىشلەمچى، مەدىكارغا ئوخشاپ قالىمەن، مەن، ئۇنى، ئاللاھنىلا ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ئاشىق، ئىشتىياق بولۇپ، ئۆزىدىنلا قورقۇپ ئىبادەت قىلىمەن دېگەن، يەنە ئۇنىڭدىن مۇھەببەتنىڭ مەنىسى توغرىسىدا سورىغاندا، ئۇ مۇنداق شېئىر ئوقىغان.

ئى ئاللاھ، مەن سېنى شۇنداق ياخشى كۆرىمەنكى،

سېنى ئەسلەش بىلەنلا سەندىن باشقىسىدىن مەشغۇلمەن.

سەن بۇ مۇھەببەتكە ئەھلى سەنكى، ھېجابنى كۆتۈرۈپ،

دىدارىڭنى كۆرسەتسەڭ، مەن سېنى بىر كۆرسەم.

پۈتۈن پەزلى، تەشەككۈر ھەمدە ساڭىلا خاس، مەندە ھېچ نەرسە يوقتۇر، ھەممىسى سېنىڭ پەزلىڭ دېگەن.

ئەبۇ سۇلايمان دېگەن كىشى، كىمكى بۇ دۇنيادا ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل بولسا، ئۇ دۇنيادىمۇ نەپسى بىلەن مەشغۇلدۇر، كىمكى، بۇ دۇنيادا رەببى بىلەن مەشغۇل بولسا، ئۇ دۇنيادا، ئاخىرەتتىمۇ رەببى بىلەن مەشغۇلدۇر دېگەن.

ئەلۋەتتە، يېيىش، ئىچىش، نىكاھ، تۇرالغۇ ۋاھاكازالار، ھەممىسى مەخلۇق، ھادىسە، ئاللاھ دېگەن ئاللاھ، يا رەببىم، دىيدىڭنى ئاتا قىلغىن، ئامىن!

مەقسەت، ئىلىم ـ ھېكمەتنى سۆيۈش، ئىلىم ئارقىلىق ئاللاھنىڭ ئىلىم ـ ھېكمىتىگە، ئىشق ـ مۇھەببەت ئاللاھنىلا ياخشى كۆرۈش، ئاللاھنىلا ئەسلەش، ئاللاھنىڭ يولىدا دىنسىزلارچىلىك قۇربان بېرىش، شېھىد بولۇش ئارقىلىق ئىزدىنىپ تەتقىق قىلىپ، دۇنيا ـ ئاخىرەتتە غەلىبە قىلىپ، بەخت ـ سائادەتمەن بولۇپ، ئاللاھنىڭ دىدارىغا ئېرىشىش لازىم، ئاللاھدىن ئالىملار قورقىدۇ، بۇ ھەقىقەتەن راست.

ئاللاھ قىيامەت كۈنى نۇرغۇن كىشىلەرگە، سىلەرگە مەن ۋەز ـ نەسىھەت، ئىبرەت ئالدىغان ئۆمۈر بەرمىگەنمىدىم؟ سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەن يەنى ئەلچى، پەيغەمبەر كەلدى، ئۆلۈم ئالامىتى، بەلگىسى، ئاق چاچ كەلدى، چاچ ساقالغا ئاق كىردى، ياكى پات ـ پات ھەرخىل ئاپەت، مۇسىبەت كەلدى، ئاللاھنىڭ قامچىسى كەلدى، ئاندىن بەزىلەر شاش ئاتتەك بولۇپ كەتتى، قامچىمىز كېسەل بالاسى، دېمەك، ياخشىلىنىدۇ، بەزىلەر قېلىن، قوتۇر ئېشەكتەك جاھىللىق قىلدى، دېگەن بۇ ئايەت، بىر ئۆمۈر تەتقىقات بولۇپ، ئىنسانلار تۇغۇلۇپلا ئۆلگىلى تۇرسا، تا **200** ياشقىچە ياشاپ ئۆتتۇۋاتىدۇ، بۇرۇن بولسا، نەچچە مىڭ يىلغىچە ياشىغان بولسا، ھازىر كۆپىنچىسى بىر ئەسىر ئىچىدە **100** يىل ئىچىدە ئۆلۈۋاتىدۇ، **60** ـ **70** ياش ئۆمۈر بەرسە، مۇشۇ خىتاپقا لايىق بولۇپ قالىدۇ، ئىنسان ھەممىدىن ئىبرەت ئېلىشى، زېرەك، سەگەك تۇرۇشى لازىم، تۇيۇقسىز ئۆلۈممۇ يوق ئەمەس، بەربىر ئۆلىدۇ ـ دە، ئىبرەت شۇنداق بولىدۇكى، باشقىلار يامانلىق دەپ قارىغان ئەلەملەرمۇ بىزنىڭ سائادىتىمىز ئۈچۈندۇر، مەسىلەن: بۇ ھاياتنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈنمۇ نۇرغۇن دەرت ـ ئەلەم لازىم، ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق ئەلەملىرى، ئازابلىرى بولغاچقا، بىز، تائام، شاراب، باشقا ئوزۇقلار بىلەن ھاياتىمىزنى ساقلايمىز، ئىسسىق ـ سوغۇق ئەلەملىرىدىن ياخشى كىيىنىپ، جىسمىمىزنى ساقلايمىز، ئىشق ـ مۇھەببەت، ھېسسىيات، جىنسى ئەلەملەردىن ئەۋلادنى ساقلايمىز، نەسلى قۇرۇمايدۇ، پېقىرلىق ئازابىدىن قېچىپ، باي بولۇپ، مالغا ئېرىشىمىز، خارلىق ئەلەمىدىن قېچىپ، ئىززەت ـ ئىكراماغا ئېرىشىمىز، گاللۇاڭ، مىسكىنلىق ئەلەمىدىن، چېچەن، چاققانلىقتا، بېخىللىق ئەلەمى سەۋەبىدىن سېخىيلىقتا، قورقۇنچاق، ئاجىزلىق ئەلەمى سەۋەبىدىن باتۇر، كۈچلۈكلۈككە، كېسەلدىن ساقلىقتا، بەنى ئىسرائىلدەك قۇللۇقدىن ھۆرلۈككە، ئېزىلگەن مىللەتتىن ئەركىن، كۈچلۈك دۆلەتكە، ھاكىملىقتا، بىلىمسىزلىك، چېكىنىش، ئارقىدا قېلىشتىكى زىيان، ئازاب ئەلەملەرنى تېتىغاندىن كېيىن، ئەڭ تەرەققىي قىلغان، قۇدرەت تاپقان دۆلەتكە ئىگە بولۇپ، قېلىشىمىز مۇمكىن، ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق،يالىڭاچ، تۇرالغۇ جايسىز، ۋەتەنسىز دېگەن ئازاب، ئەلەم، تائام، شاراب، كىيىم، جان، ۋەتەن دېگەن نېمەتنىڭ ئالدىدا كەلگەن، ھازىر بىز مۇسۇلمانلار، ئىلىمدا، غەلىبىدە، تەرەققىياتتا، قورال كۈچىدە، ئىتتىپاقسىزلىقتا، كەشپىياتتا ئارقىدا تۇرۇۋاتىمىز، ئىنشائاللا، كېيىنچە تىرىشىشىمىز، ئاخىرىدا چوقۇم تەرەققىي قىلىمىز ئىتتىپاقلىشىپ، غەلىبە قىلىمىز، ئاللاھ، ھەممىمىزگە ئىلىم ـ ھېكمەت بەرسۇن، ئامىن!!!

سۈرە ياسىن تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇرۇن يازغان بارلىق ئىلىم ـ ھېكمەت، ھەممە پەنلەرنىڭ خۇلاسىسىنى، بۇ سۈرىدە يەنە بىر تەكرار كەلتۈرگەن، چۈنكى، ياسىن، قۇرئان يۈرىكى، رەسۇلۇللاھ، ئۈممىتىنىڭ قەلبىدە بۇ

سۈرىنىڭ يادا بولۇپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلغان، بۇ سۈرىدە تەۋھىد، ئەقىدە، تارىخ، قىيامەت، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش، قەبرىدىن قانداق قوپۇش، ھېساب، مىزان، جەننەت، دوزاخ، ئىلىم ـ ھېكمەت، تەبئىي ـ پەن، كائىنات، ئاسمان جىسىملىرى، ئوربىتىلار، ئۆسۈملۈك ۋاھاكازالار سۆزلىنىدۇ.

ياسىن دېگەن بۇ ئىككى ھەرپنىڭ مەنىسى، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئى ئىنسان دېگەن بولىدۇ دېسە، بەزىلەر، ئى مۇھەممەد دېگەن بولىدۇ دەيدۇ، كېيىنكى خىتابنى دەلىل قىلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئۆز ئۇسلۇبى بويىچە، [ي] بىلەن [س] سۈرە ئاخىرىدىكى ﴿وَنَسِيَ خَلْقَهُ﴾ دېگەن ئايەتتىكى يىس غا ئىشارەتتۇر.

چۈنكى، بۇ ئايەت، دىنسىزلارنىڭ قىيامەت كۈنى تىرىلىشىمىزنى ئىنكار قىلىپ، چىرىپ كەتكەن سۆڭەكنى مىسال قىلىپ، ئۆزىنىڭ دەسلەپتە تۆنجى قېتىم يارىلىشىنى ئۇنتۇپ قالغان، ئالالاھ، ئۇلارغا ئۆزى مۇنداق جاۋاب بەرگەن، ئۇلارغا دېگىنكى، سىلەرنى ئۇ چىرىپ كەتكەن سۆڭەكنى دەسلەپتە ياراتقان، پەيدا قىلغان زات، ئاللاھ تىرىلدۈرىدۇ، دېگىن دەپ جاۋاب بەرگەن، بۇ [يس] ئەنە شۇ ھەقىقەتكە مۇھىم ئەقىدىگە ئىشارەتتۇر، ئاللاھ بىزنى بۇ مەسىلىگە ئاگاھلاندۇرىدۇ، بىز بۇ سۈرىدىكى ھەقىقەتلەرنى، كائىنات ئىلىملىرى، بىئولوگىيە بىلىملىرىنى تولۇق ئىگىلەپ، دىنسىزلارغا ياخشى ئۇسلۇبدا تاقابىل تۇرۇپ، مۇنازىرە مەيدانىدا چوقۇم، ئالالاھنىڭ بارلىقىنى، بىرلىكىنى، قىيامەتنى چوقۇم قۇرىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىشىمىز لازىم.

ئۇنداقتا، بىز بۇ سۈرىدىكى ئىلمى ھەقىقەتلەرگە قۇلاق سالايلى، [يس نَسِيَ] دىن باشقا [ۋولىس الۆي] دىكى [ي] بىلەن [س] غىمۇ ئىشارەت قىلىدۇ، [ليس] دە [يس] دېگەن بۇ ئىككى ھەرىپ بار، بۇ ئايەتمۇ بەكلا مۇھىم، قۇرئان، بىزنى پۈتۈن كائىنات، ئاسمان ـ زېمىن، ھەممە نەرسىگە ھەتتا، يېشىل دەرەختىن قانداق ئوت چىقىدۇ، بۇرۇن مەرىخ ئىپار دېگەن بۇ ئىككى دەرەخنى بىر ـ بىرىگە سۈركىسە، ئوت چىقاتتى، ئاللاھ، يېشىل دەرەختە سۇ بىلەن ئوتتەك ئىككى نەرسىنى بىرلەشتۈرگەن، يېشىل دەرەخدىن ئوت چىقىرىشنى بۇ سۈرىدە تىلغا ئېلىشى، خېمىيە ئىلمىغا ئىشارەتتۇر، ئەلۋەتتە، شۇڭا، بۇ سۈرىدە مەيلى دۇنيادىكى، ئالالاھنىڭ قۇدرىتى بولسۇن، مەيلى، ئاخىرەتتىكى ئىشلار بولسۇن، بىزنىڭ بىلىۋېلىشىمىزنى كۆزدە تۇتۇپ، شېھىد قىلىنغان كىشىنىڭ مۇنۇ سۆزى دەپ بېرىلگەن، [ياليت قومۇ يىلمون] كاشكى مېنىڭ قەۋمىم بىلسىچۇ دېگەن بۇ سۆز دېققىتىمىزنى قوزغايدۇ، كاشكى سىلەرمۇ بۇ ھەقىقەتنى بىلسەڭلارچۇ، ئىنسانلار يەنىلا غەپلەتتە، شۇڭا، بۇ سۈرىدە [ياچسره ىلۇ العباو] يەنى مۇشۇنداق بەندىلەرگە ھەسرەت ـ نادامەت دەپ كەلتۈرۈلگەن.

[والشمس تجرۇ لمستقرلها] قۇياش ئۆز قارارگاھىدا سەيرە قىلىپ ماڭىدۇ، دېگەن ئايەت توغرىسىدا تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ:

بىز ئالدى بىلەن ئاللاھ تەقدىر قىلغان سۈرئەتنى بىلىشىمىز لازىم، ئادەتتە، نۇر تېزلىكى، بىر سېكۇنتتا **300000** كىلومېتىر سۈرئەتتە ماڭىدۇ، يەرشارىنىڭ ئايلانمىسى **40** مىڭ كىلومېتىر بولۇپ، يۇقىرقى نۇر تېزلىكى بىر سېكۇنتتا زېمىننى سەككىز قېتىم ئايلىنىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بىز، رادىئو ـ تېلېۋېزورلارنى شۇ چاغدىلا قوبۇل قىلالايمىز.

يەرشارى قۇياش ئەتراپىنى بىر سائەتتە **65533** مىيل يەنى **140** مىڭ كىلومېتىردىن كۆپرەك تېزلىك، سۈرئەت بىلەن ئايلىنىدۇ، قۇياش بولسا، بارلىق ھەمراھلىرى بىلەن سامان يولى سىستېمىسىدا ناھايىتى تېز سۈرئەتتە سەيرە قىلىدۇ، بىر كۈندىكى باسقان مۇساپىسى، ئوربىتىلار دېگەن فىلىمدە كۆرسىتىلگەن.

ئادەتتە، يەنى **1930** ـ يىلى، باشقۇرۇلىدىغان بومبا، بىر سېكۇنتتا **2000** مىيل (**3500** كىلومېتىر)دىن كۆپرەك سۈرئەتتە ماڭىدۇ، فرانسىيە ئايروپىلانى شۇ چاغدا بىر سائەتتە **3023** مىيل تېزلىكتە ئامېرىكىنىڭ **3000** مىيل، دېڭىزدا ئۇچىدىغان ئايروپىلان **24581** مىيل سۈرئەتتە، ئاپتوموبىل **160** مىيل يەنى سائەتتە **300** كىلومېتىر تېزلىكتە ماڭىدۇ، بەزى قۇشلار يەرشارىنى نەچچە سائەتتىلا ئايلىنىپ بولىدۇ، **169** ـ بەتتە ھەرخىل قاتناش قوراللىرىنىڭ سۈرىتى، سۈرئەت تېزلىكى بىلەن چۈشۈرۈلگەن، ئاستا ۋە تېز سۈرئەتتە ھەرىكەت قىلغان ھەممە نەرسە بار، تاشپاقا، قۇلۇلىدىن تارتىپ، ھەممە ھەرىكەتتە.

شۇ چاغدىكى پويىز بىر سائەتتە **68** مىيل يەنى **120** كىلومېتىردەك ماڭاتتى، پاراخوت، موتسىكلىت.

خۇلاسە، ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىز قاتناشلىرى، خېلى تەرەققىي قىلغان بولۇپ، ئىنسانلار تېخمۇ زىيادىنى تەلەپ قىلماقتا ئىدى، مانا ھازىر، ئالەم بوشلۇقىغا سەپەر قىلدى، مەقسەت، پەلەك، ئاسترونومىيە ئىلمىنى ئىگىلەشتۇر، قۇياش فىزىكىسى، نۇر ئىلمى، جۇغراپىيىلەر، **196** ـ بەتتە، قۇياشنىڭ تۆت پەسلىنى قانداق ھاسىل قىلىش، يەرشارى نەگە بارغاندا، قىش، ياز بولۇشى، ئوربىتىلار سۈرئىتى چۈشۈرۈلگەن، **198** ـ بەتتە (ئىلغار تېلىسكوپ)

قۇياش سىستېمىسى بارلىق ھەمراھلىرىنىڭ سەيرە ھالەتتىكى سۈرىتى، ئوربىتىلارنى كۆزەتكەن **6** مىليون رىيال قىممىتىدىكى يەنى **12** مىليون يۈەن جۇڭگو پۇلى قىممىتىدىكى تېلىسكوپىدا كۆزىتىش ئەھۋالى، سۈرەتلىك بايان قىلىنغان.

بۇ ئىلىمغا ئەلۋەتتە كىچىك ـ كۆندۈز شېرىك، دەلىل شۇكى، ئۇلارغا ئالامەتتۇر، مۆجىزىدۇر، كىچىك ـ كۆندۈزنى چىقىرىپ، سۇغۇرۇۋالىمىز، ئەگەر ئۇلار قاراڭغۇدا قالىدۇ دېگەن ئايەت.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتە، كىچە ـ كۆندۈز ئىلمىنى، كۆندۈز قانداق كېتىدۇ، كېچە قانداق كېلىدۇ، قانداق زىيادە كام بولىدۇ، بۇنىمۇ سۈرەتلىك چۈشىنىڭ، بۇ بىر نۇر ئىلمى، ھەرقانداق نۇردا ھارارەت بولىدۇ، نۇر، كۆندۈز كەتسە، قاراڭغۇ، سوغۇق قالىدۇ.

ئەمما، ھازىر بىر خىل كەشىپ ئاشكارا بولىدۇكى، ئاللاھ، بەزى ئىنسانلىنى غەزەپسىز ياراتقاندەك، بەزى مەخلۇقلارنى ئەركەكسىز ياكى ئەركەك ـ چىشىسىز كۆپەيتكەندەك، بىر قىسىم يۇلتۇزلار نۇرى بار، ھارارىتى، قىززىقلىق گىرادۇسى يوق يارىتىلغان، بۇ دېگىنىمىز ئەلۋەتتە، نۇر قايتۇرىدىغان ئايلارنىڭ ئوخشىشى ئەمەس، ئۆزىدىن نۇر چىقىدۇ، ھارارىتى يوق پىلانېتلار بار ئىكەن، ئاللاھ، ھەممىگە قادىردۇر، ئامېرىكىدىكى ۋىلسىن تېغىدىكى كۆزۈتۈش تېغىدا، ئىلغار تېلىسكوپ بولۇپ، شۇ چاغدا **1930** ـ يىللىرى دوكتۇر جىينانز، بۇ سىستېمىلاردا بىر قىسىم يۇلتۇز، پىلانېت باركى، ئەگەر يەرشارى ئۇنىڭغا يېقىن بارسا، نۇردىن چىققان سوغۇق، پۈتۈن دېڭىزنى توڭلىتىپ قويىدۇ دېگەن، مانا شۇنداق ئىسسىق چىقارغان ھارارەتلىك پىلانېتتەك، سوغۇق چىقىرىدىغان پىلانېتمۇ بار ئىكەن.

خەۋەر قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بىز، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە ئىشىنىمىز، ئاسترونوم ئىلمى تەتقىقات ھەيئىتىنىڭ باش رەئىسى، دوكتۇر جىيانس مۇنداق دېگەن، بەزى قۇياش سىستېمىسىدەك سىستېمىلار بىزدىن شۇنداق يىراقكى، بىزگە ئۇنىڭ نۇرى **140** مىليون يىلدىن كېيىن يېتىپ كېلىشى مۇمكىن دېگەن، سىز بىلىسىز، نۇر دېگەن بىر سېكۇنتتا **300000** كىلومېتىر تېزلىكتە سەيرە قىلىدۇ، قۇياش زېمىندىن مىليون ھەسسە چوڭ بولغاندەك، قۇياشىدىن نەچچە يۈز مىليون، مىليارت ھەسسە چوڭ يۇلتۇزلار بار، ئەمما، ئۇلار بىزدىن شۇنداق يىراق بولغاچقا، كۆزىمىزگە شۇنداق كىچىك كۆرۈنىدۇ.

كائىنات ئىلىملىرىدا ئەقىلنى ھەيران قالدۇرىدىغان مۆجىزىلەر بار.

بىر دوكتۇر مۇنداق دەيدۇ: بۇ زېمىننىڭ باشلىنىشى بار، شۇنداقلا، ئاخىرلىششىمۇ بار، بۇ يەردە چوقۇم تەدبىر، پىكىر ئارقىلىق باشقۇرغۇچى بىر زات بار.

ۋشھدۋن لاولھ ولاالله ۋۋشھدۋن مچمدا ىبدھ ورسولھ

سېغىنىش ئايرىلغاندا بولىدىكەن، دىدار مۇكاپىتىمۇ ئاسان قولغان كەلمەيدۇ.

والقمرقدرناه منازل ئايغا بىز مەنزىللەر بېكىتتۇق، ئۇ ئاخىرى قۇرۇپ قالغان كونا خورما شېخىدەك بولۇپ قالىدۇ دېگەن ئايەتتە، بىزنى بىر كۆرۈپ بېقىشقا تەكلىپ قىلغاندۇر، شۇڭا بىز ھازىر تېلىسكوپ ئارقىلىق قاراپ باقىمىز.

199 ـ بەتتە، قۇياش سىستېمىسىدىن كېيىنلا تۇنجى چىققان ئاينىڭ تۆت كۈنلۈك ئاينىڭ **200** ـ **201** ـ بەتلەردە سەككىز كۈنلۈك، **15** كۈنلۈك تا ئاخىرىدا راستىنلا ئەگمەك شاختەك ھالەتتە تۇرغان ئاخىرقى ئۈچ

كۆنلۈك ئاينىڭ سۈرىتىنى چۈشۈرگەن.

بىز بۇ مەسىلىلەرنى كۆپ سۆزلەپ كەتكەن، بىز يۇقىرىدا دېگەندەك، بۇ سۈرىدە بىر ئەسلىمە بولۇپ قالسۇن دەپ، بارلىق كۆرۈنۈشلەرنى سۈرەتلەپ يەنە بىر كەلتۈردۇق، ئاي شارى قۇياش نۇرىنى زېمىنغا ياندۇرۇپ يورۇتىدۇ، قۇياش سەيرىسى، زېمىن، ئاي ۋە باشقا ھەمراھلار سەيرىسى بۇ يىلغا ۋاقىتتا قىلچە تەسىر كۆرسەتمەيدۇ.

سُبْحَانَ الَّذِى خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّاتُنبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنفُسِهِمْ وَمِمَّا لَايَعْلَمُونَ

ھەممە نەرسىنى جۈپ ياراتقان، زېمىن ئۈندۈرگەن ۋە ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرىدىن كەلگەن ۋە ئۇلار بىلمەيدىغان نەرسىلەرنىمۇ جۈپ ياراتقان ئاللاھ، پاكتۇر دېگەن ئايەتتە، ئاللاھلا بىر يەككە ـ يىگانە، بارچە مەخلۇق جۈپتۇر، بولۇپمۇ بىز بىلمەس جۈپلەر، يەنە كەشىپ بولۇپ چىقىشى مۇمكىن، ئەسىر دېگەن بوشلۇق، ئالەم، ۋاكىئۇم، زەررىچە، سەلبى، مەنفى، ئىجابى، مۇسبەت، توك زەررىچىسى، باشقا سىستېمىلار، سامان يولى سىستېمىسى، قۇياش سىستېمىسى، ھاۋا، دېڭىز، قۇرۇقلۇق، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ھەممىسى جۈپ، جانلىقلارنى بىز ئەركەك ـ چىشى، بىر جۈپ دەيمىز، باشقا نەرسىمۇ بىر جۈپ، بۇ ئايەتتە، مەخسۇس ئۆسۈملۈك جۈپ دەپ تىلغا ئېلىنغان، بۇنىڭدىن بىر مۆجىزە چىقىپلا قالماستىن، باغۋەنچىلىك تېخنىكىسى، ئۇرۇق سورتلاش، چاڭلاشتۇرۇش ئىلمى چىقىپ تۇرىدۇ.

بۇ ئايەتتە، ئۆسۈملۈكنى تەتقىق قىلىش، ئۆزىمىزنى تەتقىق قىلىش، شۇنداقلا تېخى بىز بىلمىگەن نەرسىنىمۇ ئىزدەش چىقىپ تۇرىدۇ، خۇددى يېڭىدىن كەشىپ قىلىنغان ئۈششىشاق ھايۋان، مىكرۇپ، باكتېرىيىلەرمۇ جۈپ ئىكەن، بۇنى بىز بىلمىگەن ئىدۇق، توك زەررىچىسى ھەتتا، نۇرغۇن كەشىپ قىلىنغان ۋە بۇندىن كېيىن كەشىپ بولىدىغان نەرسىمۇ جۈپ بولىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، توكنى كەشىپ قىلغان ئىدىسون ۋە ئۇنىڭ باشلىقى، ھەمراھلىرى كەشىپ قىلغان فوتوگراف ئاپاراتى، ھەرىكەتلىك سۈرەت يەنى فىلىم توك ئوچىقى، توڭلاتقۇ، شامالدۇرغۇچ، سېمونت تارتىدىغان تۈگمەن قاتارلىق نەچچە يۈز كەشپىياتنى تىلغا ئېلىپ، كىشىلەر ئۇنى شۇنداق ماختاپ، كۆككە كۆتۈرۈپ، تاس قالدى ئىلاھ بىلىۋالغىنى، چۈنكى، ئۇ ئىنسانلارغا زور پايدا ئېلىپ كەلدى، ھەتتا، مۇسۇلمانلارغىمۇ بىر قىسىم بىدئەتچى، خۇراپىي موللامدىن چىرايلىق كۆرۈنۈپ كەتتى.

بىز بۇ كائىنات ئىلمىنى ئوقىساق، ئاللاھنىلا ماختايمىز، چۈنكى، ئۇ ياراتتى، ئاشۇ كەشپىياتنىمۇ ئۇ ياراتتى، بەندىلەر كەشىپ ۋە كەسىپ قىلدى، ئىجاد قىلىش، يارىتىش، ئاللاھقىلا خاستۇر، ئاللاھ،رەھمىتى بىلەن خالىغان بەندىگە ھېكمىتى، تەقەززاسى بويىچە ئىلھام قىلىدۇ، ئىدىسون، كىشىلەرگە توك كەشىپ قىلىپ بەرگەن بولسا، ئاللاھ، شۇ ئىدىسوننىمۇ كەشىپ، كەسىپنىمۇ بىللە قوشۇپ ياراتقۇچى، شۇنداقلا، جېنىنى ئالدىغۇ،! ھاياتلىق تەتقىقاتچىلىرىمۇ ئۆلۈپ كەتتى، ئاللاھ خالىق، بىزگە ھەممىنى يارىتىپ بەرگۈچى، بىزنى ئوقىسۇن، مۇسۇلمانلارمۇ كەشىپ قىلسۇن دەپ، قۇرئاندا مۇشۇنداق سىرلىق مۆجىزىلەرنى سۆزلەپ بەردى، ئەمما، بىز ئەسھابۇلكەھپىدەك ئۇخلىدۇق.

ھەرقانداق بىر ئالىم، كەشپىياتچى، سانائەتچى كىشى، شۇنداق ماختالسا، قوللانسا، ئۇلۇغلانسا، يەتكۈزگەن پايدىسىنىڭ مىقدارىدا مەرتىپىگە ئېرىشسە، ئويلاپ بېقىڭلار، ئاللاھ، قانداقراق، ئۇ زات ھەممىدىن بۈيۈك، ئۇلۇغ، ئەيىب ـ نۇقساندىن پاك، ئوخشىشى يوق، شېرىكى يوق، ئاشىق بولىشىمىز، ياخشى كۆرۈپ ئىبادەت قىلىشىمىز لايىق زاتتۇر، ئاشۇ زات، قۇرئان كالامىدا بىزگە مۇشۇ مۆجىزە، ھەقىقەتنى سۆزلەپ بېرىۋاتىدۇ، بۇ زاتنىڭ رەھمىتىگە قاراڭلار، بىز ھازىر ئۆسۈملۈك ۋە قۇلاقنى تەتقىق قىلىمىز.

قۇرئاندا، قۇلاقلار، «لەۋھۇلمەھپۇز»دا خاتىرلەنگەن دەپ چىقىدۇ، زەررىدىن چوڭ يا كىچىك ھەممىسى خاتىرلەنگەن، **211** ـ بەتتە، ھاياتلىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان يېڭى يېشىل قۇلاق، قۇلاقنىڭ ئوچۇق سۈرىتى، كۆزدىكى قۇرىغان قۇلاق كۆرۈنۈشى بار، قۇلاقنى مىكرۇسكوپىدا تەكشۈرگەندە، ئوكسىگېننى چىقىرىپ، كاربوننى سۈمۈرىدىغان ئېغىزلىرى كۆرۈنگەن، خۇددى بىز ئوكسىگېننى سۈمۈرۈپ، كاربون، گازنى چىقىرىپ تۇرغاندەك، بەزى قۇلاقتا، بىر كۋادرات سانتىمېتىردا **12** ئېغىز، بەزىدە **24** بەزىسىدە بەش ئالتە يۈز بەزىسىدە **160000**

ھەتتا بەزى قۇلاقتا بۇنداق ئىغىزدىن بىر سانتىدا 708750 ئىغىز بار ئىكەن، يەنىمۇ چوڭقۇر تەكشۈرسە بەزى قۇلاقتا، بىر مىليون ئىغىز بار ئىكەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا بوتانىكا ئىلمىنى ئۆز ئەينى بايان قىلغان، دەرەخ، ئۆسۈملۈك، قۇلاق، ئۇرۇق چاڭلاشتۇرۇش، ھاۋا، ھەرخىل ماددا، ئىلمىنىت قاتارلىقلارنى رەسىمى، جەدۋىلى بىلەن بىللە سۆزلەپ چۈشەندۈرگەن، بۇنى سىز بىئولوگىيە، خىمىيە، بوتانىكا ئىلمىدە بىلىسىز، ئەمما، پەرقى شۇكى، بۇ تەپسىر، قۇرئان، ئىسلام دىنى ئىلمى، ئۇلارنىڭ بولسا، دىنسىزلىق، ئەقىدە مەسلىسى بار، ئۇلار دىنسىزلىققا چاقىرىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، دەلىل بىلەن قايىل قىلىپ، دىنغا، ئىسلامغا، غەلىبىگە، بەخت ـ سائادەتكە بارلىق كائىناتتىكى ئىلىمنى دەرسلىك قىلىپ ئوقۇشقا چاقىرىدۇ.

ئۇ ئاندىن جۈپ ھايۋانلار تەتقىقاتىغا چۈشۈپ كەتتى، ھايۋانلار توغرىسىدا كۆپ سۆزلىگەن ئىدۇق، ھازىر بىز پەقەت بىر نەچچە گۈزەل جۈپلۈك ھايۋانلار سۈرىتىنى كەلتۈرۈپ قويىمىز، كۆزىڭىز ئىچىلسۇن دىگەن، 218 ـ 226 ـ بەتكىچە ھەرخىل ھايۋانلار سۈرىتىنى چۈشۈرگەن.

تورنى تەقلىد قىلغان، تۆگە قۇشى، پۈتۈن جىسمىنى ئۆز بويىنى بىلەن كۆرەلەيدىغان ئەينەك ھاجەتسىز، بوينى ئۇزۇن بىر قۇش سۈرىتى.

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُم بِمَاكَانُواْ يَكْسِبُونْ

قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ (يەنى جىنايەتچىلەرنىڭ) ئاغزىنى پېچەتلىۋېتىمىز، بىزگە قوللىرى سۆزلەپ بېرىدۇ، پۇتلىرى گۇۋاھلىق بېرىدۇ دىگەن ئايەت، گەرچە بۇ ئايەت قىيامەت كۈنىگە خاس بولسىمۇ، بۇ دۇنيالىقتىمۇ پۇت ـ قولنىڭ قىلغان جىنايىتىگە گۇۋاھلىق بېرىشكە ئىشارەت بار، ئۇنداقتا، ھازىر، پۇت ـ قول قانداق گۇۋاھلىق بېرىدۇ، قول قانداق سۆزلەيدۇ؟

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ياپونىيە، ئامرىكىدەك تەرەققىياتى ئىلغار دۆلەتلەردىكى جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى، بارماق ئىزىنى تەكشۈرۈپ بىر نەچچە قاتىللىق، ئوغرىلىق دىلولىرىنى ئېنىقلاپ نەتىجە قازانغان، مىساللارنى كەلتۈرۈپ بارماق ئىزلىرىنى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، بىزمۇ بۇنى سۈرەتلىك بايان قىلمىز قاراڭلار!

شۇنداق ھازىرمۇ بۇ خىل تەكشۈرۈش ياكى ئالدىن مۇھىم گۇماندارلارنى سىياسىي تەرىپى بارلارنى سۈرىتى، بارماق ئىزى، قىسقىچە تەرجىمھالى بىلەن ساقچى ئورگانلار ئارخىپ قالدۇرماقتا، بىرەر دىلو، جىنايەت سادىر بولسا، دەرھال تەكشۈرۈپ، پۇت ئىزى، بارماق ئىزى، تىل كامىرادا تارتىلغا سۈرەت، ئاپشاركا ئىتلارنى ئىشقا سىلىپ، دىلونى پاش قىلماقتا، بۇ ئايەت مۆجىزە ئورۇندا تۇرىدۇ، چۈنكى، ئۇ قولنى سۆزلەيدۇ دەپ 1426 يىل بۇرۇن خەۋەر بەرگەن.

ومن نعمره ننكسه فى الخلق أفلا يعقلون

بىز بەزى كىشىگە ئۆمرىنى ئۇزۇن بېرىمىز، يارىلىشىدا ناكا، ئەزاسى كام، مېيىپ قىلىپ قويساق قانداق قىلاتتى، ئۇلارنىڭ ئەقلى يوقمۇ؟ دىگەن بۇ ئايەت، ئۆمۈر تەتقىقاتى بولۇپ، دۇنيادىكى بارلىق ئاقساق ـ چولاق، مېيىپلاردىن ئىبرەت ئالدۇرىدۇ، ئۇلارنىمۇ سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ چۈشەندۈرۈلىدۇ، خىيال قىلىپ بېقىڭلار. (كۆز، قۇلاقلىرى يوق ئىنسان)

ئىنسانلار، ھايۋان، ئۆسۈملۈك بولۇپ نەچچە مىليون جانلىقنى تەتقىق قىلدى، مەخسۇس ئۆمۈر ئۇزارتىش ھەيئىتى قۇدرىتى، قانداق قىلساق ئۆمرىنى ئۇزارتارمىز دەپ تىرىشتى، ئەمما، ھەممىسى ئۆلدى، نەچچە مىليون، مىليارت جانلىقلار مۇنۇ ئايەتكە ئاساسەن جان ئۈزدى، (ھەربىر نەپسى ئىگىسى ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىيدۇ).

ئەمما، ئاللاھ، ئاسانلىق بەرسە، كەشپىيات ئاتا قىلسا، تىبابەتتە دوختۇرلۇق ئىلمىدەك سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئىنسانلار مەلۇم ۋاقىتقىچە جىنىنى ساقلاپ قالدى، ئەمما، بەربىر ئۆلدى، ئۆلمىسە بولمايتتى،

ئۆمۈر تەتقىقاتىدا ئىنسانلار ئادەتتە نورمال ئەھۋال ئاستىدا **60**دىن **100** ھەتتا **140** ياشقىچە ياشىدى، ئۆلۈۋاتقانلارغا قارىساق، تۇغۇلۇپلا ھەتتا ئانا قورسىقىدا ئۆلگىلى تۇرسا، تا **100** يىلغىچە ئۆلۈپ تۈگەۋاتىدۇ.

بىر قىسىم ھايۋانلار ئىنساندىن ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرىدۇ، مەسىلەن: تاشپاقا **200** يىل ياشايدۇ، ئالبانىيىدىكى بىر بېلىق تۈرى **150** يىلغىچە، ئاق باشلىق بۈركۈت **118** يىل، قۇش **104** يىل ياشىدى، بەزى قاغا، نەچچە يۈز يىل ياشايدۇ دېگەن بار، ئىشەتك **35** يىل، ئات **40** يىل، كالا **25** يىل، مۈشۈك **40** يىل، توخۇ **30** يىل، ئۆردەك **75** يىل، شىر ـ يولۋاس **25** يىل، پاقىنىڭ بەزىسى **36** يىل، تىمساھ **40** يىل ياشىيالايدۇ، ھەممىسىگە مەلۇم، ئەجەل كەلسە ئۆلىدۇ، ئۆمرى قىسقا مەخلۇق، ھاشارەتتۇر، مەسىلەن: چىۋىن، **30** كۈن ياشايدۇ، بەزى ھاشارەتلەر ئۈچ سائەتتىن، نەچچە كۈنگىچە ياشايدۇ، دەرەخلەر كۆپ بىخەتەر، رەقىبى يوق بىر خىل ھاشارەت **35** يىل ياشىيالايدىكەن، قولدىن كەلگەن بارلىق سەۋەبلەرنى قىلىمىز، كېسەل بولساق، داۋالىنىمىز، ئاچ قالساق، تائام يەيمىز، پاكىز، خۇشال ـ خۇرام، كەڭ قورساق، بەختلىك، ئانچە ـ مۇنچە چېنىقىش، ھەرىكەت قىلىش، ساياھەت قىلىش، باغچىلاردا ھوزۇرلىنىش، كۆكتات، سەيلەردىن ئوزۇقلىنىش، ماددىلارغا دىققەت قىلىپ، كام ماددىنى تولۇقلاش، ھەرخىل دورا ـ دەرمەك ئىستېمال قىلىشلاردەك سەۋەبنى قىلىپ باقىمىز، ئاخىرى ئاللاھنىڭ تەقدىرى، تەدبىرىمىزنى بۇزۇپ يەنە ئۆلىمىز، ئۆلۈم چوڭ ھەقىقەت، ئىبرەت ئال، تەييارلىق قىل.

بىز بۇ يەردە قۇياشقا، يېشىل دەرەخدىن چىققان ئوتقا مۇناسىپ ھارارەت ئۈستىدە مۇنداق تېما قويىمىز، كەلگۈسى تەتقىقاتچىلار مۇشۇ تېمىدا تەتقىق قىلسۇن.

1 ـ ھارارەت، قىززىقلىق نۇر ئىلمى

2 ـ نۇر، نۇر تېزلىكى، توك تەرەققىياتى.

3 ـ مەنىۋى ۋە ماددى نۇر ئىلىم مائارىپقا يېتەكلەيدۇ.

4 ـ نۇر، ھارارەتنىڭ بەش سەزگۈ ئەزادا سېزىلىشى، سېزىم.

5 ـ ھارارەت ماددىسى، ھېسسى ۋە مەنىۋى بولىدۇ.

6 ـ ھېسسى ھارارەت، مۆتىدىل ۋە غەيرى مۆتىدىل بولىدۇ.

7 ـ مۆتىدىل بولسا، ئۇ پايدىلىق مەنپەئەت.

8 ـ پايدىلىق ھارارەت يا جۇغلىغۇچى، ئۆستۈرگۈچى يا تەسىر قىلغۇچى، ئىدارە قىلىپ باشقۇرغۇچى بولىدۇ. مەسىلەن:

9 ـ ھارارەت، لاي، خېمىردەك جۇغلايدۇ.

10 ـ ئۆسۈملۈكنى، ھايۋاننى ئۆستۈرىدۇ، تەسىر كۈچى بار.

11 ـ ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىز قاتناشلىرىدا تەدبىر قىلىپ باشقۇرىدۇ.

12 ـ دېڭىزغا، ھاۋاغا، پارغا، شامالغا تەسىر بېرىدۇ، يۇقىرقىلارنى بىز مۆتىدىل ھارارەت دەيمىز.

13 ـ مۆتىدىل ئەمەس ھارارەت بولسا، زومىگەر كېلىدۇ.

14 ـ جىسمىمىزغا تاجاۋۇز قىلغان زومىگەر ھارارەت، قىزىتما كېسەل قىلىدۇ.

15 ـ شەھەر، باغ ـ ۋاران، ھاۋا كېلىماتى، قاتارلىقلارغا ھۇجۇم قىلىپ، زومىگەرلىك قىلغان، ئوت ئاپىتى چىقارغان، توك ھارارىتى بولسا، ھەممىنى ۋەيران قىلىدۇ، بۇلار مۆتىدىل ئەمەس.

16 ـ مەنىۋى ھارارەت، قىززىقلىق، ئىسسىقلىق، ھېسسى ھارارەتتەك مۆتىدىل ۋە غەيرى مۆتىدىل دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

17 ـ ئەگەر ئۇ مۆتىدىل، نورمال بولسا، چوڭ ـ چوڭ ئۇلۇغ ئىشلارغا، مۇھىم نەتىجە، كەشپىياتقا تەسىر

كۆرستىدۇ.

18 ـ ياكى ئائىلە، جەمئىيەت، دۆلەت، دۇنيانى باشقۇرىدۇ، ياكى ئۇنى ئۆستۈرىدۇ، ئۇستۈن كۆتۈرىلىدۇ.

19 ـ ياكى بۇ مەنۋى هارارەت، مۇھەببەت تۇرلىرى، ئۆزئارا ئىسسىقچىلىق سىلىپ، ئىنسانلارنى بىرلەشتۈرىدۇ.

20. ئەگەر بۇ مەنۋى هارارەت، نورمال مۆتىدىل بولمىسا، ئۇ چاغدا، ئىش تېخىمۇ چاتاق بولۇپ، غەزەبنى، ئۇرۇش، جەڭنى، ئىتتىپاقسىزلىقنى، هەرخىل مەنۋى كېسەللەرنى پەيدا قىلىدۇ. بىز مۇسۇلمانلارنىڭ، نۇر، هارارەت، توك ئىلمىنى تېخىمۇ چوڭقۇر تەتقىق قىلىپ، زور تەرەققىيات، غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشنى ئۈمىد قىلىمىز. ئاللاھ، قۇرئاندا، نۇر، هارارەت، ئو مەسلىسىنى خىلمۇ ـ خىل بايان قىلىدۇ، قۇياش، قۇياش نۇرى، هىدايەت نۇرى، چاقماق نۇرى، مۇسا ئەلەيھىسسالامنى مولىلاق ئاتقۇزغان ئىلاهى نۇر، مۇسا ئەلەيھىسسالام سەپەردە كۆرگەن نۇر، مۆئمىنلەر نۇرى، قىيامەتتىكى نۇر، سىرات ئۈستىدە، قەبرە ئىچىدە ۋاھاكازالار، پەرىشتىمۇ نۇردىن ئىدى.

سۈرە سەففات تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بىز ھەقىقەتەن يېقىن ئاسماننى، يۇلتۇزلار نۇرى بىلەن زىننەت قىلدۇق، ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچى ھەربىر جىن، شەيتاندىن ئۇنى قوغدىدۇق، ئۇلار پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىدىن ھېچنەرسىنى ئاڭلىيالمايدۇ، ئۇلار قوغلىنىشى ئۈچۈن، ھەر تەرەپتىن ئاقار يۇلتۇزلار بىلەن قوغلىنىدۇ، ئېتىلىدۇ، ئۇلار ئاخىرەتتە مەڭگۈلۈك ئازابتا بولىدۇ. 6 ـ 9 ـ ئايەتلەر.

ساھابىلەر، تابىئىنلار ئۆز ۋاقتىدا بۇ ئايەتكە تەپسىر قىلىپ، يۇلتۇز ئورنىدىن قوزغالمايدۇ، يۇلتۇزدىن چىققان نۇر، ئۇلارنى قوغلاپ ھالاك قىلىدۇ دېگەن. بۇ ھازىرقى دەۋردە، تېلىسكوپ ئارقىلىق تەكشۈرۈپ، ئۆزىدىن نۇر، ئوت چىقىدىغان يۇلتۇزلاردىن ئوت، گاز، ئاجراپ، ئاندىن سويۇپ، مېتئورىت تاشقا ئايلىنىدۇ، ئاندىن ئاتموسفېرا قاتلىمىدا سۈركىلىش ھاسىل قىلىپ، ئوت كېتىدۇ دەپ يازغان. مانا بۇ كۆزىمىزگە ئاقار يۇلتۇز بولۇپ كۆرۈنىدۇ. ئۇنداقتا، نېمە ئۈچۈن بۇ مېتئورىت تاش، زېمىنغا يېقىن كېلىپ، ئاتموسفېراغا كىرىپ قالىدۇ؟ بۇ دەل شەيتاننى، جىننى قوغلاپ كۆيدۈرۈش ئۈچۈن، بۇلارغا مەخسۇس پەرىشتىلەر مەسئۇلدۇر. ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. مۆجىزىلىك، سىرلىق تەرىپى شۇكى، تابىئىنلار دەۋرىدىكى تەپسىر، ھازىرقى زامانىۋى ئۈسكۈنە ئارقىلىق تەكشۈرۈپ چىقارغان يەكۈنگە ئۇيغۇن چىقىپ قالغان، ئۇ بولسىمۇ يۇلتۇزدىن نۇر، ئوت ئاجراش، تېز سۈرئەتتە زېمىن تەرەپكە سەيرە قىلىش، يەنە ئاقار يۇلتۇز بولۇش، بىز قارىساقمۇ بۇ ئاقار يۇلتۇزلار بىرەر نەرسىنى قوغلىغاندەك قىلىدۇ، ئەلۋەتتە، بىز قۇرئان، ھەدىسكە ئىشىنىمىز.

تەنتاى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ: ئاسماندىكى بۇ زىننەتكە نىسبەتەن كىشىلەر تۆت خىل ھالەتتە بولىدۇ.

بىرىنچىسى بولسا، خۇددى ھايۋانلاردەك ئەقىل قىلمايدۇ، ئىبرەت ئالمايدۇ، نەزەر سالمايدۇ.

ئىككىنچىسى بولسا، گۈزەللىكنى ھېس قىلىدۇ، ھېسسىي، ماددى تەرەپىدىن ھېس قىلىدۇ، چۈشىنىدۇ، ئەقىل قىلىدۇ.

ئۈچىنچىسى بولسا، بۇ گۈزەللىك، بۇ پۇختا ئىنتىزام، ھېساب، تەدبىر، پىكىر، ھەرىكەت قانۇنى، سىرلارنى تاپىدۇ.

تۆتىنچى بولسا، ئاۋۋالقى ئۈچ باسقۇچنى بېسىپ ئۆتۈپ، ئۇلارنىڭ ئەقلى كۆزى كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان، باشقىلارنىڭ خىيالىغا كېلىپ باقمىغان ئاجايىپ ـ غارايىباتلارنى ھېس قىلىدۇ، ئاسمان، يۇلتۇزلار تۈركۈمى، سامان يولى، قۇياش سىستېمىسى، پۇختا سەيرە قىلىش، قىلچە خاتالىق يوق دەپ چوقۇم بۇنى ئاللاھ ياراتتى دەيدۇ.

بۇلار تۆت دەرىجىگە بۆلۈنىدۇ.

بىرىنچىسى قارايدۇ، ئەقىل قىلمايدۇ، خۇددى ھايۋان، كالا.

ئىككىنچى دەرىجە بولسا، قارايدۇ، ئەقىل قىلىدۇ، ھايۋاندىن پەرقى بار.

ئۈچىنچىسى قارايدۇ، ھەرىكەت، نىزام، ھېسا، تەدبىرنى تاپىدۇ.

تۆتىنچىسى بولسا ماددى، ھېسسى ئالەمنىڭ ئارقىدا بىر كۈچنى پىلانلىغۇچى، باشقۇرغۇچىنى، ياراتقۇچى ئاللاھنى تونۇپ يېتىدۇ، ئاللاھ بار دەپ گۇۋاھلىق بېرىدۇ.

ئەنە شۇنىڭدەك قۇرئان ئوقۇغۇچىلارمۇ تۆت دەرىجىگە، تۆت قىسىمغا بۆلۈنىدۇ، بۇلارنى ھازىرلا كۆرگىلى بولىدۇ.

بىرىنچى، قۇرئاننى ئوقۇيدۇ، لەۋزى بىلەنلا، تىلاۋەت بىلەنلا كۇپايىلىنىدۇ، مەنىسىنى ئۇقمايدۇ، قارىسىغا

ئېتقاد قىلىدۇ. بۇ دەل بىرىنچى قىسمىغا، بىرىنچى پىرقىگە ئوخشايدۇ.

ئىككىنچى، كىشىلەر ئىككى سىنىپ بولسا، قۇرئاننى ئوقۇپ، ئۇنىڭ بالاغەتلىك، پاساھەتلىك لەۋزى گۈزەللىكىگە قىزىقىدۇ، ئىلمى بايان، ئىلىم، بەدئىيلىك، تەشبىھ، كىنايە تەمسىل مىساللىرىغا قاراپ ھەيران قالىدۇ. خۇددى، ئىككىنچى پىرقە، ئاسمان ـ زېمىننىڭ ھېسسى ماددى تەرىپىنى چۈشەنگەندەك، ھوزۇرلانغاندەك.

ئۈچىنچىسى بولسا، ھەقىقىي تەتقىق قىلىدۇ، تەپسىر قىلىدۇ، چۈشىنىدۇ، چوقۇم بۇلارنى ۋە بارچە كائىناتنى، ۋۇجۇدنى دەرسلىك قىلىش لازىم. ئىككى كىتابنى بىرلەشتۈرۈش كېرەك، ھەقىقىي مەنىسىنى بىلىش لازىم، دەپ قارايدۇ.

تۆتىنچى، ئالى قىسىم بولسا، زاھىرى، باتىنىي، موھكەم، مۇتاشابىھ مەنىسىنى، سىرلارنى، ئىشارەتلەرنى، كەلگۈسى خەۋەرلەرنى، ئىلمىي مۆجىزىلەرنى تېپىپ چىقىدىغانلار، ئىلگىرىكى ئىككى قىسىم كىشىلەرنىڭ ئىشىنى كىچىك چاغدىلا قىلۋېتىدۇ. ئاندىن تەرەققىي قىلىدۇ، ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە، سىرلارنى مەخپىي مەنىلىرنى تېپىپ چىقىدۇ، ماددى، ھېسسىي، زاھىرى تەرىپىگىلا قاراپ تۇرمايدۇ، چوڭقۇر تەتقىق قىلىپ، كەڭ دائىرىدە ئىزدىنىدۇ، خەلقئارالىق مەسىلىلەرنى تەھلىل قىلىدۇ، سىياسەتكە ئەھمىيەت بېرىدۇ، قۇرئان، ھەدىس، تەدبىردىن، نۇردىن پايدىلىنىدۇ، ئاللاھ، ھەممىمىزنى مۇشۇنداق ئالىي دەرىجىگە ئىگە قىلسۇن، ئامىن!

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يۇنان، رۇم، ئەرەب، ئالبانىيە، ئىنگلىز، فرانسىيە قاتارلىق شەرق، غەرب ئەللىرىنىڭ بارلىق پەيلاسوفلىرىنى تۆت دەرىجىگە ئايرىپ مۇنداق دەيدۇ.

بىرىنچى تائىپىسى، تايلىس، دىمگراتىس قاتارلىقلار، بارچە ئالەمنىڭ ئەسلى پارچىلانماس، يوقالماس بولغان، ھاۋا، سۇ، ئوت، زېمىن، تۇپراقدۇر، بۇ يەردە، ئىلاھى پەرىشتەكىلىش، پەيغەمبەر، تەقدىر دېگەنلەر يوق دەپ قارىدى، بۇلار ئۆز ئەينى ھايۋانغا ئوخشاش تۇنجى پەرق ھېسابلىنىدۇ.

ئىككىنچى تائىپە، بىزگە ھەقىقىي ئىلىم يوق، بىز مەڭگۈ ھەيرانلىقتا بارلىق نەرسە ئەسلىگە قايتقاندا، خىيالى دۇنياغا قايتىدۇ، ھەربىر ئادەم خالىغانچە، كۆز قاراش قىلسا بولىدۇ دېدى. بۇلار، سەپسەتچىلەر، ئەخمەقلەردۇر.

ئۈچىنچى، تائىپە بولسا، پىياغورس قاتارلىقلار بولۇپ، بۇ تەبىئەت دۇنياسىدا ھېساب بار، نىزام بار، ئىنجىنىرلىق بار، مۇھەببەت ـ نەپرەت بار، تارتىش كۈچى، ئىتتىرىش كۈچى بار، بارلىق ئالەمنىڭ ئەسلى ھېساب، مۇھەببەت ـ نەپرەت دېدى.

ئاندىن تۆتىنچى تائىپە، سوقرات، ئەفلاتون، ئارستوتىل قاتارلىقلار، ھېسابلىنغۇچىسىز ھېساب بولمايدۇ، ئىنتىزام بىكۈتكۈچىسىز نىزام بولمايدۇ، مۇھەببەت ـ نەپرەت، ھادىسىلەر، بۇ ئالەم بارلىق كائىنات بىر قىلغۇچىسىز، ياراتقۇچىسىز بولمايدۇ دەپ، بىر ئاللاھقا ئىقرار قىلدى.

دارۋىنچىلار بولسا، ھېسسى ماددا ئالدىدا توختاپ قالغان، ئەمما، ئۆزى توختاشقا تېگىشلىك جايدا توختىماي، ئالا ـ جوقا سۆزلىگەن، كەلسە ـ كەلمەس جۆيلىگەن كىشىلەردۇر. ئاللاھ بار، بىر دېگەن پەيلاسوفلارمۇ ئەمەل، ئېتقاد، ئەخلاقى، سىياسەتنى، قۇرئان، ھەدىسكە ياكى ئۆز ۋاقتىدىكى ساماۋى، دىنىي كىتابلارغا ئۆزىنى باسمىسا، قانۇن قىلمىسا، يەنىلا دىنسىز دەپ قارىلىدۇ، خۇددى مەككە مۇشرىكلىرىدەك ئۇلارمۇ، ئاللاھ بار، بىر دەيتتى.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ تۆت دەرىجىنىڭ جەمئىسىنى مۇنۇ تۆت دەرىجە ئاساسىدىن ئالغاندۇر.

ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام، ئەۋۋەل يۇلتۇزلارغا قاراپ، كاپىر قەۋملىرىگە تاقابىل تۇرۇش، ئۇلارغا قارشى ھۆججەت قىلىپ يېڭىشنى مەقسەت قىلىپ، بۇلار مېنىڭ ـ سېنىڭ رەببىم دېدى. ئاندىن ئايغا، ئاندىن قۇياشقا يۆتكەلدى، ئاخىرى بۇ ئۈچ دەرىجىدىن يۆتكىلىپ، مەن بارلىقىمنى ئالەملەرنى ياراتقان، ئاسمان ـ زېمىننى ياراتقان ئاللاھقا قاراتتىم دېگەن، ئەڭ يۇقىرى مەرتىبىگە كۆتۈرۈلگەن، بىز مۇسۇلمانلار مانا بۇ ئۈلگىگە

مانا بۇ دەرىجە، مەرتىۋىگە ئىقتىدا قىلىشقا بۇيرۇلغان، سىلەرمۇ لەۋزى ئۈستىدە زاھىرى مەنە ئۈستىدە توختاپ قالماڭلار، قۇرئان، بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيادا، دىندا، ئاخىرى تەرەققىي قىلىپ، ئاللاھ تەرىپىگە يەتتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىشى ئۈچۈن، يەنى روھى ئۆرلىشى ئۈچۈن، يەتتە ئاسمان ئۈستىدىكى جەننەتتە قارار تېپىش ئۈچۈن چۈشۈرۈلگەندۇر.

بىز ھازىر كائىناتتىكى ئاسمان ـ زېمىندىكى ئالامەتتىن بەھرى ئالغان ئالىملار توغرىسىدا ۋە بىز قانداق قىلىمىز؟ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىمىز دېگەن توغرىسىدا توختىلىۋاتىمىز.

ئۇنداقتا، بىز ئۆزىمىزگە بىر ئۇسلۇب ھازىرلايلى، مەسىلەن، مۇنداق: ئىنسانلار مائارىپ، مەرىپەتتە ئىگىز ـ پەس بولىدۇ. ئەمەل، خىزمەتتە ئىگىز ـ پەس بولىدۇ، مۇكاپاتمۇ شۇنداق، بىز قانداق تائىپىگە مەنسۇپ بولىمىز؟

ئاللاھ، قۇرئاندا، دېگىنكى، مەن سىلەرگە بىر ئىشنى ۋەز ـ نەسىھەت قىلايكى، ئىككىدىن ـ ئىككىدىن ياكى يالغۇز تەنھا تۇرۇپ، تەپەككۇر قىلىڭلار، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە تەپەككۇر قىلىڭلار، بىز مۇشۇ ۋاجىپنى ئىجرا قىلىمىز.

ئىنسان، ھېسسى، ماددى نەرسىلەرنى ئەقىل قىلىپ، ئاندىن ئۇنى توغرا تونۇپ، ئاندىن ئەقلى ئىشلارنى تەپەككۇر قىلسا، ئەقلىگە مەنسۇپ ئىشلارنى ۋە ئۇنىڭ ئىللەتلىرىنى تەتقىق قىلىپ ئىزدەنسە، يول ئىككى بولىدۇ، بىرى ئوڭ، بىرى سول ئوڭ تەرەپتىكى يول بولسا، ھىدايەت توغرا يولغا ئاپىرىدۇ، سول تەرەپ بولسا، دەل ئەكسىچە، ئازغۇنلۇق، گۇمراھلىققا ئاپىرىدۇ، چۈنكى، ئالەم، كائىنات ئىشلىرى ئىككى تۈر بولىدۇ. بىرسى، كۇللىيات، يەنە بىرسى جۇزئىيات بولىدۇ.

كۇللىيات دېگىنىمىز، ئىلاھى، ئاخىرەت، پەرىشتە، يەنە بىر ئالەم، پۈتۈن كائىنات مەسىلىلىرىنى ئەقىدە تەرەپىدىن تەتقىق قىلىش، ماددا، ھېسسى دۇنيانىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كېتىش، ئىنسان بۇ مەسىلىلەرنى تەپەككۇر قىلغانسېرى، تەتقىق قىلغانسېرى ھىدايەت تېپىپ، نۇر ئۈستىگە نۇر قوشۇلۇپ، شەكسىز ئىشەنچىگە ئېرىشىدۇ، ئاللاھقا يېقىنلىشىدۇ، كارامەت كۆرىدۇ.

جۇزئىيات مەسىلىلەرنى، كىچىك مەسىلىلەرنى كۆز ئالدىدىكى ماددى، زاھىرى مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلسا، تەپەككۇر قىلسا، ھەيران قالىدۇ، شەكلىنىدۇ، گۇمانلىنىدۇ، ئاخىرىدا، ماددىزىمچى تايلىسىدەك، دارۋىندەك، ماركىستەك، دىنسىز بولۇپ چىقىدۇ، ئۇ كۆڭلىدە مۇنداق مەسىلىلەرگە سوئال قويىدۇ، كىچىك باللار نېمە ئۈچۈن گۇناھسىز ئازابلىنىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن يامانلىق، ياخشىلىقنى بېسىپ چۈشىدۇ، نېمىشقا باتىل ئەھلى دىنسىزلار، دىندارلاردىن غالىپ كېلىدۇ. نېمىشقا بۇ پېقىر مۇسىبەت كۆرىدۇ، بۇ بايغا ھېچ ئىش بولمايدۇ، نېمىشقا بۇ دۆت كىشى باشلىق بولۇپ قالىدۇ، نېمىشقا بۇ ئاجىز، كۈچلۈك نېمىشقا بۇ قۇرت كىچىك بۇ تۆگە چوڭ، نېمىشقا پىل چوڭ تۇرۇپ، تۆت پۇتى بار، پاشا، كۇمۇتىنىڭ ئالتە پۇتى ئىككى قانىتى بار؟ يىلان، چايان، توڭگۇزنى نېمە ئۈچۈن ياراتتى، دېگەندەك ھېكمىتىنى بىر ئاللاھلا بىلىدىغان مەسىلىلەر ئۈستىدە ئويلىنىپ، جۇزئى مەسىلىلەر ئۈستىدە توختىلىپ، شەك ئۈستىگە شەك، بىلىمسىز كېسەل ئۈستىگە كېسەللىنى زىيادە قىلىدۇ.

بۇ ئىلىم ـ ھېكمەتنى پەقەت جۇزئى، ھېسسىي، ماددىي نەرسىدىن بۆسۈپ ئۆتۈپ، كۇللىي، مەنىۋى ماددا ئارقىسىدىكى ئىشلارنى تەتقىق قىلىپ، ئەقلى ئىشلاردا تەپەككۇر قىلغانلارلا تاپالايدۇ.

ئاۋۋال ئۆزىدىن باشلايدۇ، مەن نەدىن كەلدىم، قانداق كەلدىم، مېنى كىم پەيدا قىلدى، ئۆز جىسمى، ھەيكىلى، نەپسى، روھىغا ۋۇجۇدقا قانداق چىقتى، ئانا رەھىمىدە قانداق چاڭلاشتى؟ قانداق سۈرەت ھاسىل بولدى، روھ نەدىن كەلدى، بۇ دۇنياغا قانداق قىلىپ چىقىپ قالدى، كىم چىقاردى؟ ئۇ ئۆسىدۇ، باللىق بولىدۇ، قېرىيدۇ، چاچ ـ ساقىلىغا ئاق كىرىدۇ، ئاجىزلىشىدۇ، يەنە كىچىك باللىدەك بولۇپ قالىدۇ، ئاخىرى ئۆلۈپ كېتىدۇ، نەگە كېتىدۇ؟ ئۇ، بۇ جەرياندا، ياراتقۇچىنى تېپىۋالىدۇ، ئۇ زات، ھاياتلىق ئاتا قىلغۇچى، كامىل ھاياتلىق ئىگىسى، ياراتقۇچى، سۈرەت سىزغۇچى، رىزىق بەرگۈچى دېگەنلەر، ئاندىن ئۇ ئاناتومىيىگە قارايدۇ، بىئولوگىيىگە، ئاسترونومىيىگە، كائىناتقا، ئاستىن ـ ئۈستۈن ئالەمگە قارايدۇ، تەپەككۇر قىلىدۇ، خۇددى

بايىقىدەك نەدىن كەلدى، نەگە بارىدۇ، بىشى بار ئىكەن، ئاخىرى بولىدۇ، بۇ ھادىسىكەن، ياراتقۇچى بولىدۇ. چۈنكى، ھادىسە يوق ھالىتىدە ئۆزىنى پەيدا قىلالمايدۇ، بۇنداق پۇختا ھېساب، ئىنتىزام، سەيرە، ھەرىكەتلەر، كېلىپ ـ كېتىشلەر، ساماۋى كىتابلار، سىرلىق مۆجىزىلەر، بولۇپمۇ، قۇرئان، ئاخىرى ئەقلنى ئىشقا سېلىپ، تەپەككۇر نەتىجىسىدە بىر ئاللاھقا بويسۇنۇپ، ساماۋى كىتابلاردىن بايىقىدەك چىگىش سوئاللارغا جاۋاب تاپىدۇ.

ساماۋى كىتابلاردا مۇنداق ھېكايىلەر بار، ئىبرەت ئۈچۈن، كەلتۈرۈپ قويىمىز، چۈنكى، دىنىمىز توسمايدىغان قىسمىدىن. بىر پەيغەمبەر، بۇلاق بېشىدىن ئۆتۈپ سۇ ئىچىپ، تاغ چوققىسىدا ئولتۇرسا، بىر پارىس كېلىپ، بۇلاق بېشىغا چۈشۈپتۇ، ئۇ ئارام ئېلىپ بولۇپ، پۇل بار ھەميانىنى ئۇنتۇپ كېتىپ قاپتۇ، كېيىن باي، بىر پادىچى كېلىپ، ھەميانىنى ئېلىپ كېتىپ قاپتۇ، ئارقىدىن بىر قېرى شەيخ ئوتۇن يۈدىگەن ھالدا، كېلىپ، بۇلاق بېشىغا چۈشۈپتۇ، ناھايىتى كەمبەغەل بۇ قېرىنى كۆرگەن پەيغەمبەر ئىچىدە ھەي ئىبىست، ھېلىقى ھەميانىنى بۇ قېرى ئالسىچۇ دەپ قاپتۇ، ئارقىدىن، پارىس، پۇل يوقلىقىنى سېزىپ، يېنىپ كەپتۇ ـ دە، بۇ قېرى ئادەمنى سوراق قىلىپتۇ، بۇ شەيخ مەن ئالمىدىم دېسە، ئىشەنمەي، ئۇرۇپ، ئازابلاپ، ئۆلتۈرۈۋېتىپ ئاندىن كېتىپتۇ، پەيغەمبەر شۇ چاغدا، ئى رەببىم ئاللاھ، بۇ نېمە ئىش، بۇمۇ ئادىللىق بولامدۇ؟ دەپ، بايىقى ماددى زاھىرى تەرىپىگە قاراپ، تەپەككۇر قىلغانلاردەك، ھېكمەت سوراپ دۇئا قىپتۇ، ئىشنىڭ تېگى ـ تەكتىنى چۈشەنمەپتۇ، ئاللاھ، ئاندىن ۋەھى قىلىپ، بۇ پارىسنىڭ دادىسىنى بۇ شەيخ ئۆلتۈرۈۋەتكەن، شۇڭا، بۈگۈن بۇ پارىس بۇ شەيخنى دادىسىنىڭ قىساسىنى ئۆزى ئۇقماي ھەميانى دەپ ئۆلتۈرۈۋەتتى، پارىسنىڭ دادىسى بولسا، ھېلىقى پادىچىدىن شۇ پۇلچىلىك قەرىزدار ئىدى، شۇڭا پۇلنى پادىچىغا بۇيرۇدۇم، بۇلار مېنىڭ ئادىللىقىم دېگەن، مانا شۇنىڭ ئۈچۈن، پەيغەمبەر جىم تۇرۇپ تۇرغان.

يەنە بىر پەيغەمبەر كېتىپ بارسا، نۇرغۇن كىچىك باللار، سۇغا چۈمۈلۈپ ئويناۋاتقىدەك، ئارىدىن بىرسى ئەما بولۇپ، ئولتۇرۇپ قاپتۇ، پەيغەمبەرنىڭ ئىچى ئاغرىپ، ئى ئاللاھ، بۇ باللىنىمۇ ساق قىلساڭ دەپ دۇئا قىپتۇ، ئاللاھ دۇئانى ئىجاۋەت قىلىپ، باللىنى ساق قىپتۇ، بالا ساقىيىۋېلىپلا بىر كىچىك باللىنى سۇغا چۆمدۈرۈپ ئۆلتۈرۈپتۇ، ئاندىن يەنە بىرگە ھۇجۇم قىپتۇ، باللار قورقۇپ قېچىپتۇ، پەيغەمبەر، دەرھال قول كۆتۈرۈپ، ئى ئاللاھ، بۇ باللىنى ئۆز ئەسلىگە قايتۇرۇپ، ئەما قىلساڭ، دەپ دۇئا قىپتۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا مەن ئۆز ئىلىم ـ ھېكمىتىم بىلەن ئالدىن بىلىپ ئۇنى ئەما ياراتسام، سەن مېنىڭ تەقدىرىمگە قارشى دۇئا قىلىپ، ماڭا نارازى بولدۇڭ، ئەمدى كۆردۈڭمۇ، بىلدىڭمۇ، تەقدىرنىمۇ چۈشەندىڭمۇ دەپ كايىپتۇ، ئەنە شۇنداق ھېكايىلەر، مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن خىزىر ئەلەيھىسسالام ئارىلىقىدىمۇ يۈز بەردى، بىز بۇ مەسىلىنى بۇرۇنمۇ بىر قېتىم يازغان، مەقسەت، تەقدىرنىڭ سىرىنى، كائىنات ئىشلىرىنى ماددا، زاھىرى كۆرۈنۈشنىڭ ئاقىۋىتىنى، ئىلىم ـ ھېكمەت ھەقىقىتىنى، شەيئىلەر ھەقىقىتىنى بىرلا ئاللاھ، ئۆزى بىلىدۇ، ئۇ سىنايدۇ، بىز سىنىلىمىز، ئۇ سوراق قىلغۇچى، بىز سوراقتا تارتىلىمىز، ئۇ ھېساب ئالىدۇ، بىز بېرىمىز خالاس.

يۇقىرقى ئايەتتە، مۇنداق ئىشارەتمۇ بار.

ئاسمانلارنى ۋە ئۇنىڭ زىننىتىنى ئاللاھ قوغدايدۇ، شەيتاندىن ساقلىدى، شەيتاننى يىراق قىلدى، ئەمما، زېمىندىكى زىننەتتىن شەيتاننى نېرى قىلمىدى، ئۇنى ساقلىمىدى، بەلكى، شەيتاننىمۇ بۇ زىننەتتىن ساقلىمىدى، قوغدىمىدى، بەلكى، شەيتاندەك ئازدۇرغۇچى قىلدى، بىر قىسىم ئىنسى ـ جىن، شەيتان نەپسى، ھاۋايى ـ ھەۋەس، دۇنيا زىننىتى، ئالدامچى بولۇپ، كىشىلەرنى ھەقىقەتتىن، ئىلىم ـ ھېكمەتتىن، زور پايدىدىن، ئاخىرەتتىن، جەننەتتىن ھەتتا خالىق بولغان رەببىدىنمۇ ئالداپ ئازدۇرۇپ تۇرىدۇ، چوڭ توسقۇن، ھاڭ بولۇپ تۇرىدۇ، شۇڭا، بىز سىلەرنى دۇنيادىن، دۇنيا زىننىتىدىن، مال ـ دۇنيانىڭ ئازدۇرىشىدىن، ھاۋايى ـ ھەۋەس، نەپسى شەيتاندىن ئاگاھلاندۇرىمىز. ھەدىستە، دۇنيادىن، ئايال كىشىدىن ھەزەر قىلىڭلار دېگەن، چۈنكى، بىر قىسىم ئاياللارمۇ شەيتان ھەم زىننەتتۇر.

بۇ ئايەتتىكى ئاسمان، بىز بۇرۇن چۈشەندۈرگەن ئاسمان شۇ، رەسۇلۇللاھ چېكىپ چىققان ئاسمان، روھ ئۆرلىگەن ئاسمان، يەتتە ئاسمان، بۇ ئاسمان توغرىسىنى توغرىسىدا ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، بىز بىلمەيمىز. بۇ ئايەتتە، دۇنيا ئاسمىنىنى يۇلتۇز بىلەن زىننەتلىگەن، ئۇنداقتا، يۇلتۇز، ئاسماندا ئاسمان دېگەن نېمە؟ ئالىملار

بۇنى بوشلۇق دەپ ئاتاپ باقتى، ئەمما، ئايەتتە بوشلۇق، ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىدىكى نەرسە دەپ كېلىپ، ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىنى بوشلۇق قىلىپ ئىپادىلىدى، ئالىملار يەنە، ۋاكىئوم، يەنى ئەرەب تىلىدا (ۋشير) يەنى ئەسىر تارتىش كۈچىگە تەسىر كۆرسەتكۈچى، پۈتۈن ئاسمان جىسىملىرىنى بىر ـ بىرىگە زىچ باغلىغۇچى، بىر تەسىرلىك ماددا، ئالەم دېيىشتى، ئەلۋەتتە، بۇنىڭ ۋەزنى بار، ئالىملار تەخمىنەن مىسال قىلىپ، قىياس قىلىپ، بىر مىللىمېتىردا يەنى ئەسىرنىڭ ئاشۇ ئالەمنىڭ بىر مىللىمېتىردا 1000 تونىنا ئېغىرلىقتىكى زىچلىق، قېتىش ماددا بار دېگەن. يەنى، بىر مىللىمېتىرنى 1000 تونىنا دەپ ھېسابلىغان، ئەگەر بۇ ماددىغا ئايلانسا، پولاتتىن نەچچە ھەسسە كۈچلۈك، قاتتىق ماددا بولىدىكەن، چۈنكى، بۇ ئالەم، بارلىق سىستېمىلارنى زىچ تۇتۇپ تۇرىدۇ. ھەرىكەتلەندۈرىدۇ، ئۇنىڭ ئورنىدا پولات ئارغامچا بولسا، زېمىننى نەچچە ئايلاندۇرۇشقىمۇ يەتمەيدۇ دېدى.

بۇ ئەسىر دېگەن ئالەم، ماددا ئۈچۈن ئالىملار مۇنداق دېدى: (ۋاكىئوم، ھەقىقي بوشلۇق) ئەسىر دېيىلگەن.

1 ـ ئۇ سۈزۈك، 2 ـ ماددىغا سۈركىلىش يوق.

3 ـ قاتتىق، قېتىشىش، قويۇق، زىچ.

4 ـ پۇختا، مۇستەھكەم، چىدامىلىق.

5 ـ ھارارىتىمۇ يوق، ئاۋازىمۇ يوق، پۇراق، رەڭ يوق.

6 ـ تارتىش كۈچىنى، ماگنىتلىق دولقۇننى، توك دولقۇننى، نۇرنى، ئۇچۇر سىگناللىنى، ياخشى يەتكۈزگۈچى.

7 ـ ماددىلارنىڭ بىر ـ بىرىگە توشۇپ تۇرۇشنى، چىگىتىش رولى بار.

8 ـ خىمىيۋىلىك تارتىش كۈچىنىڭ ۋاستىچىسى.

9 ـ ھەربىر ماددىنىڭ بوشلۇقىغا ئۇ لىق تولغان.

10 ـ بۇ كۈچىنىڭ توغرىسىنى نېمىلىكىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ.

چۈنكى، بىز مۇسۇلمانلار بىلمىگەن نەرسە ئۈستىدە سۆز قىلمايمىز، بىلگەننى دەيمىز، بىلمىگەننى ئاللاھقا تاپشۇرۇمىز، نىيوتون دېگەن ئالىم، تارتىش كۈچىنى بايقىغاندا، بۇ توغرىدا مۇنداق دېيىشكە مەجبۇرلانغان.

بۇ تەسىرنى بىر تۇتاشتۇرغۇچى، يەتكۈزگۈچى، تەسىرلەندۈرگۈچىسىز ئالەملەرگە قۇياشتىن ياكى باشقا سىستېمىلاردىن ئۆزى يۆتكەلگەن دەپ تەسەۋۋۇر قىلالمايمەن، تارتىش كۈچى خۇددى بىر مۇستەھكەم پولات ئارغامچىغا ئوخشاپ كېتىدۇ، ئارغامچىنىڭ يەنە بىر ئۇچىدا نېمىلەر بار؟ بۇ بىز ئىنسانلار ئەقلىدىن تاشقىرى بىر ئىشتۇر، بەزىلەر ئاسمان جىسمىغا تەسىر كۆرسەتكۈچى بۇ ئەسىر ئىسىملىك ئالەم ۋەزنى ئېغىر، ھەرىكىتى تېز، زىچ بىر زەررىچىلەردىن تەركىب تاپقان دەپ باقتى.

جورجى توكىس سىرئولىسپىر لودىج، ماكسول، ماك كولاگ قاتارلىق ئالىملارمۇ كۆز قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويىدى.

ئاتوم تەتقىقاتچىسى، نىسپىيلىك نەزەرىيىسىنىڭ ئىگىسى ئېينىشتېين، ئەسىر دېگەن بىر ئالەم بوشلۇقىدىكى خىيالغا ئوخشايدۇ، ئۆزى مەۋجۇد، ئەمما، قانداقلىقىنى بىلگىلى بولمايدۇ دېگەن، ئۇ تەسىر بار، شۇڭا، ئالىملار ئۇنى ئەسىر دەپ ئاتىغان، يەنى تەسىر كۆرسەتكۈچى دېگەن مەنىدە.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ: بۇ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بىزنىڭ ئەقىدىمىز، ئاللاھ، قۇرئاندا دېگەندەكلا، ئاسمان مەۋجۇد، قۇرلۇشى پۇختا، كۈچلۈك، قاتتىق، ئۇ يۇلتۇزلار بىلەن زىننەتلەنگەن، جىنلارمۇ چىقالمايدۇ، قۇرئان ئايەتلىرى بولسا، بۈگۈنكى زامانىۋى كەشپىيات، يېڭى ئىلىم ـ پەنلەر تاپالمىغان

شەرھىيلەش، ئىزاھلاپ بېرىشكە كۆچىي يەتمىگەن بارلىق پەيلاسوفلار نېمە دېيىشىنى بىلمەي قالغان ھەققەتلەرنى مۆجىزلىك، سىرلىق مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ، ياكى بىر قىسمىغا ئىشارەت قىلىپ ئۆتىدۇ، بۇنى پەقەت تەتقىق قىلغان، ئىزدىنىپ كۆرگەن كىتاب خۇمار ئالىملارلا بىلەلەيدۇ، ئاللاھدىن ئالىملارلا بەك قورقىدۇ.

بۇ مەسىلىگە ئالاقدار بولغان نۇر مەسىلىسى ئۈستىدە توختىلىمىز. نۇر دېگەن بۇ نەرسە، ئاشۇ ئالەم بوشلۇقىدا ۋاكئۇمدا ھەرىكەت قىلىپ تۆرىدىغان ھەرىكەتچان زەررىچە، بۇ نۇرنىڭمۇ مۇساپىسى بولغاندەك، مەسىلەن: بىر سېكۇنتتا 300000 كىلومېتىردىن ئارتۇق ماڭىدۇ، خۇددى مۇساپىسى بولغاندەك، ۋەزنى، ئېغىرلىقى، مىزانى بولىدۇ. مەسىلەن: تۆمۈردىن ياكى مىسدىن چىقىۋاتقان توك كۈچىنى مىليون ياكى مىليارت ياكى ئاددى نەچچە يۈز مىڭ ئات كۈچىگە تەڭ دەيمىز. دېمەك، شۇ ئاتلار كۈچى سەرپ قىلغان ئىشلارنى قىلىدۇ دېگەن بولىدۇ، زاۋۇتلارنى، كان ـ كارىخانا، چىراغ، شامالدۇرغۇچ، ھەتتا پويىزلارنى ماڭدۇرىدىغان كۈچنى مۆلچەرلەيمىز، ئەنە شۇنىڭدەك ھازىر بىز ئۇنى ۋەزنىگە سالماقچى، باشقا ماددىلارنىڭ ۋەزنى، ئېغىرلىقى بولغاندەك، نۇرنىڭمۇ ئېغىرلىقى، ماددى، ھېسسى تەرىپى بار.

ئاددى مىسال: شام، چىراغ، بېنزىن، ھەتتا كۆيدىغانلار نەسلەر كۆيدۇرسە يوقاپ كېتىدۇ، مانا بۇ نۇرنىڭ، ھارارەتنىڭ ئېغىرلىقى، ۋەزنى شۇ، بىت كىلو بېنزىن دېگىنى بىر كىلو نۇر، ئوت، ھارارەت دىگىنى، نۇر زەررىچىسىنىڭ بىسمى بىلەنمۇ ئۆلچىنىمۇ، دوكتۇر جىيمىس جانىز مۇنداق دېگەن:

ئالىملار ھېسابلاپ كۆرىشىچە، ھەرقانداق ئېنىرگىيە، ئىسسىق، نۇر، ھارارەت مەنبەسى خوراپ تۆگىگەندەك، قۇياشتىنمۇ نۇر، ھارارەت كاملىماقتا، قۇياش يۈزىنىڭ ئۈچ كۆادرات سانتىمېتىردىن ھەر سېكۇنتتىغا 4000000 توننا نۇر، ھارارەت، ئېنىرگىيە كاملاپ، خوراپ تۆرىدۇ، بىر مىنۇتتا، 250000000 توننا نۇر، ھارارەت، ماددا خوراپ تۆرىدۇ دېگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، مۇنداق دەيدۇ: سۇبھانالا، ماشائاللا، قۇرئان ھەققەتەن مۆجىزە، راستىنلا رەببىم ئاللاھنىڭ سۆزى، بارچە كائىنات يوقاپ، ئاخىرلىشىپ تۆرغاندەك، بارلىق ھاياتلىقمۇ ئاخىرلىشىپ تۆرغاندەك، بېشى بار ھادىسە بولغان ھەرىكەتنى قوبۇل قىلغان بۇ ئوتلۇق جىسىم قۇياشمۇ، مۇشۇنداق كاملاپ ئاخىرى تۆگەيدۇ، يوقايدۇ، نۇرى ئۆچۈپ قالىدۇ، بۇ مۇقەررەر، ئايەتتە، سۈرە كۇۋۋىرات كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا، يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا دەپ ئېنىق كەلتۈرۈلگەن. يەنە تېخى، ئاي بىلەن كۈن بىرلەشتۈرۈلگەن چاغدا دېگەن يەنە بىر ئايەتتە، ھەر نەرسىنى ئەسلىگە قايتۇرۇش خاتىرلەنگەن، ئۇنداقتا، بەزى ئالدامچى يالغان پەيلاسوف، دوكتۇرلار قۇياش مانچە مىليون، مىليارت يىل ئۆچمەيدۇ، ئۇ دېگەن ئېنىرگىيە مەنبەسى، ئۆز ـ ئۆزىدىن تولۇقلايدۇ، باشقا پىلانېتلارغا سوقۇشۇپ، قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزلار سوقۇشۇپ، تولۇقلايدۇ، ئۇنداق قىلىدۇ، مۇنداق قىلىدۇ، دەپ جۆيلىشى، سىلەرنى ئالداپ قويىمىسۇن، قۇياش چوقۇم ئۆچىدۇ، چوقۇم يوقايدۇ.

پەلسەپە مەنتىق قائىدىسىدە، بېشى بار ھادىسە، نەرسە ھامىنى يوقايدۇ، دېگەن. ھەدىستە، ئاي بىلەن قۇياشنى بىرلەشتۈرۈپ، دوزاخقا سېلىپ، دىنسىز كاپىرلارنىڭ ئازابىنى كۆچەيتىش خاتىرلەنگەن.

دېمەك، بۇ ئاسمان زىنىنتى، ئاسمان ئۆزىمۇ ۋەيران بولىدۇ، يوقايدۇ، بۇلار ئايەتتە ئاسمان يېرىلغاندا، ئىشىك ئېچىلىپ قالغاندا، يۇلتۇز تۆكۈلگەندە، كۈن نۇرى ئۆچكەندە دەپ خاتىرلەنگەن، ئەممە پارىسىنى كۆرۈڭ، ئاخىردا بىز نۇر يوقامدۇ؟ ياقمۇ؟ دېگەن ئۈستىدە توختىلىمىز.

بىز يۇقىرىدا دېگەندەك، نۇر ھەرىكەت قىلىپ تۆرغۇچى، بىر سېكۇنتتا نەچچە يۈز مىڭ كىلومېتىر مۇساپىنى بېسىپ ئۆتىدۇ، قۇياشتىن ۋە باشقا قۇياشتىن باشقا نۇر، ئوت چىقىپ تۆرغۇچى يۇلتۇزلاردىن نۇر چىقىپ نەچچە مىليون يىلدا بۇ زېمىنغا يېتىپ كەلگەن بولۇشى مۇمكىن، ئاددىيسى، قۇياش بىزدىن 150 مىليون كىلومېتىر يىراق تۆرىدۇ، قۇياشتىن نۇر ھارارەت چىقىپ، سەككىز مىنۇت 18 سېكۇنتتا يەنى 500 سېكۇنتتا بىزگە يېتىپ كېلىدۇ، مۇشۇنداق تېزلىك سۈرئىتى بىلەن ئالەم بوشلۇقىنى ۋاكئۇمنى ئەسىر دېگەن ئاشۇ ئالەمنى ئايلىنىپ يۈرۈپ، بىزگە يېتىپ كېلىدۇ. بىز ئىنسانلاردىن باشقا ئالەمگمۇ يېتىپ بارىدۇ، مۇشۇ ئۇزۇن مۇساپىنى بېسىش جەريانىدا شۇ ئۇزۇن ۋاقىت ئىچىدە نەچچە مىليون يىللاردىمۇ بۇ نۇر ئۆچۈپ

قالمايدۇ، يوقاپ كەتمەيدۇ، چۈنكى، ئۇ نۇر، زەررىچە، جەۋھەر ماددا ھېسابلىنىدۇ، ماددىلار ئەسلىسى بولغان ساپ ماددا، بۇ نۇرنى ئاللاھ ياراتقۇچى، يوقاتسا ئەلۋەتتە يوقىلىدۇ، بولمىسا يوقاپ كەتمەيدۇ، ئاشۇ نۇر، ماددا يوقىمىغان يەردە، روھ، يەنى بىزدىكى جان نەگە يوقاپ كەتسۇن؟ ئۆلۈكلەر چوقۇم قىيامەت كۈنى روھى، جېنى كىرگۈزۈلۈپ قوپۇرۇلىدۇ.

تەنتاۋى بۇ تەتقىقاتىدا

جەۋزا يۇلتۇزلار تۈركۈمىدە بەزى يۇلتۇزلار يەنى قۇياش بىزنىڭ قۇياشىمىزدىن **25** مىليارت ھەسسە چوڭلۇقىنى، بىزنىڭ قۇياشىمىز بولسا، يەرشارىدىن بىر مىليون **300** مىڭ ھەسسە چوڭلۇقىنى دەيدۇ. قۇياشىمىز نۇرى ئۇ يۇلتۇز نۇرى ئالدىدا خۇددى كۈندۈزى قۇياش نۇرى ئالدىدا كىچىك شام يېقىپ قويغاندەك ئىش دېگەن، بۇ كائىناتتا، ئاسمان ئۆز ئىچىگە ئالغان يۇلتۇزلار تۈكۈملىرى ئىچىدە ئاجايىپ ـ غارايىپ كارامەت مۆجىزىلەر بار، گىرەلەشكەن، بىر ـ بىرىگە مۇناسىۋەتى بار، سىستېمىلار بار، ئوربىتىلار، ئاللاھ، ھەقىقەتەن ئاسماننى زىننەتلىدى، بۇنى سىلەر ئىلغار تېلىسكوپدا كۆرۈڭلار. ئىنشائاللا دېگەن.

سۈرە (ص) سات تەپسىرىدىكى بەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

ھەر ئىشتا ئىنساپ قىلىش كىشىنى توغرا يولغا يېتەكلەيدۇ، ھەقنى سۆزلىتىدۇ.

ئىمانىڭىزنى كۈچەيتىدىغان مۆجىزە ئۆز جىسمىڭىزدا بار.

يَدَاوُدُ إِنَّاجَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الاَرْضَ فَاُحْكُم بَيْنَ اُلنَّاسِ بِاُلْحَقِّ وَلاَ تَتَّبِعُ اُلْهَوَى

ئى داۋۇد، بىز سېنى زېمىندا خەلىپە قىلدۇق، كىشىلەر ئارىسىدا ھەق بىلەن ھۆكۈم قىل، ھاۋايى ـ ھەۋەسكە ئەگەشمە، ئۇ سېنى ئاللاھنىڭ يولىدىن ئازدۇرىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتە، ئاللاھنىڭ ئادىللىقىنى، زەررىچىلىك ياخشى ـ يامانغا جازا، مۇكاپات بېرىشىنى، پەرىشتىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ بۇيرىقى بىلەن ئىشلارنى ئادىل بېجىرىشىنى، رەسۇلۇللاھنىڭ ئادىل ھۆكۈم چىقىرىشىنى، تۆت خەلىپىنىڭ ئادىللىقىنى، شۇرەيھ ىفازىينىڭ خەلىپە ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا قارشى ھۆكۈمدە ئادىل بولۇشىنى، تارىخىدىكى ساھابە، تابىئىن، ئۇندىن كېيىنكى ئادىل قازىلارنى كەلتۈرگەن، بىردىن ئەمەلىي تارىخ ئارقىلىق مىسال كەلتۈرگەن، داۋۇد ئەلەيھىسسالام بىلەن سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆكۈم چىقىرىشى، سۇلايمان ئەلەيھىسسالام توغرىسىنى تېپىپ ئادىللىق قىلىشى، ھەممىگە مەلۇم خەلىپە بولۇش، قازى بولۇش، ھوقۇق، ئەمەل تۇتۇش جەريانىدا ئادىل بولۇش، بۇنىڭ ئۈچۈن، تەكەببۇر بولماسلىق لازىم، ھۆكۈم چىقارغاندا، ئىككى تەرەپكە تەڭ قۇلاق سېلىش لازىم، ھۆكۈم قىلىۋېتىپ، غەزەپ قىلماسلىق لازىم، قازى، ھاكىملار قەتئىي پارا ئالماسلىق لازىم، كىتابدا كەلگەن ھۆكۈمنى ئۆزگەرتمەسلىك لازىم، ئۆز تۇققانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ ئادىل ھۆكۈم قىلىش، يان باسماسلىق، ئادىل گۇۋاھلىق بېرىش، ھەققەتتە باش كەتسىمۇ چىڭ تۇرۇش لازىم، بۇنىڭ ئۈچۈن، ھازىر تىببىي ئىلمىنى، بىئولوگىيە، پىسخولوگىيىنى، رازۋېتچىك ئىلمىنى، ئىز قوغلاش، دىلو پاش قىلىش، دەلىل ـ ئىسپاتنى زامانىۋى ئۇسكۈنە بىلەن ئىسپاتلاش، مەسىلەن: بارماق ئىزى، خەلق ئارىسىغا چوڭقۇر چۆكۈپ تەكشۈرۈش، پىتنە ـ پاساد، قۇرۇق يالغان تۆھمەت سۆزلەرگە قەتئىي ئىشەنمەي، ئەمەلىي دەلىل ـ ئىسپات بىلەن بىر تەرەپ قىلىش، چېقىمچى، سۇخەنچىنى ياندىن نېرى قىلىش لازىم.

بىز مۇسۇلمانلار، ئوقۇتقۇچىلار، قانداق ئىمام، باشلىق، قانداق قازى، خەلىپە، دىنى رەھبەر تەربىيىلەشكە قاتتىق ئەھمىيەت بېرىشىمىز لازىم، ئۇلارنى زادى قانداق تەربىيلەيمىز؟ كىملەرنى ئۇلگە قىلىمىز؟ ئۇلارنى زادى كىم تەربىيلەيدۇ؟ كىم ئىمام بولۇشقا، كىم خەلىپە، قازى، ئەمىر بولۇشقا، كىم ئۇستاز، ئوقۇتقۇچى بولۇشقا لايىق، قىش دېگەن قەلبىدىن چىقىدۇ، ئاتا ـ ئانا، ئۇستاز تەربىيىسى بەك مۇھىمدۇر. ئەلۋەتتە، ئاللاھنىڭ كىتابى، قۇرئان، پەيغەمبەر سۈننىتى، ھەدىس، ساھابىلەر، تابىئىنلار، ئادىل قازى، خەلىپە، دىنىي رەھبەرلەر، ياخشى ئۇلگە بولالايدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن، شۇلارنىڭ ھاياتىدىن تاللانمىلارنى، تارىخنى بولۇپمۇ ھەقىقىي ئادىل توغرا ئەقىدىسى ساپ تارىخنى لازىم تۇتۇش كېرەك.

ئادىل ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن، ئادىل رەھبەر بولۇش ئۈچۈن، ھازىرقى ئىلىم ـ پەننى ھەرخىل تەتقىقاتنى بىلىش شەرت، بولۇپمۇ كىشىلەر يەنى جىنايەتچىلەرمۇ قاتتىق ساختىلاشتى، تەرەققىي قىلدى، خەلقئارالاشتى، ھەتتا، ھەمكارلاشتى، بىزمۇ بۇنىڭغا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن تەرەققىي قىلىشىمىز، كۈچ تېپىشىمىز، خەلقئارالىششىمىز، ھەمكارلىششىمىز لازىم. نەپسىنىڭ، ھاۋايى ـ ھەسەنىڭ كەينىگە كىرمەسلىكتە رەسۇلۇللاھنى، ساھابىلەرنى دورىشىمىز لازىم. چۈنكى، جىنايەتچىلەر ئادىل قازىنى ئازدۇرۇش ئۈچۈن، پارا بېرىشتىن باشقا، نۇرغۇن قەبىھ ۋاستىلەرنى ئىشقا سالىدۇ، ئۇنىڭ بىرى، ئىسلام دىنى قاتتىق ھەزەر قىلدۇرىدىغان ئايال كىشى، ھەرخىل پىتنە ـ پاسادلاردۇر. كىشىنى ئازدۇرىدىغىنى، دۇنيا، ئايال، مال ـ دۇنيا، نەپسى، ھاۋايى ـ ھەۋەس، شەيتان قوشۇمچە مەۋجۇد، ئىنسان ئىككى ئېغىزغا كېپىل بولسا، يەنى ئېغىزنى، گېلىنى، قورسىقى، يەنە بىرسى ئەۋرەت، مۇشۇ ئىككى ئېغىزغا چىڭ ساقلاشقا كېپىل بولسا، ئۇنىڭغا

جەننەت بىلەن كېپىل بولغىلى بولىدۇ. رەسۇلۇللاھنىڭ ئۆزىنىڭ ئاچلىق، نامراتلىق دەردىنى تارتىشنى، ئاچ قورساق، خەندەك كولاشلىرى، نەچچە يۈز ساھابىلەر ئاچ قېلىپ، ئۇسسۇز قېلىپ، ئۇلارغا تاماق، سۇلارنىڭ مۆجىزە يولى بىلەن كۆپىيىشى، ئائىلىسىدە يىگۈدەك نەرسە يوق، تاماققا ئوت ياقالماسلىقى، ھەتتا ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا، جەڭ كىيىمنى يەيدىغان تائام ئۈچۈن، يەھۇدىينىڭ نەزلىدە گۆرۈگە قويۇپ، شۇ چاغدا جان ئۈزۈشى، ھېچ مال ـ دۇنيا قالدۇرماسلىقى، نۇرغۇن ۋەسىيىتى، مال ـ دۇنيا، ئايال، نەپسى، شەيتانلارنىڭ ئازدۇرۇشىدىن ھەزەر قىلدۇرۇشى، ئەمەلىي ۋە ئىغزاكى يوليورۇقلىرى، ساھابىلەرنىڭ بولۇپمۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئاددىي يەپ، ئاددىي كىيىپ، تەقۋالىق بىلەن ئادىل خەلىپە بولۇشى، قازىلىرى بولسا، تېخىمۇ چىڭ تۇرۇشى لازىم ـ دە، ئەلۋەتتە، بۇ ئادىللىققا ئاشۇ نەپسىنى يىغىش، ئاددىي يەپ ـ ئىچىش ئادىتى، كىيىش، ئاددىي قۇرۇلۇش قىلىش لازىم كېلىدۇ. دىن خىزمىتىنى قىلغان كىشى، كەسىپ قىلمىغاندىكىن قول ئېلىكىدە بىرەر نەرسە بولمايدۇ، ئۇ نامرات، پېقىر كېلىدۇ، ئۇ ئاخىرەتكە تۇرغاندىكىن، دۇنيادىن قۇرۇق قېلىشى تۇرغانلا گەپ، شۇنىڭ ئۈچۈن، سەۋرە قىلىش مۇھىم.

مانا مۇشۇ، ئەمەلىي دىنى خىزمەت، جاپالىق ئىشلەش، تائەت ـ ئىبادەتكە سەۋر قىلىش، ياكى ئاشۇنداق نەپسىنى يىغىشدا هارامدىن ۋاز كېچىشدە سەۋر قىلىشنىڭ مۇھىملىقىدىن، ئاللاھ بۇ سۈرىدىكى [پ] ساد ھەرپىنى بىر سەپىرىگە ئىشارەت قىلغاندۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ساد ھەرپىنى ئاشۇ ئادىللىقتىكى سەۋرگە ئىشارەتتۇر دېگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، كەلتۈرگەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئائىلە ئىشلىرى، بولۇپمۇ، تاماق ئىستېمال قىش، ئاز يېيىش، قورساقنى ئاچ قويۇشتەك ئەھۋاللىرىغا مۇناسىپ يېگى ئىلىم ـ پەن كەشپىياتىنىڭ ھەدىس بىلەن ئوخشاش چىقىشى، ئۇنداقتا مۇسۇلمانلار بارلىق ئىشلىرىدا بولۇپمۇ تۇرمۇش، يەپ ـ ئىچىش، سالامەتلىك، داۋالىنىش، تىببىي ئىشلاردا ھەدىسكە، ئىسلام يوليورۇقىغا مۇراجىئەت قىلىشى لازىم، دەپ، سۈرە شۇئەرادىكى ئەگەر كېسەل بولسام، رەببىم شىپالىق ئاتا قىلىدۇ دېگەن ئايەت، سۈرە ئەئرابدىكى يەڭلار، ئىچىڭلار، ئىسراپ قىلماڭلار دېگەن ئايەت، تائام توغرىسىدىكى نۇرغۇن ھەدىسلەرنى كەلتۈرۈپ، ئاندىن ھازىرقى، تىببىي ئالىملار، دوكتۇرلارنىڭ نەسىھىتىنى بىزلەرگە تەقدىم قىلغان.

ئالىملار، تىبابەت ئۇسۇلىدا داۋالاش، ئەزانى بىر خىل كېسەلدىن يەنە بىر كېسەلگە گىرىپتار قىلىشى مۇمكىن دېگەن، ياكى بىر خىل ھالەتتىن يەنە بىر خىل ھالەتكە يۆتكەش، ئۇنداقتا، داۋالىنىش چارىسى، ئاللاھ شىپالىق ئاتا قىلىدۇ، دېگەن ئۇسۇل بويىچە، تەبئىي ھاۋا، نەپەس تەبئىي، شارائىت، مۇھىت تەبئىي، يەرلىك يېمەكلىكلەر، مۇھىم داۋادۇر. دوكتۇر كەيسىر مۇنداق دېگەن: بەزى ئەھۋاللاردا دورا، ئوكۇلدا داۋالىنىش، كېسەلدىن خەتەرلىكرەك بولۇپ قېلىشى مۇمكىن، ئىنسانلار ئامال بار، كېسەلدىن ساقلىنىشى، ئۆزىنى ئاسرىشى، كېسەل بولۇپ قالسا، تەبئىي ئۇسۇلدا داۋالىنىشى ياخشى دېگەن.

دوكتۇر، ھەيج، كېسەل داۋالاشنىڭ ياخشى چارىسى، ئۇ كېسەل ئىستېمال قىلىۋاتقان زەھەرلىك ماددىنى توختىتىش، كېسەل ئامىلىنى ئۈزۈپ تاشلاش دېگەن.

دوكتۇر كانتانى، مۇنداق دەيدۇ: كېسەلنى داۋالاش چارىسى، پايدىلىق ماددىلارنى، ئوزۇقلارنى ياخشى يەتكۈزۈش، ئىنسانغا زىيانسىز دورىلارنى ئىشلىتىش، بۇلغانغان ھاۋادىن نېرى قىلىپ، ئوكسگېننى ياخشىلاش دېگەن.

دوكتۇر كوھىن، كېسەللەرنىڭ ھەممىسى بىر سەۋەبدىن بولىدۇ، داۋالاش چارىسىمۇ بىرلا سەۋەب كۆپايە قىلىدۇ دەپ كېسەللەرنىڭ پەيدا بولۇشىغا سەۋەب بولغان نەرسە، ئىنسان جىسمىدا شۇ جىسمىغا نا تونۇش جىسىملارنىڭ مىكرۇپ، ھايۋانلارنىڭ كىرىۋېلىشى، بىرلىشىپ چۇجۇم قىلىشىدۇر، داۋالاش چارىسى بولسا، شۇ ناتونۇش جىسىملارنى، مىكرۇپ، ھايۋانلارنى كىرگۈزمەسلىك، ياكى ئىنسان جىسمىغا زىيانسىز ھالدا، ئۇلارنى يوقىتىش بگەن.

ئالىملار بىردەك، كۆكتاتلارنى، ئۆسۈملۈكلەرنى ئىستېمال قىلىش، مېۋە ـ چېۋىلەرنى ئىستېمال قىلىش، كېسەلنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ۋە ئۇنى داۋالاشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى دەپ قارىغان، ئاللاھ، بۇ ئىلمنى بىزگە،

ھەسەل ھەرىسى سۈرە نەھلدە كۆرسىتىپ بەرگەن، رەسۇلۇللاھمۇ نۇرغۇن ئۆسۇملۇك، مېۋىلەرنى تىلغا ئېلىپ شىپا بار دېگەن.

قۇرئان كەرىم سۈننىتى، رەسۇلۇللاھنىڭ تەلىماتىدا بىزگە، تېبابەت جەھەتتىن نۇرغۇن تەلىماتلار بېرىلگەن، مەخسۇس تېبابەت كىتابۇتتىببىي دەپ، باب، پەسىل قىلىپ يېزىلغان، بۇلار ئىچىدىن بىر قىسىم مۆجىزىلەر ئاشكارىلاندى. گۇناھ، مەئسىيەت، زىنا، پاھىشە كۆپىيىپ كەتكەن قەۋمدە ئۇلار كۆرۈپ باقمىغان كېسەللەر ئاشكارىلىنىدۇ دېگەن، ھەدىسنىڭ مۆجىزىسىنى مەن تور بېتىدىن كۆردۈم، ئامېرىكا، ئافرىقا ئەللىرىدە قالايمىقان يەپ ـ ئىچىش، زىنا، پاھىشە بولۇپ، ئۇلاردا ھەقىقەتەن كۆرۈلۈپ باقمىغان كېسەللەر ئاشكارىلانغان، ئۇلارنىڭ بىر مىسالى ئەيدىز.

بۇ تور بېتىدە ئاشۇ ھەرخىل كېسەللەرنىڭ سۈرئىتى، رەڭلىك ھالدا چۈشۈرۈلگەن بولۇپ، كىشىنى قورقىتىدۇ، زىنا، پاھىشىمۇ، گۇناھ، مەھسىيەتمۇ، ئىسراپخورلۇقمۇ، ھەرخىل كېسەل پەيدا قىلىدۇ، بولۇپمۇ داۋاسىز كېسەللەر يۈز بېرىدۇ، بىز ئىبرەت ئېلىشىمىز، مەسخىرە قىلماي، ئۆزىمىزگە پۇختا، ھېزى بولۇشىمىز لازىم.

دوكتۇر ھىندى ھەيدى مۇنداق دېگەن: ئىنسانلار ئۆز ھاياتى، سالامەتلىكى ئۈچۈن، يېمەك ـ ئىچمەككە قاتتىق دىققەت قىلىشى كېرەك. چۈنكى، ھاياتلىق، سالامەتلىك، غىزا ئۈستىگە قۇرۇلغان، بۇنىڭدىكى كىچىككىنە خاتالىق، قورقۇنۇشلۇق، قەبىھ كېسەللەرنى پەيدا قىلىدۇ دېگەن.

ياۋرۇپالىق تېۋىپلار، ئىنسانلار، گۆش، تۇخۇم، سۈت، بېلىق قاتارلىق ئاقسىل ماددىسى كۆپ تائاملارنى ئىستېمال قىلىش ئارقىلىق ئۆز ۋۇجۇدىغا ناھايىتى كۆپ زىيان سالىدۇ دېگەن، نىرۋا، قان كېسىلى، قاندا ماي كۆپىيىپ كېتىش، جىگەر، بۆرەك، ئاشقازان كېسەللىرى، يېپىشكە نان، چاي، كۆكتات، سەي، مېۋە ـ چېۋە يەيدىغان نامرات دېھقانلارغا، سەھرادىكى كىشىلەرگە قارىغاندا، شەھەردىكى تۇرمۇشى ئالىي ئۆتىدىغان كادىرلاردا، باي، تىجارەتچىلەردە تۆت ھەسسە ئارتۇق ئىكەن، بۇندىن باشقا، ئۇششاق كېسەللەرمۇ كۆپ، سەۋەب، لەززەتلىك تائاملارنى كۆزى تويماي، نورمىدىن ئارتۇق يېيىش، قورسىقىنى بەك تويغۇزۇپ، ساپ ھاۋادا تىنالماسلىقتۇر، نەپەس ئالالماسلىق، مۆئمىن بىر ئۈچەيگە يەيدۇ، كاپىر، مۇناپىق يەتتە ئۈچەيگە يەيدۇ دېگەن ھەدىسكە ئوخشاش، ھەدىس، تەلىمات، يولىيورۇقلا بويسۇنمىغانلىقتا، نەپسى بىلەن بولۇپ كېتىپ، راھەتتىن قورسىقى چىقىپ كەتكەن، سىمىز ئالىملارنى ئاللاھ ئۆچ كۆرىدۇ دېگەن ھەدىس بار، بۇ ھەدىس، مۇسنەد ئەھمەتتە بار.

ئىسلام دىنى يۇقىرقى لەززەتلىك ھالال تائاملاردىن چەكلىمەيدۇ، ئەمما، ھېسابدا نورمال بولۇشنى، ئىسراپ قىلماسلىقنى، يەپ ـ ئىچىش ئۈچۈن ياشىماي، ئېسىل ھاياتتا ياشاش ئۈچۈن، تائەت ـ ئىبادەت ئۈچۈن، يولىدا يېيىشنى تەكىتلەيدۇ.

دوكتۇر چاستون دورپىل، تائامنى ھەددىدىن ئارتۇق يەۋتىش، ئىنسان جىسمىدىكى زەھەرلىك جاراھەتتۇر دېگەن.

پەيلاسوف سىنىكى، ھاياتىمىز ئەسلى ئۇزۇن ـ قىسقا ئەمەس، ئەمما، بىز ئۆز قولىمىز ئارقىلىق ئۇنى قىسقارتىۋېتىمىز دېگەن، بۇ ئەلۋەتتە، جىنايەت، گۇناھ، زەھەرلىك ماددا، ئەپيۇن، كوكايىن، خىروئىن، تاماكىلارنى، ھاراقلارنى ئىستېمال قىلىشنى ئاشۇنداق نەپسىنى يىغالماي، ئۆز ـ ئۆزىنى كېسەل قىلىشنى كۆزدە تۇتىدۇ.

ھازىرقى ئالىملار، سۈنئىي ئۇسۇلدا، ئېلىپ بېرىلغان زىرائەت، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتى، پارنىكلىق كۆكتاتلار، خىمىيۋى ئۇسۇلدىكى ئوغۇتلاش، بىر قىسىم ئىنسانلارغا پايدىلىق، قۇشلارنى ھاشارەتلەرنى، ھەرخىل دورىلار، بىلەن يوقىتىۋېتىش، ئىنسانلارغا چوڭ زىيان سېلىشتۇر دەيدۇ. بۇنىڭدىن قانداق ئاپەتلەر كېلىپ چىقىدۇ؟ بىز بىلمەيمىز، بەلكى، يۇقىرقى پەيلاسوف دېگەندەك، ئۆز ئۆمرىمىزنى، ھاياتىمىزنى، ئۆزىمىزنى قىسقارتىۋاتقان بولىشىمىز مۇمكىن.

قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەيلى مەجبۇرىي پۈتۈلگەن كائىنات ئىشلىرى بولسۇن، مەيلى ئۆز

ئىختىيارى ئۆزىمىز قىلغان ئىشلار بولسۇن، ھەممىسى «لەۋھۇلمەھپۇز»دا پۈتۈلگەن. ئاللاھ، ئالدىن بىلىپ يازغان، تەقدىردىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. يۇقىرقى ئىشلار بەلكىم، ئۆزىمىزگە زۇلۇم قىلماسلىق، ئادىل بولۇشقا كىرىدىغاندۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى ئىبلىس شەيتانىنىڭ مۇنۇ سۆزىنى، ئاللاھ بىزگە نېمە ئۈچۈن كەلتۈرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئىززىتىڭ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇلارنىڭ ھەممىنى ئومومىيۈزلۈك يەرشارى بويىچە ئازدۇرىمەن، دېگەن سۆزى، قاراڭلار، راستىنلا خەلقئارالىق، ئومومىيۈزلۈك ئازدۇردى، كاپىرلار، دىنسىزلار، مۇناپىقلار زادى ئازدى، ئۇلار بىرلىشىپ خەلقئارالىق بىرلىشىپ، ب د ت نى، مۇسۇلمانلارغا قارشى قۇرغاندەك، ئىسلامغا قارىش ھۇجۇم قىلىپ، راستىنلا ئازدى.

ئەمما، مۇسۇلمانلارمۇ ئىسلام دۆلەتلىرىمۇ ئازدى، ئىتتىپاقلاشمىدى، كاپىرلاردىن قورقتى، ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلمىدى، ئاللاھ، ئۇلارغا زاپاس بايلىقلارنى يارىتىپ بەرسىمۇ، ھەر تەرەپلىمە كىرىم يولىنى ئېچىپ بەرسىمۇ، ئۇلار يەنىلا نامراتلىقدىن قورقتى، يۈز ـ ئابرۇي، باشلىقلىق، راھەت، نەپسى ئۇلارنى ئالداپ، ھەر قىسىم پەتۋالارنى چىقىرىپ، ئۆزىنى، ئۆزگىنىمۇ ئالداپ ئازدى. بۇ پەتۋالارنى ئايەت، ھەدىسنى، ساھابىلەردەك، تابىئىنلاردەك چۈشەنمىدى، ئۇلار بىلمەسمىدى؟ دەلىلنى قايىل قىلسىمۇ، تارىخقا قاراپ باق، ساھابىلار، تابىئىنلار قانداق چەشەنسە سەنمۇ شۇنداق چۈشەن.

مەقسەتكە كەلسەك، رەسۇلۇللاھ، مۆئمىنلەر ئۆزئارا دوستلۇق، كۆيىنىش، رەھىم ـ شەپقەت قىلىشدا بىر جەسەتكە ئوخشايدۇ، ئەگەر بىر ئەزا كېسەل بولسا، پۈتۈن جەسەت، قىززىپ ئۇيقۇسىز قېلىپ، بىئارام بولىدۇ، دېگەن. (بۇخارى، مۇسلىم).

ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىلەر مۆئمىن بولمىغىچە، جەننەتكە كىرەلمەيسىلەر، ئۆزئارا دوستلاشمىغىچە مۆئمىن بولمايسىلەر، ئەگەر، ئەمەل قىلساڭلار، سىلەرنى دوستلاشتۇرىدىغان بىر ئىشقا سىلەرنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟ ئۇ بولسىمۇ، سالامنى ئاراڭلارغا كۆپ قىلىڭلار، (مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى)

مېنىڭ ئۇممىتىم يامغۇرغا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ ئەۋۋىلى ياخشىمۇ يا ئاخىرى ياخشىمۇ بىلگىلى بولمىغاندەك، بۇ ئۇممىتىمدىن ئاخىرىدىمۇ ياخشىلار چىقىدۇ دېمەكچى. بۇنداق ھەدىسلەر، ئايەتلەر بەك كۆپ، ئېتىقاد قىلىش، دوستلىشىش، سالامنى شەخسلەر ئارا ئەمەس، دۆلەتلەر ئارا، خەلقئارا قىلىش، دۇناي بويىچە مۇسۇلمانلار باردى ـ كەلدى قىلىش، ھەمكارلىشىش، يالغۇز جەڭ، ئۇرۇش ئىشىدا ئەمەس، بەلكى، ئىلىم، كەشپىيات، تەرەققىيات، تىجارەت، ھۈنەر ـ كەسىپ، بارلىق ئىشلاردا، ئۇلار بىر جەسەتتەك، ھەمكارلىششى، كۆيىنىشى لازىم.

قاراڭلار، رادىئو ـ تېلېۋىزور، تېلېفون، كومپيۇتېر تور بېتى، قاتارلىق ئالاقىلىشىش، ئۈچۈر مۇلازىمىتى، دۇنيا مۇسۇلمانلارنى بىرلەشتۈرگىسى، خۇددى بىر جەسەتتەك ھەمكارلاشتۇرغۇسى، سالامنى دۇنياۋى، خەلقئارالىق قىلدۇرغۇسى، ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، ئۆزئارا ئىلىم ـ پەن ئالماشتۇرۇپ، تەرەققىي قىلدۇرۇپ، غەلىبە ئاتا قىلغۇسى، بىز بارلىق مۇسۇلمانلارنى، دىنىي ئۆلىمالارنى بارلىق، مەن مۇسۇلمان دەپ داۋا قىلىدىغان ھەر قايسى مەزھەبلەرنى تور بېتى ئارقىلىق ئالاقىلىشىپ، ھەمكارلىششقا، ئىتتىپاقلىششقا، ئۆزئارا كۆيۈنۈشكە، پايدا يەتكۈزۈشكە، ئىسلام دىنى ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ كەلىمىسىنى ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلار غەلىبىسى ئۈچۈن، جەننەتنى ئاللاھنىڭ جامالى ئۈچۈن، خىزمەت قىلىشقا، جان، مېلى بىلەن بەدەل تۆلەپ، ھەق ئۈچۈن تەييار تۇرۇشقا چاقىرىمىز، ئاللاھ ئاسان قىلسۇن، ئامىن!!!

سۈرە زۇمەر تەپسىرىدىكى بەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى بسم الله نىڭ تەپسىرىدە مۇشۇ سۈرىنىڭ قىسقىچە مەزمۇنلىرى ئۈستىدە توختىلىپ، ئاللاھ رەھمەت يۈزىسىدىن كائىنات كىتابىنى قولىمىزدىكى ئوقۇلۇۋاتقان كىتاب بىلەن شەرھىيلەپ بىزگە مەلۇمات، يولىيورۇق بەرگەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر دانە چۇمۇلىنىڭ **400** كۆزى بارلىقىنى، بىر دانە چىۋىننىڭ **4000** كۆزى بارلىقىنى، ئىلھام قىلغاندۇر، ئىلىم ـ ھېكمەت، كەشپىياتلار ئاتا قىلغاندۇر.

بۇ بەلكىم بسم الله نىڭ **114** قېتىم تەكرارلىنىشىنىڭ سىرىدۇر، ئىنسانلار ياخشى كۆرىدىغان مەھبۇب بەش خىسلەتتىن بولىدۇ، ناھايىتى گۈزەل بولۇش، يېتىشكەن ئالىم بولۇش، كۈچلۈك، باتۇر بولۇش ياكى ياخشىلىق قىلغۇچى، ياخشى كىشى ياكى ياخشى كۆرگۈچى بىلەن مەھبۇب ئوتتۇرىدا ئۆزلىرىلا بىلىشىدىغان باشقىلارغا نامەلۇم بىر سىر بولۇشتۇر، ھەممىسى، باقى ئەمەس، ئەزلى ئەمەس، ئۇلارنىڭ كېلىش مەنبەسى بار، بۇ بىز مۇنۇ ئايەتتىن تاپىمىز. ئاخىرى قايتىدىغان جاي، پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدۇر، دېمەك، گۈزەللىك، ئىلىم ـ ھېكمەت، كۈچ ـ قۇۋۋەت، ھەممىسى ئاللاھ تەرەپىدىن كەلگەن، ئاللاھ تەرىپىگە قايتىدۇ، ئۇنداقتا، بۇ بەش خىسلەتنىڭ ئىگىسى، ئاساسى، مەنبەسى، مېھرىبان ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش، ئۇنىڭ دىدارى ئۈچۈنلا خىزمەت قىلىش، ناھايىتى شەرەپلىكتۇر.

بىز يۇقىرىدا دەپ ئۆتكەندەك، ئاللاھدىن ئالىملارلا قورقىدۇ، شۇنداقلا، ئالىملار پەيغەمبەر ۋارىسى، ئالىملارلا ئاسمان ـ زېمىندىكى بارلىق مەخلۇقلارنى تەتقىق قىلىپ، ئىزدىنىپ يۇقىرىقى بەش خىسلەتنى تېپىپ چىقىپ، بىر ئاللاھنىلا ياخشى كۆرىدىغان بولىدۇ، ئاسمان، پەلەك، زېمىن، دېڭىز، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، ئىلىم ـ ھېكمەت بارىدا ئىزدىنىپ، ئىلىم بىلەنلا شۇغۇللىنىپ، نادانلارغا يېتەكچى بولۇپ، ئىلىم ـ ھېكمەت، ئىبادەت، ئەقىدىلەردە يول باشچى بولۇپ، ئەخلاق ـ پەزىلەت ئۇرۇقىنى كەڭ چېچىپ، ئاللاھ مۇھەببىتىگە، رازىلىقىغا ئېرىشىدۇ، مەشغۇلاتى پۈتۈنلەي ئىلىم بىلەن رىزىقىغا ئاللاھ كېپىل، ئىككىنچى، تائىپە كىشلەر، كېچىسى ناماز بىلەن قىيامدا تۇرىدۇ، كۈندۈزى رازمىزان، زىكرى ـ تەسبىھ، ئاللاھنى ئەسلەش، ئاللاھقا بولغان ئىشتىياق، مۇھەببەت ئىشقى بىلەن ئاۋارە، ئۈچىنچى كىشلەر بولسا، تەقۋادار ياخشى كىشلەر بولۇپ، مۇستەھكەم ئېتىقادى چىڭ، ئىمانى كۈچلۈك، بۇلارغا بەك ئەرزىيەت كېلىپ تۇرىدۇ، بۇلار ئەنە شۇ مۇسىبەتكە سەۋر قىلىدۇ، باشقىلارغا ھەقنى ۋەسىيەت قىلىشىدۇ، باتىلغا قارشى كۆرەش قىلىپ تۇرىدۇ.

تۆتىنچى كىشلەر بولسا، بۇلارنىڭ بارلىق ئەخلاقى، ئەقىل، ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە، بۇلار ھەربىر سۆزنى قاتتىق تەكشۈرۈپ، چوڭقۇر ئويلىنىپ، ھەقىقەتنى سۈزۈپ چىقىپ، قوبۇل قىلىدۇ، ۋە ئاندىن بۇ سۆزنى قىلىدۇ، **سۆزنى ئاڭلاپ ياخشىنى قوبۇل قىلىپ، ئەگىشىدۇ** دېگەن ئايەت بار.

بەشىنچى تائىپە كىشلەر بولسا، خەلىپە، ھاكىم باش بولغانلار، بۇلار خۇشخەۋەر بېرىشكە ياكى ئاگاھلاندۇرۇشقا، جازالاشقا مەسئۇل، مۇداپىئە ۋە ھۇجۇمغا مەسئۇلدۇر.

ئالتىنچى تاپىئە كىشلەر بولسا، قەلبى، كۆكسى كەڭ ئېچىلغان، دائىم ئاللاھدىن رازى، ئىلىم ـ ھېكمەتكە ئىگە، بىزگە ئاللاھ كۇپايە دەيدىغانلار، تەۋەككۇلچىلەر، راستىنلا ئۇلارغا ئاللاھ كۇپايە. **ئاللاھ ئۆز بەندىسىگە كۇپايە قىلمامدۇ؟**

ئاخىرقى كىشلەر بولسا، تەپەككۇرى، نەزەر ـ دائىرىسى، كۆزقارىشى، ئىلىم دەرىجىسى، خىزمەت ئەمەلىيىتى، ھەممىدىن دەرىجە جەھەتتە، بىر نەچچە دەرىجە يۇقىرىلاردۇر، بۇلار ئاللاھنىڭ جامال، دىدارىغىلا ئېرىشىدۇ، ئۈستۈن ماقامغا يېتىدۇ، بەلكى، ھېسابسىز جەننەتكە كىرىدۇ. ئاللاھنىڭ يېقىن دوستلىرىدۇر، ئاللاھ، ھەممىمىزنى ئاشۇ تەكراردەك رەھمىتى بىلەن شۇلاردىن قىلسۇن. ئامىن!

قارىمامسەن، ئاللاھ، ئاسماندىن، بۇلۇتتىن سۇنى چۈشۈردى، ئاندىن ئۇنى زېمىن ئىچىدىكى بۇلاقلارغا كىرگۈزدى، سۇ خۇددى ئىنسان تومۇرىدا قان ئاققاندەك، يەر ئاستىدا تومۇرلاردا ئاقىدۇ، بۇ بۇلاق سۈيى ئاسمان سۈيى سەۋەبلىك خىلمۇخىل، رەڭگى خىلمۇ ـ خىل ئۆسۈملۈكلەرنى ئۇندۇردى.

بۇ جايغا بارلىق ئىسسىق ـ سوغۇق، بۇلاقلار كۆرۈنۈشى كېلىدۇ، بۇلاقلار سانى خىلى، تۈرى، بەكمۇ كۆپ، بىز بۇلارنى سۆزلەپ ئۆتكەن،

ھازىر بىز ئاشۇ سۇ ئۈستىدە توختىلىمىز. ئىچىشكە يارامىلىق سۇ، ئاللاھ، ئىنسان جىسمىغا پايدىلىق ماددىلارنى سۇ بىلەن يەتكۈزىدۇ، سۇ بولسا، يەر ئاستى تومۇرلاردا، يەر ئۈستى ئېرىقلاردا ئېقىپ، ھەرخىل ماددىلارنى قوبۇل قىلىپ، ئاندىن ئىنسان جىسمى،ىدا ئېقىپ، ئوزۇق يەتكۈزىدۇ، سۇدا كاربون، كالتسىيدىن تەركىب تاپقان ئاز تولا تۇزى بار، سۇ، كاربون، ماگنېتدىن تەركىپ تاپقان سۇ، خلور ماددىسى ئارىلاش سۇ، ۋە باشقا ماددىلار ئارىلاشقان سۇلار، ئەلۋەتتە، سۇدا ئوكسىگېن تولۇق بار، سوغۇق ئىچىملىك قىلغان سۇ، ئىنسانلار سانائىتى بىلەن ئىش قوشۇلۇپ، شىپالىق رولىنى ئوينايدىغان سۇ، ھەرقانداق سۇدا، ئىچىش ئۈچۈن، بىر لېتىر سۇدا **50** گرام تۇزدىن ئوشۇق تۇز بولماسلىق كېرەك، مانا بۇ ماددىلارنى ئىنسان جىسمى قۇرۇلۇشى موھتاج بولغاچقا، ئاللاھ، سۇغا ئورۇنلاشتۇردى.

بىز بۇ ئايەتكە ئاساسەن بارلىق بۇلاق ۋە باشقا سۇلارغا قارىشىمىز لازىم. بەزىسى دەريا، بەزىسى ئۆستەڭ، بەزىسى ئېرىق، بەزىسى بۇلاق، بەزىسى قىززىق بۇلاق، بەزىسى زەي سۇ، بەزىسى سوغۇق، بەزىسى چۆلدە، بەزىسى تاغدا، بەزىسى دەرەخ شاخلىرىدا بولىدۇ.زېمىن ئاستى، زېمىن ئۈستىدە توختىماي ئاقىدۇ، ئىنسانلار ئېچىدۇ زىرائەت تېرىيدۇ، ھايۋان، ئۆسۈملۈك پايدىلىنىدۇ، ھەرخىل ماددىلاردىن پايدىلىنىدۇ، تۇز ماددىسىنى ئايرىيدۇ، سانائەتتە ئىستېمال قىلىدۇ، سۇ دۇنيانىڭ ئانىسى، ھاياتلىق مەنبەسى، بىر تامچە سۇنىمۇ ئىسراپ قىلىشقا بولمايدۇ، مەدەن سۇلىرىغا تەۋە سۇلارمۇ مەۋجۇت بولۇپ، قىززىق ھارارەتلىك بۇ ئادەتتىكى قىززىقلىق دەرىجىسىمۇ يۇقىرى، گاز سۈيى، كىسلاتالىق سۇلار، كاربون كىسلاتاسى ئېرىتىلىپ، قوشۇلغان سۇ، تۆمۈر ماددىسى، كاربون بىلەن بىرلەشتۈرۈلگەن سۇلار، ھاۋادىلا قاينايدۇ، كىسلاتا سۈيى، توك ساقلاشتا ئىشلىتىلىدۇ، بەزى سۇلار بىر قىسىم كاربوندىن تەركىب تاپىدۇ، خلور، تۇز، كالتسىي، ماگنېت، تائام تۇزى قاتارلىق ماددىلار بىرلەشكەن سۇ، گۈڭگۈرت سۈيى، بۇ سۇدا، گۈڭگۈرت ماددىسى بولىدۇ، كاربون بىلەن بىرلەشكەن تۆمۈر ماددىسى بار سۇ، تۆمۈر سۈيى دېيىلىدۇ، بۇلاقلار، يامغۇرلار، دېڭىز سۈيى، ھەرخىل ماددا بار سۇ، ھەممىسى ئىنسانلار مەنپەئەتى ئۈچۈندۇر.بۇ ئايەتنىڭ ئاخىرىدا ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن، ۋەز ـ نەسىھەت، ئىبرەت بار دېيىلگەن بولۇپ، بۇ ئىلىمدا، بۇ سۇلاردا ماددى ۋە ئەقلى مەنپەئەتلەر بار. ماددىسى بولسا، بۇنى كىچىك بالىمۇ بىلىدۇ.ئەقلى دېگىنىمىز، تەپەككۇر ئىزدىنىشىمىز، تەتقىق قىلىشىمىز، كەشپىيات ھاسىل قىلىشىمىز، پايدىنى تېپىپ چىقىشىمىز، ئاخىرىدا بىر ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكى، ئىلىم ـ ھېكمىتى، قۇدرىتى، بىزگە بولغان رەھمىتىنى تېپىش، شۇنىڭ بىلەن ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك خىزمەتلەرنى قىلىپ، يۇقىرى مۇكاپاتقا ئېرىشىشتۇر، (ئېقىۋاتقان ئۆستەڭ ئۈستىدە بولساڭمۇ، تاھارەت ئالغىچە ئىسراپ قىلما)، ھەدىس. مانا بۇ سۇ ئىنشائاتى قۇرلۇشىبۇ سۇرىدىكى كېچىنى كۈندۈزگە، كۈندۈزنى كېچىگە كىرگۈزۈش ئايىتى بولسا، يۇكەۋۋىر دېگەن لەۋزى بىلەن يەرشارىنىڭ يۇملاق ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلغاندۇر، يەرشارى سۇرىتى، كېچە ـ كۈندۈز ئەھۋالى بار سۇرەت چۈشسۇن، بۇ خىل كۆزقارىشىنى رازى مۇھەممەد ئابدۇ، سەييىد قۇتۇب، دوكتۇر ۋەھبۇتۇززەھەيلىلەر تەپسىرلىرىدە يازغان، ئاللاھ، سىلەرنى بىر نەپسىدىن يەنى ئادەمدىنلا كۆپەيتىپ، ياراتتى، ئۇنىڭ جۈپتى ھەۋۋانى شۇ نەپسىنىڭ ئۆزىدىن ياراتتى، دېگەن ئايەتتە، بىز كۆپ توختالغان، ئەمما بۇ جايدا تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، تۆرەلمە ئىلمىدا بار بولغان، ئۈچ قاراڭغۇلۇق ئەھۋالى، سۇنىڭ ھەممىسىدىن بالا بولمايدۇ دېگەن، ھەدىستىكى مۆجىزە (مۇسنەد ئەھمەد)، ئاللاھنىڭ قۇماندانلىقى، سۇرەت ھەسىل قىلىشى، شەكىل ئاتا قىلىشى، سۆڭەككە گۆش كىيگۈزۈشى قاتارلىق مۆجىزىلەردىن باشقا، ئىنسان جىسمىدا بار بولغان، **50** ھېكمەتنى يازغان،

1 ـ ئاللاھ، ئىنسان ئەزالىرى بىرلا قىلماي، پارچە ـ پارچە قىلغاندۇر، ھاجەتنىڭ مىقدارى بويىچە ئۇزۇن ـ قىسقا، توم، يۇملاق، ئىنچىكە، ئىچى كاۋاك ياكى ئىچى پۈتۈن، كىرىشى ـ چىقىش ئېغىزلىرىدەك بۇنىڭدا ھەرىكەت، خىزمەت، ئەمەللەر ئاسان بولىدۇ.

2 ـ مەفسەللەر ئورناتتى، ھاجەتكە بېقىپ، شەكىل، چوك ـ كىچىك قىلدى، ئەزالارنى بىر ـ بىرىگە چاتتى، بۇ مەسپەللەرنىڭ مەلۇم مىقداردا سانى بولۇپ، بىرسى ئوشۇق، كام بولسا، ھەممە بۇزىلىدۇ.

3 ـ كىرىشكەن سۆڭەك، مەفسەل جايى بىر تەرەپ ئوشۇق، زىيادە، يەنە بىر تەرەپ كام، يۇمىلاق بولىدۇ. سىز يەۋاتقان قوي گۆشلىرىنى سۆڭەكلىرىنى ئادەم ئاناتومىسىنى كۆرۈڭ، بۇ توغرىسىدا ئىشلەنگەن فىلىملەرنى كۆرۈڭ، ، ئىمان كۈشلىنىدۇ.

4 ـ ئىنسان، پۈتۈن جىسمىدىن ئۆزى خالىغان جايىنى، خالىغان بىر ئەزاسىنى ھەرىكەتلەندۈرەلەيدۇ، سىناپ كۆرەڭ.

5 ـ بارلىق ئەزالار ھەرىكەتكە، ھەتتا جىنسى ئەزا، ھېسسىيات ئورنىغىمۇ ئۆزى ئىگە بولالايدۇ، شۇڭا ئۇ مەسئۇلدۇر.

6 ـ باش سۆڭىكى يۇمىلاق، ئالتە پارىسى بار، بۇنىڭمۇ گىرەلەشمىسى بار، ئېغىزىڭىزنى ئېچىپ ـ يېپىپ، كۆزىڭىزنى ئوينىتىپ بېقىڭ، قاتتىق ئويلىنىڭ!!!

7 ـ بويۇن، يەتتە ئومۇرتقىدىن تەركىپ تاپىدۇ، يۇمىلاق ئىچى كاۋاك، بىر ـ بىرىگە شۇنداق چىرايلىق گىرەلەشكەن، لىڭشىپ بېقىڭ، مانا مەن ھازىر لىڭشىپ سىناپ باقتىم، كۆردىڭىزمۇ؟ قازان سۆڭىكى بارلىق ئومۇرتقا، دۈمبە، كۆكرەك، تاغاق، ئىككى قول، يوتا، پاچاق سۆڭىكى، پۇت بارمىقى، قول بارمىقى، بارلىق 248 پارچە سۆڭەك بىر ـ بىرىگە تۇتاش، بۇلارنىڭ ئاجايىپ ئايرىم ـ ئايرىم خىزمىتى بار، مەن ھەقىقەتەن ھەيران قايىلمەن. ئىسكىلىتقا قاراڭ، شۇنداقلا ئەمەس، تەپەككۇر بىلەن قاراڭ.

8 ـ ئىككى كۆز بۇنىڭ ئېچىش ـ يېپىش دەرۋازىسى، كىرپىكلەر.

9 ـ كىرپىكلەر قارا بولۇپ، كۆزگە زىننەت شۇنداقلا كۆرۈشكە ياردەم بېرىدۇ.

10 ـ ئۇ توك زىيادە، كام بولمايدۇ، بولمىسا زىيان كەلتۈرىدۇ، ياكى ئۇ ئىگىز ـ پەس چىقمايدۇ، ئۆز جايىدىن باشقا جايغا چىقسا، ئالۋاستى بولىسىز، سۇبھانالللا.

11 ـ كۆز سۇيىدە كىرىپ كەتكەن نەرسىنى ئېرىتىپ چىقىرىش ماددىسى بار.

12 ـ ئىككى قاش، زىننەت، كۆزنى قوغدايدىغان مۇھاپىزەتچى.

13 ـ قاش، تۈكمۇ زىيادە، كام بولمايدۇ، بولمىسا زىيانلىق، ئۇ نۇرنى توسۇپ تۇرىدۇ، ئۆزگە تارتىۋېلىپ، كۆز نۇرنى ئازلىتىدۇ، تەرنى بېسىپ تۇرىدۇ. تەردىن ساقلايدۇ.

14 ـ چاچ ـ ساقال ئىنسانلارغا بېقىپ ئۆزۈن، قىسقا قويۇش بىلەن زىننەت، گۈزەللىك بولغاچقا، ئۆسۈپ تۇرىدۇ، ئىنسان ئۇنى ئۆزىگە لايىق يارىشىغىدا، ئۆزۈن ـ قىسقا قويالايدۇ.

15 ـ قاش، كىرپىك، باش ئەزالىرى ئومۇمىي زىننەت، چاچ ـ ساقال بولسا، خاسىراق، بولسا، بولمىسا يارىشىغى بولۇۋېرىدۇ، مۇسۇلمانلار، ساقال بىلەن بەلگىلىك.

16 ـ ئىككى لەۋ، خۇددى ئىككى ئىشىك، ئېچىش ـ يېپىش ئەركىنلىكى سىزدە.

17 ـ ئۇ چىشنى يېپىپ تۇرىدۇ، قىزىللىقى بىلەن تېرىدىن پەرقلىنىپ، گۈزەل بولىدۇ، گۈزەللىككە ھۆسىن قوشۇپ، ئۇ بولمىسا ياكى پۈچۈق بولسا، ئاھ، قانداق سەت بولىسىز ھە!

18 ـ ئىككى لەۋ، سۆزگە، ئۈتۈقا ياردىمى بولىدۇ، ئىنسانلار ئارىسىدا ئۇ ھالال مۇھەببەتنى ئىزھار قىلىدۇ، پايدىسى كۆپ.

19 ـ تىل، سۆزلەشكە، تېتىشقا، تائامنى ئېغىزدا ئاسان بىر تەرەپ قىلىشقا، مەسئۇل، ئاسان ھەزىم قىلىشمۇ بار.

20. تىل، ئالاقە قورالى، ئىلىم مەنبەسى، ئالللاھنى ئەسلەش، زىكرى ھالىتى.

21 ـ چىشلارنىڭ بىرلا سۆڭەك بولماي، ھەرە چىشىدەك پارچە، دانە ـ دانە بولۇشى، بىر ـ بىرىگە يېقىن، تېزلىشى، پايدا ـ مەنپەئەت بىلەن گۈزەللىك بىرلەشكەن.

22 ـ ئۆتكۈر چىشلىرىڭىزدا لەززەتلىك تائاملارنى غاجىلىغاندا، ئاللاھنىڭ رەھمەت، ھېكمەت، قۇدرىتىنى ئەسلەپ قويۇڭ.

23 ـ ئۇ، يۇمشاق ئەمەس، قاتتىق، ئۇپراپ كەتمەيدۇ، سانى 32

24 ـ ئۇنىڭ ئۇچى گويا تىزىلغان گۆھەر، ئۇنچە ـ مارجانلار، ئۆزى ئاق، ئەتراپىدىكى مۇھىت قىزىل نۇر ئۈستىگە نۇر.

25 ـ ئېزىق چىش، ئوتتۇر چىش، ئايرىم ـ ئايرىم خىزمەتكە ئىگە، شۇنداقلا، گۈزەللىك، ئۆتتۈر چىشىدا بولىدۇ، ئۇ غاجايدۇ، چىشلەيدۇ، ئېزىق چىش، ئېزىدۇ، چىشىڭىزنى ئاسراڭ، مىسۋاك قىلىڭ.

26 ـ ئېغىزدا مەلۇم سۈيۈغلۇق بولۇپ، ھاجەت چۈشكەندە، ئاشكارىلىنىدۇ، تائامنى ئاسان ھەزىم قىلىشقا گالدىن ئاسان يۇتۇشكە پايدىسى بار، ئاغزىڭىزغا سۇ يىغىلىپ باققانمۇ؟

27 ـ تائام يېيىلمىسە، بۇ شۆلگەينىڭ ئوشۇقى سۆزلىگەندە ھۆللۈكنى ساقلاپ قالىدۇ، ئېغىز تىللىرى ئىلاستىكىلىققا ئىگە، يەنى ئۈزراش، قىسقىراشتا، كەڭ ئېچىلىش، يېپىلىشدا ئۆز جايىغا كەلسە، قاتلىشىپ، قالماي، چىرايلىق شۇ پېتى تۇرىدۇ، ئەگەر ئۇ سوزۇلۇپ، ئۈزراپ ئۆز ئەسلىگە كەلمىسە، زىيادە بولۇپ قالىدۇ، قاتلىشىپ قالىدۇ، گۈزەللىك يوقايدۇ، بۇ خىل ئىلاستىكىلىق بارلىق ئەزالاردا مەۋجۇد.

28 ـ ئەگەر، ئېغىز قۇرۇپ قالسا، ئىنسان ھالاك بولىدۇ، ئىككى ئۈچ سائەت سۆزلىسىمۇ، ھۆللۈك تۈگەپ كەتمەيدۇ.

29 ـ تېتىش سېزىمچانلىقى، ئىنسانغا مۇۋاپىق نەرسىسى بىلەن نامۇۋاپىق نەرسىنى ئايرىيدۇ، كىشىگە لەززەت بېغىشلايدۇ، ئەگەر بۇ مۇھاپىزەتچى بولمىسا، ئىنسان ھالاك بولىدۇ.

30. تېتىش، ئىسسىق ـ سوغۇق، تاتلىق ـ ئاچچىق، ھەتتا ھالال ـ ھارامنى ئايرىيالايدۇ، مېھرىبان ئاللاھ، بۇ سەزگۈ ئەزالارغا ئۆزىگە لايىق ئىستېمال قىلىنىدىغان نەرسىنىمۇ ياراتقان.

31 ـ قۇلاق تۆشۈكى، ئۇنىڭدىكى مەلۇم ماددا، ھەرخىل زىيانلىق، ھاشارەتلەرنى ئۆلتۈرىدۇ، ئاشۇ ھۆللۈك شۇ، سۈپۈرسى بولسا، ئۇنى قوغدايدۇ، ئاۋازنى يىغىپ كىرگۈزۈپ، مېڭىگە يوللاپ بېرىدۇ.

32 ـ جىسمىڭىزدا يەنە بىر سېزىم، زىيادە بولىدۇ، ھەرخىل ئاۋازلارنى پەرق ئېتىسىز.

33 ـ قۇلاق، كۆزدىكى سىرلىق مۆجىزىلەرنى ئوقىدۇق، ئاناتومىينى كۆرۈڭ، ئۇ ئىلىم مەنبەسى.

34 ـ ئاۋاز پەردىسى، گال، كىچىك تىل، تىل ياردىمى، سۆزى، ھاجەتكە بېقىپ چىقىرىش، توختاش قۇدرىتى.

35 ـ ئاۋازلارنى قاتتىق، بوش، كۈچلۈك، ئاجىز چىقىرىش، ئۇزۇن ـ قىسقا قىلىش، ئوخشىتىپ سۆزلەش، ئاۋاز ئارتىسلىقى، تەرجىمانلىق ئەھۋاللار بار.

36 ـ ئىككى ئاۋاز، ئىككى تىلدىكى ئوخشاشماسلىق، شۇنىڭدەك، ئىككى سۈرەتمۇ ئوخشاشماسلىق، ئىككى ئاۋاز ئوخشاپ قالسىمۇ، تېلېفون ئارقىلىق، نۇرغۇن زىيان كېلىپ چىقىدۇ.

37 ـ ئىككى قول يارىتىش، ئىككى جەينەك، ئەگەر بىرلا ئۇزۇن بولسا، قانداق قىلىسىز؟ بەش بارماق خالىسىڭىز بىرنىلا مىدىرلىتالايسىز.

38 ـ قول، خىزمەتتىن باشقا كىرىم ـ چىقىمغا، سوۋغا بېرىشكە مەسئۇل، سودىدا ئاساسى باغلىغۇچى، ئېلىپ بەرگۈچى.

39 ـ ئۇ كاتىپ، مانا مېنىڭ قولۇم بولمىسا، بۇنى سىزگە قانداق يېزىپ يەتكۈزىمەن.

40. ئۇنى ئاچسا، بىر خىل خىزمەت قىلىدۇ، ئۇنى يۇمۇپ ئۇرسا توقماق بولىدۇ، ئۇ پۈتۈن قورال كۈچىنى، كومپيۇتېر ئىشلىرىنى بېجىرىدۇ، قول ئالاھىدە نېمەت.

41 ـ ئۇ چۈمۈچ بولالايدۇ، ئۇ ھەممىنى قىلالايدۇ، ھۈنەر ـ كەسپنىڭ ئاساسى، دېھقانلار شاپائەتچىسى.

42 ـ تىرناق يارىلىشى، زىننەت، ئەمەلگە كۈچ قوشىدۇ، ئۇششاق نەرسىنى تېرەلەيدۇ، قەلەم تۇتالايدۇ، خەت باسالايدۇ ۋاھاكازالار.

43 ـ ئۇ قاشلايدۇ، بۇنىڭ ئورنىدا ياسالغان سايمانلار ئۇنىڭ ئورنىنى باسالمايدۇ، سىز قىچىشقاق بولۇپ باققانمۇ؟ ئايالىڭىز، دۇمبىڭىزنى قاشلامدۇ؟

44 ـ كۆرۈش، ئاڭلاش، تېتىش، پۇراش، سىلاش، سېزىمچانلىقى، بۇلارنىڭ پايدىسىنى سۆزلەپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ، ئاددىيسى سىلاش سىزىمى بولمىسا، كىچىك باللار ئوتتا كۆيۈپ كېتىدۇ.

45 ـ بارماق ئىزى، گۇۋاھچى ئورۇندا تۇرىۋاتىدۇ.

46 ـ ئاياللار، باللىياتقۇسى، چوڭ بىر زاۋۇتتەك، ئاللاھدە، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدۇ.

47 ـ ئىنسانلار، جىنسى ئەزالىرى، بۇلاردىكى ھېكمەت ئىلمى، قۇدرەت، مۆجىزلەر قىلمىلەردە كۆپ، تۈرەلمە ئىلمى قىسمىدا بار، بىزمۇ بۇرۇن خېلى كۆپ يازغان، ئاشىق ـ مەشۇقنىڭ دۇنيادىكى مۇرادى، ۋىسال، بۇ بولسا، ئەۋلاد قالدۇرۇش سەۋەبچىسى.

48 ـ ئىنسانلار جىسمىدىكى يۈرەك، قەلب، ماددى قىسمى مۇھىم، پۈتۈن ئوزۇقنى ئۇ يەتكۈزىدۇ، ھايات ھەرىكەتلەندۈرىدۇ، مەنىۋى قىسمى بولسا، بۇنىڭدىنمۇ مۇھىم، ئۇ ئەقىل، ئىلىم، ئىرادە، نىيەت، مۇھەببەت ئورنى، ئاساسى، قوماندان، ئۇ ئۆگىشالىسا، ھەممىسى ئۆگىشىلىدۇ.

49 ـ قان ـ تومۇرلار، مۇسكۇللار، پەيلەر، گۈزەل تېرە، ئىنسان باغرى، سۇتلۇك كۆكرەك، ئۇنىڭ قەددى ـ قامىتى، بارلىق ئەزالار گۈزەللىكى، ئاھ! ئەر ـ ئايال ئىنسانلار بەزىدە بىر ـ بىرىنى ئازدۇرغۇچى، شەيتانلار، بىر ـ بىرىگە شۇمبۇيىدۇر، مۆئمىنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا.

50. سىز يۇقىرقى سۈرەتنى كۆرۈپ، قىلىم كۆرۈپ، ئەمەلىي ئۆزىڭىز كۆرۈپ، ھايۋانلارنىمۇ تەتقىق قىلىپ، گۆش، سۆڭەكى، قوينى باش سۆڭەكى، مېڭە، ئىچكى ئەزالار، چىقىرىش سىستېمىسى قاتارلىق بارلىق ھاياتلىق تۈرىنى تەتقىق قىلىپ، بىئولوگىيىنى ئوقۇپ مۇشۇنداق ئايەت، ھەدىسلەرگە قارىسىڭىز، ئاللاھنىڭ رەھمەت، ھېكمىتىنى، قۇدرىتىنى تېپىپ، ئۇنى سېغىنىپ، ئىشتىياق، ئاشىق بولىسىز، ئاللاھنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىلا ئەسلەپ، ئاللاھ رازى بولۇپ، ئۇمۇ سىزنى ياخشى كۆرسە، نىمە دېگەن ئالىي مەرتىۋە ھە! مانا بۇ سىزنىڭ مەقسىتىمىز.

بىلىدىغان بىلەن بىلمەيدىغانلار باراۋەر ئەمەس (ئايەت)، سۆزنى ئاڭلاپ ياخشىغا ئەگىشىدىغان بەندىلىرىمگە بېشارەت بەر، ئالىملار ئاللاھدىن قورقىدۇ. ئاللاھ ئىلىم، ئىمان، ئەمەل بىرلىگەنلەرنى دەرىجىدە ئۈستۈن قىلىدۇ.

قاراڭلار، تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر، تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەتلەر بىلەن باراۋەر ئەمەس، تەرەققىي تاپقانلار، دۇنيانىڭ خوجايىنى، پادىچىسى بولدى، تەرەققىي قىلالمىغان، ئىسلام دۆلىتىمۇ ئۇلارغا غالچا بولدى، ئىلىم ـ پەن تەرەققىياتى بولمىغاچقىلا، قورال كۈچى، سانائەت كۈچى يوق، كاپىرلارغا موھتاج بولۇپ، ئۇلاردىن قورقۇپ، ئىماندىنمۇ ئايرىلغىلى تۇردى، ئۇنداقتا، بىلىش، ئىلىم ئېلىش، تەرەققىي قىلىش، كەشپىيات تېپىش، ئۆزگىچە، ئۆزگىگە پايدا يەتكۈزۈش، ئىسلام دىنىدا پەرز كۈپايە بولىدۇ.

ئەقىدە، ئىبادەتتە، ئەلۇەتتە، ساھابىلەرگە، تابىئىنلارغا، سەلەفى، سالىھ كىشىلەرگە ئەگىشىمىز، بۇنىڭدا، بىدئەت پەيدا قىلىشقا، ئىختىلاپ قىلىشقا بولمايدۇ، رەسۇلۇللاھ، ساھابىلەر، تابىئىنلار، مەزھەپنىڭ ياخشىسى، ھازىر قايسى مەزھەپكە ئەگىشىمىز؟ بىلىدىغانلار بىلمەيدىغانلار بىلەن باراۋەر ئەمەس، توغرىسى بىر بولىدۇ، ھەق بىرلا.

بۇنىڭغا ھەرقايسى دوكتۇر، ئالىملاردىن مۇنداق جاۋاب كەلدى، ئاللاھنىڭ كالامى قۇرئان، رەسۇلۇللاھنىڭ ھەدىسى كۇپايە، شۇنىڭغا ئەگەش، ئەگەر ئۇنىڭدىن تاپالمىساڭ، يەنى سەن چۈشىنىپ تاپالمىساڭ، ئىجمائ،

قىياسقا ئەگەش، ئەگەر پۈخرا، قەۋم دەرىجىلىك بولساڭ، ئىمامىڭ، باشلىقىڭ قايسى مەزھەپتە بولسا، ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە بولسىلا، تۆتىلى مەزھەپنىڭ بىرىگە چۈشسە، ئەگەش، ئىختىلاپ قىلما.

ئەگەر سەن، تالىپ، ئوقوغۇچى بولساڭ، بىرسىنى بولۇپمۇ، يۇرتىڭدا خەلق ئېتىقاد قىلىدىغان مەزھەپنى ئاساس قىلىپ، فىقھى ئوقۇيسەن، قالغانلىرىنىمۇ كۆرۈپ، تەتقىق قىلىپ، پىشىپ يېتىلىسەن، بۇرۇنقى داڭلىق ئالىملارمۇ، ئەنە شۇنداق قىلغان، ئىبنى تەيمىييە، ھەمبەلىييدە ئوقۇپ، ئوقۇتۇب، خەلىپە، قازىلار بۇيرۇقى بىلەن ئىختىلاپ قىلماي ئۆتتى، كېيىن بولسا، شافىئى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەزھىپىدە ئۇنىڭ ئوقوغۇچىسى، ئىبنى كەسىر، ئىبنى قەيىم، جەۋزى رەھمەھۇللا ئەلەيلەر يېتىلىپ چىقتى، ئۇلار ئۆزىنى بىرەر مەزھەپكە مەنسۇپ قىلىۋالمىدى، سەنمۇ شۇنداق تەربىيلىنىپ چىقسەن. كېيىن، ئەگەر سەن ئۇستاز، ئوقۇتقۇچى، مۇپتى، ئالىم، دوكتۇر بولساڭ، ئەلۋەتتە، بىر مەھەپكە يېتۇالمايسەن، تەرەببار بولمايسەن، ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە، جۇمھۇر، ئىتتىپاق دەيسەن، كۆرۈپ، تەكشۈرۈپ، ئايەت، سەھىھ ھەدىس بولۇپمۇ مۇتىۋاتىر ھەدىس بىلەن دەڭسەپ كۆرۈپ، ھەدىس يەتمىگەنگە يەتكۈزۈپ، ئۇنۇتقان بولسا، ئەسلىتىپ، ئاجىز، زەئىپ يالغان ھەدىس بولسا، ياكى مەنسۇخ ھەدىسلەر بىلەن ھۆكۈم قىلغان بولسا، سەھىھ، كۈچلۈك، ناسىخ يەنى كۈچكە ئىگە ھەدىسى بىلەن ھۆكۈم قىلىپ، تۈزىتىن، تۈت خەلىپىگە ئۆتۈپ، رەسۇلۇللاھقا ئۆتۈپ، ئەڭ توغرىسىنى ھەقنى، راستىنى، ئىشەنچىلىكىنى كىشىلەرگە ئاسان ساۋابى مول، ئاللاھ رازى بولىدىغان، تەقۋا دېگەن سۈپەتكە ئىگە قىلىدىغان، ھۆكۈمنى ئالىسەن، دىندىن چىقىرىدىغان كۇپرى ئىشلار بولمىسا، ئەقىدە ئىشىدا پۈتلاشمىسا، قەبىھ، بىدئەت پەيدا قىلمىسا، ئامال بار، ئىختىلاق قىلما، بولۇپمۇ، دەلىلى بولغان كىشىلەر بىلەن، ھەقىقەتەن، توغرىنى، ھەقنى تاپقان، ئالىم بىلەن نادانلار باراۋەر ئەمەس. بۇ ئايەت، ھەدىس، تەپسىر، فىقھىگىلا ئەمەس، بارلىق ئىلىم ـ پەن تەرەققىياتىمۇ ئام، كۈچلۈكلەر، ئاجىزلارنى يوقىتىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتكە مۇنداق دەيدۇ: مەن يازغان بارلىق بۇرۇنقى ئىلىم ـ پەن ۋە بۇندىن كېيىن يازماقچى بولغىنىم، بۇ ئايەتكە تەپسىر بولىدۇ، ھەممە جەھەتتىن بىلىدىغان، بىلمەيدىغان بىلەن باراۋەر ئەمەس، خۇددى، بىر كەشپىياتچى، ئاددى دېھقان بىلەن باراۋەر بولمىغاندەك، ئاددى قىلىپ ئېيتقاندا، تەرەققىي قىلىۋاتقان ياكى قىلىپ بولغان دۆلەتلەر ئىچىدە، **25000** ئادەم ئىچىدە، بىر كىتاب تۈزەلەيدىغان، يېزىپ چىقالايدىغان، ئاپتور، مۇئەللىپ بولىدىكەن، بىر كىچىك دۆلەتتە **4500** مۇئەللىپ، ئاپتور بولىدىكەن، كىتاب سانى بولسا، **24860** بولىدىكەن، بۇلار توختىماي ئىزدىنىپ، كەشىپ قىلىپ، ھەر جەھەتتە، تەرەققىي قىلىپ، زېمىندا ھەقىقىي ياشىغاندەك، ياشاپ، ئەسەر ئىز قالدۇرسا، مۇسۇلمانلار بولسا، يەنىلا، خۇراپىي، بىدئەت ئىچىدە تۇرۇپ، بۇ ئىلىم پەننى بىدئەت دەپ، ئۆز بويىنىغا ئۆزى پالتا چېپىپ، دىنسىزلارغا موھتاج بولماقتا، ئۇلاردىن قورقۇپ، ئىماندىنىمۇ ئايرىلماقتا، شۇنىڭ ئۈچۈن، بۈگۈندىن باشلاپ، بارلىق مۇسۇلمانلار، ھۇشىنى تېپىپ، سەگەك تۇرۇپ، ئۆز ھالىنى ئۆزى ئۆگشسۇن، بۇ سۆز **1930** ـ يىلى دېيىلگەن بولسىمۇ، يەنىلا ھازىرمۇ بىز مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى ماس كېلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، ياۋرۇپا ئەللىرىگە بولغان زىيارەت، تەتقىقات، تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى ئالىملار، دوكتۇرلار بىلەن بولغان سۆھبەت، شۇ جايدىكى ئۇنىۋېرسىتېت، ئالىي مەكتەپ دەرىسلىك تۈزۈلمىسى لايىھەسى، ئوقۇتقۇچى سەۋىيىسى، دەرىسلىك پەنلەر تۈزۈلمىسى، دەرس سەتكىسىدىن تارتىپ بايان قىلىدۇ. ئۇلاردىكى تەرەققىيات، كەشپىيات، مەجبۇرىي مائارىپ، سىياسىتىنىڭ ئەمەلىي تەجرىبىسى، نەتىجىسىنى يازىدۇ.

ئۇلاردىكى ئىرادە، روھ، بەدەل تۆلەشلەر، قەھرىمان بولۇشلارنى يېزىپ، بىز مۇسۇلمانلارغا ئەپسۇسلانغان، بىز دېگەن، ئاللاھ دەپ ماڭمىز، ئاللاھ!، ئاللاھ! دەپ بېقىڭا، جەننەت، مەڭگۈلۈك ئالەم، ئىككى ئالەم بەخت ـ سائادىتى، ئەجىر، ساۋابلار، سۇبھانالللا، لَاحَوْلَ وَلَاقُوَّتَ إِلَّابِاللهِ ئەي مۇسۇلمانلار ئۈمىد ئۈزمەڭلار، ئاللاھ، دۇنيادا بەرمىسە، ئاخىرەتتە بىرەر ئۇستۇن مەرتىۋە ئۇستۇنلۇك غەلىبە ئىلىم يولىدا.

سىزگە زىيانلىق تۇيۇلغان بەزى ئىشلار،

سىز ئۈچۈن دۇنيا، ئاخىرەتتە پايدىلىقتۇر.

سىزگە ئازاپ، دەرت ـ ئەلەم تۇيۇلغان ئىشلار،

ئەمەلىيەتتە سىز ئۈچۈن رەھمەتتۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيدىن، بىر ئوقوغۇچى مۇنداق سوئال سوراپتۇ، ئىنسان، تۆرەلمە ھالەتتە، قاراڭغۇ ـ زۇلمەتتە تۇرسا، چىققاندىن كېيىن، بۇ ماددى قاراڭغۇلۇقدىن قۇتۇلۇپ، شەيتان ۋەسۋەسسى دېگەن، مەنىۋى قاراڭغۇلۇققا ئۇچرايدىكەن، ئاللاھ، رەھمان، رەھىم تۇرسا، نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق بولىدۇ؟

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، كۇلۇپ كېتىپ، قۇلاق سال، بۇ ئۈچ قاراڭغۇلۇق، ئەمەلىيەتتە تۆرەلمە ئۈچۈن، بىر مۇھاپىزەتچى ئۈنى ئوبدان ئاسرايدىغان، قوغدىغۇچى ئەگەر ئۇ بىراقلا، قۇياش نۇرىغا يۈزلەنسە، يارىلالمايدۇ، ھالاك بولىدۇ. بۇنى كۆتىرەلمەيدۇ، بۇنى ئالدىن بىلگەن ئاللاھ، ئەنە شۇنداق ئورۇنلاشتۇرغان ھەم شۇنداق ئۇسۇلدا يارىتىشنى خالىغان، ئېتىراز بىلدۈرەلمەيمىز، ھەددىمىز ئەمەس. ھازىر بۇ ئۈچ قات قاراڭغۇلۇق، نۇرنى قوبۇل قىلسا، تۆرەلمە، ھالاك بولۇش بولسا، قۇرئان، ئارقىلىق ئالدىن غەيىبدىن خەۋەر قىلىنغان، مۆجىزە بولۇپ قالدى، ئىنسان، ئەنە شۇنداق زېمىنغا چىققاندىن كېيىنمۇ، نەچچە قات بۇلۇت، ھاۋا، ئاتموسفېرا، چاڭ ـ توزاڭ، كېچە بولۇشتەك قاراڭغۇلۇقلاردا مۇھاپىزەت قىلىنىدۇ، قوغدىلىدۇ، ئۇ، قۇياش نۇرىغا دائىم ھالەتتە تەڭشىلىپ تۇرالمايدۇ. ئاللاھ ئۇنى زەرەرلىك نۇرلاردىن ساقلايدۇ. بۇنى پەقەت، ئاسترونوم، ئاتموسفېرا ئىلمىنى ئوقۇغانلار بىلەلەيدۇ، ئىنسان ئەنە شۇ ماددى نۇردىن بىراقلا ئۇچقاپ ياكى دائىم ئۇچقاپ ھالاك بولۇشدىن قوغداپ ساقلانغاندەك، روھى تەرەپتىكى ئەقلى، ئىلىم ـ مەرىپەت، نۇردىنمۇ، ھالاك بولۇشدىن، ساقلىنىدۇ، ئۇ دائىم يۇقىرى ئۆرلەشكە، رەببىنىڭ تەجەللىسىگە، نۇرغا، ئىلىم نۇرىغا، ھەقىقەت نۇرىغا ئۆرلەيدۇ، ئالدىرايدۇ، ئەمما، ئۇ خۇددى قۇياش نۇرىدا دائىم تۇرالمىغاندەك ياكى تۆرەلمە ھالەتتە، بىرلا يۈزلەنسە، ھالاك بولغىنىدەك، ھەق نۇرغا ھەقىقى، ئاللاھ ئاتا قىلىدىغان نۇرغا بىرلا يەتسە، دائىم تۇرسا، ھالاك بولىدۇ، تۈگۈشۈپ كېتىدۇ، بۇنىمۇ ئالدىن بىلگەن ئاللاھ، ماددى نۇردىن قوغداپ قالغاندەك، ئۇسۇل بىلەن بۇ مەنىۋى نۇردىنمۇ ئىلىم ـ مەرىپەت نۇردىنمۇ، ئۆز نۇردىنمۇ شەيتاننىڭ ۋەسۋەسسى، ئازدۇرۇپ تۇرۇشى بىلەن پات ـ پات ئۈزۈپ قويۇپ، ئالىي مەرىپەت، ئالىي ماقام، ئالى نۇردىن توسۇپ قويىدۇ، بۇنىڭدا ئىنسان، ئاستا ـ ئاستا يېتىلىپ چىقىدۇ، تەرەققىي قىلىدۇ، ئامال قىلىدۇ، ھالاك بولمايدۇ، شۇنداقلا، سېغىنىدۇ، ئىشتىياق بولىدۇ. ئىلىم ـ ھېكمەت شۇ، ئاسانمۇ ئەمەس، بۇ دۇنيادىكى ھەممە نەرسە سىناققا يارايدۇ، بىز سىنىلىمىز، ئاللاھ سىنايدۇ دەپ جاۋاب بەرگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا يەنە، ھاۋا ئىلمىنى ئاتموسفېرانى، نۇرنىڭ سۇنىشىنى، نۇر ئىلمىنى تەپسىلي يېزىپ، ئاندىن ئۈچ قاراڭغۇلۇق ئىچىنى پەلەك قاراڭغۇلۇقنى يازىدۇ، ئەمەلي تەجرىبە سۈرىتىنى كەلتۈرىدۇ، ئۇ يەنە بىلىدىغانلار بىلمەيدىغانلار بىلەن، باراۋەر ئەمەس دېگەن، ئايەتكە رەسۇلۇللاھنىڭ ئىنسانلار، ئالتۇن ـ كۈمۈش، مەدەنلەرگە ئوخشاش، ئۇلارنىڭ جاھىلىيەتتىكى، ياخشىسى، ئىسلامدىمۇ ياخشى، ئەگەر ئۇ دىندا فقهىشۇناس ئالىم بولسا، دەپ ئىنسانلارنى مەدەن، بايلىققا ئوخشاتقان، بۇ ھەدىستىن كان بايلىقنى، مەدەننى تەتقىق قىلىش، تەپەككۇر قىلىش چىقىپ تۇرىدۇ، ئوخشىتىشقا تېگىشلىك نەرسىنى بىلمىسە، ھەدىسنى قانداق چۈشىنىدۇ؟

ئاللاھ، ئىلمېنت، ماددىلارنى ئىنسانلار ئېھتىياجىغا بېقىپ، تەرەققىياتىغا بېقىپ چىقىرىپ بېرىدۇ، بولمىسا، زايا كېتىدۇ، ئالىم، ھۆكمالار، ئالتۇن، مەرۋايىت، گۆھەرگە ياكى رادىيۇمغا ئوخشايدۇ. ناھايىتى كام، ئەمما، قىممىتى زور، پايدىسى كۆپ، ئۆزى كام تېپىلىدۇ. بۇ ماددىنى ئىلىم ـ مەرىپەت بىلەن ئىشلەتكىلى بولىدۇ، ئىنسانلار شۇ ئىلىمغا يەتكەندە، ئاللاھ، ئاندىن بۇ ماددىنى ھەم پايدىلىق ھەم زىيانلىق بولغان بۇ ماددىنى ۋە باشقا ماددىلارنى ئاشكارىلاپ بەرگەن، بۇ تەرتىپلىك ئورۇنلاشتۇرۇش، چوقۇم بىر ئاللاھ تەرىپىدىن بولۇۋاتىدۇ.

بىز ھازىر ئاسمان، يۇلتۇز، قۇياش، نۇرغا مۇناسىۋەتلىك، مەدەن، ئىلمېنت، ماددا، رادىيوم ئۈستىدە

توختىلمىز. ئۇ ناھايىتى كام بولغاچقا، **1000** كىلو ئالتۇنمۇ ئۇنىڭ بىر كىلوسىغا تەڭ ئەمەس.

ئۇ خۇددى جاھالەت ئىچىدىكى دىنى ئۇقوغۇچى، ئالىم، نۇرى چاقنىغاندەك، قاراڭغۇ زۇلمەتتىمۇ نۇر چاقنايدۇ، ئەگەر، نامرات بىر ئىنسان بۇ ماددىدىن كىچىككىنە ئېرىشسە، خالىسا، ئۇ مىليونىر بايلاردىن بولۇپ قالىدۇ. ئەگەر بۇ ماددىدىن مەلۇم جايغا ئازىراق قويساق، بۇ جايغا يېقىن كەلگەن ئىنسان ھاياتىدىن ئايرىلىدۇ، ئۇنى تۇتۇپ، سالغان كىشى، ئۇزۇن ئۆتمەي، ئايرىلىدۇ. ئۇنى تۇتۇپ، سالغان كىشى، ئۇزۇن ئۆتمەي ئەزالىرى تىتىلىپ كېتىدۇ، ئەما بولۇپ قالىدۇ ـ دە، ئۆلىدۇ. ئالىملار بۇ ماددىنى بىۋاستە تەتقىق قىلالمايدۇ، پەقەت، پەرزەنت ياكى باشقا ئۇسكۇنە ئارقىلىق كۆزۈتۈپ يەكۈن چىقىرىدۇ.

رادىيوم، كېچىسىمۇ چىراقتەك، نۇر چىقىرىدۇ، ئەمما، ئۇنىڭ ۋەزنى، ئېغىرلىقى زادى كاملىمايدۇ، ئەگەر، پويىزنىڭ كۆمۈر قالايدىغان ئوچىقىغا ئازىراقلا چۈشسە، ئۇنى تېز سۈرئەتتە يەرشارىنى ئايلاندۇرالايدۇ، بەزى ئالىملار رادىيومنى سىلىپ، ساقلىغان، ساندۇقلارمۇ ئۇنىڭ تەسىرىدىن نەچچە ۋاقىتقىچە يۇرىيدىغان بولۇپ قالغان، شۇنداقلا، زەھەرلىك قورالغا ئايلىنىدۇ. ئەگەر، ئۆ،توك سانائىتىگە ئىشلىتىلسە، ئاجايىپ كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان دەرىجىدە توك چىقىدۇ، بۇ ماددىنىڭ ۋەزىپىسى، تېز پارچىلىنىش، پارچىلاش، كۈچلۈك ھەرىكەت ھاسىل قىلىش، ئۇندىن باشقا شىپالىق تىببى دورا ياسىغىلى بولىدۇ. ئۇ، **1896** ـ يىلى، ئاشكارا بولدى، ئۇنى فىرانسىيىلىك تەتقىقاتچى ئالىم باكورىيل تەتقىقات جەريانىدا تۇيۇقسىز، تاسادىپىي بايقاپ قالغىنان، رادىيوم ئارقىلىق بەزى ماددىنى باشقا بىر ماددىغا ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ. ئۇنىڭدا نۇرغۇن سىرلىق ئەھۋاللار بار، ئەگەر ئىسلام ئالىملىرى رادىيومدەك قېرىندىشىغا پايدا، دۈشمىنىگە زىيان بولۇپ، ئۆزىگە جەلىپ قىلىپ، دۇنياغا تەسىر كۆرسىتەلىسە، سىرلىق ياشىيالىسا، تەسىر قالدۇرالىسا، خۇددى ماددىنى ئۆزگەرتكەندەك، دىنسىزلارنى مۇسۇلمانغا، پاسىقلارنى، سالىھقا ئۆزگەرتەلىسە، ھەرىكەتلەندۇرگۈچى كۈچ بولالىسا، شىپالىق دورا بولالىسا، ئەستىن زادى چىقمىسا، نېمە دېگەن ياخشى ھە!

ئاللاھ، بىزلەرنى ئاشۇنداق ئېسىل دىنىي رەھبەرلەردىن قىلسۇن ئامىن!

ئىلىم توغرىسىدا مۇنداق ھەدىسلەر بار، ئالىمنىڭ پەزلى، ئابىد ئۈستىگە خۇددى سىلەرنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىلىك كىشىنىڭ ئۈستىدىكى مېنىڭ پەزلىمگە ئوخشايدۇ، (تىرمىزى)

يەنە بىر ھەدىستە، پەرىشتىلەر ھەتتا، بېلىقتىن تارتىپ، مەغپىرەت سورىشى، بىر فىقھى ئالىم شەيتانغا، مىڭ ئابىددىن قاتتىق چىڭ تۇرالايدۇ دېگەن، بىز يۇقىرىدا دېگەن مەدەنىگە ئوخشاتقان ھەدىس.

ئىلمغا بولسا، جەننەت يولى ئاسان بولىدىغان ھەدىس، (ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى)

ئاللاھ، ياخشىلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى دىندا فىقھى ئالىم قىلىدۇ، (بۇخارى، مۇسلىم، تىرمىزى)

ئىلىم تەلەپ قىلىپ چىققان كىشى، ئاللاھنىڭ يولىدا بولىدۇ. (تىرمىزى)

يەنە بىر خاتىرىدە، ئۆتكەن گۇناھقا كەففارەت بولىدۇ دېگەن بار.

ھېكمەتلىك سۆز، مۆئمىننىڭ يۇتتۇرۇپ قويغان نەرسىسى دېگەن، ھەدىسنى تىرمىزى خاتىرلىگەن. ئۇندىن باشقا، ئىلمنى يوشۇرۇپ، يۇگەنلىشى، (ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى)

كىشىلەرگە، ئۇلار بىلەلىگىدەكنى سۆزلەپ بېرىڭلار (بۇخارى)

سەن ئۇلار چۈشىنەلمەيدىغان سۆزنى قىلساڭ، پىتنە چىقىدۇ (مۇسلىم)

تىرمىزىدا، ھەدىسنى يېزىۋېلىشقا بولىدىغان ھەدىس بار، ئىلىممۇ شۇنداق.

ئالىملار كۆتۈرۈلشى بىلەن ئىلىم كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ، ھەقىقىي ئالىم قالماي، قۇرۇق جازا، سەللىسى يوغان ئاۋازى كۈچلۈكلەر قېلىپ، كىشىلەر، نادان كىشىلەرنى باش قىلىدۇ ـ دە، ئۇلار ئىلىمسىز پەتىۋا بېرىپ، ئۆزىنىمۇ، ئۆزگىنىمۇ ئازدۇرىدۇ، (بۇخارى، مۇسلىم، تىرمىزى خاتىرلىگەن)

بۇ مۆجىزە ھەدىس بولۇپ، ھازىر ئۆز ئەينى كۆرۈۋاتىمىز، مۇنبەردىكى كاززاپ، يالغان ھەدىس، ئەپسانە

رىۋايەت، خاتا ھۆكۈملەرنى ئاڭلىغىنىمدا، ئۇلارنى دەرھال كاللىسىنى ئېلىپ، ئورنىغا ھەقىقىي ئالىمنى ئېلىپ چىقسام دەيمەن، لېكىن، قەيەردە بار؟ بىز ھازىر دەل مۇشۇ مەسىلە ئۈستىدە توختىلىمىز.

مەيلى ئوقۇغۇچى بولسۇن، ياكى ئوقۇتقۇچى بولسۇن، پايدىلانسۇن ئۈچۈن، بۇ نەزەرىيەنى ئوتتۇرىغا قويىمىز، ئىسلام دىنىدىكى بالا تەربىيىلەش كىتابلىرى ئارقىلىق، قۇرئان، ھەدىس تەلىماتى، ئىسلام دوكتۇرلىرىنىڭ تەجرىبىلىك مۇتەخەسسىسلەرنىڭ يوليورۇقى بىلەن كىچىك باللارنى ياخشى تەربىيلەپ، ئاندىن ئۇلارغا، باشلانغۇچدىن تارتىپ، تولۇقسىز، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكىچە، ئۆز لايىقىدا دىنىي دەرسلىك، ئەقىدە دەرسلىكىنى ياخشى بېرىش لازىم. تەۋھىد، ئىمان دەرسلىكى، ئىسلام مۆجىزىلىرىنى ياخشى چۈشەندۈرۈپ، ئىماندىن يانماس، تەربىيىلەش كېرەك.

بىز يۇقىرىدا دەپ ئۆتكەن بارلىق 30غا يېقىن پەنلەرنى ئىگىلىتىش، ئەمەلىيلەشتۈرۈش لازىم. شارائىت بار، دىنىي ئالىملار باللارنىڭ ۋاقتىنى ئىسراپ قىلماي، ئۇلارنى ئۆز ئىشىغا سالماي، ۋاقتىدا مەكتەپ پۈتتۈرۈشى لازىم، ئەلۋەتتە، مەكتەپ، شارائىتى ياخشى، بىز ھازىر ئۆيدىكى شەخسى ئوقۇتۇۋاتقان كىشىلەرنى دېمەكچى، ھەققەتپەرۋەر، ۋىجدانلىق، جۈشقۇن، مۇھەببەت ـ نەپرىتى بار، تەربىيىلەش لازىم. بوشاك، مەغلۇبىيەتچىلەردىن قىلماسلىق كېرەك. ياخشىسىنى تاللاپ، ئىمتىھان ئېلىپ تۇرۇپ، ھەرخىل پائالىيەت ئېلىپ بېرىپ، تەرەققىيات ئەھۋاللىرىنى ياخشى چۈشەندۈرۈپ، بولسا، شارائىت يار بەرسە، كومپيۇتېرغا تايىنىپ، ياخشى، ئىلغار ئۇسكۈنىلەردىن پايدىلىنىپ، تېز ئۇسۇلدا يارامىلىق كىشىلەرنى تەربىيلەپ چىقايلى! يەنىلا، ئوقۇتقۇچىنىڭ ھەقىقىي ئالىم بولۇشىدا، تەقۋا بولۇشىدا، ئوقۇغۇچىنىڭ ئىرادىلىك، ياخشى نىيەت، ئىخلاس قىلىشىدا، ئەڭ مۇھىمى، ھاكىمىيەتنىڭ قوللىشى، ياخشى ئىش ئىدى، ئەمما، ھازىر يەنە مەن ئامال يوق، مۇشۇ خىل ئوقۇتۇش ئۇسۇللىرىنى ياخشى پىلانلارنى ئەمەلىيەتتە، بىرەر قېتىم، قىلىپ باققان بولسامىمۇ، ھازىر قۇرۇق نەزەرىيە ئۈستىدە مۇشۇ بەتكە يېزىۋاتىمەن، ئەمما، ئۈمىد بار، كەلگۈسى ئاللاھقا مەلۇم.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا ئالبانىيىلىك پەيلاسوف كانتىنىڭ باللارنى قانداق تەربىيلەش، ئوقۇغۇچىلارنى، ئوقۇتقۇچىلارنى قانداق تەربىيلەش، ئىلىمنى قانداق قىلغاندا، مۇكەممەل ئېلىش، ياخشى نەتىجە چىقىرىپ، كەشپىيات ھاسىل قىلىپ، تەرەققىي قىلىش توغرىسىدىكى كىتابىنى مىسال قىلىدۇ، ئەمما، ھازىر بولسا، بۇنىڭدىن ئىلغار ئۇسلۇبلار، پروگراممىلار، دەرسلىك تۈزۈلمىسى بار بولۇپ، ئەگەر، سىز ئىنتېرنېت تورىغا كىرىپلا، ئىزدەنسىڭىز، نۇرغۇن ياخشى نەزەرىيەلەر بار، ئەمما، ئىلىمغا ساختىلىق زادى ئىشلىمەيدۇ، ئىقتىدار، ئىلىم بولۇشى كېرەك، كۆپ تىرىشايلى، ھازىرقى كۈندە، **2006** ـ يىلى، تەبئىي ـ پەن تەرەققىياتتا، مىسىر، ئەزھەردىن ئەقىدە، تەقۋالىقتا مەدىنە، مەككىدىن ئۈلگە ئېلىپ، تەرەققىي قىلساق بولىدۇ، توغرىسى، مىزانى، قۇرئان، ھەدىس ئەلۋەتتە، **1930** ـ يىلدىن باشلانغان پىداگوگىكا دەرسلىكى بەك مۇھىم، ئالىملار توختىماي ئىزدەنگەچكە، ئەمەلىي تەجرىبە بەك مۇھىم، شۇڭا، خاتا ئۆرپ ـ ئادەتتىن، خۇراپىيلىقدىن، ئاتا مىراسلىقدىن قۇتۇلۇپ، ياخشى تەرەققىي قىلايلى، كەلگۈسى غەلىبە ئەلۋەتتە، ئاخىرىدىمۇ بولسا، مۇسۇلمانلارغا مەنسۇپ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاللاھنىڭ ئاسماندىن سۇ چۈشۈرىشىگە، زېمىنغا بۇلاق قىلىپ كىرگۈزۈشىگە، قارىمامسەن، دېگەن بۇ ئايەتتە، يەنە توختىلىپ، قاراش ئۈچۈن، مۇنداق ئۇسكۈنە، ئەسۋاب بولۇشى كېرەك، ئامېرىكىلىقلار، **12** يىل بولدى، يەرشارى، ھاۋارايىنى، ئاتموسفېرانى باشقا پىلانېتلارنى، ئاسمان جىسمىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن، ئالەم بوشلۇقىغا، سۈنئىي ھەمراھ قويۇپ بېرىش، راكېتا ئارقىلىق ئېلىپ چىقىش، ئۇچۇش لازىملىقىنى پىلانلاپ، ئىجرا قىلىۋاتىدۇ دەپ يازغان، ۋە بىر قىسىم مۇنداق تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى يازدى، بەزى يۇلتۇزلار بىزدىن قىرىق **40** تىرىليون كىلومېتىر يىراقتا تۇرىدۇ، ئۇنىڭ نۇرى بىزگە تۆت يىل يەتتە ئاي ئالتە، كۈندە يېتىپ كېلەلەيدۇ، دېگەن.

بىر قىسىم يۇلتۇزلار بىزدىن نۇرى مىڭ ئەسىردىمۇ يېتىپ كېلىپ، بولالمىغىدەك يىراقتا تۇرىدۇ. مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئۇ يۇلتۇز پارتلاپ ۋەيران بولۇپ، ئۆچۈپ تۈگىگىلى **999** ئەسىر بولغان بولسا، مۇشۇ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ، ئاجراپ چىققان نۇر، بىزگە يېتىپ كېلەلەيدۇ ـ دە، بىز ئاشۇ نۇرنى يۇلتۇزكەن دەپ كۆرەلەيمىز، ئاندىن ئۇزۇن ئۆتمەي، مەنبەسى ئۈزۈلگەن بۇ نۇر يوقايدۇ ـ دە، بىز يەنە

كۆرەلمەيمىز.

سۈرە ۋاقىئەدىكى، ئايەت ئوتتۇرىغا قويغان ئاسمان كەڭرىش نەزەرىيىسى، ئېينشتېيننىڭ نىسپىي نەزەرىيىسى، ئاسمان كەڭرىش نەزەرىيىسى، بىر قىسىم ھەدىسنىڭ ئىشارىتى.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيھنىڭ مۇنداق سۆزلىرى، راستىنلا **1996** ـ يىلى، ئەمەلىيەتكە چىققان، مەن قۇرئان مۆجىزىسى دېگەن تېمىدىكى ئىنتېرنېت تور بېتىدىن، **1996** ـ يىلى، بالدۇرقىلار بايقاپ، كۆرۈپ باقمىغان، نەچچە يۈز يۇلتۇزلار تۈركۈمى، سامان يولى سىستېمىسىدەك، سىستېمىلار ئاشكارا بولغان، ئاسمان دائىم كەڭرىسپ تۇرىدىكەن، سىستېمىلار يوقىلىپ، يەنە سىستېمىلار ھاسىل بولۇپ، تېخىمۇ كۆپىيىپ تۇرىدىكەن، بىزگە نۇرى يېتىپ كېلىپ بولالمىغان نۇرلار كۆرۈنۈپ، يۇلتۇزلار، سىستېمىلار ئاشكارا بولىدىكەن، بۇنى ئاشۇنداق ئىلغار تېلىسكوپ ئالدىدا ئولتۇرغانلاردا بىلەلەيدۇ.

ئاللاھ، بىزلەرگىمۇ ئىلغار تېلىسكوپ، ئىلغار مىكرۇسكوپ ئاتا قىلىپ، تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئۆزىگە تېخىمۇ ئىشتىياق قىلغۇزۇپ، ئاشىق زاكىرلاردىن قىلسۇن، ھەقىقىي ئالىم، ئابىد، زاھىدلاردىن قىلسۇن، ئامىن!

سۈرە غافىر تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى حٰمٓ ھام مىمنى ئاستىدىكى يەھملونەلئەرشى دىكى ھام مىم گە بِحَمْدِرَبِّهِمْ دىكى يەنى ھەمدى دىدىكى ھام مىم غا ئىشارەت بولۇپ، ئەرشنى پەرىشتىلەر كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان، بىر مەخلۇق ئالتە تەرەپ ئۇنى قورشايدۇ، ئەرشنى پەرىشتە بىلەن قوشۇپ، ئاللاھ كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ، ئاللاھ، ئەرشىدىنمۇ ئۇستۈن، ئوخششى يوق، ئۇ زاتنى ئالتە تەرەپ قورشىمايدۇ، چەك ـ چېگرا، دائىرىگە ئالغىلى بولمايدۇ، ئاشۇ پەرىشتىلەر، ئاللاھقا ھەمدۇ ئېيتىدۇ، ئۇلۇغلايدۇ، ئۇلار يەنە ئۆزىنى، ئاللاھقا ھېچ لايىقىدا ئىبادەت قىلالمىغاندەك، ھېس قىلىدۇ، ئەلۋەتتە شۇنداق، لايىقىدا ھېچبىر مەخلۇق ئىبادەت قىلالمايدۇ، ئاللاھ، بىز ۋە پەرىشتىلەر ئۇلۇغ دەپ ئېتىقاد قىلغىنىمىزدىنمۇ چەكسىز ئۇلۇغ، كاتتا، بۈيۈك زاتتۇر، بۇ ھام مىم ئاشۇ ھەقىقەتكە ئىشارەت دېگەن، توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچىدۇر. بىرىنچىدىن تەكرار كەلگەن سۆزنى ئالىمدىم، ئىككىنچىدىن، بۇ سۈرە، تارىخى خاراكتېرلىك بولغاچقا، ئۈچىنچىدىن، روھى مەسىلىنى بالدۇرقىدەك كۆپ ئالمىدىم، چۈنكى، كىشىلەر چۈشەنگىدەك سۆز قىلىش لازىم. شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ سۈرىدىن ناھايىتى ئاز تاللاندى.

ئاللاھ سىلەرگە مۆجىزىلىرىنى، دەلىل، ئالامەتلىرىنى كۆرسىتىپ تۇرىدۇ، سىلەر، ئاللاھنىڭ، قايسى بىر ئايىتىگە تېنىۋېلىپ، ئىنكار قىلىسىلەر.

راستىنلا، ئاللاھ، كائىناتتا ئاسمان جىسىملىرىدا، ئالەم بوشلۇقىدا ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا، زېمىندا، قۇرئان، ھەدىسىنىڭ مۆجىزىسىنى ئاشكارىلاپ تۇرىدۇ، بۇندىن كېيىنمۇ نۇرغۇن مۆجىزىلەرنىڭ ئاشكارىلىنىشىغا بىز ئىشىنىمىز، لېكىن، كاپىرلار، دىنسىزلار ئىنكار قىلىشىۋېرىدۇ. شۇڭا، بۇ ئايەتتە، بۇ ئالامەت، مۆجىزىلەرنىڭ قايسى بىرىنى ئىنكار قىلىسىلەر؟ دەپ كەلگەن بولۇپ، بۇ ئايەتمۇ مۆجىزىلىك ئورنىدا تۇرىدۇ، ئۇلارنىڭ تېنىۋېلىشى سىزنى سۇسلاشتۇرمىسۇن، يالغۇز قالسىڭىزمۇ ھەقىقەت دېگەن ھامىنى ھەقىقەت.

ئۇلار دوزاخقا، ئوتقا، ئەتىگەن ـ ئاخشام تەرەپلەردە دەڭلىنىپ تۇرىدۇ دېگەن ئايەت، ئالىملار، بۇ ئايەتنى ۋە بۇنىڭ ئوخششىنى قەبرە ئازابىغا دەلىل دېگەن، بۇندىن باشقا نۇرغۇن ھەدىسىمۇ بار، ھەدىسلەر ئوخشاشمايدۇ، كىشىلەرمۇ ئوخشاشمايدۇ، بەزى كىشىنىڭ روھى، جەننەتتە ساياھەت قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە زېمىنغىمۇ چۈشەلەيدۇ، ئالاقە ئۈزۈلمەيدۇ، بەزىسى قايتۇرۇلۇپ، زېمىندا تۇرىدۇ، قەبرىسى نۇرلىنىدۇ، بەزىسى دوزاختا تۇرغاندەك تۇرىدۇ، زۇلمەت، ئوت، توقماق، يىلان ـ چايان ۋاھاكازالار.

روھ بىلەن تەن، ئالاقە باغلاپ تۇرىدۇ، گەرچە، تەن، جىسىم، كەلكۈندە، دېڭىزدا، سۇ ئىچىدە بولسىمۇ، خۇددى فىرئەۋن قوشۇنىدەك يەنىلا ئۇلار ئوتقا تەڭلىنىدۇ، ئاللاھ، قادىر، چۈنكى، بۇ ماددى دۇنيادىن ئالاقە ئۈزۈلۈپ، ھاياتى بەرزەخ دېگەن يەرگە كەتتى، ئۇيەردىكى ئازاب، روھ ھەم جىسىم، تەنگىمۇ بولسىمۇ، يەنىلا بۇ ئالەمدىن ئالاقىسى ئۈزۈلگەن، ئەمما، روھ بىلەن تەن ئالاقىسى ئۈزۈلمەيدۇ، بىز ئەھلى سۈننىيلەر ئازاب، روھقا ھەم تەنگىمۇ بولىدۇ دەپ قارايمىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەت، ھەدىسلەردىكى قەبرە ئازابىنى ئىمام غەززالى رەھمەھۇللا ئەلەينىڭ سۆزلىرىنى ئىخۋانۇسسافا دېگەن كىتابىدىن، ئۇندىن باشقا روھانىي مەزھەپلەر سۆزىنى چۈش، ئۇيقۇ مەسىلىلىرىنى، روھ توغرىسىدا **1882** ـ يىلى يۈز بەرگەن، بىر ھادىسىنى **19** جىلد، **29** ـ بەتتە سۆزلەپ، ئەقلى تەپەككۇر، دەلىللىرى بىلەن قەبرە ئازابىنى ئىسپاتلىماقچى بولغان، بۇ ئازاب ياكى راھەت مەنىۋى ئىشتۇر، باشقا دۇنيادا بولغاچقا، بىز شەكسىز ئىشىنىمىز خالاس، ئوشۇقچە كوچىلمايمىز، ئاللاھ، قادىر، قۇرئان، ھەدىس ھەق، راست، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ نېمە دېسە شۇ ھەق بىز تەسلىم بولىمىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ سۈرىنىڭ تەپسىرىدە توختىلىپ، ئىنساننىڭ يارىلىشى، تۆرەلمە

مەسىللەرنى ئاستىن ـ ئۈستۈن ئالەملەرنى سۆزلەپ، ئارقىدىن بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك، ھايۋان تەتقىقاتىنى باشلايدۇ ـ دە، ئۆمىلىگۈچى ھايۋانلار قاتارىدىن، تۇخۇمدىن چىقىدىغان زەھەرلىك ۋە زەھەرسىز بارلىق يىلانلارنى سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ چۈشەندۈرىدۇ، 34 ـ 43 ـ بەتكىچە بايان قىلغان.

بۇ بىر خىل ھايۋان ئىلمى تەتقىقاتى بولۇپمۇ، يىلان، بۇ ئىلمىنىڭ تەرەققىياتىغا، تەجرىبىگە، زەھەر ئىلمىغا، ھەتتا قەبرە ئازابىغا پايدىسى بار، يىلان ئاشۇنداق بولسا، ئۇ يىلانلار قانداقتۇ ھە! دېگەن قورقۇنچ تېخىمۇ ئاشىدۇ، ئەلۋەتتە، يىلاندىن ۋاقتىنى توغرىلاپ تۇرۇپ، ئۆلتۈرگىلى بولىدىغان زەھەر ياسىلىدۇ، رەقىبىنى مەخپى يوقاتقىلى بولىدۇ، ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، بىز بۇ توغرىسىدا سۆزلىگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيدىن بىرسى مۇنداق سوراپتۇ: دەججالدىن، نۇھ ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ، تا رەسۇلۇللاھقىچە، ئاندىن تا بىزگىچە پاناھ تىلەۋاتىمىز، ئەمما، ئۇ چىقمىدى، ئۇغۇ ھامىنى چىقىدۇ، مېنىڭ مەقسىتىم، دەججال چىقمايدىغان ۋاقىتتا ئۇنىڭدىن پاناھ تىلىگەنلەر مەۋجۇت بولمىغان نەرسىدىن، ئاشكارا بولمىغان، خۇددى تېخى يۈز بەرمىگەن، يوق نەرسىدىن پاناھ تىلىگەندەك بولۇپ قالىدىكەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ساھابىلەر، ئەلۋەتتە پايدىسىز ئىشدىن خالىي، ھېكمەتسىز ئىش قىلمايدۇ، ئۇنداقتا، بۇ دەججالدىن بىر ئۆمۈر پاناھ تىلەش قانداق ئىش، بۇنىڭ زادى نېمە ھېكمىتى بار؟ دەپتۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيي مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ: دەججال مەۋجۇد، ئۇ بار، ئۇ چوقۇم چىقىدۇ، ۋاقتى بىزگە مەلۇم ئەمەس، شۇنىڭ ئۈچۈن، چىقىپ قالسا دەپ پاناھ تىلەيدۇ، بۇ خۇددى چوقۇم يۈز بېرىدىغان، دوزاخدىن پاناھ تىلەپ، جەننەتنى سورىغاندەك ئىشتۇر، ئەمدى، ئۇنى كۆرمەي ئۆلۈپ كەتكەنلەرگە ياكى بىزنىڭ ئىچىمىزدىن ئۇنى كۆرمەي ئۆلۈپ كېتىش بولسا، دۇئانى قىلىۋېرىشىمىز، مۇنداق بىر ھېكمەت ئۈچۈن، ئۇ بولسىمۇ، بۇ پاناھ تىلەش، ھەدىستە ئىشارەت بار. ئاشۇنداق تېشى ياخشى، ئىچى باتىل، كاززاپلاردىن تېشى مۇسا ئەلەيھىسسالامدەك، ئىچى فىرئەۋندەك، مۇناپىق كىشىلەردىن تاشقى كۆرۈنۈشى دىنىي ئالىمدەك، ئىچكى ئەھۋالى بولسا، قارا ـ تۈرۈك، نادان، كاززاپ موللىدىن، مۇنبەر ئۈستىدە، خۇددى ئالىمدەك راستچىل، تەقۋادەك ئەمەلىيەتتە نەپسى بالاسى، كاززاپ، كەسپخور، تۈرۈك، بىدئەتچى ئىمامىلاردىن ئەنە شۇنداق دەججالدىنمۇ پاناھ تىلەشكە ئىشارەت بار.

ئۇ، بۇ تەپسىردە مۇنداق بىر سۆزنى دېگەن:

بىر ئىنگلىز، جۇڭگوغا ساياھەتكە بېرىپ، ئۇ دۆلەتتە، قەبرە بېشىغا پىشۇرۇلغان تائامنى قويۇپ قويىدىغان، ھاراق، شاراپ قويۇپ قويغىنىنى كۆرۈپ، ئۇنى زاڭلىق، مەسخىرە قىلىپ، سىزنىڭچە بۇ تائامنى بۇ ئۆلۈك قاچان يەپ؟ دەپ كۈلۈپتۇ، جۇڭگولۇق كىشى، سىلەر ئۆلۈكلىرىڭلارنىڭ بېشىغا گۈل قويىسىلەرغۇ، ئاشۇ كىشىلەر قويۇپ گۈلنى پۇرىغان چاغدا، بۇلارمۇ تائامنى يەيدۇ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

كېيىن بۇ كىشىگە بىر چىركاۋدىكى پوپ، بارلىق پائالىيەت ۋە خادىملارنى تونۇشتۇرۇپ بولۇپ، بىر توپ جۇڭگولۇق خىرىستىئانلارنى كۆرسۈتۈپ، بۇلارغا ئىشەنمەڭ، چۈنكى، بۇلار بىزنىڭ دىنىمىزنى كەسىپ دەپ قاراپ، جان بېقىش ئۈچۈن بۇ دىنغا كىرگەنلەر، مال ـ دۇنياغا تۇرغانلاردۇر دېگەن.

مەقسەت، بىزنىڭ دىنى ئالىملىرىمىز، ئۇنداق قاملاشمىغان تايىنى يوق، قايىل قىلارلىقى يوق، ئەقلى، نەقلى دەلىلى يوق، جاۋاب بەرمەي ئەمەلىي تەتقىقات، تەجرىبە، نەقلى دەلىل، ئىسپات ئۇنى كۈچلەندۈرىدىغان مۆجىزىلىك ئەقلى دەلىل، قايىل قىلارلىق ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە، سىرلىق مۆجىزىلەر بىلەن راستىنى، ھەقنى راۋۇرۇس توغرا چۈشەندۈرۈشى، تەسىرلىك جاۋا بېرىشى، ئاشۇنداق سوئالنى پۇرسەت بىلىپ، دىنغا چاقىرىپ، ئەكىلىشى لازىم.

ئەنە ئۇلاردەك دىنىي كەسپدار بولماسلىقى، ئاشۇ ناھەق، باتىل دىندىكى مەنسۇخ بولغان ئەمەلدىن قالغان دىندىكى بىر پوپچىلىك بولالماي، دىننى چۈشەنمەي، دىنى كەسپدارلار دېسە، ماقۇل دېمەسلىكى لازىم.

ئۇنىڭدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق ئىزدىنىپ، تەتقىق قىلىپ، دىنىمىزنى چۈشىنىشى، كەسىپ قىلماسلىقى، ئاشۇ پوپ، راھىبلار جېنىدا مۇنداق دەۋاتسا، مەن دېگەن ھەق، توغرا، راست دىنىنىڭ ئۈستىدە،

ئاللاھ دەپلا ماڭمەن، ئۇلاردەك ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەيمەن، ئەلۋەتتە، مەن بۇلاردىن دىنى زاتلىرىدىن، بارلىق خادىملىرىدىن، ھاكمىيەت تۈتقانلىرىدىن، ئىلغار پارتىيە ئەزاسىدىن، قەھرىمانلاردىن، نەمۇنچىسىدىن، نەچچە ھەسسە ئىلغار بولسۇن، مەن ئاللاھ ئۈچۈن، ئاخىرەت ئۈچۈن، جەننەت ئۈچۈن تىرىشىشىم كېرەك، ئىلىم ئېلىشىم كېرەك، قايىل بولۇپ، تەسىرلىنىپ قالماي، قايىل قىلىپ، تەسىرلەندۈرۈشۈم كېرەك دەپ، تەپەككۇر قىلىشى، ئەڭ ئىلغار ئالىم، ئابىد، زاھىد بولۇشى كېرەك دېگەن.

بىز ئالامەت مۆجىزىلىرىمىزنى پات يېقىندا كائىناتلاردا ئۇلارنىڭ ئۆز ۋۇجۇدىدا كۆرسىتىمىز، ئۇلار قۇرئاننىڭ ئىسلام دىنىنىڭ ھەقلىقىنى بىلگەنگە قەدەر، شۇنداق قىلىمىز، دېگەن ئايەتنىڭ مۇقەددىمىسىدە، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەت، ئاللاھ تەرىپىدىن بىزگە بېرىلگەن ۋەدە، ئاللاھ ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ، چوقۇم ئۇيۇقلاردا، ئالەم ئەتراپىدا ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا مۆجىزىلەرنى كۆرسىتىدۇ، ھەم كۆرسەتتى، بىز ۋە دىنسىزلارمۇ قۇرئاننىڭ ھەقلىقىنى چوقۇم بىلىپ قالىدۇ، ئۇنداق بولغان ئىكەن، بىز مۇسۇلمانلار قاتتىق تىرىشىپ، بۇ مۆجىزە ئالامەتلەرنى بايقاپ، تېپىپ چىقىشىمىز لازىم، مۇنداق ھەدىس بىلەن ئۈمىد ئۈزمەسلىك كېرەك، ئىسلام غېرىپ باشلاندى، يەنە غېرىپلىققا قايتىدۇ، بىرىنچىدىن، ۋاقتىنى بىلمەيمىز، بەلكى خېلى ۋاقىت بادۇ، ئىككىنچىدىن مەنىسى مۇنداق بولۇشى مۇمكىن، ئۆز ۋاقتىدا ئىسلام ئوخشىشى يوق، ئاجايىپ تارقاپ غەلىبە قىلغاندەك، يەنە شۇنداق تارقىشى، مىسلىسىز ئاجايىپ ـ غارايىپ كىشلەر كۆرۈپ باقمىغان دەرىجىدە، غەلىبىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشى مۇمكىن، چۈنكى، قىيامەت كۈنگىچە ھەق ئۈستىدە چىڭ تۇرۇپ، غەلىبە قىلىدىغانلار، يەنى بىر تائىفە كىشىلەرنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرىشىغىمۇ ۋەدىلەر باردۇر.

يەنە بىرسى، قىيامەت يېقىن دېگەن ئايەت، ھەدىسدىن ئۈمۈتسىزلىك پەيدا قىلماسلىقى لازىم، نۇرغۇن ئايەت، نۇرغۇن ھەدىسلەر، قىيامەت خۇددى مۇشۇ ئەسىر ئىچىدىلا يۈز بېرىدىغاندەك دەججال ھازىرلا چىقىدىغاندەك، ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ چۈشىدىغاندەك كۆرۈنىدۇ.

بۇ يېقىنلىقنىڭ بىز چۈشەنگەن، بىز كۆنگەن، بىز ئادەتلەنگەن يېقىنلىق ئەمەس، ئۇنداق بولۇپ قالسا، قىيامەت ھازىرلا قورۇلۇپ كېتەتتى، بۇ يېقىنلىق، ئاللاھنىڭ نەزلىدىكى ساماۋى نەزەرىيە بولۇپ، بىز سانىغان **1000** يىل، بىر كۈنگە توغرا كېلىدۇ، يەرشارى يارالغىنىدا، نەچچە مىليارت يىل بولغان بولسا، شۇنىڭغا نىسبەتەن يېقىنلىق بولىدۇ، ئۇنداق چۈشەنگەندە، ساماۋى نەزەرىيىدىن قارىساق، بىز سانايدىغان يىلدىن نەچچە مىڭ، نەچچە مىليون يىل بولۇشى مۇمكىن، بەش مىليارت ياكى بىر نەچچە مىليارت يىلغا نىسبەتەن بىر مىليون ياكى نەچچە يۈزمىڭ ياكى نەچچە مىڭ يىللار ئەلۋەتتە يېقىن، ئاز قالغانلىقنى بىلدۈرىدۇ، توغرىسىنى ئاللاھ بىلىدۇ، راستىنلا يېقىن قالدى، ۋاقتى بىزگە نامەلۇم، ئەمما، بىز بۇنىڭدىن ئۈمىد ئۈزمەسلىكىمىز لازىم، چۈنكى، بۇ خەۋەرنى ئۈمىد ئۈزسۇن دەپ ئەمەس، بەلكى تېخىمۇ تىرىشسۇن، شۇ كۈنگە ئاشۇ ئۈزۈن سەپەرگە، ئوزۇق ـ تۈلۈك تەييارلىسۇن دەپ خەۋەر قىلغان، جىددى تەييارلىق لازىم ئىدى.

ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۈمىد ئۈزمەڭلار دېگەن، بۇيرۇقلار، ئەمىر ـ پەرمانلار تۇرسا، شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز قاتتىق تىرىشىپ، بۇ ئايەتتە بېرىلگەن ۋەدىگە شەكسىز ئىشىنىپ، ئىنچىكىلىك بىلەن چوڭقۇر تەكشۈرۈپ ۋە كۆزۈتۈپ، ھېچبولمىغاندا باشقىلار تېپىپ چىققان، ئاشكارىلانغان، كەشىپ قىلغان مۆجىزىلەرنىمۇ بولسا، چۈشۈنۈپ، كۆرۈپ يەتكۈزەيلى، ئۇنداقتا، بىز مۇستەھكەم تەۋھىدكە، توغرا ئەقىدىگە شەكسىز ئىشەنچكە، يانماس ئىرادىگە ئىگە بولىمىز، بوران ـ چاپقۇن ئالدىدا تەۋرەنمەي، تىك تۇرالايمىز، بىر كۈچ دائىم بىزنى ھەيدەپ تۇرىدۇ ـ دە، بىز ئاندىن ئىشلارنى نەتىجىلىك قىلالايمىز، غەلىبە بىزگە مەنسۇپ بولىدۇ. ئۇنداق بولسا، بىز مۇشۇ ئايەت ئۈستىدە ئۇندىن باشقا، ئايەتلەر ئۈستىدە ئىزدىنىشنى باشلايمىز.

بۇ سۈرىنىڭ بېشىدا كېلىدىغان، كتاب فيلت ژياٹھ قرژنابريّا يەنى بۇ كىتابنىڭ ئايەتلىرى، ئەرەب تىلى ھالەتتە تەپسىلى بايان قىلىندى، دېگەن مۇشۇ ئايەتتە، توختىلىمىز. خۇددى بارلىق ئىلمىنت، ماددىلار ئەسلى نۇر، زەررىچە ۋە ياكى ئەسىر، ۋاكىئۇمدىكى بىر ماددىغا قايتقاندەك، ھەربىر ھەرىپ، لۇغەت، تىللارمۇ ئەسلى ھاۋا دېگەن ماددىغا قايتىدۇ، ھەرپلەر، ماددىلار ئوخشاپ كەتكەندەك، ئاللاھنىڭ تىللاردا ئوقۇلىدىغان قۇلاقتا ئاڭلىنىدىغان قۇرئان ئايىتى بىلەن كۆزلەرگە كۆرۈنىدىغان، كائىنات ئايىتى ئوخشايدۇ، ئەمما ئۇ، ئاللاھنىڭ

كالامى، ئوخششى يوق، بۇ بىر مسال.

مەقسەت قىلىنغان بولسا، «سەنۇرىيهم ئاياتىنا» دىكى ئايەت، كائىنات ئايەتلىرىدۇر، قۇرئاندىكى ئايەتلەرنىڭ تەپسىلىلكى ئۈستىدە نۇرغۇن ئالىملار بالاغەت، پاساھەت جەھەتتىن توختالغان، مەن ھازىر كائىناتتىكى ئايەت يەنى مۆجىزە، دەلىل، ئالامەتلىرى ئۈستىدە توختىلىمەن، قۇرئان بولسا، تىللاردا ئوقۇلىدىغان قۇلاقتا، ئاڭلايدىغان ئايەت، مۆجىزىلىرى بىلەن، ئاسمان ـ زېمىندا، ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا يارىتىلغان، كۆزلىرىمىز ياكى ئىلغار ئۈسكۈنىمىز كۆرىدىغان ئايەت، مۆجىزىلىرىنىڭ پەرقىنى ئايرىمايدۇ، ھەر ئىككىلىسى ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى، مۆجىزە ئالامەتلىرى، بىز تىلدا ئوقۇيدىغان بۇ ئايەتلىرىنى چوقۇم، ئاللاھ ئۆز قولىدا سىزغان، يازغان، رەڭلىك كائىناتتىكى ئايەتلىرىگە ئۆز ۋۇجۇدىمىزدىكى ئايەتلىرىگە مۆجىزە ـ ئالامەتلىرىگە تەتبىقلاپ، نەزىرىينى ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، ھەر ئىككىلىسىنى دەرسلىك قىلىپ ئوقۇشىمىز لازىم. ئاللاھ، قۇلاق بىلەن كۆزنى ياراتتى، بۇ ئىككى ئەزا، ئىلىم مەنبەسى، قۇلاقلار ئۈچۈن، نۇرغۇن تىللار، لۇغەتلەر بار، ئەرەب تىلى شۇ تىللاردىن بىرسى، بىز ئەرەب تىلى بىلەن قۇرئاننى ئاڭلايمىز، ئەرەب تىلى، لەۋزىدىمۇ خەتتىمۇ مەۋجۇت بولۇپ تۇرماقتا، قۇرئاننى ئاللاھ قوغدايدۇ.

ئاللاھ كۆزلىرىمىز ئۈچۈن، بارلىق مەخلۇقاتلارنى ئاسمان ـ زېمىن، پىلانېتلارنى ئۆز ۋۇجۇدىمىزنى ياراتتى، تىللاردا، قۇرئان ئايىتىنى ئوقۇپ، قۇلۇقتا ئاڭلىغاندەك، كائىنات ئايەتلىرىنى كۆز بىلەن كۆرۈپ، دەرسلىك قىلىمىز، بۇ ئايەتلەر رەڭلىك بولۇپ، ھەرقانداق بىر تىلدىكى مىللەت، ھەتتا، گاس ـ گاچىلارمۇ، ئەمالا بولمىسا، چۈشىنەلەيدۇ، بىلەلەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ، كۆز بىلەن قۇلاقنى ناھايىتى كۆپ تىلغا ئالغان، يۈرەك بىللە سۆزلىنىدۇ. سۈرە ئىسرادا ھەققەتەن كۆز ـ قۇلاق، يۈرەك، چوقۇم سوراققا تارتىلىدۇ دەپ بايان قىلغان.

بىز قۇرئان ئايىتىنى، لەۋزەن ئوقۇپلا بولدى قىلماي، تەپسىرلەردە، تەپسىلى توختالغاندەك، كائىنات ئايەتلىرىنى، مۆجىزە ئالەمەتلىرىنىمۇ تەپسىلىي دەرسلىك قىلىمىز، چۈنكى، ئاللاھ، بۇ ئايەت، مۆجىزىلەرگە ۋەدە قىلدى.

ئاللاھ، قۇرئاندا، سىلەر ساناپدىغان **1000** يىل ئاللاھنىڭ نەزىدە بىر كۈنچىلىك، ئۇ پەرىشتىلەر مىقدارى **50000** يىلچە، كېلىدىغان بىر كۈندە، ئۆرلەيدۇ، دېگەندەك، سۆزلەرنى قىلدى، بىز ئاندىن بۇ زېمىننىڭ بىر كۈنى **24** سائەت، بىر يىلى **360** كۈن بولسا، بىزنىڭ قۇياش سىستېمىمىزنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، سامان يولى سىستېمىسىنىڭ بىر ئايلىنىشى، بىزنىڭ ساناۋاتقان **300** مىليون يىلغا تەڭلىكىنى، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ ئېشىپ كېتىشىنى، نۇرغۇن سىستېمىلارنىڭ ئايلىنىشى، بۇ سانلىق مەلۇماتلاردىن يا كۆپ، يا ئاز بولۇشىنى بۇنىڭلىق بىلەنلا چەكلىنىپ قالمايدىغىنىنى بايقىدۇق.

قۇرئان ئايىتى ئەنە شۇنداق، كائىنات ئايەتلىرىگە ئىشارەت قىلىپ، خۇددى يول بەلگىسى بىزنىڭ قاياققا مېڭىشىمىزنى كۆرسىتىپ بەرگەندەك، مول ئىلىم ـ مەرىپەتكە ئىشارەت قىلىپ، نۇرغۇن مۆجىزە، ئالامەتلەرگە ئىشارەت قىلدى، ئەپسۇس مۇسۇلمانلار بۇ ئىشارەت، بەلگە، كۆرسەتمىلەرگە پەرۋا قىلماي، بېشىنى قويىنغا تىقىپلا، ھاڭغا چۈشۈپ كەتكەن، ئەمدى بىزنىڭ ئويغىنىدىغان ۋاقتىمىز كەلدى، ئاللاھ خالىسا.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇسۇلمانلار، ئى دىنىي ئالىملار، ئاللاھ بۇ جايدا، قۇرئاندا، مۇنداق نەچچە ئونلىغان پىشلارنى كەلتۈرگەن خەلق، ئاللاھ ياراتتى، جەئەلە قىلدى، بارەك ئاللاھ بەرىكەت بەردى، [وستوو] ئاللاھ ئاسمانلارنى يارىتىشقا يۈزلەندى، ئەرش ئۈستىدىنمۇ ئۈستۈندۇر. بىز ئىختىيارى كەلدۇق دېدى، [و قازاهوننه] ئاللاھ ئاسمانلارنى يەتتە قەۋەت قىلىپ، قۇرۇپ چىقتى، [به وها] ئاللاھ ۋەھى قىلدى. [زه يينا] بىز ئاسمانغا يۇلتۇزلار بىلەن زىننەت بەردۇق، ئايىتىمىزنى كۆرسىتىمىز، دېگەندەك، نەچچە ئونلىغان پىللارنى كەلتۈردى، بۇ پىللار، قىلىقلار، ئاللاھنىڭ ئىدى.

سىلەر تاھارەتتە، نامازدا، زاكاتتا كەلگەن، يۈزۈڭلارنى يۇيۇڭلار، مەسھە قىلىڭلار، بوينۇڭلارغا تەيەممۇم قىلىڭلار، دېگەندەك پىللارنى، بەندىلەر قىلىقنى قانداق تەتقىق قىلغان بولساڭلار، ئۇسۇللارغا سەلىپ، دە ـ تالاش قىلغان بولساڭلار، نەچچە يىللار بەدەل تۆلەپ چىڭ تۇرغان بولساڭلار، مۇشۇ پىللارغىمۇ، رەببىڭلارنىڭ

قىلىقى بولغان مۇنداق پىللارغىمۇ تەتقىق قىلىپ قويۇڭلار، ئۇسۇللارغا سىپلىڭلار، ئىزدىنىڭلار، دە ـ تالاش قىلىپ، مۇنازىرە قىلىڭلار. ئۇنىڭ ئۈستىگە سىلەر تالىشىۋاتقان ئىختىلاپ قىلىۋاتقان مەسىلىلەر، ئالىقاچان ساھابىلەر، تابىئىنلار دەۋرىدە داڭلىق مۆتىۋەر، ئالىملار تەرىپىدىن تەتقىق قىلىنىپ، ھۆكۈم چىقىرىلىپ بولغان، ئەمدى يەنە نېمە دەپ ئىختىلاپ قىلىسىلەر، بىكار قالغان بولساڭلار، ئىشىڭلار بولمىسا مۇنۇ ئايەت، پىللارنى قاراڭلار دېگەن ئەمىر ـ پەرمانلارنى تەتقىق قىلىڭلار، بۇ ئەلۋەتتە، سىلەرنىڭ مەجبۇرىيىتىڭلار دېگەن.

ئۇنداقتا، بىز ئاللاھنىڭ كائىناتتىكى ئايەت، مۆجىزە، دەلىل، ئالامەتلىرى ئۈستىدە توختىلىمىز، بۇ ئايەتلەرنى تەپسىلىي بايان قىلىپ، كۆزلەرگە كۆرسىتىمىز، بىز پەقەت، سۈرەتنى كۆرسىتىمىز، سىلەر ئەمەلىيەتتە قىممەتلىك ۋاقتىڭلارنى چىقىرىپ، ئەمەلىيەتنى كۆرۈپ بېقىڭلار، ئۆزۈڭلەرگە قاراڭلار، تەپەككۇر قىلىڭلار، دوختۇرخانىلارغا كىرىپ، تەكشۈرۈپ كۆرۈڭلار، بىز بۇ كىتابدا نۇرغۇن توختالغان بۇ قېتىم قىسقىچە ھالەتتە، يەرشارى ئۈستىدە توختىلىمىز.

يەرشارى دېگەن بۇ سۆز، قۇرۇقلۇقدىن، دېڭىزدىن ئۇنى قورشاپ تۇرغان ھاۋا، ئاتموسفېرادىن ئىبارەت، بىز ياشاۋاتقان كەڭ ئاسماندا، ئۈزۈپ يۈرگەن بىر پىلانېتنى كۆرسىتىدۇ، بۇ ئاتموسفېرا، ھاۋا قاتلىمى، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، ئىچكى قىسمىدىن ئىبارەت تۆت رايونغا بۆلۈنگەن بولۇپ، ھەربىر جايىدا ئالاھىدە مۆجىزىلەر باردۇر، قۇرئاندا، قۇرۇقلۇق دېڭىز، تاغلار، تېرىلغۇ يەرلەر، دېڭىزلار، ھاۋا تەۋەلىكى، ئالاھىدە ئۇچۇق سۆزلەنگەن، ئىچكى قىسىم ب ولسا، يەردىن چىقىدىغان، كىرىدىغان نەرسە، باياىندا شۇنداقلا، يەتتە زېمىن دېگەن نەزەرىيىدە بار، يەتتە زېمىن دېگەن بۇ ئۇقۇم بولغاچقا، يەر ئاستى بايلىقنى ئاسان تاپقىلى بولىدۇ. يەر يادروسىنى تەكشۈرۈش قۇلايلىقى بولىدۇ، ئەلۋەتتە، بىخەتەر ئۆگزە بولغان، يامغۇرلۇق ھاۋا قاتلىمى بولسا، **78** پىرسەنت، ئازوت **21** پىرسەنت، ئوكسىگېن، كاربون تۆت ئوكسىد قاتارلىق ماددىلاردىن تەركىپ تاپقان. ئەلۋەتتە، باشقا ماددىلاردىمۇ بار، ھەممىسى ھاياتلىق ھاجەتلىرىگە لايىق ئورۇنلاشتۇرۇلغان. دېڭىزلار بولسا، زېمىننىڭ پەس جايلىرىغا ئورۇنلاشتى، چۈنكى، مېھرىبان ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن مۇز تاغلارنى، دەريا ھاسىل بولىدىغان تاغلارنى، ئىگىز چوققىلارنى، دېڭىز سۈيى تۇرىدىغان جايلارنى ئۆزى ئىگىز ـ پەس قىلدى. دېڭىز سۈيى، زېمىننىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسمىنى ئىگىلەيدۇ، چوڭقۇرلىقى **11000** مېترغا يەتكەن جايلارمۇ بار، سۇ بولسا، ئوكسىگېن بىلەن ھىدروگېندىن تەركىب تاپقان بولۇپ، تۇزغا ئوخشاش باشقا ماددىلارمۇ بار، قۇرۇقلۇق بىزگە مەلۇم، چۈنكى، بىز ئۇنىڭ ئۈستىدە زېمىننىڭ ئىچكى قاتلىمىدىكى ئوت، يانار تاغ بىزنى ھەيران قالدۇرىدۇ، يۇقىرى گرادۇسلۇق بۇ ئوتتىن سامان يولى سىستېمىسىدىن، ئاسمان جىسمىنىڭ گاز، تۇمان ھالەتتىن ھاسىل بولۇشىدىن، زېمىننىڭ قۇياش ھەمراھى بولۇشى، باشقا يۇلتۇز سىستېمىسىنى كۆزۈتىشىدىن زېمىن، ئاي، دېگەن ھەمراھلار، قۇياشتىن ئايرىلغان بولۇشى مۇمكىن، يەنە، ئاخىرىدا ھەر نەرسە ئەسلىگە قايتىپ، بىرلىششى مۇمكىن، زېمىننىڭ تاشقى پوستى سوۋۇپ، نەچچە مىليارت يىللاردا ھاياتلىق ياشىغىدەك بولغان بولۇشى مۇمكىن، چۈنكى، قۇرئاندا، ئاسماننىڭ ئەسلى گاز، زېمىننى ئاسماندىن ئايرىغان، قۇياش بىلەن ئاي بىرلىشىپ قالىدىغان، كۆن نۇرى ئۆچىدىغان خەۋەرلەر بار.

ئاللاھنىڭ قىلىقى، بىلىمى بولغان، بۇ يارىتىشنى ھېچكىم ئۆز ئەينى بىلەلمەيدۇ، چۈنكى، تارىخنىڭ ئىنسانلار ئەقلىدىن يىراق بۇرۇنقى قىسمى، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ تەرىپىدىن سۆزلەنسە، بۇ مۆجىزە بولغاندەك، ئىنسان تارىخىدىن بۇنداق مۆجىزىنى سۆزلىيەلمەيدۇ، ئۇنداق بولۇپ قالسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىنىمۇ ئىشىپ كەتكەن بولىدۇ. بۇ مۇمكىن ئەمەس، ئۇلار بىر پەرەز، نەزەرىيە خالاس. شۇڭا بىز، قۇرئان، ھەدىسكە تەڭلەيمىز، ئۇيغۇن كېلىپ، مۆجىزە بولسا، ئالىمىز، بولمىسا، جايىدا قويىمىز. چۈنكى، قۇرئان، ئۆزگەرمەس، ھەقىقەتنى، تويتوغرىسىنى قوبۇل قىلىدۇ، ئىنسان نەزەرىيىسى، كۆزقارىشى، ئىلمى تەتقىقاتى بولسا، توغرا ھەم خاتانى قوبۇل قىلىدۇ، ھازىر توغرىدەك بولسىمۇ، كېيىنچە ئۆزگىرىشلەر تۈپەيلىدىن خاتا بولۇپ چىقىدۇ، خۇددى تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي دېگەن بەزى سانلىق مەلۇماتلار ئۆزگەرگەندەك، ئۇ ئالىملارنىڭ ھازىرقى ھايتلىقلارنى بۇرۇنقى، قەدىمقى تاش قاتمىدىن، ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىز ھايۋانلىرىنىڭ تەتقىقاتىدىن چىقىرىلغان، تۇنجى، ئوتتۇرانجى، ۋە ھازىرقى ھاياتلىق مۇساپىسىنى بېسىپ ئۆتكەن، بىر قىسىم ھاياتلىق، جانلىقلار سۈرەتلىرىنى **120 ـ 124** بەتلەردە سۈرەتلىك بايان قىلغان، بىر قىسىم تاش قاتمىلار سۈرىتىنى ئىنسانلار ئىستېمال قىلغان، تاش قوراللارنى سۈرەتلىك بايان قىلغان، توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچىدۇر.

(دارۋىنىنىڭ كا ززا پلىقى)

ئۇ، يەنە، زېمىندىكى جۇملىدىن مىسىردىكى نېفىت قۇدۇقلىرىنى نەچچە مىليون نېفىت قۇدۇقلىرىدىن ئىنسانلارنىڭ ئېلىشۋاتقان پايدىلىرى، ئالتۇن ـ كۈمۈش، تەبىئىي گاز، ئۈنچە ـ مارجانلار قاتارلىق سانائەت بويۇملىرىنى، كەشپىياتلارنى سۈرەتلىك بايان قىلغان بولۇپ، بۇلارنى ئاللاھ ئوبدان بىلىدۇ، زېمىنغا كىرىۋاتقان، ئۈنىڭدىن چىقىۋاتقان نەرسىنى بىلىدۇ، سىلەر ئۈنچە ـ مارجانلارنى چىقىرىسىلەر، بۇنداق ئايەت، ھەدىسلەر بەك كۆپ بولۇپ، فىقھى، ئايىتى 150 بولسا، بۇنداق تەرەققىيات، دۇنيا، ئاخىرەتلىك مەنپەئەتلىك، مۇسۇلمانلار غەلىبىسى، مۆجىزە، ئايەت، ئالامەت ئايەتلىرى 750 دىن كۆپ، شۇڭا، بىز ئىككى ئايەتنى بىرلەشتۈرۈپ، خۇددى، ساھابىلەردەك، ئون ئايەت ئوقىساق، ئەمەل قىلىپ، بولۇپمۇ فىقھىغا ئەمەس، بەلكى، مۇشۇنداق ئايەت، يەنى مۆجىزە ئالامەت ئايەتلىرىنى كۆپ دەرسلىك قىلىپ، تەۋھىد، ئەقىدە، نەزەر ـ دائىرە، كۆزقاراش، ئىشەنچ، ئىرادە، ئۈمىد ھاسىل قىلىشىمىز، بۇ دىنغا ئىنسانلارنى كۆپلەپ ئەكىرىپ، ئۇلارنى ھالاكەت يولىدىن ئاشۇ دەھشەت دوزاخدىن قۇتقۇزۇش لازىم. ھېچبولمىغاندا، كەلگۈسى ئەۋلادلار ئۈچۈن، بىز ئالىم ھېسابلىنىمىز ـ دە، ياخشى يېتەكچى بولايلى.

قۇرئان، ئەرەب تىلى بىلەن چۈشۈرۈلگەنلىكى ئايىتىمۇ ئەرەب تىلىدا تەپسىلىي بايان قىلىنىشى توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ راست سۆزلىگۈچى، بىز بۇنىڭغا ئىشىنىمىز. ئەگەر، قۇرئاندا، ئەرەبچىدىن باشقا تىل، لۇغەت تېپىلىپ قالسا، بىرىنچىدىن، ئاشۇ تىلمۇ ئەسلى ئەرەب تىلى بولۇپ، قۇرئان چۈشكەندىن كېيىن، قايتۇرۇلۇپ كېلىندى، ئىككىنچى، ئۇ تىل ئەرەب تىلى بولمىسا، ئەرەبلەر ئىستېمال قىلىش بىلەن ئەرەب تىلى بولۇپ قالدى. خۇددى ئۇيغۇر تىلى، ئەرەب تىلىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغاندەك، ئەرەب تىلى ئۆز ئىچىگە ئالدى، ئۇمۇ، ئەرەب تىلى بولىدۇ. ئۈچىنچىدىن ئاز بىر قىسىم يەنە غەيرى تىللار، لۇغەتلەرنىڭ بولۇشى، قۇرئاننىڭ ئەرەب تىلى بولۇشىنى، يوققا چىقارمايدۇ، تۆتىنچىدىن، رەسۇلۇللاھ، پۈتۈن كىشىلەرگە، پەيغەمبەر ئۇنداق بولغانىكەن، ئۇلارغا ئەسلى تىلى ئەرەب بولسىمۇ، باشقا تىللار كىرىپ قېلىش، تەبىئىي ئەھۋال، چۈنكى، ئاللاھ، ھەربىر ئەلچىنى شۇ قەۋمنىڭ تىلى بىلەن ئەۋەتتى، بۇ ئايەتتە بار، رەسۇلۇللاھ ئۆزىنىڭ ھەدىسىدە پۈتۈن ئالەمگە ئەۋەتىلگەن، باشقا بىر پىلانېتتا بىر ئىنسى ـ جىن بولىدىكەن، رەسۇلۇللاھ شۇنىڭغىمۇ ئەلچى بىز ئۇلارنىمۇ ئىسلام دىنىغا چاقىرىمىز، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، 131دىن 137 ـ بەتكىچە جەدۋەللىك قىلىپ، ھەربىر ئەرەب قەبىلىسىنىڭ تىللىرىنى لۇغىتى، تىلى، مەنىسى، قەبىلىسى بىلەن بىللە، كەلتۈرۈلگەن، ئۆزىڭىز كۆرۈڭ، بۇ لەۋزە تىللار 100دىن ئاشىدۇ. ئۇ يەنە بىر تىل، بىر مىللەتنىڭ، دۆلەتنىڭ، پۈت تىرەپ تۇرۇشىغا تەرەققىي قىلىشقا، يوقاپ كەتمەسلىكىگە مۇناسىۋەتلىك، شۇڭا، مۇسۇلمانلار تىلىنى قوغدىشى كېرەك، بولۇپمۇ ئەرەب تىلىنى مۇستەھكەم ساقلىشى لازىم، ئاللاھ، قۇرئان بىلەن بىرگە ھەرقايسى جايلاردا پۈتۈن يەرشارىدا ئەرەب تىلىنىمۇ ساقلاۋاتىدۇ، سۈيىقەستلەر كار قىلمايۋاتىدۇ، لۇغەت ئارقىلىق قىلىنغان سۈيىقەستتىن ھەزەر قىلى، سەن ئاللاھنىڭ قوشۇنىدىن بىر ئەزانىڭمۇ مەجبۇرىيىتىڭ بار، قۇرئان بىلەن ئەرەب تىلىنىڭ قوغدىلىشى ئېنىق، رۇشەن بىر مۆجىزە ھەم ھەقىقەتتۇر، قۇرئانلا بولىدىكەن، بۇ تىل ئۆزگەرمەيدۇ، قۇرئان بەراكاتىدىن بۇنىڭ مۆجىزىلىكىنىڭ سەۋەبىدىن قوغدالغان سەۋەبىدىن بۇ تىلدىكى ھەرقانداق تەرەققىيات، كەشپىياتلارمۇ قوغدالدى، باشقا تىلدا ئاشكارا بولغان، كەشپىيات، تەرەققىيات بولسا، بۇ تىلغا كىرىپ تۇرىدۇ، شۇ ئارقىلىق قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرى ئاشكارىلىنىدۇ ۋە كەڭ مۇسۇلمان ئاممىسىغا يېتىدۇ، ئاللاھ، ھەممىگە قادىر، راست، ھازىر دەل ئاشۇنداق، بىز ئۇيغۇرلار ۋە بەزى مىللەتلەرنىڭ تىللىرىدا كومپيۇتېر WINDOWSXPيوق بولغان بولسا، ئەرەب تىلىدا بار بولۇۋاتىدۇ، قانداق سەۋەب بولسا بولسۇن، ئاللاھ ۋەدىسىدە تۇرىدۇ، ئۇ قادىردۇر.

ئۇ يەنە، ئاللاھنىڭ بىز، زېمىن ئۈستىدە تاغلارنى ئورناتتۇق، دېگەن ئايىتى ئۈستىدە مۇنداق دەيدۇ: بىز بۇ توغرىسىدا كۆپ توختالدۇق، يەنە توختىلىمىز، بۇ قېتىم، بىز جۇغراپىيىلىك مۆجىزىدىن باشقا يەنى، تاغنىڭ زېمىننى تۇتۇپ تۇرۇش رولى، قوزۇق شەكلى دېگەندىن باشقا، بىر ۋەقەنى يازىمىز، ئۇ بولسىمۇ جەنۇبىي ئامېرىكىدا 1545 ـ يىلى، بىر كۈمۈش تاغ ئاشكارىلىنىپ، بۇنى قىزىل تەنلىك، سېرىق تەنلىك، بىر ھىندى ئامېرىكىلىق تەتقىق قىلىش، ئىزدىنىش جەريانىدا تېپىۋالىدۇ، بۇ خەۋەر بىلەن تەرەپ ـ تەرەپتىن بۇ كۈمۈشنى تالىشىپ، كىشىلەر قاتتىق سوقۇشۇپ كېتىدۇ، كىشىلەر نۇرغۇن بايلىقلارنى قولغا چۈشۈرىدۇ، بۇ

بايلىق 1825 ـ يىلغىچە سېتىلىدۇ، قىممىتىنى مىليارت، تىرلىيون ھېچ ھېسابلاپ بولغىلى بولمايدۇ، دېمەكچى بولغىنىمىز، بىز قۇرئانغا ئۇنىڭ يولىيورۇق بۇيرۇقىغا بويسۇنساق، قاراڭلار دېسە، قارىساق، ئۇلار نېمىشقا قارىمايدۇ دەپ، تاپا قىلغىلى چۈشەنسەك ئىدۇق، ئاشۇنداق ئالتۇن ـ كۈمۈش، كۆمۈر، نېفىت قاتارلىق كان بايلىقلىرىنى تاپقان بولاتتۇق، ھېلىھەممۇ كېچىكمەيمىز دېگەن. قاراڭلار، بۇ زات بىزنى مال ـ دۇنياغا قىزىقتۇرۇپ، ئىزدىنىشكە، تەتقىق قىلىشقا بۇيرۇۋاتىدۇ، بىز ئەسلى، ئاللاھ بۇيرىدى دەپ، ئاللاھ رىزالىقىدا تەتقىق قىلىشىمىز، ئىلىم ـ ھېكمەت، مۆجىزىنى رەھمەت، نېمەتنى تېپىشىمىز لازىم. ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى بولۇپ، نۇرغۇن ھېكمەت بىر نەرسە ئاستىدا بولىدۇ، ئىلىم ـ ھېكمەت، قۇدرەت، كۈچ، تەۋھىد، ئىمان، ئەقىدە، بايلىق، تەرەققىيات، غەلىبە، ھەممىسى بۇ بۇيرۇق ئاستىغا ئورۇنلاشقان، بۇنى بىز بىلمەيمىز، بىلسەكمۇ، بىر ئىككى تەرىپىنى بىلىمىز، ئاللاھ ھەممىنى ئالدىن بىلگۈچىدۇر.

ئالدىراڭغۇلۇق شەيتاندىن (ھەدىس)

ئىلىم ئېلىش، ئىبادەت بىلەن ئەمەل قىلىش، تەۋبە قىلىش، قەرزنى بېرىش، رەھمەت، نېمەت غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈش، ئىلىم ـ پەندە تەرەققىي قىلىش، بۇنىڭدىن مۇستەسنا، مۇزىكا، ئىلىمدا پايدا بەرسىمۇ، ئەمەلدە پايدا بەرمەيدۇ.

قىيامەت كۈنى ئۇلارغا قارشى، قۇلاق، كۆز، تىللىرى قىلغان ئەمەللىرىنى سۆزلەپ بېرىپ گۇۋاھلىق بېرىدۇ، ئۇلار تېرىلىرىگە نېمە ئۈچۈن بىزنىڭ زىيىنىمىزغا گۇۋاھلىق بېرىسىلەر دېسە، ئۇلار ھەممە نەرسىنى كۈللى شەيئىنى سۆزلەتكەن ئاللاھ بىزنىمۇ سۆزلەتتى دەيدۇ. سۈرە ياسىندا بولسا، پۇت ـ قوللارنى خاس كەلتۈردى، ئاللاھ، نېمە ئۈچۈن پۈتۈن ئەزالاردىن پۇت ـ قولنى ئالاھىدە خاسلاپ سۆزلىدى؟

بۇ ئايەتتە، مۆجىزە كۆپ بولۇپ، بىرىنچىسى، بىز دەپ ئۆتكەن كۈللى شەيئىنى سۆزلەتكەن ئاللاھ، بىزنىمۇ سۆزلەتتى، دېگەن سۆزدىن بولۇپمۇ كۈللى شەيئىدىن بارلىق سۆزلىگۈچى مەخلۇقلار، ئىنسان، جىن، پەرىشتە ۋە جانسىز نەرسىلەرمۇ كىرىدۇ، مەسىلەن: رادىئو ـ تېلېۋىزور، ئۈنئالغۇ قاتارلىق ھەممىسى كىرىدۇ، بۇ ئايەت شۇنداق سۆزلىگۈچى نەرسىگە ھەتتا، بۇندىن كېيىن كەشىپ بولىدىغان بۇرۇنقىلارنىڭ سۆزى خاتىرلەپ قويغان، تاملارنىڭ سۆزلىشىگەمۇ كىرىپ كېتىدۇ، سۈرە زىلزىلىدىمۇ، زېمىن ئۈستىدىكى ئىشلاردىن سۆزلەپ بېرىشى، خاتىرلەندى، ساناتئەتلەرمۇ زېمىندىن چىقتى، ئەلۋەتتە.

ئىككىنچى، مۆجىزە بولسا، سوئالغا جاۋاب بولىدۇ، گەرچە ئايەتتىكى پۇت ـ قولنىڭ تېرىسىنىڭ سۆزلىشى، گۇۋاھلىق بېرىشى، ئاخىرەتنى كۆرسەتسىمۇ دەلالەت قىلسىمۇ، يەنىلا تەپەككۇر قىلغان، ئىنسان زېھنىگە بۇ دۇنيادىمۇ سۆزلىشى گۇۋاھلىق بېرىشى كېلىدۇ. بولۇپمۇ، ئايەتتە ئالاھىدە تېرە، پۇت ـ قوللار سۆزلەندى، بارلىق جىسمدىن ئەزالاردىن بۆلەرنى ئايرىپ سۆزلىدى، قارىساق راستىنلا، پۇت ئىزى گۇۋاھلىق ئورنىدا تۇرىدۇ، قوللار، بارماقلار ئىزى بولسا، ھەقىقي سۆزلەيدىغان شۇ كىشىنىڭ ئىسمىنى، ئورنىنى، ئادرېسىدىن تارتىپ، سۆزلەيدىغان قىلغان ئىشنى يەنى جىنايەت پاكىتىنى، قورال تۇتتىمۇ، پىچاقمۇ ياكى ئىشكىنى ياكى قۇلۇپنى تۇتتىمۇ دېگەننى سۆزلەيدۇ، دەلىل ـ ئىسپات، پاكىت بولۇپ بېرىدۇ. بۇ بارماق ئىزى، شۇنداقلا، ئاللاھنىڭ چەكسىز ئىلمىنى، ئالدىن بىلىپ تۇرۇشنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ، بۇ تېرە ئىزلىرىنى سىزىقچىلارنى بۇرۇنقىلارغىمۇ ھازىرقىلارغىمۇ، كەلگۈسىدىكىلەرگىمۇ ئوخشاشتىماي ياراتتى، بىرلا ۋاقىتتا ھەممىنى بىلىپ تۇرىدۇ، بۇ چوڭ بىر مۆجىزە، ئۇنىڭ ئۈستىگە، سۈرە قىيامەتتە بۇ بارماقلار ئالاھىدە تىلغا ئېلىنغان، ھەر كىشىنىڭ ئىنچىكە بارماقلىرىنىمۇ تېرىلدۈرۈش، خاتىرلەنگەن، بۇ بۇنىڭدىنمۇ، ئىنسانلار بارماقلىرى، بىر ـ بىرىگە زادى ئوخشاشماسلىق چىقىپ تۇرىدۇ، بىز ئىنسانلار راست ـ يالغان سۆزلىسەكمۇ، ئاللاھنىڭ پېئىلى بولغان، بۇ بارماق ئەزالار، مەخلۇق ئالامەتلىرى راستىنى، ھەقنى سۆزلەيدۇ، ئادىل گۇۋاھلىق بېرىدۇ، بۇ دۇنيادىلا بۇ ئايەتنىڭ مۆجىزە بولىشى، بۇ كەشپىياتنى 1400 يىل بۇرۇنلا سۆزلەپ بولۇشى، شۇنداقلا، پۇت ـ قوللارنىڭ راستىنلا گۇۋاھلىق بېرىشى، قىيامەت كۈنىمۇ گۇۋاھلىق بېرىشنى سۆزلىشىنى، زېمىنىنىڭ سۆزلىشىنى، ئاللاھنىڭ راست، ھەقنى سۆزلەپ بېرىپ، خەۋەردار قىلىشىنى، قۇرئاننىڭ ھەقلىقىنى، ئىسلام دىنىنىڭ ھەقلىقىنى، ئاخىرىدا بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئەقىدىسى، يولى، ئەمەللىرىنىڭ توغرا، ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ، قەلبى، ئىنساپ قىلغان كىشى ئۈچۈن، بۇ ھەقىقەتەن ئاجايىپ بىر مۆجىزە،

ھەقىقەتتۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **19** ـ جىلد **154** ـ بەتتە، ئالقان، بارماق ئىزىنى، **156** ـ بەتتە، ياچاقىسمان ئىگىلگەن بارماق ئىزنى **157** ـ بەتتە، ئوڭغا ۋە سولغا ئىگىلگەن ئىككى خىل بارماق ئىزنى، **158** ـ بەتتە، يادروسىمان، يۇمىلاق بارماق ئىزنى، **159** ـ **160** ـ بەتلەردە، ئىككى جۈپ مېڭۋاتقان ۋە جىم تۇرغان پۇت ئالقنى، ئىگىك ۋە تۇزدىن ئىبارەت پۇت ئىزلىرىنى سۈرەتلىك كەلتۇرگەن، قاراڭ، بىزمۇ رەڭلىك كەلتۇردۇق. مانا بۇلار بىزگە يەتكەن، ھازىرچە مۇشۇنچىلىك كەشىپ قىلىنغان مۆجىزە، بۇندىن كېيىن، يەنە قانداق مۆجىزىلەر چىقىدۇ؟ بۇنى ئاللاھ بىلىدۇ.

يۇقىرقى ئايەتلەردىن قىيامەت كۈنى، ئىنسان، جەسەت جىسمى، تېنى بىلەن ئەزا تېرىلىرى بىلەن قوپىدۇ، بۇ جەسەت تېرىلىش ئەھلى سۈننى ۋەلجاماننىڭ ئەقىدىسى، بىز، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ نېمە دىسە، شۇنى دەيمىز، سۈكۈت قىلسا، سۈكۈت قىلىمىز، ئىسپاتلىسا ئىسپاتلاپ، نەفى، مەنفى، سەلبى قىلسا، بىزمۇ شۇنداق، ئەمما، فارابىدەك بىر قىسىم پەيلاسوفلار روھ قوپىدۇ، جىسىمىمز قوپمايدۇ دەپ ئازغان، قۇرئان، ھەدىس ھەقتۇر.

ئاللاھنىڭ بىرلىك، بارلىقى، قىيامەتنىڭ، ئۆلگەندىن كېيىن تېرىلىشنىڭ ھەقلىكىگە، دەلىل، ئالامەت شۇكى، سەن زېمىننى قۇرىغان ئۆلۈكتەك، گىياھسىز كۆرىسەن، ئۇنىڭغا سۇنى چۈشۈرگىنىمىزدە، ئۇ ھەرىكەتكە كېلىپ، جانلىنىپ كۆپىيىدۇ، ئۆلۈك، قۇرغاق زېمىننى تېرىلدۇرگەن ئاللاھ، ئۆلۈكلەرنى چوقۇم تېرىلدۇرىدۇ، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېگەن ئايەت. باشقا سۈرىدە سىلەرمۇ شۇنداق ئۆسۈملۈك تېرىلگەندەك قەبرىدىن قوپۇرىسىلەر، كه زالكه توهشه رون دەپ بار. ھەدىستە بولسا، ئۆلگەندىن كېيىنكى تېرىلىشنى، خۇددى باھاردىكى كۆك، يېشىللىققا ئوخشاتقان. تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي مۇنداق دەيدۇ:

بىز يۇقىرىدا دېگەندەك، قۇرئان ئايىتى، شۇنداقلا، كائىنات ئايىتى تەپسىلى بايان قىلىندى، بىز ئۆسۈملۈكنى تەتقىق قىلىپ، كۆزەتسەك، ئۆلگەندىن كېيىن تېرىلىشكە شەكسىز ئىشەنچ پەيدا بولىدۇ، ئەلۋەتتە، ھازىرمۇ ئىشىنىمىز، مەقسەت، تېخىمۇ قەلبنى خاتىرجەم قىلىش، باشقىلارنى، ئەۋلادلارنى قايىل قىلىپ، ياخشى تەربىيلەش، ئىككى ئايەتنى تەپسىلي چۈشەنسەك، تەتقىق قىلساق، ئىزدەنسەك، چوقۇم قەلبىدە شەك، گۇمان قالمايدۇ، ئۇنداق بولسا، مەن بۇ جايدا ئاجايىپ بىر مۆجىزىنى سۆزلەي.

پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ ئەزاسى بول بېرت، ماارىپ مىنىستىرى ئۇستاز سىربون قاتارلىق ئالىملارنىڭ تەتقىقاتىدىن بىز شۇنى بايقىدۇقكى، سېپىق سۆلاردا ياشايدىغان ئانفامئوريا ئىسىملىك بىر ناھايىتى كىچىك، كۆزگە كۆرۈنمەس بىر ھايۋان بار، شۇنداقلا، ئوت ـ چۆپ، ساماندەك ئۆسۈملۈكلەردە بار بولغان باكتېرىيە، بۇ خىل ھايۋانلار، كۆزۈتۈش ئەينىكىدە، مىكروسكوپىدەك چوڭايتىپ كۆرۈش ئۈسكۈنىسىدە كۆرگىلى بولىدۇ، بىر تامچە سۇدا، نەچچە مىڭ ھەتتا نەچچە مىليون بىرلىشىپ ياشايدۇ، بەزى باكتېرىيىلەر، ئۆگزىدىكى ئۆسۈملۈكتە بولىدۇ، ئەگەر، بۇلاردىن سۇ ئايرىلسا، پارغا ئايلانسا، ھاياتى ئاخىرلاشقان بولىدۇ ـ دە، قۇرۇپ قالىدۇ، مىكروسكوپىدا خۇددى دانچىلاردەك يېشىل قۇمدەك كۆرۈنىدۇ، بولۇپمۇ، ياز پەسلىدە، تومۇزدا شۇ ھالەتتە تۇرىدۇ، ئەگەر، سۇ پەيدا بولسا، يامغۇر ياغسا، ئۇلار ئاستا ـ ئاستا مىدىرلايدۇ، ھاياتلىققا ئېرىشىپ، رىزىق، ئوزۇق ئىزدەيدۇ، ئۇلارنىڭ ئەزالىرى بار، مىكروسكوپىدا تېخىمۇ ئېنىق، روشەن كۆرگىلى بولىدۇ. سۇدىن ئايرىلسا، يەنە شۇ ھالەتتە خۇددى ھايۋانلار قىشلىق ئۇيقىغا كەتكەندەك، قاتقان ھالدا تۇرىدۇ، ئاددى كۆزىمىزگە بولسا، تۇپراقتەك كۆرۈنىدۇ، بىر تامچە سۇ تېمىتساق، يەنىلا تېرىلىدۇ، ھاياتلىققا ئېرىشىدۇ، بۇ ئاجايىپ مەخلۇقتۇر، ئەنە شۇنىڭدەك، بۇغداي دانلىرىمۇ ھەر قانداق دانلار ئۆز ئىچىدە نەچچە مىڭ، مىليون ھاياتلىق ھۈجەيرىسىنى ساقلاپ تۇرىدۇ، تۇپراققا، سۇغا ئېرىشسە تېرىلىدۇ، ئەۋلاد قالدۇرىدۇ، ئالىملار، دانلارنى **28** يىل قۇرۇق ھالدا كۆزىتىپ، قاقلاپ قۇرۇتۇپ، ئاندىن نەم قىلسا، يەنىلا ھاياتلىق قايتىپ كەلگەن، ئۇلار تېخىچە ھەيران **219** ـ بەتتە، باكتېرىيە ۋە سۇدىكى ئۇششاق ھايۋان سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن، **223** ـ **227** ـ بەتكىچە، ھەرخىل ئۇششاق ھايۋان، باكتېرىيە، ئۆسۈملۈك، دېڭىز ئۆسۈملۈكلىرىنىڭ سۈرىتى چۈشكەن، **223** ـ بەتتە، بىر تال ھۈجەيرە مۇناسىپ، لايىقىدا جايىغا چۈشۈپ قالسا، بىر كىچە ـ كۈندۈزدە بىر تېرىلىيوندىن ئارتۇق كۆپىيىپ كېتىدىغانلىقى، ئەمما، ئۇلار ناھايىتى كىچىك، ئۇششاق بولغاچقا، يەنىلا كۆزىمىزگە ئاستا

ئۆسكەندەك، يوغانغاندەك كۆرۈنىدىغانلىقى خاتىرلەندى.

ئالىملار، تېلېسكوپىدا يىراق جايدىكى پىلانېت، يۇلتۇزلارنى بايقىغاندەك، مىكرۇسكۇپىدا مۇشنداق ئۇششاق جانلىقلارنى بايقاپ، ئاشۇنداق تۇپراقتا ئايلىنىپ كەتكەن نەرسىگە قايتا جان، روھ، ھاياتلىق ئاتا قىلىنىشىنى كۆرسەتتى، ئاللاھ، ھەممىگە قادىردۇر، ئۆلۈكلەرنى ئەنە شۇنداقلا تىرىلدۈرىدۇ، ھەممە مەخلۇقلار، ھاياتلىق، جانلىقلار بىر ئۇممەتتەك، ئۇلارنىڭ ئۆلۈپ ـ تىرىلىشى، ئاللاھنىڭ نەزىلدە بىرلا جاندەك بولىدۇ. ئەگەر سىز بۇ خىل تەتقىقاتنى ئۆزىڭىز قىلسىڭىز، چوقۇم تىرىلىش ھەق! دەپ ۋارقىراپ كېتەتتىڭىز، شارائىتىڭىز يار بەرسە ھازىرقى مىلىيون، مىليارت ھەسسە چوڭايتىدىغان مىكرۇسكۇپلاردىن پايدىلىنىپ بىر كۆرۈپ بېقىڭ، قۇرۇقلۇقدا، دېڭىزدا بۇنداق ئەھۋاللار، ئۆلۈپ ـ تىرىلىشلەر ناھايىتى كۆپ، بىز مۇشۇلاردىن بىرسى، ئەمدى بىز سىلەرمۇ شۇنداق تىرىلىسىلەر دېگەن ئايەتنى، سۇ تامسا، سۇ چۈشسە ھاياتلىق پەيدا بولۇشىنى، تىرىلىشنى، باھاردىكى يېشىللىقتا ئوخشاتقان ھەدىسنى، قىيامەت كۈنىمۇ سۇ چۈشكەندىن كېيىن، تىرىلىپ قوپىشىمىزنى، ھەقىقىي چۈشەندۇق. ئىلىم ـ پەن تەرەققىيات، ئەقلىي دەلىل بىلەن نەقلى دەلىلنى كۈچەيتتى.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا مۇنداق بىر ئاجايىپ ئىشنى يازىدۇ، تەۋفىق دوست پاشا دەيدىغان بىر تونۇشى، مىسر ھۆكۈمىتى ئەۋەتكەن ئەلچىلەر بىلەن لوندونغا بېرىپ، روھ، نەپسىنى تەتقىق قىلىدىغان، شۇنداقلا، جىنكەشلەر بىلەن ئۇچرىشىپ قالغان، **1912** ـ يىلى، بۇلار بىر نەچچە كىشى، بۇ جايغا چۈشۈپ، تەكشۈرگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ راستىنلا روھلار بىلەن ياكى جىنلار بىلەن سۆزلىشىدىغان ئىشنى بايقايدۇ، تېخى ئۇلار، روھ يەنى ئۆلۈپ كەتكەن ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سۈرئىتىنى، روھى تەرەپتىن غۇۋا تارتقۇزۇپ، ئېلىپ كېلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئىشەنمىسە سۈرەتنى بېرىدۇ، بۇ ئىش راست، شەكسىز راست دەپ چىڭ تۇرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **221** ـ بەتتە، يەنى مۇشۇ تەپسىرگە بۇ ئەھۋالنى كىرگۈزىدۇ، يۇقىرقى ئىلىم ـ پەن، تەرەققىيات، ئۆسۈملۈك، ئۇششاق ھايۋان تەتقىقاتىدىن باشقا، بۇ ئەھۋال بىلەن روھنىڭ ھەقىقىي بولىشىنى، ئۆلگەندىن كېيىن، چوقۇم تىرىلىشنىڭ ھەقلىقىنى ئىسپاتلىماقچى بولىدۇ، ماقالىدە ئىلان قىلىدۇ. كىتابۇلئەرۋاھ دېگەن كىتابقىمۇ كىرگۈزدى، ئۇ ئەلچىلەر، ئۇ تەۋفىق پاشا ئىشەنچلىك دەپ قارايدۇ. ئەمما، مەن، كىشىلەرگە چۈشەنگىدەك سۆز قىلىش، ئەمەلىي دەلىل ـ ئىسپات بىلەن كۆرسىتىپ قويۇش كېرەك دەپ قارايمەن، شۇنداقلا، بۇ ئەقدە مەسلىسى، ئۇ يا جىننىڭ ئىشى بولۇشى مۇمكىن، ئۇنداقتا، بۇمۇ بىر روھ دۇنياسىغا دەلىل بولىدۇ. ياكى بۇ بىر ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەن ئالاھىدە شۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئىش بولۇشى، شۇ ۋاقىتتا يۈز بېرىپ، كېيىن يوق بولۇشى مۇمكىن، بۇنداق روھ توغرىسىدىكى سۆزلەرنى كۆپ يازغان بولسامۇ، بۇ قېتىم توختاپ قالدىم، بۇ نازۇك ئىش، چوڭ ئىشتۇر، روھ ئىشى ئاللاھقا خاس ئىشتۇر.

بىز ئەقلى جەھەتتىن يۇقىرقىدەك قايىل قىلالايمىز، شۇلار، قۇرئان، ھەدىس كۇپايە، ئاللاھنى ياكى تىرىلىشنى ياكى روھنى يا پەرىشتىنى ئېنىق كۆرسۇتۇپ بېرەلمەيمىز. ئۇنداق بولسا، ئەقىدە، ئىمان، غەيبكە ئىشىنىش نەدە قالىدۇ؟ بۇ دېگەن سىناق دۇنيا، بۇ بەلكى، بىر قېتىملىق ھادىسىدۇر، ئاللاھ ئالىمدۇر.

بىز ئايەتلىرىمىزنى دەلىل، مۆجىزە ئالامەتلىرىمىزنى ئۇپۇقتا ۋە ئۆز ۋۇجۇدۇڭلاردا كۆرسىتىپ تۇرىمىز دېگەن ئايەتتە، ئالىملار دائىم بىرەر مۆجىزە، دەلىل تاپسا، مۇشۇ ئايەتنى دەلىل قىلىدۇ ـ دە، ئاللار، راستچىلدۇر دەيدۇ، ھەتتا، ئالىملار بۇ ئايەتنى زاھىرى مەنىسىنى چۈشىنىپ تۇرۇپ، ئايىتىمىزنى ئۇپۇقتا كۆرسىتىمىز دېگەنلىك، يىراقدىن كۆرۈشكە ئىشارەت، تېلېۋىزور ھەتتا كومپيۇتېرغا ئىشارەتتۇر.

چۈنكى، مەيلى قۇرئان ئايىتى بولسۇن مەيلى مۆجىزە ئايەت بولسۇن، ئۇپۇق ئارقىلىق كۆرسەتتى دېدى. شۇنداقلا، ئۇپۇق ئارقىلىق سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق كۆرۈنۈشنى، بۇ ئايەتكە ئىشارەت جەھەتتىن تەپسىر قىلدى، ئۇسۇل، قائىدىدە ئىشارەت، دەلىلى بار، ئايەتتە، ئۇپۇق ئۆز ۋۇجۇدىمىز تىلغا ئېلىندى، راستىنلا ئۇپۇقلاردا، ئاسمانلاردا يېڭى بايقاشلار يېڭى مۆجىزىلەر ئاشكارىلاندى، قۇرئان، ھەدىسىدىن ئۇپۇق ۋە ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا ئاشكارىلانغان مۆجىزىلەر نەچچە يۈزدىن ئېشىپ مىڭلارغا يەتتى.

ئاسمان ماددىسى دۇخان، يەنى گاز، ئوبېتا يوللار، ئاتموسفېرا، بۇلۇت، يامغۇر، دېڭىز ئاستى، ئۆزىمىزدىكى ئىچكى ئەزالار، ئانا رەھمىدىكى تۆرەلمە مۆجىزىلەر، ئاللاھ، ھەقىقەتەن ۋەدىسىدە تۇرىدۇ، ئەنە شۇنداق قىيامەت ۋەدىسىدىمۇ تۇرىدۇ، ئايەتتىكى ؐ ھەرىپى، پات يېقىندا دېگەن بولغاچقا، بۇ، ھازىر ساھابىلەر، تابىئىنلار ۋاقتىدا يوق مۆجىزىلەر ئاشكارا بولغىنى، شۇنداقلا بۇندىن كېيىنمۇ توختىماي كەشىپ قىلىنىشنى، ئاشكارىلىنىشنى، ئىنسانلار تېخىمۇ كۆپ تەرەققىياتلارغا ئىگە بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ، ئەمدى، نۆۋەت بىزگە كەلگەندۇ، تېرىشايلى! بۇ كېچىمۇ ئاخىرلىشىدۇ، بىز يەنە نۇر، يورۇقلۇققا ئېرىشىمىز، يىراقنى كۆزلەڭ، رەسۇلۇللاھنىڭ مەككىدىكى چاغدا، ئاجىز چاغدا كىسرا قەيسەرلەرنى ھالاك قىلىپ، مال ـ دۇنياسىنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئولجا ئېلىشىنى سۆزلەپ بېرىشى، شۇنداقلا، بۇ كۈنلەر كېلىشىدىن بۇرۇن ۋاقاپات تېپىشى، شۇ ئىشلارنىڭ راستىنلا بولۇشى، مۆجىزىدىن باشقا، ناھايىتى ئۇزۇن پىلانلاشنى كۆرسىتىدۇ، شۇڭا، قۇرئاندا ئەتە ماۋۇ ئىشنى قىلىمەن، دېسە، ئىنشائاللا، يەنى ئاللا خالىسا دەپ قويۇپ پىلانلاش، دۇرۇس قىلىنغان، ئۇمۇدۋار بولۇڭ.

275 ـ 278 ـ بەتكىچە، **20** ـ جىلد باشلىنىشىدىن بۇرۇن، مۇشۇ بەتلەردە كېيىنكى ئالىملار، نەشىر قىلغۇچى ئورۇنلار، ھەرقايسى دۆلەتلەردىن ئىراق، باغداد، ئىراندىن دەمەشىق، سۇرىيىلەردىن كەلگەن ئالىم، فىقھى مۇپتىلارنىڭ تەقرىزدىن بەشنى قوشۇپ نەشىر قىلغان، ئۇلار، بۇ خەتلىرىدە، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەيىنى ماختاپ، دۇئايى ـ سالام يوللاپ، بۇ كىتابنى تەپسىر جواهرالقران نى ماختاپ، مەدھىيلەپ، كۆپ تەشەككۇر ئېيتقان، بۇ كىتاب، بارلىق ئىنسان بىلىدىغان، بىلەلىگەن، بىلىشكە تېگىشلىك بولغان ئىلىملارنى ئۆز ئىچىگە ئاپتۇ، مۇشۇنداق پەيتتە بىز ئۇچۇن مول بىلىم بېرىپلا قالماي، تەبئىي ـ پەن، ئىلىم ـ ھېكمەت، تەرەققىياتقا دەلىل تېپىپ بەردى، بىزنى توغرا چۈشەنچىگە ئىگە قىلدى.

ئىددىيىمىز ئازاد بولدى، بۇ بىدئەت ئەمەس، ئەسلى خۇراپىي، بىدئەتچى بىز ئىكەنمىز، دېيىشىپ كەتتى، شۇنداق، تەپسىلاتىنى ئاشۇ خەتلەردىن كۆرۈڭ، مېنىڭ بۇ تاللانمىلار كىتابىممۇ بۇ تەپسىر ئۇچۇن بىر ئىلاندۇر، خالاس. ئىنسان بالىسى خاتالىشىدۇ، ياخشىسى تەۋبە قىلغىنىدۇر، مەغپىرەت سوراڭ، تىلىماڭ، ئەيىبلىمەڭ.

سۈرە شۇرا تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

1412 ـ ھ 1991 ـ تۆتىنچى بېسىلىشى، ھازىر **2006 ـ** يىلى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **16 ـ** بەتتە ئاللاھ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ھادى يەنى يېتەكلىگۈچى، توغرا يولغا باشلىغۇچى، ھايۋانلارغىمۇ ئىلھام قىلىپ، رەھمەت قىلغۇچى، دېگەنلەر ئۈستىدە توختىلىپ، دېڭىزغا بارىدۇ، ئۇ بېلىقنى مىسال قىلىپ، ئاللاھ ئۇ بېلىقنىڭ جىسمىنى سۇغا لايىق، سۇ ئۈزۈشكە لايىق، چۆكۈپ ئۆرلەشكە لايىق ياراتقان بولۇپ، بېلىق ئىچىدە لەيلەتكۈچى خالتا بار، بۇ خالتا لىق ھاۋاغا تولغان، خۇددى ئىچىگە يەل بېرىپ قويغاندەك، بېلىق، چۆكۈشنى خالىسا، يەلنى چىقىرىدۇ ـ دە، چۆكىدۇ، ئۆرلەشنى خالىسا، ھاۋانى ئىچىگە سۈمۈرىدۇ ـ دە، ئۆرلەيدۇ، ئىلغار تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر، تۈنجى بولۇپ سۇ ئاستى پاراخوتىنى ئەنە شۇ ئۇسۇلدا ياسىغان، ئىچىگە سۇ تولسا چۆكىدۇ، سۇنى چىقارسا ئۆرلەيدۇ، **ھەقىقەتەن بىز مەخلۇقاتلاردىن غاپىل ئەمەس**، ئايەت.

ھەربىر ھايۋاننىڭ چېكىسى، مېڭىسى ئاللاھنىڭ قولىدا، قاراڭ، قۇشلار بۇنىڭ ئەكسى، ئۆزىگە لايىق قانات، تىرناق، ئۆتكۈر كۆزلەر، ئۇنىڭ جىسمى ھاۋاغا لايىق لايىھىلەنگەن، بۇ تەتقىقاتتىن ئۇچۇشنى كەشىپ قىلدۇق، ئاللاھ شۇڭا قاراڭلار دەپ بۇيرىغان.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يەنە مۇنداق دەيدۇ: مېھرىبان، ھېكمەت بىلەن ئىش قىغلۇچى ئاللاھ، يىلان ـ چايانلارنى بىر قىسىم مەينەت، نىجىس ھايۋان، ھاشارەتلەرنى، ھاۋانى تازىلاش، مىكرۇپنى تازىلاش ئۈچۈن، ۋابانىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ئاشۇ پاسكىنا جايدا ياراتتى، سىز ھەرگىز چۈشىنى، ھەرە باشقا ھاشارەتنى تۆمۈرچىنىڭ، ياغاچچىنىڭ دۇككىنىدىن تاپالمايسىز، ئەلۋەتتە بۇلار، قاسساپ بازىرىدا، قۇشخانىدا، مەينەت، پاسكىنا جايلاردا بولىدۇ، ئاللاھ، ھەقىقەتەن ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، كائىنات ئىشلىرىنى ئۆزى باشقۇرىدۇ، ھەممىسى، ئاللاھنىڭ قوشۇنلىرى، ئۇ خالىغىنىنى قىلىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ ئىسمى ئالاھىدە مەخسۇس شۇۋراى مەسلىھەت دەپ ئاتالدى، **مۆئمىنلەرنىڭ ئىشلىرى ئۆزئارا مەسلىھەت بىلەن بولىدۇ دېگەن** ئايەت. مەسلىھەت سېلىش، سىلەرگە ئامانەت قالدى دېگەن ھەدىس، رەسۇلۇللاھ، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى تۇرۇپ، ئۆلگە بولۇش ئۈچۈن، بىزنى ئىقتىدا قىلسۇن، ئۆگەنسۇن دەپ، ساھابىلەردىن مەسلىھەت ئېلىشى، ئۇلارنىڭ قەلبىنى خاتىرجەم قىلىشى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خەلىپە ئىشىنى ئالتە كىشى ئوتتۇرىغا مەسلىھەت بىلەن سايلاشقا قويۇشى، ساھابىلەر بىلەن مەخسۇس يىغىن ئېچىپ، مەسلىھەت قىلىشى، ساھابىلەر ئارىسىغا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، كىچىك بولسىمۇ ئىلىم بولغانلىقىدىن ئارىلاشتۇرۇشى، كېيىنكى خەلىپە، سۇلتانلارنىڭ مەسلىھەت يىغىنى ئېچىشى، بىزگە مەسلىھەت سېلىشنى ئورتاق يىغىن ئېچىپ، پىكىر، كۆز قاراشلارنى ئېلىپ ئەڭ توغرىسىنى قىلىش، مېنىڭ ئۈممىتىم خاتا، زالالەت ئۈستىدە بىرلەشمەيدۇ دېگەن ھەدىسكە ئاساسەن، مۇسۇلمانلار ياخشى دەپ قارىغان ئىش ياخشى دېگەن. ھەدىسكە ئاساسەن، چوقۇم ئىتتىپاقلىشىش، جەم بولۇش، بىرلىشىش، ھەمكارلىشىش لازىم. ب د تنى مۇسۇلمانلار قۇرۇشقا ھەقلىق، قۇرئاندىكى بىرلىشىڭلار، ئىختىلاپلاشماڭلار، مۇتەكەببىرلىك قىلماڭلار، ھەممىڭلار قۇرئانغا ئېسىلىڭلار، ئىسلام بايرىقى ئاستىغا ئۇيۇشۇپ، جەم بولۇڭلار، ئارىلىقىڭلارنى ئەپلەشتۈرۈڭلار، ئاداۋەت ساقلىماڭلار، دۈشمەنگە بىرلىكتە تاقابىل تۇرۇپ، ھۇجۇم قىلىڭلار دېگەن بۇيرۇقلارمۇ مۇشۇنى كۆرسەتسە كېرەك، بىز تاھارەت، تەيەممۇم، زاكات مەسىلىلىرىنىلا تەتقىق قىلماي، مۇنداق بۇيرۇق، ئەمىر ـ پەرمانلارنىمۇ تەتقىق قىلىشىمىز، تەرتىپكە سېلىشىمىز، ھۆكۈم چىقىرىپ، ئەمەل قىلىشىمىز لازىم، ھەممىسى ئوخشاشلا ئاللاھنىڭ بۇيرۇقلىرى، چىن دىلىڭىزدىن ئىنساپ قىلىڭ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **56 ـ** سەھىپىدە، بارلىق پەيلاسوفلاردىن قۇرئان ئايىتى بولۇپمۇ، ئىككى ھەرىپ، يەنى چُبَّ چ ب دېگەن، ئىككى ھەرىپ ئىچىگە كىرگۈزۈۋېتىدۇ، مەنىسى، ياخشى كۆرۈش، ئۇ بولسىمۇ بارلىق ھەقىقەتچى پەيلاسوفلار بىردەك، مۇنداق خۇلاسىگە كەلگەن، كائىنات، مەۋجۇدات، مەخلۇقات، ماددا، جىسىم ھادىسىلەر ھەرگىز ئىلاھ بولالمايدۇ، بۇلارنى ياراتقان، پەيدا قىلغان، مىزان، نىزامغا، تەرتىپكە سېلىپ، تەدبىر، ئىلىم ـ ھېكمەت بىلەن باشقۇرغۇچى، ھەقىقىي ئىلاھتۇر، ئۇ ئاللاھدۇر. ئاشۇ خالىقتا ئاللاھقا

بولغان ئىبادەت، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببەت بىلەن بولىدۇ دېگەن.

بۇ يەكۈن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام، يۇلتۇزلارنى، ئاي، كۈنلەرنى ئىلاھ ئەمەس، مېنىڭ رەببىم ئۇلار ئەمەس، مەن ئۇلارنى ياراتقان زات تەرىپىگە يۈزلەندىم، دەپ مۇنداق بىر سۆزنى قىلىدۇ، **لائۇھىببۇلئافىلىين** مەنى مەن بۇنداق ھادىسە خاراكتېرلىك، يوقاپ كېتىدىغان مەخلۇقلارنى دوست تۇتمايمەن، ياخشى كۆرمەيمەن، يەنى ئىبادەتنى ئۇلارغا قىلمايمەن دېگەن. ئۇ نېمە ئۈچۈن، ئىبادەت قىلمايمەن، دېمەستىن ئۇلارنى ياخشى كۆرمەيمەن دەيدۇ، حُبَّ ئىككى ھەرىپ، دەل مۇشۇ شۇدۇر.

ھەرقانداق ئىبادەت قىلغۇچى، يا ئازابىدىن قورقۇپ، يا رەھمەتنى، جەننەتنى ئارزۇ، ئۈمىد قىلىپ، تاما قىلىپ قىلىدۇ، بىرى قورقۇپ، بىر ئۈمۈتتە ياكى ئىككىلىسى بار، بۇلار بولسا، تۆۋەن دەرىجىدە تۇرىدىغانلار، چۈنكى، بۇلار، زىياندىن قېچىپ، پايدىنى قوغلىشىپ، ئىبادەت قىلدى، رەببىنى سېغىنىپ، دۇئا قىلدى، بۇلاردىن يۇقىرى تۇرىدىغانلار بولسا، رەببىگە ئىشتىياق باغلاپ، ياخشى كۆۋۈپ، ئاللاھقا بولغان مۇھەببىتى، ئىشقى ئۈچۈن ئىبادەت قىلىدۇ. شۈكرى ئۈچۈن، ئىبادەت قىلىدۇ، مەقسىتى رەببىنى ئەسلەش، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئىبادەت دېگەن سۆزنىڭ ئورنىغا مەن بۇلارنى ياخشى كۆرمەيمەن، يەنى ياخشى كۆرۈپ ئىبادەت قىلمايمەن. مەن ياخشى كۆرۈپ ئىشتىياقتا ئاشىق بولۇپ، سېغىنىپ، شۈكرى قىلىپ، ئىبادەت قىلىدىغان زات، ھەممىنى ياراتقان بىر ئاللاھدۇر، دەپ ھەقىقىي ئىلاھ بولۇشقا تېگىشلىك زات ئاللاھنى ئىبادەت غايىسى بولغان، مۇھەببەتنى ئوتتۇرىغا قويغان، مانا بۇ ھەببى دېگەن ئىككى ھەرىپ، مۇشۇ ھەقىقەتنى كۆرسىتىدۇ دەپ يازدى.

سەييىد قۇتۇب رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ نەزەرىيەنى، سۈرە مۇھەممەدنىڭ تەپسىرىدە «فىزىلال قۇرئان»دا ئوتتۇرىغا قويدى، ئۇ تۆت ئۆستەڭ چىقىدىغان ئايەتنى بۇ دېگەن، نەپسى، يېمەك ـ ئىچمەك، نىكاھقا قىزىقىدىغانلارغا بۇ دېگەن قىزىقتۇرۇش، بۇلاردىن يۇقىرىسى بولسا، سۈرە مەريەمدىكى مۇنۇ كىشىلەر، ئىمان ئېيتقان ياخشى ئەمەل قىلغان تەقۋادار كىشىلەر ئاللاھ، ئۇلارنىڭ دىللىرىدا، ئاللاھقا بولغان مۇھەببەت، دوستلۇق پەيدا قىلىدۇ، **96** ـ ئايەت.

ئۇلار ئاشۇ مۇھەببەت، دوستلۇق ئۈچۈنلا ئىبادەت قىلىدۇ، دىدار، ئاللاھنىڭ جامالىنىلا كۆزلەيدۇ، ئىككىلىسى توغرا بولسىمۇ، بۇلار يۇقىرى تۇرىدۇ، دەپ رابىئەنىڭ سۆزىنى كەلتۈرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئىبادەتنى قورقۇپ ئەمەس (دوزاخدىن)، جەننەتنى ئۈمىد قىلىپ ئەمەس، ئاللاھنىلا ياخشى كۆرۈپ، ئىشتىياق باغلاپ، شۈكرى ئۈچۈن قىلىش، جەننەت، دوزاخ بولمىسىمۇ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش نەزەرىيىسى، رەسۇلۇللاھمۇ پۇتلىرى ئىششىغىدەك ئىبادەت قىلغان، ئىلگىرى ـ ئاخىرى گۇناھلىرى، مەغپىرەت قىلىنغان تۇرسا، ئۆزلىرىنى نېمانچە قىينايلا؟ دېسە، مەن شۈكرى قىلىدىغان بەندە بولمامدىم دېگەن.

جەننەت بىلەن بېشارەت بېرىلگەن كىشىلەرمۇ، تېخىمۇ كۆپ ئىبادەت قىلىپ كەتكەن، مەقسەت، ئىشق ـ مۇھەببەت، ئاللاھنىڭ دىدارىنى، جامالىنى كۆزلەشتۇر، ئاللاھ بىزلەرگىمۇ جامالىنى كۆرسەتكەي، ئامىن!

ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ يارىلىشى ۋە ئۇ ئىككىسىدە جاندار، ھاياتلىقلارنىڭ يېيىلىش، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە دەلىل، ئالامەتتۇر، ئاللاھ، ئەگەر خالىسا، ئۇلارنى جەمئىي قىلىپ يىغىشقا قادىردۇر، سۈرە شۇۋرای **29** ـ ئايەت.

قەدىمقى ئالىملار، مۇپەسسىرلەر، بۇ ئايەتتىكى ئىككىلىك زەمىرنى يەنى ئىككىلىك، ئالماشنى چۈشەندۈرۈشتە بۇنىڭدىن ھۆمادىن بىرلىك مەقسەت دەپ تەپسىر قىلىپ، خاتالاشقان، ئۆز كۆز قارىشىنى ئايەتكە تەڭشەپ، زاھىرى ئوچۇق ـ ئاشكارا مەنىسىنى بۇرمىلىغان، ساھابىلەرنىمۇ دورىمىغان، ئۇلاردا مەسىلە يوق، ھازىرقى ئالىملار مۇپەسسىرلەر بۇ ئايەتنى مۆجىزە قاتارىدا سانايدۇ، چۈنكى، بۇ ھۆما ئىگىلىك، كىشىلىك ئالماش، ۋە دابىبەت دېگەن، لەۋزى يەنى ئۆمىلىگۈچى جاندار دېگەن لەۋزى، يەرشارىدىن باشقا پىلانېتلاردا چوقۇم ھاياتلىق بار، جانلىق بار، مەيلى بىز تاپالايلى، ياكى تاپالمايلى، بۇ يەرشارىدىكى ھاياتلىق ئامىللىرىغا ئوخشىغان كەلسۇن، كەلمىسۇن، چوقۇم بار دېيدى، بۇنىڭدا كەلگۈسىدە مۆجىزە بار. دېڭىزدا قاتنىغۇچى تاغدەك

كېمىلەر، ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكى، قۇدرىتىگە دەلىلدۇر، ئەگەر ئاللاھ خالىسا، شامالنى توختۇتۇپ قويىدۇ ـ دە، كېمىلەر دېڭىز ئۈستىدە توختاپ قالىدۇ، بۇنىڭدا قاتتىق كۈنلەردە سەۋر قىلغۇچى، كەڭچىلىكتە شۈكرى قىلغۇچى، ھەربىر مۆئمىن ئۈچۈن ئىبرەتلەر بار، 32 ـ 33 ـ ئايەت.

بۇ ئايەتتە، سەۋر قىلىپ، شۈكرى قىلىپ، ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىش، ئىبرەتنى تېپىپ چىقىش كۆرسىتىلدى، بۇ ئايەت، دېڭىز ۋە كېمە ـ پاراخوت تەتقىقاتى، بۇ جايدا بىز كۆز ئالدىمىزغا تاغدەك كېتىۋاتقان كېمە، پاراخوت، ئاۋىياماتكىلارنى كەلتۈرسەك، ۋە شۇ دېڭىزدا ئەمەلىي سەپەر قىلساق، چوقۇم سەۋرگە ۋە شۈكرى قىلىشقا لايىق بولاتتۇق. ھىلىھەممۇ بۇ نېمەتتىن پۈتۈن يەرشارى ئەھلى بەھرىمەن بولۇۋاتىدۇ، شۈكرى قىلىش لازىم.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ قېتىم 60 ـ بەتتە، ھارارەت، ئىسسىقلىقنىڭ، ھاۋا بېسىمىغا بولغان تەسىرىنى شامال ھاسىل بولۇشىنى 61 ـ بەتتە شامال چىقىش نەزەرىيىسىنى ئىسسىق ـ سوغۇق، ھاۋا ئېقىمىنى مەسۇم شامالىلىرىنى، 62 ـ بەتتە، يەرشارىنىڭ ئايلىنىشىنىڭ شامالغا بولغان، تەسىرىنى، شامالنىڭ جەنۇب، شىمال، شەرىق، غەرب تەرەپكە بولغان يۆنىلىشىنى 64 ـ بەتتە يەرشارىدىكى شامالىلار يۆنىلىشىنى 65 ـ بەتتە، يەرشارى خەرىتىسىنى كەلتۈرۈپ، يۇقىرقى ئەھۋاللارنى سۈرەتلىك تونۇشتۇرغان، مانا بۇ قائىدە، ئىنتىزام، بىلىملەرنى، شامال، بۇلۇت، يامغۇر ئىلمىنى ئوقىغاندا، بىر زاتنىڭ ئالدىن بىلىپ ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ھىلىھەممۇ دائىم پۇختا نىزام بىلەن باشقۇرۇشىنى سەزگەندە، چوقۇم شۈكرى قىلماي تۇرالمايدۇ، شۇنداقلا، بۇ زور غەلىبە، ئۇرۇشلاردا ئەسقاتىدۇ، ھەربىر ئەسكەر بولۇپمۇ دېڭىز ئارمىيىسى بۇ ئىلىملارنى چوقۇم بىلىشى لازىم، ئۈچقۇچىلارمۇ بۇنىڭ سىرتىدا ئەمەس، شامال ئارقىلىق ئۈچار گىلەمدە ئۈچۈش نەزەرىيىسىدىن، ئايروپىلان، ئالەم كېمىسىگە تەرەققىي قىلغاندەك، شامال بىلەن يەلكەنلىك كېمىدە مېڭىشىدىن ھازىر ھەقىقىي تاغدەك پاراخوتلارغا، ئاۋىياماتكىلارغا، سۇ ئاستى پاراختلارغا تەرەققىي قىلدۇق، بۇ خىل كەشپىياتلارنى، قۇرئان، ھەدىس، بۇرۇنلا ئوتتۇرىغا قويغان، لېكىن، مۇسۇلمانلار، قاراش، كۆزىتىش، ئىبرەت ئېلىش، كەشىپ قىلىشلاردىن يۈز ئۆرىگەن، ھەركىم قىلسا، ئۆزىگە قىلىدۇ، بۇ خىل جازامۇ بۇ سۈرىدە سۆزلىنىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي 69 ـ بەتتە مۇنداق دەيدۇ: دېڭىز، شامال، كېمە دەرسلىكىنى ئوقۇغان ۋە ماڭغان كىشى، ئاستىن ئالەمدىن ئۈستۈن ئالەمگە نەزەر تاشلاپ، ئاللاھنىڭ مۇنۇ ئايەتلىرىنى، بىز ئاسمانلاردا مەنزىللەر، يوللار، ئوربىتا ئورناتتۇق، قارىغۇچىلار ئۈچۈن، ئۇلارنى زىننەت قىلدۇق، ئاسماننى قۇدرەت كۈچىمىز بىلەن قۇرۇپ چىقتۇق، بىز ئۇنى كېڭەيتىپ تۇرىمىز، سۈرە ۋاقىئە، ئاللاھ ئاسماننى كۆتۈردى، ئېگىز قىلدى، ئۇنىڭغامىزان ئورناتتى، يوللۇق ئاسمان بىلەن قەسەمكى، دېگەندەك، ئايەتلىرىنى ئەمەلىي كائىناتتىكى ئايەت ئالامەتلىرىگە تەتبىقلاپ، ئاسماندا سەيرە قىلىۋاتقان سەييارىلەرگە قارايدۇ، ئويلىنىدۇ، ئۇلار قانداق سەيرە قىلدىنغاندۇ؟ قايسى يوللاردۇر ئۇ؟ دەپ سوئال قويىدۇ، مەن ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بېرىمەن، گەرچە بۇرۇن كۆپ سۆزلەپ يازغان بولساممۇ، بۇ قېتىم قۇياش سىستېمىسىدىكى سەييارىلەرنىڭ يىلى، ئارىلىقى، ھەجمى قاتارلىقلارنى سۆزلەپ بېرىمەن.

قۇياش بولسا، كېچە ئاسمىنىدا كۆزۈڭگە كۆرۈنىدىغان، ئەتراپى خالىيراق، چوڭراق يۇلتۇزدەك، سامان يولى سىستېمىسىدىكى بىر يۇلتۇز، ئۇ بىزگە يېقىن ئەمەس، بىز ئۇنىڭ ھەمراھى بولۇش سۈپىتىمىز بىلەن ئۇنىڭغا بەك يېقىن تۇرىمىز، ئەلۋەتتە، سەن ئاشۇ يىراقتىكى بىر يۇلتۇزنىڭ كۆزۈڭگە كۆرۈنمەي قالغان، يەرشادەك بىر پىلانېت، ھەمراھىدا بولغان بولساڭ، بۇ قۇياشنىمۇ كۆزۈڭگە ئاشۇ يۇلتۇزدەكلا كۆرۈنەتتى، يەرشارىدىن ئىبارەت بۇ ھەمراھلار كۆرۈنمەي قالاتتى، ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، مېركۇرى بولسا، قۇياش ئەتراپىنى تەخمىنەن 88 كۈندە ئايلىنىپ بولىدۇ، بۇ ئۇنىڭ بىر يىلى ئۇ قۇياشتىن 57 مىليون كىلومېتىر يىراقتا تۇرىدۇ، زۆھرە بولسا، 108مىليون كىلومېتىر يىراقتا تۇرىدۇ، ئۇنىڭ ھەجمى يەرشارىچىلىك كېلىدۇ.

ئۇ يۇلتۇز ۋە نىسرا يۇلتۇزى دەپ ئاتالغان يۇلتۇز شۇ، ئۇيغۇرلار زۆھرە، چولپان دەپ ئاتىۋالىدۇ، مارىس بولسا، يەرشارىچىلىك بولۇپ، زېمىن، قۇياش تەرەپىدىن ئۈچىنچى بولسا، بۇ تۆتىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ، ئۇ قۇياشدىن 225 مىليون كىلومېتىر يىراقتا تۇرىدۇ، يەرشارى بولسا، تەخمىنەن 150 مىليون كىلومېتىر يىراقتا، ئۇ، قۇياشنى 669 كۈندە ئايلىنىپ بولىدۇ، بۇ ئۇ نىڭ بىر يىلى، يۇپىتېر بولسا، 1300 ھەسسە چوڭ بولۇپ،

ئايلانمىسى 140000مىليون كىلومېتىر كېلىدۇ، قۇياشتىن 770 مىليون كىلومېتىر يىراقتا، ئۇنىڭ قۇياشنى بىر ئايلانغا بىر يىلى يەرشارىنىڭ 12 يىلىغا، 12 قېتىم ئايلىنىپ چىقىشىغا تەڭ، ساتۇرۇن، قۇياشتىن 1400 مىليون كىلومېتىر يىراقتا، ئۇ زېمىندىن 718 ھەسسە چوڭ بولۇپ، ئۇ، قۇياشنى زېمىن كۈندىن 10759 كۈندە، يەنى توققۇز يېرىم يىلدا بىر ئايلىنىپ چىقىدۇ. ئۇرانۇس، قۇياش ئەتراپىنى، يەرشارى يىلى بويىچە 84 يىلدا بىر ئايلىنىپ چىقىدۇ، قۇياشدىن 708 مىليون پەرسەخ يىراقتا تۇرىدۇ، ھەجمى، يەرشارىدىن 69 ھەسسە چوڭ، نېپتون، قۇياشتىن 1107000 پەرسەخ يىراقتا، بۇ پىلانېت 125 يىلدا بىر قېتىم قۇياشنى ئايلىنىپ چىقىدۇ، بۇندىن باشقا ھەمراھلار بولۇشى، كەشىپ قىلىنىشى مۇمكىن، ئۇندىن باشقا نۇرغۇن سەييارىلەر بار، توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچىدۇر.

ھازىرقى كۈندە سانلىق مەلۇماتلار ئۆزگەرگەن بولۇشى مۇمكىن، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ ھەمراھلار ئارىلىقىنى ساقلاپ، سوقۇلۇپ كەتمەي، بالدۇر ـ كېيىن ئايلىنىپ بولسىمۇ تېز، ئاستا ماڭسىمۇ، بىزنىڭ ھاياتىمىزغا تەھدىد سالماي، پۇختا نىزام بىلەن ماڭىدۇ، سەيرە قىلىدۇ، بۇ ھەممىنى پۇختا ياراتقان، ئاللاھنىڭ ھۈنىرىدۇر، ياراتقۇچىسىز پەيدا بولمايدۇ، چۈنكى، ئۇ ھادىسە، باشقۇرغۇچىسىز، تەدبىرسىز بۇنداق پۇختا نىزامغا ئىگە بولۇپ قالمايدۇ، چۈنكى، ئۇ جانسىز، ئەقىلسىز، بۇلار كىمنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن؟ خۇددى ئاي شارىدەكلا بىزنىڭ پايدىمىز ئۈچۈن بۇ پىلانېتلار سۈرئىتىگە قاراڭ، يوللار، ئوربېتىغا قاراڭ، ئۇنى بىر كۈچ ئىتتىرىۋاتىدۇ، ئايلاندۇرىۋاتىدۇ، ئاللاھ ھەممىنى ياراتقۇچى، مۆجىزىلىك قۇرئان شاھىددۇر. ئاللاھ قوبۇل قىلسا، شەكسىز ئىمانىم بار.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ يەردە خۇددى بۇرۇن يازغان ۋە بۇندىن كېيىن يازىدىغان بارلىق ئىلمىنىڭ خۇلاسىسى، جەۋھىرى مۇشۇ جايدا دېگەندەك، مۇھىم مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ ئۆتىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، تەۋھىد جەھەتتىن بىز يۇقىرىدا مۆجىزىلەر ئارقىلىق ئىسپاتلاپ چىققان، بارلىق كائىناتنى ياراتقۇچى يەككە ـ يىگانە بىر ئاللاھقا شەكسىز ئىشىنىش، پەقەت ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىش، چوڭ ـ كىچىك، ئاشكارا ـ يوشۇرۇن، شېرىك كەلتۈرمەسلىك، بەندىلەرنى ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرىدىغىنى پەقەت ئاللاھقا قىلىنغان ئىبادەت، ۋاستە، ۋەسىيلىمۇ شۇ ئىبادەت، ئاللاھ بىلەن ئىبادەت ئوتتۇرىدا ۋاستە يوق، پەقەت شۇ بىر ئاللاھنىلا كۆزلەشنى مەقسەت قىلىپ بۇ جايدا ئىبنى مۇبارەك بىلەن شەيخ دەبباغ رەھمەھۇللا ئەلەيلەر ئارىسىدىكى بىر سۆھبەت خاتىرىسىنى بىزگە تەقدىم قىلىدۇ.

ئىبنى مۇبارەك رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ شەيخدىن مۇنداق سورايدۇ: كىشىلەر، بولۇپمۇ سوپىلار، ئاللاھنى قويۇپ، سالىھ، شەيخ، تەقۋا بەندىلەرنى ياكى ئۆز شەيخ ئۇستازلىرىنى، پىرلىرىنى ئەسلەپ ئۇلاردىن ياردەم سورايدىكەن، ئاللاھ بىلەن ئارىسىغا ۋاستە قىلىدىكەن، ۋەسىيلە يېقىنچىلىق ئىزدەيدىكەن، تېخى قەسەم قىلىشىلىرى، ئەگەر ئۇلارغا ئاللاھدىنلا ياردەم سوراڭلار ۋەسىيلىنى ئىبادەت بىلەن قىلىڭلار، مازايى ـ ماشايىخلارغا چوقۇنماڭلار، ھەممىگە بىر ئاللاھ كۇپايە، ۋاستە قىلىۋالماڭلار دېيىلسە، بۇ سۆزلەر جايىغا چۈشمەيدۇ، ئۇلار جاھىللىق بىلەن تۇرىۋالىدۇ، بۇ دېگەن ئىلھام بىلەن بولغان، بالدۇرقىلار نېمە قىلسا شۇنى قىلىمىز دەيدۇ: ئەمەلىيەتتە، ئىلھام ئەجدادقا بولغان تەقلىدچىلىك تۈپتىن خاتا، شېرىك ئەقىدىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، ئۇلارنىڭ بەزىسى ھەددىدىن ئېشىپ، سەن تېخى ئاللاھ دېيىشكە لايىق ئەمەس، سەن شەيخىم، پىرىم دەپتۇر، مەن ئاللاھ دېسەم كۇپايە دەپ ئوچۇق شېرىككە چاقىرىدۇ، ئۇلار، ھەرقانداق قىلغىنى بىلەن بىدئەت، شېرىك ئېتىقاد بولغاچقا، ئاللاھدىن يىراق تۇرىدىغۇ دەيمەن؟ دەپتۇ. سالىھ ئەۋلىيالار پىشۋاسى شەيخ دەبباغ مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ، شەرىئەت ئايرىم نەرسە، ھەقىقەت، تەرىقەت ئايرىم نەرسە دەپ كىشىلەرنى گوللايدىغان، پاك شەرىئەتتىن چىقىپ، بىدئەت خۇراپىيلىققا پاتقان بۇنداق كىشىلەر كاززاپ، ئالدامچى، نىجىس كىشىلەردۇر، ئۇلارنىڭ داۋاسى نىجىس بولغاندەك، زاتىمۇ نىجىسدۇر، ئۇلار ئىبادەتلىرىنى ئۆزگە قارشى چىققان ھەقىقەتچى ئالىملارنى قاغاش ئۈچۈنلا قىلىدۇ، ھەقىقي ئەۋلىيا، شەيخ، ئۇستاز بولغان كىشى دېگەن، بىر خالىقنىلا ئەسلەيدۇ، ھەم شۇ زاتنىلا ئەسلىتىدۇ. ئۇنىڭ دۇئاسى يا دەرھال سورىغىنى بېرىلىپ ئىجاۋەت بولىدۇ، يا شۇ زىيان كۆتۈرۈلىدۇ، بۇمۇ بەرگەنگە ئوخشاش، ياكى ئاخىرەتتە بېرىلىدۇ، بۇ ئەڭ كاتتىسى، نوچىسى، ياكى ئاللاھ ئىجاۋەت قىلماسلىق سىرىنى تەقدىرىدىكى بىر سىرنى كۆرسىتىپ قويىدۇ ياكى ئەۋلادلاردەك باشقىلارغا بېرىدۇ، ئىشقىلىپ، ھېكمەتنى بىر ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. مەيلى شەيخ، ئۇستاز بولسۇن

مەيلى مۆرت، تالىپ بولسۇن، ئۇلاردا، تۆۋەندىكىدەك سەۋەبلەر بولىدىكەن، قىلغان داۋاسى بىكار، قۇرۇق داۋادۇر، ئۇلار ئۆزىنىمۇ ئۆزگىنىمۇ ئازدۇرغانلاردۇر.

ئاللاھ، ئۇنىڭغا، سانسىز نېمەتلەرنى بەرسە، ئۇ قەتئىي بەرمەيدۇ، بۇ ئامانەتكە خىيانەت قىلىدۇ، مانا مۇشۇنداق **360** كۈنگە، **360** سەۋەب بولۇپ، ھەممىسى ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرماي، بەلكى ئەكسىچە يىراقلاشتۇرىدۇ، ئۇ قىلغان ئىشنى توغرا، ياخشى دەپ قىلىدۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇ، ئەڭ زىيان تارتقۇچى بولىدۇ. ئۇ سەۋەبنىڭ بىر قىسمى مۇنداق:

1 ـ ئۆزىدىن يۇقىرى دەرىجىلىك سالىھ كىشىلەرگە ئاللاھ رىزالىقىنى، دىدارىنى كۆزلەپ بەرمەي، شۇ كىشىنىڭ رازى بولۇشىنى كۆزلەپ بېرىش.

2 ـ ئاللاھقا ئىخلاس بىلەن قىلغان ئىبادەت ئارقىلىق ۋەسىيلە، يېقىنچىلىق ئىزدىمەي، ئاشۇ سالىھ ياكى نامدا سالىھ كىشىلەر بىلەن يېقىنچىلىق ئىزدەيدۇ، ئۇلارنى ۋاستە قىلىپ، ھاجىتىنى شۇلارغا قويىدۇ، بۇ ئاللاھدىن ئەڭ يىراق كىشىدۇر.

3 ـ سالىھ كىشىنى ياكى قەبرىسىنى زىيارەت قىلىدۇ، ئاللاھنىڭ ھەقىقىي بولغان پەرىز ياكى ۋاجىپنى ياكى قازاسىنى تەرىك ئېتىدۇ، مۇستەھەپكە توغرا كەلمەس بەلكى بىدئەتنى چوڭ بىلىدۇ، ئەمما، ھەقىقىي شەرىئەت تەكلىپلىرىگە سەل قارايدۇ.

4 ـ مال ـ دۇنيا، رىزقى ياكى ئۆمۈرگە نىسبەتەن زالىمدىن قورقىدۇ، ئەگەر، ئىتائەت قىلمىسام، جىسمانى، ئىقتىسادى زىيان يېتىدۇ دەپ ئاللاھدىن ئىبارەت ھەقىقىي راززاقنى ئۇنتۇيدۇ، ئاللاھنىڭ غەيرىگە بېقىندى بولۇپ قالىدۇ، بۇلار، ئاللاھدىن يىراق، پەقەت، ئاللاھدىنلا قورققان، ئاللاھقا يېقىندۇر.

5 ـ رازراق، ئاللاھنى قويۇپ، بەندىدىن بولۇپمۇ ئاشۇنداق زالىم، پاسىقلاردىن تاما قىلىدۇ، ئۆزى ئۆيدە قەلبى جاھاندا بولىدۇ.

6 ـ كاپىرغا، زالىمغا، پاسىققا، بىدئەتچىگە ياردەمچى بو لىدۇ، ئۇلارغا يول كۆرسىتىدۇ، نەسىھەت قىلىدۇ، بۇلارمۇ زىياندا.

7 ـ مۇسۇلمانلار بىلەن كارى يوق، بولۇپمۇ نامرات، پېقىرلا بىلەن ئۇلارنى ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسىدىغان ئىشنى قىلمايدۇ، ئۆز نەپسى بىلەنلا بولىدۇ.

8 ـ ئاللاھقا قىلغان ئىبادەتلەردىمۇ دۇنيانى مەقسەت قىلىپ قالىدۇ، يا دۇنيانى تائەت ـ ئىبادەت ئۈستىگە قويۇپ قالىدۇ، بۇ ئاخىرەتنى قويۇپ، دۇنياغا تۇرغانلىق بولىدۇ.

9 ـ دۇنيانى، نىجىس، پەسكەش، تۆۋەن يوللار بىلەن تىلەيدۇ، ساھابىلاردەك، جىھاد، تىجارەت، زىرائەت قاتارلىق ھالال يول بىلەن تىلىمەيدۇ، تۆۋەننى تاللايدۇ، مۇشۇ دۇنيالا بولسا بولىدۇ.

10 ـ ئىبادەتنى دۇنيادا مولچىلىق ئۈچۈن، سالامەت تۇرۇش ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ رەھىم قىلىشى ئۈچۈن، زىياندىن مۇداپىئە ئۈچۈن قىلىدۇ، ئاللاھنى، دىدارىنى ھەقىقىي ئاخىرەتنى كۆزلىمەيدۇ، بەلكى، ئىبادەتلىرىدە ئۆزىگە مۇخالىپ كىشىلەرنى قاغايدۇ، دىنسىز كاپىرلار ئۇنىڭ تىلىدىن، ئەيىبلىشىدىن سالامەت قالىدۇ.

11 ـ مەسجىددەك جايلاردا ئۆزى بىلىپ، بىلمەي ئاسىيلىق قىلىدۇ، بۇ مەئسىيەتنى، جىنايەتنى پەقەت ئۆزىلا بىلىدۇ، بۇنداق كىشىمۇ تەۋبە قىلمىسا، ئۆزىنى ئۆڭشىمىسا، ئاللاھدىن يىراق.

12 ـ بىدئەت، خۇراپى مەسلىسى، بۇنىڭدىن نېرى بولسىمۇ باشقىلارنى توسمايدۇ.

13 ـ ئايالنى، ئەھلىنى، يېقىنلىرىنى گۇناھسىز ئۇرىدۇ، ئەيىبلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ھەققىنى ئادا قىلمايدۇ.

14 ـ قىلغان ياخشى ئىشىغا ۋە ئېھسانىغا، نەپىقىسىگە مىننەت قىلىدۇ.

15 ـ ھەسەد قىلىدۇ، ئۆزىدىن تۆۋەنلەرنىڭ يۇقىرلاپ كېتىشىنى كۆرەلمەيدۇ.

16 ـ گۇناھنى، ئاسىيلىقنى بىلىپ تۇرۇپ قىلىدۇ، تەۋبە قىلىمەن دەيدۇ.

17 ـ دۇنيانى هارامدىن تولپايدۇ، مەقسەت پاكلىمايدۇ.

18 ـ ئاتا ـ ئانىسىغا ۋارقىرايدۇ، بۇ ھەرقانچە قىلسا، ئاللاھدىن يىراق.

19 ـ سالىھ ئالىملار بىلەن ئارىلاشماي، پاسىق كىشىلەر بىلەن، ئاللاھنىڭ ئىلىم ـ ھېكمەت، مەرىپەت نۇرىدىن پەردىلىنىپ قالغانلار بىلەن ئارىلىشىدۇ، ئاخىرى ئۆزىمۇ شۇنداق بولىدۇ.

20. تۆت خەلىپە ئوتتۇرىدا ساھابىلەر، تابىئىنلار ئوتتۇرىدا مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا بۆلگۈنچىلىك سالىدۇ، ئىتتىپاقلاشمايدۇ.

قالغان سەۋەبلەرنى مۇشۇلارنى ئاساس قىلىپ، ئۆزىڭىز تېپىڭ، پەيغەمبەر، پەرىشتە بولسىمۇ، ئاللاھ بىلەن ئىبادەت ئوتتۇرىدا ۋاستە قىلۋالما، بۇ قىلىق، بۇددا دىنىنىڭ ئاساسى باشلىنىشى، شېرىك ئىشتۇر.

سۈرە زۇخرۇف تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بىر ئېغىز سۆز بولسىمۇ بىدئەتتىن ھەزەر قىل، بىدئەت، زالالەت بولۇپ، دوزاخقا باشلايدۇ.

ئەمما، تەرەققىيات، ئىلىم ـ پەن، كەشپىيات، مۇسۇلمانلارغا پايدىلىق غەلىبە، جەننەتكە باشلايدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئۆز ئادىتى بويىچە، بۇ سۈرىدىكى حم حاء ميم مۇشۇ سۈرىدە تىلغا ئېلىنغان سەككىز رەھمەتكە يەنى، سەككىز قېتىم تىلغا ئېلىنغان بسم الله نى قوشساق ئون بولىدىغان رەھمەتكە ئىشارەتتۇر دەيدۇ.

كىمكى، مېھرىبان، راھمان ئىگىسى بولغان ئاللاھنى ياد ئېتىشتىن يەنى قۇرئاندىن يۈز ئۆرىيدىكەن، بىز ئۇنىڭغا شەيتاننى مۇسەللەت، غالىپ قىلىمىز، شەيتان ئۇنىڭغا ھەمراھ بولىدۇ، دېگەندەك، رەھمان يەنى ئاللاھنىڭ رەھمان ئىسمى چىقىدىغان مەزمۇنلارنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقىغا ئىشارەتتۇر دەيدۇ.

مۇسۇلمانلار مۇشۇ ئىشارەتنى ۋە شۇ مەزمۇنلارنى قاتتىق تەتقىق قىلىش، مۇھىم دەپ بىلىش لازىم، بۇ خىل ئىشارەت، تەنبىھ، ئاگاھلاندۇرۇش، ئەسكەرتىشنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. توغرىسىنى ئاللاھ ئۆزى بىلگۈچىدۇر.

ئامال بار، ئەيەت مۇناسىبىتى ئىمان كەلتۈرۈڭ، كۆچىلىماڭ، بىلسىڭىز دەڭ، بىلمىسىڭىز ئاللاھقا تاپشۇرۇڭ، قۇرئان، ئاللاھنىڭ سۆزى، بۇ ئايەت بولسا سىردۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنى مۇنداق مەقسەتلەرگە بۆلىدۇ.

1 ـ پەيغەمبەرلىك يەنى ئەلچى ئەۋەتىش ئىشىنى كۈچەيتكەن.

2 ـ نەقلى، ئەقلى، تەبئىي دەلىللەر بىلەن ئاللاھنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلاش.

3 ـ كاپىرلارنىڭ ئوسال، يامان پىسخىكىسىنى، خۇي ـ پەيلىنى بايان قىلىش.

4 ـ ئۇلارنىڭ كاپىر بولۇپ كېتىشىنىڭ سەۋەبى، بىز ئاتا ـ بوۋىمىز، ئەجدادىمىز قانداق ماڭغان بولسا، بىزمۇ شۇلارغا ئەگىشىمىز دېيىشلىرىنىڭ سەۋەبى بىلەن شېرىك، بىدئەت، يامان ئاقۋەت كېلىپ چىققان، ھازىرمۇ شۇنداق.

5 ـ كاپىرلار، شۇنداق تەرسا، جاھىل، نادانلىقى كۈچلۈك، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆز ئېتىقادىدا قاتتىق چىڭ تۇرىدۇ.

6 ـ ئىش ئاشۇ دەرىجىگە بارغاندا، ئاللاھ ئۇلاردىن ئىنتىقام ئالىدۇ، ھەتتا، كاپىر ھالدا جېنىنى ئالىدۇ. 1000 يىل ئۆمۈر بەرسىمۇ، مۇسۇلمان بولماسلىقىنى، ئاللاھ بىلىپ تۇرىدۇ.

7 ـ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسىنى سۆزلەپ، رەسۇلۇللاھقا، بىز مۇسۇلمانلارغا، تەسەللى ۋە ئىبرەت بېرىدۇ.

8 ـ يۇقىرى مەرتىۋە، يۇقىرى دەرىجە، يالغۇز ماددى، زاھىرى تەرەپتىلا ئەمەس، بەلكى، مەنىۋى، ئىلمى، دىنىي تەرەپتە بولىدۇ.

9 ـ كىم ئەقلىنى بۇلغاپ، ئەقلىنى تاشلاپ، ئىلىم ـ ھېكمەت بىلەن شۇغۇللانمىسا، ئەقىدىنى رۇسلىمىسا، ھەقتىن يۈز ئۆرىسە، ئۇنىڭغا شەيتان ئىگە بولۇۋېلىپ، تا جەھەننەمگە بىللە كىرىدۇ.

10 ـ كىم بۇ دۇنيادا باتىل، مەئسىيەت، زالالەت، بىدئەت ئۈستىدە دوستلاشسا، شېرىك بولسا، ئاخىرەتتىمۇ ئازابتىمۇ شېرىك بولىدۇ، بىللە تۇرىدۇ. ھەقىقەتەن سىلەر ئازابدا شېرىك دېگەن ئايەت بار.

11 ـ ۋەز ـ نەسىھەت چۈشىنىشكە تەييار تۇرغان كىشىگە پايدا بېرىدۇ.

12 ـ ئاللاھ، پەيغەمبىرىگە نۇسرەت بىلەن ۋەدە بېرىپ، ئاندىن ئۇنىڭدىن، قەۋمىدىن، دىن، قۇرئان، ئىسلام توغرىسىدا سوراققا تارتىدۇ، **سىلەر يېقىندا سوراققا تارتىلىسىلەر.** ئايەت.

13 ـ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسى بىزگە نۇرغۇن ئىبرەت، ئۈلگە بېرىپ، ئاندىن ماددى، زاھىرى سەۋەبلەر، ئەقلى مائارىپقا سەۋەب بولالمايدۇ دېگەننى كۆچەيتىدۇ. بۇ دۇنيانىڭ زاھىرىنى بىلىش، ئاخىرەتتىن خەۋەر تاپقانلىق ئەمەس.

14 ـ مۇنازىرە، جەدەل، ئىختىلاپ، ھەققە قارشىلىق، شۇملۇقتۇر.

15 ـ بۇ سۈرىدە، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈششى بايان قىلىنغان، بۇ سەھھە ھەدىسلەردىمۇ سۆزلەنگەن، بىز بۇنىڭغا شەكسىز ئېتىقاد قىلىمىز.

16 ـ يامان كىشىلەر گەرچە دوست بولسىمۇ، ئاخىرەتتە بىر ـ بىرىگە ھۇجۇم قىلىدۇ، ئاداۋەتتە بولىدۇ، بىر ـ بىرىگە لەنەت قىلىدۇ، ئازابنىڭ زىيادە بولۇشىنى سورايدۇ، ئاخىرىدا ئۇلار، ئۆزئارا شېرىك بولىدۇ، مۆئمىنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئاندىن باشقا، ئاللاھنىڭ پاكلىقى، ئىسىم ـ سۈپىتى، ئەپۇچان بو لۇش، كەڭ قورساقلىق بار.

بۇ كۈندە، دوستلار بىر ـ بىرىگە دۈشمەن بولىدۇ، پەقەت ئاللاھ يولىدا دوستلاشقانلار، تەقۋادار مۆئمىنلەر ئۇنداق ئەمەس. **67** ـ ئايەت.

ھەدىستە، ئاللاھ يولىدا بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈشكەنلەر، دوستلاشقانلار، گەرچە بۇ دۇنيادا بىرسى ـ مەشرىقتە، بىرسى مەغرىپتە قويۇلسىمۇ، ئاخىرەتتە، بىرگە قوپىدۇ دەپ كۆرسىتىلگەن، مىشكاتتا بار. قىيامەت كۈنى، ئاللاھنىڭ رەھمىتى، پەزلى، ئۆز قولى بىلەن دوزاخدىن نۇرغۇن كىشىلەرنى قۇتقۇزىدۇ، پەرىشتىلەر، پەيغەمبەرلەر، خۇسۇسەن رەسۇلۇللاھ شاپائەت قىلىدۇ، شۇنداقلا، ئاللاھ يولىدا دوستلاشقانلارمۇ بىر ـ بىرىگە شاپائەت قىلىدۇ، مۆئمىن، مۇتتەقىيلەر دوستلاشسا، بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرسە، مۇھەببەتنى ئىمان ئۈستىگە قۇرسا، دۇنيادىلا ئەمەس، بەلكى، ئاخىرەتتىمۇ زور پايدىسى بولىدۇ، بىز مۇسۇلمانلار ئىككى ئالەملىك دوستلىشىمىز، ياخشى كۆرۈشىمىز، ھەمكارلىشىشىپ، ئىتتىپاقلىشىپ، ئۇنداق بولسا، ھەر جەھەتتىن دىنىمىزلارنى بېسىپ چۈشەيلى.

سىلەر دۇنيادا قىلغان ياخشى ئەمەللىرىڭلار بىلەن ۋارىس بولغان، جەننەت ئەنە شۇدۇر. 72 ـ ئايەت.
بۇ ئايەتتە، ياخشى ئەمەل سەۋەبلىك، جەننەتكە كىرىش كۆرسىتىلدى، ھەدىستە بولسا، مۇنداق دېيىلىدۇ، سىلەر جەننەتكە ئەمەللىرىڭلار بىلەن ئەمەس، ئاللاھنىڭ رەھمەت، پەزلى بىلەن كىرىسىلەر، بۇ ئىككى خىل كۆز قاراشنى تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، مۇنداق ياراشتۇرىدۇ.

ئايەتتە كۆرسىتىلگەن ئاشۇ ياخشى ئەمەللەر، ھەدىستە، كۆرسىتىلگەن ئاللانىڭ رەھمەت، پەزلى شۇدۇر، ئىنسانىنىڭ يارىلىشى، ھەتتا، ياخشى ئەمەللىرى شۇ ئەمەللىرىگە بېرىلگەن شارائىتلار، ھەممىسى ئاللاھنىڭ رەھمەت، پەزلىدۇر.

ياراتمىسا، مەۋجۇت بولمايتتىڭ، ئەلچى ئەۋەتمىسە، ھىدايەت تاپمايتتىڭ، ئەقىل ـ پاراسەت بەرمىسە، ھۆكمران بولمايتتى، شارائىت بەرمىسە، ئەمەل قىلالمايتتىڭ، ھەتتا، جېنىڭنى ئالمىسا، جەننەتكە قانداق

باراتتىڭ، ئى رەببىم بىزنى رەھمەت پەزلىڭ بىلەن ياراتتىڭ.

ئىنسانلار (كاپىرلارنىڭ، دىنسىزلارنىڭ باياشات تۇرمۇشىنى، تەرەققىيات غەلىبىسىنى كۆرۈپ، كۈپىرلىقىقا قىزىقىپ، ئۇلارغا قوشۇلۇپ) ھەممىسى كۈپرىدا بىر ئۈممەت بولۇپ قالمايدىغان بولسا ئىدى، مەرھەمەتلىك ئاللاھنى ئىنكار قىلغان دىنسىز كىشىلەرنىڭ ئۆيلىرىنىڭ ئۆگزىسىنى ۋە ئۆگزىگە چىقىدىغان شوتىلىرىنى كۈمۈشتىن، قىلىپ بېرەتتۇق، ئۆيلىرىنىڭ ئىشىكلىرىنى ۋە تەختلىرىنىمۇ كۈمۈشتىن قىلىپ بېرەتتۇق، ئۇلار كۈمۈش تەختلەرگە يۆلىنىپ ئولتۇراتتى، يۇقىرقىلارنىڭ بىر قىسمىنى ئالتۇندىن قىلىپ بېرەتتۇق، ئۇلارنىڭ ھەممىسى پەقەت دۇنيا تىرىكچىلىكىدە پايدىلىنىدىغان ماتائ نەرسىلەردۇر. ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدىكى ئاخىرەت، جەننەت ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكى نازۇ ـ نېمەتلەر، تەقۋادارلارغا خاستۇر. 33 ـ 35 ـ ئايەتكىچە

بۇ ئايەتتىن، كاپىرلارغا بەرگەن نېمەت، باياشات تۇرمۇش، تەرەققىيات، كەشپىياتلار، تېخى ئاز بولۇپ قالغانلىقى، ئەگەر مۇسۇلمانلار ئۇلارغا قوشۇلۇپ كەتمىگەن بولسا، تېخىمۇ كۆپ بېرىلەتتى، چۈنكى، ئۇ دېگەن، بۇ دۇنيانىڭ ۋاقىتلىق ماتالىرى، ئاخىرەت، جەننەت، ئاللاھنىڭ جامالى ئالدىدا بۇلار يوق نەرسىلەردۇر، تىلغا ئېلىشقىمۇ ئەرزىمەيدۇ، بۇ ئايەت كىشىنى تەقۋا، زاھىدلاشتۇرىدۇ. كۆزگە ئالتۇن ـ كۈمۈشنى تاش، تۆمۈردەك كۆرسىتىدۇ.

ئاللاھ، ئاقىۋەتنى ئۇلارنىڭ دوزاختا مەڭگۈ كۆيۈپ تۇرۇشىنى ئوبدان بىلىدۇ، كۆرۈپ تۇرىدۇ، ئۇلار دوزاخقا كىرگەندە، ھېچبىر نېمەت، باياشات تۇرمۇشنى كۆرۈپ باقمىغاندەك، ھېس قىلىشىدۇ، بۇ دۇنيادا بولسا، بىر چاشكا ۋاقىتچىلىك تۇيۇلىدۇ. ئەمەلىيەتتىمۇ چەكسىز ئاخىرەتكە بۇ چەكلىك دۇنيانى سېلىشتۇرسا، يوقاپ كېتىدۇ، يوقىلاڭ نەرسىدۇر، بەزىلەر شۇنداق سوئال قويىدۇ.

ئاللاھ، مۇسۇلمانلارنىڭ، كاپىر، دىنسىزلار تەرىپىگە ئۆتۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇلارغا مال ـ دۇنيانى، ئالتۇن ـ كۈمۈشنى، كەشپىيات، تەرەققىياتلارنى ئاز بەرگەن بولسا، كاپىرلارنىڭ دىنسىزلارنىڭ مۇسۇلمانلار تەرىپىگە ئۆتۈپ، مۇسۇلمانلارغا قوشۇلۇشى ئۈچۈن، ئىمان ئېيتىشى ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارغا، مال ـ دۇنيا، باياشات تۇرمۇش، ئالتۇن ـ كۈمۈش، كەشپىيات، تەرەققىياتلارنى، غەلىبە، كۈچلەرنى قورال كۈچلىرىنى كۆپ بەرسە بولمامدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلمايدۇ؟ يەنىلا نېمە ئۈچۈن دىنسىزلار كۈچلۈك؟ ئۇلار باي، باياشاتتا، تەرەققىياتتا تۇرىدۇ؟ مۇسۇلمانلار چېكىنىپ ئارقىدا قالىدۇ؟ بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟ دەپ سوئال قويىدۇ.

ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب بېرىلدى:

ئىمان، ئېتىقاد، ياخشى ئەمەللەر، پەقەت ئاللاھ، ئاللاھنىڭ جامالى، ئاخىرەت، جەننەت ئۈچۈنلا بولۇشى كېرەك. ئەگەر ئۇنداق قىلسا، ئۇلار پۇل ـ مال، ئالتۇن ـ كۈمۈش، باياشات تۇرمۇش، تەرەققىيات، غەلىبە ئۈچۈن ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەل، ئىبادەت قىلغان بولىدۇ ـ دە، بۇ قوبۇل ئەمەس، ئىخلاس، ئاخىرەت ئۈچۈن بولماي، ئاللاھ ئۈچۈن بولماي، ئاللاھنىڭ رىزالىقى، دىدارى ئۈچۈن بولماي، دۇنيا ماتالىرى، يۈز ـ ئابرۇي، غەلىبە ئۈچۈن بولۇپ قالىدۇ. بۇ دېگەن سىناق دۇنيا، ھەممە نەرسە، سىناقتا يارايدۇ، ئاللاھ سىنايدۇ، سەن، ئاللاھنى سىنمايسەن، ئاللاھ سوراقتا تارتىلمايدۇ، سەن سوراقتا تارتىلىسەن، ئاللاھ خالىغىنىنى قىلىدۇ، سەن ئۇنداق قىلالمايسەن، ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇسۇلمانلارنى ئاشۇنداق سىنايدۇ، بەلكىم بۇمۇ مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزى، جىنايىتى ئۈچۈن جازالىغاندۇ ياكى ئۇلار ھەقىقىي تەلەپكە لايىق مۆئمىنلەردىن بولالمىغاندۇ، خۇددى سەييىد قۇتۇب رەھمەھۇللا ئەلەي دېگەندەك، (ئۆزىنىڭ شورى) يا مەجبۇرى، ئىختىيارى بىرلىشىدىغاندۇر، لازىم بولسا، ئىزدەيدىغاندۇ، باشقا كەلسە باتۇر بولۇپ، تەرەققىي قىلىپ، كۈچ تاپىدىغاندۇ، ئاللاھ ئالىم.

ئاللاھ، بۇلۇتتىن سىلەرگە زىيان يەتكۈزمەي، پايدىلىق بولىدىغان ئۆلچەم مىقداردا يامغۇر ياغدۇردى، ئۇنىڭ بىلەن بىز گىياھ ئۈنمەس، قاقاس، ئۆلۈك زېمىننى تىلدۇردۇق، سىلەر ئى ئىنسانلار، مۇشۇنداق ئۆلۈك يەردىن ئۆسۈملۈك چىقىرىلغاندەك، قەبرەڭلاردىن چىقىرىلىسىلەر، 11 ـ ئايەت.

بىز يۇقىرىدا ئۆسۈملۈك تەتقىقاتىدا، ھاياتلىق تەتقىقاتىدا، بىئولوگىيىدە، مىكرۇسكوپلۇق تەكشۈرۈشلەردە ھەقىقەتەن خۇددى ئاشۇ تۇپراق رەڭگىگە كىلىپ قالغان باكتېرىيە، جانلىقلار، سۇ تامسا، تېرىلگەندەك، قاپلارغا، ساڭلارغا قاچىلانغان ئاشلىقلار خۇددى ئۆلۈك تېرىلگەندەك، قىشلىق ئۇيقۇدىن ھايۋانلار ئويغانغاندەك، باھا پەسلىدە ھاياتلىققا ئېرىششى، ھەدىستە بۇنى قىيامەت كۈنى ئىنسانلار تېرىلىشىنىڭ ئالامەت بەلگىسى قىلىشى، ئۆسۈملۈك تەتقىقاتىدا ھەقىقەتەن ئۆلگەندىن كېيىن تېرىلىشنىڭ ھەقلىقنى، تاپقىلى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا كۆپ توختالدۇق. ئىنسان ئەقلى شۇنچىلىك، بۇلار يا بۇنىدىن كېيىنمۇ مۆجىزە، ئالامەتلەر ئاشكارا بولار، قەبرىسىدىن قوپۇرۇلىشىمىزنى بۇنىڭدىن ئارتۇق ئىسپاتلىغىلى بولماس، ئۇنداق بولسا، ئىمان ـ ئېتىقاد نەدە، قەيەردە قالدى، ئىنساپ قىلىسىڭىز ئىمان كەلتۈرىسىز، ئىمان ـ ئېتىقادىڭىز كۈچىيىپ قالار، بولمىسا ھېسابىنى ئاللاھ ئالار.

بۇ ئايەتتە، مېتئورولوگىيە ھەقىقەتەن يامغۇر ئۆلچەملىك مىقداردا چۈشىدۇ، خۇددى جىڭلاپ ۋەزىنگە سېلىپ، قويغاندەك ھاجەتكە بېقىپ چۈشىدۇ، ئاپەت، بالانى ئىرادە قىلىش مۇستەسنا، چۈشكەن يامغۇرلارنى ھەقىقەتەن ھازىر بىر كىۋادرات جايغا چۈشكەن يامغۇرنى ئۆلچەپ، جىڭلاپ كۆرۈك، بىر شەھەرگە نەچچە تونا يامغۇر ياغقىنىنى ھېسابلاپ تاپقىلى بولىدۇ. بۇنىڭدىن شامال، بۇلۇتنىڭ نەچچە يۈز، نەچچە مىليون، مىليارت تونا يامغۇرلارنى كۆتۈرۈپ، ئۇچۇرۇپ، سەيرە قىلدۇرۇشنى، ئاللاھ ئۆزى خالىغان جايغا ياغدۇرۇشى، بۇنىڭدىكى ئاجايىپ كۈچ ـ قۇدرەت، مۆجىزىلەرنى بىلگىلى بولىدۇ، ئاللاھ، ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبدۇر. شۇنداقلا، بۇ جايدا توساتتىن بولۇت، يامغۇر پەيدا قىلغۇچى، ھاجەتچى قاندۇرغۇچى، ئاپەتتىن ساقلاپ، چالما ئۆيلەرنىڭ ئۆرۈلۈشىدىن ساقلىغۇچى، ئۇلارنى يەنە بىر بۇيرۇق بىلەن ئېلىپ كەتكۈچى، ئىش قىلىپ، بىر باشقۇرغۇچى، ئىنتىزامغا سالغۇچى، چوقۇم بار، ئۇ بولسىمۇ مېھرىبان ئاللاھ، ياراتقۇچى خالىق ئاللاھدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ قېتىم **223 ـ 224 ـ 225** ـ بەتلەردە، ئۆسۈملۈك تەتقىقاتى، ئۇنىڭدىكى ھاياتلىق، ئۇرۇقنىڭ ئۇنۇشى، ئۇرۇقنىڭ كۈچى، يىلتىزى، ئاستىن ـ ئۇستۇنگە مېڭىپ قېلىشى، يەنىلا ئۇ ئۆزىنى رۇسلىشى، قۇياش نۇرىنى سىزىپ، ئۇ تەرەپكە يوپۇرماق، غوللارنىڭ مېڭىشى، يىلتىز بولسا، ماددا، ئوزۇق تەرەپكە مېڭىشى قاتارلىق ئىشلارنى بەزى دەرەخلەرنىڭ يىلتىزى بولسا، ھاۋا، شاخ ئوتتۇرىدا ئۆسۈپ، يەنىلا ئۇستۇنگە ئەمەس، پەسكە، تۇپراققا قاراپ پېتىپ كىرىشىنى سۈرەتلىك بايان قىلىدۇ، بۇ جايدا، ئاللاھ، ئۆلچەملىك يامغۇرنى سۆزلىسە، سۈرە ھىجىردە ئۆلچەملىك ئۆسۈملۈك ئۇندۇرۇشنى بايان قىلغان، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **227** ـ بەتتە يوپۇرماقنى ئۇنىڭ بىخ ئۇرۇپ چىقىشىنى، كەچ تەرەپتە، بىزگە ئوخشاش يۇمۇلۇپ ئۇخلايدىغىنىنى، ئارام ئالىدىغىنىنى، قۇياش كۆتۈرلۈپ، كۈندۈزدە بولسا، ئويغىنىپ، يەنە پائالىيەت ئېلىپ بېرىشىنى سۆزلەيدۇ، باھار ئاخىرلىشىپ، كۈز كەلسە، قىش كەلسە، ئوزۇق مەنبەسى ئۈزۈلۈپ، سارغىيىپ، سولىشىپ، قۇرۇپ ھاياتىدىن ئايرىلىپ، يەرنىڭ تارتىش كۈچى بىلەن ئۇستىگە چىقىپ كەتمەي، يەرگە چۈشىدۇ، ئۇ يەنە ھايۋانغا ئوزۇق يا ئۆسۈملۈككە ئوزۇق بولىدۇ. بۇ ئەھۋاللار ئۆز ئەينى «لەۋھۇلمەھپۇز» دا، قۇرئاندا خاتىرلەندى. **ئۇلار بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە يەنى قۇرئان ئايىتى، كائىنات ئايىتىگە مۆجىزە، ئالامەتلىرىگە ئىمان ئېيتقان مۇسۇلمان بولغانلاردۇر، ئۇلارغا ئاياللىرىڭلار بىلەن بىللە خۇشال ـ خۇرام ھالدا جەننەتكە كىرىڭلار دېيىلىدۇ. ئۇلارغا ئالتۇن لىگەنلەردە ئالتۇن جاملاردا تائام، شارابلار تۇتۇلىدۇ، جەننەتتە كۆڭۈللەر تارتىدىغان، كۆزلەر لەززەتلىنىدىغان نەرسىلەر بار، سىلەر جەننەتتە مەڭگۈ قالىسىلەر، مەڭگۈ تېخى ئاللاھنىڭ دىدارى، جامالى بار، 69 ـ 71 ـ ئايەتلەر.**

بۇ ئايەتكە مۇنداق بىر ئايەتنى قوشۇپ چۈشىنىشكە توغرا كېلىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئاياللاردىن، بالىلاردىن، ئۇرۇق ـ تۇققانلاردىن، تۆۋەن دەرىجىدە بولۇپ قالغانلارنى يۇقىرى دەرىجىلىك، ئاتا ـ ئانا، ئەر ـ ئايال، ئۇرۇق ـ تۇققان، دوستلار قاتارىغا كۆتۈرۈپ، بىللە قىيتىپ قويۇش، يۇقىرىقىلارنىڭ ئەمەللىرىنى بولسا، قىلچە كاملاتماسلىق سۆزلەنگەن، بۇ ئايەتنى بىز كېيىن كەلتۈرىمىز.

شۇنداق قوللىغان، ياردەم بەرگەن، دۇنيادا بىللە ئۆتكەن ياخشى كۆرۈشكەن، ۋەدىلەشكەن ئىككى ئائىلىلىك دوستلاشقانلار، ئەر ـ ئاياللار، جەننەتتە بىللە بولىدۇ. سەن ياخشى كۆرگەن كىشى بىلەن بىللە دېگەن، بۇ ھەدىس. مۇنداق چاغدا دېيىلگەن. بىر ساھابە، قىيامەت قاچان؟ دەپ سورايدۇ. رەسۇلۇللاھ،

سەن قىيامەتكە قانچىلىك نەرسە تەييارلىدىڭ، دەپ سورايدۇ، ئۇ ساھابە، مەن ھېچنەرسە تەييارلىيالمىدىم، ئەمما، مەن ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنى يەنى سىلىنى ياخشى كۆرىمەن دەيدۇ، دەل شۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ، مۇشۇ ھەدىسنى دېگەن، بۇ ھەدىس، ساھابىلەرگە پۈتۈن دۇنيانى بەرگەندىنمۇ بەكرەك خۇشاللىق ئېلىپ كەلدى، چۈنكى، بۇ جايدا رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە بولۇش، بىللە تۇرۇش بار ئىدى، ئايەتتىمۇ، بىللە بولۇش، قوشۇپ قويۇش، بۇ ئاللاھنىڭ پەزلى، رەھمىتى دەپ كەلگەن، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، جەننەت ـ دوزاخ، بارلىق سۆپەتلىرى، قەۋەت سانى، ئورنى، ھەممىسىنى ئايەت، ھەدىستىن دەلىللەپ كەلتۈرىدۇ، مەقسەت، بىز، بارلىق بىلىملەرنى تەتقىق قىلغاندەك، ئىزدىنىپ، كەشپىيات تاپقاندەك، مۆجىزىلەرگە ئېرىشىپ، قەلبىنى خاتىرجەم قىلغاندەك، ئاخىرەت، تېرىلىش، جەننەت ـ دوزاخ توغرىسىدا ئۇ ئالەم توغرىسىدا، قەبرە، ھاياتى بەرزەخ توغرىسىدىمۇ ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىش، كۆز كۆرگەندەك ئىشىنىش، بۇ تۇرمۇشنىمۇ چۈشىنىش، تەييارلىق قىلىپ قويۇشنى ئۇتتۇرىغا قويىدۇ، ئاساسى مەنبە، قۇرئان، ھەدىس بولسۇن.

سۈرە دۇخان تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ سۈرىنىڭ ئىسمىلا كىشىنىڭ دىققىتىنى قوزغايدۇ، چۈنكى، بۇ گاز، تۇمان، تۈتۈن مەنىسىدە بولۇپ، يەنە بىر سۈرىدە ئاسماننىڭ گاز، تۇماندىن يارالغانلىقى سۆزلىنىدۇ، نىمە ئۈچۈن، بۇ سۈرە دۇخان دەپ ئاتىلىدۇ؟ بۇنىڭدا بارلىق ئالەمنىڭ ئەسلى ماددىسى، تۇنجى ھالىتى، گاز، تۇمان، تۈتۈن، ئۇنىڭمۇ ئەسلى بولسا، نۇر زەررىچىسى، ۋاكئۇمدىكى تەسىرلىك ئالەم، بۇنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، بىگ باڭ نەزەرىيىسى،يەنى چوڭ پارتىلاش نەزەرىيىسى، ئايەت ئالدىدا ھېچنىمە ئەمەس. گازدىن، قورال كۈچى چىقىدۇ، بۇ ئازاب بولىدۇ. بۇ سۈرىدىكى دۇخانمۇ ئازابلاش، بالا مەنىسىدە.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ بېشىدا دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ پارتىلىشىدىكى ۋە گازنىڭ زىيان، پايدىسىنى سۆزلەيدۇ، گاز قورالى، زەھەرلىك گاز، تەبئىي گاز، ئېنېرگىيىلەر، ئۇندىن باشقا، گازغا مۇناسىۋەتلىك بارلىق نەرسىلەرگە ھەتتا، نېفىتقىمۇ بۇ ئىسىم ئىشارەت قىلىدۇ، **(ئۇ تۈتۈن، گاز، كىشىلەرنى قورشاپ، ئورىۋالىدۇ، بۇ قاتتىق ئازابتۇر 11 ـ ئايەت)**

قۇرئاندىكى **114** ئىسىم، ئاتالغۇلار بىكار قويۇلغان، ھېكمەتسىز ئاتالغان ئەمەس، بۇنى بەزى باشتىلا سۆزلەپ بولغان

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاللاھ، دۇخان، گازنى قۇرەيشلەرگە ئازاب قىلدى، ئىلمى تەرەققىياتقا سەل قارىغان مۇسۇلمانلارغا ئازاب قىلدى، ھازىر، بۇندىن كېيىن يەنە ئۇيقىسىنى ئاچمىغان، سەگەكلەشمەيدىغان، بىدئەت، خۇراپىيلىقتا ئۆزى تۇرۇپ، تەرەققىياتنى بىدئەت دەپ ئەيىبلەيدىغان كىشىلەرگە يەنە ئازاب قىلىشى مۇمكىن، ئاللاھ ساقلىسۇن، **(28** ـ بەتتە ئۆز ۋاقتىدىكى ئىنگلىز ئەسكەرلىرىنىڭ گاز شارىنى چۈشۈرۈۋاتقان ۋە چۈشۈپ بولغان چاغدىكى سۈرىتىنى كەلتۈرۈپ، بۇ گاز شارى **235** مېتىر ئۇزۇنلۇقتا، ئايلانمىسى، **37** مېتىر كېلىدۇ، تېز سۈرئەتتە ماڭىدۇ دەيدۇ. بۇ ۋەقە **1931** ـ يىلى **9** ـ ئاپرېل يۈز بېرىدۇ.

ئۇ بۇنىڭغا ئۇلتۇرۇپ باققان بولۇپ، سائەتىگە **95** كىلومېتىردىن **120** كىلومېتىرغىچە ماڭىدىكەن، ئالبانىيىدىن ئافرىقىغا **24** سائەتتىلا بارغان، ئۇ **30** ـ **31** ـ بەتلەردە، قۇرئاندا، گازنى، تۇمان، تۈتۈننى ئازاب دەپ سۆزلىنىشى، ھازىرمۇ بۇ گازنىڭ ھەر تەرەپىدىن مۇسۇلمانلارغا ئازاب بولۇشى مۆجىزە بولىدۇ دەيدۇ. **11** ـ ئايەتتە، قاتتىق ئازاب دېگەن.

بۇ گاز شارىدىن پايدىلىنىپ، گاز قورالىنى، ھەرخىل بومبىنى تاشلىغىلى بو لىدۇ، زىيانسىزلا غەلبە قىلغىلى بولىدۇ دېگەن. ئۆز ۋاقتىدا ئامرىكىلىقلار، ئىنگلىزلار بۇ گازدىن **20** سانتىمېتىر كېلىدىغان بىر قورال ياساپ ئاتقان، گازدىن باشقۇرۇلىدىغان بومبا ياسىغان، ئاشۇ گاز شارىدىن پايدىلىنىپ، بومبا تاشلىغان، بۇ بومبا پارتىلاپ، يىراق مۇساپىلەرنىمۇ زەھەرلىگەن، قاتتىق ئازاب كەلگەن، يۈرەك، ئۆپكە، مېڭە، قان ـ تومۇردىن تارتىپ زەھەرلەپ، بىر نەچچە سائەتتىلا جاننى ئالغان، مۇسۇلمانلار ۋە باشقا رەقىبلەر دەرھال تەسلىم بولىدۇ ـ دە، ھازىرمۇ خىمىيۋىلىك قوراللار ئارقىلىق، زەھەرلىك گاز ئارقىلىق ھۇجۇم قىلىش ناھايىتى كۆپ، تېرورچىلارنى زەھەرلىك گاز ئارقىلىق ھۇشىدىن كەتكۈزۈش، كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسى تاشلاش، ھەتتا، ئەزالىرى تالا ـ تالا بولۇپ، شۇ ۋاقتىدىلا جاننى ئالىدىغان بومبا ياساش ئاددى، ئىشقا ئايلىنىپ قالدى، لېكىن، سىز، بىز يەنىلا خەۋەرسىز، ئاتوم بومبىسى ھەممىگە مەلۇم، يادرو قوراللار مۇشۇنداق مۇسۇلمانلار تېخىچە بۇ جەھەتتە يەنىلا ئارقىدا تۇرۇۋاتىدۇ، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەينىڭ ئارزۇسى، مەقسىتى تېخىچە ئەمەلگە ئاشقىنى يوق، شۇڭا، مەنمۇ بۇلارنى تاللاپ يازدىم، توغرا بولسا، تېخى ياخشى، خاتا بولۇپ قالسا، يەنىلا مۇسۇلمانلار ئويغۇنىدۇ.

سۈرە جاسىيە تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ بېشىدا بسم الله دىكى رەھمان، رەھىم دېگەن ئىككى سۈپەتتىن، مۇنداق رەھمەتلەرنى ھېس قىلىدۇ، ئۇ ئۆزىنى بىر ئىنساننى قاتتىق كۈزۈتۈپ، تەپەككۇر قىلىپ، ئاندىن ھاۋاغا قاراپ قۇشلارغا قاراپ، ئاھ! مەن نېمىشقا ئاشۇ قۇشچىلىك ئۇچالمايمەن، نېمە ئۈچۈن ئاسماندا پەرۋاز قىلمايمەن دەپ سوئال قويىدۇ، ئاندىن ئۇ، ئاللاھنىڭ ھېكمىتىنى، قۇدرىتىنى، رەھمىتىنى ئەسلەپ، تەپەككۇر قىلىدۇ ـ دە، مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر ئىنسانغا ئۇچ، پەرۋاز قىل دېيىلسە، باشقا بىر پىلانېتقا يۆتكەل دېيىلسە، ئۇ نادانلىقىدىن نادان ھالەتتىلا ئۇچىدىكەن ـ دە، ئاندىن يەرشارىدەك ھاياتلىق مەنبەسىدىن، ئوزۇقىدىن، رىزىقىدىن ئايرىلىپ، ھېچ نەتىجە چىقىرالماي، باشقا پىلانېتتىنمۇ ئوزۇق تاپالماي، شۇ زامان ئۆلىدىكەن، ئۇ يەرشارىدا تۇرۇپ، ھايات كەچۈرگەچ، ئىسسىق ـ سوغۇقلارنى نۇرغۇن تەجرىبە ـ ساۋاقلارنى باشتىن كەچۈرسە، دەرس ئوقۇپ، بىلىم ئالسا، تەرەققىي قىلسا، كۈچ تاپسا، ئاندىن ئۇ زېمىندىن باشقا جايغا چىقىش ئۈچۈن، ئوزۇق ئالسا، زامانىۋى ھالەتتە ئۇچسا، يەنە قايتىپ چۈشەلىسە، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن پايدىلىقكەن، ئۇنداقتا، ئىنساننىڭ بۇ زېمىندا ۋاقىتلىق قاملىپ تۇرۇشى، رەھمەتكەن دەيدۇ.

ئۇچۇش ئاسان ئەمەس، ئامېرىكا ئايغا چىققاندا، **24** مىليارت دوللار بەدەل تۆلىگەن، جۇڭگو **2005** ـ يىلى بوشلۇققا چىقىشتا، بىر مىليات بەدەل تۆلىدى.

ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا مۆئمىنلەر ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان نۇرغۇن دەلىللەر، ئالامەتلەر بار، 3 ـ ئايەت.

كېچە ـ كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشىدا، ئاللاھنىڭ بۇلۇتتىن يامغۇر چۈشۈرۈشىدە، ئۇنىڭ بىلەن رىزىقلاندۇرۇپ، ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۇرۇشىدە، شاماللارنىڭ يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىشىدە، چۈشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكىگە نۇرغۇن دەلىللەر، ئالامەتلەر بار، ئەنە شۇلار ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىدۇر. 5 ـ 6 ـ ئايەتلەر. بۇ سۈرىدىمۇ ئوقۇلىدىغان ئايەت بىلەن كائىنات ئايەتلىرىنى بىرلەشتۈرگەن.

بىز بۇ توغرىسىدا كۆپ توختالغان، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ قېتىم، بىز يۇقىرىدا توختىلىپ ئۆتكەن مەزمۇندا يەرشارى، قۇياش توغرىسىدا ئون سوئال ـ جاۋابنى يازىدۇ، كېچە ـ كۈندۈز ئالمىشىشىنى يازىدۇ، تۆت پەسىل، ئاي مەسىلىلىرىنى جەدۋەللىك بايان قىلىدۇ، بىز بۇ جايدا يەرشارىنىڭ قۇياشنى ئايلىنىپ، تۆت پەسىل ھاسىل قىلىشى، ئۆز ئوقىدا ئايلىنىپ، كېچە ـ كۈندۈزنى ئالماشتۇرۇشىنى سۈرەتلىك كەلتۈرۈپلا كۇپايىلىنىمىز. قاراڭلار، بۇلارنى باشقۇرۇۋاتقان بىر ئاللاھ چوقۇم باردۇر. ئاللاھۇ ئەكبەر.

ئاللاھ، ئۆز ئەمرى بىلەن دېڭىزدا كېمىلەرنىڭ يۈرۈشى ئۈچۈن، سىلەرنىڭ، ئاللاھنىڭ پەزلىدىن تەلەپ قىلىپ، ئىزدىنىشىڭلار ئۈچۈن، يەنى، تىجارەت، ھەج قىلىشىڭلار، بېلىق تۇتۇشۇڭلار، دېڭىز ئاستىدىن ئۈنچە ـ مەرۋايىلارنى، گۆھەر، مارجانلارنى سۈزۈۋېلىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللاھقا شۈكرى قىلىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللاھ سىلەرگە دېڭىزنى بويسۇندۇرۇپ بەردى، 12 ـ ئايەت. راست، بۇ ئايەتنى ئوقۇپ كېتىپ بېرىپلا چۈشەنگىلى بولىدۇ، شۇنداقتىمۇ تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا ئىككى ئايەتنى يەنى، قۇرئان ئايىتىنى، كائىنات، دېڭىزدىكى ئايەت، ئالامەتلەر بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، بىر نەچچە ئاجايىباتلارنى يازىدۇ، **62** ـ **75** ـ بەتكىچە سۈرەتلىك كەلتۈرىدۇ.

1 ـ **62** ـ بەتتىكى، سۈرەتتە، دېڭىزدا، بىر خىل بېلىق بولۇپ، رەڭگى شەكلى، خۇددى تاشقا ئوخشايدىكەن، بۇ بېلىق، شۇنداق تاشلارنى تېپىپ شۇ جايدا ئوتلايدىكەن، رىزىقى شۇ جايدا ئىكەن، بۇ بېلىق شۇ ئارقىلىق دۈشمىنىدىن، ئۆلتۈرۈلۈشتىن ساقلىنىپ قالىدىكەن، بۇ بېلىق گەرچە ئۈنچە ـ مارجان بولمىسىمۇ، مۇشۇ تەتقىقات جەريانىدا ئاشكارىلانغان، دېڭىز دېگەن، قۇرۇقلۇقتىدەك نەچچە يۈز ھەسسە ئارتۇق دۇنيا، چۈنكى ئۇ، **10000** مېتىر چوڭقۇر قۇرۇقلۇقتىن ئىككى ھەسسە چوڭ.

2 ـ يەنە بىر خىل ئاجايىپ ھېكمەت بار بېلىق بولۇپ، بۇنىڭ قورسىقى، قانىتى يوق، پەقەت ئۇ، ئۈچ بۇرجەك بولۇپ، ئۇزۇن نەرسىسى بولۇپ، شۇنىڭ بىلەن ھەرىكەت قىلىدۇ، ئۈزىدۇ، چۆكىدۇ، لەيلەيدۇ.

2 ـ خۇددى كالاچ، ئاياققا ئوخشاش تۆت بۇرجەك بىر بېلىق بولۇپ، ئىككى تەرىپىدە، يىڭچىكە لەگلەك قۇيرۇقىدەك ئىككى قۇيرۇق بار ئىكەن، سۇبھانالللا، بۇلار ھەممىسى سۈرەتلىك، قۇرئان، دېڭىز فىلىمىنى كۆرۈڭ.

4 ـ خۇددى يۇقىرقىغا ئوخشاش، تۆت بۇرجەك تۆت تەرىپىدە مۈڭگۈزلۈك بىر بېلىقنىڭ كۆرۈنۈشى بار.

5 ـ قالغان بەتلەردە، پۇتۇنلەي ئۈنچە ـ مارجانلار سۈرئىتى، مارجان ھايۋانلىرى، مارجان دەرىخى، سۈرەتلىك كەلتۈرۈلگەن.

دېڭىز، دېڭىز ھايۋانلارى، بېلىقلار، ئۈنچە ـ مارجانلار، زىبىرىكمەي تەپسىلىي كۆرۈپ چىقىشىڭىز لازىم، بۇ توغرىسىدا ھازىر ھارۇن يەھيا نۇرغۇن فىلىم ئىشلىدى، بەزىلىرى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىندى.

ئاسماندىكى ۋە زېمىندىنكى ئۇلۇغلۇق، تەكەببۇرلۇق، كاتتىلىق، بۈيۈكلۈك، بىر ئاللاھقا خاستۇر، ئۇ ئىلىم ـ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ئۇ غالىب، كۈچلۈكتۇر دېگەن ئايەت.

ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقىنى، كاتتىلىقىنى، غالىب، كۈچىنى، ئىلىم ـ ھېكمىتىنى تەتبىقلاش، بىزنى ھېكمەت بىلەن پەرۋىش قىلىش، كائىنات، ئاللاھتىن قورقۇپ، ئاللاھقا بويسۇنۇپ، بىزنىڭ مەنپەئىتىمىز ئۈچۈن ھەرىكەتلىنىشى، ئاللاھنىڭ كاتتا، ئۇلۇغلۇقىنى، قۇدرەت كۈچىنى، قۇياش، نۇر، شامال، بوران، بۇلۇت، يامغۇر، دېڭىز، كەلكۈن، دەريالارغىچە ئەمىر ـ پەرمان قىلىپ، قانداق كۆيۈنگىنىنى، قۇدرەت كۈچىنى شۇنداق تۇرۇپ، رەھمەت پەزلى بىلەن كۆيۈنىشىنى، بىز گىئولوگىيىلىك، جۇغراپىيىلىك تەكشۈرۈشنى كەڭ دائىرىلىك ئېلىپ بارساقلا، ھەتتا، سۇنئىي ھەمراھلارنى ئىشقا سالساق، ئاندىن تولۇق بىلەلەيمىز، ئىككى ئايەتنى بىر ـ بىرىگە تەتبىقلايمىز، سۈرەتكە قاراڭ، **101** ـ **115** ـ بەتتىكى، ئاللاھ غالىب، ھەممىگە قادىردۇر.

103 ـ بەتتە، ھاۋا كېلىماتى ئۆزگىرىشىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ، يېرىقلار ھاسىل بولغان ئاجايىپ تاشلار، يامغۇر تاسىرىدىن ئېرىگەن تاشلار، ھەرخىل غارلار، سۇ ئېقىش جايلىرى، ھاڭلار سۈرئىتى بار، **104** ـ **105** ـ بەتتە، ئۆستەڭلەر، بۇلاقلار ئۈستىدىن چۈشۈۋاتقان مەنزىللىك سۇلار، ساياھەت رايونى، شامالللاردىن ھاسىل بولغان تاشلار گۈزەللىكى، يىلان باغرى ئەگىتمە دەريالار، دېڭىز توسمىسى، كۆللەر، تاغ ئۈستىدىكى كۆللەر، ئاجايىپ چوڭ، قويۇق ئورمانلار، ئىنسان ئارقىلىق رەتلەنگەن دەرەخزارلىق، باغۇ ـ بوستانلار، ھەرخىل ئېسىل قۇرۇلۇشلار ئۈستىدىن تارتىلغان، شەھەر مەنزىرىسى، مۇز تاغلار، قار تاغلار، مۇز، قار تاغلارنىڭ دېڭىزدا ئېقىشى، قىش ـ ياز ئوخشاش رايۇنلار، ئىسسىق بەلۋاغ، دېڭىز يۈزى بارلىق مەنزىرىلەردىن ھوزۇرلىنىڭ، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ئاجايىپ سىرلىق ھاياتلىق، ئاھ، نېمە دېگەن گۈزەل، ماشائالللا، كېيىنكى سۈرە ئەھقاف، قۇم بارخانلار مەنزىرىسى.

سۈرە ئەھقاف تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى ساڭا قۇرئان تىڭشاشقا ئەۋەتتۇق، ئۇلار، قۇرئان تىلاۋىتىگە ھازىر بولغاندا، بىر ـ بىرىگە جىم تۇرۇڭلار دېيىشتى، تىلاۋەت ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئۇلار، ئۆز قەۋمىگە ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇپ قايتتى. 29 ئايەت.

ئىسلام ئۆلىمالىرى، جىنلار، ئىنسانلاردەك قەبىلە، مىللەت، ھەرخىل مەزھەبدە، ھەرخىل دىندا، ئېتىقادتا بولىدۇ، ئۇلاردىنمۇ يەھۇدى، ناسارا، مەجۇسى، بۇددا دىنىدا، دىنسىز، كومۇنىست بولىدۇ، مۇسۇلمانلىرىدا بولسا، بىدئەتچى، خۇراپىيلىرى بولىدۇ، ئۇلارمۇ بىزنىڭ ئىسلام شەرىئىتىگە تەكلىپ قىلىنغان، سۈرە جىندا، ئەررەھماندا باشقا ئايەت، ھەدىسلەردە كۆرسىتىلگەن.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن، جىنلارغىمۇ ساۋاب، ئازاب بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، شۇنداق، دوزاخقا كىرگەندەك، مۇئمىنلىرى جەننەتكە كىرىدۇ دېگەن.

بۇ تەپسىرىدىكى تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، مەقسەت قىلغان كۆپىنچى روھ مەسلىسى، جىن بولۇشى مۇمكىن، پەرىشتىلەر بىلەن ئۆلۈك روھلىرى، كارامىتى بار كىشىدىن باشقىلارغا سۆزلىمەيدۇ، ئىلھام باردۇر.

بۇ خىل روھ، جىن مەسلىسىگە مۇسۇلمانلاردىن باشقا ياۋرۇپا تەتقىقاتچى، ئالىملارمۇ مۇنداق دېيىشكەن، ئەتراپىمىزدا بىزدىن باشقا بىزنى قورشاپ تۇرغان، باشقا بىر ئالەم مەخلۇقلار بار، ئۇلار بىزدىن نەچچە ھەسسە تەرەققىي قىلغىلىق، بىزدەكلىرىمۇ بار، ياخشى ـ يامانلىرى بار دېگەن. ئۇلار بۇ سۆزنى تەتقىقاتتىن ئىزدىنىشدىن پەلسەپلىرىدىن، تارىخدىن ئەمەلىي جىنكەشلىرىدىن، سىرلىق ئىشلاردىن، جىننى تۇتۇۋېلىش، جىنلار چاپلىشىش، سېھىر مەسىلىلىرىدىن، دوختۇرلار تەتقىقاتىدىن، ئۆلۈم، جان قاتارلىقلاردىن قاراپ، ماددى، زاھىرى نەرسىدىن بۆسۈپ ئۆتتى، سوقرات، ئەفلاتۇندەك پەيلاسوفلىرىنىڭ كىتابىغا ئەگىشىپ، ھەرخىل دىنلارنى تەتقىق قىلىپ دېگەن، نۇرغۇن تەتقىقاتقا بىز مۇسۇلمانلار بەكلا ئارقىدا، ھەتتا، قانداق تەتقىق قىلىشنى، ئىزدىنىشنى، سوئال قويۇشنىمۇ بىلمەيمىز، بىرەر نەرسىنى بىلمىگەنلىكنى، بىلىۋېلىشمۇ بىر ئىلىمدۇر، دۇئالا بولسا، ئىجاۋەتتىن غەم قىلمىغاندەك، سوئاللار بولسا، جاۋاب چوقۇم چىقىدۇ.

كاپىرلار دوزاخقا توغرىلىنىدىغان كۈندە، ئۇلارنى ئەيىبلەش يۈزىسىدىن سىلەرگە نېمەت بېرىلىپ بولدى، سىلەر، لەززەتلىرىڭلارنى ھاياتى دۇنيادىكى چاغدىلا بەھرىمەن بولۇپ، تۈگەتتىڭلار، سىلەر زېمىندا ھەقسىز رەۋىشتە چوڭچىلىق قىلىپ، ئىماندىن باش تارتتىڭلار، ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققانلىقىڭلار ئۈچۈن، بۈگۈن خار قىلغۇچى، ئازابتا جازالىنىسىلەر، 20 ـ ئايەت

گەرچە، بۇ ئايەت، كاپىرلار توغرىسىدا دېيىلگەن بولسىمۇ، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، بۇ ئايەتتىن ئۆزىگە دەلىل ئالاتتى، ئاددى يەپ ـ ئىچىپ، ئاددى كىيىپ، ھەتتا، كىيىمنىڭ ئون نەچچە يېرىدە ياماق بىلەن ئۆتەتتى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتە توختىلىپ، ھەدىسلەرنى كەلتۈرۈپ، رەسۇلۇللاھنى ئۈلگە قىلىپ كەلتۈرۈپ، ئاندىن **139** ـ بەتتە، تۆت خەلىپىنىڭ ئادىللىقى، ئاددىي ـ ساددا تۇرمۇشى، ئىسلامغا، مۇسۇلمانلارغا قوشقان تۆھپىسىنى يازىدۇ، ئۇلارنى بىردەك مەدھىيلەيدۇ، **141** ـ بەتتە بولسا، ھىجرىيە **41** ـ يىلدىن **132** ـ يىلغىچە بولغان، بەنى ئۇمەييە خەلىپىلىك دەۋرىدىكى ئىسراپچىلىق، بۇزۇقچىلىقنى يازىدۇ، **143** ـ بەتتە بولسا، ھىجرىيە **132** ـ يىلدىن **218** ـ يىلغىچە بولغان بەنى ئابباس دۆلىتىنىڭ ئىسراپ، بۇزۇقچىلىق، لەززەت، دۆلەت كۆرۈش، راھەت ـ پاراغەتلىرىنى يازىدۇ، **144** ـ بەتتە بولسا، ئۇلارنىڭ ئاياللىرى بۇزۇپ ـ چاچقان پۇللار، ھەتتا، **13** مىليون دىنار چىقىم قىلغانلىقنى يازىدۇ.

145 ـ بەتتە بولسا، ھۆر، غىلمانلار يەنى دېدەك، چۆرىلەر سانى بىرلا كىشىنىڭ **300**دىن ئاشقان نەچچە مىڭ قۇل ـ غولاملار خىزمىتىدە بىرلا قورغان ئۈچۈن، **20** مىليون دەرھەم خەجلەشلەر، ۋەزىرلەرنىڭ ئىسراپچىلىقىمۇ بار، ھەتتا، ئۇلار نەچچە مىڭ قۇل ـ غولاملارنى، ئاياللىرى، دېدەك چۆرىلىرىدىن كۈنلەپ،

بوشىتىۋېتىپ، ئاندىن ئوردىدا خىزمەتكە سالغان، ئۆزئارا سوۋغا ـ سالاملارغا چىرايلىق دېدەك، چۆرە قىزلارنى ئېلىپ بارغان، ئوردا ئىچىدە ناخشا ـ مۇزىكا، سازلار، كۈلكە ـ چاخچاقلار، شېئىرلار كەڭرى، كېيىم ـ كېچەك، لىباس، تونلار زاپاس تۇراتتى، ھەتتا، بىر ساندۇقتا، 200دىن ئارتۇق قىممەت باھالىق تونلار كېيىلىپ باقماي تۇرۇپ كەتكەن، قەسىرلەر، قورغانلار، ئۈنچە ـ مارجان، گۆھەر، توققۇزى تەل ھەممىسى تەييار، بارلىق لەززەتلىرىنى تولۇق ئېلىپ بولغانلارنى يازىدۇ، مۇنتەسىر بىللاھدىن تارتىپ، مۇستەكفى بىللاھقىچە ئون خەلىپىنىڭ سۈيىقەستكە ئۇچراپ، پىچاق، قىلىچ، نەيزە، زەھەردە ئۆلتۈرۈلگىنىنى ئاخىرىدا بۇلار، تۈگىشىپ، ئورنىنى يا ھەققەتچىلەر، يا دىنسىزلار ئىگىللىشىنى يازىدۇ، بۇ تارىخلار، ئىبنى كەسىرنىڭ بەدايەت ۋە نەھايەت دېگەن كىتابىدا ھەققى، ئادىل، ئېتىقادى توغرا يېزىلغان، مەخسۇس، تارىخ كىتابلىرىنى، تارىخى فىلىملىرىنى كۆرۈڭلار، تارىخ مۇھىم بىر پەن، بۇنى بىزگە ئاللاھ ئۆزى تەلىم بېرىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەينىڭ قېشىغا بىرسى كىرىپ، سەن غەيۋەت قىلۋاتامسەن، ياكى تەپسىر يېزىۋاتامسەن؟ نېمە دەپ ئۇلارنىڭ يامان، ئۇسال ئەھۋاللىرىنى يېزىپ، مۇسۇلمانلارغا يامان كۆرستسەن؟ دەپ سوراپتۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاللاھ، قۇرئاندا، رەسۇلۇللاھ ھەدىسىدە، نۇرغۇن تارىخى ۋەقەلىكنى ياخشىنى ياخشى، ياماننى يامان دەپ بېرىدۇ. مەن رەسۇلۇللاھقا، قۇرئانغا ئەگەشتىم، ئىبرەت بولسۇن ئۈچۈن، ئۇلارنى دورىماسلىق ئۈچۈن، ئاشۇ ئايەتكە چۈشۈپ قالماسلىق ئۈچۈن، تارىخدىن خەۋەردار قىلىش ئۈچۈن، ئىسراپ قىلماسلىق، تەك بەھرىمەن بولۇش، نېمەتنى قەدىرلىتىش شۈكرى قىلسۇن ئۈچۈن، بۇلارنى سۆزلەپ يېزىپ قويىدۇم. ئەسلى سىلەر ئوقىغان بولساڭلار، بۇلارنىڭ ھەممىسى تارىخ بەتلىرىدە ئۆز ئەينى بار ئىدى، ئايەتنى، ھەدىس بىلەن ئەسەر بىلەن پەلسەپە، ھېكمەت بىلەن ماددى، زاھىرى، مەنىۋى، باتىنى مەنىلەر بىلەن ئىشارەت، دەلىللەر بىلەن ئىلھام بىلەن، ئەمەلىي تەتقىقات، تەجرىبە، ئالەملەرگە ئۇچۇش، ھەتتا تارىخ بىلەن تەپسىر قىلىش لازىم. شۇنداق قىلغاندا، تېخىمۇ چۈشەنگىلى، نەزەر ـ دائىرىسىنى كېڭەيتكىلى، چوڭقۇر تەتقىق قىلغىلى، ھەتتا، تەبئىي ـ پەن تەرەققىيات ئارقىلىق سىرلىق مۆجىزىلەرنى تاپقىلى بولىدۇ. بۇ تەپسىرنى يۈزەكى ئوقۇپىلا، بولدى قىلماي، ئەمەلىي تەتقىق قىل، ئىزدەن، بارلىق پەنلەردىن تولۇق خەۋىرىڭ بولسۇن دەپ تاپىلايدۇ.

سۈرە مۇھەممەد تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

محمد صلى الله عليه وسلم وعلى آله وصحبه أجمعين

بۇ ئىسىم بولسا، بىرىنچىدىن بىز ئېتىقاد قىلىۋاتقان، ئىسلام دىنىنىڭ پەيغەمبىرى، ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنىڭ ئىسمى، بۇ سۈرىنى بۇ ئىسىم بىلەن ئاتاش، مۇشۇ زاتنىڭ بارلىق ئىش ـ ئىزلىرىنى، سۆز ـ ھەرىكەتلىرىنى، تەرجىمھالىنى، تارىخىنى تولۇق بىلىشكە ئىشارەت قىلىدۇ.

ئىككىنچىدىن، بۇ پەيغەمبەر ئىسمى، قۇرئاندا، مەڭگۈ ساقلانسا، بۇ زاتنىڭ ھەق پەيغەمبەرلىكى، دىنىنىڭ ھەقلىكى، ئىسلام دىنىنىڭ توغرا، ھەق دىن ئىكەنلىكى چىقىپ تۇرىدىغان، بىر مۆجىزە سۈپىتىدە تۇرىدۇ، مەڭگۈ ساقلىنىدۇ، شۇنداقلا بۇ ئىسىم بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ، پەيغەمبەر خەلىپىلىرىنىڭ بولۇپمۇ مۇشۇ زاتنىڭ تۆت خەلىپىسىنىڭ تارىخىنى، ئىش ـ ئىزلىرىنى، ھاياتىدىن تاللانمىلارنى تولۇق بىلىشنىڭ زۆرۈرلىكىگە ئىشارەتتۇر، مانا بۇ خۇددى تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، قۇرئاندىن ئۇسۇل ئىلمىدىكى ئىشارەتتىن دەلىل ئېلىش ئارقىلىق، تەپسىر قىلىپ، تەبئىي پەنگە دەلىل ئالغىنىغا ئوخشاش، بۇ ئىسىمدىن، ئىشارەتتىن دەلىل ئېلىش ھېسابلىنىدۇ.

قۇرئاندىن ئىبارەت، دەلالەت، ئىقتىزائ، ئىشارەت قاتارلىق تۆت خىل دەلىل ئېلىنىدۇ. بۇ كىتابدىكى دەلىللەر، كۆپىنچىسى ئىشارەت دەلىلىدۇر، بەزىسى ھەقىقىي مۆجىزىدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللاھ ئەلەي، بۇ قېتىم، بسم الله الرحمن الرحيم نىڭ تەپسىرىدە، ئۆلۈمۇ رەھمەتتۇر ۋە ئادىللىقتۇر دېگەن تېمىدا توختىلىدۇ، ئەگەر، بارلىق ئىنسانلار، ھايۋانلار، ئۆسۈملۈك قاتارلىق ھاياتلىقلار نەچچە مىڭ يىل ياشاۋەرسە، بىر تال ھايۋانمۇ ئۆلمىسە، ئۇ چاغدا ئىنسان، ھايۋان بولۇپمۇ ئىنسانلار نىمە يەيدۇ؟ ئەگەر ئۇلار مەۋجۇت بولغان ھاياتلىقدىن بىرنى يىسە، يەنە ئۆلۈم كېلىدۇ، ياشاۋەرسە، ئۇلار زېمىنغا پاتامدۇ، پاتقان تەقدىردىمۇ، قانداق چىداپ ياشاپ، بولالايدۇ؟ قېرىمامدۇ، كېسەل بولمامدۇ، ئويلاپ بېقىڭ، يىلان ـ چايان، يىرتقۇچ ھايۋانلار، شىر، يولۋاسلار، بۈركۈت، تىمساھلار، لەھەڭ، كىتلار، بېلىقلار ئۆلمەي ياشاۋەرسە، بىر نەچچە يىلدىلا، زور قالايمىقانچىلىق، بالايى ـ ئاپەتلەر يېتىپ كېلىدۇ، دېڭىز سۈيىمۇ بېلىق بولۇپ، قېتىپلا قالىدۇ، ئىنسانلار، دات ـ پەرىيات چېكىپ، ھايۋانلار ئۈچۈن، ئوزۇق مەنبەسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ، بۇ چاغدا ئۆلمىسە، قانداق بولار ھە!؟، ئۆلۈم رەھمەتتۇر، ئادىللىقتۇر، شۈكى، ئاللاھ، پاشىدەك، بۈرگىدەك جانلىق، ھاشارەتلەرنى يارىتىپ، كېسەل، ۋابا تارقىتىپ، جاننى ئالىدۇ، ھەممىسى، ئاللاھنىڭ قوشۇنى، **209 ـ 211** ـ بەتكىچە سۈرئىتى بار.

بىلگىنكى، ئاللاھدىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر، ئىبادەتكە لايىق، ئىتائەتكە لايىق زات، بىرلا ئاللاھدۇر، 19 ـ ئايەت. تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتتە، تەۋھىدنى ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكىنى، ئايەت، ھەدىسدىن باشقا، ئىلىم ـ ھېكمەت، پەلسەپە، ئەقىل بىلەن ئىسپاتلايدۇ، ئۇ پەلسەپەنى مۇنداق باشلايدۇ.

ئەقلىي ئالەم، ساماۋىدۇر، زېمىنغا مەنسۇپ ئەمەس، زېمىن نۇرىدىن ئىبارەت، ھېسسىي نەرسىنى ئاسماندىن قوبۇل قىلىدىمۇ، ئەقلىدىن ئىبارەت مەنىۋى نۇرنىمۇ شۇنداقتۇر. ئەنە شۇنىڭدەك، روھ، جان، ھاياتلىقمۇ ساماۋىدۇر، بۇلارنى زېمىن ھاسىل قىلىشدىن ئاجىزدۇر. ساماۋىيلىقنى ئىسپاتلاش، ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكىنى ئىسپاتلاشتۇر، ساماۋى ئاتالغۇلار (مەسىلەن: ئاللاھ، پەرىشتە، جەننەت، ئەرش كۇرسىدەك) ئاشۇ ئاسماندىن، ئۈستىدىن زېمىنغا چۈشمىسە، ئىنسانلار قانداق بىلەلەيدۇ؟ ئىنسانلارنى بۇ تاز زېمىندىن ساماۋى ئالەمگە يۆتكەيدىغان پەرىشتىلەر چوقۇم باردۇر.

بۇلارنىڭ ئىلھام، تەدبىرلىرىگە ئىشلارنى ئىدارە قىلىپ، باشقۇرۇشلىرىغا، ئىككى ئالەمدە يەنى ئۈستۈن ساماۋى، ئاستىن ئالەمدە، دەلىللەر، ئالامەتلەر كۆپتۇر.

ئەقلى ئالەم، جىسمىي ئالەمدىن ئامدۇر، مەۋجۇدلۇق ئەسلىدۇر، ۋۇجۇدقا دەلىل كەتمەيدۇ، يوقلۇققا دەلىل كېتىدۇ، بىز ۋە پارچە ئالەم، مەۋجۇت بو لۇپ تۇرۇۋېتىمىز، ئالەملەر ھادىسىدۇر، ھادىسە پەيدا بولۇشدىن بۇرۇن ئۆزى يوقتۇر، يوق تۇرۇپ ئۆزىنى پەيدا قىلالمايدۇ، ئۇنداقتا، ئۇنى پەيدا قىلغۇچى بولۇشى كېرەك، ئۇ ئاشۇ بىر ئاللاھدۇر، ماددىلار يوقالماستىن، بار ھالەتتە تۇرۇپ، بىر ھالەتتىن يەنە بىر ھالەتكە يۆتكىلىدۇ، ئىنسانلار يوقالدى دەپ چۈشىنىپ قالغىنى، بىر كىشى پارچىلىنىش، جەم بولۇپ، ئۇيۇشۇش، تارقىلىپ، بۆلۈنۈپ كېتىش ياكى ئەسلىگە قايتىش، پارچىلىنىشىنى، تارقاقلىششىنى، بار ھالەتتە تۇرۇپ، يەنە بىر ھالەتتىكە ئۆتۈشنى ياكى ئەسىر، ۋاكئوم ئەسلىگە قايتىشنى، ئىنسانلار يوقىلىش دەپ چۈشەنگەن، مۇرەككەپ تەركىب تاپقان ۋە پارچىلانغان ماددا، يوقىمغان ھالەتتە، تەركىبلىكى، پارچىلىنىشى بولمىغان روھ، جان، ھاياتلىق قانداق يوقسۇن؟ ئۇ يەنە، ئاخىر بىر كۈن، ۋاقىت، ئەجەل توشقاندا، قايتىپ كېلىپ، ماددا، جىسمنى تىرىلدۈرىدۇ، بۇنى بىز ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش دەيمىز.

ۋۇجۇد، مەۋجۇدلۇق، يوقلىقدىن كەلمەيدۇ، يوقلۇق، ۋۇجۇدنى ھاسىل قىلالمايدۇ، خۇددى قولدا يوق نەرسىنى بەرگىلى بولمىغاندەك، ئۇنداقتا، بۇ ئالەملەرنى ئەزەلدە مەۋجۇت بولۇپ، تۇرغان ئەبەدى مەۋجۇت بولالايدىغان كامىل ھاياتلىق ئىگىسى، ھاياتلىق بەرگۈچى بىر ئاللاھ، ياراتقان، ياراتقۇچى، ئەزلى، ئەبەدى خالىق ئاللاھ. يارالغان ھادىسە، چەكلىك مەخلۇقلارغا قەتئىي ئوخشمايدۇ. ھەرقانداق ھاياتلىق، ھاياتلىقدىن كېلىدۇ.

ئاللاھدىن باشقىمۇ كۆزگە كۆرۈنمەس، نۇرغۇن مەخلۇقلار مەۋجۇدتۇر، بىز ئىشىنىۋېرىمىز. كۆرمەكمۇ ئاسان ئەمەس، بۇ دېگەن سىناق دۇنيادۇر، جازا، مۇكاپات، ھامىنى بىر كۈن يۈز بېرىدۇ. ئىنسانلار ئادىللىقنى ياخشى كۆرىدۇ، بارلىق مىللەت، مەزھەپ، دىن، ئېتىقاد، پارتىيىلەر، دۆلەتلەر، پادىشاھلىق ئارىسىدا، ئاشۇ ئادىللىقنى ياراتقان ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببەتنىمۇ ياراتقان، ئادىل ئاللاھنىڭ ئادىللىقى، ئادالىتى، ئادىللىق بىلەن چوقۇم ھۆكۈم قىلىدۇ، بۇ ھېساب كۈنى دەپ ئاتىلىدۇ. چوقۇم بىر تەسىر تەسىرلەنگۈچى بولىدىكەن، شۇ تەسىرنى بەرگۈچى بو لىدۇ، ھەرقانداق ھەرىكەت، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى سەۋەبلىك بولىدۇ، تارتىش كۈچى بولىدىكەن، تارتقۇچى بولىدۇ، تارتىش كۈچى بىر ئارغامچا بولسا، ئۇنىڭ يەنە بىر ئۇچىدا كىم باردۇ؟ ھېساب، سانلار بولىدىكەن، ھېسابلىغۇچىمۇ بولىدۇ، پۇختا ئىنتىزام بولىدىكەن، بۇلارنى نىزامغا سالغۇچى، ئالدىن بىلىپ ئورۇنلاشتۇرغۇچى بولىدۇ، سۈرەت، شەكىل بولىدىكەن، بۇ سۈرەتنى سىزغۇچى بولىدۇ.

ئۇنداقتا، ئالەملەرنى پەيدا قىلىپ، ياراتقۇچى، شەكىل، سۈرەتكە كىرگۈزگۈچى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى، پۇختا ئىنتىزامغا سالغۇچى، ئالدىن بىلىپ تۇرۇپ، بىر ـ بىرىگە ئوخشاتماي، چىراي، شەكىل ھەتتا بارماق ئىزىنىمۇ ئوخشاتماي ياراتقۇچى، بارچە ئالەملەرنى باشقۇرغۇچى، مانا مەن بار دەپ قۇرئان كالامىدا مەڭگۈ ئىلان قىلىپ تۇرغۇچى، ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ، ئاجايىپ سىرلىق مۆجىزىلەرنى چىقىرىپ تۇرغۇچى، ئەقىللەرنى ھەيران قالدۇرغۇچى، بىر ئاللاھ چوقۇم باردۇر.

تەرەققىيات، كەشپىياتلاردىكى سانائەت نەرسىلىرىنى، ئىنسانلار ياسىغاندەك، ئىنسانلارنى ئانا رەھمىدىن ئىبارەت بۇ زاۋۇتتىن ياساپ چىقارغۇچى چوقۇم باردۇر. ئىنسانلار كىچىك بىر بوۋاقنا ئوخشىتىپ، ماشىنا ئادەم ياسىيالمايۋاتىدۇ ـ يۇ، ئۆزىنى ياسىغۇچى ياراتقۇچى ئىگىسى، پەرۋەردىگارى ئاللاھنى ئۇنتۇپ قېلىۋاتىدۇ.

بۇلار ئۆلمەسلىككە شۇنچىكىلىك تىرىشىپ باققان بولسىمۇ، جاننى ئالغۇچى پەرىشتىلەر، ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن بۇلارنى مەڭگۈلۈك ئالەمگە ئېلىپ كېتىۋاتىدۇ، ئۆلۈم بىردىنبىر ھەقىقەتتۇر. ئاللاھ، ئاشكارا بولۇپ، سىناق بىكار قىلىنىشقا ئاز قالدى. ھەقىقىي ئىشەنگۈچى مۆئمىن، مۆجىزە تەلەپ قىلمايدۇ، مۇكاپاتنىڭ كاتتىسى، ئەنە شۇلار ئۈچۈندۇر.

بەش سەزگۈ ئەزالارنى ئەقىل بىلەن ياراتقۇچى، مېنى تونۇسۇن دەپ شۇنداق قىلغاندۇر، ئۇنداقتا، ئەقلى دەلىل، نەقلى دەلىلنى كۈچەيتىدۇ، ئىلىم ـ ھېكمەت، ئىماننىڭ زىيادە بولۇشى، كۈچىيىشىگە پايدىلىقتۇر، ئەقىدە قەلبىدىكى ئىلىمدۇر.

ماددى، زاھىرى، ھېسسىي سېزىم ئارقىسىغا، مەنىۋى، باتىنىي، ئەقلىي سېزىم ئورۇنلاشقاندۇر، خۇددى، ئاشكارانىڭ يوشۇرىنى بولغاندەك، بۇ تار ئاستىن ئالەمنىڭ، كەڭ ئۈستۈن ئالىمى بولغاندەك، بۇ، ۋاقىتلىق، چەكلىك يوقىلىش، ئالەمنىڭ ۋاقىتسىز، چەكسىز مەڭگۈلۈك ئالىمى چوقۇم بار. ھەقىقىي ھاياتلىق ئۆلگەندىن كېيىن باشلىنىدۇ، **ئەگەر ئۇلار بىلسە، ئاخىرەت دۇنياسى ھەقىقىي ھاياتلىقتۇر**، ئايەت.

مەۋجۇدلۇقى يوق نەسلەرنى ئىنسان ئۇنچە ئارزۇ قىلىپ تەلەپ قىلماس، ئۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇنچە بەدەلمۇ تۆلمەس، ئۇ نەرسىلەرمۇ يوق ھالەتتە، بۇنچە تەسىر قىلماس، مەڭگۈلۈك ھاياتلىق، مەڭگۈلۈك كېسەلسىز، قېرىلىقسىز، سالامەتلىك، جەننەت تۇرمۇشى، دائىملىق ئارزۇ ـ ئۈمىدىمىزدۇر. ئۇ مىليونلىغان، مىليارتلىغان بەدەللەرنى بەرگۈزدى، مىليونلىغان، مىليارتلىغان كىشىلەر بۇرۇن، ھازىر ۋە كەلگۈسىدە ئۇنىڭ ئۈچۈن جېنىنى ئاتىدى، بولۇپمۇ ئەڭ ئەقىللىق، نورمال ئالى مەرتىۋىلىك كىشىلەر، پەيلاسوفلار، قۇربان بەردى، ئاللاھ، ئۇنىڭ جامالى، جەننەت ـ دوزاخ چوقۇم باردۇر.

تارتىش كۈچىمۇ، تەسىرىمۇ، مەخلۇقنىڭ سۈپىتى بولغاچقا، ھەممىنى ئاللاھ ياراتقاندۇر، ئاۋاز، نۇر، سۈرەت، ھەرىكەتتۇر. ھەرىكەتنىمۇ ياراتقۇچى، تەسىر بەرگۈچى، ئاللاھدۇر. ھەممىگە پەرىشتىلەرنى مەسئۇل قىلىپ قويىدۇ، ئەقىل ۋە ئەقلى ئالەم، ئىلھام، ۋە ۋەھيي مەۋجۇدتۇر، پەرىشتە، روھ، جىنلار مەۋجۇدتۇر، ئىنسان ئەقلى بۇلارنى تاپالمايدۇ، پەيلاسوف، پەلسەپە، ئەقىل دېگەنلەر، ئاللاھنىڭ ۋەھيىسى، ئىلھامى، قۇرئان، ھەدىس ئالدىدا يوق نەرسە، يوق بولۇپ كېتىدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئەقلى بىلەن بىر نەرسىنى بۇ توغرا،

ھەق دېگەندىن كېيىن، يەنە ئىلھام قىلىنسا، سىناق قىلىنسا، ئۇلار دەرھال يېنىۋالىدۇ، نەزەرىيىدىن يۆتكىلىدۇ، ئىلھامىمۇ توغرا، خاتا بولىدۇ. پەيغەمبەرگە بولغان ئىلھام، ۋەھيىگە ئاللاھ ئىگە، پەرىشتە مەسئۇل بولىدۇ، ئۇ ھەرگىز خاتا بولمايدۇ، بۇنى بىز شەرىئەت ئاساسى قىلىپ ماڭىمىز، ئەمما، ئەۋلىيالارمۇ خاتالىشىدۇ، ئىلھاملىرىمۇ خاتالىشىدۇ، جىن، شەيتان چېقىلىدۇ، ئۇلارمۇ گۇناھ قىلىدۇ، شۇڭا، ئۇلارنى ئىلھامىنى ئاساس قىلمايمىز، مانا بۇ ئۇسۇل قائىدىسى، ئۇلۇغى بولسا، ئاللاھنىڭ سۆزى قۇرئاندۇر.

سۈرە فەتھى تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ ئىسىم، غەلىبە، ئىشغال قىلىش دېگەن مەنىدە بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىلىم ـ ھېكمەتتە، ئىلىم ـ پەندە، كەشپىياتتا، تەرەققىياتتا، قورال كۈچىدە غەلىبە قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ، كەلگۈسىدە ئىتتىپاقلىشىپ، ھەمكارلىشىپ، ئورتاق تەرەققىي قىلىپ، دۈشمەن ئۈستىدىن غالىپ كېلىپ، دۇنياغا ساقچى بولۇپ تۇرۇشقا ئىككى ئالەملىك غەلىسىگە ئىشارەتتۇر.

ئۇرۇش، تەييارلىق، ئىلىم ـ پەن ئارقىلىق جەڭ قىلىش، بالىلارنى، ئەۋلادلارنى يارامىلىق تەربىيلەش، چېنىقتۇرۇش، قورقۇنچاق قىلماي، باتۇر يېتىشتۈرۈش، بارلىق ئىلىم ـ پەندىن خەۋەردار قىلىش، بىرگە ماھىر، كۆپكە قادىر تەربىيلەش، گېنرال، قوماندان تەربىيلەشكە، مانا مۇشۇنداق مەڭگۈلۈك مۆجىزىگە ئىگە كىتابلارنى مەھكەم ساقلاپ، كۆپلەپ نەشىر قىلىپ، مەكتەپلەردە شەخسىي ئۆيلەردە دەرسلىك قىلىپ، تەرەققىي قىلىپ، مەڭگۈلۈك غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ئىشارەتتۇر.

مەن بۇ جايدا، ئۇرۇشقا، غەلىبىگە، ھۇجۇم، مۇداپىئەگە مۇناسىۋەتلىك بىر ۋەقەگە توغرا چۈشەنچە بېرىپ ئۆتمەكچى، ئۇ بولسىمۇ پەلەستىن ۋە باشقا جايلاردىكى ئۆزىنى قوشۇپ پارتلىتىش ۋەقەسى بولۇپ، كىشىلەر بۇ توغرىسىدا بىلمىسىز ھالەتتە تۇرۇپ، دۈشمەنلەرنىڭ قۇتراتقۇسى، يامان كۆرسىتىشى سەۋەبلىك ھەرخىل سۆزلەرنى قىلىشىدۇ، تېخى ئۇلار، قەھرىمان، شېھىدلارنى دوزاختا ھۆكۈم قىلىدۇ، ئەمەللەر، نىيەت بىلەن بولۇپ، ئەگەر ئۇلار، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش نىيىتىدە، دۇنيادىن زېرىكىپ، شۇنداق قىلغان بولسا، ئۇلار دوزاختا كىرىدۇ، توغرىسىنى ئاللاھ ئوبدان بىلگۈچى، بىز غەيىپنى بىلمەيمىز، ئەمما، بىز شۇنىڭغا ئىشىنىمىزكى، ئۇلار ھەرگىز ئۆزىنى ئۆلتۈرگۈسى يوق، ئۇلار دېگەن پىدائى قىسىم، ئىلغار جەڭچىلەر، مەلۇماتلىق كىشىلەر، ئىقتىدارلىق، قابىلىيەتلىك مول بىلىمگە ئىگە كىشىلەر، بۇ تەشكىلاتقا بولۇپمۇ بۇ شېھىدلىققا ئۆزىنى تېزىملىتىش ئۇنچە ئاسان ئەمەس، ئۇلار چوقۇم، سىز، بىزنى قوبۇل قىلمايدۇ، بىزمۇ يارىمايمىز، ئۇلار بۇ ئىشنى ئۆز ئىچىدىكى دوكتور، ئالىملار، قازى، مۇپتىلار، مۇتەخەسسىس، ئالىملار، فىقھشۇناس ئالىملار ھەممىسى بىرلىكتە نەچچە قېتىم يىغىن ئېچىپ، مۇزاكىرە قىلىپ، ھۇجۇم ئۈچۈن ئەمەس، چارە ـ ئامال يوق، مۇداپىئە ئۈچۈن يولغا قويغان.

مەككە، مەدىنە، باغدات، سۈرىيە، مىسىر، ئىران قاتارلىق دۆلەتلەردىكى ئالىملاردىن پەتىۋا كومىتېتىدىن سورايدۇ، قاتاردا تۇرۇشلۇق قەرزاۋىيمۇ شەخسەن پەتىۋا بېرىدۇ، ئەنە شۇلارنىڭ نۇرغۇن ئايەت، ھەدىسلەردىن يەنى جان، مېلىنى بېرىپ، جەننەتنى سېتىۋېلىش، پەقەت، ئاللاھ دىدارىنى، جامالىنى كۆزلەش، ئەسھابۇلئۇخۇردەك ئۆلۈمگە تەييار تۇرۇش، ۋە ئىبنى كەسىر تەپسىرىدە يازغان، ئوھۇد ۋەقەسىدىكى كارامەت بېرىلگەن غۇلامنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش چارىسىنى كۆرسىتىپ بېرىشى، مۇجاھىد بىر توپ كاپىلار ئارىسىغا يالغۇز كىرىپ كېتىش، قورغان ئىشىكىنى يالغۇز ئېچىش، باتۇرلارچە قەھرىمان بولۇپ، قۇربان بېرىش، جاننى تىكىپ قويۇپ، بەزى چاغلاردا ئۆلۈمگە قارىماي، بەدەل تۆلەش، (مۇسلىم)دىكى سەۋەبلىك ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالسىمۇ، يەنى ئۆز ئۆلۈمىگە سەۋەب بولسىمۇ، ھىجرەت سەۋەبىدىن جەننەتكە كىرىشتەك ئايەت، ھەدىسلەرنى دەلىل قىلىپ تۇرغان، دەلىللىرى تولۇق ھالەتتە، چىقىرىلغان پەتىۋالىرىنىمۇ قوبۇل قىلىپ، شەخسىيەتچىلىك قىلماي، دۇنياۋى، خەلقئارالىق قاراپ، خەلقئارا ئالىملارغا مەسلىھەت سېلىپ، كېڭىشىپ، چىقارغان قارارلىرىدۇ، شۇلارغا ئىتائەت قىلىدۇ، تەپسىلىسىنى سۇلتان ئورگە تور بېتىگە كىرىپ پەلەستىننى باسسىڭىز كۆرىسىز.

بۇ سۈرىنىڭ بېشىدىكى بىز ساڭا رۇشەن غەلىبە ئاتا قىلدۇق، دېگە ئايەت توغرىسىدا

بىز مۇسۇلمانلار ئىككى ياخشى ئاقىۋەتنى كۈتىمىز، يا شېھىد بولۇپ جەننەتكە كىرىشى، يا دۇنيادىمۇ غەلىبە قىلىپ، خۇشال بولۇپ، يەنە شېھىدلىقنى كۈتۈش، ياخشىلىق يەتسە، ھەمدۇ ـ سانا، شۈكرى قىلىپ،

مۇسىبەت يەتسە، سەۋر قىلىپ، ھەممە ئىشىمىز ياخشى، ئاللاھنىڭ بىزگە ئورۇنلاشتۇرغان بارلىق قازايى ـ قەدەرلىرىگە رازى بولىمىز، تەقدىرىگە رازى، ئەمما، بىز زالىم كاپىر، مۇشرىكلارنىڭ قىلمىشىغا نارازى، شېرىككە رازى بولسا، مۇشرىك ھېسابلىنىدۇ، بىز ئوك تەرەپنى تاللىساق، ئۇلار سولنى تاللىغان، شۇڭا بىز تەقدىر دەپلا كاپىرلارغا ئىتائەت قىلمايمىز، تەقدىرگە رازىمىز، كۇپرىلىققا نارازىمىز، خالىققا ئاسىي بولۇپ تۇرۇپ، مەخلۇققا ئىتائەت قىلىش يوق.

بىز مۇسۇلمانلارنى كەچۈرۈش، ئەپۇ قىلىشتا، زادى ئىككىلەنمەيمىز، ئەمما، ئۆزىمىزنى قەتئىي ئەپۇ قىلمايمىز، بۇنداق ياشاشقا رازى ئەمەسمىز، توختىماي تىرىشىپ، ئىككى ئالەملىك بەخت ـ سائادەت ئۈچۈن، نەتىجە ئىزدەيمىز، غەلىبە ئالدىمىزدا، ئاللاھ، مۇرادىمىزغا يەتكۈزەر، ئامىن!

رەسۇلۇللاھنىڭ غەلىبىسىگە كەلسەك، ئۇ زات، ھايات چېغىدا تۆت خەلىپە دەۋرلىرىدە بولۇپمۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە، شەرىق ۋە غەربدە، ئىسلام قوشۇنى ئاللاھنىڭ غەلىبە ئاتا قىلىشى بىلەن پۈتۈن دۇنيادا ئىسلام نۇرىنى، ئادىللىق، ئىلىم ـ مەرىپەت نۇرىنى تارقاتتى، بۇ ئىزلار تا قىيامەتكىچە ئۆچمەيدۇ.

ھىجرىيە **96** ـ يىلى، قۇتەيبە ئىبنى مۇسلىم.

كاشغەرى يەنى قەشقەرنى ئىشغال قىلىپ، ئىسلامنى ئېلىپ كىرگەن، بۇنى ئىبنى كەسىر بەدايەت ۋە نەھايەت دېگەن تارىخ كىتابىدا مۇشۇ يىلنامىدا سۆزلىگەن، بۇ ئاددى مىسال: دېمەكچى بولغىنىمىز، پۈتۈن ئىشغال قىلغان ئاشۇ رايونلار تا ھازىرغىچە ئىلسام دىيارلىرى، مۇسۇلمانلار ئولتۇراقلاشقان، ئىسلام ئىزى ئۆچمىگەن جاي بولۇپ قالدى، مانا بىزگىمۇ بۇ غەلىبە تەسرى كەلدى، مۇسۇلمانلار يەنە بىر قېتىم دۇنياۋى غەلىبە قىلغان بولسا، ئىدى، تا قىيامەتكىچە ئىزى ئۆچمەيتتى، مەيلى سىز غەلىبە ياكى بىر ئەسەر ياكى بىر كەشپىيات قالدۇرۇڭ، مۇسۇلمانلارغا دۇنيا ئىنسانلىرىغا پايدىلىقلا بولسا، مەڭگۈلۈك ساقلىنىدۇ، قوغدىلىدۇ، ئىزى ئۆچمەيدۇ، بۇ مۇشۇنداق مۇھىم غەلىبىدۇر.

مۆئمىنلەرنىڭ ئىمانغا ئىمان قوشۇلىشى ئۈچۈن، ئاللاھ ئۇلارنىڭ قەلبىگە تەمكىنلىك، خاتىرجەملىك چۈشۈردى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ قوشۇنلىرى، ئاللاھنىڭدۇر. يەنى، پەرىشتىلەر، جىنلار، ھايۋانلار، تەبىئەت ھادىسىلىرى، ھەممىسى، ئاللاھنىڭدۇر، ئاللاھ ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، **4** ئايەت.

بىز قوشۇن توغرىسىدا خېلى كۆپ توختالدۇق، دېمىسىمۇ، غەلىبە ئۈچۈن، قوشۇن مۇھىم رول ئوينايدۇ، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا مۇنداق دەيدۇ:

بۇ ئايەت، ئۇرۇش ئۇستىدە، جەڭ مەيدانىدا ۋە باشقا جايلاردا مۆئمىنلەر قەلبىگە بولۇپمۇ ساھابىلەر قەلبىگە خاتىرجەملىك ئېلىپ كەلگەن، مۆجىزلەر، ئالامەتلەرنى كۆزدە تۇتىدۇ، ئۇلار دائىم قەلبىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن، ئايەت يەنى قۇرئان ئايىتى ۋە مۆجىزە ئالامەت ئايەتلىرىنى تولا كۆرۈپ تۇراتتى، ئايەتنىڭ غەيبىدىن خەۋەر بېرىشى، رەسۇلۇللاھنىڭ خەۋەر بېرىشى، سىرلىق مۆجىزىلىرى، سۈلار، تاماقلار كۆپىيىشى، ئاز قوشۇن كۆپ كىشىلەرنى **300** كىشى **1000**كىشىنى يېڭىش، ئاينىڭ ئىككىگە پارچىلىنىشى، بۇنداق مۆجىزىلەر مەككىدىن، مەدىنە ئىككى جايدا ئاز ئەمەس، كېيىنكىلەر **1000**نى توپلىدى.

تابىئىنلار دەۋرىدىكى جەڭلەر، **40** مىڭ كىشىلىك قوشۇن، **120** مىڭ ھەتتا، **200** مىڭ كىشىلىك قوشۇننى يېڭىش، جەڭچىلەر ئاتلىق ھالدا دېڭىزدىن ئايىغى ھۆل بولماي ئۆتۈپ كېتىشلەر كۆپ كۆرۈلگەن، ئۇلارنىڭ قەلبى ھەقىقەتەن خاتىرجەم بولاتتى، بۇنىڭ ئۈچۈنمۇ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام سورىغاندەك قەلبىنى خاتىرجەم قىلىدىغان، شۇنداق ئىشلار لازىمكەن، بۇنى بىلگەن ئاللاھ، قۇرئاننى بىردىنبىر خاتىرجەم قىلغۇچى، شىپا قىلدى، مانا ھازىر مۇشۇ تەپسىردە مۇشۇ تاللانما كىتابتا، سۆزلەنگەندەك، دۇنيادا سىرلىق مۆجىزىلەر ناھايىتى كۆپ، قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرى، قەلبلەرنى خاتىرجەم قىلىپ تۇرۇۋاتىدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن بىز قۇرئان تەپسىرلىرىنى، ئايەتلىرىنى، كائىنات ئايەتلىرىگە تەتبىقلاپ، تېخىمۇ چوڭقۇر تەتقىق قىلىپ ئىزدىنىپ، خەلقئارا ئالىملارنىڭ كەشپىياتلىرىنى ئۇلار تاپقان، قۇرئان مۆجىزىلىرىنى، كىتابىدىن، تور بېتىدىن كۆرىشىمىز، دائىم ئىزدىنىپ تۇرىشىمىز، گەرچە بىز مۆجىزە تەلەپ قىلمىساقمۇ، بۇ كەپسىز قەلبىمىزنى توخۇ پېيىدەك

يۇملاپ تۇرىدىغان، قۇچقاچچەدەك شاخدىن ـ شاخقا يۆتكىلىپ تۇرىدىغان قەلبىمىزنى خاتىرجەم قىلىش، باشقىلارنىمۇ قايىل ۋە خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن تىرىشايلى.

ئىنسان ئاجايىپ ـ غارايىپلارنى، مۆجىزىلەرنى، سىرلىق ئىشلارنى كۆرسە، بولۇپمۇ قۇرئان، ھەدىس، ئىسلام دىنىغا، ئاللاھقا مۇناسىۋەتلىك بولغاچقا، ئۇنىڭ ئىمانى زىيادە بولۇپ، كۈچىيىدۇ، ئېتىقادى چىڭىيىدۇ، ئىمان، ئېتىقاد قوشىقىڭىز يوقمۇ؟

ياخشى ئىبادەتلەرنى كۆپلەپ قىلىپ، گۇناھدىن نېرى بولغاندا، ئىمان ئاران قوشۇلىدۇ، زىيادە بو لىدۇ، كۈچىيىدۇ، ئۇنداقتا، ئىلىم ـ ھېكمەت، مۆجىزىلىك، سىرلىق ئالامەتلەرنى تاپساق، ئىمان تاپىدىكەنمىز، تىرىشايلى، ئىمان لازىم بولسا تىرىشايلى.

غەلىبە ئۈچۈن يېڭىلمەس قوشۇن لازىم بولىدۇ، قوشۇنلار، ئاللاھقا خاستۇر، بىزگە ئاللاھ كۇپايە قىلىدۇ. ھەرقانداق بىر نەتىجە، نۇرغۇن تىرىشچانلىق ۋە جىداشچانلىق بەدىلىگە كېلىدۇ.

ئاسمان ـ زېمىندىكى قوشۇنلار، ئاللاھقا خاستۇر دېگەن، تۆتىنچى ئايەتتە، يەنە بىر توختۇلۇش، ئۇ، بۇ قېتىم خىيالىمىزغا كېلىپ باقمىغان قوشۇنلارنى سۆزلەيدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئۆز جىسمىمىزدىكى قانلاردىكى ھۈجەيرىلەر، بىر تامچە قاندا، بەش مىليوندىن ئارتۇق قىزىل قان ھۈجەيرىسى، **9000** ئاق قان ھەجەيرىسى بولىدۇ، يىگىنىڭ ئۈچچىلىك مىقداردا، بۇنچە كۆپ سانلار بولسا، پۈتۈن قانلاردا قانچىلىك بولار؟ ئۇندىن باشقا، موسكۇل، نېرۋا، ئىسپېرما ھۈجەيرىلىرى بولىدۇ، ئىنسان جىسمى بىر دۇنيا، شەھەرگە جەڭ مەيدانىغا ئوخشايدۇ، قىزىل قان ھۈجەيرىسىنىڭ ۋەزىپىسى بولسا، شەھەر ئىچىگە پايدىلىق نەرسىلەرنى ئەكىلىپ، تارقىتىش، زىيانلىق نەرسىنى چىقىرىپ تاشلاشتۇر. ئۇ ئوكسىگېننى ئۆپكە دېگەن شەھەردىن ئەكىلىپ، پۈتۈن مەملىكەت، شەھەرلەرگە تارقىتىپ بېرىدۇ، ئۇ ئاندىن خۇددى كېرەكسىز ئەخلەتلەرنى بىر تەرەپ قىلغۇچىدەك، كاربون(IV) ئوكسىدنى زىيانلىق نەرسىلەرنى ئۆپكىگە ئېلىپ كېلىدۇ ـ دە، ئۆپكە بۇلارنى سىرتقا چىقىرىپ تاشلايدۇ، مېھرىبان ئاللاھ قىلدى، ئوكسىگېننى سۈمۈرگەن كاربوننى يەنى تېشىمىزغا تىنساق، چىقىدىغان، ھاۋا، ئەينەكنى كۆرۈشتىن توسۇپ قويىدىغان كاربوننىڭ چىقىشى، ئوكسىگېننىڭ كىرىشى، بىر ـ بىرىگە توسالغۇغا ئۇچرىمايدۇ، ئوكسىگېن كىرگەن ھامان ئۇنى چىقارماس، كاربون چىققان ھامان، ئۇنى كىرگۈزمەس ئەزا بار، ئاشۇ قىزىل قان ھۈجەيرىسى بۇ خىزمەتلەرنى ئۆتەيدۇ، ئاق قان ھۈجەيرىسگە كەلسەك، بۇلار مەملىكەت، شەھەرلەرنى قوغدىغۇچى، پىدائى قىسىم، ئىلغار جەڭچىلەر، ئەتراپىمىزنى يەنى شەھەر ئەتراپىنى ھاۋادىن، ئۇندىن باشقا كېسەل ۋىرۇسى، مىكرۇپلار بىلەن زەھەرلىگۈچى ھايۋانلاردىن كەلگەن، زىيانداش ئۆلتۈرگۈچى، قاتىل دۈشمەنلەر كەلسە، بۇ قوشۇن، دەرھال ئاتلىنىدۇ ـ دە، ئۇلار بىلەن قاتتىق ئېلىشىپ، ھايات ـ ماماتلىق جەڭ باشلىنىپ كېتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن جىسمىمىزدىن ئىبارەت جەڭ مەيدانى قىززىپ كېتىدۇ، مانا بۇ كېسەلدىن قىززىشىمىز، ئىنسان جىسمىمۇ بۇ ناتونۇش جىسىم، ھايۋانلاردىن بىزار، مىكرۇپ، ۋىرۇسلار ئىنسان جىسمى بىلەن چىقىشالمايدۇ، ئاق قان ھۈجەيرىسى بولغان قوشۇنغا جىسىم ۋە ئىستېمال قىلغان تائاملارمۇ كېسەلگە قارشى ئىممۇنىيت كۈچىنى ئاشۇرىدۇ، تەڭ تاقابىل تۇرىدۇ، ئەگەر كۈچى زادى يەتمىسە، تاشقى ئالەمدىن زەھەرلىك قورال، دورىنى ئېلىپ كېلىپ، دۈشمەننى بىراقلا يوقىتىمىز، جەڭ ئاخىرلىشىدۇ ـ دە، مەملىكەت تېنىچلىنىدۇ، خاتىرجەم پائالىيەتلەرنى ئېلىپ بارىمىز، بەزى مىكرۇپلار دائىم ئىنسان جىسمىغا كىرىپ، كېسەل قىلمايدۇ، ھۇجۇممۇ قىلىپ كەتمەيدۇ، ئۇلار مەخسۇس ئىنسان ھاياتىدىن ئايرىلغاندا جىسمىنى تۇپراققا ئايلاندۇرىدۇ، چىرىپ، قۇرۇتلىتىپ تۈگىتىدۇ. مىكرۇپلار، ۋىرۇسلار خۇددى رەزىل قاتىلدەك، ھۇجۇم قىلىپ، ھاۋادىن، سۇدىن، ھايۋانلاردىن، يېمەكلىكلەردىن، تېرە تۆشۈكچىلىرى ياكى ئېغىزدىن كىرىپ، كۆپىيىپ، توپلىشىپ ھۇجۇم قىلىدۇ، خۇددى لىمپا تىبرىكىلىيوزدەك، مەلۇم نازۇك جىسمىمىزغا ئۇيۇشۇپ، ئۆرلەپ چىقىدۇ، ئاغرىتىدۇ، ئاندىن يۇتقۇنچاق ھۈجەيرىلىرى بۇلارنى تۆت تەرەپىدىن قورشاپ، يوقىتىش ئېلىپ بارىدۇ، **55 ـ 59** ـ بەتكىچە، بۇ خىل ھادىسىنى سۈرەتلىك تونۇشتۇرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ بىئولوگىيىدە، دەرسلىك قىلىش جەريانىدا چىقىدىغان كۆرۈنۈشلەر، تىببىي مەكتەپلەردە، ئىنستىتوتلاردا كۆپ ئۇچرايدۇ، خۇلاسىلىساق، مانا بۇلار، بىر قوشۇن، ھەممىسى، ئاللاھقا خاستۇر، خالىسا دۈشمەن قوشۇننى غالىپ قىلىپ، جاننى ئالىدۇ، ئۆلۈممۇ بىر

رەھمەتتۇر، خالىسا ئاق قان ھۈجەيرىسى قوشۇننى ئىشقا سالىدۇ، دورا بومبىلار بىلەن پارتىلىتىدۇ، دوختۇر قوشۇنمۇ بار.

ھەدىستە مۇنداق بار، دورا، ئاللاھدىن، رۇخسەت ئىزنى سورايدۇ، شىپالىققا بۇيرۇلسا، شىپا قىلىدۇ، كېسەل ساقىيدۇ، رۇخسەت بېرىلمىسە، ئۇ خۇددى تائامنىڭ زاپاس قىسمىدەك چۇشۇپ كېتىدۇ ـ دە، داۋالاش ئۈنۈم بەرمەيدۇ، ھەرقانداق كېسەل بولىدىكەن، داۋاسى بار، شىپاسى بار، ئەمما، ھەممە قوشۇننى كونترول قىلىپ تۇرىدىغان قوماندان، باشقۇرغۇچى، تەدبىر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئاللاھدۇر، ھەممە، ئاللاھقا خاستۇر، ئۇ پاكتۇر، ئاسمان ـ زېمىن، ھەتتا ئۆز جىسمىمىزدىكى بارلىق قوشۇنلار ئاللاھنىڭ بولۇپ، بۇ دۇنيا دائىم جەڭ ھالەتتە تۇرىدۇ، ئاللاھنىڭ يەنە، پەرىشتە، جىندىن باشقا مۇنداق قوشۇنلىرى بولىدۇ، بىز سۈرە نۇردا سۆزلىگەندەك، ئاللاھ، ئاسمان ـ زېمىنغا نۇر ئاتا قىلغۇچى، بىز نۇر مەسىلىسىنى خېلى سۆزلىدۇق، ئالەم ئەسلى نۇر زەررىچىسىدىن، مەنفى، مۇسبەت زەررىچىلەردىن تەركىب تاپىدۇ، بۇلار بىر ـ بىرىنى يەنى مۇسبەت زەررىچىنى مەنفىسى نەچچە مىليارت قېتىم ئايلىنىپ چىقىدۇ، بۇلارمۇ سۈرەتلىك كۆرسىتىلىدۇ، خېمىيە ئىلمىدا بار، دېمەك، مۇسبەت، مەنفى زەررىچىلەر توك، نۇرلارمۇ ئاللاھنىڭ قوشۇنى بولىدۇ، ئۇلارمۇ بىر جۈپ ھالەتتە ھەرىكەت قىلىدۇ.

بۇ قوشۇنلار ھەرخىل ماددا، ئېلېمېنت ھاسىل قىلىپ، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ھاياتى ئۈچۈن نۇرغۇن ئوزۇق تەييارلايدۇ، ئاجايىپ ـ غارايىپ ئۆزگىرىشلەرنى، خىمىيۋىلىك ئۆزگىرىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، ئېلېمېنت، ماددىلارنىڭ قىلۋاتقان جەڭ كۆرۈنىشىنى دائىم كۆرىمىز، ھازىرچە، لازى نۇر، ئاتوم بومبىسى، يادرو قوراللار غالىپ كەلدى، ئۇلارمۇ ئىنسانلارنى قوغدايدۇ، ھەم يوقىتىدۇ، زىيان پايدىسى بار. بۇ پەردە سىپسىپ، چىرتىپ، يوقاتقۇچىمۇ بار، ھەرقانداق بىر قۇش ياكى ھايۋان، ھاشارەت، ئۆز باللىرى، يېقىنلىرى ئۈچۈن جەڭ قىلىدۇ، ھاياتلىق جېڭى قىلىدۇ، شىر، يولۋاس، ۋەھشى يىرتقۇچ قۇش، قارچۇغا، گۆشخور ھايۋانلارمۇ ھاياتلىق جېڭى قىلىدۇ، ئۇلارمۇ نۇرغۇن ھاياتلىقنى نابۇت قىلىدۇ، بۇلار ئوتتۇرىغا ھاشارەت، چىۋىن، ھەرىلەر، ئۆمۈچۈكدىن تارتىپ جەڭ ئورۇنلاشقان، ھەممىنى ئادىللىق بىلەن بىر تەرەپ قىلغۇچى، ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچى، ھېكمەت بىلەن ئۆزى ئالدىنى ھازىرنى، كەلگۈسىنى بىلىپ ئىش كۆرگۈچى، كائىنات سىرلىرىنى تەقدىرنى بىلگۈچى ئورۇنلاشتۇرغۇچى بىر ئاللاھتۇر، بىز، بەربىر ئاخىرى مۇشۇ نۇقتىغا قايتىپ كېلىمىز، ئاللاھۇ ئەكبەر.

ئۇ يەنە، ئىنسانى قوشۇن، ئىنسانلار كەشىپ قىلغان سۈنئىي قوشۇن، ماددى، ھېسسى قوشۇن، مەنىۋى، ئەقلى قوشۇن، قەلەم كۆرىشى، ئەلەم كۆرىشى، ئىددىيە، ئەقىدە كۆرىشى، مەدەنىيەت كۆرىشى، تەشۋىقات كۆرىشى، زامانىۋى قوراللىق ئۇرۇشلار، ھەرخىل كۆرەشلەرنى ئارىلىقتىكى جەڭلەرنى، ھەق ـ ناھەق مەسىلىلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، بۇ ھاياتلىق جېڭى، ئەقىدە، ئىددىيە جېڭى، دۇنيا ئۇرۇشلىرى توغرىسىدا ھەممىسى مېنىڭ راست، مېنىڭ توغرا، مېنىڭ ھەق، مەن ـ مەن دەيدۇ. ئاخىرى بۇ ئۇزۇنغا سوزۇلغان، قەدىمدىن تارتىپ ھازىرغىچە ۋە كەلگۈسىدىكى جەڭلەر، ئۇرۇشلار، ئىختىلاپلار ئارىسىدا بىر ئاللاھ ھۆكۈم چىقىرىدۇ. مۇشۇ نۇقتىدىن قارىغاندىمۇ، قىيامەت چوقۇم قۇرۇلۇشى ھەق، باتىل، بىر تەرەپ قىلىنىشى لازىم. ئۆسۈملۈك دۇنيادىلا ئۆلۈپ ـ تىرىلىپ تۇرغاچقا، بۇلارنى قىيامەت كۈنى تىرىلدۈرۈش، قوپۇرۇش تىلغا ئېلىنمايدۇ، ئەمما، ئىنسان، ھايۋانلار چوقۇم تىرىلىدۇ، بۇلار ئارىسىدا ئادىل ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ، ئاللاھ ھەق، قىيامەت ھەق، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش ھەق.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق توختىلىدۇ.

ئاللاھ، ئۆز ئەلچىسىنى بارلىق دىنلار ئۈستىدىن غالىپ قىلىش ئۈچۈن، ھەق دىن بىلەن ھىدايەت بىلەن ئەۋەتتى، ئايەت.

بۇ ھەقىقەتەن مۆجىزە بولۇپ، تارىخ ئوقۇغانلار ئوبدان بىلىدۇ، ئىسلام دىنى، شەرق ـ غەرب، پۈتۈن زېمىنغا تارقالدى، ئىسلام قوشۇنى، ئەقىدە، ئىددىيە، ئادىللىق، مەدەنىيەت، ئىلىم ـ مەرىپەت، ئەخلاق ـ پەزىلەر جەھەتلەردىن ئۇرۇش، مەملىكەت، دۆلەت باشقۇرۇش، دۇنياۋى خەلىپىلىك تۈزۈمى، يەنى پۈتۈن دۇنيا، پۈتۈن يەرشارى، پۈتۈن دۆلەت، مەملىكەتلەر بىرلا مەركەزگە قاراشلىق ھالدا، باشقۇرۇلىدۇ، بىر تۇتاش

باشقۇرۇش، ئاللاھقىلا بويسۇنۇش، ھەتتا، باشقا بىر پىلانىتتا (پەرەز) ياشاۋاتقانلارمۇ مۇشۇ ھۆكۈمرانلىققا بويسۇنۇش، ئۇندىن باشقا نۇرغۇن جەھەتلەردە غەلىبە قىلدى، ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىدى، ئەمما، مۇسۇلمانلارنىڭ نەپسى، راھەت - پاراغەت، باياشات تۇرمۇش، كاپىر، دىنسىزلار بىلەن بىرلىششىشى، ئۇلاردىن قورقۇشى، ھەقىقىي تەلەپكە لايىق مۆئمىنلەردىن بولالماسلىق، قۇرئان، ھەدىسنى قانۇن قىلالماسلىقدەك، سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن مەغلۇپ بولدى، ھەم بولۇۋاتىدۇ، ئۆزىنىڭ شورى، ھەرھالدا، ئايەت يەنىلا مۆجىزە ئورنىدا تۇرۇۋاتىدۇ.

مۇسۇلمانلار مەغلۇپ بولسىمۇ، ئىسلام دىنى غەلىبە قىلىۋاتىدۇ، بىز مەسىلىنى، مۇسۇلمانلارغا بولۇپمۇ ھەقىقىي ئىسلام دىنىنى چۈشەنمەس، خۇراپىي بىدئەتچى نامىدىكى مۇسۇلمانلارغا قاراپ ئەمەس، بەلكى، ئىسلام دىنىنىڭ ئۆزىگە قاراپ، قۇرئان، ھەدىسكە ھەق تارىخقا قاراپ تەتقىق قىلىشىمىز لازىم، باھا بېرىشىمىز لازىم، ئېتىقاد قىلىشىمىز لازىم، بۇ نۇقتىدىن قارىساق، ئىسلام دىنى ھەر جەھەتتە، غالىپ، يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ، بۇنداق دەپ كېتىشىمىز ھاجەتسىز، بىز ئىسلام دىنىنى ئادۋۇكاتتەك ئاقلىمىساقمۇ، ئۇ ئۆزىلا ئادىل، غالىپ، كۈچلۈك، توغرا، ھەق دىن، ئۇ، ئاللاھ رازى بولۇپ تاللىغاندىن، ئۇ ھەر جەھەتتىن ئىلاھلىق تۈزۈمى، ئىبادەت تۈزۈمى، ئەقىدە، ئېتىقاد، ئىتائەت، دۆلەت باشقۇرۇش، قانۇن - تۈزۈم، سىياسەت، ئىقتىسادى، ئىجتىمائى جەمئىيەت، دۇنيا قارىشى، ئىلىم، مائارىپ، ئىلىم - پەن، تەرەققىيات، كەلگۈسى پىلان، ھاياتلىق، ماماتلىق، مەڭگۈلۈك ئىشلاردا ھەممىدىن غالىپ، ئۇ مەڭگۈ غالىپ.

ئاللاھنىڭ نەزىلىدىكى ھەق دىن ئىسلام دىنىدۇر،(ئايەت) مەن بولسام، ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان ئىسلامغا، مۇسۇلمانلارغا خىزمەت قىلىدىغان چاكار، ئاللاھنىڭ ئەڭ تۆۋەن، ئاددىي بىر بەندىسى خالاس، ئىسلام دىنى، ھەق دىن.

مۆئمىنلەر ئۆزئارا مېھرىبان، كاپىرلارغا بولسا، قاتتىق قول (ئايەت)

مۆئمىنلەرگە كەمتەر، ئۆزىنى تۆۋەن تۇتسىمۇ، دىنسىزغا بولسا، غالىپ، كۈچلۈك، ئەشەددى باتۇرلۇق بىلەن قارشى تۇرىدۇ، بۇ ئىمان بىلەن كۈپرى ئۇرۇشى، ئېتىقاد كۆرىشى، مۆئمىنلەر بىر جەسەتتەك... ھەدىس

مۆئمىنلەر بىر - بىرىنى چىڭىتىپ تۇرىدىغان بىر بىناغا ئوخشاش ھەدىس

بۇنداق ئايەت، ھەدىسلەر بەك كۆپ بولۇپ، بىز بۇ توغرىسىدا توختىلىپ بولغان بولساقمۇ، بۇ سۈرىدىكى جەڭ، ئۇرۇش، غەلىبىگە مۇناسىۋەتلىك قىسقىچە توختىلىمىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي ناھايىتى ئۇزۇن توختالغان، مۇسۇلمانلار ئۆزئارا ئائىلە، رايون ئارا، مەملىكەت، دۆلەت ئارا، خەلقئارا بىر - بىرىگە كۆيۈمچان، مېھرىبان بولۇش، ئەمما، دىنسىز، كۇپپارلارغا بو لسا، قاتتىق قول بولۇش، ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلىۋاتقان قاتتىق قوللىقىدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق قاتتىق قول بولۇش، ئىسلام دىنى غەلىبىسى، ئىسلام تەرەققىياتى، مۇسۇلمانلار غەلىبىگە ناھايىتى زور مۇھىم بىر ئامىلدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئايەت، ھەدىس، ئىجمائ، قىياسلار، مۇتەپەككۇر ئالىملار، دوكتۇر، پەيلاسوفلار بۇ مەسىلىگە كۆڭۈل بۆلۈپ، خىلمۇ - خىل ۋاستىلەر بىلەن ئەۋلادلارنى، جەڭچىلەرنى، مۇھەببەت - نەپرىتى بار، تەربىيىلەۋاتىدۇ، سېنىڭ ئۆزئارا ۋە خەلقئارا مۇھەببەت - نەپرىتىڭ بولسۇن، مۇسۇلمان سېنىڭ دوستۇڭ.

سۈرە ھۇجرات تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ ئىسىم، رەسۇلۇللاھنىڭ مەسجىدگە يېقىن سالغان ھۇجرىلىرىنى كۆرسىتىدىغان بولۇپ، بۇ ئاتالغۇنىڭ، قۇرئان كەرىمگە كىرىشى، مەخسۇس بىر سۈرىنى بۇنداق ئاتاش، ھۇجرات دېيىش، قۇرۇلۇش ئىلمىغا، ئۆيلىرىنى ئىسلامغا لايىق، ھاجەتخانا، مۇنچىلىرىنى تەلەپكە لايىق، شەھەر قۇرۇلۇشىنى ئۆلچەملىك قىلىش، ھاجەتكە چۈشلۇق قىلىش، شەھەر مۇھىتىنى، تازىلىق مۇھىتىنى، قۇرۇلۇش مۇھىتىنى كۆزدە تۇتۇپ، بالىلار **10** ياشقا كىرگەندە، ياتاق ئايرىشتەك ھەم، بىر - بىرىگە خاس ھۇجرا قىلىپ بېرىش، ئۇلارغىمۇ ئايرىم - ئايرىم

ياتاق ئايرىپ بېرىشتەك، ئەگەر ئاياللىرى تۆت بولسا، ئۇلارغىمۇ ئادىللىق بىلەن بىردىن ھۇجىرا قىلىپ بېرىشلەرگە ئىشارەت قىلىدۇ، ئەلۋەتتە، يۇقىرقى ئىشلار توغرىسىدا ئىسلام دىنىمۇ مۇھىم يولىيورۇقلار بار.

مەسىلەن: ئالدى بىلەن ھاجەتخانا، مۇناچىلارنى ئوبدان پىلانلاش، ئۇۋى سېلىشتا، يەرشارى بويىچە بارلىق زېمىننىڭ خاراكتېرىنى بىلىش، ئاندىن شۇلارنىڭ مۇھىتىغا قارىتا، شارائىتىغا قارىتا، پەتۋا بېرىش لازىم، ئىچكىرى ئۆلكىلەردەك يامغۇر كۆپ ياغىدىغان رايونلارغا، سەن ئۆينى قىشلاردا، سېمونت، بېتوندا قاتۇرۇپ سالما، چىنە قىش سېلىشقا بولمايدۇ، دېسىڭىز، ئۇلار سىزنى تاش، چالمىدا رىجىم قىلىشىتىدۇ.

بۇ سۈرە ئەخلاق سۈرىسى دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

بۇ يەردە، قۇرئاننى ئىنسانلارغا ئۆگۈتكەن، رەھمانتائالا، ئەخلاق ـ پەزىلەت، رەھمىتىنى بايان قىلىپ، ئەخلاقتا تەربىيە بېرىۋاتىدۇ، پەزىلەت، ئېسىل خىسلەت ئۆگىتىۋاتىدۇ.

بىرىنچى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بولغان ئەخلاق، ئەدەپ ساقلاش، ھەتتا ئاۋازنىمۇ ئۈستۈن كۆتۈرمەسلىك، بۇ ئەسىر ئاخىرلاشقاندا، خەلىپىلەر، سۇلتانلار، ئۇستازلار، ئاتا ـ ئانىلار، چوڭلار، بۇ ئەخلاق مۇناسىۋىتىگە كىرىدۇ، مۇئەللىملەرنى، دوكتۇر، ئالىملارنى ئىلىم ـ ھېكمەت ئىگىسى، پەيلاسوفلارنى، يول كۆرسەتكۈچى مۇشاۋىرلارنى، سىياسىيونلارنى، ئىلىم ـ پەن ئارقىلىق كەشپىياتقا، ئىسلامغا، مۇسۇلمانلارغا، دۇنيا ئىنسانلىرىغا پايدا يەتكۈزگەن كەشپىياتچى، تەتقىقاتچى ئالىملارنى ھۆرمەتلەش، ئۆز مەرتىۋىسىدە قويۇش، لايىقىدا كۈتۈش، مۇكاپاتلارنى تەسىس قىلىپ بېرىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەسكەرلەر، گېنېرال، قوماندانلارغا بويسۇنۇشى شەرىت، شۇ چاغدا بۇ سۈرە ئوتتۇرىغا قويغان ب د تلىق نەزەرىيىنى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنى قۇرۇپ، پۈتۈن مۇسۇلمانلارنى، دۆلەتلەرنى ئىناق، ئىتتىپاق ئىككى ئالەملىك بەخت ـ سائادەتكە باشلاپ كىرگىلى بولىدۇ، سۈلھىسى ئەمەلگە ئاشىدۇ.

ئىككىنچى، ھەقنى ھەق، باتىلنى باتىل،راستنى راست، يالغاننى يالغانغا ئايرىمىغىچە، ئارىلىقدا توشۇلغان، ئېلىپ كېلىنگەن سۆزلەرگە ئىشەنمەسلىك، غەيۋەت، سۇخەنچىلىككە يول قويماسلىق، پاسىقنىڭ خەۋىرىگە ئىشەنمەسلىك، ئۇنداق بولغاندا، پۈتۈن دۇنيادا يا دۆلەتتە، يا ئائىلە ئارا، كىشىلەر ئارا، زور قالايمىقانچىلىق، بۆلگۈنچىلىك، پاتپاراقچىلىق، ھەتتا ئۇرۇش پارتلايدۇ، شۇڭا، ئاللاھ، بۇ سۈرىدە مەخسۇس كېلىنگەن خەۋەرلەرنى ئىسپاتلاپ، ئېنىقلاپ، تەكشۈرۈپ كۆرۈشكە بۇيرىغان، بۇ دائىرىگە رەسۇلۇللاھ[عليه وسلم] نىڭ مەن دېمىگەن سۆزنى دەپ ماڭا تۆھمەت، يالغاننى توقىغان كىشى يەنى يالغان ھەدىس توقۇغۇچى، دوزاخقا كىرىدۇ (ھەدىس)، ھەدىسنىڭ يالغانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپ ياكى گۇمان قىلىپ تۇرۇپ، ياكى ئۆزى ئۇقماي كىشىلەرگە يەتكۈزگۈچىمۇ ئىككى يالغانچىنىڭ بىرى يەنى يالغان ھەدىس توقۇغۇچىغا ئوخشاش، يالغانچى بولىدۇ، ھەدىس.

ھەدىسنى ئاڭلاپ، ئاندىن يالغان ھەدىسنى ياكى يالغان ئىسرائىلىيە توقۇلمىلىرىنى، ئەپسانە، ھېكايە، رىۋايەتلەرنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا بىلىپ تۇرۇپ، ئېتىراز بىلدۈرمىگەن، رەددىيە بەرمىگەن كىشىمۇ، يالغانچى، كاززاپ، چۈنكى، شۇنىڭ سەۋەبىدىن كىشىلەر يالغاننى راست دەپ قالىدۇ.

مانا مۇشۇنداق ئايەت، ھەدىس، ھېكمەت، قىياسلار دەلىلى بىلەن بۇ دائىرىگە يەنى تەكشۈرۈش، ئېنىقلاپ كۆرۈش، راست ـ يالغاننى، كۈچلۈك ـ ئاجىزنى ئايرىش دائىرىسىگە، رەسۇلۇللاھنىڭ ھەدىسلىرىمۇ كىرىدۇ، چۈنكى، ئۇمۇ بىر خەۋەر، قۇرئان، رەسۇلۇللاھنىڭ زامانىدىن تارتىپ، تا ھازىرغىچە، تا قىيامەت كۈنىگىچە مۇتۋاتىر خەۋەر، يەنى ئىشەنچىلىك، قەتئى شەك يوق، ئاللاھ، ئۇنى قوغدايدۇ، ھەدىس بولسا، كېيىنكى ئەسىرلەردە، تابىئىنلاردىن كېيىن يېزىلغاچقا، ئۇنىڭ بۇخارى، مۇسلىمدەك سەھىينى ئىبنى ئەساكىردەك زەئىبلىرىنى، رابغۇزىنىڭ «قىسسەسۇلئەنبىيا»دا يازغان نۇرغۇن ھېكايە، ئەپسانە، چۆچەك، توقۇلما يالغانلىرىنى ئېنىقلاش، تېپىپ چىقىشمۇ بۇ دائىرىگە كىرىدۇ، بۇنى بىز ئۇسۇل فىقھىدىن كېيىن دەرسلىك قىلىدىغان پەن، ئۇسۇل ھەدىس، ئولومۇلھەدىس دەپ ئاتايمىز، شىنجاڭدا ئالىملار بۇ ئىلىمغا سەل قاراپ كەلگەن، ياكى سەۋىيىسى يەتمەي كەلگەن، ئۇلارغىمۇ ئەقىدە، ئۇسۇل، تەبئىي ـ پەن، كومپيۇتېرلاردا دەرس بېرىش لازىم، ئەمما، ئۇلار ئۇچۇشنى بىلىپ، چۈشۈشنى بىلمىگەن، تەكەببۇرلار، ئازنىغا

ھەقىقەتچىچىللىرىدىن باشقىسى پۈتۈنلەي بىدئەتچى، ئازغۇن.

ئۈچىنچى، سۇلھى، كېلىشتۈرۈش، ياراشتۇرغۇچى، ئۈچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتماسلىق، يالغۇز ئىككى كىشى ئارىسىدا ئەمەس، ئىككى دۆلەت ئارىسىدىمۇ بار، بۇنداق ئايەت، ھەدىسلەرنى بىز خەلقئارالىق چۈشىنىشىمىز لازىم. ئاللاھمۇ قۇرئاندا ئىككى تائىپە دەپ تىلغا ئالىدۇ، مانا بۇ ب د تلىق نەزەرىيە بۇنداق نەزەرىيىنى **1400** يىل بۇرۇنلا قۇرئان ئوتتۇرىغا قويغان بولسىمۇ، بۇ خىل قانۇنغا مۇسۇلمانلار ئەمەس (كېيىنكى مۇسۇلمانلار دېمەكچى، بەلكى، كاپىر دىنسىزلار ئەمەل قىلىپ، دۇنياغا ساقچى بولۇپ، مۇشۇنداق ئاۋارىچىلىقلار كېلىۋاتىدۇ، يەنىلا تېخىچە ئۇيقۇسىنى ئاچقىنى يوق، تەپەككۇر بىلەن ئويلاپ باق، ئۇلارنى يەنى مۇسۇلمانلارنى زادى نېمە بىرلەشتۈرمىدى؟ ھەممىسى ئىسلام قانۇنىدا چەكلىنىدىغان سەۋەبلەر شۇ.

تۆتىنچى، ئىسلام قېرىنداشلىقىنى قوغداش، بۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈش، ھەقىقىي ئاكا ـ ئۇكىدەك بولۇش پىرىنسىپى، ئەمما، ھازىر مۇسۇلمانلار ئىچىدە، ھەقىقىي نەسەب جەھەتتىمۇ ئۆلگە قىلىپ، كۆرسەتكىدەك، ئاكا ـ ئۇكا قېرىنداشلار يوق بۇلارنى سەن تارىخ بېتىدىن ساھابىلەر، تابىئىنلار ئارىسىدىن تاپالايسەن، بۇ مۇمكىن بولىدىغان ئىشتۇر، ئاللاھ، تاقەت يېتىدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلىدۇ.

بەشىنچى، مەسخىرە، زاڭلىق، غەيۋەت، ئازار بېرىش، جاسۇسلۇق، لەقەم بىلەن ئاتاش، ئۆچ كۆرۈش، ھەسەد قىلىشلار قەتئىي چەكلىنىدۇ، بۇلارنى بىز دېمىسەكمۇ بۇ دېگەن ھازىر خەلقئارالىق چەكلىنىدىغان ئىشلار، مەن بىر قىسىم دىنسىز كاپىر، زوڭتۇڭ، رەئىس، رەھبەرلەردە بار بولغا ئەخلاقنى مۇسۇلمانلاردا كۆرمىگىنىمگە، ئۇلاردا يوق بولغان بىر قىسىم ناچا ئەخلاقلارنىڭ مۇسۇلمانلاردا تېپىلىپ قالغىنىغا، ئۇلاردىكى ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىش، بەدەل تۆلەش، قۇربان بېرىش، ھەتتا، جېنىنى بېرىپ، قەھرىمان بولۇشلارنىڭ مۇسۇلمانلاردا تېپىلمىغىنىغا قاتتىق ئېچىنىمەن، ۋە ئەپسۇسلىنىمەن.

بىز دېگەن كىم؟ بىز كىمنىڭ قوشۇنى؟ بىزنى كىم تەربىيلەيدۇ؟ كىم سوراق قىلىپ، ھېساب ئالىدۇ، بىزنىڭ ئۈلگىمىز كىم؟ كىملەر؟ زادى كىملەر؟ بىز ئەسلى قانداق قىلىشىمىز، قانداق ياشىشىمىز لازىم؟ بىزنىڭ ئەسلىمىز قانداق ئېسىل خىسلەت، پەزىلەت، ئەخلاققا ئىگە؟ كەلگۈسى ئەۋلادلارنى قانداق تەربىيلەيمىز؟ قەلبىڭىزدىن، ئىنساپ قىلىپ، ۋىجدانىڭىز بىلەن جاۋاب بېرىڭ.

شۈبھىسىزكى، رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا، پەس ئاۋازدا گەپ قىلغانلار، لەببەي، سەللەمنا دەپ تۇرغانلار، دىللىرىنى ئاللاھ تەقۋالىق ئۈچۈن سىنىغان كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋاب، جەننەتكە ئېرىشىدۇ. 3 ـ ئايەت.

پەيغەمبەرلەر، ئاشۇ رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدىكى ساھابىلەر، تابىئىنلار، تەقۋادار، باتۇر، يېتىشكەن ئالىملار، بىزنىڭ ۋە كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزنىڭ ياخشى ئۈلگىسى، بىز ئۆزىمىزنى ۋە ئەۋلادلىرىمىزنى ئۇلارنىڭ ئىزلىرىدىن ماڭغۇزۇپ، ئىش ـ ئىزلىرىنى، تارىخلىرىنى جانلىق ھالدا، خۇددى قانۇن ـ تۈزۈم ئۆگەنگەندەك، دەرسلىك قىلىپ ئوقۇتۇشىمىز لازىم.

بۇنى كۆپ سۆزلەپ كەتتۇق، چۈنكى، بۇ ئىشلار ئەمەلىيلەشمىدى، كەچۈرۈڭلار، ئەپۇ قىلىپ، ئاللاھدىن گۇناھىمىز ئۈچۈن مەغپىرەت سوراپ قويۇڭلار، بىزنىڭ ئارزۇ ـ ئۈمىدىمىزمۇ شۇ، بۇ دۇنيادىن ئۆتتەك ئۆلۈپ كەتمەي، بىرەر ئەسەر قالدۇرساق، كەلگۈسى ئەۋلادلار ئوقۇپ، پايدىلىنىپ، ھىدايەت تېپىپ، مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشسە، بىزلەرگە دۇئا قىلسا، بىز ئاللاھنىڭ ئەپۇ قىلىشى، كەچۈرىشى، مەغپىرەتكە ئېرىشسەك دەيمىز، چۈنكى، بىزگە بۇنىڭدىن باشقا ئامال، يول قالمىدى.

ئىككى تائىپە مۆئمىنلەر ئۇرۇشۇپ قالسا، ئارىلىقنى ياراشتۇرۇڭلار، كېلىشتۈرۈڭلار، سۇلھى قىلىڭلار دېگەن، بۇ ئايەتكە تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئۇمەۋىييە، ئابباسىيە، ئوسمان ئىمپىرىيىسىدەك تارىخى ۋەقەلىكلەرنى ئەمەلىيەتتە، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن، دۆلەت ئارا ئىشلارنى، مىسىر ھۆكۈمىتىنى، بۇ ئالەمدىكى ھەرقايسى مەزھەپ، پارتىيە، تەشكىلاتلارنى بۇ توغرىسىدىكى ھەقىقىي ئىسلام تۈزۈمىنى، نىزام، قانۇنىنى، ھەرقايسى پەيلاسوف، ئىسلامى دوكتۇر، ئالىملار، گېنېرال، قوماندانلار نۇتۇقلىرىنى ئۇلانىڭ ئىشلەنگەن خىزمەتلىرىنى، ب د ت نىڭ مۇھىم رولىنى، قارشىلىق كۆرسەتكۈچىلەرنىڭ ئىختىلاپىنىڭ زىيىنىنى،

ئىتتىپاقلىق، كېڭىشىش، يارىشىپ ئۆتۈشنىڭ پايدىسىنى سۆزلەپ، ناھايىتى كەڭ مەزمۇندا سىياسىغا دائىر بارلىق بىلىملەرنى چىقارغان، سەۋىيەم چەكلىك، ئاجىز كەلدىم. ھەرقايسىلارنىڭ تارىخنى، ئەمەلىيەتنى، خەلقئارا مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلىپ، تەھلىل قىلىپ، بۇ ئايەتنى ۋە باشقا ئايەت، ھەدىسلەرنى باش ئاساسى يېتەكچى قىلىپ تۇرۇپ، ئەتراپلىق تەپەككۇر قىلىشىڭلارنى، ياخشى ئىبرەت ئېلىپ، ئۈلگە بولۇشۇڭلارنى سورايمەن، سىلەرگە تاپشۇردۇم.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا **110** ئىسلام دۆلەتلىرىنى، يەنى ۋاپات بولغانغا قەدەر، دۆلەتلەر ئىسملىكىنى، پايتەختىنى، سايلانغان خەلىپە، سۇلتان، پادىشاھلارنى، سانىنى، ھىجرىيە تۇنجى قۇرۇلغان ۋە ئاخىرلاشقان ۋاقتىنى جەدۋەللىك كەلتۈرگەن، بىر كۆرۈشكە ئەرزىيدۇ، ھازىرمۇ بۇنداق ئىسلام دۆلەتلىرىنى پۈتۈن ئەھۋالى، ھەتتا، دۆلەت بايرىقى، دۆلەت گىربىدىن تارتىپ، تونۇشتۇرۇپ يازغان كىتابلار ئاز ئەمەس، بۇنداق ئەھۋالدىن خەلقئارا ۋەزىيەتتىن، مۇسۇلمانلار ھەر ۋاقىت، بولۇپمۇ ئالىملار چوقۇم خەۋەردار بولۇپ، تۇرۇشى زۆرۈر، بۇ، ب د ت لىق، خەلقئارالىق نەزەرىيىگە پايدىلىق.

مىسال: خەلىپە خولفائ راشىدىنلار پايتەختى، مەككە مەدىنە، سانى تۆت، تۇنجى قۇرۇلغان ۋاقتى **11** - يىلى، ئاخىرلاشقان ۋاقتى **40** - يىلى، ئۇمەۋىييە دۆلىتى، پايتەختى، دەمەشىق، سۇرىيە، سايلانغان پادىشاھ سانى **14**، ھ **132** - **41**

ئابباسىيلار پايتەختى، باغداد، سانى **37**، **132** - يىلدىن **566** يىلغىچە.

ئوسمان ئىمپىرىيىسى، پايتەختى، ئاستانە، سانى **35**، **699** - **1940** - يىلى، يەنى ھىجرىيە **699** - يىلدىن **1340** - يىلغىچە داۋاملاشقان، تا ئاخىرغىچە ھەممىسى جەدۋەللىك كەلگەن.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا يەنە مۇنداق بىر سۆھبەتنى تىلغا ئالىدۇ، **22** - جىلد، **195** - سەھىپە.

بىر يىغىندا، مەن، جۇڭگو، تۈركىستان، قەشقەر شەھىرىدىن سەييىد مەنسۇر ئەمىن خان دېگەن كىشى بىلەن كۆرۈشۈپ قالدىم، يېشى ئوتتۇز ياشلار ئەتراپىدا، تۈركى تىلى، پارىس، فرانسۇز، ئەرەب تىلى، يەنە ئازىراق ئىنگلىز تىلىنى بىلىدىكەن، دېمەك، بەش تىلنى بىلىدىكەن، ئەگەر ئەرەب تىلىغا، يەرلىك تىلنى ئارىلاشتۇرمىساق، تەپسىرنى، لۇغىتىنى سورايدىكەن. مەن ئۇنىڭدىن، سىز بۇ جايغا قانداق بولۇپ كېلىپ قالدىڭىز دېسەم، ئۇ، مەن كاشغىردا يەنى قەشقەر شەھىرىدە ئوقۇۋاتىمەن، بىزنىڭ دىيارلىرىمىزدا كونا، يېڭى ئىلىم - پەن بەكلا ئاز، بولۇپمۇ ھازىرقى زامان ناھايىتى جاھالەتتە، نادانلىق، پاتقاقتا پاتقان، ئۇلارنىڭ ئىجتىمائى ئەھۋالىنى تىلىمدا ئىپادىلەپ بېرەلمەيمەن، مەن ھازىر، شۇنداق نىيەتكە كەلدىمكى، بارلىق خەلقىمنى، يۇرت، دىيارىمنى زامانىۋى ئىلىم - پەن ئارقىلىق مۇشۇنداق كاتتا ئەسەر ئارقىلىق ئويغىتىشنى، تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈشنى، ئىددىيىسىنى ھەل قىلىپ، تەرەققىي قىلدۇرۇشنى، ئىلىم - مەرىپەتكە چۆمدۈرۈشنى مەقسەت قىلىمەن. ئەلۋەتتە، ئۇلاردا مۇنداق سەۋەبلەر بار.

ھاكىمىيەتنىڭ نادان قالدۇرۇشى، دىنسىزلىقنى تەسىر قالدۇرۇشى، دىنسىزلار بىلەن بىللە ئۆزۈن تۇرۇش، ئۆزدىكى بىلىمسىزلىك، نادانلىق، يات دىننىڭ تەسىرگە ئۇچراش، ئەقىدە جەھەتتە، بىدئەتلىشىش، خۇراپىيلىشىش، جاھانىنى كۆرمەسلىك، كۆزى ئېچىلمىغان، ئىش ئۇقمايدىغان نادانلار، ئىنشائاللا، ئەمدى ئىشلار ياخشى ب ولۇپ كېتىدۇ، سىزنىڭ بۇ جەۋاھىر ناملىق تەپسىرىڭىز قۇرئان ۋە ھازىرقى زامان ئىلىم - پەن ناملىق كىتابىڭىز، كۆزۈمنى ئاچتى، ئىددىيەمنى ھەل قىلدى، قىلچە شەك قالمىدى، نۇرغۇن كەشپىيات، تەرەققىياتلارغا يول ئېچىپ، دەلىل تېپىپ بەردى، قايسى بىر ئىسلام دۆلىتىگە بارسام، سىزنىڭ بۇ ئەسرىڭىز ۋە باشقا ئىلمى ماقالىڭىزنى كۆردۈم، ھەتتا، ئافغانىستان پادىشاھى ئامانۇللاھخان، بۇ كىتابىڭىزنى پارىس تىلىغا تەرجىمە قىلىپ بېرىپتۇ، سىزنىڭ بۇ ئەسەرلىرىڭىزنىڭ تۈرىك، پارىس تىللىرىغا تەرجىمە قىلىنغىنىنى كۆردۈم، ئىنشائاللا، كەلگۈسىدە ئىشلار ياخشى بولۇشى مۇمكىن، ئاللاھ خالىسا، ئاندىن مەن ئۇنىڭدىن يەنە سوئال سورىدۇم، يۇرتۇڭلاردا قانچىلىك مۇسۇلمان بار؟ ئۇلارغا كىم ھاكىمىيەت يۈرگۈزىدۇ؟

بىز تۈرىك تىلى بىلەن سۆزلەيدىغان مۇسۇلمانلار ئون مىليوندىن ئاشىمىز، جۇڭگو دۆلىتىدىكى باشقا

ھەرقايسى مىللەتتىن بولغان مۇسۇلمانلار 70 مىليوندىن ئاشىدۇ، ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى بولۇپمۇ خۇيزۇلار، جۇڭگو تىلى بىلەن سۆزلىشىدۇ، ئەمما، مۇھەممەدىييە ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدۇ، ھەممىمىزگە جۇڭگو پادىشاھلىق ھۆكۈمىتى ھاكىمىيەت يۈرگۈزىدۇ.

ھۆكۈمەت، دىن ئىشلىرىدا سىلەرنى سىقىپ چەكلەيدىغان ئىشلار بارمۇ؟ سىلەر ئەركىنلىكتە ئىگىمۇ؟

بىز سۆز جەھەتتىن، ئېتىقاد جەھەتتىن، مەنا جەھەتتىن ئەركىن، ئەمما، سىياسەت، ھۆكۈمەت قۇرۇش، قۇرئاننى قانۇن قىلىش جەھەتتىن ئەمەلىيەت جەھەتتىن، ئۇنداق ئەمەس، تاشقى ئىسلام دۆلەتلەرگە يەنى زىيارەتچىلەرگە كۆرسەتكەن، ئىلان قىلغاندەك، ئەمەس دېدى.

مەن يەنە، مىسىر، تۈركىيەدىن باشقا قايسى ئىسلام دۆلەتلىرىنى زىيارەت قىلدىڭىز؟ دەپ سورىدىم.

ئۇ، تۈركىيەگە بارغىچە، ئافغانىستاننى، ئىراننى زىيارەت قىلدىم، ئافغانىستاندا، ئالتە ئاي تۇردۇم دېدى، كېيىن ئامانۇللاخاننىڭ ياردىمىدە ئافغانىستاندىكى مەكتەپتە ئوقۇپتۇ، ئۇ مېنىڭ بىر قىسىم ئەسەرلىرىمنى پارس تىلىغا، تۈرك تىلىغا تەرجىمە قىپتۇ. ئۇنىڭ دېيىشىچە، قەۋمى، خەلقى، يېڭى ئىلىم - پەن دەرسلىكىنى، دىندىن چىققان دىنسىزلىق دەيدىكەن، خۇددى سوپىدەك.

تەنتاي رەھمەھۇللا ئەلەي، دېگەن بۇ ۋەقە، 1932 - يىلى، 18 - نويابىر، ھجرىيە 1350 - يىلى، رامىزان، 10 - ئايلىرى يۈز بەرگەن، شۇ چاغدىن تا ھازىرغىچە بىز يەنە شۇ نادانلىق، جاھالەت ئىچىدە تۇرۇۋاتىمىز، بىسىم خىلىلا ئېغىرلىدى. قانچە قاتتىق كۈنگە قالساق، شۇنچە ئۈمىد ئۈزمەي، ئۇمۇدۋار بولايلى، بىر تەسلىك بىلەن ئاسانلىق بىللە، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەينىڭ ئەسەرلىرى ۋە باشقا خىزمەتلەر سەۋەبىدىن ياپۇنىيەدە 20 مىڭدىن ئارتۇق كىشى مۇسۇلمان ھالەتتە ياشايدىكەن، مۇسۇلمانلار بارلىققا كەلگەن، ئەنە شۇنداق پۈتۈن يەرشارىنى ئىسلام قاپلىدى، ھازىر شۇنداق، پۈتۈن دۇنياغا، پۈتۈن دۆلەتلەرگە، دەۋەتچىلەر بېرىپ، ئىسلامغا چاقىردى، قۇرئان، ھەدىس، مۆجىزلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ھەرخىل ئىلىم - پەن بىلەن نەدىن دېسە، شۇ يەردىن چىقىپ، قايىل قىلىپ، مۇسۇلمانلار سانى ئاشتى، ھازىر، مۇسۇلمانلار يوق، بىرمۇ شەھەر يوق، ئىسلام دىنى بولسا، رادىئو - تېلىۋىزور، سۇنئىي ھەمراھ، كومپيۇتېر تور بەتلىرىدە بارلىق تىللاردا كەڭ تارقىماقتا، ئاللاھ خالىسا، مۇسۇلمانلارمۇ بىرلىشىپ قالا، ئۇيقىنى ئېچىپ تەرەققىي قىلار، ئاخىرى بىر كۈن غەلىبە قىلا، ھېچ بولمىسا، ئىسا ئەلەيھىسسالام چۈشكەندە غەلىبە قىلا، قىيامەتتىنغۇ غەلىبە قىلا، بۇ دۇنيا دېگەن قىسقا ۋاقىت، مۇھىمى مەڭگۈلۈك جاي، ئاللاھ، مۇراد - مەقسەتلىرىمىزگە يەتكۈزسۇن، ئامىن!

سۈرە قاف تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

ق نىڭ ئىشارىتى بۇ سۈرىدىكى، قاف ھەرپىنى بەزىلەر، قۇرئان ئىسمى دېگەن، بۇ قاف ئەسلى، سۈرە ئاخىرىدىكى **مېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشۇمدىن قورقۇدىغانلارغا قۇرئان بىلەن ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن** دېگەن ئاخىرقى **45** ـ ئايەتكە ئىشارەت.

مېھرىبان ئاللاھ، بۇ ئۈممەتنىڭ، قۇرئان مۆجىزىلىرىدىن غەپلەتتە قېلىشىنى، ئالدىن بىلىپ، قۇرئاننى قويۇپ، ھەدىسنى قويۇپ، فىقھى ئىختىلابى مەسىلىلەر بىلەن بولۇپ كېتىشىنى ئالدىن بىلىپ، قاف دېگەن ھەرپىنى قۇرئاندىكى قافقا ئىشارەت قىلىپ، ئى بەندىلىرىم، سىلەر قۇرئاننى لازىم تۇتۇڭلار، سىلەرگە بىردىنبىر مۆجىزە قۇرئان شىپامۇ، قۇرئان ھىدايەت، يېتەكچىمۇ، قۇرئان دەپ ئاگاھلاندۇرغان ق بىلەن تەنبىھ بەرگەن.

بۇ ق ھەرپى، يەنە **22** ـ ئايەتتىكى، لەقەد دېگەن قاپقىمۇ ئىشارەت بولۇپ، بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى مۇنداق: **ئى ئىنسان، سەن بۇنىڭدىن غەپلەتتە ئىدىڭ، ئەمدى كۆزۈڭدىن پەردىنى كۆتۈرىۋەتتۇق، بۈگۈن كۆزۈڭ ئۆتكۈر** دېيىلىدۇ. گەرچە، بۇ ئايەت، قىيامەت كۈنىدىكى ئىشلارنى بايان قىلغان بولسىمۇ، ئىبارەت، دەلالەتلىرى، شۇ ئەھۋاللارنى كۆرسەتسىمۇ، ئەمما، ئىشارەت مەنىسى، بىر تەپەككۇر قىلغۇچى ئالىم، ئىنسان زېھنىگە مۇنداق نەزەرىيىنىمۇ كەلتۈرىدۇ، بۇ ئايەتنى بولۇپمۇ، ئاخىرقى بىر جۈملىنى ئېلىپ، ئايرىم چۈشەنسەك، بۈگۈن كۆزۈڭ ئۆتكۈردۇر، دېگەن سۆزدە، ھەدىد دېگەن سۆز بولۇپ، بۇ ھەدىد دېگەن سۆز، تۆمۈر دېگەن مەنىدىمۇ كېلىدۇ. ئىشارەت قىلغان مەنىسى بولسا، زېھنىمىزگە سالغان مەنىسى بولسا، ئى ئىنسان، سەن نۇرۇغۇن مۆجىزىلەردىن يېڭى كەشپىياتلاردىن غەپلەتە ئىدىڭ، ئاللاھنىڭ كائىنات ئالامەتلىرىدىن غەپلەتتە ئېدىڭ، ئەمدى، پەردەڭنى كۆتۈرىۋەتتۇق، مانا بۈگۈن كۆزۈڭ تۆمۈرلەشتى، ھەدىد دېگەن تۆمۈرلەشتى دېگەن مەنىدە بولىدۇ، بۇ لەۋزەن ئىشارەت مەنىسى، ئۆتكۈر بىلەن تۆمۈر دېگەن ئىككى مەنىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان، بۇ ھەدىد، تۆمۈر دېگەن مەنا بەرگەندە، يەنى ئايەتتىن ئىشارەت، دەلىل قىلغاندا، كۆزۈڭ تۆمۈر يەنى دۇربۇن، تىلكامىرا، مىكرۇسكوپ، تېلىسكوپ، سۈنئىي ھەمراھ، ھەتتا، كومپيۇتېردا، خەلقئارالىق بىر ـ بىرىنى كۆرۈشكىچە ئىشارەت قىلىدۇ، بۇ ئايەتتە، كۆزنىڭ كۆرۈشىگە، ئۆتكۈر بولۇشىغا، تۆمۈردەك ئاشۇ ئۈسكۈنىلەر ياردەم بېرىدۇ دېگەن ئىشارەت، مەنا بېرىلىدۇ، شۇنى بىلىۋېلىڭكى، بۇ ئايەتنى بۇرمىلىغانلىق ئەمەس، ئۇسۇل قائىدىسىدىكى ئىشارەت، دەلىل ئېلىشتۇر. **(كومپيۇتېر توردا دۇنيانى كۆرۈش)**

ئۇلار، ئاسماننى قانداق تۈۋرۈكسىز بەرپا قىلغانلىقىمىزغا، ئۇنى يۇلتۇز بىلەن بېزىگەنلىكىمىزگە، ئۇنىڭدا ھېچقانداق بىر يوچۇق يوقلۇقىغا قارىمامدۇ؟ دېگەن **6** ـ ئايەتتە، ئاللاھ، سىلەرنى ئاسمانغا قارىمامدۇ؟ دەپ سوراۋاتىدۇ، قارىمىغانغا ئەيىبلەۋاتىدۇ، لەببەي دەپ بىر قاراڭلار، تېلىسكوپلاردا قاراڭلار، چوقۇم ئىمان، ئېتىقاد مۆجىزىلەرنى كۆرۈپ، پايدا ئالىسىلەر، بىز بۇ توغرىسىدا كۆپ توختالدۇق.

يەتتىنچى ئايەتتىن توققۇزىنچى ئايەتكىچە، يەر يۈزىنى ئۆزۈنىسىغا ۋە توغرىسىغا سوزۇپ، كەڭ ياراتتۇق، يەر يۈزىدە ئۇنىڭ تەۋرىمەسلىكى ئۈچۈن تاغلارنى قىلدۇق، ئۇنىڭدا تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردۇق، بۇنى بىز، ئاللاھقا قايتقۇچى ھەربىر بەندىگە كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقىنى ئەسلىتىش ئۈچۈن، شۇنداق قىلدۇق، بۇ ئايەتلەردە بىرىنچىدىن قۇرۇقلۇقنى، ئاللاھنىڭ سوزۇپ يايغانلىقى، بىر ـ بىرىدىن ئاجرىغان نەزەرىيىمۇ ئەنە شۇنى كۆرسىتىدۇ، تاغلارنى تەۋرىمەسلىك ئۈچۈن بېكىتتۇق دېگەن، ئايەتتىكى ھازىر ئاشكارا بولغان تاغنىڭ زېمىننى تۇتۇپ تۇرۇش رولى كۈچلۈك دېگەن نەزەرىيىگە، شۇنداقلا يايدۇق، ياراتتۇق، قىلدۇق دېگەن. بۇنداق سۆزلەرنى مەخلۇق قىلالمايدۇ، شۇڭا، قۇرئاننىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيمىز، پەقەت، بىر ئاللاھلا شۇنداق دېيەلەيدۇ، ئۇ ھەقىقەتەن شۇنداق قىلدى، بۇلار ئايەتتىكى مۆجىزە ئالامەتتۇر، بىز ھازىر تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردۇق، دېگەن جايدا توختىلىپ ئۆتىمىز، بۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئەمەلىيەتتە يەرشارىنى خىلمۇ ـ خىل، تۈرلۈك ئۆسۈملۈكلەرنى كۆرىشىمىز، ساياھەت قىلىشىمىز لازىم. ھېچبولمىغاندا، ھىدايەت، قانۇن ـ تۈزۈم بولغان، شەرىئەت كىتابىنى كۆرگەندەك، پەلسەپە، ھېكمەت كىتابىنى ئۆز ۋۇجۇدىمىزنىڭ ئاناتومىيە كىتابلىرىنى كۆرگەندەك، تەبىئەت كىتابلىرىنىمۇ كۆرۈشىمىز

لازىم. كىتابىدا، تۇرىدا، ئېسىل مەنزىرىلەردە، فىلىملەردە ساياھەت قىلساقمۇ بولىۋېرىدۇ، يوقىدىن ياخشى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ يەردە، خورما، ئانار، ياڭاق، لىزا، ئەنجۈر، ئۈزۈم، ئۆرۈك، شاپتۇل، بېھى، لىمون، پىستەك، سەنۇبەر، قاتارلىق نۇرغۇن مېۋىلىك تۈرلۈك ئۆسۈملۈكلەرنى تەتقىق قىلىدۇ، ئۇلاردىكى ھېكمەتنى يېزىپ چىقىدۇ، مانا بۇ تەۋھىد مانا تەبىئەت ئىلمى، سىز كۆز ئالدىڭىزدىكى بىر تال ئانارنى ئېلىپ كۆرۈپ بېقىڭ، ئۇنىڭدىكى گۈزەللىك، قىزىللىق، سۈزۈك سۇ، ئىچكى قىسمىدا كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان، ئۇرۇق، توپىنىڭ ئىچىدە مېغىز، شۇنداق رەتلىك تىزىلغان، چۈۋۈلۈپ كەتسە، قايتا تىزالامسىز؟ بىر تال مەدەكنى (قوناقنىڭ دېنىنى چىقىرىۋەتكەندىن كېيىنكى قالغان غولى) قوناقلارمۇ شۇنداق، بۇغدايمۇ شۇ، ئىمام غەززالى، ئاسمان جىسمىدا توختىلىپ، مۇنداق دەيدۇ: مەيلى ئۇ يۇملاق ياكى ئۈچ بۇرجەك ياكى تۆت ياكى ئالتە قىرلىق بىلسۇن، بۇنىڭ كارايىتى چاغلىق، ئاسماننىڭ قەۋەت سانى، خۇددى پىيازدەك ئۇنىڭ ئىچىدىكى يۇلتۇز، جىسىملار خۇددى ئانار دانىچىلىرىدەك ھەر ئىككىلىسى، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى ئالدىدا بەرىبىر، كۆن دېسە، يارالغان نەرسىلەر مۇھىمى ئۇلار ھادىسىلەر بولسا، ئاللاھ ياراتقان بولىدۇ دېگەن. شۇنداق، ئۇلارنى ئاللاھ ياراتتى، شۇنداق تېزىپ چىقتى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ قېتىم، بىر نەچچە ھېكمەتنى يازىدۇ.

1 ـ ئاشلىق دانىلىرى ئۈستىدە بىر خىل قاپلارنى كۆرىسىز، مېھرىبان ئاللاھ، بۇ دانلارنى قۇشلاردىن جاندارلاردىن ئىنسانلارغا ساقلاپ بېرىدۇ، سىز قوناقنىڭ غازاڭ بىلەن ساقلىنىشىنى بىلىسىز، بەزىدە يەنە قۇشلار يەۋالىدىغۇ؟ بۇغداي، خالتا ئىچىدە بولۇپلا قالماي، ئۇنىڭ غولى يەنى سامان بولىدىغان شېخى نازۇك، ئىنچىكە، بۇنداق بولۇشى، قۇشلار قونالمايدۇ، قونسا، يىقىلىپ كېتىپ، تىك تۇرمايدۇ، قۇشلار قورقۇپ ئۇچۇپ كېتىدۇ ـ دە، دانلار بىزگە قالىدۇ، بۇغداي ـ قوناقدىنمۇ ئوبدان ساقلانغان، غولى بولسا، ئوبدان سامان بولغان، ئۇنىڭدىكى ئويمانچاقلار بىكار ئەمەس، بىر ـ بىرىگە تىزىلىپ تۇرىدۇ، بۇغداي، مۇشۇ ھېكمەتتىن ئۈچىدا 15 سانتىمېتىر ئەتراپىدا بولىدۇ، كۆتەككىچە بولمايدۇ، ئۇنداق بولمىسا، تىل تۇرۇۋېلىپ، قۇشلار يەپ كېتىدۇ، شۇنداقلا نۇرغۇنى يەرگە تۆكۈلۈپ ئىسراپ بولۇپ كېتىدۇ، قانداق ئۇرىسىز؟ ئۇلار نېمە يەيدۇ؟ ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئورۇنلاشتۇردى.

2 ـ دەرەخلەر، ئۆسۈملۈكلەر گەرچە جانلىق ھاياتلىق بولسىمۇ، ھايۋانلاردەك ماڭمايدۇ، ئۇنداق بولۇپ قالسا، بىز ئۇلارنى نەدىن قوغلاپ تۇتۇپ، ئوزۇق ئالىمىز؟ ئۇلار جىسىم تۇرۇپلا ئوزۇق ئالىدۇ، باللىرىنى باقىدۇ، ئەۋلاد قالدۇرۇپ، كۆپىيىدۇ، شۇڭا بىز ئۇلارنى باقىمىز.

3 ـ ئۆسۈملۈكلەر يىلتىزى، كەڭ تارقاپ تۇرىدۇ، ئەتراپقا ماڭىدۇ، بۇنىڭدىن ئۇ، ئوزۇقنى ياخشى ئالىدۇ، شۇنداقلا يىقىلىپ چۈشمەي، تىك تۇرالايدۇ، شامالغا بەرداشلىق بېرىدۇ، سۇلارنى، نەملىكنى ياخشى سۈمۈرىدۇ، خۇددى بۇلارنى بىرسى شۇنداق يۆلەپ تۇرىۋاتقاندەك، قوناقنىڭ يىلتىزىغا قاراڭ، ئۇنى ئاللاھ يۆلەيدۇ، ئەگەر يىتىپ كەتسە قانداق بو لىدۇ؟ ھە! بىلىسىزغۇ؟

4 ـ ئۇنىڭ قۇلاقلىرى ھەرخىل بولىدۇ، بەزىسى ئىنچىكە، بەزىسى ئۇزۇن، كەڭ، قوناقنىڭكىدەك، بەزىسى دەرەخنىڭكىگە ئوخشاپ كېتىدۇ، بەزىسى بەسەي، چامغۇردەك بولىدۇ، خىلمۇ ـ خىل بولۇشىدا، ھەرخىل ھېكمەت بار، بۇلار، يامغۇرغا مۇناسىۋەتلىك، يىلتىزغىمۇ مۇناسىۋەتلىك، كۈن نۇرىدىن ئالىدىغان ئازوت، ھاۋادىن ئالىدىغان ئازوتقا مۇناسىۋەتلىك، ھەممىسى كاربوننى سۈمۈرۈپ بىزگە ئوكسىگېن چىقىرىپ بېرىدۇ، ئاللاھ بىر ئىشنى نۇرغۇن ھېكمەت بىلەن قىلىدۇ.

5 ـ خورما ئۇرۇقى ۋە باشقا ئۇچكىلەر، بۇلار بىز ئىنسانلار ئۈچۈن گۆھەر، ئالماس، ئالتۇن ـ كۈمۈشتىنمۇ مۇھىم، چۈنكى، بۇ نەرسىلەر بىر تاش، تۆمۈر، كام ماددا خالاس. ئۇلار بولمىسىمۇ ئىنسان ياشاۋېرىدۇ، ئۇلارنىڭ قىممەتلىك بولۇپ قېلىشى، كام تېپىلىشىدا، ھەممە نەرسە كېلىدىغان تەڭداش قىممەت بويۇمى بولۇپ قېلىشىدا، پۇلغا ياراشتا، نۇرغۇن پايدىلىق ئىشلارغا ئىستېمال بولۇشىدا خالاس. ئەمما، جاننى ساقلاش ئۈچۈن، كېسەلنى داۋالاش ئۈچۈن، ئۇلار يېمەكلىك بولالمايدۇ، دورا بولالمايدۇ، بۇ ئۇرۇقلار، ئۇچكىلەر بولسا، ئاشۇ مېۋىلەرنىڭ ئاساسى داۋامىدۇر، كۆپىيىشى بىزگە ھاياتلىق سەۋەبچىسىدۇر، بارلىق مېۋە ئۇچكىسى شۇنداق، تېخى ياغ چىقىدۇ ۋاھاكازالار.

ئۇرۇق، ئۇچكىلەر قاتتىق بولۇشى لازىم، ئۇنداق بولمىسا، مېۋىنى، ئېتىنى ساقلاپ تۇرالمايدۇ، بىز

ھېچنېمە يېيەلمەيمىز، ئۇ مېۋە قېپىچۇ تېخى، مېۋىنى ساقلايدۇ، سۇيىنى ساقلايدۇ، يەرگە چۈشۈپ كەتسە، ھېچنېمە بولمايدۇ، دانلار قېپى، غىلاپچىلارمۇ ئۇنىڭ ۋە بىزنىڭ ھاياتىمىزنى ساقلاپ تۇرىدۇ، بۇنى كىشىلەر بىلمەي يەيدۇ.

6 ـ ھەربىر دەرەخ ياكى ئۆسۈملۈك، كۆكتات، سەيلەرمۇ غولى ئاسمانغا، كۆن نۇرىغا، ھاۋاغا قاراپ ماڭىدۇ، يىلتىزى بولسا، پەسكە قاراپ ماڭىدۇ، ئەگەر يۆنىلىشى ئۆزگىرىپ قالسىمۇ تولغىشىپ ماڭىدۇ، بۇلارنى كىم ھىدايەت قىلىپ، يېتەكچىلىك قىلىپ يولغا سالدى، غول قانچىلىك ئۆسسە، يىلتىزمۇ شۇنچىلىك يوغىنايدۇ، ئۆسسۈزلۈقنى قاندۇرىدۇ ۋە ئۇنى يۆلەپ، چىڭ تۇتۇپ تۇرىدۇ، نۇرغۇن ئۆسۈملۈك يىلتىزى، دورا، شىپا بولۇپ، ئۇنىڭ غولى، تېنى، مېۋىسى، ئاشلىق دانلىرى ھاياتىمىزنى ساقلاپ تۇرغاندەك، بۇ دورىلارمۇ ھاياتلىقنى ساقلايدۇ، قۇلاقلار، شاخ ـ شۇمبىلىرى بولسا، لازىملىق نۇرنى ئۆتكۈزۈپ، لازىم بولمىغىنىنى توسۇپ تۇرىدۇ، ئىسسىق ـ سوغۇققا قارىتا رول ئوينايدۇ، ھەرخىل ماددىلارنى سۈمۈرۈپ تۇرسا، زىيانلىقنى چىقىرىپ تۇرىدۇ.

7 ـ قوغۇن ـ تاۋۇزلارنى، كاۋىلارنى يوغان قىلدى، دەرەخ ئۈستىگە ئېلىپ قويمىدى، ئىش بۇنداق ئەكسى بولسا، زور قالايمىقانچىلىق چىقىدۇ، ھېكمەت بۇزۇلىدۇ، چۈنكى، مېۋە، كىچىك دەرەخ، ئۇ كۆپ بولسىمۇ، كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ، سېسىپ كەتمەيدۇ، ئۇلار يەرگە تەگسىلا خۇددى ئۇزۇمدەك سېسىپ كېتىدۇ، قوغۇن ـ تاۋۇز يەردە تۇرمىسا بولمايدۇ، بۇلارنى دەرەخ ئۈستىگە ئېلىپ قويسا، چۈشۈپ كېتىپ يوقىلىدۇ، تېخىمۇ ئۇسساپ كېتىدۇ، بۇلار، كۆپ سۇغا موھتاج بولۇپ، شۇڭا، بۇلارنىڭ ئۆسۈملۈك غولىنى، ئاللاھ، دەرەختەك قاتتىق قىلمىدى، يىلتىزىنىمۇ قاتتىق قىلمىدى، بەلكى، بۇ پىلەكلەر يىلتىز خۇددى بىر شىلەنكىدەك، سۇلارنى، ئوزۇقلارنى ۋاقتىدا يەتكۈزىدۇ، دېھقانلارمۇ كۆپ سۇغۇرۇپ تۇرىدۇ، سىز، پىلەككە، ئۈزۈم بارىڭىغا يۆگەمەچ گۈلنىڭ تېنىگە قاراڭ، ئۇلار ھاياتلىق ئىگىسى، ئۇلار جانلىق سەزگۈگە ئىگە، ئۇلار پەسكە ئەمەس، يۇقىرىغا يامىشىدۇ، چاڭزىدا بىر تەشتەك گۈلنى قويىسىز، قۇياش نۇرى تەرەپكە مايىل بولىدۇ، قىرىلىپ مايىل ئىگىلىدۇ، ئۇلارمۇ ئۆز جېنىدا نۇرنى سېزىدۇ، لېكىن، ئىنسانلار ھىدايەت، ھەق نۇرىنى سەزمىدى. سۆزلىسەك بۇ كىتاب دەرەخ، ئۆسۈملۈك ھېكمەتلىرى بىلەن توشۇپ كېتىدۇ، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاساس سېلىپ بەرگەندىن كېيىن، سىز بۇ ئايەت، ھەدىسلەرنىڭ يوليورۇق، ئەمرى بىلەن قاراڭ، تەتقىق قىلىڭ، ئىزدىنىڭ، بولسا، مىكرۇسكوپ، تېلىسكوپ، كومپيۇتېر ئېلىپ، چوڭ ـ كىچىك ئالەملەرنى كۆزىتىڭ، ئالىملار، دوكتورلار تەتقىقاتىنى كۆرۈڭ، مۆجىزە، ھېكمەتلەرنى كۆپ ئوقۇپ، ئىمانىڭىزنى كۈچەيتىڭ، ئۇ زىيادە بولىدۇ. غەپلەتە ئۇخلاۋەرسىڭىز، كالالاپ يوقاپمۇ كېتىدۇ، شەيتان سىزنى ھەرخىل سوئال قويدۇرۇپ، جاۋابىدىن توسۇپ، ئىمان ـ ئېتقاددىن قۇرۇق قالىسىز.

ئاللاھ، بىز مۇسۇلمانلارغىمۇ ئىزدىنىشنى، تەتقىق قىلىشنى، كەشىپ قىلىشنى، تەرەققىي قىلىشنى، ئىلىم ـ ھېكمەتنى، ئىمان ـ ئېتقادنى بەرگەن، ئۇيقۇمىزدىن ئويغىنىپ، سەگەكلەشتۈرۈپ، ئىككى ئالەم بەختىنى ئويلايدىغان، كۆزلەيدىغان قىلسۇن، ھېلىمۇ بىزنىڭ يارىماسلىقىمىزغا، ئاللاھ خېلى كۆپ بەردى، ئاللاھقا، سانسىز شۈكرى، ھەمدۇ ـ سانالار بولسۇن، ئامىن!

ئىنسانلار ئوق ۋە سول تەرىپىدە كىرامەن كاتىبىيندەك ئىككى پەرىشتە بولۇپ، ئىنسان ئاغزىدىن قانداق بىر سۆزنى چىقارسا، پەرىشتىلەر ئۇنى كۆزۈتۈپ تۇرىدۇ، خاتىرلەيدۇ، 7 ـ 8 ئايەت.

بىز مۇسۇلمانلار بۇ پەرىشتىلەرنىڭ خاتىرلىشىگە، قىيامەت كۈنى گۇۋاھچى بولۇشىغا، ياخشى، ھەتتا بىر ئېغىز سۆزنىمۇ خاتىرلىشىگە شەكسىز ئىشىنىمىز، ئېتىقاد قىلىمىز، ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل رەھمەھۇللا ئەلەيگە، سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندا، يېنىدىكىلەر بىزگە ۋەسىيەت قىلسىلا دېسە، ئۇ، سىلەرگە نېمىنى ۋەسىيەت قىلاي، مانا ھازىر پەرىشتىلەر مېنىڭ كېسەل دەردىدىن ئاغزىمدىن چىقۋاتقان ئاھ، ئىنجىقلىرىمنىمۇ خاتىرلەۋاتىدۇ دېگەن. زادى ئېغىزدىن چىققان بىر مەنىلىك سۆز، تىنىقنىمۇ خاتىرلەپ تۇرىدۇ، ئۇ ياخشى، ياكى ـ يامانغا كىرىدۇ. قىيامەت كۈنى ھەممىنى دەلىل ـ ئىسپات قىلىپ كۆرسىتىدۇ، ئىنسانلار، بولۇپمۇ دىنسىزلار بۇنى ئاڭلىسا، قانداق مۇمكىن بولىدۇ دەپ قالىدۇ، ئەمەلىيەتتە بولسا، ھازىر ئۈنئالغۇ، سىنئالغۇ، تىلكامىرا، كۆزۈتۈش ئەسۋابى، ئىز قوغلاش ئۈسكۈنىسى، سۈنئىي ھەمراھدا كۆزۈتىشدەك تەرەققىياتلارغا ئېرىشتۇق،

ھەممىگە مەلۇم، جىنلار بولۇپمۇ پەرىشتىلەر بىزدىن نەچچە ھەسسە ھەتتا سانسىز ھەسسە تەرەققىي قىلغىلىق يارىتىلغان، ئۇلارنى، ئاللاھ، مەخسۇس نۇردىن ئالاھىدە ياراتقان، بىز ئۇلارنى تېلىسكوپ، مىكرۇسكوپلاردىمۇ كۆرەلمىدۇق، كۆز كۆرگىلى بولمايدىغان ھۈجەيرە، زەررىچىلەرنى كۆرسەكمۇ، ئۇلارنى كۆرەلمىدۇق، چۈنكى، ئۇلار ماددى ئالەمدىن، ماددا، جىسمىدىن باشقىچە بىر مەخلۇق بولۇپ، ئۇلارغا ماددا، توساقلار كار قىلمايدۇ، كىرىپ ـ چىقىۋېرىدۇ، ئۇچالايدۇ، چۈشەلەيدۇ، مەسىلەن: ئۆلۈم پەرىشتىسى ئەزرائىل، ھەرقانچە، نەچچە قەۋەت بېتون، سېمونت ئىچىدىكى مۇقىم ئېتىلگەن نەرسىلەر ئىچىدىكى ھاياتلىق، جانلىقلارنىڭ جېنىنى ئېلىۋېرىدۇ، قىلچە شەپە چىقارمايدۇ، بىرەر نەرسىگە تاقىشىپ، پۈتلىشىپ قالمايدۇ، پۇراق ياكى رەڭ، ئاۋازلارنى چىقارمايدۇ، ھەربىر پەرىشتە، ئۆز خىزمىتىگە ماھىر، كۆپكە قادىر يارىتىلغان بولۇپ، ئۇلار بىزدىن نەچچە ھەسسە ئۈستۈن، بىز ئاددى ئىنسان، خېلى ئىشلارنى خاتىرلەپ ئۈنئالغۇغا، سىنئالغۇغا ئېلىپ، خېلى ئىشلارنى خاتىرلەپ، مىكرۇسكوپلاردا تەكشۈرۈپ، دىلو پاش قىلىۋاتساق، دەلىل ـ ئىسپاتلارنى، جىنايەتچى ئالدىغا قويۇۋاتساق، ئۇ پەرىشتىلەر، ئاللاھ قوشۇنلىرى، ساقچىلىرى، بۇ ئىشلارنى قىلالماسمۇ؟ بۇ خىل نەزەرىيەنى سەييىد قۇتۇبمۇ تىلغا ئالغان، ئاللاھ، ھەممىگە قادىردۇر.

قۇرئاندا قارىمامسىلەر؟ قاراڭلار، ئىبرەت بار، ئاللاھ، سىلەرگە كۆز قىلىپ بەردى، سەيرە قىلىپ، ساياھەت قىلىپ كۆرۈپ بېقىڭلار، دېگەندەك، ئايەتلەر ناھايىتى كۆپ، بۇ سۈرىدىمۇ ئاسمانغا قارىمامدۇ؟ دەپ سورىغان، ئەيىبلەپ ئۇلارنىڭ بىخەۋەر يۈرگىنىنى ئىنكار قىلغان.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي دەيدۇ: ئاسمانغا قاراشقا بۇيرىغان تۇرسا، ئىمانغا، ئىسلامغا، ئېتىقادقا، بۇ كۆز مۇناسىۋەتلىك تۇرسا، مۆجىزىلەرنى بۇ كۆز بايقايدىغان تۇرسا، ئالامەت، ئايەت بىلەن قۇرئان ئايىتىنى مۇشۇ كۆز كۆرسە، ئۇنداقتا، بۇ كۆز مۇھىم نەرسە بو لۇپ، بۇنى بىز بىر كۆرۈپ تەتقىق قىلىپ باقايلى، نۇرغۇن سۈرەت ئاپاراتى كۆتۈرۈۋالغان كىشىلەر، ئۇنىڭ نېمىلىكىنى، ئالاھىدىلىكىنى، ئىقتىدارىنى، تۈزۈلۈشىنى بىلمەيدۇ، نۇرغۇن ئىنسانلار كۆزى بىلەن كۆرگەن بولسىمۇ، ئۆز كۆزىنى بولسا كۆرمەيدۇ، تەكشۈرمەيدۇ، بىز ئاۋۋال كۆزنى كۆرۈپ باقايلى، **29** ـ **33** ـ بەت، كۆز كۆرۈنۈشى، كۆرۈش تەجرىبىسىنى، نۇرنىڭ سۇنۇشىنى، كۆزدىكى **600** مىليوندىن ئارتۇق كۆرۈشكە مەسئۇل ھۈجەيرە سۈرىتىنى كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: كۆز بولسا، كۆرۈش، سېزىش، مۈڭگۈزلۈك پەردىلىرى، شىللىق پەردە، كىرىستال تەنچە، ۋاھاكازالار بولۇپ، **15** تۈردىن، جۈزئىدىن ھاسىل بولغان.

كۆزدە ئالاھىدە فوتۇ ئاپاراتتىنمۇ ئىلغار تېخنىكا قوللىنىلغان بولۇپ، نۇرنى، سۈرەتنى ئۇ قانداق بىر تەرەپ قىلىشنى بىلىدۇ، سۈرەت بىرى تەتۈر، بىرى ئوڭ بولۇپ كۆرۈش نۇقتىسىغا ئاخىرى توغرا بولۇپ كۆرۈنىدۇ، كۆز، نۇر بىلەن كۆرۈپ، نۇرنى كۆرىدۇ، كۆزدىكى **600** مىليون ھۈجەيرە، كۆرۈش سېزىمىغا مەسئۇل بولۇپ، يەتتە رەڭنى ۋە ئۇندىن كۆپ خىل رەڭنى كۆرۈپ تونۇيدۇ، ھۈجەيرىلەر بۇ سېزىم، سىگناللىنى نېرۋىغا، مېڭىگە يەتكۈزۈپ بېرىدۇ، ئاندىن، ئىنسان، كۆرۈش سېزىمىغا ئىگە بولىدۇ، ھۈجەيرىلەر قانداق كۆرىدۇ؟ ئۇلار قانداق سېزىدۇ؟ ئۇلار قانداق بولۇپ، يەتتە رەڭگە مەسئۇل بولۇپ قالدى؟ ئاللاھ ئالىمدۇر، تېخى ھۈجەيرىنى ئىنسان جىسمىدەك پارچىلاپ، ئوپراستىيە قىلىپ باقمىدى، ئەمما، مىكرۇسكوپ بىلەن ئۇلارنىڭ پائالىيىتىنى كۈزەتتى، **33** ـ بەتتىكى بولسا، مەخسۇس ھۈجەيرە پائالىيىتىدۇر، ئامېرىكىلىق بىر دوكتۇر، تەتقىقاتچى، بىر تال ھۈجەيرىنى نەچچە مىليارت، تىرىليون ھەسسە يوغانتىپ، ھەتتا، نيۇ ـ يورك شەھىرىنى بېسىۋالغۇدەك چوڭايتىپ، ئاندىن بۇنىڭ ئىچكى دۇنياسىغا كىرىپ، ئاجايىپ ـ غارايىپ دۇنياغا كىرىپ قالغانداەك بولۇپ كەتكەن، خۇددى، چوڭ بىر ئالەمگە كەلگەندەك بولغان، ھەيران قالغان.

كۆزدىكى ھېكمەت ۋە ئاجايىپ پۇختا سانائەتنى بىز سۆزلەپ بولغان بولساقمۇ، قۇرئاندا كۆپ كەلگەچكە، بۇ قېتىم قىسقىچە توختالدۇق، بىئولوگىيە، ئاناتومىيىلەرنى كۆرۈپ قويۇڭ، ئۆز كۆزىڭىزنى بىر كۆرۈپ، تەكشۈرۈپ بېقىڭ، بۇلارنى ئاشۇ ئاسمانغا قاراڭلار دېگەن ئاللاھ قىلدى، كۆرۈشكە، بىلىشكە تېگىشلىك مۆجىزە ئالامەتلەرنىمۇ يارىتىپ قويۇپ، ئاندىن كۆزنى ياراتقان، كۆز كامار نېمە، كۆرمىسە بىكار نېمە دېگەن شۇ ـ دە، ھازىر بۇ كۆز كۆرۈشىدىن سىرىت، ئىمانغا، ئېتىقادقا، مۆجىزە ئالامەتلەرگە شەكسىز ئىشەنچكە مۇناسىۋەتلىكتۇر.

ئەمدى بىز كۆزىمىزنى تەكشۈرۈپ بولغاندىن كېيىن كۆزىمىزدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن، بۇنىڭ ھېكمىتىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئاللاھنىڭ بۈيرۇقىغا بويسۇنۇپ، ئاسمانغا بىر قاراپ باقايلى، بىز بۇ قېتىم كۆزىمىزنى تەكشۈردۇق، قولىمىزغا تېلىسكوپ ئالدۇق، شۇڭا، يالغۇز قۇياش سىستېمىسىدىلا توختاپ قالمايمىز، قۇياش دېگەن ئۆز ھەمراھلىرى بىلەن سامان يولى سىستېمىسىدىكى بىر تال يۇلتۇز، ئۇ، بۇ سامان يولى سىستېمىسىدىن، قۇياش، سامان يولى سىستېمىسىدىكى يۈزدىن **50000** يىل نۇر يىلى يىراقتا ئۈزۈپ يۈرىدۇ، بىر كېچە ـ كۈندۈزدە سۈرئىتى نەچچە مىليون كىلومېتىر تېزلىكتە ماڭىدۇ، بۇنداق قۇياش سىستېمىسىدىن سامان يولىدا نەچچە تېرلىيون بار، ئىنسانلار بەزىسىنى بايقىمىدى، بەزى كىچىك بىر يۇلتۇزلار ئەسلى كۆزىمىزگە كۆرۈنگەندەك، ئەمەس بولۇپ تېلىسكوپىدا كۆزەتسە، ئۇ بىزنىڭ قۇياشىمىزدىن **15000** ھەسسە ئارتۇق نۇر چىقىرىدىكەن، ھەتتا بەزىسى، **60** مىڭ ھەسسە كۈچلۈك ئىكەن، كۆزىمىزگە كۆرۈنگەن بىر قىسىم يۇلتۇزلار، قۇياشىمىزدىن بىزدىن قۇياش **150** مىليون كىلومېتىر يىراقتا تۇرغاندەك، **200000** ھەسسە يىراقلىقتا ئىكەن، يەنى بىزدىن يىراقلىقنى **150** مىليون كىلومېتىرنى **200000** ھەسسىگە كۆپەيتسەك، چىقىدۇ، بۇ دېگەن كۆزىمىز كۆرگىنى، تېلىسكوپتا بولسا، بىزدىن **100** مىليون نۇر يىلى يىراقتا تۇرىدىغان يۇلتۇزلار سىستېمىسى ئاشكارا بولىدۇ، نۇر يىلى دېگەن، بىر سېكۇنتتا **300** مىڭ كىلومېتىر تېزلىكتە ساق بىر يىل ماڭسا، ئاندىن بىر نۇر يىلى بولىدۇ، **37** ـ **38** ـ سەھىپىدە بىزدىن يىراق تۇرىدىغان نۇرغۇن سىستېمىلارنى يازغان، نەچچە يۈزمىڭ نۇر يىلى يىراقتا تۇرىدۇ، ئاللاھۇ ئەكبەر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **گۈزەل، چىرايلىق ئۆسۈملۈك ئۆستۈردۇق**، دېگەن ئايەتتە، يەنە توختىلىپ، **43** ـ بەتتە، دەرەخ ئۇرۇقىدىكى ھۈجەيرىنىڭ بۆلۈنىشى، كۆپىيىش ئەھۋالىنى **44** ـ بەتتە بولسا، يەتتە سەككىز خىل دەرەخ ھۈجەيرىسىنى سۈرەتلىك كەلتۈرىدۇ، **47** ـ بەتتە بولسا، ھەقىقىي بىر دەرەخ، ياغاچ ھاسىل بولۇش جەريانىنى سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ تەپسىلى يازغان، **49** ـ بەتتە بولسا، دەرەختىكى يىل ھالقىلىرىنى يازىدۇ، بۇ ھالقىلار بىلەن نەچچە يىللىق ئۆمۈرنى بىلگىلى بولىدۇ، مانا بۇ بوتانىكا، بۇ تەبىئەت، بۇ بىئولوگىيە، بۇ خىل ئىسىم سىزگە تونۇش ئىلىمنىڭ ئىسمىنى قانداق ئاتىسا بولىۋېرىدۇ، تۈنجى كەشىپ قىلغۇچىلار، دەرىسلىك تۈزگۈچىلەر، شۇنداق ئاتايدۇ، چۈنكى، تىلى شۇنداق، ئەگەر بىز كەشىپ قىلىپ تاپقان بولساق، دەرىسلىك تۈزۈپ چىققان بولساق ئىزدىنىپ، تەتقىق قىلغان بولساق، ئىسمىنى بىز قوياتتۇق، ئەمدى، بۇ خەلقئارالىق ئاتالغۇ بولۇپ قالدى، تىلدا گۇناھ يوق، جىنايەت، گۇناھ، ئەيىب بولسا، ئۇنى خاتا سۆزلىگۈچىدە، خاتا ئەقىدە، خاتا ئىددىيىگە كەلتۈرۈپ قويغۇچىدا بولىدۇ. سوراققا تىل ئەمەس، ئەنە شۇلار تارتىلىدۇ، چۈنكى، ئۇلار ھەقىقەتنى بۇرمىلىغان، ھەقىقەت بىلەن كىشىلەرنى قوشۇپ، ھەقىقەتنى بۇرمىلاپ، كىشىلەرگە باتىل ئەقىدە تاڭغان، ياكى ھەقىقەت بىلەنمۇ كىشىلەرنى ئازدۇرغان، خۇددى شەيتان بىر ئوقوغۇچىغا دەرسىنى، قۇرئاننى، تەتقىقاتنى ئەسلىتىپ، نامىزىدىن ئازدۇرغاندەك، كىشىلەر نادان بولغاچقا، كۆز ئالدىدىكى ھەقىقەتنى ئۇلارغا كۆرسىتىپ، چۈشەندۈرۈپ تۇرۇپ، چوڭ ھەقىقەتتىن، ھەقدىن ئۇلارنى بۇرمىلىغىلى، ھەتتا توسقىلى بولىدىكەن، چۈنكى، ئۇلار نادان باللار بولسا، ئاق دەپتەر نىمە يازسا، قوبۇل قىلىدۇ، بىز ھازىر بۇ ئىلىملار ئارقىلىق، بۇلارنى يەنى ئۆسۈملۈك دەرەخلەرنىمۇ خۇددى ئىنسان، ھايۋان ھۈجەيرىسىدەك، ھۈجەيرە ئارقىلىق ياراتقىنىنى كۆردۇق، ئاللاھنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىنىڭ ئۆسۈملۈكنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشكە ئوخشاتقىنىنى مىسال قىلغىنىنى چۈشەندۇق، نۇرغۇن ئىلىم ـ ھېكمەتكە ئېرىشتۇق، زىرائەت، باغۋەنلىك، تېنىكىغا ئېرىشتۇق، ئۇرۇقلارنى قانداق چاڭلاشتۇرۇش، سورتلاشتۇرۇش، قانداق قىلغاندا كۆپ ھوسۇل ئېلىشنى بىلدۇق، ئاللاھ، ھەممە نىمەتنى، ئىلىم ـ ھېكمەت ئاستىغا ئورۇنلاشتۇرغاچ، قاراڭلار، كۆزىتىڭلار، ئىبرەت ئېلىڭلار، ئۇلار قارىمامدۇ؟ دەپتىكەن، ئاللاھ تەرەپكە قايتقۇچى، (الحمدلله) بەندە ئۈچۈن ئىبرەت بار.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **ئىنسان ئېغىزىدىن چىققان ھەربىر سۆزنى پەرىشتىلەر كۈزۈتۈپ تۇرىدۇ، ئۇنى يازىدۇ**، دېگەن ئايەتنى، ئىمام غەززالىنىڭ ئىھياۇ نامىلىق كىتابىدىن تىلنىڭ ئاپەتلىرى تېمىسىدىكى مۇنداق مەزمۇنلار بىلەن تەپسىر قىلىدۇ، دىققەت قىلىڭكى، ئاغزىڭىزدىن چىققان سۆزلەرنى يېزىۋاتىدۇ، تىلنىڭ ئاپتى مۇنداق:

1 ـ مەسخىرە ۋە زاڭلىق بۇ سۈرە ھۈجراتتا چەكلەنگەن.

2 ـ سىرنى ئاشكارىلاپ قويۇش، بۇ مۇناپىقنىڭ ئالامىتى، ئاراڭلاردا قىلىنغان سۆز سىلەرگە ئامانەتتۇر دېگەن ھەدىس بار.

3 ـ يالغان ۋەدە، بۇ مۇناپىق خىسلىتى، ئايەت، ھەدىس بار

4 ـ سۆزدە ۋە قەسەمدە يالغانچىلىق، ئايەت، ھەدىس بار.

5 ـ ياپتا، ساختا، كىنايە، ماجاز بىلەن يالغان سۆزلەش.

6 ـ غەيۋەت قىلىش، بۇمۇ ئايەت، ھەدىستە چەكلەنگەن، بۇ تىلدا ئەمەس، سۇپەتلەش قىلىقتىمۇ يۈز بېرىدۇ، ھەدىس، ھېكايە سۆزلىگۈچى، ئارقىسىدا سۆزلەش، غەيۋەت ئەمەس، نەسىھەت، چۈنكى، بۇ خىل ھادىسە، ئۇسۇل ھەدىس ئىلمىدا كۆپ ئۇچرايدۇ، خاتا پەتۋالارمۇ شۇنداق.

7 ـ سۇخەنچىلىك، بۇمۇ قاتتىق چەكلەنگەن ئىش.

8 ـ مەدھىيلەشمۇ ئورۇنسىز بولسا، پاسىققا بولسا چەكلىنىدۇ، ئاللاھنىلا مەدھىيلەڭ.

9 ـ سۆزنى خاتا چۈشىنىشۈپلىپ، ئەيىبلەش ياكى خاتا سۆزلەش، بولۇپمۇ ئەقىدە مەسىلىسىدە، تىل خاتالىقى، خەتەرلىك بولىدۇ، ئېغىزغا كېپىل بولۇڭ، ئاللاھنىڭ زاتى، كەيپىياتى توغرىسىدا سوئال قىلىش خاتالىق، بىدئەت، ئۇقۇغۇچى بولساڭ، ئۇستازىڭ ئوبدان چۈشەندۈرۈپ قويىدۇ.

10 ـ چەكلەنگەن ناخشا، پاھىشە سۆزلەر ھارام، تۆھمەت، پىتنە تېرىش چەكلىنىدۇ.

11 ـ يالغان گۇۋاھلىق بېرىش.

12 ـ ئىلمىسىز مەسىلىلەرگە پەتۋا بېرىش بۇ ئازغۇنلۇق.

13 ـ تېلېفونلاردا خەۋەر قىلىپ، ئادەم چېقىش، يات قىزلار بىلەن مۇھەببەت پاراڭ سېلىش.

14 ـ ئايالار، گۈزەل ئاۋازى بىلەن ئىلانغا، ئاۋازغا، دېكتورلۇققا چىقىش، بۇ ئۆزى ئۇچۇنمۇ، ئېرى ئۇچۇنمۇ، خەلق ئۇچۇنمۇ زور بالايىئاپەت.

15 ـ ھەدىسنى يالغاندىن توقۇش ياكى يەتكۈزۈش، يالغاننى ئۇندىن باشقا نۇرغۇن ئاپەتلەر بار، ھەزەر قىل، پەرىشتە خاتىرلەۋاتىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا قۇرئاننىڭ بالاغەتلىك مۆجىزىسىدىن بىرنى تىلغا ئالىدۇ، ئۇ بولسىمۇ نۇرغۇن ئالىملار، دوكتۇرلار، تىلشۇناسلار بىرلىشىپ، جەھەننەمنىڭ كەڭرىلىكى توغرىسىدا سۆزلەپ باقماقچى بولۇپتۇ، بىرسى، سۆزلەرنى يېزىپ تۇرىدۇ، بەزىسى، جەھەننەم بەكلا كەڭرى دېسە، بەزىسى جەھەننەم سىلەر گۇمان قىلغاندىنمۇ بەك كەڭرى دەيدۇ. بەزىسى بولسا، ئۇنىڭ كەڭرىلىكىنى ئىنسان ئەقلى ئۆلچىيەلمەيدۇ، دېسە، بەزىسى، پۈتۈن دۇنيا ئۇنىڭغا سىغىنىدۇ دېسە، بەزىسى ئاسمان ـ زېمىنمۇ ئۇنىڭدا كىچىك كۆرۈنىدۇ دەپتۇ، بەزىسى، ئۇنىڭ كەڭلىكىدە سۆز قىلالمايسىلەر دەپ ئۆزىمۇ بۇ سۆزى قىلىپتۇ، كەڭ دېمەكچى ـ دە، مۇشۇنداق قىلىپ، بۇلار جەمئىي 15 جۈملە سۆز قىلىپتۇ، ھەممىنى جۇغلاپ قىسقارتىپ، مەنىسى مول، لەۋزى قىسقا، بالاغەتلىك تۈزۈپ بولۇپ، ئاندىن قۇرئاننىڭ بۇ سۈرىدىكى **بىز، ئۇنىڭغا تولدۇڭمۇ دەيمىز، ئۇ يەنە بارمۇ؟** دەيدۇ دېگەن ئايەتنى كەلتۈرۈپتۇ، ئۇلار ھەممىسى كۈلۈپ كېتىپ، قۇرئان ھەقىقەتەن بالاغەتلىك، ئۇ بالاغەت جەھەتتىن مۆجىزە ئورنىدا تۇرىدۇ.

چۈنكى، ئىنسانلار ئۇنىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيدۇ، مانا بىز دوكتۇر، پىرافېسسور، تىلشۇناسلار بىرلىشىپ، بىر ئايەتنىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمىدۇق، تېخى ئۇ مۇنداق ئالاھىدىلىككە ئىگە بولۇپ، بىز دېيەلىسەكمۇ، كۆز بىلەن كۆرمىدۇق، بۇ جەھەننەم دېگەن غەيىب تۇرسا، بىز بۇنى بىلمەي تۇرۇپ جۆيلىيمىز، ئۆتكەننى، ھازىرنى، كەلگۈسىنى، ئوبدان بىلىدىغان ئۇنى ياراتقان زات، ئاللاھ ئۆزى سۆزلىگەن تۇرسا، مەخلۇققا مانا مۇشۇنداق جەھەتلەردىن يارىتىش سۆزى جەھەتتىن كائىنات ئىشلىرى جەھەتتىن، قۇرئاننىڭ ئوخشىشىنى زادى كەلتۈرەلمەيدۇ، چۈنكى، ئۇلار ياراتمىغاندەك، كۆرۈپمۇ، بىلىپمۇ باقمىغان تۇرسا، بىز ھازىر

نەچچە كىشىنى يىغلاتقان، گۇناھدىن تەۋبە قىلدۇرغان، ھەتتا، بىھۇش قىلىپ، جېنىنى ئالغان، تەسىرلىك بىر ئايەتنىڭ ئوخشىشىنى دېيەلمىدۇق، ئۇ ھەقىقەتەن، ئاللاھنىڭ سۆزى، ھەق، راست، جەھەننەم راست بولغاچقا، شۇنداق تەسىر قىلىدۇ دېيىشتۇق.

سۈرە زارىيات تەپسىرىدىكى بەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

كاپىرلارنىڭ جىنىنى غەزەپ بىلەن ئىلىشمۇ، ئۇلار ئۈچۈن رەھمەتتۇر، ئەگەر ئۇلارغا ئۆمۈر بەرسە، گۇناھ، مەئسىيەت زىيادە بولۇر، بۇ دۇنيا دوزاخقا نىسبەتەن ئۇلار ئۈچۈن جەننەتتۇر.

شەيئىلەر ھېكمىتىنى بىلىش سۆيۈملۈكتۇر،

ئۇنىڭ شىپاسى مۈشكۈل سوئالغا ئۇنۇملۇكتۇر.

ھېكمەتنى سورىماستىن، تەقدىرگە ئىشەن،

چۈنكى، شەيئىلەر لەۋھۇلكىتابتا پۈتۈگلىكتۇر.

ئۇنىڭغا سەن قىلماقچى بولغان ئىش پۈتۈلگەن،

شۇڭا ئۇ سېنىڭ شۇ ئىشنى قىلىشىڭنى كۈتۈگلۈكتۇر.

ئىككى ئالەم ئىشلىرى سەۋەبلىكتۇر،

تىرىشىپ ئوقۇپ، سەنمۇ بولغىن دوكتۇر.

ئاللاھ، بۇ سۈرىدە شاماللار بىلەن قەسەم قىلغان، ئەلۋەتتە، ئاللاھ قەسەم قىلغان نەرسە بەك ئۇلۇغدۇر، شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ، بۇندىن كېيىنكى سۈرىلەردە، قەلەم كىتاب، يۇلتۇز، يۇلتۇز ئورۇنلىرى بىلەن قەسەم قىلدۇ، بىز يۇقىرىدا شامال توغرىسىدا خېلى توختالغان، بۇنىڭ مۇھىملىقىنى جۇغراپىيە، شامال يۆنىلىشلىرىنى ئوقۇغان كىشىلەر ئوبدان بىلىدۇ، شامالمۇ ھاياتلىق ئاساسلىرىدىندۇر، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ، بۇ سۈرىدە مۇنداق دېگەن، **زېمىندا ۋە ئۆز ۋۇجۇدۇڭلاردا، ئاللاھقا چىن ئېتىقاد قىلىپ ئىشىنىدىغانلار ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ بارلىق، بىرلىكىنى، قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان نۇرغۇن ئالامەت مۆجىزىلەر بار، بۇنى كۆرمەمسىلەر؟ ئاسماندا، سىلەرنىڭ رىزىقىڭلار بار، سىلەرگە ۋەدە قىلىنغان ساۋاب بار، 20 ـ 22 ـ ئايەتلەر.**

ئاۋۋال بىز، ئاخىرقى ئايەتتىكى مۇناسىۋەتنى قىسقىچە بايان قىلىمىز، رىزىقنى ھالالدىن يەپ، شۈكرى قىلسا، ئىگىسىنى تونۇپ، ھەمدۇ ـ سانا ئېيتسا، ئۇ ئاشۇ ساۋاب جەننەتكە كىرىدۇ، ئەگەر ئۇ، ئىگىسىنى تونىمىسا، شۈكرى قىلمىسا، ھارامدىن يېسە، جەھەننەمگە كىرىدۇ، ئەلۋەتتە، مەئسىيەت، تۇرمۇش، رىزىقنىڭ جەننەت، ساۋاب بىلەن مۇھىم مۇناسىۋىتى بولىدۇ، چۈنكى، ئىبادەتنىڭ قوبۇل بولىشىمۇ، ھالالدىن يېيىش، شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ ئايەتتە، رىزىق بىلەن ساۋابنى بىللە كەلتۈرگەن.

بىز ھازىر، **21** ـ **22** ـ ئايەت ئۈستىدە ئىزدىنىمىز، بۇ توغرىسىدا خېلى كۆپ سۆزلىدۇق، پۈتۈن تاللاپ ئالغىنىمىزمۇ شۇ تېمىدا بولدى، ئەلۋەتتە، ھەر قېتىمقى بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ، قاراڭلار، ئاللاھ زېمىندا ئۆز ۋۇجۇدۇڭلاردا ئالامەت، كارامەت مۆجىزە بار دەپتۇ، يىراق ئەمەسكەن، كۆرۈپ باقايلى، ئالدى بىلەن مىكرۇسكوپنى قولىمىزغا ئېلىپ قارايمىز، ئاددى، نورمال بىر ئىنساندا بولىدىغان بەش لېتىر قاندا، **25** تىرلىيون قىزىل قان ھۈجەيرىسى بولىدۇ، بۇ خىل ھۈجەيرىنى، بىز قوشۇن، ئاللاھقا خاس دېگەن جايدا سۆزلەپ ئۆتتۇق، بۇ ھۈجەيرىلەرنى، بىرىنى، بىرىنىڭ يېنىغا تىزسا، تەخمىنەن ئۇزۇنلۇقى **187000** كىلومېتىر بولىدۇ، ھەر سېكۇنتتا ئوندىن سانىساڭ، توختىماي سانىغاندا، **80** مىڭ يىل كېتىدۇ. ئەگەر ئۇ **25** تىرلىيون ھۈجەيرىنى بىرىنى، بىرىنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ تىزساڭ، ئېگىزلىكى، **62** مىڭ كىلومېتىر بولىدۇ، يەنى، يەرشارىنى بىر يېرىم ئايلىنىپ چىقىدۇ، **40** مىڭ كىلومېتىردىن **22** مىڭ كىلومېتىر ئاشقاندىكىن، سائىتىگە **70** كىلومېتىر ماڭسا، يۈز كۈندە بېسىپ بولىدۇ، بۇ ھۈجەيرىلەر، كۇۋادرات شەكلىدە تۆت چاسا ساقلىنىپ، تىزىلسا، **1400** كۇۋادرات مېتىرغا توغرا كېلىدۇ، بىر قوشۇق كېلىدىغان مىڭگە ھۈجەيرىسىدە، دۇنيا قامۇسىدەك، نەچچە مىليون قامۇس ئورۇنلىشىدۇ، ئەنە شۇ ھۈجەيرىلەر، ئاق قان ھۈجەيرىلىرى بىلەن قوشۇلۇپ، قان تومۇرىمىزدا لىق ـ لىق ئاقىدۇ، بۇ ئۆز ۋۇجۇدىمىزدىكى ئالامەت ئەمەسمۇ؟

ئەمدى بىز بىئولوگىيە ساھاسىدە ئەڭ يېقىن بولغان ئىلمى تەتقىقاتى مۇشكۈل بولغان نۇرغۇن مۇتەخەسسىس، دوكتۇر، پىرافېسورلارنى ھەيران قالدۇرغان مېڭە ئىلمىنى، مېڭىدىن ئىبارەت باش شتاپ قوماندانلىق مەركىزىنى تەتقىق قىلىمىز، بۇمۇ، ئاللاھ ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا ياراتقان ۋە بۇنىدىن كېيىن كۆرسىتىپ قويىمەن دەپ ۋەدە قىلغان ئالامەتتۇر، ئاللاھ، ۋەدىسىدە تۇردى، مانا ھازىر بۇ تەتقىقات ئەمەلىيلەشتى، مېڭە ئىنساننىڭ باش قىسمىغا جايلاشقان، شەكلى ياڭاققا ئوخشاپ كېتىدىغان، ئېغىرلىقى ئادەتتە1300 گىرامدىن 1800گىرامغىچە كېلىدىغان ئوتتۇرىچە ئېغىرلىقى 1400 گرام كېلىدىغان سەككىز قىسىمغا بۆلۈنگەن 12 رايۇندىن تەركىپ تاپقان، 14 مىلياردتىن ئارتۇق نېرۋا ھۈجەيرىسىدىن تەركىب تاپقان، ماددا ئۇزۇقلارنى بولسا، يۈرەك ھەرىكىتىدىن، قاندىن ئالدىغان ئەڭ مۇرەككەپ، ئەڭ نازۇك قوماندانلىق مەركىزىدۇر. ئۇنىڭ ھۈجەيرىلىرىدىن ئادەتتە، ھەرىكەت، بەش سەزگۈ ئەزالارغا مەسئۇلدۇر، ئوي - پىكىر، ئەستە ساقلاش، تەپەككۇر ھۈجەيرىلىرى، ئۇخلىغاندا ئارام ئالسىمۇ، كۆپىنچىسى خۇددى يۈرەكتەك، قاندىكى ئاق قان، قىزىل قان ھۈجەيرىلىرىدەك، ئارام ئالماي، خىزمەت قىلىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، سىز چۈش كۆرىسىز، روھى مەلۇماتقا ئېرىشىسىز، خۇددى ئەمەلىيەتتەك، ئېھتىلام بولۇپ، جۇنۇپ بولىسىز، بەزىدە تاھارەتمۇ قىلىپ قويىسىز، تېخى مېڭىدە ئالاھىدە سۈيدۈكنى چەقىرىشقا مەسئۇل ھۈجەيرە بولۇپ، سىز ھاجەتخانىدا ھەرقانچە ئۇزۇن ئولتۇرسىڭىزمۇ، نېرۋىڭىزدا تاھارەت قىلىش ئىددىيىسى ھاسىل بولمىسا، قەتئىي تاھارەت قىلالمايسىز، چۈشىڭىزدە سىز تاھارەت قىلىپ چۈش كۆرسىڭىز، ئاشۇ نېرۋا ھۈجەيرىسى ھەرىكەتكە كېلىدۇ - دە، چىقىش دەرۋازىسى ئېچىلىپ، كۆرپىگە تاھارەت قىلىسىز، روھ بىلەن نېرۋا بىرلىشىپ، چۈش ئارقىلىق لەززەت ئالالايسىز، بۇنداق چۈشلەر سۈرە يۇسۇفدە بايان قىلىنغان، مەقسەت، ئىنساننىڭ بەش سەزگۈ ئەزالىرىغا، ھەرىكەتكە، مەلۇماتلارنى بىر تەرەپ قىلىشقا، ئاشۇ سەزگۈلەر بىلەن سېزىم بىلەن مەلۇماتقا ئارىلىقنى باغلاپ ئالاقىلاشتۇرۇشقا، ئۈچۈر يەتكۈزگۈچى ھۈجەيرىلەر بار.

كۆرۈشكە مەسئۇل 600 مىڭ ھۈجەيرە، ئاڭلاش، تېتىش، پۇراشقا مەسئۇل ھۈجەيرىلەر، ئىنسان مېڭىسىنىڭ ئارقا تەرەپكە جايلاشقان، ئۇنىڭ يېنىدا بولسا، بۇ ئۇچۇرلارنى بىر تەرەپ قىلىش، تەرتىپكە سېلىش، ئىنتىزاملاشتۇرۇش، خاتالاشتۇرماسلىق مەلۇماتلارنى بىر تەرەپ قىلىش، ئەستە ساقلاشقا، تەپەككۇر قىلىشقا مەسئۇل ھۈجەيرىلەر جايلاشقان، بۇلارنى بىز مۇنداق رايۇنلارغا بۆلىمىز، ھېسقا، يەنى سېزىمغا مەسئۇل رايۇن، كۆرۈش، ئاڭلاش، پۇراش، تېتىش، سىلاش سېزىملىرىنى بىر تەرەپ قىلىدۇ، موسكۇل ھەرىكىتىگە مەسئۇل بولىدىغىنى بار، ھەرىكەتكە مەسئۇللىرى بولسا، بارلىق ئەزالارنى بىر - بىرىگە زىت ئەزالارنى، قول - پۇتلارنى، تىل ۋە ھەتتا ئاشۇ مېڭە جايلاشقان باشنىمۇ ھەرىكەتلەندۈرىدۇ، ئىنسان، بىر تال بارمىقىنىمۇ ئايرىپ ھەرىكەتلەندۈرەلەيدۇ، بىر - بىرىگە زىت ھەرىكەتنىمۇ قىلالايدۇ، بۇ رايۇن، سول تەرەپ، ئوڭ تەرەپ جىسمىغا ئوڭ تەرەپ سول تەرەپ جىسمىغا ئالمىشىپ مەسئۇل بولىدۇ، خۇددى **x** بەلگىسىدەك، بۇ رايۇن ئادەمنىڭ پىشانە رايۇنىدا مەۋجۇد، بۇلارنى سىز ئاناتومىيىدە، بىئولوگىيىدە كۆرىسىز، ئۆزئارا ئالاقە باغلىغۇچى، بىر - بىرىنى تۇتاشتۇرغۇچى ھۈجەيرىلەر رايۇنى بولسا، ھەرىكەت سېزىمغا مەسئۇل ئەمەس، كارىمۇ يوق، چۈنكى، بۇلارنىڭ ۋەزىپىسى سېزىم بىلەن ھەرىكەتنىڭ ئەستە تۇتۇش بىلەن تەپەككۇر، پىكىر قىلىشنىڭ ئالاقىسىنى باغلاپ تۇرىدۇ، بۇ ئالەقە ئۈزۈلۈپ قالسا، چوڭ بالايى - ئاپەت يېتىپ كېلىدۇ، ئاددى بىر مىسال قىلساق، سىز كۆز بىلەن بىر تال ئەتىرگۈلنى كۆردىڭىز، قىزىللىق، گۈزەللىكىگە مەسئۇل ھۈجەيرە مېڭىگە بۇ ئۇچۇرنى يەتكۈزدى، سىز ئاندىن ئويلىنىپ، تەپەككۇر قىلىپ ھە! بۇ گۈل بەك قىزىلكەنغۇ، دەپ بۇرنىڭىز بىلەن پۇرىدىڭىز، پۇراشقا مەسئۇل ھۈجەيرىلەر گۈلدىن چىقىپ دىماققا ئۇرۇلغان زەررىچىلەردىن ناھايىتى خۇشپۇراق سېزىمنى مېڭىگە يوللاپ بېرىدۇ، ئۆزئارا ئالاقە باغلايدىغان ھۈجەيرە دەرھال خەۋەر قىلىدۇ، مەركەز ئويلىنىپ، پىكىر قىلىپ، ئاندىن ئېسىگە ئايالىڭىز، مەھبۇبىڭىزنى ئالىدۇ - دە، ۋاھ، بۇ گۈلنى ئۇنىڭغا سوۋغا قىلىپ، بىر خۇشال قىلايچۇ، دېگەن پىلاننى تۈزىدۇ، ئاندىن مەركەزدىن چىققان بۇ پىلاننى، يۈرەكتىكى نىيەت، ئىرادە تەستىقلايدۇ، قوشۇلىدۇ، چۈنكى، ئۇ ئاساسى مەركەز، قارار چىقىرىش پىلانىغا تامغا بېسىش ئورنى، ئاندىن ئالاقە ھۈجەيرىسى دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ، ھەرىكەتكە مەسئۇل ھۈجەيرىنى ئىشقا سېلىپ، سىز ئاستا پەملەپ گۈلنى قولىڭىزدا ئۈزىسىز، پۇتىڭىز ھەرىكەتكە كېلىپ ئۆزلىكىدىن بىرسى ئىتتىرگەندەك، ئۆيگە قاراپ ماڭىسىز - دە، گۈلنى مەھبۇبىڭىزگە بېرىسىز، بۇ خىل مەنزى

ۋە ماددى كۆكۈل ئىپادىلەشنى كۆرگەن مەھبۇبىڭىز، ناھايىتى خۇشال بولىدۇ، ماددىسى بىر تال گۈل بولغىنى بىلەن، كۆزگە كۆرۈنمەس، مەنىۋى، روھى تەرىپى بولسا، چىن يۈرەكتىن چىققان سەممى مۇھەببەت، مانا مۇھەببەت نەقل، تەپەككۇر، روھدىن ئىبارەت مەنىۋى ئالەممۇ، ئىنسان دۇنياسىدا مەۋجۇد، بۇلارنى كۆز بىلەن كۆرمىسەكمۇ، شەكسىز ئىشىنىمىزغۇ، ئاندىن كېيىنكى تەسرات، ئۆزئارا ئۇچۇر يوللاش، ھېسسىياتقا مەسئۇل ھۈجەيرىلەر كارامىتىنى سۆزلەپ، يۈرمىسەممۇ، سىز كۆزىڭىز بىلەن كۆردىڭىز. قۇلاقتا ئاڭلىدىڭىز، ئانا رەھمىدىن ئىبارەت، زاۋۇتتىن يەنە بىر مىڭە، يەنە بىر مۇھەببەت ئىگىسى بولغان يۈرەك بارلىققا كېلىدۇ، شۇلارمۇ دەسلەپكى ھالىتىدە يەتتە خىل ھۈجەيرىدىن ھاسىل بولىدۇ، مېھرىبان ئاللاھ، ھەممىنى ئەتراپلىق ئورۇنلاشتۇرغان، بىز ئۇ زاتنى ۋاقتىنچە بۇ دۇنيادا كۆرەلمىسەكمۇ، بارلىقىغا، بىرلىكىگە، ئاخىرەتتە كۆرىشىمىزگە شەكسىز ئىشىنىمىز، ئاللاھ خالىسا.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **165 ـ 167** ـ بەتلەردە، مىڭە قۇرۇلمىسى، مىڭە رايونى، مىڭە ھۈجەيرىلىرىنى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، سىز بۇلارنى ئادەم ئاناتومىيىسى، بىئولوگىيە، ئادەم قىسمى، **100** مىڭلىغان نىمە ئۈچۈنلەردە كۆرىسىز، ياكى ھارۇن يەھيانىڭ قۇرئان، ئىنسان دېگەن فىلىمدىن كۆرىسىز، بىزمۇ، سۈرەتنى تەييارلىدۇق، ئاللاھ خالىسا.

مېھرىبان ئاللاھ راست سۆزلىگۈچىدۇر، ئۆز ۋۇجۇدىمىزدا راستىنلا ئالامەتلەر، مۆجىزىلەر باردۇر، ئاللاھ، رەھمەت پەزلى بىلەن بۇ نازۇك مەركەزنى، يۇمشاق سۆيۈقلۇقتا ئورۇنلاشقان ئاشۇ ھۈجەيرىلەرنى، رايونلارنى قاتتىق باش سۆڭكى بىلەن قوغداپ تۇرىدۇ، مۇھاپىزەت قىلىدۇ، بەزى ھادىسىلەردە قاتتىق جايلارغا تېگىپ كەتسىمۇ، ھەتتا، يېرىلىپ كەتسىمۇ، يەنىلا ساق قالدۇق، ئەگەر بۇ قاپمۇ بوش، نازۇك بولسا، بىز دەرھال ھاياتىمىزدىن ئايرىلىمىز، ياكى پالەچ بولۇپ قالىمىز، كەلگۈسى چاغلاردا مىڭە ئوپېراتسىيىسنى قىلىشنى ئالدىن بىلگەن ئاللاھ، بۇ قاتتىق باش سۆڭەكنى بىرلا پارچە قىلماي، ئالتە پارچە قىلغان، ھازىر بولسا، بۇلارنى پارچىلاپ، مىڭە ئوپېراتسىيىسىنى قىلىۋاتىدۇ، ئاللاھ، ھەقىقەتەن ھېكمەت بىلەن ئالدىن بىلىپ ئىش قىلغۇچىدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، مەن سىلەرگە شۇنى ۋەسىيەت قىلىمەنكى: قۇرئان، ھەدىستە تىلغا ئالغان بارلىق نەرسىنى تەتقىق قىلىش لازىم، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈكنى، بىئولوگىيە ساھاسىدە، زېمىن تەبىقىلىرىنى جۇغراپىيىدە، ئاسمان جىسمىنى بولسا، ئاسترونومىيىدە، تېببىي ئىلمىنى، ئاناتومىينى، ئىلىم چەكسىز ھېكمەت پەلسەپەگىچە، تولۇقسىز، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەردە، ئالىي مەكتەپلەردە، دەرسلىك قىلىشىمىز، ئىسلامىيلاشتۇرۇپ، تەۋھىد، ھېكمەت، رەھمەت، قۇدرەتنى تونۇتۇشىمىز لازىم. مانا ھازىر بىز، قۇرئان ئايىتىنى ئاساس قىلىپ تۇرۇپ، تەتقىق قىلىۋاتىمىز، ئاللاھنىڭ زېمىندىكى مۆجىزە ئالامەتلىرىنى ئۆز جىسمىمىزدىكى ئالامەتلەرنى كۆرۈۋاتىمىز.

بىز ئەمدى، ھايۋانلار دۇنياسىغا نەزەر تاشلايمىز. ھايۋانلار ھۈجەيرىسىنى، ھۈجەيرە تەركىبىنى ئېتىبارغا ئېلىپ، ئىككى قىسىم بولىدۇ، بۇ بولسىمۇ، تاق ھۈجەيرىلىك ھايۋانلار، كۆپ ھۈجەيرىلىك ھايۋانلار بولىدۇ.

كۆپ ھۈجەيرىلىك ھايۋانلار بولسا، ئومۇرتقىلىق، ئومۇرتقىسىز دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ، ئومۇرتقىلىقى، بېلىق، ئۆمىلىگۈچىلەر، قۇشلار، ئەمىتكۈچى، سۈت ئەمگۈچى ھايۋانلارغا بۆلۈنىدۇ، شۇنداقلا، يىلان، تمساھتەك تۇخۇمدىن چىقىدىغانلىرى بولىدۇ. ئومۇرتقىسىز بولسا، دېڭىز يۇلتۇزىدەك، قۇرتتەك ھايۋانلار، **179** ـ بەتتە، تاق ھۈجەيرىلىك ھايۋانغا مىسال قىلىپ، سۇ كۆلچىكىدە، سېسىق سۇلاردا، سۇدىكى تاشلاردا ياشايدىغان مىكرۇسكوپتا كۆزۈتۈپ ئۇنىڭ بىرەر مۇئەييەن شەكىل، سۈرەت تاپالمايدىغان ناھايىتى كۆپ پروتوپلازمىدىن ھاسىل بولۇپ، شەكىللىنىدىغان بىر خىل تاق ھۈجەيرىلىك ھايۋاننى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، ئۇنىڭ ھۈجەيرە يادروسى، ئېغىز بوشلۇقى، تېرىسى، چىقىرىش سىستېمىسىدىن تارتىپ يازغاندۇر.

180 ـ بەتتە، ئىنسان جىسمىدا ئۇيقا كېسىلىنى پەيدا قىلىدىغان، ئىنسانلار قېنىدا ياشايدىغان تاق ھۈجەيرىلىك ھايۋاننى سۈرەتلىك كەلتۈرىدۇ، بۇ ھايۋاننىڭ ھۈجەيرە يادروسىنى سىزىپ بېرىدۇ، بۇ خىل ھايۋان، نېرۋا كېسىلىنىمۇ پەيدا قىلىدىكەن، مىكروپ، ۋىرۇسلار، تاق ھۈجەيرىلىك ھايۋانلار بولۇپ، تېرىدىن ياكى قاندىن ياكى ئېغىزدىن كىرسە، بۇ دەرھال كۆپىيىپ، جىگەر كېسىلى، جىگەرنى سېستىش، كاردىن

چىقىرىش، تۈبىركىلىيۇز، يۇقۇملۇق تىرە كېسەللىكى پەيدا قىلىدۇ، ھەتتا، ۋابانى ئايلىنىپ جاننى ئالىدۇ، بۇ خىل ھايۋاننىڭ سۈرىتىنى دوختۇرلار كۈندە دېگۈدەك كۆرۈپ تۇرىدۇ.

كۆپ ھۈجەيرىلىك ھايۋانلاردىن تۆگە، كالىنى ھەممىسى ئوبدان بىلىسىلەر، شۇڭا، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **181 ـ 185** ـ بەتكىچە، ھەرخىل كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان، دېڭىز ھايۋانلىرىنى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، بەزىسى خۇددى قاپاقا، كوزىغا ئوخشايدۇ، بەزىسى، ئالۋاستىغا ئوخشايدۇ، مارجان ھايۋانلىرى، بەزىسى بەش پۇتلۇق بولۇپ، دەرەخنىڭ شېخىنى كېسىپ، كۆتىكىنى ئاسمانغا قىلىپ توختۇتۇپ قويغانغا ئوخشايدۇ، ئۇلارنىڭ ئۆزگە لايىق ئېغىزى بار، چىقىرىش جايلىرى بار بولۇپ، كۆرسىڭىز ھەيران قالىسىز، كېيىنكى بەتلەردە، سەكسەن پۇت، چايانلارنى، دېڭىز قۇلۇلىسىنى، ھەتتا تاشقا ئايلانغان قاتمىلارنى كەلتۈرگەن، سىز بۇ ئاستىن ـ ئۈستۈن ئالەمنى، زېمىننى ئۆز جىسمىڭىزنى ھەقىقىي تەتقىق قىلىپ، كۆزەتسىڭىز، خۇددى جەننەتكە كىرىپ قالغاندەك خۇشال بولىسىزى، نۇرغۇن قۇدرەت، ئالامەتلىرىنى، رەھمەتلەرنى، ئىلىم ـ ھېكمەتلەرنى بايقايسىز، ئەگەر قەلبىڭىزدىن ئىنساپ قىلسىڭىز، تەپەككۇر قىلىپ، ھەقكە بويسۇنسىڭىز، توساقلاردىن بۆسۈپ ئۆتەلىسىڭىز، چوقۇم بىر ئاللاھ بار، بىر، ئۇ نېمە دېگەن رەھىم قىلغۇچى، مېھرىبان ھە! دەپ دۇنيادىكى ئەڭ تەقۋا ئىلغار نەمۇنىچى ئۆلگىلەردىن بولۇپ قالىسىز.

(تۆر) تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

كائىنات تەتقىقاتى، كائىنات ئىلمى، جۇغراپىيە بولسا، مۇھىم، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ، تۇر تېغى بىلەن قەسەم قىلدى، رەسۇلۇللاھ عليه وسلم بىز ئوھۇد تېغىنى ياخشى كۆرىمىز، ئوھۇد تېغى ھەم بىزنى ياخشى كۆرىدۇ دېگەن، بۇ نېمىدېگەن ياخشى ھەمكارلىق، ئۆزئارا كۆيۈنۈش ھە! ئىلىم ـ مەرىپەت، ھىدايەت نۇرى، ئەسەرمۇ ـ ئەسەر، كىتاب بىلەن بولىدۇ، قۇرئان كالامۇللامۇ كىتاب، ھەدىس، فىقھە، تارىخ، كائىنات ئىلمىمۇ كىتاب، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ، كىتاب بىلەن قەسەم قىلدى، **3** ـ ئايەت، فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ قەغەزگە قەغەز، كەشپىياتقا ئىشارەتتۇر، گېزىت ـ ژۇرنال، ماقالىمۇ بار، ۋە باشقا كىتاب يېزىلغان، تەرەققىيات مەتبەلەرگە ئىشارەتتۇر، بۇ خىل تەرەققىياتمۇ يېقىنقى مەزگىللەردە ئاجايىپ تەرەققىي قىلدى، ئىلمنى، دەۋەتنى ئۈستىگە ئالغان، بۇ ئىشقا دىنىي توسقۇنلۇق يوقتۇر، ئاللاھ، قەسەم قىلغان ھەرقانداق نەرسىگە سەل قارىماڭ، تېخى بۇندىن كېيىن قانداق مۆجىزىلەر چىقىدۇ، ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ.

ھازىر بىزنىڭ تەتقىق قىلىدىغىنىمىز، ئوت بولۇپ ياندۇرۇلىدىغان دېڭىز بىلەن قەسەمدىكى دېگەن ئايەت، يەنە تېخى، دېڭىز ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا دېگەن ئايەتمۇ بار. غازات ياكى ھەج، ئۆمرىدە باشقا ئىشلاردا كىشى دېڭىز سەپىرى قىلمىسۇن، چۈنكى، دېڭىز ئاستىدا ئوت بار، ئوت ئاستىدا يەنە دېڭىز بار دېگەن ھەدىس، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەردىن خاتىرلەنگەن ھەدىس بولۇپ، بۇنداق ھەدىس، مۆجىزە ئورۇندا بولغاچقا، سەھىيلىكىدە مەسىلە بولمايدۇ، چۈنكى، مۆجىزىلىك ھەدىسنى پەيغەمبەردىن باشقىسى يالغاندىن توقۇپ چىقىرالمايدۇ، بۇ يېڭى ئىلىم ـ پەن ئىسپاتلىغان بىر مۆجىزە ھەدىستۇر، ئايەت، ھەدىستە ئۇچۇق قىلىپ، دېڭىزدا، ئىچىدە ئوت بار دېيىلگەن، ئەلۋەتتە، سۇدىمۇ ھىدروگېندەك ئوت بار، زەررىچە بار، ياكى سۇ ئېلېكتىر ئىستانسىسى بار، ھازىر بىز دېمەكچى بولغان مۆجىزە، زېمىن ئىچكى قىسمىدىكى ئوت بولۇپ، ئالىملار ئىسپاتلاپ چىقتى، يانار تاغ بولسا، شاھىد بولۇپ تۇرۇپتۇ، دېڭىز ئاستىدىكى يەرشارى ئىچكى قىسمى بولسا، گرادۇسى يۇقىرى ئوتتۇر، بۇ يېرىق ئىگىسى، زېمىن بىلەن قەسەمكى دېگەن ئايەت بىلەن بىرگە مۆجىزە سانىلىدۇ. ھەدىسنىڭ مەنىسى بولسا، دېڭىز ئاستىدا ئوت، يەنە ئاستىدا دېڭىز دېگىنى، دېڭىز، يەرشارىنى قورشاپ تۇرىدۇ، يەرشارىنىڭ ئىككى تەرىپى دېڭىز بولسا، ئوتتۇر قىسمى، ئىچكى قىسمى ئوتتۇر، ئىككى تەرەپتە، دېڭىز بار، ئوتتۇرا قىسمى، ئىچكى قىسمى ئوت دېگەن بولىدۇ. ئەلۋەتتە، بىر كېچىدە بارلىق ئاسمان ئىككى ئالەم ئىشلىرىنى بىلىپ چۈشكەن زات بۇنى بىلىدۇ، كۆزى بىلەن كۆرگەن، ئەمما، بۇنى ئۇچۇق دىمەسلىكتە، مۇنداق سەۋەب بولۇشى مۇمكىن، سۈرە تالاقنىڭ ئاخىرىدىكى يەتتە ئاسمان يەتتە زېمىن مەسىلىسىدە، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ توختىلىپ، ئەگەر مەن بۇ ئايەتنى ھەقىقىي تەپسىر قىلىپ بەرسەم، سىلەر مېنى تاش، چالمىدا رىجىم قىلىۋېتىسىلەر دېگەن، ئىبنى كەسىر تەپسىرىدىن.

شۇنداق، ئۇلار تېخى مۇسۇلمانلار تۇرسا، كىشىلەر چۈشەنگىدەك سۆز قىلىش لازىم، بولمىسا كاززاپقا چىقىرىلىدۇ، ئەمما، ئاستا ـ ئاستا ھەقىقەتنى مانا مۇشۇنداق ئاشكارىلاش لازىم، ئىنساپ قىلىدىغان ئالىملار، ھەقكە بويسۇنىدۇ، توغرىسىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ.

سۈرە نەجمە تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

ئاللاھ، بۇ سۈرىدە، يۇلتۇز بىلەن قەسەم قىلىۋاتىدۇ، ئەگەر بىلسەڭلار، بۇ قەسەم كاتتا قەسەمدۇر، بىز دائىم پەلەككە نەزەر سالايلى، بولۇپمۇ تېلىسكوپىدا، سۈرە ئاخىرىدا يەنە يۇلتۇزنى تىلغا ئالدى، كېچىدىمۇ يۇلتۇزلار پاتقاندىن كېيىنمۇ، ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتقىن، ئاللاھ ئەينى چاغدا **1400** يىل بۇرۇن، ۋە ھازىر ۋە بۇندىن كېيىن مۇسۇلمانلارنىڭ ئاسمان ـ زېمىن، يۇلتۇز، دېڭىز ھېچنېمە قويماي دەرسلىك قىلىپ ئوقۇشنى، ئالامەت، ئايەتلەرنى كەشىپ قىلىپ، چىقىشنى ئالدىن بىلىپ، مۇشۇنداق قەسەم بىلەن كەلتۈرۈپ، يەنە شۇ يۇلتۇزنى تىلغا ئېلىپ بۇ سۈرىنى ئاخىرلاشتۇرغان، بالاغەت ئىلمىدا مۇھىم سۆزنى باشتا باشلاپ، يەنە شۇ سۆز بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇش كۆرسىتىلىدۇ. خۇددى بىز ھەمدۇ ـ سانا ئاخىرىدا دۇئا قىلغاندەك، ئاستىن ـ ئۈستۈن ئىكى ئالەم تەرەققىياتى، بىر ـ بىرىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك خۇددى بىر ـ بىرىگە سەييارىلەر جەھەتتىن ئوخشاپ كەتكەندەك، يۇلتۇز ئىلمىدا غەيىپنىلا داۋا قىلمىسا، سېھرى قىلمىسا، ئۈنگدىن ۋاقىت بىلىش، جايلارنى بىلىش، زىننەتنى بىلىش، ئاللاھ قاراڭلار، ئىبرەت ئېلىڭلار، ئاللاھنى تونۇڭلار دېگەندىكىن، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا ئاسمانىنىڭ ئاجايىپلىرىنى كۆرسەتتى، ئۇ زاتمۇ تەۋھىد جەھەتتىن ئاسمان جىسمىنى، قۇياشنىڭ كىرىپ ـ چىقىشنى، ئاللاھقا ئاپىرىپ، قىبنى سەن، كۈننى مەغرىپدىن چىقىرىپ باققىنە دەپ قايىل قىلغان، رەسۇلۇللاھ بولسا، ئاسمانغا چىقىپ چۈشتى، ئاينى ئىككى پارچە قىلىپ كۆرسەتتى، بىزمۇ بۇ جەھەتتىن تەۋھىد، ئەقىدە، كەشپىيات، ئىلىم ـ پەن، تەرەققىياتلارغا ئېرىشسەك، ياخشى ـ دە، ھازىر، ئالەم بوشلۇقى ئۈرۈشى ئالدىدا تۇرساق، قىبنى ئەمەسە، ئۆز ئادىتىمىز بويىچە، بۇ ھادىسىلەرنى پۈختا ئىنتىزام بىلەن قىلغۇچى، ياراتقۇچى، سانلار ھېسابىنى ئۆزى ئورۇنلاشتۇرغۇچى، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى يەنە بىر كۆرۈپ باقايلى.

214 ـ بەتتە، يۇلتۇز ئارىلىقىنى، تېزلىكىنى، نۇر سۈرئىتىنى، كىلومېتىر بىلەن قىلغىلى بولمىغاچقا، ئالىملار، نۇر يىلىنى ئىستېمال قىلىدۇ، ئۇ بولسىمۇ بىر سېكۇنتتا **300** مىڭ كىلومېتىر تېزلىكتە ھەرىكەت قىلىش، مۇشۇ ۋاقىت بويىچە نۇر يىلى بېكىتىدۇ، بۇنى چۈشەنمىسىڭىز، سىمسىز دولقۇنلار، يەرشارىنى ئايلانغىنىنى، رادىئو ـ تېلېۋىزور ئەھۋالىنىغۇ بىلەسىز؟ مۇشۇ تېزلىكتە نۇر، كائىنات ئەتراپىنى نەچچە يۈز مىليون نۇر يىلىدىمۇ ئايلىنىپ بولالمايدۇ. بۇ، قۇياش سىستېمىسى، بۇ زېمىن، كائىناتقا نىسبەتەن بىر تال زەررە خالاس، سەن بىز دېگەن يوق گەپ، تېلىسكوپىدا تەكشۈرۈلۈشىچە، ئىنسانلار، ئاسمان بوشلۇقىدا ھازىرچە نەچچە مىليارت زېمىننى، مۇشۇ بىز ياشاۋاتقاندەك زېمىن، پىلانېتنى بايقىغان، چۈنكى، بۇ بىزنىڭ قۇياش سىستېمىمىز، ئاشۇ سامان يولى سىستېمىسىدىن بىر تال ئەزادۇر، ئۇنىڭدا، نەچچە مىليارت قۇياش سىستېمىلىرى باردۇر، ھەممىسى، بىزنىڭ قۇياشىمىزغا ئوخشاپ كېتىدۇ، بەزىسى بولسا، نەچچە مىليون ھەسسە چوڭ، بەزىسى كىچىك ھەربىرىنىڭ نەچچە ھەمراھى بار، بەزىسى، ئۆزىدىن ئوت چىقىرىدۇ، نۇر چىقىرىدۇ، بەزىسى بولسا، نۇر قايتۇرىدۇ، بەزىسى بولسا يوشۇرۇن، ھازىرچە ئىنسانلار كۆرگەن تېلىسكوپىدا كۆرگەن يۇلتۇزلار مۇنداق سانىنى ئىگىلەيدۇ، مەن ئېزىپ قالمىدىم، قايتا ـ قايتا كۆزۈتۈپ يازدىم، ئوقۇپ بېقىڭ. بۇ سان تەنتاۋى جەۋھەرلىرىنىڭ **214** بەتتە بار **.20000000000000000000000000** مەن چىتتىرتېرلىيونغىچە بىلمەن، بۇنى ھېچ ئوقيالمىدىم، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي ۋاپات بولغىلى ھازىر **65** يىل بولدى، ھازىر قانداق سانلار بار، بۇنى تور بېتىدىن كۆرۈڭ، مانا بۇ كەڭ ئالەم، بىر ئاللاھقا ئالامەتتۇر.

سىزگە بىر قانچە سوئال قويۇپ قوياي.

بۇ ھادىسىلەرنى كىم پەيدا قىلغان؟ ئاسمان دېگەن نېمە؟ يۇلتۇزلارچۇ، ئۇ نېمىشقا ئۆز شەكلىنى، ھالىتىنى بۇزماي ماڭىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن چوڭ ـ كىچىك بولىدۇ، نېمىشقا ئايدىن بىرسى بار، نېمە ئۈچۈن،

زېمىندىن يەنە بىرنى تېپىپ چىقىپ كەتمەيمىز؟ بىز نەگە بارارمىز، نېمىشقا ئۆلىمىز؟ ئۆلۈم، روھ، ئۇ ئالەم زادى قانداق، نېمىشقا قۇياشقا ئەزامىز، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، يەنە بىر نەرسە يوقمۇ؟ نەپسى، روھ، مۇھەببەت، تەپەككۇر، جىن، پەرىشتە، مەنئۇى دۇنيالار ھەيرانمەن، دېڭىز، تاغ، شامال، يامغۇر، قار، ئۇ نېمىشقا ئالتە قىرلىق، نېمىشقا يەر تەۋرەيدۇ؟ ھەسەن ـ ھۈسەن زادى نېمە، چاقماق، نۇر، بوران ـ چاپقۇن، مولچىلىق، بالايىئاپەت، تەقدىرچۇ، سىرلىق ئەھۋاللار، نۇر، نۇر زادى نەدىن كەلگەن، نەگە بارىدۇ، ئالەمنىڭ چېكى بارمۇ، ھاياتى بەرزەخ، قەبرە، ئاخىرەت، تىرىلىش، ھېساب، جەننەت ـ دوزاخ بۇلارنى كىم چۈشەندۈرىدۇ؟ كىم ياراتتى، ئىنسانلار زېھنىگە نەدىن كەلگەن؟ دەلىلى بارمۇ؟ بۇنداق يۈز مىڭلىغان، مىليونلىغان سوئاللارغا ئىسلام دىنى، ئىسلام كىتابى، ئىسلام ئالىملىرى مۇشۇنداق كىتابلار توغرا، ھەق جاۋاب بېرەلەيدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللاھ ئەلەيھىدىن بىرسى، مۇنۇ ئايەتنى دەلىللەپ مۇنداق سوراپتۇ، **ئاللاھ، ئىنساننى كۆلدۈرەلەيدۇ، يىغلىتالايدۇ** دېگەن **43** ـ ئايەتتىن باشلاپ، ئۆلتۈرۈش، تىرىلدۈرۈش، ئادنى، سەمۇدنى ھالاك قىلىشقىچە تىلغا ئېلىپ، ھازىرقى بالايىئاپەتنى تىلغا ئېلىپ، ئاللاھ دېگەن رەھمان، رەھىم تۇرسا، ئەپۇ قىلغۇچى، كەچۈرگۈچى، دوست تۇتقۇچى، مېھرىبان تۇرسا، بۇ نېمە تەقدىر دەپ سوراپتۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇلل ئەلەي ئۇنىڭغا، بۇ توغرىسىدا كۆپ سورالدى، كۆپ جاۋابمۇ بېرىلدى، ھەممىسى رەھمەتتۇر، ئىككىنچى سوئال سورىمىغدەك بىر جاۋاب بېرەي، ئۇ بولسىمۇ مۇنۇ ئايەت.

ئاللاھ قىلغان ئىشدىن سوراقتا تارتىلمايدۇ، ئۇلار سوراقتا تارتىلىدۇ دېدى. شۇنداق بولسىمۇ تېخىمۇ رۇشەن جاۋابقا ئېرىشىپ قەلبىنى خاتىرجەم قىلاي دېسەڭ، مۇشۇ تەپسىرنىڭ باشتىن ـ ئاخىرى، مۇشۇ تېمىدىكى جايلىرىنى مۇندەرىجىدىن ئاختۇرۇپ كۆر، بۇ كىتابدىن قايسى بىر تېمىدا كۆرەي دېسەڭ، شۇ تېما تېپىلىدۇ، شۇنى بىلگىنكى، سەن بىلمەيسەن، ئاللاھ، ھەممىنى ئالدىن بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇ زات ناھايىتى پاك، ئاللاھ خالىسا، سۈرە ھەدىيددە بىز يەنە توختىلىمىز، شۇ جايدا كۆرۈشەيلى دەپ خوشلىشىپتۇ، بىزمۇ شۇ جايدا تاللارمىز، ئاللاھ خالىسا.

ئاللاھ، ئېتىلىپ چىققان مەنىدىن بىر جۈپ ئەركەك چىشى ئىنساننى ياراتتى، ھېساب ئۈچۈن، قىيامەت كۈنى يەنە بىر قېتىم يارىتىدۇ، 47 ـ ئايەت، بىز بۇ توغرىسىدا كۆپ سۆزلىدۇق، بۇ ئايەتكە سۈرە ئەلەقنى قوشۇپ، تۆرەلمە ئىلمى تەتقىق قىلىنىدۇ، يەنە بىر تىرىلىشكە سوئال قويغۇچىغا تۇنجى قېتىم ياراتقۇچى، پەيدا قىلغۇچى زات تىرىلدۈرىدۇ دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ، شۇنداقلا، تۆرەلمە ئىلمى، ئانا رەھمى ئىچىدىكى مۆجىزىلەر، ئالامەت، كۈچ ـ قۇدرەت بىلەن جاۋاب بېرىلىدۇ. قۇرئان ئۆزى مۆجىزىدۇر، شاھىتتۇر، بىز بۇنى كۆپ قېتىم ئىسپاتلاپ چىقتۇق، بىزدە قىلچە شەك قالمىدى، ئەمدى مەسىلە، قەلبىدە شەك بارلارنى قايىل قىلىش، ھەققە ئەكىلىشتە قالدى، ئۇلاردىن بىرسى مۇسۇلمان بولۇپ قالسا، ئىمان بىلەن دۇنيادىن چىقسا، بۇ بىز ئۈچۈن ئەڭ زور بەخت، پۈتۈن دۇنيادىن ياخشى ئىش بولىدۇ، ئاللاھ، ھىدايەت قىلار، ئامىن!

سۈرە قەمەر (ئاي) تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بىز بۇ جايدا، ئاي شارىنى تەتقىق قىلىشىمىز كېرەك، چۈنكى، بۇ سۈرىنىڭ ئىسمى ئاي، ئاللاھ، قۇرئاندا ئاينى مەخسۇس بىر سۈرە ئىسمى قىلدى، نۇرغۇن جايلاردا ئاينى نەچچە مىليارت يىل بۇرۇنلا ئىنسانلار كېلىشىدىن بۇرۇن، ئالدىن بىلىپ ياراتقان، نۇردىن پايدىلانسۇن دېگەن، شۇنداقلا ئۇ، يەرشارىنى ئايلىنىش بىلەن 28 ـ 29 مەنزىللەرگە چۈشۈپ، 30 كۈنلۈك بىر ئاينى ئىپادىلەپ بېرىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ، يىللارنى، ھېسابنى بىلىۋېلىشىڭلار ئۈچۈن ئاينى ياراتتۇق دېگەن، ئۇ مەۋجۇد، يوق ئەمەس، ئۇ بىر ئىككى ياكى ئۈچ ئەمەس، يەرشارىنىڭ تۆتتىن بىرىگە تەڭ بولۇپ، قۇياش نۇرىنى قايتۇرۇش بىلەن بىزگە نۇر چاچىدۇ، شۇڭا، ئاللاھ، ئۇنى كۈندەك چىراق دېمەي، نۇرلۇق ئاي دېگەن.

بۇ جايدىكى مۆجىزە، مۇنۇ باشتىكى ئايەتتە، ئاينىڭ يېرىلىشىنى كۆرسەتكەن، ئۇ قىيامەت كۈنى يېرىلىپ ۋەيران بولامدۇ ياكى ئۇ ھەدىستە كەلگەندەك يېرىلىپ بولغان، بۇخارى، مۇسلىمدا خاتىرلىنىشىچە، ئاي يېرىلىپ بولغان، رەسۇلۇللاھقا مۆجىزە سۈپىتىدە ئىككى پارچە قىلىپ، مەككە خەلقىگە كۆرسەتكەن.

ئالىملارنىڭ كۆزىتىشىچە، سۈنئىي ھەمراھدا تارتقان سۈرەتتە، ئايدا چوڭ يېرىق بارلىقى ئىسپاتلانغان، ئۇ ئون بەش كۈن كېچە، ئون بەش كۈن كۈندۈزدەك بولغاچقا، سوغۇق بولىدۇ، بەلكىم ھاۋا يوقتۇر، ئىنسانلار ئاي شارىغا چىقىش ئۈچۈن، نەچچە مىليون دوللار زىيان تارتىپ، بەدەل تۆلەيدۇ، ئاشۇ تەرەققىيات، ئىلىم كۈچىنىڭ بەلگىسىدۇر، ئاي توغرىسىدا خېلى كۆپ توختالغان، شۇ جايغا مۇراجىئەت قىلىڭ.

ئاللاھ بۇ سۈرىدە، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ كېمىسىنى تىلغا ئېلىپ، ئاندىن ئۇنى بىز مۆجىزە، ئالامەت قىلدۇق، ۋەز ـ نەسىھەت ئالدىغان بارمۇ؟ دېگەن، ئاندىن كېيىن، قۇرئاننى يادلاشقا ۋە چۈشىنىشكە ئاسان قىلدۇق دەپ، يەنە شۇنداق دېگەن، ئاندىن ئاد، سەمۇد، لۇت قەۋملىرىنى سۆزلەپ، شۇنداق دېگەن، يەتتە قېتىم سوراق ھالەتتە شۇنداق دېگەن بولۇپ، مەقسەت، ئەمىر ـ پارمان بولۇپ، بۇيرۇقنى، سوراق، لەۋزى بىلەن كەلتۈرسە، كۈچلۈك بو لىدۇ.

دېمەك، بۇ سۈرە بىزگە بارلىق ئىلىمنىڭ ئىشىكىنى كەڭ ئاچقان، قۇرئان، ھەدىس، تەپسىر، تارىخ، كائىنات، ئاسمان جىسمى، بارچە ئالەملەرنى دەرسلىك قىلىپ ئوقۇش لازىم، ئۇنداق بولمىسا، قۇرئان نېمە ئۈچۈن ئۇلارنى تىلغا ئالىدۇ؟ نېمىشقا قەسەم قىلىدۇ؟ مۇھىم بولغانلىقىدىن، ھەقىقەتەن بىز ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق، تەقدىر بىلەن ياراتتۇق دېگەن مەنىسىمۇ بار.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، مۇنداق سوئالغا جاۋاب بېرىدۇ. ئاللاھ، ھەممە نەرسىنى ئۆزى تەقدىر قىلسا، بىزگە نېمە ئامال، نېمىشقا سىنايدۇ؟ نېمىشقا ئازابلايدۇ؟ دېگەن سوئالغا ئۇ مۇنداق جاۋاب بېرىدۇ: ئاللاھ، ھەممىنى ئالدىن بىلىدۇ، ئەمما، بۇنى ئۇلار بىلمەيدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، كەلسە ـ كەلمەس سۆزلەيدۇ، ئاددى بىر مىسال قىلاي، بىر خوجايىن ناھايىتى گۈزەل، كۆركەم، كەڭرى، باغۇ ـ بوستانلار بار، توققۇزى تەل بىر داچا سالسا، ئاندىن كەڭ قورساقلىقى، ئەپۇچانلىق، سېخىلىقى بىلەن نۇرغۇن كىشىلەرگە ئەركىن قويۇپ بەرسە، ئېچىۋەتسە، ئۇلار تازا تاماشا قىلىپ، بىرسى مەس بولۇپ ياكى بىر ئەما كىشى پۈتلىشىپ يىقىلسا، تامغا ئۇسۇۋالسا، باش كۆزلىرىنى يېرىۋالسا، ئاندىن بۇنىڭ شۇملۇقىنى، يامانلىقىنى خوجايىندىن كۆرسە، توغرا بولامدۇ؟ ئاللاھ، ئىنسانلارنى بۇ كەڭ ئالەمگە قويۇپ بەردى، سىناشنى خالىدى، ئەركىنلىك بەردى، مەجبۇرى پۈتكىنى يوق، ئىنسان خۇددى ئاشۇ ئەما، مەستلەرگە ئوخشاش ئۆزى، ئۆزىگە قىلىدۇ، ئاللاھدا، ئۇ زاتنىڭ ئالدىن بىلىشىدە ئەيىپ ـ نۇقسان يوق، پۈتۈن جىنايەت، گۇناھ، نۇقسان، خاتالىق ئىنساننىڭ ئۆزىدە، ئىنسانلار خۇددى كىچىك بالا، ئاقىۋەتنى بىلمەيدۇ، ئەتراپلىق ئويلاپ يىراقنى كۆرەلمەيدۇ، ئالاھ، ئۇلارغا كۆيۈنۈپ، رەھىم قىلىپ، ئەپۇ قىلىپ، ئاستا ـ ئاستا تەربىيە قىلىدۇ، كەچۈرىدۇ، ئەپۇ قىلىدۇ. رەھىم قىلىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئەلچى ئەۋەتىپ، قۇرئاندەك مۆجىزىلىك كىتابنى چۈشۈرگەن، ھازىر نېمە قىلساڭ كارى يوقتەك قىلىدۇ، ئەمما، ۋاقتى كەلگەندە، بىرلا تۇتىدۇ، قېچىپ قۇتۇلالمايسەن، تەقدىرنى بانا ـ سەۋەب قىلىپ، جىنايەتنى ئۈستىگە ئالمىغان كىشىلەرنى، قۇرئان، ھەدىس ئەيىبلەيدۇ،

ئاللاھنىڭ بىلىشى، ئالدىن بىلىشى، ئالدىن كۆرۈشى، ئاندىن يېزىپ قويۇشى، ئەيىب ئەمەس، ئۇنىڭ يارىتىشى ئەيىب ئەمەس، ئالدىن بىلىشى، ئۇنىڭ يارىتىشىنى توسۇپ قويمايدۇ، دوزاخ ئەھلىنى ئۇلارنىڭ دوزاخقا كىرىشىنى بىلىپ تۇرۇپ يارىتىۋېرىدۇ، بۇ ئۇلارنى دوزاخ ئىچىگە ياراتقاندەك ئىش، جەننەت ئەھلىمۇ شۇنداق، لېكىن، گۇناھ، ئاسىيلىق، دوزاخ ئەھلىنىڭ ئۆزىدە، سەۋەب ئۆزىدە، ئاللاھ ئالدىن بىلىپ تەقدىرىدە پۈتتى خالاس، بۇنى بىز خېلى كۆپ دېگەن، ھەممىسى ئاللاھنىڭ ئىلمى، ھېكمىتى بىلەن پۈتۈلگەن، تەقدىر، ئاللاھ خالىغىنىنى قىلىدۇ، سەن ياخشى مۆئمىن بولۇشنى بىل. شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە بولىدۇ. سۇ، مەي، ھەسەل، سۈت، ئۆستەڭلەردە بەھرىمەن بولىدۇ، ئۇلار قۇدرەتلىك ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا كۆڭۈلدىكىدەك جايدا بولىدۇ. بۇ ئاخىرقى ئىككى ئايەتتە، ئىككى خىل ماقام، مەرتىۋە سۆزلەنگەن، بىرىنچىسى جەننەت، ئىككىنچىسى بولسا، كۆڭۈلدىكى جاي، ئاللاھ بىلەن بىللە بولۇش، جامالىنى كۆرۈپ تۇرۇش، بۇنىڭدىن ئارتۇق مۇراد ـ مەقسەت بولماس، يەنە بىرسى، تەقۋادارنى سۆزلىدى، قۇرئان، ھەدىستە، كىم تەقۋا، بۇنى سۈپىتى، قىلىقى، ئەخلاقى، ۋەزىپىسى بىلەن قوشۇپ سۆزلەيدۇ، تەقۋا دېگەن، ئەۋلىيا دېگەن شۇ، سۈرە يۇنۇسدا شۇنداق دېگەن، سۈرە تۆۋبىدىمۇ ئەۋلىيالار، يەنى ئاللاھنىڭ دوستى تەقۋادارلار دېگەن.

ئاللاھقا، تائەت، ئىبادەتتە بويسۇنغاندەك چەكلىگەنگىمۇ بويسۇنسا، تائەتكە سەۋۋرى قىلغاندەك، گۇناھ، مەئسىيەتتىنمۇ سەۋرە قىلالىسا، ئىلىم، ئىبادەتتە كامال تاپالىسا، ياخشى، ئابىد، زاھىد بولۇپ، تەقۋا سانىلىدۇ، بۇنى، قۇرئان، ھەدىسدە كۆرۈڭ، ئى، ئاللاھ، جەننەتكە لايىق ئەمەسمىز، دوزاخدىن قۇتۇلالمايمىز، سېنىڭ ئەپۇ قىلىپ، كەچۈرۈشىڭدىن باشقا ئامالىمىز يوق، بىزنى كۆچۈرۈپ، مەغپىرەت قىلغىن، ئامىن!

سۈرە ئەررەھمان تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ ئىسمى، مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى ـ سۈپىتى بولۇپ، بىزنىڭ بارلىق مۇراد ـ مەقسىتىمىز، ئەنە شۇ ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە جامالىدۇر، بىز بۇ كىتابىدا، شۇ ئاللاھنىڭ بارلىقى، بىرلىكى، قۇدرىتى، رەھمىتى، ئىلىم ـ ھېكمىتىنى، قۇرئان مۆجىزىلىرىنى مەقسەت قىلدۇق. بۇمۇ ئەلۋەتتە، رەھمان، ئاللاھنىڭ رەھمىتى ئۈچۈن، شۇنداقلا بۇ ئەمەلىمىزمۇ رەھمان، ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىندۇر، بۇ سۈرىدە باشتىكى ئايەتتىلا قۇرئاننى ئاللاھ ئۆز تەلىم بەرگەنلىكى چىقىپ تۇرىدۇ، قۇرئاندا، ئاللاھنىڭ ئىلمى بار، سۈپىتى بار، ئۇ ئاللاھنىڭ كالامىدۇ. ئالتىنچى ئايەتتە بولسا، دەرەخ، ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ئاللاھقا سەجدە قىلىشى كۆرسىتىلۈپ، بۇنىڭدا ئۆسۈملۈكنىمۇ ھاياتلىق بارلىقىغا ئىشارەت قىلىنغان، شۇنداقلا، ئىنسانلار ئىچىدە ئۆسۈملۈكچىلىك ئاللاھنى ئەسلەيدىغان، سەجدە قىلىدىغان بەندە بولماستىن، بەلكى، ئاللاھنى ئىنكار قىلىدىغانلار ئۈچۈن بىر تاپا ـ تەنە قىلىشتۇر، 14 ـ 15 ـ ئايەتتە بولسا، ئىنسانلارنى تۇپراقتىن ياراتقانلىقى، ئەسلى ماددىسى، جىنلارنى بولسا، ئوتتىن ياراتقانلىقى، ئۇلارنىڭ ئەسلى ماددىسىنى كۆرسىتىپ بەرگەن، ئىنسانلارنى تەتقىق قىلىپ، بۇ مۆجىزە ئىسپاتلاندى، ئەمما، جىنلار بىزنىڭ تەتقىقات دائىرىمىزدە ئەمەس، بۇ مەسىلىنى سەييىد قۇتۇبمۇ بۇ سۈرىدە ئوتتۇرىغا قويغان.

بۇ سۈرىدە، **ئى ئىنسانلار، جىنلار، پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ قايسى بىر نېئمىتىگە تېنىۋالىسىلەر؟** دېگەن بۇ تاپا قىلىش **31** قېتىم تەكرارلىنىدۇ. بۇنىڭدىن، ئىنسانلار، جىنلار ناھايىتى تۆزكور كېلىدۇ، نېمەتنى قەدىرلىمەيدۇ، شۈكرى قىلمايدۇ، دېگەن چىقىدۇ. شۇنداقلا، بۇ ئايەت ھەرگىز تەكراردەك تۇرمايدۇ، چۈنكى، بۇ سۈرىدە، نەچچىلىگەن نېمەتلەر سۆزلىنىدۇ. ھەربىر نېمەتنى بىر بايان قىلغۇېتىپ، ئاندىن بۇ ئايەتنى سۆزلەيدۇ، مەسىلەن: نېمەتلەر.

1 ـ قۇرئاننى نازىل قىلىش، ۋە ئۇنى قوغداش، ئۇنىڭدا ئاللاھنىڭ ئىلمى، ئىسىم ـ سۈپىتى، غەيبىدىن بېرىلگەن خەۋەرلەر بار، سىرلار بار.

2 ـ ئىنسانلارنى، جىنلارنى ياراتقان، نېمەت، ئۇلار جىسمىدىكى نېمەتلەر.

3 ـ ئۇلارغا سۆزلەش، نۇتۇقنى بىلدۈرۈش، ئەقىل ئاتا قىلىش.

4 ـ قۇياش، ئاينى بويسۇندۇرۇش، يەنى نۇرنى بويسۇندۇرۇش.

5 ـ زىرائەت، دەرەخلەرنى يارىتىپ بېرىش، ۋە بويسۇندۇرۇپ بېرىش.

6 ـ ئاسماننى ئىگىز كۆتۈرۈش، پۇختا بىنا قىلىپ بېرىش.

7 ـ زېمىننى، مەخلۇقلارغا قويۇپ بېرىش، يارىتىپ بېرىش.

8 ـ ئۇنىڭدا ھەرخىل جانلىق، باغۇ ـ بوستان قىلىپ بېرىش.

9 ـ مەغرىپ، مەشرىق قىلىپ بېرىش، بولمىسا ھاياتلىق ئاخىرلىشىدۇ.

10 ـ ئاچچىق، تۇزلۇق دېڭىز قىلىپ بېرىش، بولمىسا سۇ سېسىيدۇ. تاتلىق سۇ قىلىپ بېرىش، بولمىغاندا ھاياتلىق ئاخىرلىشىدۇ.

11 ـ ئىككىدېڭىز ئوتتۇرىغا ماددى ۋە مەنىۋى توسما قىلىپ بېرىش، بىر ـ بىرىگە ئارىلاشمايدۇ.

12 ـ دېڭىزدىن گۆھەر، مارجان ۋە يېڭى گۆشلەر چىقىرىش.

13 ـ دېڭىز سۈيىنى بويسۇندۇرۇش، شامالنى بويسۇندۇرۇش، كېمە، پاراخوتلارنى مېڭىش، بۇمۇ زور نېمەت.

14 ـ ئاسمان ـ زېمىن ئەھلى، ئاللاھقا موھتاج.

15 ـ ھەممە، يوقلىپ، ئاللاھ، زاتى، جامالى مەڭگۈ قالىدۇ. بىز مانا شۇ ئېتىقاد، ئەقىدىدە بولغاچقا، بەخت بولسا ئەقىدىگە ئالاقدار بولغاچقا، بىز مەڭگۈ بەختلىك.

16 ـ گۇناھكارلاردىن، ئاسىيلاردىن ئىنتىقام ئېلىش.

17 ـ ھېساب ئۈچۈن، جازا، مۇكاپات ئۈچۈن قىيامەتنى قۇرۇش.

18 ـ مۆئمىنلەرنى جەننەتكە كىرگۈزۈش.

19 ـ بۇ سۈرىدە تۆت جەننەت سۈپىتى بىلەن سۆزلىنىدۇ، ئۇلار ئەلۋەتتە، تەقۋا، مۆئمىنلەرنىڭ.

20. دۇنيا، ئاخىرەتتىكى بۇ نېمەتلەرنى سۆزلەپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ، ئەگەر سىلەر، ئاللاھنىڭ رەھمەت، نېئمىتىنى سانىماقچى بولساڭلار، ھەرگىز ساناپ بولالمايسىلەر ئايەت.

مانا شۇ سەۋەبتىن بۇ ئايەت، 31 قېتىم سۆزلىنىدۇ، بۇ يەنىلا تەكرار ئەمەس، سىزگە نېمەت تەكرار ھېس قىلىنمىغاندىكىن، بۇ ئايەتمۇ تەكرار ھېس قىلىنمىسۇن، ئى ئاللاھ، بىز سېنىڭ ھېچبىر نېئمىتىڭگە تانمايمىز، تۈزكور ئەمەسمىز، ساڭا سانسىز شۈكرىلەر، ھەمدۇ ـ سانالار بولسۇن.

ئاسماننى ئېگىز كۆتۈردى، ۋە مىزان ئورناتتى دېگەن بۇ ئايەت بىلەن قۇياش، ئاي ئۆز پەلەكلىرىدە مۇئەييەن ھېساب بويىچە سەيرە قىلىدۇ دېگەن ئايەتنى بىرلەشتۈرسەك، بۇ پۇختا ھېساب، مىزانلار، ئاسترونومىيىنى، قۇياش سىستېمىسىنى ۋە باشقا سىستېمىلارنى كۆرستىدۇ،بۇ ئوقۇغان كىشىگە ئاشكارا بولىدۇ. نۇر تېزلىكى، ۋاكئۇم، تارتىش كۈچى، سىستېمىلار، ئوربېتىلار ئارىلىقى، تەكشۈكلۈق، بۇ مىقدار ئۆلچەملەر راستىنلا بىر زاتنىڭ مىزان، تارازا بىكىتكىنىنى كۆرستىدۇ، مۇئەييەن ھېساب، ئۆلچەم، ۋاقتى توشىدىغان ئەجەل بېكىتكىنىنى كۆرستىدۇ، ئاللاھ، ھەقىقەتەن راست سۆزلىگۈچىدۇر.

بۇ ھېساب، بۇ مىزان، تارازا، ئۆلچەملەر ئاسمان ـ زېمىن، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، دېڭىز، ھەتتا قىممەتلىك تاشلاردىمۇ بار بولۇپ، ئاللاھ، يامغۇر، قارنىمۇ ئۆلچەملىك چۈشۈرىمەن دېگەن. بىز قاردىكى ئالتە بۇرجەكنى ئالتە قىرلىق بولۇشىنى كۆرگەن، ھازىر بىز 33 ـ بەتتە بولسا، ئالتە قىرلىق ئالماسلار، گۆھەر تاشلارنى بايقايمىز، ئاللا، بۇلارغىمۇ مىزان بېكىتتى، 36 ـ 37 ـ بەتتە بولسا، بېلىق، ئۇلارنىڭ جىسمى، شەكلى، دېڭىزدا ئۈزۈشى، لەيلىشى، چۆكىشى قاتارلىقلارغىمۇ پۇختا ھېساب، مىزان بار، مىقدار بار، ھەممە نەرسە ئاللاھنىڭ نەزلىدە ئۆلچەملىكتۇر.

39 ـ بەتتە بولسا، قۇرۇقلۇق ئۆمۈچۈكلىرىنىڭ دەرەخلەرگە ئۆلچەملىك تور توقۇشى، دەرەخ شېخى قانداق بولىشىدىن، تۈز ياكى ئەگرى بولىشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ تور توقۇشى ئۈچۈن، ئالدى بىلەن تۆت بۇلۇڭنى ئۆلچەملىك ھېسابقا سېلىۋېلىپ، ئاندىن توقۇيدىكەن، ئارىلىقنى ناھايىتى پۇختا ھېسابلاپ، قەتئىي ئازمايدىكەن، ئۇ يەنە بىر قىسىم پۇختا نىزام، مىزان، ھېساب، ئۆلچەم بولغان ئۆسۈملۈكلەرنى كەلتۈرىدۇ، ئاپتاپپەلەس، قوناق، بۇغداي، ئانار، كېۋەزدىن تارتىپ، چوڭقۇر تەكشۈرسەك، پۇختا ئۆلچەم،مىقدارنى كۆرىمىز، بۇ ئىنتىزام، قەتئىي ئېزىپ قالمايدۇ، ھەممىسى شۇ، تارازا، ئۆلچەمگە، پۇختا ھېسابقا بويسۇنىدۇ، 49 ـ بەتتە بولسا، ھەسەل ھەرىسىنىڭ ئالتە بۇرجەكلىك ئۇۋىسىنى، يەنى ھەسەل چۈشىدىغان تۆشۈك، ئالتە بۇرجەك، ئەنە شۇ ئىنجىنىرلىق ھېسابىنى ئاللاھ ئىلھام قىلغان، 53 ـ بەتتە، ئافرىقىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان بىر جايىدا، بىر خىل ئاق چۈمۈلىنىڭ ئىنساندىن ئۈچ ھەسسە ئېگىز بىر قۇرۇلۇشنى پۈتتۈرگەن، بۇلار ئۇنى پۇختا ھېساب، مىزان، ئۆلچەم بىلەن ئالاھىدە لايىھىلىگەن، بۇنى ئاللاھ ئىلھام قىلغاندۇر، چۈنكى، ئۇ زات ئاسمان ـ زېمىنغا تارازا، مىزان ئورناتتى.

ئاللاھ، قۇرئاندا، ئاينى مەخسۇس ھېساب، يىللارنى بىلىۋېلىشىمىز ئۈچۈن ياراتقانلىقىنى تىلغا ئالغان، شۇنداقلا، سۈرە فەجرىدە، تاق ۋە جۈپ سانلار بىلەن قەسەمكى دېگەن. بۇنىڭدىن بىز، ھېساب، ماتىماتىكا ئىلمىنىڭ ئىنجىنىرلىق ئىلمىنىڭ پۇختا مىزان، ئۆلچەم، مىقدارنىڭ نەقەدەر مۇھىملىقىنى ھېس قىلالايمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىرقى قوراللار، ئىلغار بومبىلار، باشقۇرۇلىدىغان بومبىلار، ئالەم كېمىسى، ئۇندىن باشقا سۇنئى ھەمراھ، بولۇپمۇ كومپيۇتېرنىڭ شۇ ھېساب، سانلىق مەلۇمات ۋە نۇردىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى

ھەممىسى سان ـ سىپىردىن خالى ئەمەسلىكىنى كۆرىمىز، ئاللاھ، قەسەم قىلغان نەرسە ھەققەت، بۇ بۇيۈكتۇر.

ئىككى دېڭىز، ئاچچىق ـ تاتلىق سۇ ئارىسىدا توسما قىلدى، بۇنى ئالىملار قۇرۇقلۇق توسمىسى بومۇ ئەلۋەتتە زور رەھمەتتۇر، ۋە مۆجىزىدۇر دېگەن بولسىمۇ، كېيىنچە ئالىملار بۇنىڭ ئەسلى مۇنداق مەنىدە، ئايەتتە بولسا، ئىككى سۇ ئۇچرىشىدۇ، شۇنداقتىمۇ ئارىلىقتا توسما بولغاچقا، بىر ـ بىرىگە ئارىلىشىش ئۇچۇن تاجاۋۇز قىلالمايدۇ، دەپ بايان قىلىنغان، بەيزاۋىيدا بولسا، مەلۇم رۇم، پارىس دېڭىزىدا، ئىككى سۇ بىر ـ بىرىگە قوشۇلۇپ، ئاندىن يەنە بىر ـ بىرىگە رەڭگى، تەمى ئارىلاشماي ئايرىلىپ كېتىدۇ، دەل ئاشۇ جايدىن سەدەپ ئىسمىلىك بىر ھايۋان چىقىدۇ، مانا شۇ ھايۋان ئىچىدىن گۆھەر، مارجان چىقىدۇ دەپ يېزىلغان.

كېيىنچە ئالىملار، ئىلغار ئۇسكۈنە بىلەن تەكشۈرۈپ، بىر ـ بىرىگە قوشۇلغان ئاشۇ ئارىلىقدا بىر خىل توسما بارلىقىنى، بۇ توسمىدا، ئاق سىزىقچە كۆرگىنىنى بايقىغان، بۇ ئىشلارنى زىندانى، ھارۇن يەھيالار مەخسۇس فىلىم قىلىپ ئىشلىدى، قۇرئان دېڭىز دېگەن فىلىمنى كۆرۈڭ.

ئۇندىن باشقا، بۇ ئىككى دېڭىزدىن ئىككى خىل سۇدىن تاتلىق ـ ئاچچىق بولسۇن، گۆھەر، مارجان چىقىدۇ دەپ خاتىرلەندى، قەدىمكى ئالىملار بولسا، ئاچچىقىدىن چىقسىمۇ تاتلىقدىن چىقمايدۇ، بۇ جايدىكى ئايەتتىكى ئىككى كىشىلىك ئالماش، زىمىر بىرىنى خالايدۇ دېگەن. ئەمما، ھازىر بولسا، ھەر ئىككىسىدىن گۆھەر، مارجان تېپىلغان، بۇمۇ قۇرئان مۆجىزىسى ھېسابلىنىدۇ، مارجان، بىز يۇقىرىدا بايان قىلغاندەك بىر خىل ھايۋان، ئۇنىڭ ئىچىدە گۆھەر، مارجان شەكىللىنىدۇ، بۇلار بۇ تەپسىردە دائىم ھالدا سۈرەتلىك بايان قىلغان، توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچىدۇر.

سۈرە ۋاقىئە تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ قىيامەتنىڭ ئىسمى بولۇپ، بۇنداق ئىسمىدىن، قۇرئاندا **52**سى بار، ھەر بىرىنىڭ ئۆزىگە لايىق مەنىسى باردۇ. بۇ ئىسمىنىڭ مەنىسى چوقۇم يۈز بەرگۈچى قىيامەتتۇر، بۇ سۈرە بىلەن سۈرە ئەررەھماندا، ئالاقە مۇناسىۋىتى بولسا، ئىنساننى يارىتىشىدا، زىرائەتنى يارىتىشىدا، يۇلتۇزلار ئورنى بىلەن قەسەم قىلىشىدا، قىيامەت مەسىلىسى، جازا، مۇكاپات قاتارلىقلار، بۇ ئىلىم ئىككى سۈرە، ئىككى ئايەت مۇناسىۋىتى دەپ ئاتىلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بارلىق **114** سۈرىنى بىر ـ بىرىگە باغلاپ تونۇشتۇرغان، بۇ سۈرىدە **75** ـ ئايەتتە بولسا، ئاللاھ، يۇلتۇزلار جايلىرى بىلەن قەسەم قىلىمەن، ئەگەر بىلسەڭلار بۇ كاتتا قەسەمدۇر، چۈنكى، يۇلتۇزلار ئۇلارنىڭ ئورنى، سەيرە قىلىشى، ئوربىتىلىرى، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى، ئۇلۇغلىقىنى، شۇنچە كەڭ، بىپايان ئالەم، ئاللاھنىڭ ئالدىدا ھېچنېمە ئەمەسلىكىنى بىلدۈرىدۇ، بۇ جايدا بىز ئوربىتىلار، يۇلتۇزلار ئورنىنى تەتقىق قىلىشىمىز كېرەك. سۈرەتكە قاراڭ، تەپەككۇر قىلىڭ. شۇنداقلا بۇ ئايەتتىن يۇلتۇزلار ئورنى ھەرگىز بىر خىل ئەمەس، ئاستىن ـ ئۈستۈن، يىراق ـ يېقىن، چوڭ ـ كىچىك بولىدۇ. بۇ ئۇلۇغلۇقىنى، پەلەكنى دەرسلىك قىلغانلار بىلىدۇ.

57 ـ ئايەتتىن **73** ـ ئايەتكىچە، تا ھازىرغىچە ئاللاھ، ئىنساننى تۆنجى يارىتىش، زىرائەت، ئۆسۈملۈكنى يارىتىش، بۇلۇتتىن سۇ چۈشۈرۈش، دەرەختىن ئوت چىقىرىش قاتارلىق قۇدرەتلەرنى سۆزلەپ، يەنە بىر قېتىم تىرىلدۈرۈشنى دەلىللىگەن، بۇ جايدا بىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكەن نۇرغۇن تەتقىقاتلار چىقىرىلىدۇ.

60 ـ 61 ـ ئايەتتە، ئاللاھ، بىز سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا ئۆلۈمنى بەلگىلىدۇق، يەنى ھەر بىرىڭلارنىڭ ئۆلۈش ۋاقتىنى، ئەجەل بىكىتتۇق. سىزلەرنى ھالاك قىلىپ، ئورنۇڭلارغا باشقا بىر قەۋمنى ئالماشتۇرۇشىدىن ۋە سىلەرنى سىلەر بىلمەيدىغان بىر شەكىلدە يارىتىشىمىزدىن ئاجىز ئەمەسمىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، ئۆلۈم، رەھمەت دېگەننى كۆپ سۆزلىگەن بولسىمۇ، يەنىلا ئۆلۈم، ئۆمۈر مەسىلىسىدە توختىلىدۇ. باشتىن ـ ئاخىر پەيلاسوفلار، تېۋىب، ئالىملار ئۆمرىنى ئۇزارتىشنى، ھازىرقى

بىر ئەسىرى **100** ياشىنى **150**، **200** ياشقىمۇ بولسا كۆتۈرۈشنى ئويلايدۇ، ئەمما، بەك قېرىپ كەتكەنلەر بولسا، بولۇپمۇ بىرەر كېسەلگە گىرىپتار بولغانلار، ئۆلۈشنى ئويلايدۇ، ئىمان بىلەن دۇنيادىن خوشلۇشۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ. بۇ خىل ئۇمىد، ئارزۇ ياشلاردىمۇ تېپىلىپ قالىدۇ.

بۇ ئايەت بىلەن ھەربىر جان ئىگىسى، **ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىيدۇ** دېگەن ئايەتنى بىرلەشتۈرسەك، بۇمۇ بىر مۆجىزە بو لىدۇ. چۈنكى، رەسۇلۇللاھنىڭ دەۋرىدە پۈتۈن يەرشارىنى، پۈتۈن جانلىقلارنى كۆرمىگەن ھەم تەتقىق قىلالمىغان، شۇنداقتىمۇ، مۇشۇنداق ھەقىقەت ئۇدۇللا سۆزلەنگەن، ھازىر بولسا، نەچچە مىليارت، مىليون ھاياتلىق ئىگىسى، جانلىقلار تەتقىق قىلىنىۋاتىدۇ، ئۆمۈرلەر تەتقىق قىلىنىۋاتىدۇ، قانداق قىلساق ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرەرمىز دەپ ئىزدىنىۋاتىدۇ، ئەمما، ئايەتتە كەلگەندەك، ھەممىسى ئۆلۈم تەمىنى تېتىۋاتىدۇ، بۇ ئۆلۈم بىردىنبىر ھەقىقەت، بولۇپمۇ، ئاللاھ ۋاقتىنى نەدە ئۆلۈشنى بىلمەيسەن، دېگەن ئىدى بىلمىدۇق، ئەتە نېمە قىلىشنىمۇ بىلمىدۇق، بۇ رۇشەن مۆجىزىدۇر. (بۇ سۈرىدە، جان، روھ، ھەلقۇمدىن چىقىدۇ دەپ كۆرستىلگەن) ئۆمۈر تەتقىق قىلىش جەريانىدا بولسا، **110**، **130**، **150** ھەتتا **200** ياشقا كىرگەنلەرمۇ تېپىلغان، خۇددى رەسۇلۇللاھنىڭ دەۋرىدە سەلمان پارىس **200** ياشتىن ئارتۇق ياشىغاندەك ئىشلار بار، بۇ ناھايىتى كام، مۇشۇ جەريانىدا يەنە بىر ئايەت، مۆجىزە بولغان، ئۇ بولسىمۇ، ئادەم قېرىغاندىمۇ ھەرخىل كېسەل، ئاجىزلىق سەۋەبىدىن كىچىك بالىدەك بولۇپ قېلىش، بىلگەن نەرسىنى ئۇنتۇش، ئەستە ساقلاشدىن قېلىشلار.

سۈرە ھەدىيد تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

(تۆمۈرنىڭ يەرشارىغا چۈشۈپ شەكىللىنىشى)

بۇ ئىسىم، تۆمۈر دېگەن مەنىدە بولىدۇ. چۈنكى، بۇ سۈرىدە، تۆمۈرنىڭ پايدىسى، مەنپەئەتى، قورال كۈچى، ئۇنىڭدىكى ئازاب تىلغا ئېلىنغان. ھەدىيد دېگەن بۇ سۆزدىكى ھەربىر ھەرىپ كۆرستىدىغان ھېساب، يەنى ئەبجەد ھېسابى جۈممەل **26** بولىدۇ. تۆمۈرنىڭ، ئاتوم رەت نومۇرىمۇ **26** بولۇپ چىققان، بۇ، قۇرئاندىكى بۇ ئىسىمنىڭ سىرلىق مەنىسى، قۇرئان سىرىدۇر. شۇنداقلا، قۇرئاندا تۆمۈرنى ياراتتۇق دەپ كەلمەي، بۇ سۈرىنىڭ **25** ئايىتىدە تۆمۈرنى نازىل قىلدۇق، يەنى چۈشۈردۇق دەپ سۆزلىگەن، خۇددى، پەيغەمبەر ئەۋەتىپ ئۇلار بىلەن كىتاب نازىل قىلىش، چۈشۈرۈش تىلغا ئېلىنغاندەك، تۆمۈرنى چۈشۈردۇق، نازىل قىلدۇق دەپ كېلىدۇ، مۇھەممەت سالىھ، بۇ جايدا ياراتتۇق دەپ تەرجىمە قىلغان، خۇددى بىر قىسىم ھايۋانلارنى چۈشۈردۇق دەپ كەلگەن ئايەتنى ياراتتۇق دەپ تەرجىمە قىلغاندەك، ئەلۋەتتە، مۇشۇنداق مەنىسىمۇ بار، ئەمما، ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسى، نازىل قىلىش، بىز دېمەكچى بولغان سۆز، قۇرئاندىكى بىر ئېغىز لەۋزە سۆزدىكى مۆجىزىدۇر. ئۇ بولسىمۇ، ئالىملار، تۆمۈرنىڭ بۇ زېمىندا يارالمايدىغىنىنى، ماددىلاردىن ھاسىل بولماسلىقىنى، بەلكى، باشقا پىلانېتتىن چۈشكەنلىكىنى، تۆمۈر ماددىسى زېمىنغا چوقۇم تاشقى ئالەمدىن، ئالەم بوشلۇقىدىن چۈشكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ چىققان، ئۇنداقتا، بۇ ئايەت يەنە بىر مۆجىزە ھېسابلىنىدۇ. خۇددى، قۇرئان ئۆزى پۈتۈنلەي مۆجىزە بولغاندەك، بىرىنچى ئايەتتە بولسا، بارلىق جانلىق ۋە جانسىز نەرسىنىڭ ھەتتا، بىر تال ئوت، ئۆسۈملۈككىچە ئاللاھقا تەسبىھ، زىكرى ئېيتىشى سۆزلىنىدۇ، بىز ئىنسانلار بولساق، بارچە نېمەتتىن ھوزۇرلىنىپ تۇرۇپ، بولۇپمۇ ھازىر تائام، كىيىم، سەپەر، قۇرۇلۇش، ھەرقايسى قۇرۇلۇشلار ھەممە جەھەتتىن بۇرۇنقىغا قارىغاندا زور نېمەتلەر بار، شۇنداقتىمۇ شۈكرى يوق، بولسىمۇ ئاز، ساھابىلەر يېيىشكە ئارپا نان يەپ، خورما، سۇ بىلەنلا جان بېقىپ شېھىد بولسا، پۈتۈن يېرىنى ياپقىدەك كېپەنلىك يوق، بېشىنى ياپسا پۇتى ئېچىلىپ قالغان، ئۇلار شۇ ھالەتتە تۇرۇپ، ئاجايىپ بەدەللەرنى، قۇربانلارنى بېرىپ، ئىسلام ئۈچۈن خىزمەت كۆرسەتكەن، بىز بولساق، ھەممە نېمەتتىن ھوزۇرلىنىپ تۇرۇپ، ھېچ ئىش قىلالمىدۇق.

بۇ سۈرىنىڭ باش تەرىپىدە ئەزلى، ئەبەدى بولغان يەنى ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرى، ئاسمان ـ زېمىننى يارىتىش، قۇدرىتى ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە ئەرشدىن ئۈستۈن بولۇشى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە بىز بىلەن بىللە بولۇشى، ئەمما، بۇ ئارىلىقدا يەنى ئەرشدە ھەم بىز بىلەن بىللە بولۇشدا ھېچ زىدلىق يوقلىقى، چۈنكى، ئۇ زاتنى ئالتە تەرەپ قورشىمايدۇ، چۈنكى، ئوخششى يوق دېگەندەك، ئەقىدە مەسىلىلىرى سۆزلىنىدۇ. مانا مۇشۇنداق ئايەتلەردە ئوقۇتقۇچى، ئوقوغۇچى ئەقىدىگە چوقۇم كۆڭۈل بۆلۈشى لازىم.

ئەقىدە بىلمىگەن شەيتانغا ئەل بولىدۇ، **1000** يىل ئىبادەت قىلسىمۇ ئۇ يەلدۇر، دۇنيادىكى بارلىق ئەقىدىلەرگە ئەھلى سۈننى ۋەلجاماﺋەنىڭ ئەقىدىسى بەگدۇر.

ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتىتىدا، ئىلىم ـ پەننى ئاساسى ئورۇندا قويۇپ، چىڭ تۇتقاندەك، مەككە ـ مەدىنە جاماسىدە، ئۇنىۋېرسىتلىرىدا ئەقىدە، ئىلىمنى ئاساسى ئورۇندا قويۇپ چىڭ تۇتىدۇ، بىز بولساق، ئىككىلىسىنى چىڭ تۇتايلى.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يۇقىرىدا ۋەدە قىلغان ۋەدىسىدە تۇرۇپ، ئاللاھ رەھمان، رەھىم تۇرۇپ، ئەپۇ قىلغۇچى، كەچۈرگۈچى، دوست تۇتقۇچى تۇرۇپ، نېمشقا ۋابا، بالالارنى بېرىدۇ، نېمشقا ھالاك قىلىدۇ، نېمشقا دېگەندەك سوئاللارغا، ئاللاھ خالىغىنىنى قىلىدۇ، سورالمايدۇ دېگەن ئايەتتىن باشقا بۇ جايدا مۇنداق جاۋاب بېرىدۇ، كائىنات نىزامى بىلەن شۇنداق قىلىدۇ. ھالاك قىلىش، خاراپ قىلىش، ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈندۇر. ياز قىلىش، قىش قىلىش، ئىسسىق ـ سوغۇق لازىم بولغاندەك، كېچىگە كۈندۈز لازىم بولغاندەك، ساققا كېسەل، ھاياتقا ئۆلۈم لازىم بولىدۇ، بۇ ئالەمنى ۋەيران قىلسا، يەنە مەڭگۈلۈك ئالەمنى قۇرىدۇ، بۇ ياخشى ـ دە، ئاللاھ، نۇرغۇن روھلارنى، سۈرەتلەرنى يېڭى ـ يېڭى مۆجىزىلەرنى، ئىلىم ـ ھېكمەت، كەشپىياتلارنى ھازىرلاپ قويغان، ئۇلارنى چوقۇم ۋاقتى كەلگەندە ئاشكارىلايدۇ. جازالاش، ئادىللىق بولىدۇ، مۇكاپات بولسا، رەھمەت، پەزلى، بۇ جانلار، روھلار دۇنياسىغا بېرىپ، جايىنى تاپىدۇ، بىر بۆلۈك ھالاك قىلىشقا تېگىشلىك كىشىلەرنى مىكرۇپ، ۋىرۇس ۋاباسى بىلەن يوقىتىدۇ، ئاندىن بۇ ۋىرۇسلارنىمۇ يوقىتىدىغان قەۋمنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ، ھەممىنى ئالدىن بىلىپ تۇرۇپ قىلىدۇ. ئۇ قانداق قىلسا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.

شەرىئەت نىزامى بار، ئۇ بولسىمۇ، كائىنات نىزامىغا ماسلىشىدۇ، ئەمما، ئىنسان بۇنى دەلىل قىلالمايدۇ، بىر مۆئمىننى ئۆلتۈرگەن قاتىل، دوزاخقا كىرىدۇ، ئەمما، ئۇ، ئى ئاللاھ، سەن مىليونلىغان كىشىلەرنى ھالاك قىلدىڭ، ئۆلتۈردۈڭ، سەن دېگەن خالىق ئاللاھ، خالىغىنىڭنى قىلىسەن، مەن سېنىڭ بەندەڭ، بىرلا كىشىنى ئۆلتۈرۈپ قويدۇم، مەن سېنىڭ ياردەمچىڭ بولمەن دېسە، تېخىمۇ ئاسىي بولىدۇ. ئاللاھ، ئۇنىڭغا مۇنداق دېيىشى تۇرغان گەپ، ماڭا شېرىك، ياردەمچى ھاجەتسىز، مەن قىلسام ئۇ مۆئمىننىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئالدىن بىلىپ، ھېكمەت بىلەن قىلىمەن، ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ شورىنى، جىنايىتىنى، ئەيىب ـ نۇقسانلىرىنى بىلىپ قىلىمەن، سەن بولساڭ، ھېچنېمىنى بىلمەيسەن، بولۇپمۇ ئالدىن بىلمەيسەن، سەن بۇ قاتىللىقنى شەخسى مەنپەئەت، شەخسى غەزەردە، ئىنتىقام ئۈچۈن ئاچچىقنى چىقىرىش ئۈچۈن، ھېسسىياتقا بېرىلىپ، شەيتانغا ئەگىشىپ قىلدىڭ، بولۇپمۇ مېنىڭ دوستۇم بولغان مۆئمىننى ئۆلتۈردۈڭ، شۇڭا سەن دوزاخقا لايىق، مەن بولسام مەڭگۈ ئىلاھ، خالىق، ھېكمەتكە لايىقمەن، مەدھىيىگە لايىقمەن دەيدۇ. دېمەك، ئاللاھ، شەرىئەت، نىزامىغىمۇ قاراپ بىر تەرەپ قىلىدۇ.

ھەدىستە، ئاللاھ بەندىسىگە ئانا، بالىسىغا كۆيۈنگەندىنمۇ بەكرەك كۆيۈنىدۇ، رەھىم قىلىدۇ دېگەن بار. ئانا، كىچىك بالىسىنى ھېچقانداق ئىشنى ئېغىر كۆرمەي، ۋايىسماي ئاسراپ كۆيۈنىدۇ، جان ـ دىلى بىلەن قوغدايدۇ، ئىچ ئاغرىتىدۇ، بۇ ئاددى مىسال: ئاللاھ، ھەممىدىن پاكتۇر، ئۇخشىشى يوقتۇر، ئاللاھ بۇنداق مەنىۋى، ماددى كۆيۈنۈش، رەھىم قىلىشتىن نەچچە ھەسسە ھەتتا سانسىز كۆيۈنىدۇ، رەھىم قىلىدۇ، شۇڭا ئۇ، ھەممىنى ياراتتى، ھەتتا، كاپىرلارنى ئالدىن بىلىپ تۇرۇپ، دوزاخقا ياراتماي يەنىلا دۇنياغا چىقىرىپ، بارچە نېمەتلەرنى ئاتا قىلىپ بېرىپ، ئاندىن ئۇلار ئەلچىگە بويسۇنماي، پىسەنت قىلماي ھەققە قاراپمۇ قويماي ئۆلگەندە ئاندىن مەڭگۈ جازالىدى، دەلىل ـ ئىسپات، ھۆججەت تۇرغۇزۇپ جازالىدى. مۆئمىنلەر بولسا، جەننەتكە ھەم بۇ دۇنيادىمۇ رەھمەت، پەزلەتكە ياردەمگە ئېرىشتى، ھەتتا، تەقۋادارلار، ئاللاھنىڭ جامالى، دىدارىغىمۇ ئېرىشىدۇ. ئاتا ـ ئانا بىزنى ياراتالامدۇ؟ ھىدايەت قىلالامدۇ؟ ئۇلار بىزنى ئاللاھ يارىتىۋاتقاندا، ئەركەك ـ چىشىلىقىمىزنىمۇ بىلمەيدۇ، دۇنيا ـ ئاخىرەتتىكى رەھمەت، نېمەتنى قانداق سانىغىلى جۈرئەت قىلالايسەن، چۈنكى ئۇ سانسىزدۇر. ئاللاھ، مېھرىباندۇر، تۆۋبىنى قوبۇل قىلغۇچىدۇر.

ئاللاھ، بۇ نادان، جاھىل، غەرەز ئوقماس بەندىلەرنى ئاشۇنداق تەربىيلەيدۇ، روھىنى تەربىيلەيدۇ، ئاقىۋەتتىگە قاراپ، تەۋبە قىلىشنى بىلىپ تۇرۇپ ئالدىن جازالىمايدۇ، بولمىسا، ھەربىر گۇناھكار شۇ چاغدىلا ھالاك بولىدۇ. ئۇ باي ھەم كەمبەغەل قىلىپ تۇرۇپ ئىماننى بېرىدۇ، خالىسا باي قىلىش بىلەنمۇ ئىماندىن

ئايرىيدۇ، ئۇ بىزگە كۆيۈنۈپ، قۇرئاننى چۈشۈردى، يەنىلا ئىنسانلار ھەددىدىن ئاشتى، ھازىر بىزلەر، ئىنسانلارنى ھالاك قىلمىغانغا، سۈرتىمىزنى توڭگۈز، ئىت، ئىشەككە ئۆزگەرتىۋەتمىگەنگە شۈكرى قىلايلى، بىزدەك ئاسىيلارنىڭ ئاللاھدا نېمە ھەققى بار، سوئال قويۇشقا نېمە ھەققى بار، بۇنداق ئېتىراز بىلدۈرۈش ئاسىيلىقتۇر، ئەمما، ھەقنى بىلىش، باشقىلارغا بىلدۈرۈش، قەلبنى خاتىرجەم قىلىش، ئىلىم ـ ھېكمەتتىن نېسۋە ئېلىش، بۇلار بولسا، ئەمەللەر نىيەت بىلەن بولىدۇ، ئالىملارلا ئاللاھدىن قورقىدۇ، مەقسەت، ئىمان ـ ئېتىقاد، توغرا نىيەت، ئىخلاس، سەممىيلىك، تەقۋالىق، چىن قەلبىدىن شەكسىز ئىشەنچ بولسا، بۇ نېمە دېگەن ياخشى ھە! بىز مانا مۇشۇنى دېمەكچى، بۇ يەردە ھالاك قىلىش، ئازاب قىلىش، يوق قىلىش بولسا، خۇددى پالاپ تۇرۇپ، جازالاپ تۇرۇپ، بىرنى ئۆلتۈرۈپ مىڭغا ئىبرەت قىلىش قاتارلىق ھېكمەتلەر ئۈچۈنمۇ بولىدۇ، بۇ تارىخ ئارقىلىق تا قىيامەتكىچە ئىبرەت بولىدۇ، شۇڭا، ئاللاھ، تارىخنى سۆزلەپ بەرگەن، ئانچە ـ مۇنچە ئىجرامۇ قىلىپ تۇرىدۇ، بۇلار ھەممىسى ئىلاھى تەربىيدۇر. بىرنىڭ جېنىنى ئېلىپ بىرنى تۇغۇلدۇرغاندەك، جازا، ئىبرەت بىلەن بىرنى ھالاك قىلسا، يەنە بىرنى ئىز باسار قىلىدۇ، ھەممىسى خۇددى بىرلا جانغا ئوخشايدۇ، دوختۇرنىڭ ئوپېراتسىيە بۆلۈمىدە كۇندە نەچچە قورساقنى كېسىشى، ئەزانى يېرىشى بولسا، ئاشۇ كېسەل بىمارلار مەنپەئەتى، پايدىسى ئۈچۈندۇر، بىز بۇ ئالەمنىڭ سىناق دۇنياسى ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالساق بولمايدۇ، ھەممە سىناش ئۈچۈندۇر.

ئەڭ مۇھىمى بولسا، مەڭگۈلۈك ئايرىلماس ئاللاھنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈندۇر. بۇ مۇھەببەت پىراقسىزدۇر، شۇ دەرىجىگە ئۆرلىسۇن ئۈچۈن، ئاللاھدىن، چىن دىلىدىن رازى بولسۇن ئۈچۈن، تەرەققى قىلسۇن ئۈچۈن، ئاللاھ نۇرغۇن ئىشلارنى قىلىدۇ.

سېنى بۇ دۇنيا ئازدۇرۇپ كەتمىسۇن، شەيتان ۋە ئايال كىشى ئايالغا ئەر كىشى قوشۇمچە بولمىسۇن، ھەممىسى يوقلىلىدىغان پانى مەككارلاردۇر.

ئاللاھ، شۇڭا بۇ سۈرىدە مۇنداق دېگەن:

بىلىڭلاركى، بۇ ھاياتى دۇنيا بىر ئويۇن، تاماشىدۇر، ئازدۇرغۇچى، ئالدامچى، ئالدى تەرىپى زاھىرى كۆزگە كۆرۈنىدۇ، باتىنى ئارقا كۆرۈنۈشى بولسا، تەقۋادار مۆئمىنلەرگە كۆرۈنىدۇ، ئۇلار ئاشۇ مەڭگۈلۈك ماددا ئارقىسىدىكى ئەبەدىيلىككە قىزىقىدۇ، ئاللاھ، قۇرئاندا رەسۇلۇللاھ صلى الله عليه وسلم ھەدىسىدە، ئالىملار، دوكتۇرلار، پەلسەپەدە بۇ ھەقىقەتنى دائىم سۆزلەيدۇ، شەيتاننىڭ قىلچىلىك دەلىل ـ ئىسپات ھۆججىتى بولمىسىمۇ، ئاشۇ دۇنيانى ئىنسان، جىن، شەيتاندىن بولغان ياردەمچىلىرىنى ئىشقا سېلىپ، سىز، بىزلەرنى دائىم ئازدۇرىدۇ. ئىمان قانچە كۈچلۈك بولسا، ئىلىم قانچە يۇقىرى بولسا، شەيتاننىڭمۇ شۇ دەرىجىدىكى ئالىمى، كۈچلۈكى كېلىپ ۋەسۋەسە قىلىدۇ، ئازدۇرىدۇ، ئاللاھ، ھەممىمىزنى شەيتاندىن، ئۇنىڭ ئازدۇرۇشىدىن ساقلىسۇن، ئامىن!. شۇنى بىلىڭلاركى، روھ، ھاياتلىق بۇ ئالەمگە مەنسۇپ ئەمەس، ئۇ ھامىنى مەڭگۈلۈك جايىنى تاپىدۇ، ئاڭغىچە ئازماڭلار.

سۈرە مۇجادىلەتتىن سۈرە مۇلۇككىچە تەپسىرىدىكى بەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ پارىدىكى بارلىق بسم الله الرحمن الرحيم نىڭ تەپسىرىدە توختىلىپ، مۇنداق رەھمەتلەرنى بايان قىلىدۇ، بۇ ئون سۈرىدە، ئون قېتىم بۇ رەھمەت ئايىتى تىلغا ئېلىنىدۇ، چۈنكى، ھەربىر سۈرىدە، مۇھىم رەھمەت، نېمەت سۆزلىنىدۇ، سۈرە مۇجادىلەتتە بولسا، ئائىلىنى قوغداش، ئوبدان مۇھاپىزەت قىلىش، دۆلەتنى قوغداش، ئەر ـ ئايال ئارىسىدا ئۈنسە ئۈلپەت، قېرىنداشلار ئارا ئۈنسە ئۈلپەت، مەجلىس ئەدەپلىرى، قازى، ھاكىملار ئادىللىق قاتارلىقلار سۆزلىنىدۇ.

سۈرە ھەشىردە بولسا، خۇددى ئىلگىرىكىدەك دۆلەتنى قوغداش، ئائىلىنى قوغداش، دۈشمەن قەلبىگە قورقۇنچ سېلىش، دىنسىزلارنى ئىسلام يۇرتىدىن پالاپ، قوغلاش، يا قۇل قىلىش سۆزلىنىدۇ.

سۈرە مۇمتەھەنەتتە بولسا، مۇشۇ ئۇسلۇپتا ماڭىدۇ، دۈشمەننى دوست تۇتماسلىق، مۇھەببەت ـ نەپرەت، بىرلىكنى ساقلاش، ئىمتىھان ئېلىپ، سىناشلار تىلغا ئېلىنىدۇ.

سۈرە سەفتە بولسا، بۇ رەھمەت، نېمەتنى تېخىمۇ مۇكەممەل قىلىدۇ، دۆلەت، ئائىلىنى ئوبدان قوغدىغاندىن كېيىن، دۈشمەنگە بىر سەپ بولۇپ ھۇجۇم قىلىدۇ.

ئۇلارنىڭ بىرلىكى، ئىتتىپاقلىقى، خۇددى مۇستەھكەم بىنا، مانا مۇشۇنداق مۇسۇلمانلار بىر سەپ بولالىسا، چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ.

سۈرە جۇمئەدە بولسا، خۇددى ئۇرۇشتا سەپتە بىرلىككە كەلگەندەك، نامازدىمۇ، سەپتە بىرلىككە كېلىش، رەھمىتى سۆزلىنىدۇ، دۈشمەنگە قارشى بىرلىك، ئىبادەتتىكى بىرلىكدىن خالى ئەمەس، ئىبادەت ۋە بارلىق ئىشلاردا پۇختا ئىنتىزام بولسىلا، دۈشمەنگە قارشى ئۇرۇشتىمۇ پۇختا ئىنتىزام بولىدۇ. ئىبادەت ۋە مۇئامىلىدىكى قەلب يېقىنچىلىقى، جەڭ مەيدانىدىمۇ ئەسقاتىدۇ، بولۇپمۇ ھەر ئىككى بىرلىك سەپلەردە، ئاللاھنىلا ياد ئېتىشتۇر.

تەنتاۋى بۇ جايدا مۇنداق نىدا قىلىپ توۋلايدۇ، ئى ئەرەب مۇسۇلمانلىرى، مانا بۇ رەببىڭلارنىڭ سىلەر ئوقۇۋاتقان كىتابى، سىلەرگە نومۇس، ئېسىت سىلەرگە، قارا تەنلىك، ئاق تەنلىك، سېرىق تەنلىك مۇسۇلمانلار، ئەرەب ۋە غەيرى ئەرەب مۇسۇلمانلار، مىسىر ۋە باشقا دۆلەتتىكى مۇسۇلمانلار، ئاسىيا، ئافرىقا، ياۋرۇپا، ئامرىكىدىكى بارلىق يەرشارىدىكى مۇسۇلمانلار، سىلەر بىر ئۈممەت، بىر مىللەت، بىر دىن، ئەگەر يەنىلا ئىتتىپاقلاشمىساڭلار، بىرلىشىپ ھەمكارلاشمىساڭلار، سىلەرنىڭ جاھىلىيەتتىن نېمە پەرقىڭلار، سىلەر خۇددى ئاللاھ قۇرئاندا ئەيىبلىگەن يەھۇدى، ناسارا مۇشرىك، دىنسىزلاردەك ئۇلارى بىردەك، ئىتتىپاق گۇمان قىلىسەن، ئەمەلىيەتتە، بولسا، قەلبى مۇتەپەررىقتۇر، دېگەنگە ئوخشاپ قالىسىلەر.

سىلەرنىڭ ھازىرقى ئەمەلىيىتىڭلار، بۇ ئايەتكە چۈشۈپ قالدى، مانا بۇ بىرلەشتۈرۈش، ھەمكارلاشتۇرۇش، غەلىبە قىلدۇرۇش، ئاللاھنىڭ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئىسلامنىڭ مەقسىتى، قۇرئان، مۇشۇنىڭ ئۈچۈن چۈشكەن. ئەگەر سىلەر تىل، رەڭ، مىللەت، ۋەتەن، مەزھەپ سەۋەبىدىن بىرلەشمىسەڭلار، ئىتتىپاقلاشمىساڭلار، ئۆزئارا ياردەمدە بولماي، دۈشمەننى دوست تۇتساڭلار، مەڭگۈ دۇنيا ـ ئاخىرەتتە ئازابتا، موھتاجلىقتا ياشايسىلەر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ يەنى مۇجادىلەتنىڭ ئاخىرقى ئايىتىدىمۇ مۇشۇ تېمىدا توختالغان.

ئاللاھ، مۆئمىن دوستىنى تاشلاپ، كاپىر، دىنسىزنى دوست تۇتقانلارغا قاتتىق ئازاب ۋەدە قىلدى، ئۇلارنى مۇناپىق دەپ ئاتاپ، دوزاخ ئاستىغا سالدى، شۇنداقتىمۇ بۇ خىل بالا، ھازىر مۇسۇلمانلارنىڭ، ئىسلام دىنىنىڭ مۇسىبىتى بولۇپ قالدى دېگەن، بۇ سۆزگە، بۇ چاقىرىققا ھازىر 75 يىل بولۇپ قاپتۇ، بۇ چاقىرىق، ھازىرمۇ كەلگۈسىدىمۇ چوقۇم لازىم ئىكەن، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاللاھ، قۇرئاننى مۇشۇنداق چاقىرىق بىلەن مەڭگۈ ساقلايدىكەن، مەنمۇ بۇ چاقىرىقنى تاللاپ ئالدىم، ئاللاھ خالىسا، ئەمەلگە ئاشىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ باش تەرىپىدە بولسا، بىر ئايالنىڭ مەسىلىسىگە مەخسۇس، ئاللاھ قۇلاق سېلىپ، پەتۋا بەرگەنلىكى سۆزلىنىدۇ، ئەينى چاغدا شۇنداق ئىدى، ساھابىلەر كېچىسى مۇڭداشقان، گەپ ـ سۆزلەرگىمۇ ئەگەر شەرىئەتكە مۇناسىۋەتلىك بولسا، ئايەت چۈشەتتى، ھەدىس سۆزلىنەتتى، مۇناسىۋەت قويۇق ئىدى، ۋەھيي زامانى ـ دە! ساھابىلەر، تابىئىنلار، قۇرئاننى شۇنىڭ ئۈچۈن تويتوغرا چۈشىنىدۇ، بىز ھازىر، قۇرئان، ھەدىسكە يۈزلىنىمىز، قۇرئاننى ساھابىلاردەك، تابىئىنلاردەك چۈشىنىش ئۈچۈن، تەپسىر قۇرتەبى، تەپسىرى يەنى مۇھەممەد ئىبنى جەرىير تەبىرىنىڭ ۋە ئىبنى كەسىردەك ئەسەر بىلەن يېزىلغان تەپسىرنى كۆرۈش لازىم.

مەقسەتكە كەلسەك، ھازىرمۇ، ئاللاھ، ئەرش ئۈستىدىن بىز قىلىشقان سۆزلەرنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ، چۈنكى، ئۆزىگە لايىق ھالدا، بىز بىلەن بىللە، دىققەت قىلىڭ، بۇيرۇقنا بويسۇنىڭ، دائىم ئاللاھ ئاڭلاۋاتىدۇ، مانا كۆرۈۋاتىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىڭ، دىمەكچى، ھەربىر مەسىلىنى ئاشۇلاردەك قۇرئان، ھەدىس بىلەن ھەل قىلىڭ، ئاللاھ، ھىدايەت قىلسۇن ئامىن!

سۈرە ھەشر تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

ھاياتلىقنىڭ ئەسلى بۇ ئالەمگە مەنسۇپ بولمىغاچقا، ھەقىقىي ھاياتلىق ئۆلگەندىن كېيىن باشلىنىدۇ.

بىز بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرقى ئايەتلىرىدە توختىلىمىز.

ئەگەر قۇرئاننى تاغقا نازىل قىلساق، ئۇ، ئاللاھدىن قورقۇپ يېرىلىپ كەتكەن بولاتتى دېگەن ئايەت.

ئىنسانلارغا كايىش، تاپا ـ تەنە قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، جانسىز تاغ، شۇنداق بولۇپ كېتىدۇكى، بۇ ئىنسان غەپلەتتە قېلىشىدىن قەلبىنىڭ قاتتىقلىقىدىن قۇرئان ئۇنىڭغا تەسىر قىلمايدۇ، ئىنسان قەلبى قاتتىقلىقىدىن، كۆپرىغا يېقىن بارغاندا، خۇددى كۆپپارلارغا قۇرئان تەسىر قىلمىغاندەك، تەسىر قىلمايدۇ. ئۆرىپ ـ ئادەتكە ئايلىنىپ قالىدۇ، بۇنداق ئەھۋالدىن قاتتىق ھەزەر قىلىش كېرەك.

ئاللاھ، مۆئمىنلەرنى سۈپەتلەپ، ئۇلارغا ئايەت، تىلاۋەت قىلىنسا، ئاللاھ، ئەسلەنسە، قەلبى ئېرىپ، كۆزلىرى ياش تۆكىدۇ، تېرىلىرى، تەنلىرى تىترەپ كېتىدۇ، دېگەن بۇنداق سۈپەتلەر تېپىلمىسا قانداق بولارمىز؟ ئاللاھ، ھەممىمىزنىڭ قەلبىگە ئىمان، توغرا ئېتىقاد، تەقۋالىق ئاتا قىلسۇن ئامىن!

سىز بىزلەرمۇ سەۋەبىنى قىلىپ، قاتتىق تىرىشايلى، ئەلۋەتتە، بارلىق ئىشلارغا ئىلىم لازىم بولىدۇ. مانا بۇ جايدا، ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنىڭ ئەرەبچە كەلگەن مەنىلىرىنى تەرجىمە قىلىشنى خالىدىم، چۈنكى بۇ ئايەتنى، رەسۇلۇللاھ ياد ئېلىشقا، ئوقۇپ تۇرۇشقا بۇيرىغان، رەھمان بولسا، ئاللاھقا خاس ئىسىم بولۇپ، دۇنيا ـ ئاخىرەتتە بارلىق مەخلۇقلارغا رەھىم قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، خۇددى بىز بۇ كىتابدا بايان قىلىپ كەلگەندەك، يارىتىش، ھىدايەت قىلىش، ئەلچە ئەۋەتىش، مەڭگۈلۈك ئاخىرەت، بەختكە ئىگە قىلىش، ئاسىيلارنى كەچۈرۈم قىلىشلار، رەھىم بولسا، مەخسۇس مۆئمىنلەرگە، ئاخىرەتتە رەھمەت قىلىش، دۇنيادا ياردەم بېرىشنى كۆرسىتىدۇ.

مەلىك بولسا، پادىشاھ مەنىسىدە بولىدۇ، ئاللاھ، زاتى، سىپاتى، ئەپئاللىرىدا مەڭگۈلۈك باقىيلىقىدا موھتاج ئەمەس، ھەممىدىن بىھاجەتتۇر، شېرىك ۋەزىرى، مەسلىھەتچىسى، ياردەمچىسى يوق، تەنھا، يەككە ـ يىگانە پادىشاھلار، پادىشاھىدۇر، ئاللاھدىن باشقا مەخلۇقلارنى مەلكۇلمۇلۇك، شانىھانشاھ، يەنى پادىشاھلار پادىشاھى دەپ ئاتاشقا قەتئىي بولمايدۇ، قۇددۇس بولسا، ئەيىب ـ نۇقساندىن پاك، مەخلۇقلارنىڭ، بەندىلەرنىڭ سۈپەتلىرىدىن پاكتۇر، ئۇ ئىسىملاردىن بەندىلەرنىڭ ئالىدىغان نېسىۋىسى، ئاللاھنى شۇ سۈپەتلەر بىلەن كامال تاپقان زات دەپ ئېتىقاد قىلىش، ھەممىدىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلىش، شۇنداقلا، ئۆزى مېھرىبان، رەھمىدىل بولۇش، ئۆزى نەپسى شەھۋەتتىن پاك تۇتۇش، پەقەت ساپ مۇھەببىتىنى ئاللاھقىلا بېغىشلاپ، ھايۋانى غەرەزدىن پاك بولۇشى لازىم. مۆئمىن، ئاللاھنىڭ بىر قىسىم ئىسىم ـ سۈپەتلىرىدىن ئەخلاق قوبۇل قىلىشى، نېسىۋە ئېلىشى لازىم.

السلام ئاللاھ مەڭگۈ سالامەتلىك ئۇنىڭدىن كېلىدۇ، ئۇ سالامەت قەلب بىلەن كەلگۈچىنى مۇكاپاتلايدۇ، زاتى ئەيىبدىن، سۈپىتى نۇقساندىن، قىلىقلىرى يامانغا نىسبەت بېرىشتىن سالامەتتۇر.

مۆئمىن، ئەمىن قىلغۇچى، خاتىرجەم قىلىش، ئۇنىڭغا مەنسۇپ، ئىنسانغا خاتىرجەملىك سەۋەبلىرىنى ئاتا قىلغۇچى، قەلب پەقەت، ئۇنىڭ بىلەنلا خاتىرجەم بولىدۇ، ئەمىن بولىدۇ.

مۇھەيمىن، ئەمەللەرنى، ئەجەللەرنى، رىزىقلارنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى، ئىنساننىڭ بۇ ئىسمىدىن ئالىدىغان نېسىۋىسى، ئۆزىنى، ئەمەللىرىنى، ئىچكى سىرلىرىنى كۆزۈتۈپ تۇرۇش، ئۆز ـ ئۆزىدىن ھېساب ئېلىش، خاتالىقلىرىنى تۈزۈتۈشتۇر.

عزيز غالىپ، كۈچلۈك، ھاجەتلەر ئۇنىڭغا چۈشىدۇ، ئۇ زاتىنىڭ ئۇلۇغلىقىدىن، يېقىنلىشىش قىيىندۇر، ئوخشىشى يوقتۇر، ئىززەت، ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ئۆزىلا ئەزىز قىلغۇچىدۇر.

اَلْجَبَّار بويسۇندۇرغۇچى، باشقۇرغۇچى، خالىغىنىنى مەجبۇرى قىلالىغۇچى، چاڭگىلىدىن ھېچكىشى قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ، زالىملارنىمۇ بويسۇندۇرىدۇ، ھەممە ئۇنىڭ ئالدىدا ئاجىزدۇر.

اَلْمُتَكَبِّرُ چوڭچىلىق، ئۇلۇغلۇق، تەكەببۇرلۇق، ئاللاھقىلا خاستۇر، ھەممە، ئۇنىڭ ئالدىدا ھاقارەتلىكتۇر. كېبىر بىلەن بىرلەشتۈرسە، ھەممە، ئاللاھ ئالدىدا يوقىلاڭدۇر، ئاللاھنىڭ زاتى، جامالى ئالدىدا، دۇنيا ـ ئاخىرەتمۇ ھاقارەتلىكتۇر، بارچە كائىنات مەخلۇقاتلار، ئەرشتىن تارتىپ پەرشىكىچە، ئاللاھنىڭ ئوخشىشى يوق، ئالقانلىرىدا زەررىگە ئەرزىمەيدۇ.

اَلْخَالِقُ ياراتقۇچى، اَلْبَارِئُ ئىجاد قىلغۇچى، ئەيىبدىن سالامەت ياراتقۇچى، اَلْمُصَوِّرُ شەكىل، سۈرەت ئاتا قىلغۇچى، ئۇخالىق. مىقدار تەقدىرگە تەسۋىر، سۈرەتكە ئىگە، يوقتىن بار قىلغۇچى، ماددىلارنى ياراتقۇچى، سۈرەت، شەكىل ھاسىل قىلىپ ھەرىكەتكە كەلتۈرگۈچى بىر ئاللاھدۇر.

اَلْخَالِقُ اَلْبَارِئُ لْمُتَكَبِّرُ، نۇر، ئەزىيم دېگەن سۈپەتلەردە، بەدىلەر نېسىۋىسى يوق، ئەخلاق قوبۇل قىلىش يوق، چۈنكى، بۇ سۈپەتلەر ئاللاھقىلا خاستۇر، بىلىڭلاركى، ئىسىم ـ سۈپەتلەرنى تولۇق چۈشىنىش، مەنىسىنى بىلىش، ئەمەلىي تەتبىقلاش لازىم.

مەنىسىنى بىلمەي ئوقىسا، بىرىنچى جاھىل بولىدۇ، بىلىپ، ئۇنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلىماي ئوقىسا، ئىككىنچى جاھىل، نادان، ئۇنى بىلىپ، چۈشىنىپ، تەپسىر قىلىپ، ئەمەلىيەتكە، كائىناتلارغا تەتبىقلاپ ئوقۇسا، ئەمەل قىلسا، ئۇ ئالىم، سىلەر چۈشەنسەڭلار بۇ ئىسىم ـ سۈپەتلەرنى ئۆز ۋۇجۇدۇڭلاردا، كىيىم ـ كېچەك، يىمەك ـ ئىچمەكلەردىلا تاپالايسىلەر. مەسىلەن: ھاياتلىق مەنبەسى بولغان سۇ، مۇنداق خىتاپ قىلىدۇ، ئى ئىنسان، مەن، سەن ئۈچۈن يارىتىلدىم، تەركىبىم ئىككى خىل ماددا، سۈرەت، شەكىلگە مەنمۇ كېلىڭلىك، مەن، ئاسمان ـ زېمىنغا نۇر ئاتا قىلغۇچى ئاللاھ تەرىپىدىن نۇرغۇن نۇر زەررىچىلەرنى ئۆز ئىچىمگە ئالىمەن، مەن ھادىسە، مەن يەنە يوقايمەن، چۈنكى، ئەزلى، ئەبەدى، ئەۋۋەل ـ ئاخىر، پەقەت بىر ئاللاھدۇر. مەندىكى ھاياتلىق سىرلىرىغا، مەنبەلەرگە، ئۆزۈممۇ ھەيرانمەن، سىلەر كېيگەن پاختا مۇنداق نىدا قىلىدۇ، ئى ئىنسان! سەن مېنى كىيىسەن، ئەمما سەن مېنى تەتقىق قىلمايسەن، نەدىن كەلدىم، قانداق ماددىلاردىن تەركىب تاپتىم، بۇنى بىلمەيسەن، مەن كۆيدۈرگۈچى ماددىدىن تەركىپ تاپتىم، لېكىن، خۇددى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا ئوت سوغۇق، سالامەت بولۇپ بەرگەندەك، مەنمۇ ساڭا سوغۇق، سالامەت بولۇپ بەردىم، سەن ئادەتتىن تاشقىرى مۆجىزە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئوتتا كۆيمىگەنگە ئوخشاش ئىشلاردىلا بولىدۇ، دەپ ئويلىما، مانا مەندەك نەرسىلەردە بارلىق كائىناتلاردا ئۇنداق مۆجىزىلەر، ئالامەتلەر كۆپ، سېنى ئۇلار ھەر تەرەپتىن قورشاپ تۇرىدۇ، زېمىن ساڭا جاي بەردى، ئۇنى قورشاپ تۇرغان تاشلار ساڭا ياغمىدى، دېڭىز ئوت بولۇپ لاۋۇلدىماي ساڭا ھاياتلىق بېغىشلىدى، كائىنات سوقۇشۇپ كەتمەي تەرتىپ بىلەن ئايلىنىپ، سېنى تەھدىتتىن سالامەت قىلدى، سەن بۇلاردىن خەۋەرسىز، شۇنداقتىمۇ، ئاللاھ، ساڭا كۆيۈندى، رەھىم قىلدى، نېمەت بەردى، ئاخىرىدا ھالاللىرىغا ھېساب بار، ھاراملىرى ئازاب، ئى ئىنسان، ساڭا بارچە كائىنات، شۇنداق

خىتاپ قىلىپ تۇرىدۇ، سەن ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپىتىنى، رەھمەت، قۇدرىتىنى، ئىلىم ـ ھېكمىتىنى، ھەممە جايدىن تاپالايسەن، پەقەت ئىزدەنسەڭلا چوقۇم تاپىسەن.

سۈرە مۇمتەھىنەت، بۇ سۈرە، مۇھاجىر ئاياللاردىن ئىمتىھان ئېلىپ، سىناپ بېقىش بۇيرۇلغانلىقىدىن، شۇنداق ئاتالغان، بۇ ئىسىم ئەلۋەتتە تەپەككۇر قىلغۇچى، زېھنىگە مۇنداق ئىمتىھانلارنى سالىدۇ، ئوقۇغۇچىلاردىن ئىمتىھان ئېلىش، ئورۇنلاشتۇرماقچى بولغان ئىشچى ـ خىزمەتچىدىن ئىمتىھان ئېلىش، لايىقەتلىكلىكلەرنى، دوكتۇر، ئالىملارنى تاللاش ئىمتىھانى، ئەسكەر، جەڭچى تاللاش، ئالاھىدە زەربىدارلار ئەترىتى تاللاش ئىمتىھانى، ئومۇمى پەندىن ئىمتىھان ئېلىشلارنى ئەسكە سالىدۇ، ئىمتىھان ئېلىش، سىناپ كۆرۈش، ئىسلام دىنىدا دەسلەپكى مەزگىلدىلا ئوتتۇرىغا قويۇلغان، بۇ دۇنيامۇ سىناق دۇنياسى، نەتىجىسى ئاخىرەتتە بولىدۇ، رەسۇلۇللاھمۇ جەڭگە سىناپ بېقىپ سالاتتى، ئۇرۇشقا ماھىر باتۇرلارنى قوماندان قىلاتتى. شۇنداق بولالمىسا، بولامتى ئەمەسە؟ شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز ئۆزىمىزدىن، ئائىلىمىزدىن، ئەۋلادلاردىن، ھەر جەھەتتىن ئىمتىھان ئېلىپ بېقىشىمىز لازىم. ئەقىدە، ئىمان، تەۋھىد، ئىبادەت، مۇئامىلە، جەمئىيەت، ئەخلاق، تارىخ قاتارلىقلاردىن ئىمتىھان ئېلىپ، سىناپ بېقىشىمىز لازىم. ھازىر ئۆتەلىسەڭ، ئاخىرەتتىمۇ ئۆتەلەيسەن، ئىنسان ئۆلگەن ئىش ئۈستىدە قوپۇرۇلىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ باش تەرىپى، مۆئمىنلەرنى خەۋىرىنى كاپىرلارغا يەتكۈزمەكچى بولغان كىشى توغرىسىدا چۈشكەن بولۇپ، بىزنى قاتتىق سىر ساقلاشقا، مەخپى ئۇسۇلدا ئالاقىلىشىشقا، ئاجىز ھالەتتە، نوچىلىق بىلەن ئىشلارنى ئاشكارىلىماسلىققا، دۈشمەن ئەھۋالىدىن تولۇق خەۋەردار بولۇپ تۇرۇشقا، قاتتىق كۆزۈتۈش، خەلقئارا ۋەزىيەتتىنمۇ خەۋەردار بولۇشقا، مەخپى رازۋېتكا قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، بىزنىڭمۇ ئالاھىدە مەخپى ساقچىمىز بولۇشى لازىم. دۈشمەنىنىڭ ئازدۇرۇشىدىن قاتتىق ساقلىنىش لازىم.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا مۇنداق بىر ۋەقەنى مىسال قىلىدۇ، تۈركىيىلىك بىر ياخشى كىشىنىڭ بالىسى، فىرانسىيىدە بولۇپ، بۇ كىشى، بالىسىنى يوقلاپ بارغاندا، بالىسى مۇنداق دەپ بەرگەن، مەن بىر زىياپەتتە ئولتۇرسام بىرسى ماڭا تاماكا تەڭلىدى، مەن ئۇنىڭغا، مەندە رامىزان بار، دىسەم، ئۇ، ۋاي ـ ۋۇي، تېخى سەن شۇ كونا ئەقىدىدىمۇ، سەن دېگەن ھازىر كىم؟ ئەقلىڭ نۇر چاچتى، تەرەققىي قىلدىڭ، مول بىلىم ئالدىڭ، تاشلا بۇنداق ئادەتلەرنى دەپتۇ، ئۇلار قايتىش ۋاقتىدا بۇددا دىنىنىڭ باشلىقى بۇ يىگىتكە ئەتە پالانى جايدا مەن بىلەن كۆرۈشكىن دەپتۇ، ئەتىسى بارسا، بۇ كىشى، سەن نېمىلەرنى كۆردۈڭ دەپ سوراپتۇ، ئۇ يىگىت، مەن بۇ جايدا پاكۇلتىت رەئىسىنىڭ ئىبادەت قىلغىنىنى كۆردۈم دەپتۇ. ئۇ بۇددىست، رەئىسى مەن سېنى كۆرسۇن دەپ چاقىردىم، بىلگىنكى، فىرانسىيە ئالىملىرى خۇددى باشقا ئالىم، دوكتۇرلاردەك، دىنغا قارشى، ئۇلار دائىم دىننى يوقىتىشنى ئويلايدۇ، سەن ئۇلاردىن قاتتىق ھەزەر قىل، دىنىڭدىن قايتما، ئۇلارنىڭ سۆزلىرى ساڭا تەسىر قىلمىسۇن دەپ تاپىلايدۇ، قاراڭلار بۇ بىر بۇددا دىنىدىكى كىشىنىڭ ۋەسىيىتى، ئۇلار بىز مۇسۇلمانلارغا نەسىھەت قىلغۇدەك بولۇپتۇ، سۇبھانالللا، بىز ئۇلارنى خىرىستىئانلارنى، يەھۇدى، ناسارالارنى بۇ دىنغا قاچان قايىل قىلىپ، دەۋەت قىلارمىز؟ ئەلۋەتتە، يەنىلا بۇنىڭ ئۈچۈن ئىلىم، تىل بىلىش لازىم بولىدۇ. مەن، مىسىردا مۇنداق خەۋەرنى كۆردۈم، فىرانسىيە ۋە باشقا ئەللەردىكى ئالىملار، پاكۇلتېت رەئىسلىرى، ئەدىبلەر، شائىرلار ھەممىسى بىرلىشىپ، مۇسۇلمانلارغا قارشى جەڭگە چاقىرىق قىلغان، مۇسۇلمانلارنى قۇل قىلىشنى بۇيرىغان، ئۇنداق بولمىسا، ئۆزلىرىگە كېلىدىغان زىياندىن ئاگاھلاندۇرغان، تارىخدىن دەلىل كەلتۈرۈپ قايىل قىلغان، قاراڭلار، ئۇلار دائىم مۇسۇلمانلارنى ئىسلام دىنىنى پۈتۈنلەي ھالاك قىلىشنىلا ئويلايدۇ، پەقەت يوقىتىپ، تۈپ يىلتىزىدىن قۇرۇتۇشنى ئويلايدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئى ئوقۇغۇچى، ئوقۇتقۇچىلار، سەگەك تۇرۇش، ئىسلامنى كەڭ تارقىتىش، گەرچە، ئۇرۇشتا غەلىبە قىلالمىساقمۇ، ئىسلام دىنىنىڭ ئىزىنى ئۆچۈرمەسلىككە تىرىشايلى.

بۇ سۈرىدە مەخسۇس ئاياللاردىن، قىزلاردىن ئەقىدە، ئىمان، ئېتىقاد جەھەتتىن ئىمتىھان ئېلىش كۆرستىلدى، رەسۇلۇللاھمۇ ئەمەلىيەتتە سىناپ كۆردى، ئاياللارغا مەخسۇس بىرىپ دەۋەت، دەرس، دىن تەلىماتلىرىنى بېرەتتى، ئايرىم ۋاقىت، ئايرىم كۈن ئاجرىتىپ، تەشۋىقات ئېلىپ باراتتى، ئاياللارمۇ ھەرخىل سوئاللارنى سوراپ، جاۋاب ئالاتتى، سۈرە ئەھزاپتىمۇ پەيغەمبەر ئايالىرى شۇ ئۆيدە ئوقۇلغان ئايەت،

ھەدىسلەرنى يادلاشقا بۇيرۇلغان، رەسۇلۇللاھ، سۈرە نۇرنى، سۈرە ئەھزابنى ۋە مۇشۇنداق سۈرىلەرنى ئاياللارغا، باللارغا مەخسۇس ئۆگىتىشكە بۇيرۇلغان، ئەر ـ ئايال، دىن، ئىمان ئىشلىرىدا، ئىبادەت، ساۋاب ئىشلىرىدا باراۋەر، قۇرئاننىڭ ئاياللارغا ئائىلە ئىشلىرىغا بەكلا كۆڭۈل بۆلۈشنى بىلىمىز، مەقسەت، ئاياللار بىزنىڭ ئانىمىز بولغاندەك، ئەۋلادلار ئانىسى، ئۇ بىرىنچى ئۇستاز ھېسابلىنىدۇ، باللارنى ئاۋۋال ئانا تەربىيلەيدۇ، ئۆزى ئوقىتىدۇ، گەرچە بىر قىسىم قىز ئوقۇغۇچىلار لاياقەتلىك چىقمىغان بولسىمۇ، يەنىلا ئاياللارنى، قىزلارنى بارلىق ئىلىم ـ پەنلەردە ياخشى تەربىيلەش لازىم، بۇ، ئاللاھنىڭ، ئىسلام دىنىنىڭ كۆرسەتمىسى، ئامال بار، كۆچ چىقىرىپ پىتنىدىن يىراق بولۇپ، تىرىشايلى، ئۇنداق بولمىسا، تېخىمۇ چوڭ پىتنىلەر كېلىپ چىقىدۇ.

سۈرە سەف، مۇسۇلمانلار، قۇرئاننى تىلاۋەت قىلىپ، بۇ جايغا كەلگەندە، نامازدىكى، جەڭلەردىكى، سەپلەرنى ئەسلەيدۇ، بەزىلەر تارىخدىكى، غازىلار سېپى، ساھابىلەر سەپلىرىنى ئەسلەپ، كۆز يېشى قىلىشىدۇ. ئۇلارمۇ ئاللاھنىڭ بەندىسى ئىدى، بىزمۇ بىر بەندە ھە! بىز ھازىر نېمە؟ زادى نېمە؟

باي، دېھقان، كارخانىچى، تىجارەتچى، تېرىچى، پاختىچى، لوبەن، ھۈنەرۋەن، موللا، سوپى، قۇرۇپ كەتسۇن بۇنداق ناملار. قارا، قارا دوستۇم، ئاللاھقا يارامىلىق، ئاخىرەتتە پايدىلىق نام، ئاتالغۇلار، مانا مۇنداق بولىدۇ. پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار، شېھىدلار، سالىھلار، ئەۋلىيالار، تەقۋادار، مۇتتەقى، ئەمەل قىلغان ئالىم، مۆئمىن، مۇسۇلمان، زاكىر، شاكىرلار، سادىق سابىرلار ۋاھاكازالار. مانا مۇنداق نام ـ ئاتاقلار، ئىسىم، لەقەملەر بېرىلسە، پايدا قىلىدۇ. ئاللا، مۇشۇ دوستلىرىنىڭ سەپلىرىدىن قىلغاي، ئاخىرەتتە مۇشۇ سەپلەر قاتارىدىن مەرتىۋە، دەرىجە بەرگەي، ئامىن! ئەمما، پەرىشتە يوقنى يېزىپ قويمايدۇ، سىز، بىزمۇ تەقۋاللىققا تىرىشايلى.

بىز يۇقىرىدا، كاپىر، دىنسىزلارنىڭ ئىسلام دىنىغا بولغان سۇيقەستىنى بايان قىلغان، بۇ سۈرىدە **8** ـ ئايەتتە بولسا، ئاللاھ، مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار ئاللاھنىڭ نۇرىنى يەنى ئاللاھنىڭ ئىسلام دىنىنى نۇرلۇق شەرىئىتىنى، ئېغىزلىرى بىلەن پۈۋدەپ ئۆچۈرمەكچى بولىدۇ، كاپىرلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، ئاللاھ، ئۆزىنىڭ نۇرىنى، مۇكەممەل قىلغۇچىدۇر، يەنى ئىسلام دىنىنى، ئاشكارىلىغۇچىدۇر، ھەم مەڭگۈ ساقلاپ قوغدىغۇچىدۇر، ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشى خۇددى، قۇياش نۇرىنى ئېغىزى بىلەن ئۆچۈرمەن دەپ پۈۋدىگەنگە ئوخشايدۇ.

ئەمما، ئاللاھ ئۆزى ئىگە، لېكىن، بىز ئاللاھ ئىگە دەپ قاراپ ئولتۇرماي، ئاللاھنىڭ قوشۇنىغا كىرىش، ئىسلام دىنىغا ياردەم بېرىش، دۈشمەنگە تاقابىل تۇرۇش، ئۇنداق ھىيلە ـ مىكىر بىلەن قارشى چىقسا، مۇنداق چارە ـ ئامال بىلەن تاقابىل تۇرۇشىمىز لازىم.

ئۆز ئۇستۇمىزدىكى مەجبۇرىيىتىمىزنى ئادا قىلىشىمىز لازىم، ئۇستىمىزدىكى پەرزنى ئۇنتۇپ، ئاللاھ ئىگە، ئاللاھ ساقلايدۇ، دېگۈچىلەردىن بولساق تەۋەككۇل قىلماي يۆلەنگۈچى بولىمىز، ئېتىقاد جەھەتتىن ئىشەنچ قىلغان بولماي، بەلكى، بۇ خىل ئېتىقادنى بانا، سەۋەب قىلىۋالغان بولىمىز، ئاللاھ، بىزلەرنى قورقۇنچاق، ھورۇنلۇقدىن ساقلىسۇن، ئامىن!

شۇنىڭ ئۈچۈن، رەسۇلۇللاھ قىيامەتكە قەدەر بىر تائىپە، مۆئمىن، ھەق ئۈستىدە غەلىبە قىلىپ تۇرىدۇ دېگەن، ئاللاھمۇ بۇ سۈرىدە **10 ـ 11** ـ ئايەتلەردە، **ئىككى ئالەملىك پايدىلىق بولغان بىر تىجارەتنى كۆرسىتىپ، مۇنداق دەيدۇ: ئى مۆئمىنلەر! سىلەرگە سىلەرنى قاتتىق دەرت ـ ئەلەملىك ئازابدىن قۇتقۇزىدىغان بىر تىجارەتنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟ ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھ ۋە ئەلچىسىگە چىن دىلدىن ئىمان كەلتۈرۈڭلار، ئاللاھنىڭ يولىدا مېلىڭلار، جېنىڭلار بىلەن جىھاد قىلىڭلار، ئەگەر بىلسەڭلار بۇ سىلەر ئۈچۈن بەك ياخشى** دېگەن، سىلەرنىڭ بۇ تىجارەتنى قىلغىڭلار يوقمۇ؟ بىرەر مال، تىردە،پاختىدا پايدا ئۈچۈرنى ئاڭلىساڭلار، تېز ھەرىكەت قىلاتتىڭلار، ئالدىرايتتىڭلار، ئەجەپ بۇ قېتىم ئەڭ ئىشەنچلىك، راست سۆزلىگۈچى سىلەرنى ياراتقان زات، ئاللاھ بۇ ئۈچۈرنى بەرسىمۇ جىم تۇرىسىلەرغۇ؟ ھېچ بولمىسا تەييارلىقمۇ يوققۇ؟ ئەركەك مۇسۇلمانلار، بۇ چاقىرىققا تەييار تۇرۇشى لازىم. ۋاقتى كەلسە، ئۇ، بۇ دېمەي، ئاللاھۇ ئەكبەر دەپلا ئاللاھقا ئۈچقۇشۇشقا ئالدىرىشى كېرەك. سىلەرنى جەننەت، ئاللاھنىڭ جامالى كۈتۈپ تۇرىۋاتىدۇ، ئۇبدان تەييارلىق قىلىڭلار، ئەۋلادلارنى ياخشى تەربىيلەپ، ئىسلام قوشۇنى قۇرۇپ چىقايلى.

بەشىنچى ئايەتتە، ئۇلار ھەقتىن بۇرۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن، ئاللاھ، ئۇلارنىڭ دىللىرىنى ھىدايەتتىن بۇرىۋەتتى، ئاللاھ، پاسىق قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ، بۇنى ئاللاھ ئالدىن ئوبدان بىلىدۇ، شۇنىڭ ئۇچۇن ئالدىن بىلىپ، شەقىيلىقنى پۈتىدۇ، بۇ ئايەت، ئاللاھ ئازدۇرغاننى ھىدايەت قىلغۇچى يوق، ئۇلارنىڭ قەلبىگە پىچەت ئۇرىۋەتتى، بەربىر ئۇلار ئىمان ئېيتمايدۇ دېگەن، ئايەتلەرگە توغرا چۈشەنچە بېرىدۇ.

مەنىسى، ئۇلار ئازغۇن بولغاندىكىن، ئىزىشنى، ئاللاھ ئالدىن بىلگەچكە، ئۇلارغا ئېزىشنى، شارائىتنى خالىدى، يەنىلا بىلىپ تۇرۇپ ياراتتى، بىلىشى، يارىتىشنى توسمايدۇ، بىلىپ تۇرۇپ يارىتىشى، ئۇلارنى ئازغۇن ئىچىگە ياراتقانغا ئوخشاش، ئەمما، ئۇلار ئۆزى ئازدى، ئۆزى سەۋەبلىك مانا مۇشۇنى يازدى، يوقنى يېزىپ قويمايتتى، كۆپرىغا لايىق پاسىقلارنى بىلىپ ھۆكۈم قىلدى، ھىدايەتمۇ قىلمايدۇ، ئۇلار شۇنىڭغا لايىق ئىدى، ئۇلارنىڭ پاسىقلىق، ئازغۇنلۇق، ھەقدىن بۇرۇلۇش، ئوڭ تەرەپنى قويۇپ، سول تەرەپنى تاللىۋېلىشتەك قىلمىشلىرىنى ئاللاھ ئالدىن بىلەتتى، شۇڭا ئۇلارنى بەربىر بولغاندىكىن، ھەقتىن بۇرىۋەتتى، پىچەت ئۇرىۋەتتى، شارائىت بەردى، ھۆكۈم قىلىۋەتتى، توغرا چۈشىنىڭ.

سۈرە جۇمئە، بۇ ئىسىم ئەلۋەتتە، توپلىنىش، ئۇيۇشۇش، بىرلىشىشكە ھەپتىلىك مۇھىم دەرسلىككە، مۇھىم سۆھبەتكە، تەشۋىقاتقا ئىشارەت قىلىدۇ.

بۇ سۈرە ساقلىنىدىكەن، جۇمە، مەڭگۈ داۋام قىلىدۇ، ئۇ بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ھېيتىمىز، تەلىمات ئورنىمىز جۇمئە نامىزى توغرىسىدا، نۇرغۇن ھەدىسلەر كەلگەن، بۇ كۈننىڭ پەزىلىتى، خاسىيىتى، بۇ كۈندىكى دۇئا ئىجاۋىتى، چۈشىدىغان پەرىشتىلەر ۋاھاكازالار، غۇسلى قىلىش، بالدۇر كېلىش، ھەتتا بۇ نامازنى قەستەن دۇنيانى كۆزلەپ، دىنىسىز ھاكىمىيەتتىن قورقۇپ، ئۈچ قېتىم تەرك ئەتسە، مۇناپىق بولىدىغان ھەدىسلەر بار. بۇ كۈندىكى ماددى، مەنىۋى ئىبادەت، مۇئامىلە، تەلىم ـ تەربىيە جەھەتتىكى پەزىلەتلەرنى ئوبدان چۈشەنگەن دىنسىزلار مەخسۇس مۇشۇ كۈندە مۇسۇلمانلارغا بىر قىسىم ئوقۇتقۇچى، ئوقوغۇچىلارغا ئۆز ئەزالىرىغا ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلار تەرىپىگە ئۆتۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ قاتتىق چەك ساقلايدۇ، ھېزى بولىدۇ، شۇنىڭغا قارىغاندىمۇ بۇ ئىبادەت پائالىيەتنىڭ مۇھىملىقىنى ئۇنۇمنىڭ زۆرۈرلىكىنى ھېس قىلالايمىز، ئەپسۇس، بارلىق مۇنبەرلەردە، ساۋاتسىز خۇراپىي، بىدئەتچىلەر ئولتۇرۇۋلۇق، مۇسۇلمانلار بۇ مەسىلىنىمۇ مۇھىم ئورۇندا قويۇپ ئويلىشىشى لازىم.

بىز بۇ سۈرىدىن مۇنداق بىر تېمىنى تاللايمىز، ئۇ بولسىمۇ زادى كىم ئەۋلىيا؟ كىم ۋەلى، ئاللاھنىڭ دوستى **6 ـ 7** ـ ئايەتتە ئاللاھ، يەھۇدىلارنى ئىشەككە ئوخشىتىپ بولۇپ، مۇنداق دېگەن. ئى مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام، ئېيىقتىكى ئى يەھۇدىيلار، ئەگەر سىلەر باشقىلارنى ئەمەس، پەقەت ئۆزۈڭلارنىڭ، ئاللاھنىڭ دوستلىرى يەنى ئەۋلىيا دەپ داۋا قىلىدىغان بولساڭلار، بۇ داۋايىڭلاردا راستچىل بولساڭلار، ئۇنداقتا، سىلەر جەننەتكە ئاللاھنىڭ دىدارىنى كۆرۈشكە راھەت ـ پاراغەتكە تېزىرەك بېرىش ئۈچۈن، ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىپ، تىلەپ بېقىڭلار دېگەن، كېيىن ئۇلار قىلغان گۇناھلىرى، يالغانچىلىقلىرى تۈپەيلىدىن ئۆلۈمنى ھەرگىز ئارزۇ تەلەپ قىلمايدۇ، ئاللاھ، بۇنداق زالىملارنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر دېگەن، قاراڭلار، ئۇلار ئۆلۈمدىن قورقىدۇ، ئاخىرەتتىكى ھېسابىدىن قورقىدۇ، بۇلار، مۇسۇلماندەك قورقمايدۇ، بەلكى، ئۆلۈپ بېرىشىدىن قورقىدۇ، ئەگەر ئۇلار ھەقىقىي ئاللاھنىڭ دوستى، ئەۋلىيا بولغان بولسا، ئۇنچە قورقمايتتى، يەنە بىر ئايەتتە بولسا، ئەگەر سىلەر ئاللاھنىڭ دوستى بولساڭلار، ئاللاھ سىلەرنى ياخشى كۆرسە، نېمە ئۈچۈن، سىلەرنى ئازابلايدۇ، دېگەن، بۇ ئايەتتىن ياخشى كۆرگەن دوست، دوستىنى ئازابلىمايدۇ دېگەن مەنا چىقاتتى، سۈرە يۇسۇفتە بولسا، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، ئاللاھدىن ئۆلۈمنى سورايدۇ، ھەقىقىي ئەۋلىيا شۇنداق بولىدۇ، سالىھلار قاتارىدىن قىلىشنى سورايدۇ.

يەنە بىر ئايەتتە، ئاللاھنىڭ دوستلىرى، ئەۋلىيالار، پەقەت تەقۋادارلار دەپ كەلگەن، سۈرە يۇنۇسمۇ شۇنداق كەلگەن، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار، تەقۋادار مۇسۇلمان، مۆئمىنلەر ھەقىقىي ئەۋلىيالاردۇر.

ئاللاھ مۆئمىنلەرنىڭ ئىگىسى، ۋەلىسى، دوستى دېگەن ئايەت بار، ئەۋلىيا، يالغۇز كىشىلەر داۋا قىلىۋاتقان، ئالاھىدە ئادەتتىن تاشقىرى كارامەت بېرىلگەنلەرلا ئەمەس، بەلكى، ئومۇمى ئەۋلىيالار ئۆزىمۇ

ئۇقمايدۇ، بۇنىڭ ئەجرى كاتتا بولىدۇ، بۇ سۈرىدىكى مەلۇماتقا قارىغاندا ئۇ ئۆلۈمدىن قورقمايدۇ، جىننى ھەق ئۈچۈن بېغىشلىغان بولۇپ، دائىم ئۆلۈمگە تەق تۇرىدۇ، ئاللاھقا، ئاخىرەتكە، جەننەتكە ئۈچقىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ، ئاللاھ كەلگۈسىدە نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئەۋلىيالىق داۋاسى قىلىشىنى ئالدىن بىلىپ، ئۇلارنىمۇ قېنى ئۆلۈمنى سوراپ بېقىڭلار، راھەتكە تېزرەك بېرىڭلار، قېنى دەپ بۇ خىل پاسىلنى، ھەق، باتىلنى ئايرىش، تەكلىپنى بەرگەن. ئاللاھ، ھەققەتەن زېمىندا سىرلارنى بىلىدىغان، رەببىنىلا ياخشى كۆرىدىغان، ئاللاھقىلا ئاشىق، ئاخىرەتنىلا كۆزلەيدىغان، ئاللاھنىڭ جامالىغا قاراپ تۇرۇشنى بىردىنبىر مۇراد ـ مەقسەت قىلغان، سەممى، سادىق، ئەۋلىيالارنى ياراتتى.

ئەمما، ئۇلار ھەرگىز يالغانچى ئەمەس، بىدئەتچى تېخىمۇ ئەمەس، ھەقىقي ئالىم، ئابىد، زاھىدلاردۇر، ئۇلار ئۆلۈمنى سورىيالايدۇ.

ئاللاھقا ئىشىنىپ، قۇرئان، ھەدىس بويىچە ماڭغان ئەقىدە، ئېتىقاددا ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە بولغان، ئىبادەت ئەمەللىرىنى، مۇئامىلىلىرىنى شەرىئەت يولىيورۇقى بويىچە، ئىلىپ بارغان، بارلىق بۇيرۇق چەكلىملەرگە قادىر بولۇشچە، ئەمەل قىلغان، تەقۋادار كىشى گەرچە كارامەت بېرىلمىسىمۇ، يەنىلا ئەۋلىيا، ئاللاھنىڭ دوستى، بۇلار ئامدۇر. كارامەت بېرىلگەن ھەقكە دەۋەت بېرىلگەنلەر بولسا، خاس كىشىلەردۇر، ئاللاھدىن باشقىنى زادى كۆزلىمەيدۇ، ئاسماندا ئۇچسىمۇ، ئوتتا كۆيسىمۇ، سۇ يۈزىدە ئايىغى نەم بولماي، يۈگۈرۈپ ماڭسىمۇ غەيبدىن داۋا قىلىپ، بەزى ئىشلارنى بىلىپ قالسىمۇ، كىبسەللەرنى بىر سىلاپلا ساقايتىدىغان تەقدىردىمۇ يەنىلا قۇرئان، ھەدىسكە ئۇيغۇن كەلمىسە، ئۇنىڭغا ئەگەشمەيمىز، ئېتىقاد قىلمايمىز، ئۇنى، ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، ئۇ كارامەتمۇ، يا ئاھانەتمۇ، دەججال شەيتانغا بەرگەندەك، سىناقمۇ، تەدرىجى ھالاك قىلىشمۇ، بۇنى ئاللاھ بىلىدۇ، بىز پەقەت قۇرئان، ھەدىسكىلا ئېتىقاد قىلىپ، ئەمەل قىلىپ، گەرچە بىرەر سىرلىق ئىشلارنى كۆرمىسەكمۇ، كارامەت بېرىلمىسىمۇ، ئۆز يولىمىزدا مېڭىۋېرىمىز، قالغىنىنى قىيامەتتە بىلىمىز، ئاللاھ ئالىمدۇر.

سۈرە مۇنافىقۇن، ھەرقانداق بىر مۇسۇلمان، قۇرئاننى ئوقۇپ، بۇ سۈرىگە كەلگەندە، مۇناپىقلار توغرىسىدا توختىلىدۇ. تەپەككۇر قىلىدۇ، چارە ـ ئامال بىلەن ئۇلاردىن قاتتىق ھەزەر قىلىدۇ، شۇنداقلا ئۆزىنىمۇ بۇ خىسلەتتىن ساقلايدۇ، چۈنكى، ھەزەر قىلىشقا بۇنداق بولۇپ قېلىشىدىن ساقلىنىشقا مەخسۇس يولىيورۇق، بۇيرۇقلار بار. ھازىر ئۇلار، ئاجايىپ تەرەققىي قىلىپ كەتتى، خۇددى بۇ مۇناپىقلار زامانىدەك، شۇنداقتىمۇ ھەزەر قىلغىلى بولىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ، تاقىتىمىز يەتمەيدىغان ئىشقا بۇيرىمايدۇ، ئۇلار، تېلېفون ئارقىلىق تېلېفوننى نازارەت قىلىش، كومپيۇتېرنى كۆزىتىش، ئاۋاز، سۆزلەرنى خاتىرلەش، سۈنئىي ھەمراھقىچە جاسۇسلۇق قىلىدۇ. بىزمۇ، بۇ خىل ئىلىم ـ پەندىن پايدىلانساق، تاقابىل تۇرساق، ھەزەر قىلىشنى بىلسەك بولىدۇ. شۇڭا، مۇشۇنداق كىتابلار يېزىلىۋاتىدۇ، ئاللاھ، يالغۇز تەۋھىد، مۆجىزىنى ئاتا قىلماستىن، بۇ ئىلىم ـ پەن، تەرەققىياتلاردىن بىز مۇسۇلمانلارغىمۇ نۇرغۇن پايدىلىق شارائىتلارنى، قۇلايلىقلارنى يارىتىپ بەردى، نېمەتتىن پايدىلىنىپ، شۈكرى قىلمىسا، ئۇ تېزلا قولدىن كېتىپ قالىدۇ، ھۇششا تۇرۇڭ.

مۇھىم بىر ئەسكەرتىش، بىز مۇسۇلمان، بىزنى ھېچكىشى كاپىر، دىنسىز دېمەيدۇ، ئەمدى، بىرلا ئىش قالدى، ئۇ بولسىمۇ، مۇناپىق بولۇش، ئەگەر مەن ئۆزۈمنىڭ مۇناپىق ئەمەسلىكىمنى دۇنيادىن مۇناپىق بولماي كېتىشىمنى بىلسەم، بۇنىڭدىن ئارتۇق خۇشاللىق، بەخت بولماس، چۈنكى، بۇ دېگەن، جەننەت بىلەن بىشارەت بېرىشكە ئوخشايدۇ، شۇنداق، مۇسۇلمان بىلەن كاپىر، دىنسىزلىق ئوتتۇرىدا پەقەت مۇناپىقلىق قالدى. ئەگەر، سىلەرمۇ مۇناپىق بولمىساڭلار، مۇسۇلمان ھېسابلىنىپ، جەننەتكە كىرىسىلەر، چۈنكى، سىلەر مەن مۇسۇلمان دەپ داۋا قىلىسىلەر، ئەمما، بۇ ۋۇسكا جەھەتتىن نامدا بولماستىن، ھەقىقي بولۇش، لۇغەت جەھەتتىن بولماستىن، ھەقىقي بولۇش، دۇنيالىق ئۈچۈن بولماستىن ئاخىرەت ئۈچۈن بولۇش لازىم. ھەربىر سۆز، داۋانىڭ ئەمەلىيىتى، دەلىل ـ ئىسپات، ھۆججىتى بولىدۇ، قېنى ھۆججىتىڭلارنى كەلتۈرۈڭلار دەيدىغان كۈندىن قورقۇڭ.

سۈرە تاغابۇندا، كىشىنى مۇناپىق بولۇپ قېلىشىدىن تېخىمۇ ھەزەر قىلدۇرىدۇ، قاراڭ. ئى مۆئمىنلەر، سىلەرنىڭ ئاياللىرىڭلاردىن، باللىرىڭلاردىن سىلەرگە دۈشمەن بولىدىغانلارمۇ بار، ئۇلاردىن ئېھتىيات

قىلىڭلار، (دۈشمەن دېگەن، خوتۇن، بالا بولسىمۇ ئېھتىيات قىلىش لازىم) ئەگەر ئۇلارنى ئەپۇ قىلساڭلار، كەچۈرسەڭلار، ئۆتۈۋەتسەڭلار، ئاللاھ، سىلەرنى كەچۈرىدۇ، مەغپىرەت قىلىدۇ، ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، سىلەرنىڭ بالىلىرىڭلار، ماللىرىڭلا، پىتنە، سىناق، ئازدۇرغۇچى، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا كاتتا ساۋاب بار، **15** ـ ئايەت.

سىلەر شۇ ساۋابنى، ئاللاھنى، جامالىنى كۆزلەڭلار، بۇ ئايەتلەر بىر قىسىم ساھابىلەر مەككىدە، بالىلار، ماللار خاپىلىقىدىن ھىجرەت قىلالمايدۇ، كېيىن قالىدۇ، ئۇلار چىققاندا، بۇرۇن چىققانلار دانا، ئالىم بولۇپ، يۇقىرى مەرتىۋىگە، ئاخىرەتتىمۇ ئۈستۈن دەرىجىگە ئېرىشىپ بولىدۇ. قۇرئان، مەخسۇس ئۇلارنى مەدھىيىلەپ ماختايدۇ، ئۇلار، خوتۇن ـ بالىلىرىغا قىلىچىنى كۆتۈرۈپ، مانا بۇ خاتالىق، سەنلەر سەۋەبىدىن بولدى دەپ ئۆلتۈرگىلى يۈگۈرىدۇ، دەل شۇ چاغدا بۇ ئايەت چۈشكەن، ئاندىن ئۇلار ئەپۇ قىلغان. بۇ ئايەتتىكى ئەھۋاللار، مەڭگۈ شۇنداق بولۇپ تۇرىدىكەن، ھەدىسلەردىمۇ دۇنيادىن، ئايال كىشىدىن ھەزەر قىلدۇرىدۇ، پىتنە، سىناق، ھەتتا كۇپرىلىق كېلىپ چىقىدىكەن، زاھىد بول.

ئەنە شۇنداق پىتنە ـ پاساتقا، كۇپرىلىققا، ئاسىيلىققا، ساۋابدىن مەھرۇم قويۇشقا سەۋەب بولىدىغان، ھەق، ھىدايەتتىن، ئىلغار خىزمەتتىن توسۇپ قويىدىغان، ئايالنى تالاق قىلسۇن دەپ سۈرە تالاق، بۇ سۈرىگە ئەگىشىپ كەلدى. ئۇرغۇن ھەقىقەتچى زاھىدلار، شۇنداق دەلىللەيدۇ، ئەمما، بۇنى سەن تويي قىلىشىدىن، بالىلىق بولۇشىدىن بۇرۇن ئويلىشىڭ لازىم، ئۇ چاغدا سەندە بۇ ئىلىم نېمە قىلسۇن، ئۇزۇن گەپنى قويۇپ، مۇشۇ سۈرىنىڭ خۇلاسىسى، ھۆكمىنى ئاڭلا.

1 ـ تالاق قىلىنغان ئايال، ھەيزى كۆرسە، ئىددىتى ئۈچ ھەيز كۆرۈش.

2 ـ خۇسۇسى بەزى زۆرۈر ئەھۋالدىن باشقا چاغدا ئىددەت، مەزگىلىدە، ئۆيدىن سىرتقا چىقمايدۇ.

3 ـ ئىددەت توشۇش ئالدىدا، ئەر يا چىرايلىق قويۇپ بېرىش، ياكى قايتا يارىشىۋېلىش لازىم. بۇ ئۇنىڭ ئىختىيارى.

4 ـ مەيلى ياراشسۇن، مەيلى قويۇپ بەرسۇن، گۇۋاھچى كەلتۈرسۇن.

5 ـ ھەيزى كۆرمەيدىغان، ھەيزىدىن ئۈمىد ئۈزگەن ئاياللار، ئىددىتى ئۈچ ئايدۇر، ئون كۈنى يوقتۇر.

6 ـ ھامىلدار ئايالنىڭ ئىددىتى، ئېرى ئۆلگەن بولسىمۇ، تۇغقان ھامان توشىدۇ.

7 ـ بالا ئېمىتكەن ئايالغا ئېمىتىش ھەققى بېرىش لازىم.

8 ـ بايلار بايچە، پېقىر پېقىرچە نەپىقە بېرىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا، يەتتە ئاسماننى يارىتىپ، يەتتە زېمىننىمۇ شۇنداق يەتتە قىلىپ ياراتقانلىقى بار، بۇ مەسىلىدە بىز توختالغان، بۇنىڭ توغرىسىنى بىر ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، بۇ يەتتە دېگەنلىك، خاسلىق ئەمەس، يەتتىدىن ئارتۇق ئەمەس، دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى، بۇ جايدا، ھازىر بۇنداق زېمىندىن **300** مىليوندىن ئارتۇقراق مەۋجۇت بولۇپ تۇرىۋاتىدۇ، بىز پەقەت، قۇياش سىستېمىسىدىكى بىر دانە زېمىندا ياشاۋاتىمىز، ئۇ يەتتە پىلانېتمۇ يەتتە قۇرۇقلۇقمۇ، يەتتە قەۋەتمۇ زادى قايسى يەتتە بۇنى ئاللاھ بىلىدۇ. سىلەر بۇ يەتتىدىلا توختاپ قالماي، ئاللاھ، ئاساس سېلىپ، بەرگەندىن، سىلەرگە نامەلۇم، كۆزۈڭلار كۆرمەيدىغان يەنە زېمىنلارنى سۆزلەپ بەرگەندىكىن، قالغىنىنى ئۆزۈڭلار تېپىڭلار. بۇ ئايەتتە، ئاشۇنداق كۆپ زېمىن، پىلانېتلارنىڭ بارلىقىغا، پەلەك ئىلمىغا ئىشارەت باردۇر.

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئەگەر مەن بۇ ئايەتنى ھەقىقىي تەپسىر قىلىپ بەرسەم، مېنى چالما، تاشلاردا رىجىم قىلىۋېتىسىلەر دېگەن. توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچى، سىلەر تەتقىق قىلىپ، ئىزدەنگۈچى، بىز بولساق ئەجەل توشسا ئاخىرەتكە كەتكۈچى.

سۈرە تەھرىمدە بولسا، ئاللاھ، ھالال قىلىپ بەرگەن نەرسىنى ئۆزلىكىمىزدىن ھارام قىلىۋالماسلىقىمىز بار،

ئەگەر ھالال ـ ھارام ئىككى ھۆكۈم تاقشىپ قالسا، ھالالنى ئال، چۈنكى، ئاللاھ ئاسانىنى ئىرادە قىلىدۇ، شۈنداقلا، ھەممە نەرسىنىڭ ئەسلى ھالالدۇر. بۇ ئۇسۇل قائىدىسى، ئۇسەيمىيىن رص نىڭ سۆزى، تەقۋالىق، ئاللاھ ئاتا قىلسا، رەھمەت پەزلى بىلەن ئاسان ئىشلاردىمۇ بولۇۋېرىدۇ. سەن تەس ئىشنى قىلغانغا تەقۋا بولۇپ قالمايسەن، بەزىلەر قېيىننى تاللىساڭ، تەقۋا بولىسەن، قىيامەتتە ھېسابنى ئاسان بېرىسەن دەيدۇ. توغرىسنى ئاللاھ ئوبدان بىلىدۇ

بۇ ئىختىلاپلار ئارىسىدا قىيامەت كۈنى ھۆكۈم قىلىدۇ، ئىجتىھاددا توغرا قىلغانلار، ئىككى خاتالاشقانلار، بىر ئەجىر ئالىدۇ، بۇ ئاللاھنىڭ پەزلى، مەقسەت، ئۆزىچىلا سوپى بولمەن، تەقۋا بولمەن دەپ قۇرئان، ھەدىس، مۇسۇلمانلار ئىجماسىدىن چىقىپ، شەرئەت نۇرىدىن، تەرىقەت، ھەقىقەت، ئۇ، بۇ دېگەن. زۇلمەتكە چىقىپ، ئاخىرىدا ئىماندىن، ساۋابدىن قۇرۇق قېلىپ، ئۆزىنى بولسا، توغرا يولدا گۇمان قىلىپ، ئەڭ چوڭ زىيان تارتقۇچى بولمايلى دېمەكچى، توغرىسى قۇرئان، ھەدىس.

يەنە بىر مەسىلە، بۇ سۈرىدە، **5** ـ ئايەتتە، رەسۇلۇللاھقا ئەگەر ئايالنى قويۇۋەتسە، ھازىرقى ئاياللىرىدىن ياخشى بويسۇنغۇچى، ئىمان ئېيتقۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى، تەۋبە قىلغۇچى، ئىبادەت قىلغۇچى، روزا تۇتقۇچى چوكانلارنى، قىزلارنى ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن، دېگەن ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ، ئاياللىرىنى ماختايدۇ، خەدىچە، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار توغرىسىدا نۇرغۇن ھەدىسلەر بار، ئائىشەنىڭ پەزلى، قالغان ئاياللار ئۈستىگە، خۇددى قالغان تاماق ئۈستىدىكى شورپىغا ئوخشاش دېگەن. مەقسەت، بۇلارنى ئەڭ ياخشى دېگەن تۇرسا، ئايەتتىكى ئۇلاردىن ياخشى قايسى ئايالنى ئېلىپ بېرىدۇ؟ بىر ھەدىستە خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئۆيى، مەريەم، ئاسىيەنىڭ ئۆيى قېشىدا دېگەن بار، مانا مۇشۇنداق دەلىلگە ۋە ئايەتتىكى ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ئەسا يەنى مۇمكىن دېگەن سۆزمۇ بىر ۋەدە بولۇپ، ئاللاھ، چوقۇم ئىجرا قىلىدۇ دېگەن. دەلىل بىلەن بەزى ھەدىسلەردە مەريەم، ئاسىيە، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاچىسى، ماڭا بېرىلىدۇ دېگەن بار. ئەنە شۇنداق دەلىللەر بىلەن ئايەتتىكى قىز مەريەم، چوكان بولسا، ئاسىيەنى كۆزدە تۇتىدۇ، بۇلار قىيامەتتە رەسۇلۇللاھقا ئېلىپ بېرىلىدۇ، دېگەن. ئىبنى كەسىر، تارىخ ۋە تەپسىردە كەلگەن.

8 ـ ئايەتتە، ئى مۆئمىنلەر، ئاللاھقا سەممى تەۋبە قىلىڭلار، ئۇمۇددىكى، ئاللاھ، سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىدۇ، سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ دېگەن توغرىسىدا

بۇ جايدىكى نەسۇھا، يالغانچى، كاززاپلار دېگەندەك، بىرەر كىشىنىڭ ئىسمى ئەمەس، ئۇنىڭ ھەممىسى ھېكايە، چۆچەك، بۇ نەسۇھ دېگەن سۆز نەسىھەت دېگەن مەندە، ئىگىسىنى نەسىھەت قىلىپ گۇناھدىن توسقىدەك، قايتا گۇناھ قىلمىغۇدەك تەۋبە دېگەن بولىدۇ، يەنى، سەممىي، بۇنداق تۆۋبىگە مۇنداق شەرتلەر لازىم بولىدۇ.

1 ـ ئۆتۈپ كەتكەن گۇناھقا قاتتىق پۇشايمان قىلىش، ئاللاھدىن كەچۈرۈم بولۇشنى، ئەپۇ قىلىشنى، مەغپىرەت سوراش

2 ـ پەرىزلەرنى ئادا قىلىش، بەزىسنى قايتا قىلىش، تولۇقلاش، نەپلە ئىبادەت ئارقىلىق نۇقسانىنى تولۇقلاش.

3 ـ زۇلۇمنى، يەنى ھەققىنى قايتۇرۇش، رازى قىلىش.

4 ـ كىشى ھەققى بولسا، قايتۇرۇش، رازى قىلىش، ھەتتا، ماددى، مەنىۋى بولسۇن، ھەممىنى قايتۇرۇش.

5 ـ ئىككىنچى گۇناھقا قايتا بارماسلىق، قەتئىي قىلماسلىق.

6 ـ ئاللاھقا ئاسىي بولغاندا، نەپسىڭنى پەرۋىش قىلغاندەك، تائەت ـ ئىبادەتتىمۇ نەپسىڭنى پەرۋىش قىلىش، تەربىيلەش، باشقىلارنى تەجرىبەڭ بىلەن قايىل قىلىپ، گۇناھدىن توسۇش.

سۈرە مۇلۇكدىن ۋەلمۇرسەلاتقىچە بولغان تەپسىردىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي بۇ سۈرىلەردىكى بسم الله الرحمن الرحيم توغرىسىدا توختىلىپ، مۇنداق رەھمەتلەرنى يازىدۇ.

سۈرە مۇلۇكتىكى رەھمەت، بارلىق پادىشاھلىق، ھۆكمىرانلىق، پەقەت ئاللاھقا خاس بولۇش، ھەممە، ئاللاھنىڭ ئىلكىدە بولۇپ، بۇ ئەلۋەتتە، ئىنسانلار ئۈچۈن رەھمەت، ئىنسانلار ئىنسانلارغا ئەمەس، بەلكى ئاللاھقىلا چوقۇنۇش، بويسۇنۇش لازىم. شۇنداقلا، بۇ سۈرىدە، ئىنسانىنى رەزىل ئەخلاق، يامان ئەمەللەردىن تازىلايدۇ، چۈنكى بۇ سۈرىدە قاتتىق ئازاب، ئۇلارنىڭ دەردى، ئۆتمۈشنى يەنى ھالاك بولغانلارنى ئەسلىتىش بار، ئىلىم، رەھمىتى بار. شاماللارنى بويسۇندۇرۇش، قۇشلار تەتقىقاتى بار.

سۈرە قەلەمدە بولسا، قەلەمنىڭ ئۆزى چوڭ رەھمەتتۇر، ئىلىملار، كىتابلار قەلەم بىلەن نەشر بولىدۇ، ئۇ، مائارىپنىڭ ئاساسى، شۇڭا، ئاللاھ، قەلەم بىلەن قەسەم قىلغاندۇر.

يۇلتۇز، قۇياش، ئاي بىلەن قەسەم قىلغان بولسا، قەلەم، ئۇلاردەك مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ، ئەگەر تۇنجى قېتىمقى «لەۋھۇل» قەلەم بىلەن قەسەم قىلسا، بۇ تېخىمۇ كاتتا بولىدۇ، بۇ سۈرىدە بېخىللىقنى سۆكۈپ، سېخىيلىققا قىزىقتۇرۇلغان، تارىخ جەھەتتىن ئاچچىق ساۋاق بار.

سۈرە قەلەمدە، بىر بۆلۈك كىشىلەر ھالاك بولسا، بۇ سۈرە ھەققىدە پۈتۈن ئالەم ھالاك بولۇش بار، بۇ يامانلىقنىڭ تۈزكورلۇقنىڭ ئاقىۋىتىنى تېخىمۇ رۇشەن بايان قىلىدۇ، قىيامەت كۆرنىشى باردۇر. كىتابنىڭ ئوڭ، سول تەرەپىدىن كېلىشى، ئالدىن ئوقتۇرۇلغان بۇ زور نېمەتتۇر، قۇرئان توغرىسىدا ئاللاھ دېمىگەننى دېسە، جان تومۇرنى ئۈزۈۋېتىدۇ، بۇ، ئىسلام مۇسۇلمانلار ئۈچۈندۇر، سۈرە مائارىجدا بولسا، نۇر، پەرىشتە ئىلمى، نۇر تېزلىكى، ئىنساننىڭ بىر قىسىم يامان ئاقىۋىتى سۆزلىنىدۇ. ئەمەل قىلىشقا تېگىشلىك ئون نەچچە قانۇن سۆزلىنىدۇ، نەپسنى تەربىيلەش، ئۇنى پاكلاش، تەرەققى قىلدۇرۇپ، يۇقىرى ئۆرلىتىش، ئەمەللىرى بار، شۇڭا بۇ سۈرە مائارىج، سۈرە نۇھدا بولسا، ھەققەت، باتىلنىڭ كۆرشى، كۇپرى ئىمان، تائەت، مەئسىيەت، نېمەت، ئازاب سۆزلىنىدۇ. تارىخدىن ئاچچىق ساۋاق، ئىبرەتلەر بار، سۈرە مۇددەسسىر، مۇززەممىلدە بولسا، نەپسى، روھ نۇرلىنىشى بار، كېچە قىيامى سۆزلىنىدۇ. نەپسنى ئۆلتۈرۈش چارىسى، ۋەھى، ئىلھام مەسلىسى، سۈرە قىيامەتتە تاپا، مالامەت قىلغۇچى، نەپسى سۆزلەنسە، سۈرە ئىنساندا كامال تاپقان نەفسى سۆزلىنىدۇ، كېيىن بولسا، ئارام تاپقان نەپسمۇ سۆزلىنىدۇ.

ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، پۈتۈن ئاسمان ـ زېمىننىڭ پادىشاھلىقى ئىلكىدە بولغان، ئاللاھنىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر. ئاللاھ، ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېگەن بىرىنچى ئايەتنى، 30 ئايەت ھەممىسى تەپسىرلەيدۇ. ئىلكىدە مۇلۇك، پادىشاھلىق بولۇش دېگەنلىك، كېيىنكى ئايەتلەردىكى كائىناتنى يارىتىش، ئۆلۈم، ھاياتلىق يارىتىش، سىناش، يەتتە ئاسماننى يارىتىش، ئۇلارغا زىننەت بېرىش، شەيتانلارنى باشقۇرۇپ، مۇلكىدىن قوغلاش، جەھەننەمگە سېلىش، ئاگاھلاندۇرغۇچى ئەلچى ئەۋەتىش، ھېساب، سوراق ـ سوئال قىلىش، گۇناھلارغا ئېتراپ قىلدۇرۇش، ياخشىلارنى مۇكاپاتلاش، جەننەتنى بېرىش، قەلبدىكى سىرلارنى بىلىش، زېمىننى بويسۇندۇرۇش، رىزىق بېرىش، شۈكرى قىلمىسا ئىگىسىنى تونىمىسا، تاش ياغدۇرۇش، قۇشلارنى ھاۋادا ئۇچۇرۇپ، تۇتۇپ تۇرۇش، ھىدايەت ھەق يول كۆرسىتىش، قۇلاق، كۆز، يۈرەك يارىتىپ بېرىش، قايتا تىرىلدۇرۇش، دوستىغا ئىگە بولۇش، دۈشمىنىنى ھالاك قىلىش، ھاياتلىق مەنبەسى دۇنيانىڭ ئانىسى، سۇلارنى ئاقتۇرۇپ بېرىشلەر، ھەممىسى ئاشۇ پادىشاھلىققا، مۇلۇككە تەۋە ھەم تەپسىر بولىدۇ. بۇلارمۇ رەھمەتتۇر.

ئۆلۈمنى يارىتىش، ئۇنى ئايەتتە ھاياتتىن بۇرۇن كەلتۈرۈش سەۋەبى ۋە ھېكمىتى مۇنداق، ئۆلۈممۇ رەھمەتتۇر، نېئمەتتۇر، ئۆلۈم بولمىسا، ھاياتلاردا ھاياتلىق قىيىن بو لىدۇ. ھەم ھاياتلىق يولى ئېتىلىپ قالىدۇ، ئۇزۇن قالماي زادى ھالاك بولىدۇ، نۇرغۇن ھايۋانلار، ئۆسۈملۈكلەر ھاياتلىقلىرىنى ئۇششاق جانلىقلارنى ئۆلۈم بىلەن تىزگىنلىمىسە، پۈتۈن زېمىنغا يامراپ، ئازاب سالىدۇ، ئۆلۈم خالى قىلىشتۇر، ھاياتلىق بولسا، زىننەتتۇر، ئەگەر خورما ۋە باشقا ئۆسۈملۈكلەرنى چاڭلىشىدىن توسۇپ تۇرمىسا، ئۈچۈپ يۈرگەن، ھەممە

ھاياتلىق چاقىلاشسا، ئۇ چاغدا زېمىنغا سىغماي قالىدۇ. ھەممىسى، ئۆسۈملۈك، ئۇرۇق، دەرەخ بولۇپ كېتىدۇ، ئەگەر كىشىلەر يەۋاتقان بېلىقلار، ھايۋانلار يەۋالغان، بېلىقلار ئۆلۈۋاتقان، يوقۇلۇۋاتقان بېلىقلار، ھايات قالسا، پۈتۈن دېڭىز، بېلىق بولۇپ، قېتىپ قالىدۇ، ھاياتلىق يەنىلا ئاخىرلىشىدۇ.

ئەگەر، ھەرە، چىۋىن، بۈرگىدەك، چاشقاندەك نەرسىلەرنى يوقىتىپ تۇرمىسا، ئۇلار ئۆلمىسە، قانداق بولارىسىز ئەگەر مىكرۇپ، ۋىرۇسلار يوقىتىلماي بىر ھەپتە داۋام قىلسا، كۆپەيسە، بىر ئاي كۆپەيسە ھەممىسى ۋابادا ئۆلىدۇ، ھاياتلىق يەنىلا ئاخىرلىشىدۇ، داۋالاش ئۈنۈم بەرمەيدۇ.

بىر قىسىم ۋابا مىكرۇپى، ۋىرۇسلار، **20** يىلدا ئاران **20** مىنۇتلا كۆپىيىدىكەن، ئەگەر بىر يىل كۆپەيسە، بەش دېگەن سانىنىڭ ئالدىغا **21** نۆلنى قويسا بولىدىغان سانلاردا، نەچچە تونىنا كۆپىيىدىكەن، بۇ چاغدىمۇ، ھاياتلىق يەنىلا ئاخىرلىشىدۇ، ئۆلۈم بۇنى تېزگىنلەيدۇ.

پىل نەسلىنى ئاللاھ تېزگىنلەيدۇ، ئۇ **20** يىلدا بىر قېتىم تۇغىدۇ، ئەگەر ئۇ يىلدا تۇغسا، ئۇزۇن قالماي بىر نەچچە ئەسىردىلا، زېمىنغا پىللار تولۇپ كېتىدۇ، چېكەتكە، زىرائەتلەرنى يەيدۇ، تاپالمىسا، ئۆز ـ ئۆزىنى يەيدۇ ياكى بىر خىل قۇشلار ئۇنى يەيدۇ.

بۇنداق بولمىغاندا، ئىنسانلار نېمە يەيدۇ؟

بەزى جانلىقلار، دېڭىزدا يىلىغا **60** مىليون تۇخۇم تۇغىدىكەن، ئەگەر بۇلار ئۆلۈپ، ئوزۇق بولۇپ تۇرمىسا، بۇ جانلىق يەرشارىنى ئىگىلەيدۇ، ئۆلۈم رەھمەتتۇر، بىر قىسىم ھايۋانلار، يەنە بىرخىل ھايۋانلاردا جان بېقىپ ياشايدۇ، ئۇنىڭ رىزىقى شۇلارنى يېيىش، ئەگەر ئوزۇق مەنبەسى يوقالسا ياكى ئۆلمىسە، ئۇلار ئۆلىدۇ، خۇددى مىكرۇپ، ۋىرۇس ئۆلمىسە، بىز ئۆلگەندەك، ئۆلۈم، مۆئمىننى ئارام، راھەت ئالدۇرغۇچى، جەننەتكە ئاپارغۇچى، مەڭگۈلۈك ئالەمگە ئاپىرىدۇ، ئاللاھ بىلەن ئۇچراشتۇرىدۇ، ئۇ رەھمەت، ئۇ نېمەتتۇر.

ھەقىقەتەن، دۇنيا ئاسمىنىنى، يۇلتۇزلار بىلەن زىننەت قىلدۇق دېگەن ئايەتكە تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي ئىلگىركى بىز شەيتانلارنى ئاسمان خەۋىرىدىن ئايرىدۇق دېگەن ئايەتنى قوشۇپ، مۇنداق دەيدۇ. بىز بۇ زىننەت توغرىسىدا كۆپ توختالدۇق، سۈرەتلەرنىمۇ كەلتۈردۇق، بۇ جايدا بۇ زىننەت، شەيتانغا ئازاب، رىجىم بولدى، ئاخىرەتكە ھەم ئازاپ تەييارلىدۇق، شەيتانلار ئاجايىپ ـ غارايىپىدىن ئايرىلغاندەك، ئەگەر سەن بۇ كىتابىدىكى ئاسمان خەۋىرىنى، ئاسترونومىيە ئىلمىنى سۆزلىسەڭ، بىر قىسىم كىشىلەر ماختايدۇ، قوللايدۇ، ئىمانى كۈچىيىدۇ، بىر قىسىم كىشىلەر يۈز ئۆرىيدۇ، پەرۋا قىلمايدۇ، بەلكى، سېنى ئەيىبلەپ، تىللايدۇ، ئەنە شۇلار بۇ ئېسىل خەۋەردىن ئاشۇ شەيتانلار ئايرىلغاندەك ئايرىلىپ كەتكەنلەر، قۇلىقى گاس، قەلبى كورلاردۇر. كارىڭ بولمىسۇن، جېدەل قىلما، ئاخىرەتتە ئۇ، ئېسىت، ئىلىم بولغان بولسا، يا قۇلاق سېلىپ ئاڭلىغان بوسلام بۇنداق ئاقىۋەتكە، بۇنداق ئازابلىق كۈنگە قالماس ئىدىم دەپ كېتىدۇ. چۈنكى، بىز، قۇرئان، ھەدىس، ئىسلام دىنى توغرىسىدا مۇسۇلمانلار پايدىسى ئۈچۈن سۆزلىدۇق.

ئۇلار قاناتلىرىنى يايغان ۋە يىغقان ھالدا، ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشلارغا ئىبرەت كۆزى بىلەن قارىمامدۇ؟ ئۇچىۋاتقان قۇشلارنى، قاناتلىرىنى ئاچقان، يىغقان چاغدا، ئاللاھ، ئۆز قۇدرىتى بىلەن ساقلايدۇ، ئۇلار چۈشۈپ كەتمەيدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ ئايەتكە، سۇلايمانغا شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق، ئۇ ئەتىگىنى تاماق ۋاقتىدا بىر ئايلىق ئاخشىمى بىر ئايلىق مۇساپىنى باساتتى، دېگەن ئايەتنى ۋە شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق دېگەن ئايەتنى، شامالار يۆنىلىشىدە ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە ئالامەت بار دېگەن ئايەتنى، ھايۋاناتلار، قۇشلار تەتقىقاتى مەسىلىلىرىنى كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ. مانا بۇ ھاۋا ئىلمى، شامال ئىلمى، قۇشلار تەتقىقاتى، ئۇچۇش تەتقىقاتى، ئۇچۇش ئىلمى، ئىنسانلار بۇنداق ئۇچۇشقا ئۇچقان نەرسىلەرگە قاراشقا تەكلىپ قىلىنسا، ئاندىن ئۇ خۇددى ئۇچۇشقا تەكلىپ قىلىنغاندەك بولىدۇ. زېھنىگە ئۇچۇش كىرىۋالىدۇ. خۇددى، ئۆز ۋاقتىدا **16** ـ ئەسىردە ئىتالىيىلىك ئەر جىيمىس، ئۇچماقچى بولۇپ، قۇشلار قانىتىدەك چوڭ ئىككى قانات تەييارلاپ دېڭىزدىن ئۆتىمەن دەپ، سەكرەپ ئۆلۈپ كېتىدۇ، كېيىن، ئالبانىيىلىك بىر راھىب، ئۇچىمەن دەپ، ئۆلۈپ كېتىدۇ، كېيىن، فرانسىيە مەركىزى ئۇچۇشنى قارار قىلىپ، ئازتولا ئۇتۇق قازىنىدۇ.

ئىسلام ئالىمى، ئاباس ئىبنى فىرناس، سەھىيھۇلجەۋھەرى دېگەن كىتابىنىڭ ئىگىسى، بۇمۇ ئۇچۇشنى سىناش جەريانىدا ئۆلۈپ كېتىدۇ. ئەمما، بۇ تۆت كىشى ئۇچۇشقا ئۈلگە بولۇپ قالىدۇ، كېيىن، ئىنسانلار قۇشتەك قاناتتا ئۇچۇش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، ئۇنداق ئالاھىدە لايىھىلەش، ئورۇنلاشتۇرۇش، ئىنسانىدا يوقلۇقىنى، ئىنساننىڭ بېشىمۇ قۇشلار تۇمشۇقىدەك ھاۋادا ئۇچۇشقا ماس ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ، **1713** ـ يىلى، قۇشتەك ئۇچۇش ئەمەلدىن قالىدۇ، كېيىن، بىر يۇقىرىدا سۆرە دۇخاندا سۆزلەنگەن گاز شارى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. **1782** ـ يىلى كەشىپ قىلىنىدۇ، بۇ خۇددى سۇدا كېمە ياسالغاندەك، چوقۇم ھاۋا، ئاتموسفېرا بېسىمى، لەيلىتىش كۈچى، كۆتۈرۈشى لازىم ئىكەن دەپ، ھاۋادىن يەڭگىل قىلىش ئۇچۇن ھەجمىنى چوڭ، نەچچە يۈز مېتىر قىلىپ ياسىلىدۇ، لەيلىتىش كۈچىدىن پايدىلىنىدۇ، بۇ ھازىر فىزىكا ئىلمى ساھەسىدە سۆزلىنىدۇ.

كېيىن **1891** ـ يىلى، لىيلىيەنتال ئىسىملىك بىرسى، يەنە قۇشلاردەك ئۇچىمەن دەپ ئۆلۈپ كېتىدۇ، كېيىن، ئامرىكىلىق ئاكا ـ ئۇكا ئىككى ياش ۋەيلبور ۋە ئورفىل رايىت دېگەنلەر **1905** ـ يىلى، **38** مىنۇتتا **24** مىيل مۇساپىنى، يەنى **46** كىلومېتىر مۇساپىنى ھاۋادا ئۇچۇپ نەتىجە قازىنىدۇ، بۇلار تۇنجى بولۇپ، ئۈلگە بولغانلار بولۇپ قالىدۇ. كېيىن بۇلار نۇرغۇن ئاۋارىچىلىقلارغا يولۇقۇپ، قوۋورغىلىرى سۇنۇپ، ئاخىرى **1909** ـ يىلى ئۇچۇشتا سىناقدىن ئۆتىدۇ، دۆلەت بۇلارغا **25** مىڭ ئامېرىكا دوللار بىلەن مۇكاپات بېرىدۇ، شۇ چاغدا ۋەيلبور رايىت بىر سائەت **45** مىنۇت **22** سېكۇنت ئۇچۇپ، **61** مىيل مۇساپىنى بېسىپ ئۆتىدۇ. كېيىن، ئالبانىيىلىكلەر، گاز شارىنى كەشىپ قىلىدۇ، كېيىن بۇ ئۇچۇشلار تۇنجى قېتىم ئايرۇپىلان ياسالغىچە تەرەققى قىلىدۇ. **1910** ـ يىلدىن ھازىرغىچە **100** يىل جەرياندا بۇ ئۇچۇش، خىلمۇ ـ خىل ئايرۇپىلان، ھەتتا **500** كىشىلىك يولۇچىلار ئايرۇپىلانغا، ئۇرۇشتا ئىشلىتىلىدىغان بومباردىمانچى ئايرۇپىلانغا، تىك ئۇچار ۋە مەخسۇس ئۇرۇشتا، رادارغا چۈشمەي ئۇچىدىغان ئايرۇپىلانغا، مانا ھازىر، سۇنئىي ھەمرا قويۇپ بېرىش، ئالەم كېمىسى بىلەن ئالەم بوشلۇقىغا، ھاۋا، ئاتموسفېرادىن بۆسۈپ ئۆتۈپ، ئالەم بوشلۇقىغا چىقىشقا قەدەر تەرەققىي قىلدى، بىر سېكۇنتتا، ھاۋا تەۋەلىكىدە، **10** كىلومېتىر سۈرئەتتە تېز ماڭالىغۇدەك بولدى.

ھازىر، پەقەت يېقىلغۇ كۈچىگە تايىنىپلا، ئۇچۇۋاتىدۇ، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، خىيالى پەرەزنى ئوتتۇرىغا قويغاندەك، بۇ تېزلىك تېخىمۇ سۈرئىتى ئاشسا، نەچچە سېكۇنتتىلا يەرشارىنى ئايلىنىپ چىققىلى بولىدۇ. مانا ھازىرمۇ نەچچە سائەتتە ئايلىنىپ چىقۋاتىدۇ، كىشىلەر تەرەققىي قىلسا، تۇرمۇشى ياخشىلانسا، بۇنىڭدىن كېيىن، ئالەم بوشلۇقىغا پۇلى بار، ئىقتىدارى بار شەخسلەر ساياھەت قىلىدۇ، مەخسۇس ھازىرقىدەك بېكەتلەر، ساياھەت قىلدۇرۇش ئورۇنلىرى تەسىتقلىنىدۇ. كىشىلەر كىرا بېرىپ، ساياھەت قىلىدىغان بولىدۇ، ئاللاھ خالىسا، ئەنە شۇنداق تەتقىقات، تەجرىبە، ئىنسانلار پايدىسى ئۇچۇن، ھەرخىل دورا، زىرائەت ئۇرۇقلىرىنى بوشلۇقتا تەجرىبە قىلىپ، پايدا ـ مەنپەئەت ئېلىپ كېلىش ئۇچۇن، ئۇرۇشلاردا، ھۇجۇم قىلىشدا، كۈچ تېپىش ئۈچۈن، پۈتۈن يەرشارىنى، ھاۋا، دېڭىز، قۇرۇقلۇقنى بىرلا جاينى كۆرگەندەك كۆرۈپ، كۈزۈتۈپ، ھۇجۇم قىلىش ئۇچۇن، ئاللاھ، بىزنى ئۇچۇشقا تەكلىپ قىلغان، سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنى ئۈلگە قىلغان، قۇشلارنى تەتقىقات ئورنى قىلغان، بىزلەرگە بولسا، قارىمامدۇ؟ دەپ تاپا قىلىپ، كايىغاندۇر. **(كۆز سۈرىتى)**

ئۇلارغا دېگىنكى، ئاللاھ سىلەرنى ياراتتى، سىلەرگە قۇلاق، كۆز، يۈرەكنى يارىتىپ بەردى، سىلەر ناھايىتى ئاز شۈكرى قىلىسىلەر . بۇ ئايەت، بىئولوگىيە تەتقىقاتى، ھاياتلىق ئىلمى، تۆرەلمە ئىلمى، ئاۋاز ئىلمى، نۇر، ھەرىكەت ئىلمىغا مۇناسىۋەتلىك، چۈنكى، بۇنىڭدا يۈرەك، كۆز، قۇلاق تىلغا ئېلىنىدۇ. مانا بۇلارنى سىز ئاناتومىيىدىن، بىئولوگىيىدىن ھازىرقى ئىلغار فىلىملەردىن كۆرسىڭىز، ھەقىقىي چۈشىنەلەيسىز، بۇ كىتابتىكى رەسىم، سۈرەتكە قاراڭ.

يۈرەك ئۆزىلا قاننى ئايلاندۇرالمايدۇ، ئەلۋەتتە، قاندىكى ئاق قان، قىزىل قان ھۈجەيرىلىرى ئۆزلىرىمۇ توختىماي ھەرىكەتتە بولىدۇ، ئۆز خىزمىتىنى ئورۇنلايدۇ، قۇلاق بولسا، تاشقى، ئوتتۇرا، ئىچكى قۇلاق دەپ ئايرىلىدۇ، ئاۋاز دولقۇنىنى، سېزىم ھۈجەيرىلىرى نېرۋىغا، مېڭىگە قانداق يەتكۈزۈپ بېرىدۇ؟ ئاندىن بىز ھەرخىل ئاۋازلارنى قانداق پەرقلەندۈرەلەيمىز؟ بۇلارنى ئوبدان ئويلىنىپ، سىزدە مانا شۇنداق بىلىم بولمىغاچقا،

ئۆز ئەزالىرىڭىزدىن خەۋەرسىز يۈرگەچكە، ئاز شۈكرى قىلىسىزدە.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **221** ـ بەتتىن، **232** ـ بەتكىچە، كۆز، نۇر، ھارارەت، ئىسسىقلىق، گىرادۇس ئۆلچىگۈچ، تېرمومېتىر، نۇرنىڭ سۇنۇشى، ھەسەن ـ ھۇسەن ئەھۋالى، نۇرنىڭ قايتىش، سۇرەتنى تونۇشى، يەنى سىز ئەينەككە قاراڭ، قانداق بولۇپ، سۇرىتىڭىز ئەينەككە چۈشۈپ قالىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن فوتو ئاپارات سىزنىڭ، سۇرىتىڭىزنى ئېچىگە تارتۇالىدۇ؟

مانا بۇ نۇر، نۇرنىڭ سۇنۇشى، نۇر قايتىشى. نۇرنىڭ خۇددى، تېلېۋىزوردا كۆۈنگەن سۇرەتلەرنى توشۇپ يۈرگەندەك، سۇرەتنى، ئاۋازنى ئۇچۇرۇپ، توشۇپ تۇرىدۇ، سۇرەتلەر ئېقىپ يۈرىيدۇ. بۇلار بولسا، قۇرئاندىكى، نۇر، ئىسلام دىنىدىكى قايتا ـ قايتا سۆزلىنىدىغان نۇر، ئاسمانغا زىننەت، نۇر، نۇرنى نۇر بىلەن كۆرىدىغان كۆزگە مۇناسىۋەتلىك، كۆزنى قىلىپ بېرىپ، نۇرنى بەرمىسە، قانداق كۆرىدۇ؟ كۆزنىڭ ئۆزى، ئۇنىڭ كۆرۈشى، رەڭلەرنى پەرق ئېتىشى، سېزىم ھۇجەيرىلىرى، نېرۋا، مېڭە ھۇجەيرىسى بىلەن بولغان ئالاقىسى، ئۇنىڭ مودىلىنى، سۇرىتىنى، خەرىتىسىنى، سېزىم يوللىرىنى، ئالاقىسىنى، ئاناتومىيىدىن كۆرۈڭ، فىلىمدىن كۆرۈڭ، سۇرەتكە قاراڭ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ كۆز، بۇ ئاسمان زىننىتى، نۇر مەسىلىلىرىگە **225** ـ بەتتە، مىكرۇسكۇپنى، كېيىن يېقىنلاشتۇرغۇچى سايمان، تېلىسكوپنى سۇرەتلىك سۆزلەيدۇ، بۇلارمۇ ئىسلام دىنىدا ئاللاھ، بۇرۇن ئوتتۇرىغا قويغان، بۈيرۈغان ھازىر بولسا، مۆجىزە خاراكتېرلىك قىززىق نۇختىغا ئايلانغان مەسىلە بولۇپ قالغان ئىشلاردۇر.

ئىككى ئالەمدە مۇسۇلمانلارغا پايدىلىق ئىشلار چوقۇم بۇيرۇلغان، سىز، بىز يەنىلا سەل قاراۋاتىمىز، شۈكرى شۈكرى ئازدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، قۇشلار توغرىسىدا يەنە بىر توختىلىدۇ، بارلىق ھايۋانلارنى يەنە بىر تەقسىم قىلىپ سۆزلەپ بولۇپ، قۇشنى مۇنداق بايان قىلىدۇ، قۇشلارنىڭ تۇخۇمىدىن چىقىشى، بۇ باشلىنىشى، بۇ خىل قۇدرەت، ئىلاھى ئىلھامنى بىز توخۇ مەسىلىسىدە ئوتتۇرىغا قويغان، بۇ خىل تەتقىقاتتىمۇ مۆجىزىلەر، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى چىقىپ تۇرىدۇ، ئاندىن قۇشلار، قارلىغاچ، بۆدۇنە قۇشى، بۇلبۇل قاتارلىقلاردەك كۆچىدىغان، ھىجرەت قىلىدىغانلىرى بار. قىش پەسلى يېتىپ كېلىشىلا، ھاشارەت، ئوزۇقلىرى تۈگىسە، ئافرىقىدەك ئىسسىق جايلارغا كۆچۈپ كېتىدۇ، بۇلارغا مەخسۇس ئىلھام، يول خەرىتىسى، يۇلتۇزلار يول باشلايدۇ. ئاندىن قۇشلار، يىرتقۇچ، گۆشخور ۋە يىرتقۇچ ئەمەس، دانلا يەيدىغان دەپ ئىككى قىسىم بولىدۇ، يىرتقۇچلار، ئاللاھنىڭ ھېكمىتى بىلەن، ئىنسانلار پايدىسى ئۈچۈن ئىككى قىسىم بولىدۇ، بىرسى كۈندۈزى ئوۋلايدۇ، قارچۇغا، بۈركۈتتەك، يەنە بىرسى بولسا، كېچىسى ئوۋلايدۇ، مۈشۈكياپىلاقتەك، **236** ـ **241** ـ بەتكىچە، بۇ خىل قۇشلارنىڭ سۇرىتى كەلتۈرۈلگەن، ھارام ـ ھالالنى قوغدايدىغان قۇشلارنى يەيدىغان قۇشلارنى ئايرىۋالسۇن، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى، ئىلمى، ھېكمىتىنى تەتقىق قىلسۇن، ئېتىقاد، ئىمانى كۈچەيسۇن دەپ، ئاسمانغا قارىغاندىكىن، كىتابقا كەلتۈرگەن، ھاۋا، دېڭىز، قۇرۇقلۇق قۇشلىرىنىمۇ سۆزلەيدۇ. بۇ قۇشلار دۇنياسى.

سۇرە قەلەم، قەلەمنىڭ كاتتىلىقىدىن ئاللاھ، قەلەم بىلەن قەسەم قىلغان، نۇن بولسا، توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچى، رەببىڭنىڭ نېئمىتى دېگەن سۆز بىلەن يۇنۇسنى، رەببىنىڭ نېئمىتى تاپمىغان بولسا، ئۇ ئۆسۈملۈكسىز دالىغا تاشلىناتتى دېگەن، نېمەتلەرگە ئىشارەتتۇر، نېمەتنى قەدىرلەش، شۈكرى قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. سەن بۈيۈك ئەخلاق ئۈستىدە دېگەن بۇ ئايەت، رەسۇلۇللاھنىڭ، بارلىق ئىش ـ ئىزلىرىنى، سۆز ـ ھەرىكىتىنى ئۆزىمىزگە ئۈلگە قىلىشنى، ئۇ زاتقا ئەگىشىپ مېڭىشىمىزنى كۆرسىتىدۇ. رەسۇلۇللاھنىڭ ئائىلە، جەمئىيەت، سۆھبەت، ئەلچى، ئۇرۇش، خەلقئارالىق مۇناسىۋەت، دەۋەت، ئىبادەت، مۇئامىلە جەھەتلەردىن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاقتا ئىگە ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالالايمىز، بىز مۇشۇ ئەخلاقتا ئىگە بولۇشىمىز لازىم. ئەخلاق ئەيلى تۇغما، ئاللاھ بەرگەن ئەخلاق بولسۇن، مەيلى كەسپى يېتىلگەن ئەخلاق بولسۇن، ئىسىل خىسلەت، ئىسلام دىنى ئەخلاقتا گۈزەل بولۇشقا دائىم بۇيرۇيدۇ، سىلەرنىڭ ياخشىڭلار، ئەخلاقتا گۈزەل، ياخشى بولغىنىڭلار. (ھەدىس)

ئەمدى بىز بۇ سۈرىنىڭ ئاساسى مەقسەتلىرىگە كەلسەك، بىرىنچىسى، دەل مۇشۇ ئەخلاق مەسىلىسى، بۇ توغرىسىدا ئايەت، ھەدىس نۇرغۇن يېزىلغان، كىتابلار، فىلىملەر بار.

ئىككىنچى مەقسەت بولسا، كۆپپار، پاسىقلارنىڭ ناچار، يامان ئەخلاقى، ۋە ئۇلارنىڭ جازاسى سۆزلىنىدۇ. قەسەمخورلۇق، پەسكەش، غەيۋەتخور، سۇخەنچى، بېخىل، ھەددىدىن ئاشقان، گۇناھكار، قوپال، ھارامدىن بولغان، ھارام ئىش قىلغۇچى قاتارلىق ناچار، يامان ئەخلاقلار بۇلارنىڭ دۇنيا ـ ئاخىرەتتىكى جازاسى سۆزلىنىدۇ.

ئۈچىنچى مەقسەت بولسا، باغلارنى، ھوسۇلنى، كەمبەغەللەر، پېقىرلار ئۇقماستا يىغىۋالىمىز دەپ، ئاللاھنى ئېسىدىن چىقارغان، ئاخىرىدا ھالاك بولغان، قىزغانچۇق، بېخىل قەۋمنىڭ مىسالىنى سۆزلەپ ئىبرەت بېرىدۇ. مۇسۇلمانلار ئورتاق، تەڭ بەھرىمەن بولۇش سۆزلىنىدۇ.

تۆتىنچى مەقسەت بولسا، يۇنۇس ئەلەيھىسسالامدەك قىچىپ چىقىپ كەتمەي، ئۇمىد ئۈزمەي، دەۋەتنى داۋاملاشتۇرۇش، خۇددى نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردەك سەۋر قىلىپ، تا ئاخىرغىچە غەلىبە قىلغىچە داۋام قىلىش سۆزلىنىدۇ.

مانا بۇلار ئىرادىلىكلەر، سابىرلار، ئاللاھنىڭ سادىق دوستلىرىدۇر.

سۈرە ھاققە بولسا، مەخسۇس، قىيامەت كۆرۈنۈشىنى كۆرسىتىدۇ، كىشىنى ئاشۇ كۈنگە، ئۇزۇق راستلاپ، تەييارلىق قىلدۇرىدۇ، بۇ دۇنيادىمۇ نۇرغۇن ئىشلارنى قىلدۇرۇپ، نۇرغۇن ئىشلاردىن توسۇپ، زور تەسىر كۆرسىتىدۇ، ئۇ چوقۇم قۇرۇلىدىكەن.

بۇ سۈرە، ئاساسلىق ئىككى مەقسەتكە بۆلۈنىدۇ.

بىرىنچى مەقسەت بولسا، تارىخدا، ئاللاھنىڭ غەزىپىگە ئۇچراپ ھالاك بولغانلار، ئاخىرەتتىمۇ قاتتىق ئازابقا قالغانلارنى سۆزلەپ، ئىبرەت ئالدۇرىدۇ.

ئىككىنچى مەخستى بولسا، ئاخىرەت كۆرۈنۈشىنى، ئازاب كۆرۈنۈشى كۆز ئالدىمىزدا نامايەن قىلىدۇ، ياخشى ـ يامانىنىڭ، جازا ـ مۇكاپاتنى كۆرسىتىدۇ، ئاساسلىق مەقسەت، شۇ ئەمەسمۇ؟!

ئاخىرىدا، رەسۇلۇللاھنىڭ ھەققى، راست ئەلچىلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، ئەلۋەتتە، بۇ كىتابتا سۆزلەنگەن بارلىق مۆجىزىلەر، نەقلى، ئەقلى دەلىللەر، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەلچىلىكىنى، قىيامەت كۈنىنىڭ، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنىڭ، ھېساب، مىزان، جەننەت ـ دوزاخنىڭ ھەقلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈندۇر. ئاللاھ، ھەممىگە گۇۋاھچىدۇر.

سۈرە المعارج بولسا، مەخسۇس پەرىشتە، روھ ئۆرلىشىنى، نەپسىنىڭ، روھنىڭ تەرەققىياتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىنى نۇر تېزلىكىنى سۆزلەيدۇ.

ئەلۋەتتە، بىز يۇقىرى كۆتۈرۈلىشىمىز، ئۆرلىشىمىز لازىم. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىلىپ بارىدىغان ئىشلارنى مۇنداق كۆرسىتىدۇ.

1 ـ ناماز، بۇ مۇئمىنىنىڭ مىراجى دىن تۈۋرۈكى

2 ـ ئۇنى ۋاقتىدا دائىم شەرتلىرىنى تولۇق قىلىپ، ئادا قىلىش.

3 ـ هوزۇر، قەلب بىلەن ئاللاھدىن قورقۇپ، بېرىلىپ قىيامەتنى، ئازاب، نېمەتنى ئەسلەپ تۇرۇپ ئوقۇش.

4 ـ ھېساب، جازا كۈنگە ئىشىنىش، ئۆزىدىن ھېساب ئېلىپ تۇرۇش.

5 ـ ئاللاھ بەرگەن ئامانەت قويغان ماللاردىن زاكات ۋە نەپلە سەدىقە ئۈچۈن سېخىلىق بىلەن خەژلەش.

6 ـ ئەھدە، توختام، ۋەدىلەرگە رىئايە قىلىش.

7 ـ ئامانەتنى جايىغا تاپشۇرۇش، قايتۇرۇش، ئاللاھ بەلگىلىگەن ئامانەتلەرنى، تەكلىپلىرىنىمۇ ئادا قىلىش.

8 ـ ئەۋرەتنى هارامدىن ساقلاش، هارامدىن يىراق بولۇش.

9 ـ ئادىل گۇۋاھلىق بېرىش، ھەقنى سۆزلەش.

10 ـ مەخسۇس ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قورقۇش، مانا بۇ خىل ئىشلار، ئىنسانىنى زەنجىر ـ كىشەن بىلەن باغلاپ، قامچىلىغان تۇرمىدىن قۇتقۇزىدۇ، ئازاد قىلىپ، يۇقىرى كۆتۈرۈپ، مەڭگۈلۈك يۇقىرى ماقامغا ئۆرلىتىدۇ، جەننەتكە قاراپ ئالغا!!!

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق مىساللارنى، ھېكايىلەرنى سۆزلەيدۇ، ئىبرەت ئالدۇرىدۇ، ئابدۇلمەلىك دېگەن خەلىپە رۇم پادىشاھىغا ئەلچى ئەۋەتىدۇ، ئۇ، پادىشاھ شۇئبىنى دىن سىلەر، ئاللاھنىڭ ئىپداسى يوق، ئۇنىڭ ئالدىدا بىر نەرسە يوق، ھەممىنى ئۇ ياراتقان دەپ ئېتقاد قىلىسىلەر، يەنە تېخى، ئىنسان، جەننەتتە يەپ ـ ئىچىدۇ، ئەمما، تاھارەت قىلمايدۇ دەيسىلەر، جەننەتنىڭ يېمەك ـ ئىچمەكلىرى مەڭگۈ تۈگىمەيدۇ دەيسىلەر. بۇلارغا بۇ دۇنيادىن مىساللار كەلتۈرۈپ باقىن، ئەقلىمىز ئاسان چۈشەنسۇن، قايىل بولۇپ، توغرا ئېتقاد قىلايلى دەپتۇ. شۇئبى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئۇنداق بولسا، قۇلاق سال، بارچە سانلارنىڭ ئەۋۋىلى بىردۇر، ھەربىر ساندا بىر باردۇر، بىر دېگەن سان سەۋەبىدىن جۇپ ـ تاقلار ھاسىل، سانلار يوقىسىمۇ بىر دېگەن سان يوقمايدۇ. ئەگەر، بىر بولمىسا ياكى يوقاپ كەتسە، بارلىق سانلار بولمايدۇ ھەم يوقايدۇ، بىرنىڭ ئالدىدا ھېچنېمە يوق، دېمەك، ئاللاھ بار، ئۇ بىر ئۇنىڭ ئالدىدا ھېچنېمە يوق، ئۇ ئەزلى، ھەممىنى ئۇ ياراتقان، ئۇ بولمىسا يوقاپ كەتسە، ھەممە بولمايتتى، يوقايتتى، ھەممە يوقاپ كەتسىمۇ، ئاللاھ مەڭگۈ باقىيدۇر. ئۇ بىزلەر بىلەن بىللە، ئەركەك ـ چىشىنى ياراتقان، ئوخشىشى يوق، بىرلا زاتتۇر، ئاللاھ، ئۇستۈن، پاكتۇر.

جەننەتتە يەپ ـ ئىچىپ، تاھارەت قىلماسلىق، ئانا رەھمىدە بالا تۆرەلمە مەسلىسىدە ئۆز ئەينى باردۇر، ئەگەر، ئۇ تاھارەت قىلىۋەتسە، ئانا ـ بالا ھالاك بولاتتى، ئاللاھ، ھېكمەت بىلەن ئورۇنلاشتۇردى، بىز ئاللاھنىڭ ھەممىگە قادىرلىقىغا ئىشىنىمىز.

جەننەت نېمەتلىرى تۈگىمەسلىككە كەلسەك، بىر تال شامنى مىسال قىلىمەن، ئەگەر سەن ئۇنىڭدىن 1000 تال شامنى تۇتاشتۇرساڭمۇ، ئۆزىنىڭ نۇرى زەررىچە كاملاپ كەتمەي، بەلكى، نۇر زىيادە بولۇپ كېتىدۇ. بۇ ئاددى مىسال، ئاللاھ، بۈيۈكتۇر، ئۇ بىرەر نەرسىنى يارىتىشنى خالىسا، كۇن، ۋۇجۇتقا كەلسە دېسىلا، بارلىققا كېلىدۇ. رۇم پادىشاھى ئۇنىڭغا مۇسۇلمانلار ئەجەب سېنى تونىماي قاپتۇ، نېمىشقا سېنى پادىشاھ قىلمىغاندۇ؟ دەپتۇ. شۇئبىنى يۇرتقا قايتسا، خەلىپە بارلىق ئىشلاردىن خەۋەر تېپىپ بولۇپتۇ، ئۇ، شۇئبىدىن، رۇم پادىشاھى، بۇ سۆزنى نېمە ئۈچۈن قىلغانلىقىنى بىلەمسەن؟ شۇئبى، ياق، بىلمەيمەن، خەلىپە، ئۇ سېنى ماڭا ھەسەد قىلدۇرماقچى، مېنى بولسا، ساڭا زىيان سالدۇرۇپ، سېنىڭ جېنىڭنى ئالدۇرماقچى، ئۆلتۈرگۈزمەكچى، دۈشمەنىنىڭ بۇنداق ھىلىسىنى ئوبدان بىلىشىمىز، ھوشيار تۇرىشىمىز لازىم دەپ، ئۇنىڭغا نۇرغۇن پۇل ـ مال بېرىپ يولغا سېپتۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، مەن بولسام، شۇئبىيدەك ئاخىرەتتە ئۆرلەش، دەرىجە ئۆرلەش، مىئراجغا، بۇ دۇنيادىكى بىر نەچچە ئۆرلەش، تەرەققىي قىلىشلارنى، مىسال قىلىمەن، بۇ ئارقىلىق مۇسۇلمانلار مەنىۋى ئاخىرەتتىكى ئۆرلەشنى ئەقلىگە يېقىنلاشتۇرۇپ، رۇشەن چۈشىنىۋالىدۇ دەپ، مۇنداق مىساللارنى ئۆرلەش، تەرەققىياتقا كەلتۈرىدۇ.

1 ـ ئۆسۈملۈكلەر، ھايۋانلار، ئىنسانلار ئاستا ـ ئاستا پەيدا بولۇپ، ئۆسۈپ ـ يېتىلىدۇ، تەرەققىي قىلىدۇ، يۇقىرى ئۆرلەيدۇ، بولۇپمۇ، ئىنسان بىر تال ئىسپېرما ھۈجەيرىسىدىن كامىل بىر ئىنسان بولۇپ يېتىلىدۇ، ئەقىل تاپىدۇ، ھەتتا، تەرەققىي قىلىپ، ئىلىم ـ ھېكمەتتە، ئىلىم ـ پەندە يېتىشىپ، مۇشۇ دەرىجىگە يەتتى، مەدەن، بايلىقلار، كان بايلىقلار ئالتۇن ـ كۈمۈشلەر، ئۈنچە ـ مارجانلارمۇ شۇنداق يېتىلىدۇ، ئالتۇن، تۇزدەك ھاسىل بولىدۇ. تۇز ئۈچ يىلدا ھاسىل بولسا، ئالتۇن 100 يىلدا يېتىلىدۇ، بۇ بىر تەرەققىيات، باسقۇچ يۇقىرى

ئۆرلەش ھېسابلىنىدۇ.

2 ـ ئىنسانلار ئىلىم ـ پەندە كەشپىياتقا يۇقىرى ئۆرلەيدۇ، تەرەققىي قىلىدۇ، خۇددى، قاتناش، يول، سۇ، ئۇچۇر، ئالاقە، قورۇلۇشلىرىنى ئېلىپ بارغاندەك.

3 ـ ئىقتىسادى تەرەققىيات بارلىققا يۇقىرى ئۆرلەش، نۇرغۇن نامرات كىشىلەرنىڭ دۆلەتلەرنىڭ مىليونېرلىقىنى، بايلىق پادىشاھى بولغىنىنى كۆرىسەن.

4 ـ گۈزەللىك، كىيىنىش، ئالى تۇرمۇش، ئالى ئىمارەتتە تەرەققىي قىلىپ، يۇقىرى ئۆرلەشلەر.

5 ـ ۋاكىئوم، ئەسىر دېگەن ماددىنىڭ تەرەققىي قىلىپ، يۇقىرى ئۆرلەپ، ئالتۇن ـ كۈمۈش، ئالماس، گۆھەر بولغىنىنى كۆرىسەن، مەن بۇنىڭغا ھازىرقى بىر تەرەققىيات، يۇقىرى ئۆرلەشنى يەنى، كومپيۇتېرنى مىسال قىلىمەن، بۇ ھەممە جەھەتتىن ئۇنىۋېرسال، يۇقىرى ئۆرلەش، تەرەققىي قىلىشتۇر.

6 ـ ئاخىرىدا ئىنسان ئەخلاقتا، تەلىم ـ تەربىيىدە يېتىلىپ، تەجرىبە ـ ساۋاق ئېلىپ، يۇقىرى ئۆرلەيدۇ، تەرەققىي قىلىدۇ، ئېسىل خىسلەت، پەزىلەتلەرگە ئېرىشىدۇ، ھەتتا، پەرىشتىلەر دوستىغا ئايلىنىدۇ.

7 ـ مۇھەببەت، دوستلۇقتا ياخشى كۆرۈشتە، ئاستا ـ ئاستا، ئۆزئارا تەرەققىي قىلىش، يۇقىرى ئۆرلەشلەر، ئاخىرىدا ئاشىق بولۇپ، جاندىن ئايرىلىدۇ، ياكى بۇ مەڭگۇ ئايرىلماس، ھەممىگە ھەممىدىن گۈزەل، خالىق، رەببى، بىر ئاللاھقا ئاشىق بولىدۇ، ياخشى كۆرىدۇ، بۇ ئاجايىپ، ياخشى ئۆرلەش، ياخشى تەرەققىي قىلىشتۇر.

ئىنسان ئاخىرى ئىلىم ـ ھېكمەت، ياخشى ئەمەل، ئەخلاق، ئېسىل خىسلەت، پەزىلەتتە يۇقىرى ئۆرلەپ، مۇسۇلمانلارغا، ئومۇمغا، كەشپىياتتا، تەرەققىياتتا پايدا يەتكۈزۈپ، دۆلەتنى ياخشى باشقۇرۇپ، ياخشى خەلىپە بولۇپ، ئاخىرى مەڭگۈلۈك كەڭ پاكىز، ئازادە، جەننەتكە، ئاسمانلار ئۈستىگە ئۆرلەيدۇ. تەرەققىي قىلىدۇ، بۇ ئاخىرەتتىكى ئۆرلەش، ياخشى ئەمەل بىلەن ئۆرلەش

ئەمدى سىز، بۇ مەنىۋى ماددى، ھېسسى ئۆرلەشلەرنى رۇشەن چۈشىنەلەيسىز، ئۇنداق بولسا، دۇنيا ـ ئاخىرەتتە، يۇقىرى مەرتىۋە، يۇقىرى دەرىجە، يۇقىرى، ئالىي مۇكاپات ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ جامالى ئۈچۈن، كۆرەش قىلايلى!

مۇسۇلمان يولى ئىمان ـ ئېتىقاد،

ئاخىرى مەقسەت دىدار، جەننەت.

تەييارلىق قىل، ئۆلۈمگە ھارماي ـ چارچىماي،

زىيان يوقتۇر ئىككى دۇنيادا ساپ بولسا نىيەت.

سۈرە نۇھ بولسا، كىشىگە ناھايىتى بۇرۇنقى تارىخلارنى ئەسلىتىدۇ، تارىخدىن قالغان، يادىكارلىقلارنى قېزىپ تاپقۇزىدۇ. ئومۇمىي يۈز بەرگەن توپان بالاسىنى كەلكۈننى ئەسلىتىدۇ. شۇنداقلا، تۇنجى كېمە ياسىغۇچى، سۇنىڭ لەيلىتىش، كۈچىدىن پايدىلىنىپ، بىز ئىنسانلارنى ساقلاپ قالغۇچى، ئالاھىدە كەشپىياتچى، يېتەكچى، تېنىشلىقپەرۋەر، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، تۇنجى پەيغەمبەر، ئۇ ناھايىتى ئۇزۇن يىل ياشاپ، قەۋمنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغان، بۇ يولغا، قاتتىق بەرداشلىق بېرىپ، سەۋرە قىلىپ، ئىرادىلىك بولۇپ، ئاخىرى ئاللاھنىڭ ياردىمىدە غەلىبە قىلغان، ئۇنىڭ دەۋرىدىكى بۇددا دىنى، ئاساسلىقى ياخشى، سالىھ كىشىلەرنىڭ سۈرىتىدىن مەيدانغا كەلگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسلام دىنى، سۈرەتنى چەكلەيدۇ، ئۇ ھەق يولدا تەنھا كۆرەش قىلىپ، نەتىجە چىقارغان، ئاللاھ، بۇ تۇنجى ئەلچىنىڭ بالىسى، ھەققە بويسۇنماي، ئىمان ئېيتمىسا، كاپىرلار سېپىگە قوشۇلۇپ كەتكەچكە، ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىدىكى مۇناسىۋەتنى ئۈزۈۋەتكەن، ئۇ سېنىڭ ئەھلىڭ ئەمەس دېگەن. بۇ بىر مەيدان ئايرىش، سىلى بىزنىڭ بالىلىرىمىزدىن مۇنداق مۆرتەد، كاپىر، مۇناپىقلار چىقماسلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنى ياخشى تەربىيىلەش، ئاللاھ، ئاسان قىلا، ئامىن!

بۇ سۈرىدە، كاپىرلار قاتتىق ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەنلىكى سۆزلىنىدۇ، ھازىرمۇ بۇلار، بىر ـ بىرىگە

ۋەسىيەت قىلىشقاندەك، بۇ خىل ئادەتنى ئاتا مىراس قىلىپ، داۋاملاشتۇرۇۋاتىدۇ، ئۇلاردىن ھەزەر قىلىڭلار.

نۇھ ئەلەيھىسسالام ئاخىرىدا ئاللاھدىن ئۇلارنىڭ ھەممىنى ھالاك قىلىۋېتىشنى سورىغان، شۇنداقلا، ئۇلار يەنىلا كاپىر، پاسىقلارنى تۇغىدىكەن دېگەن. ئالىملار بۇ جايدا، نۇھ ئەلەيھىسسالام، بۇ خىل غەيىب ئىشنى قانداق بىلگەن؟ دەپ سوئال قويۇپ، مۇنداق جاۋابلارنى بېرىپ باققان.

بىرىنچى، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى پەيغەمبەر، ئاللاھ تەرىپىدىن ۋەھى، ئىلھام بىلەن بىلىدۇ.

ئىككىنچى، ئۇ ناھايىتى ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈپ، بۇ كاپىرلارنىڭ ئىچىدە ياشىغاچقا، ئەۋلادمۇ ـ ئەۋلاد، ئىسلام دىنىنى بالىلىرىغا يامان كۆرسىتىپ، نۇھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشتىن توسىغان، ھەرگىز ئەگەشمەسلىكنى ۋەسىيەت قىلىپ ئۆلگەن، مانا مۇشۇنداق ئەمەلىي تەجرىبىدىن بىلگەن دەپ جاۋاب بېرىلدى.

ئۈچىنچى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى، كاپىر ھالدا ھالاك بولۇشنى سەزگەن، شۇ ھالاكەتتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، كېمە ياسىغان تۇرسا، توغرىسىنى ئاللاھ بىلىدۇ، بىزگە پايدىلىقى بولسا، ياخشى ئىبرەت ئېلىپ، تەقۋا بولۇش

سۈرە جىنىدىن، بۇ سۈرە، ئىنسان ئەقلى يەتمەيدىغان، ماددى دۇنيادىن باشقا بىر ئالەم، باشقا بىر مەخلۇقنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان، نېمە ئۈچۈن؟ ئاللاھتائالا، قۇرئان ئىسمىنى، سۈرە ئىسمىنى، ھېكمەتسىز ئاتمايدۇ، بۇنىڭدىمۇ بىر ھېكمەت بار، ئىلىم بار. ھەربىر ئىسىم، كىشىنىڭ دىققىتىنى قوزغايدۇ، تەپەككۇر قىلغىلى سالىدۇ، نەزەر ـ دائىرىسىنى كېڭەيتىپ، چوڭقۇر ئويغا ئىنچىكە كۆزىتىشكە، ئەتراپلىق ئويلىغىلى سالىدۇ، بەزىسى سۈرە بەقەر، كالا دەپ چارپاي ئىسمى بىلەن ئاتالسا، بەزى سۈرە، نەملە، چۈمۈلە، نەھلە ھەسەل ھەرىسى، ئەنكەبۇت ئۆمۈچۈك دېگەندەك ھاشاراتلەر بىلەن ئاتالغان، بەزىسى بولسا، ئۇنىڭدىمۇ ئىنچىكە بولغان، نۇر بىلەن بەزىسى يۈسۈف، ھۇد، نۇھ دېگەندەك پەيغەمبەر ئىسمى بىلەن بەزىسى تەۋبە دەپ، ئەخلاق ئىسمى بىلەن بەزىسى، شەمسى، قەمەر، نۇجۇم، كۈن، ئاي، يۇلتۇزدەك پىلانىت ئىسمى بىلەن بەزىسى ئەللىيل، پەجىر، زوھادەك ۋاقىت ئىسمى بىلەن بەزىسى، ھەدىد، تۆمۈر دەپ، مەدەن، ماددا، ئىلمىنت ئىسمى بىلەن بەزىسى بەلەد، بۇرۇج دەپ ماكان ئىسمى بەزىسى، تىين، ئەنجۈر دەپ ئۆسۈملۈك ئىسمى بىلەن بەزىسى بو لسا، مۇشۇنداق روھى ئالەمگە مەنسۇپ بولغان، جىنلار بىلەن ئاتالدى، ئويلاپ بېقىڭ، بۇلار نېمىنى بىلدۈرىدۇ.

مانا بۇلار، كائىنات، ئاسمان ـ زېمىن، يۇلتۇز، پىلانىت، ئاسترونومىيە، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك، بىئولوگىيە، ماددا، ئىلمىنت، بېرىكىش، پارچىلىنىش، فىزىكا ـ خىمىيە، ۋاقىت، ماكان، جۇغراپىيە، ھېساب، نۇر، ئاۋاز، سۈرئەت، ھەيئەت ئىلىملىرىنى كۆرسەتكەندەك، بۇ ئىسىم، نەپسى، روھى، مەنىۋى، باتىنىي بىلىملەرنى كۆرسىتىدۇ، بىز روھى بىلىملەرنىمۇ مەنىۋى بىلىملەرنىمۇ، نەپسىنى قانداق قىلغاندا، ھاۋايى ـ ھەۋەسدىن توسقىلى بولىدۇ؟ قانداق قىلىپ، ئۇنى پاكلاش، ئەدەپلەش، نەپسىگە قارشى ھەرىكەت، ئەمەل قىلىش، شەيتانغا، جىنلارغا تاقابىل چارىسى، بولۇپمۇ شەيتاننى قاتتىق تەتقىق قىلىپ، ئىلاھى يولىيورۇقا قاراپ، قۇرئان، ھەدىسنى ئاساسى مەنبە بېتەكچى قىلىپ، ئۇنى ئوبدان چۈشىنىپ، تولۇق خەۋەردار بولۇپ، شەيتاندىن مۇداپىئە كۆرۈش، ھۇجمىدىن ساقلىنىش، ئىماننى ئۇغۇرلاتماسلىق، مۇھىم بىر ئىش، مانا مۇشۇنداق ئىككى ئالەملىك بەخت ـ سائادەت ئۈچۈن، مۇھىم بولغان ئىلىم، روھى، جىن، شەيتاننى تىزگىنلەش، ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇپ، كەينىگە كىرىپ، ئېزىپ كەتمەسلىك، ئىلىمنى كۆرسىتىدۇ، بۇلارنىمۇ ئويلىنىپ قويۇڭلار، بىلىپ قويۇڭلار دەيدۇ.

بۇ سۈرىدە مەيلى ئىنسان، مەيلى جىن، مۇنداق تەتقىقات قىلىشى، جىنلار سۆزىدىن چىققان، ئۇلار تىلنى بىلىدۇ ـ دە.

1 ـ جىنلار، قۇرئاننى ئاڭلاپ، چۆچىگەن، جىم تۇرغان، ئۇنى ئاجايىپ توغرا يولغا باشلىغۇچى دەپ ماختىغان، بىر قىسمى ئىمان كەلتۈرگەن، شېرىك ئېتىقادنى تاشلىغان.

2 ـ پەرۋەردىگارىمىز ئاللاھ، بار، بىر، ئۇ بالا، ئايال تۇتۇشتىن پاك ئىكەن، ئۇنىڭ ئوخشىشى يوق دېگەن.

3 ـ جىنلاردىنمۇ ئىنساندەك ھەددىدىن ئاشقان، ئاللاھقا بۆھتان چاپلايدىغان، مۇشرىك، بۇددا دىنىدىكىسى بار.

4 ـ ئۇلار، ئىنسى ـ جىننى راستچىلمىكى دەپ ئېتىقاد قىلىپ قالغان، ئەمەلىيەتتە، ئىنسى ـ جىنلار كاززاپ چىققان.

5 ـ بىر قىسىم ئىنسانلار، جىنلارغا چوقۇنۇپ، چوڭ بىلىپ، ئېتىقاد قىلىپ، پايدا ـ زىيان يەتكۈزىدۇ دەپ، ئۇلارغا تېخىمۇ ھاكاۋۇرلۇق، تەكەببۇرلۇق، ئازغۇنلۇقنى زىيادە قىلۇەتكەن.

6 ـ جىنلار خۇددى ھازىرقى كومنىبستلاردەك ئاخىرەتتە تىرىلىش يوق دەپ ئېتىقاد قىلىپ قىلىپ، كېيىن توغرىغا يانغان، ھەقنى تېپىپ، ھەقىقىي توغرىسىغا قايتقان.

7 ـ جىنلار، ئاسمان خەۋىرىنى تەلەپ قىلىپ، چىققان بولسىمۇ، يۇقىرىغا ئۆرلىگەن بولسىمۇ، چەكلەنگەن، توسالغان.

8 ـ جىنلار ئوغۇرلۇقچە گەپ ئاڭلىماقچى بولسا، يۇلتۇز نۇرى، ئاقار يۇلتۇزلار بىلەن كۆيدۈرۈلىدۇ، ئۇلارمۇ ئۆلىدۇ.

9 ـ جىنلار، غەيبنى بىلمەيدۇ، بۇ بۇرۇنمۇ سۆزلەنگەن، بۇ جايدا بولسا، جىنلار ئۆزى بىلمەيمىز دەپ ئىقرار قىلغان.

10 ـ جىنلاردىنمۇ ياخشى ـ يامان، مۇسۇلمان ـ كاپىر، ھەرخىل مەزھەپ، مىللەت بولىدۇ، يۇرت، ماكان، قەبىلە بو لىدۇ.

11 ـ جىنلار ئەگەر ئاللاھ ئۇلارغا بىرەر ئىشنى ھالاك ياكى زىيان بالالانى ئىرادە قىلىپ قالسا، قېچىپ قۇتۇلالمايدىغىننى بىلىدۇ، باشقىلارغا قانداق پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلىسۇن؟

12 ـ ئۇلار، ھىدايەتنى قوبۇل قىلدى، ئىمان ئېيتتى، ئاندىن ئۇلار، ياخشى ئەمەل، ساۋابنىڭ كېمىيىپ كەتمەسلىكىنى، زىيادە بولۇشنى بىلدى.

13 ـ مۇسۇلمانلار، جەننەتكە، كاپىر، پاسىقلار، دوزاخقا كىرىشنى ھەق باتىلنى بىلىۋالدى.

14 ـ كىمكى، ياخشى ئىبادەت، ئېتىقادنى مەقسەت قىلسا، ئاللاھ، كەڭرىچىلىك، مولچىلىق بېرىدۇ، ئاسانلىق بېرىدۇ، ئەكسىنى قىلسا، ئازابلايدۇ دېدى.

15 ـ مەسجىد، ئاللاھقا خاس، كىم ئۇ جايغا كىرسە، شېرىك كەلتۈرۈشكە، رىيا قىلىشقا، باشقا مەئسىيەتنى قىلىشقا بولمايدۇ.

16 ـ رەسۇلۇللاھ، قىيامدا تۇرغاندا، ئۇلار، قۇرئان تىلاۋىتىنى ئاڭلاش ئۈچۈن، بىر ـ بىرىگە مىنگىشىپ كەتكەن، شۇنداق قىزىقىپ، بېرىلىپ ئاڭلىغان، بۇ خىل ئىشلار ئىنسانلاردىمۇ بەزىدە يۈز بېرىدۇ، ھەقىقەتچىلەر، خۇسۇسەن شۇنداق بولىدۇ، يەنە بۇ سۈرىدە، مۇنداق ئىشلارمۇ بار.

بىرىنچى، رەسۇلۇللاھ، بىلەن بارلىق مۇسۇلمانلار، پەقەت ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىش، ئۇنىڭغىلا دۇئا قىلىش، شېرىك كەلتۈرمەسلىك.

ئىككىنچى، رەسۇلۇللاھمۇ زىيان، پايدىغا ئىگە بولالمايدۇ، ھەقىقىي ئىگە بولغۇچى، مەڭگۈ ھايات، بىر ئاللاھدۇر، ئۇ زات بولسا، ئەلچى، دەۋەت ۋەزىپىسى بار.

ئۈچىنچى، ئاللاھدىن باشقا ھېچ ئىلتىجا قىلىدىغان جاي يوق، ئاللاھ غالىپ، كۈچلۈك، قوشۇنى كۆپتۇر.

تۆتىنچى، رەسۇلۇللاھمۇ قىيامەت ۋاقتىنى بىلمەيدۇ، ئاللاھ بىلدۈرمىسە، غەيبنىمۇ بىلمەيدۇ، ئاللاھ بىلدۈرسە بىلىدۇ.

بەشىنچى، رەسۇلۇللاھ، جىنلارغىمۇ پەيغەمبەردۇر.

ئىنسانلاردىن جىننى يوق دەيدىغانلار بار، دىنسىزلاردەك بەزىسى بولسا، چوقۇنۇپ، ئىبادەت قىلىپ، زىيان پايدىنى جىندىن كۈتىدىغانلار بار. بەزىلەر، جىنكەش بولۇۋېلىپ، جان باقىدۇ.

بىز، ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە، مۇسۇلمانلار، مۆئمىنلەر، قۇرئان، ھەدىستە نېمە دەپ كەلسە، شۇنى دەيمىز، بىلگەنى دەيمىز، بىلمىگەننى ئاللاھقا تاپشۇرىمىز، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ راست، ھەق، توغرا دەپ ئېتىقاد قىلىمىز، ئاللاھ ئالىمدۇر.

سۈرە مۇزەممىل ۋە مۇددەسسىر بولسا، گەرچە رەسۇلۇللاھ توغرىسىدا چۈشكەن بولسىمۇ، يەنىلا ھازىر راھەتكە بېرىلىپ، نېمەتكە چۆمۈلۈپ، ئىسسىق يوتقانغا يۆگىنىپ، دىنسىزلاردىن قورقۇپ، جان باقار كوچىغا كىرىۋالغان سىز، بىزلەرنى ئورنىمىزدىن دەس تۇرۇپ، جاھالەت پاتقىقىغا پېتىۋاتقان نادان خەلقىمىزنى ھەقكە دەۋەت قىلىشىمىز، ئىسلام نۇرىغا چاقىرىشىمىزنى، ئىددىيىنى ئازات قىلىپ، توغرا ئېتىقاد، ئەقىدىگە ئىگە قىلىشىمىزنى، ئۇلارنىڭ قاتقان قەلبىنى ئېرىتىپ، ئىلىم - مەرىپەتكە قاندۇرىشىمىزنى، بىز ئالىم، موللا داۋاسىنى قىلغاندىكىن، ئۇلارنىڭ ھاجەتلىرىنى قاندۇرىشىمىزنى، ھەقىقىي ئىسلام ئۈچۈن، مۇسۇلمانلار ئۈچۈن، جان تىكىپ خىزمەت قىلىشىمىزنى قىلچە قورقماي، ھەق يولىدا تەۋرەنمەي، ئاللاھقىلا تەۋەككۈل قىلىپ، تا ئاخىرىغىچە بۇ يولدا مۇستەھكەم تۇرۇپ مېڭىشىمىزنى كۆرسىتىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ سۈرىدە كېچىدە قىيامدا تۇرۇشقا، ئاللاھدىن ياردەم سوراشقا، كۈندۈزمۇ دەس تۇرۇپ، دوزاخ بىلەن ئاگاھلاندۇرۇشقا، جەننەت بىلەن بېشارەت بېرىشكە بۇيرۇلغان، رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولۇپ كەتتى، ئەمدى بۇ بۇيرۇقلارنى سىلى، بىز پەيغەمبەر ۋارىسلىقىنى داۋا قىلىدىغانلار، ئىجرا قىلىشىمىز لازىم.

سۈرە مۇزەممىلنىڭ ئاساسلىق مەقسىتى، خۇلاسىسى مۇنداق:

1 - كېچىدە قىيامدا تۇرۇپ، ناماز ئوقۇش، بولۇپمۇ سەھەردە.

2 - قۇرئان ئايىتىنى دانىمۇ - دانە ئۇچۇق، بىر - بىرلەپ ئوقۇش.

3 - كېچە - كۈندۈز ھەمدۇ - سانا، تەسبىھ، تىلاۋەت، ناماز، دەرس بىلەن بولۇش.

4 - پەقەت، ئاللاھقىلا يۈزلىنىش، باشقىغا ئەمەس.

5 - بارلىق ئىشلارنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ، ئۇنى ۋەكىل قىلىش، ئىگە قىلىش.

6 - دىنسىزلار تەرەپدىن كەلگەن، ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلىپ چىداش.

7 - ئۇلار جاھىللىق قىلسا، چىرايلىقچە تەرك ئېتىپ تۇرۇش، مۆھلەت بېرىش.

8 - ئۇلارغا ئاللاھ كۇپايە، ئاللاھ ئۆزى تېتىيدۇ.

9 - ئۇلارغا ئازىراق مۆھلەت بېرىش، بۇ دۇنيا ئاز مۆھلەتتۇر.

10 - بۇلاردىن بىر قىسمى مەنسۇخ قىلىنغان بولۇپ، كېيىن، قىيامدا تۇرۇشنىڭ ئورنىدا، قۇرئان تىلاۋىتى ياكى ئازىراقمۇ بولسا، قىيامدىكى قىرائەت بېكىتىلگەن. قىيام، كېچىسى ناماز ئوقۇش، تەھەججۇت نامىزى، ياخشى ئەمەللەر بولۇپ، قىلغانلار مۇكاپات ئالىدىغان، قىلمىغانلار سەن نېمە ئۈچۈن قىلمىدىڭ دەپ پەرىز، ۋاجىپقا جازا بەرگەندەك جازالىمايدىغان بولدى. مۆھلەتمۇ ئەمەلدىن قېلىپ، ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلدى، بۇ مەسىلىلەر، فىقھى مەسىلىلەر بولۇپ، فىقھى كىتابلاردا كۆرۈۋېلىڭ.

سۈرە جىننىڭ ئاخىرقى بىر جۈملە ئايەت يەنى، ئاللاھ ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر، 28 - ئايەت.

ئاللاھ، ئىككى ئالەم پادىشاھى، ياراتقۇچى، ھەممىنى ئالدىن بىلىپ تۇرغۇچى، بۇ ئايەتتە شۇنداق بولسىمۇ، بارلىق مەخلۇقاتلارنىڭ سانىنى تولۇق بىلىپ تۇرۇشى خاتىرلەندى، ئاللاھ، بىزگە بۇ ئايەت ئارقىلىق، مۇنداق تەلىم بېرىدۇ، يەرشارىغا خەلىپە بولغان زېمىننى باشقۇرۇۋاتقان ياكى بىرەر دۆلەتكە سۇلتان بولغان كىشى، چوقۇم ئۆزى باشقۇرۇۋاتقان ھۆكمىران بولۇۋاتقان بارلىق ئۈممەت، پايدا ئېلىۋاتقان بايلىقلاردىن خەلق،

نوپۇس، تۇرالغۇ جاي، يەردىن تارتىپ، سانلىق مەلۇماتلارنى تولۇق بىلىپ تۇرۇشى، ئىگىلەپ تۇرۇشى لازىم. ھەر كۈنى دېگۈدەك، كۆرۈپ، كۈزۈتۈپ، دوكىلات ئاڭلاپ تۇرۇشى لازىم. مانا بۇ زېمىننى، دۆلەتنى باشقۇرۇش چارىسى، پايتەختنى ساقلاپ تۇرۇش چارىسى، ئۇنداق بولسا، مەن سىلەرگە ئاددى مىسال كەلتۈرەي.

1910 ـ يىلى، دۇنيا نوپۇسى، بىر مىليارت **600** مىليون ئىدى، **1932** ـ يىلى بولسا، **2** مىليارت نوپۇسقا يەتتى، **20** يىلدا **40** مىليون قوشۇلدى، بۇلار مۇنداق، ئاسىيادا **900** مىليون، ياۋرۇپادا، **50** مىليون، ئامېرىكىدا **220** مىليون، ئافرىقىدا **150** مىليون، ئاۋستىرالىيىدە **8** مىليون كىشى ياشايدۇ. ياۋرۇپا ئەللىرىدىن خەۋەر بېرەي، روسىيىدە **150** مىليون، ئالبانىيىدە **63** مىليون، بېرتانىيىدە **43** مىليون، ئىتالىيىدە **41** مىليون، فرانسىيىدە **40** مىليون، ئىسپانىيىدە **22** مىليون، يۇناندا **6** مىليون، پورتىگالىيىدە **6** مىليون، بۇلغارىيىدە **5** مىليون، ياۋرۇپادىكى تۈركىيىدە **2** مىليون، لىئوكسىمبۇرگدا **260** مىڭ نوپۇسى بار دۆلەت ئىدى، مانا بۇ **1932** ـ يىلى، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئىگىلىگەن سانلىق مەلۇماتلار.

ھازىر دۇنيا نوپۇسى، **6** مىليارتتىن ئاشتى، **80** يىلدا **4** مىليارت نوپۇس قوشۇلدى، ھەرقايسى قىتئەلەردىن، دۆلەتلەردىن خەۋىرىم يوق، لېكىن جۇڭگودا بىر مىليارت **40** مىليون نوپۇس بار، بۇ پەقەت ئىنسانلار سانى، ئەلۋەتتە، ھازىر شارائىت تولۇق بولغاندىكىن، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردار بولۇش لازىم، بولۇپمۇ دۆلەت ئىگىلىرى.

سۈرە مۇددەسسىردە بولسا، بىزنىمۇ مەقسەت قىلغان رەسۇلۇللاھقا چۈشۈرۈلگەن مۇنداق ئالتە بۇيرۇق بار.

1 ـ دىنىسىزلارنى غەپلەتتە قالغانلارنى ئاگاھلاندۇرۇش.

2 ـ ئاللاھقا تەكبىر ئېيتىش، ئۇلۇغلاش.

3 ـ كىيىمنى ھەر جەھەتتىن پاكىز تۇتۇش.

4 ـ ئازابقا ئاپىرىدىغان گۇناھنى تەرىك ئېتىش.

5 ـ كۆپ ئېلىۋېلىش ئۈچۈن بەرمەسلىك، مىننەت قىلماسلىق.

6 ـ ئەزىيەتكە، پىتنە ـ پاسادقا سەۋر قىلىش، يەنىلا شۈكرى قىلىش.

ئەلۋەتتە، ئىسلام ھۆكۈملىرى مۇشۇ يوللار، ئۇسلۇپ ئارقىلىق ئاۋۋال پەيغەمبەر ۋە ئائىلىسى، ئاندىن باشقىلارغا كەڭ تارقايدۇ، خاس، ئامىلىشىدۇ.

بۇنى ئوبدان چۈشەنمەي، بۇ دېگەن رەسۇلۇللاھقا، ئائىلىسىدىكىلەرگە خاس ئىدى دېسىڭىز بولمايدۇ، خۇددى ھېجاپ، روپاش مەسىلىسىدەك، بۇ ئاۋۋال خاسلىشىپ، ئاندىن كىشىلەرگە ئاملاشقان، شۇڭا، ساھابىلەر، تابىئىنلار ئارىسىدا، كېيىنكىلەردە تا ھازىرغىچە بۇ خىل ھۆكۈم ئىجرا بو لۇپ كېلىۋاتىدۇ، سىز كۆزىڭىز بىلەن كۆراۋاتىسىز، قۇرئان، ھەدىسنى ساھابىلاردەك، تابىئىنلاردەك چۈشىنىڭ، بولمىسا، ئالغان دەلىلىڭىز پۇتۇنلەي خاتا بولۇپ چىقىدۇ. مەسىلەن: سۈرە نۇردىن مۆئمىنلەر، ئاياللارغا تىكىلىپ قارىمىسۇن دېگەن جايدىن ھېجاپ، روپاش بولمىسىمۇ بولىدىكەن، دېگەن ھۆكۈمنى بەزىلەر ئالدى. لېكىن، ساھابە ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، سۈرە ئەھزابدا، سۈرە نۇردا، ئايالار بىر كۆزنى ئوچۇق قويۇپ، يۈزنى يۆگىسۇن دېگەن. بىز مانا مۇشۇنى ئالىمىز، سىلەر ۋە دوكتۇر ئالىملار قۇرئاننى ساھابىلەردەك چۈشىنەلمەيسىلەر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، پەرۋەردىگارىڭىزنىڭ قوشۇنىنىڭ كۆپلۈكىنى، كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى، ئۇلارنىڭ چوڭلىقىنى، پەقەت بىر ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. بۇ دوزاخ پەقەت، ئىنسانلار ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر. **31** ـ ئايەت.

بۇ ئايەتتە توختىلىپ، بىز بۇرۇن بۇ قوشۇن توغرىسىدا كۆپ سۆزلىگەن، شۇنداقتىمۇ مۆئمىن كىشى مۇشۇنداق قوشۇنى، كۈچ ـ قۇۋۋىتى زور بولغان ئاللاھقا ئېتىقاد قىلسا، بىر تەرەپتىن قاتتىق قورقىدۇ، گۇناھدىن يانىدۇ، چۈنكى ئۇ، دائىم قوشۇنلار ئارىسىدا قورشاۋدا قېلىقلىق، يەنە بىرسى، بۇ زات تەرىپىدە تۇرغان كىشى، مەڭگۈ غالىپ، چۈنكى، پۈتۈن كائىنات، ئۇنىڭ بىلەن بىللە، ئاللاھنىڭ قوشۇنى يەنە بىرسى، دۆلەت

باشقۇرغۇچى، جەڭگە ئاتلانغۇچى، چوقۇم قوشۇن بىلەن بىللە بولۇشى، زور قوشۇنى بولۇشى لازىم. مۆئمىنلەرمۇ ھېچبولمىغاندا، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە پەردە بولغىدەك يارامىلىق، سەۋرچان، بىر قىسىم قوشۇننى ئېلىپ چىقمىسا، ئاللاھ ئاشكارا بولۇپ قالىدۇ، مەقسەت، بۇ جايدا ئوخشىمايدىغان ئۇسۇلدا بىر قىسىم قوشۇنلارنى بايان قىلىمىز.

ئاسمان قوشۇنى، سىزگە مەلۇم، پەرىشتىدىن سىرت، يۇلتۇزلار، جىن، شەيتانلارنى قوغلايتتى، ئىنسى ـ جىننىڭ ئاسمانغا چىقىشىدىن توسۇپ تۇرىدۇ، يۇلتۇزلار ھەتتا، ھاۋاسىزلىقمۇ بىر قوشۇندۇر. يۇلتۇزلاردىن كۆز بىلەن نەچچە مىڭنى كۆرگىلى بولىدۇ، تېلىسكوپ بىلەن نەچچە يۈز مىليوننى كۆرگىلى بولىدۇ، ئەگەر تېلىسكوپ، ئېلېكتىرونلۇق بولسا، ئىلغار بولسا، سانىنى ئاللاھ بىلىدىغان بىزگە سانسىزلىغان يۇلتۇز، سامان يولى سىستېمىسى، يۇلتۇزلار تۇركۈملىرى كۆرۈنىدۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسى، ئاللاھنىڭ قوشۇنى، ھاۋا ئارمىيىسى، ئەگەر خالىسا، بىر تال قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزنى يەرشارىغا سوقۇۋەتسە، قىيامەت قايىم بو لىدۇ. قىيامەتنى قايىم قىلىش، كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە ئارىلىقدا يۈز بېرىدىغان ئىشتۇر دېگەن ئايەت بار.

بىزنىڭ بۇ قۇياشىمىزدىن نەچچە مىليون ھەسسە چوڭ ھەم نۇرلۇق يۇلتۇزلار بار، ئۇلار بىزدىن ناھايىتى يىراقتا، سۇھەيل ئىسىملىك بىر يۇلتۇز، قۇياشتىن **2500** ھەسسە نۇرلۇق ئىكەن، ئەگەر ئۇ زېمىنغا قۇياشتەك يېقىن كېلىپ قالسا، ھەممىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋېتىدۇ. سىماكى رامىھ ئىسىملىك يۇلتۇز ئەڭ تېز ماڭىدىكەن، بىر سېكۇنتتا نەچچە يۈز مىل مۇساپىنى باسىدىكەن، ئۇ قۇياشتىن سەككىز مىڭ ھەسسە نۇرلۇق، ھەجمى بولسا، **80** ھەسسە ئارتۇق، ئۇنىڭ نۇرى بىزگە **200** يىلدا يېتىپ كېلىدىكەن، دېمەك، ئۇ يوقالسىمۇ، **200** يىلغىچە نۇرى بىزگە كېلىپ تۇرىدىكەن، بىز ئۇنى بار دەپ تۇرۇپ، دۇنيادىن كېتىپ قالىمىز، ئۇ يوق ئىدى. (**14**مىتىرىپىلىق)

ھايۋانلاردىن بولغان قوشۇن، دېڭىزغا قاراڭ. تىمساھ، ھەرخىل لەھەڭلەردىن سىرت، بىر خىل كاشۇلوت ئىسىملىك بېلىق بولۇپ، ئۇزۇنلۇقى **70** قەدەم كېلىدۇ، ئۇنىڭ ئىتتىك، ئۆتكۈر چىشى، مەگىنى بولۇپ، دېڭىزدىكى جانلىقلارنى ۋەھشى قىرىۋېتىدۇ، ئۇ بىر قېتىم ئامرىكىلىقلارنىڭ پاراخوتىغا ھۇجۇم قىلىپ، دېڭىزغا چۆكتۈرۈۋەتكەن، يەنە بىر قىسىم بېلىقلارمۇ بولۇپ، ئۇزۇنلىقى **90** قەدەمدىن تارتىپ، **120** قەدەم كېلىدۇ، ئېغىرلىقى **50** توننا كېلىدۇ، ئاجايىپ دېڭىز ئارمىيىسى، ئۇششاق بىر خىل ھايۋان بولۇپ، ئىسمى قەرسىيولبەھر دەپ ئاتىلىدۇ، بۇ دېڭىزنىڭ نەچچە مىل رايۇنىنى ئىگىلەپ تۇرىدۇ. بىر كۇۋادرات مىلدا تەخمىنەن **23888000000000000** چىتتىرتىرلىيون ھايۋان تۇرالايدۇ. ھەققەتەن، ئاللاھنىڭ قوشۇنىنىڭ سانىنى ئاللاھلا بىلىدۇ، ئىشەنمىسىڭىز ھاشاراتلەرگە قاراڭ، ئەگەر مىكروپ، ۋىرۇسلارنى، ھۇجەيرىلەرنى سۆزلەپ قالساق، زادى بېشىڭىز قايىدۇ. بۇ، ئاسمان ـ زېمىن، يۇلتۇز، ھايۋان، ئۆسۈملۈككىچە بولغان قوشۇنلارنى، شۇلارنى دەرسلىك قىلىپ ئوقۇغانلار ئوبدان بىلىدۇ.

بۇ سۈرە، قىيامەتنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالدى، ئۇنى ئەسلەپ قويۇڭ، دەرسلىك قىلىپ ئوقۇڭ، بۇ سىز بىلىشكە تېگىشلىك ئەڭ مۇھىم ئىلىم، چۈنكى، بۇ مەڭگۈلۈك تۇرمۇش، نۇرغۇن كىشىلەر قىيامەتكە ئىشەنسىمۇ چۈشەنمەيدۇ، بۇمۇ ئايرىم پەن بولۇپ، ئالىملار چوڭ قىيامەت، كىچىك قىيامەت ئىسىملىك كىتابلارنى يېزىپ، دوكتۇر بو لىدى، سىز ئۇ كىتابلارنى كۆرۈپ قويىمامسىز؟ بىلىۋېلىڭ، چۈنكى، سىزدىمۇ مالامەت قىلغۇچى، تاپا قىلغۇچى نەپسى بار.

بۇ سۈرىدە، ئاي نۇرى ئۆچىدىغان، چۈنكى، قۇياش بىلەن ئاي بىرلىشىپ قالىدىغان ئەھۋاللار بار، ئەلۋەتتە، ھەر نەرسە ئۆز ئەسلىگە قايتىدۇ ـ دە، ئالىملار ئاي، قۇياشتىن ئايرىلىپ چىققان، كېيىن نۇرى ئۆچۈپ، قۇياش نۇرنى قايتۇرىدىغان بولۇپ قالغان دەيدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ، ئاينى ئۆچۈرۈلگەن، ئۇ ئەسلى ئۆزىدىن نۇر چىقىراتتى، كېين ئۆچۈرۈلۈپ كەتتى دېگەن.

قۇرئاندا، كۈننى سىراج ۋە ۋەھھاجا ۋە زىيائا دەپ ئاتايدۇ، بۇ ئۆزىدىن ئوت، نۇر چىقىرىشىنى كۆرستىدۇ. ئاينى بولسا، نۇر، مۇنىيرا دەپ ئاتايدۇ، ئۇ بولسىمۇ، نۇرلۇق، نۇرنى قايتۇرىدۇ دېگەن مەنىدە، بۇ، قۇرئاننىڭ لەۋزىدىكى لۇغەت مۆجىزىسى.

ئىنسان، بىزنى ئۇزىنىڭ چىرىپ تارقىلىپ كەتكەن سۆڭەكلىرىنى جەمئى قىلالمايدۇ، قايتا تىرىلدۈرەلمەيدۇ دەپ گۇمان قىلامدۇ؟ ئۇنداق ئەمەس، ئۇنىڭ سۆڭەكلىرىنى جەمئى قىلىمىز، ئۇنىڭ ئەڭ ئىنچىكە ئەڭ نازۇك بارماقلىرىنىمۇ ئەسلىگە كەلتۈرىمىز، 3 ـ 4 ـ ئايەت.

بۇ ئايەت، بىئولوگىيە ئىلمىغا، يەنە بىر نەزەر سالدۇرىدۇ، بولۇپمۇ ئاناتومىيىگە قاراڭ. ئىنسان جىسمىدىكى 248 پارچە ئۇستىخان، سۆڭەكلەردىن بىر نەچچىنى كەلتۈرىمىز، باش سۆڭىكى، ئالتە، ئۇستۈن ئىڭەك، چىش تەرەپ 14 پارچە، ئاستى 16 قوۋزۇقتا ئوخشاش سۆڭەك بىرلا، ئاستىن ئىڭەكتە ئىككى پارچە ئاستىن ـ ئۇستۈن چىشىدا 32 چىش بار.

سۇلۇپ ئومۇرتقا24، داس بوشلۇقى 3، قوۋۇرغا 24، ئىككى تاغاق، ئىككى مۈرە، ئىككى بىلەك، ئاستىن ـ ئۇستۈن ئىككى دەندان، ئىككى ئالقان، بىغىشىدا 16 تاغاق سۆڭىكى 8، بارماق سۆڭىكى 30دۇر. ئىككى يوتا، ئىككى تىز، ئىككى پاچاق، ئىككى تاپان، قەدەم بىغىشى 9، تاغاق سۆڭىكى 10 بارماقلىرىنىڭ مەفسەللىرى 28، ئەۋرەت سۆڭىكى ئىككى.

ئاللاھ بۇلارنى جەمئى قىلىپ تىرىلدۈرىدۇ، دېمەك جىسىم تىرىلىدۇ.

قۇرئاندىكى يەنە بىر مۆجىزە، ئۇ بولسىمۇ، بارماق ئىزى، بۇ سۈرىدە ھەربىر كىشىنىڭ ئىنچىكە بارماقلىرىنى قايتا تىرىلدۈرۈش تىلغا ئېلىنىدۇ، شۇنچە قەۋرىلەر ئارىسىدىن ھەربىر كىشىنىڭ بارمىقى ئېلىشىپ كەتمەي، ئۆز جايىغا كەلگىنىگە قارىغاندا، چوقۇم بارماقلار بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ دېگەن مەنىدە بولىدۇ، كىشىنى شۇنداق ئويغا سالىدۇ. خۇددى سۈرە ياسىندا ۋە باشقا جايلاردا سۆزلىگەندەك، بارماق ئىزلىرى ھەقىقەتەن بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ. ئۇ گۇۋاھچى بولىدۇ، كىملىك ئورنىدا تۇرىدۇ. بۇ ئايەتتىكى مۆجىزىدىن سىرت، بارماق ئىزى، ئۆزىلا بىر ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، زادى بىر زاتنىڭ ئالدىدىكىلەرگە، ھازىرقىلارغا، كېيىنكىلەرگە ئوخشاتماي يارىتىۋاتقانلىقىنى ئالدىن بىلدىغان مول، چەكسىز ئىلمىنى، ھېكمىتىنى كۆرسىتىدۇ. بارماق ئىزلىرىغا قاراڭ، بىز بۇنداق مۆجىزىلەرنى تولا سۆزلەپ كەتتۇق، بۇ جايدا مۇنداق بىر مۆجىزە بار، ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھ، قۇرئان، ھەدىس، ئىسلام دىنى جاۋاب بېرىۋاتقان ئاللاھ دېگەن ئۇقۇم بىلەن ھەل قىلىۋاتقان، ئاللاھ قىلدى دەپ جاۋاب بېرىۋاتقان نۇرغۇن مەسىلىلەر، سوئاللار نىمە ئۈچۈنلەر بار، قېنى كىم جاۋاب بېرىپ باقىدۇ؟ ھېچكىم يوق، زادى شۇ ئاللاھ دېگەندە توغرا جاۋاب چىقىرىلىدۇ، بولمىسا مەڭگۈ جاۋاب يوق، بۇ زور مۆجىزىدۇر.

بۇ سۈرىنىڭ 23 ـ ئايىتىدە، ئوچۇق قىلىپ، مۇنداق دېيىلىدۇ. ئۇلار، يەنى تەقۋادار مۆئمىنلەر پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ، ئۇندىن باشقا زىيادە دېگەن بىر ئايەتمۇ ھوسنا، ۋە زىيادە دېگەن ئايەتلەرمۇ ئاللاھنىڭ جامالى دەپ تەپسىر قىلىنىدۇ، پاسىقلار، كاپىر، دىنسىزلار رەببىنى كۆرۈشتىن پەردىلىنىپ قالىدۇ دېگەن، بولمىسا بۇ، ئۇلار دىنسىزلارغا ئازاب بولمايتتى دېگەن. سەھىيە، مۇتىۋاتىر ھەدىستە قىيامەت كۈنى، ئاللاھنى مۆئمىنلەر كۆرىدۇ دېگەن، بىز مۇسۇلمانلار مۇشۇنداق ئېتىقاد قىلىمىز، ئۇ ھەدىسلەرنى يېزىپ ئولتارمىدىم، چۈنكى سىلەر بىلىسىلەر.

مەقسەت ھەممىدىن ئەۋزەل، ئارتۇق، يۇقىرىسى بولمىغان بىردىنبىر مۇكاپات، ئاللاھنىڭ جامالىنى كۆرۈش، ئاللاھ، ھەممىمىزگە جامالىنى كۆرۈشكە نىسىپ قىلار، ئامىن!

36 ـ 40 ـ گىچە بولغان ئايەتلەردە بولسا، ئاللاھ تۇنجى قېتىم يارىتىش ئارقىلىق شۇ يارىتىشنى دەلىل قىلىپ تۇرۇپ، يەنى بىر قېتىم ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ.

مەنىيدىن ئىسپېرما سۇيىدىن بۇنى بىر تال ھۇجەيرىدىن كامىل بىر ئىنساننى يارىتىشنى كۆرسىتىدۇ، تېخى بىر جۈپ ئەركەك ـ چىشى قىلغانلىقىنى دەيدۇ، بۇ ئايەتتە ئالدى بىلەن تىبابەت ئىلمى، ئاناتومىيە ئىلمى، تۆرەلمە ئىلمى، شۇنداقلا بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئۆسۈملۈك ئىلمى، ھاياتلىق ئىلمى، بىئولوگىيە، ھايۋانلار تەتقىقاتى ئىلمى، تەربىيەت ئىلمى، پېداگوگىكا، سىياسەت ئىلمى، نېرۋا، مېڭە ئىلمى قاتارلىقلار بار. ھەممە كىشى بۇنداق ئىلىم بىلەن ئاللاھنى تاپقان، تونىغان بولسا، ياۋرۇپالىقلار، دىنسىزلار تەرەققىي قىلغانلار، تونىسا بولاتتى، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ جايدا يەنە بىر مۇھىم ئىلىم بار، ئۇ بولسىمۇ روھ، جان، ئۆلۈم قايتا

تېرىلىش، ماددا ئارقىسىدىكى مەنىۋى ئىلىم، ئەنە شۇ ئىشلارنى قىلىۋاتقان، پەيدا قىلغان، ئىنتىزامغا سالغان، بىر ئاللاھ توغرىسىدىكى تەۋھىد، ئىمان ئىلمى، ئەقىدە ئىلمى، يەنى، ئىسلام دىنى ئىلمى بار، مانا مۇشۇ ئىلھاملارنى قوشساق، ئاندىن ھەقىقىي توغرا بولىدۇ. (شۇنداق بولغان بولسا، ئۇلارمۇ ئاللاھنى تونۇيتتى)

سۈرە ئىنسان يەنى بىزنى دەۋاتىدۇ، ئۆزىڭىزنى ئوبدان بىلىڭ، بولۇپمۇ ئۆز ئەزالىرىڭىزنى نەدىن كەلگىنىڭىزنى نەگە بارىدىغىنىڭىزنى بىلىۋېلىڭ، ئىنسانلارنى ئوبدان تەتقىق قىلىڭ، كۆزىتىڭ، كۆڭۈل بۆلۈڭ، قانداق قىلغاندا پايدا مەنپەئەت بېرىمەن دېگەننى ئويلاڭ، چۈنكى، سىزمۇ بىر ئىنسان، سۈرىنىڭ بىرىنچى مەقسىتى بولسا، ئىنساننىڭ نەدىن كەلگەنلىكى، ئاللاھ ئۇنى قانداق ياراتقانلىقى، شۇنداقلا، ئىنساننىڭ ئەر ـ ئايال ئارىلاشما سۇدىن يارىلىشىنى شۇنداقلا، بۇ سۇدا نۇرغۇن تۇپراق، ماددا، ئېلېمېنتلار بارلىقىنى يەنىلا، تۇپراقدىن كەلگىنىنى ھازىرمۇ تۇپراقدىن، سۇدىن يارىلىۋاتقانلىقىنى كۆرستىدۇ، بالىنىڭ قىز، ئوغۇل بولۇشىغا ئەلۋەتتە، ئەر سەۋەبچى دېگەننى، ئەرنىڭ تىككەن ئۇرۇقى ئۈندىغانلىقىنى سۆزلەيدۇ.

ئىككىنچى مەقسىتى بولسا، ئاشۇ ئىنسان، ئىككى قىسىم بولىدۇ. شۈكرى قىلغۇچى، ئىگىسىنى تونۇغۇچى، نەگە بارىدىغىنىنى بىلگۈچى، مۆئمىن مۇسۇلمان ياكى دەل ئەكسى بولغان، كاپىر، تانغۇچى، جوھۇد، ئىنسان مانا بۇلارنىڭ ئاقىۋىتى، كۆرىدىغان جازا، مۇكاپاتىنى كۆزلەيدۇ، ئەلۋەتتە، بۇ باشلىنىشنىڭ ئاخىرى بارده!

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئارىلاشما مەنىدىن ئىنساننى يارىتىپ، ئۇنى ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان قىلدۇق دېگەن ئايەت ئۈستىدە توختىلىپ، بۇ توغرىسىدا كۆپ سۆزلىدۇق، شۇ قايىل قىلارلىق، يېتەرلىك قۇلاق بىلەن كۆزنىڭ كۆرۈنۈشىنى يەنە بىر قېتىم كۆرۈڭ. بۇ ئايەتتە، قۇلاقنى كۆزدىن بۇرۇن كەلتۈرگەن، چۈنكى، قۇلاق ئاڭلىماي، كۆز كۆرسىمۇ، سىز دەرسنى چۈشەنمەيسىز، ئىلىم ئاللالمايسلەر، ئەمما، قۇلاق بولسا، ساق بولسا، دەرسنى چۈشىنسىز، ئاڭلايسىز، شۇڭا، سىز، دوكتۇر، ئالىم، شەيخ، ئۇستاز بولالايسىز، ئىككىلىسى مۇھىم، مەقسەت، قۇلاق ئىلىمغا تېخىمۇ مۇھىم، شۇڭا بۇرۇن سۆزلىنىدۇ. يەنە بىر مەسىلە، بۇ ئارىلاشما ماددىدا مۇنداق ئېلېمېنتلار بار، ئوكسىگېن، ھىدروگېن، كاربون، ئازوت، گۈڭگۈرت، فوسفور، بوتاسىيوم، كالتسىي، ماگنىيت، تۆمۈر، سېنىكلار بار. كۆپىنچىسى كۆيىدىغان يېقىلغۇ ئېنېرگىيە ماددىلىرى، بۇ ماددىلاردىن مەنىي (ئىسپېرما) سۈيى تۈغۈلىدۇ. ئاللاھ، بۇ ئۆلۈك، جانسىز ماددىلارغا ھاياتلىق ئاتا قىلىپ، ئىنسان جىنسى ئۇرۇقدانلىرى، نەچچە مىليون ئۇرۇق ھۈجەيرە ئىشلەپ چىقىرىدۇ، ئاللاھ، جان ئاتا قىلىپ تۇرىدۇ، ئاخىرىدا بۇ سۇدىن، ئىسپېرما ھۈجەيرىسىدىن ئىنسان دېگەن ھاياتلىقنى، روھ، جان پۈۋدەپ، باشقا بىر مەخلۇق قىلىپ يارىتىدۇ، بۇ ماددىلار، كۆيۈش ماددىلىرى شۇڭا ئىنسان ئاچچىقلايدۇ، تۆمۈر ماددىسى بولغاچقا، قان، قىزىل كۆرۈنىدۇ، قىزىل قان، ھۈجەيرىسى شۇ رەڭدە، مانا شۇنداق ماددا، ئىلمىيت، تۇپراق ئىلمىنى، تۆرەلمە ئىلمىنى بىلسىڭىز، ئاللاھنىڭ راستىنلا ئارىلاشما سۇدىن بالىنى ياراتقىنىنى كۆرىسىز، يەنە بىر قېتىم دەل تۇنجى قېتىم ياراتقان زاتنىڭ، قايتا تېرىلدۈرۈشىنى سەكسىز تونۇپ يېتىپ، قىيامەتكە بولغان ئىمانىڭىز كۈچىيىپ، ئىككى ئالەم بەختى ئۈچۈن، كۈچ چىقىرىسىز، ياخشى، تەقۋادار كىشىلەردىن بولۇپ قالىسىز، ئاخىرەتتە، ئاشۇ جەننەتكە شارابەن تەھورالارغا، ئاللاھنىڭ جامالىغا ئېرىشىش ئۈچۈن، كۆرەش قىلىسىز.

بۇ كىتاب بولسا، بىر ئىلان، بىر مۇقەددىمە، مۇندەرىجە ئورنىدا تۇرىدۇ، قالغان مول بىلىملەرگە سىزنى تەكلىپ قىلىمىز، ئىلىم چەكسىز بولسىمۇ، سىز بىزدە چەكلىمە بولمىسا قانداق تۇرار؟ (مەقسىتىم، دارۋىندەك، چەكدىن ئاشماڭ) ئەقىل توختايدىغان بىر چەك ـ چېگرا بار.

سۈرە مۇرسەلات بولسا، ئالدىدىكى تېمىلارنى كۈچلەندۈرىدۇ، بۇ ئىسىم بولسا، شامالار ئىسمىدۇر، پەرىشتىلەر مەسلىسى سۆزلىنىدۇ، بۇلار بىلەنمۇ ياخشى تونۇشۇڭ، چۈنكى ئۇلار، بىزنىڭ دۇنيا ـ ئاخىرەتلىك دوستىمىز، ئۇلار دائىم ئىنسانلار خىزمىتىدە تۇرىدۇ، ياردەمگە تەيياردۇر، بۇ سۈرىدە، يەنە تارىختىن ھالاك بولغانلاردىن ئىبرەت ئالدۇرىدۇ، ئاندىن، يەنە بىز سىلەرنى خار سۇدىن ياراتمىدۇقمۇ؟ دەپ، بىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكەن تېمىلارنى مەقسەت قىلىدۇ، ئەلۋەتتە، ئۇ ئىلىملار نۇرغۇن شاخقا بۆلۈنىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ تەكرار كەلگەنلىك ئەمەس.

شۇنداق تۇرسىمۇ، ئىنسانلار قاراپ باقتىمۇ؟

مۇسۇلمانلار بۇنى چۈشەندىمۇ؟ يەنىلا خەۋەرسىز، ئاللاھ، بۇ سۈرىدە ئۆز رەھمىتىدىن زېمىننى ئۆلۈك ۋە تېرىك ئىنسانلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلىپ ياراتقىنىنى كۆرسەتكەن، زېمىن بىزنىڭ ماكانىمىز، ھاياتلىق جايىمىز، ئۇ ئىنسان ئانىسى، ئاخىرەت ئۈزۈقى راستلايدىغان جايدۇر، خۇددى، مۇسابىقە مەيدانىدەك، بىز ئۇرغۇن مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويدۇق، بەزى ئۇزۇن، بەزىسى قىسقىچە ئوبدان ئويلىنىڭ.

سۈرە نەبئىدىن سۈرە ناسقىچە تەپسىرىدىكى جەۋھەرلەردىن تاللانمىلار

بۇ ئاخىرقى ئىككى پارە، 29 ـ 30 ـ پارىلەر بولسا، خۇددى قۇرئاننىڭ خۇلاسىسى، ئاساسلىق مۇقەددىمە، مۇندەرىجىسىگە ئوخشايدۇ، لەۋزى قىسقا، مەنىسى مول، شۇڭا، سۈرە ھۇد، سۈرە ئەھزاپ، سۈرە كەھپە، سۈرە تاھالاردا، تەپسىلي كەلگەن، قىسسە، تارىخلارغا شۇنداقلا ئىشارەت قىلىپ ئۆتۈپ كېتىدۇ، ۋە شۇنداقلا بۇ سۈرىلەر، پۈتۈن زېمىن ئەھلى، نامازلاردا تەكرار ھەركۈنى ئوقۇيدىغان سۈرىلەردۇر، ئىمامالار بۇ سۈرىلەرنى تەپسىر قىلغاندا، بىز يۇقىرىدا ئۆتتۈرغا قويغان بارلىق ھەقىقەتلەرنى بىر ـ بىرلەپ سۆزلىشى لازىم ئىدى.

قەۋىم، جامائەتكە ھەقىقەتنى، مۆجىزىلەرنى ئاشكارىلاپ، ئىماننى كۈچەيتىشى لازىم ئىدى، قۇرئان، ئالدى ـ ئاخىرىغا تەپسىردۇر. بىراق، ئەپسۇس، بۇ بىزنىڭ ئارزۇيىمىز بولۇپ قالدى، ئاللاھ خالىسا، يەنىلا ئۈمىد بار، ئاللاھ ۋەدىسىگە ئاساسەن، بۇ ئەھۋاللارنىمۇ بىز ئۆز ئەھۋالىمىزنى ئۆزگەرتكەندىن كېيىن، ياخشى ھالەتكە ئۆزگەرتىپ بېرەر، ئامىن!

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ 37 سۈرىدىكى تەكرار كېلىدىغان بسم الله الرحمن الرحيم دا تىلغا ئېلىنىدىغان رەھمەتلەرنى مۇنداق بايان قىلىدۇ، ھەربىر سۈرىدىكى رەھمەتلەرگە قاراڭ، سۈرە نەبادا بولسا، زېمىننى ھاياتلىققا ھازىرلاپ بېرىش، تاغلارنى قوۋزۇق قىلىپ، مەھكەم تۇتۇپ تۇرۇش، شۇنداقلا، ھازىر بۇ تاغ مەسلىسىنىڭ مۆجىزىگە ئايلىنىشى، قۇياش، سۇ، ئۆسۈملۈك، قىيامەت مەيدانى، جازا، مۇكاپاتنى بايان قىلىشلار سۆزلىنىدۇ. بۇلار مەۋجۇدلۇق، ھاياتلىق ئامىللىرى بولغان رەھمەتلەر، سۈرە نازىئات بولسا، بۇلارنى تېخىمۇ مۇكەممەل، تېخىمۇ روشەنلەشتۈرىدۇ، نەپسى، روھلارنىڭ سەپىرىنى پاك، ۋە نىجىس روھلارغا مىسال كەلتۈرىدۇ. ئاسمان ـ زېمىن، نۇر ۋە زۇلمەت ئاخىرىدا پانى دۇنيالىقنى سۆزلەيدۇ. سۈرە ئەبەسە بولسا، بىر تامچە نىجىس سۇدىن، كامىل بىر ئىنسانغا تەرەققىي قىلىپ، ئۆلۈپ ـ تىرىلىشنى ئاخىرىدا بىر ئىنسانغا تەرەققىي قىلىپ، ئۆلۈپ ـ تىرىلىشنى ئاخىرىدا ياخشى ـ يامانىنى بايان قىلىدۇ.

سۈرە تەكۋىر بولسا، بۇ ئالەمنى يوقىتىپ، مەڭگۈلۈك ئالەمنى قۇرۇشنى سۆزلەپ، بۇنىڭ بىلەن قۇرئان مۆجىزىسىنى ھەرخىل ئىلىملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، رەھمەتنى سۆزلەيدۇ، ئىنسانغا، ئاللاھنىڭ خالىشىدىن كېيىن، جۇزئى ئىختىيارلىق بېرىدۇ.

سۈرە ئىنفىتار بولسا، بۇنى تولۇقلاپ، ئالەمنىڭ ۋەيرانلىقىدىن كېيىنكى مەقسەتنى ئىپادىلەيدۇ، نېمەتنى ئەسلىتىدۇ، ئاخىرىدا، بۈيۈك ئاللاھقا قايتۇرىدۇ، مانا مۇشۇنداق ھەربىر سۈرە، قىيامەت كۆرۈنۈشىنى، جازا ـ مۇكاپاتنى، ئىككى ئالەم قۇرۇلۇشنى سۆزلەيدۇ. ھەتتا، كەۋسەر بولسا، مۇسۇلمانلارغا، خۇسۇسەن رەسۇلۇللاھقا بېرىلگەن زور نېمەتتۇر.

فەلەق، ناس سۈرىلىرى بولسا، شەيتاندىن قالقان زىكرى ـ تەسبىھ، تىلاۋەتلەر، خۇددى ئوق، بومبىدۇر، قالغان رەھمەتلەرنى ئۆزىدىن تەپسىلى كۆرۈڭ.

سۈرە نەبئىگە كەلسەك، بۇ سۈرىدە، تاغنىڭ قوۋزۇقلىقى سۆزلىنىدۇ، بۇ ھازىر جۇغراپىيە، گېئولوگىيە ئىلمىدا مۆجىزە ئورنىدا تۇرماقتا، بىرىنچىدىن، زېمىننى تەۋرەت كېتىشىدىن ساقلاپ تۇرۇشى، چىڭ تۇتۇپ تۇرۇشى، تەڭپۇڭلۇقنى ساقلىشى ئاشكارا بولدى.

ئىككىنچىدىن، تاغ، ئۆز ئەينى قوۋزۇققا ئوخشاش، ئاستىغىمۇ قېقىلغان، بولۇپمۇ، يانار تاغدىن ھاسىل بولغان تاغلار شۇنداق، بىز، قۇرئاننىڭ باشقا ئايىتىگە ئاساسەن، تاغ، زېمىننى بىردىنبىر تۇتۇپ تۇرغۇچى دەپ قارايمىز.

ئىككىنچى مۆجىزە بولسا، قۇياشنى سىراج، چىراغ دەپ ئاتاپ، ئاينى نۇر، مۇنىرا دېگىنى، بۇنى بىز دېگەن، يامغۇر ئەھۋاللىرىنى بولسا، زىندانى مەخسۇس فىلىم قىلىپ ئىشلىگەن، ھەتتا، ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە

قىلىندى، بۇ، مېتېئورولوگىيە، ھاۋا تەتقىقاتى بولۇپ، قۇرئاننىڭ ھەقىقەتەن، ئاللاھنىڭ سۆزى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، قۇرئان، ئاللاھنىڭ سۆزى دەپ ئېتىقاد قىلىنغاندىن كېيىن، بارلىق ئىشلار ناھايىتى ئاسان، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئالىملار، بۇ مەسىلىگە كۆڭۈل بۆلگەن، قىيامەتكە، تىرىلىشكە بولغان ئېتىقادلار ئاسانلىشىدۇ، ئىسلام دىنى، ئۆز ئەمەلىيىتىدىكىدەك ھەق، ئەزەلدىن ھەق توغرا ھالەتتە تۇرىدۇ، مەقسەت، بىزنى، باشقىلارنى شۇ ھەققە يەتكۈزۈش، ئۇ ھەقىقەتكە ئادۇۋكاتلىق قىلىش ئەمەس، ئۇ ئاقلاشنى قوبۇل قىلمايدۇ، ئادۇۋكات لازىم ئەمەس، ئەسلىدىن ھەق، توغرا، ئادىل، مەسىلە بىزنىڭ ھەقنى تېپىشىمىزدا، ئاخىرغىچە چىڭ تۇرۇشىمىزدا، ئاللاھ، ھەق ئۈستىدە ئىمان بىلەن جاننى ئالا، **ئامىن!**

ئۈستۈڭلاردا مۇستەھكەم يەتتە ئاسمان بىنا قىلدۇق، سىلەر ئۈچۈن يېنىپ تۇرىدىغان چىراق، قۇياشنى ياراتتۇق، 12 ـ 13 ـ ئايەت.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا مۇنداق مۆجىزە بار، بۇ بولسىمۇ، ئايەتتىكى شىدادا دېگەن سۆز، قاتتىق مۇستەھكەم دېگەن مەنىگە ئىگە بولۇپ، ئالىملار، ۋاكئۇمنى ئەرەبچە ئەسىير دېگەن ئاشۇ ئالەمنى ناھايىتى قاتتىق دەپ سۈپەتلىدى، ئەگەر، ئۇ ماددا بولۇپ قالسا، ھەممىدىن قاتتىق ماددا بولىدۇ، ئۇ دېگەن، بارلىق سامان يولى سىستېمىسىنى، يۇلتۇزلار تۇركۇملىرىنى، قۇياش سىستېمىلىرىنى، پلانېت، يۇلتۇزلارنى بىر ـ بىرىگە باغلاپ، تارتىش كۈچى بىلەن ساقلاپ، رېتىملىق ئايلاندۇرىدۇ، ئۇنىڭ ئورنىدا پولات ئارغامچا بولسىمۇ ئۈزۈلۈپ كېتەتتى، مانا بۇ ئايەتتىكى قاتتىق دېگەن سۆز، ئاشۇ مۆجىزىگە ئىشارەتتۇر دېگەن، شۇنداقلا، سۈرە مۇلۇكتىكى، ئاللاھنىڭ يارىتىشىدا، ئىگىز ـ پەسلىكنى كۆرمەيسەن دېگەن ئايەت، يەتتە ئاسماننى سۆزلەپ، ئارقىدىن كەلگەن، كۆزۈڭنى قايتۇرغىن، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن؟ دەپ كېلىدۇ. بۇ ئايەتتە بولسا، يەتتە ئاسماندىن كېيىن، قۇياشنى تىلغا ئالدىۇ، مەقسەت مۇنداق بىر ھەقىقەت، مۆجىزىلەرگە ئىشارەت باردۇر، بۇ كېيىنكى يىللاردا ئاشكارىلانغان.

پىرىنھوپېر ئىسىملىك بىر ئالىم، قۇياشدىن كەلگەن يەتتە رەڭنى تەتقىق قىلىدۇ، بۇ رەڭلەر ئارىسىدا مەلۇم سىزىقچىلار بايقىلىدۇ، بۇ سىزىقچىلارغا A B D C F E F G Hدەپ ھەرىپلىك بەلگىلەرنى قويىدۇ، بۇ سىزىق كېيىن، پىرىنھوپېر سىزىقى دەپ مەشھۇر بولۇپ قالىدۇ. مانا بۇ ئايەتتىكى بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن دېگەن جاي بولۇپ، پوتور دېگەن سۆز، «خوتوت» سىزىق مەنىسىدە ئىشارەت قىلىنغان، ئىنچىكە كۆزىتىش نەتىجىسىدە بۇ سىزىقلار، يوچۇقلار ئاشكارا بولىدۇ. ئەمما، بىر ئايەتتە بولسا، ئىگىز ـ پەسلىكنى ھېچ نۇقسانىنى كۆرمەيسەن دېيىلىدۇ. مۇستەھكەم، پۇختا، قاتتىق دېگەن سۆز، ۋاكئۇمغا ئىشارەتتۇر.

ئالىملار، سېپېكتىرىسكوپ دېگەن ئۈسكۈنە بىلەن يەنى ئۈچ تەرەپدىن كۆرۈش، كۆزىتىشكە ئىگە ئۈسكۈنە بىلەن، زېمىندىن چىققان ھەرخىل يېقىلغۇ، ماددىلارنى كۆيدۈرۈپ بۇلاردىن چىققان نۇر ئارىسىدىكى سىزىقلارنى تەكشۈرۈپ، دەل قۇياشدىن چىققان رەڭ ئارىسىدىكى سىزىقلار ئوخشاشلىقىنى بايقايدۇ، بۇ يېقىلغۇ ماددىنى ئوت قويىدىغان جايغا تادىيوم دېگەن ماددىنى قويۇپ، بۇنىڭ رەڭگىنى تەكشۈرسە، ئۇنىڭدىكى سېرىق سىزىق، پرونھوپېر سىقىزىقىدىكى **D** بەلگە بار سىزىققا ئۇيغۇن كېلىدۇ. بۇ تادىيوم دېگەن ماددىنى قويسا، **A** سىزىققا توغرا كېلىدۇ، ھەربىر يېقىلغۇ ماددا شۇ سىزىقلارغا توغرا كېلىپ قالىدۇ.

ئالىملار بۇنىڭدىن مۇنداق قارار چىقىرىدۇ.

قۇياش، مەدەن، كان، ئۇ، گاز، ئېنېرگىيە، يېقىلغۇ، شۇنداقلا ئۇنىڭدا تۆمۈر، مىس، سىنىك، كالىتسىي، سودىيوم، ھىدروگېن، ئوكسىگېن، ئازوت قاتارلىق ماددىلار بار، ئۇ سامان يول سىستېمىسىدىكى بىر ئەزا، ئاسماندىن ئايرىلغان يەرشارىدىكى بۇ ئېلېمېنت ماددىلار قۇياشقا ماس، ئۇيغۇن كەلگەنگە قارىغاندا، يەرشارىمۇ چوقۇم قۇياشتىن خۇددى ئاي شارىدەك ئايرىلغان، دەپ قارار چىقارغان، شۇنداقلا، يەرشارىدا بار بولغان ماددىلار ئىچىدە شۇ رەڭلەر تېپىلىدۇ. ھەتتا، قۇمدىمۇ قان قېتىدىن نەچچە خىل شۇنداق رەڭلەر بايقىلىدۇ، قاراپ بېقىڭ. يەرشارى ئىچى بولسا، پۇتۇنلەي، ئوتتۇر، يانار تاغ بار، ئالىملار شۇنىڭ بىلەن بىرگە نۇرغۇن يۇلتۇزلاردا بار بولغان، ماددا ئېلېمېنتلارنى تەكشۈرۈپ تاپتى، لېكىن، ئۇ بايلىقلارنى زېمىنغا ئېلىپ كېلىش مۇمكىن ئەمەس. بولمىسا، يەرشارىدىن چوڭ ھەجىمدىكى ئالتۇن، يۇلتۇزلار بار.

مانا بۇلار، ئاسمان، يۇلتۇز، قۇياش، رەڭ، نۇر تەتقىقاتى، ئايەت قايتا ـ قايتا قاراشقا بۇيرىغان، ئاشۇ قاتتىق، مۇستەھكەم، پۇختا يوللار، ئوربىتىلار، ئالەم ماددىسى، گاز، تۇتۇن، ئاتموسفېرا، شامال يۆنىلىشى، يامغۇر قاتارلىقلاردا ئايەت تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن سىرلىق مۆجىزىلەر بار.

ئايەتتە بولسا، شۇنداق ئىشارەتلەر بار.

ئاسماننى، يەتتە، بىخەتەر ئۆگزە، قاتتىق گاز، تۇتۇن، ئىشكى بار قىلىپ سۆزلەش، يۇلتۇزنى زىننەت، نۇر، قۇياشنى چىراق، ئۆزىدىن نۇر چىقىرىدۇ دەپ ئاينى بولسا، نۇر، مۇنىير دەپ ئاتاش، بىز يۇقىرىدا دەپ ئۆتكەن مەسىلىلەر بار. قاراڭلار دەپ بۇيرۇقلار بار، (لەتەركەبۇننە تەبقەن ئەن تەبەق) سىلەر قەۋەتمۇ ـ قەۋەت سەپەر قىلىسىلەر دېگەن ئايەت، ئالەم بوشلۇقىغا ئىشارەتتۇر، ئۇپۇقتا ئەنە شۇنداق مۆجىزە، ئالامەتلەرنى ئاللاھ ۋەدىسىگە ئاساسەن كۆرسەتتى، بۇلار، دىنسىز كاپىرلار قولىدا ئاشكارا بولدى، دەل قۇرئاندىمۇ كاپىر، دىنسىزلارغا قاراڭلار، قارىمامدۇ؟ دېيىلگەن. بۇ ئۇلارغا قارشى ھۆججەت، دەلىل ـ ئىسپات بولۇپ، قىيامەت كۈنى، بۇ تەرەققىيات ئۇلارغا قارشى دەلىل، ھۆججەت بولىدۇ، مۇسۇلمانلار بولسا، ئىككى ئالەمدە، پايدا ـ مەنپەئەت ئېلىشىپ يدۇ، بارلىق ھەمدۇ ـ سانا ئاللاھقا خاستۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، ئاشلىقلارنى، ئوت ـ چۆپلەرنى، دەرەخلەرنى قويۇق باغچىلارنى ئۆستۈرۈش ئۈچۈن، بۇلۇتلاردىن مول يامغۇرنى ياغدۇردۇق 14 ـ 16 ـ ئايەتلەر دېگەن ئايەتتە توختىلىپ، 16 ـ بەتتە چوڭ دەرەخ، كىچىك دەرەخ، ئۆسۈملۈك، غولسىز ئوت ـ چۆپنى كەلتۈرگەن، **17** ـ بەتتە بولسا، دەرەخ، يىلتىزى ۋە شاخلارنى **18** ـ بەتتە، شاخلار يۆنىلىشىنى **19** ـ بەتتە، قۇلاقلار تۈرىنى **20** ـ بەتتە، چېچەكلەرنى، ئۆزئارا چاڭلىششىنى، **21** ـ بەتتە، ئاموتنى، **22** ـ بەتتە، چاڭلاشتۇرۇش، بىر باغدىكى ئاتلىق چاڭ زەررە ئۈستىدە، ئانىلىق بولسا، پەستە تۇرۇشنى، قوناقنى ھەرخىل گۈللەرنى، يىللىق ۋە يىلسىز يەنى كامىل بىر يىل ئۆمۈر كۆرەلمەيدىغانلارنى، نەچچە يىللا تۇرالايدىغان ئەجەل توشسا تۈگەپ كېتىدىغان، دەرەخ، ئۆسۈملۈكلەرنى سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ تونۇشتۇرغان، بۇ ئۆسۈملۈك تەتقىقاتى، ھاياتلىق تەتقىقاتى، چاڭلىشىش، كۆپىيىش، سورتلاشتۇرۇش ئىلمى، بىر تەرەپتىن ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، ئىلىم ـ ھېكمىتى، قۇرئان مۆجىزىسىنى بايان قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن باغۋەنلىك، ئۇرۇق سورتلاش مەسىلىسىنى سۆزلەپ، ئىككى ئالەملىك بەخت ئۈچۈن، مەسىلىلەرنى تەپسىلىي، رۇشەن سۆزلەيدۇ. ئاللاھ، ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلسۇن ئامىن!

سۈرە نازىئات، سۈرە [79] قىيامەت خەۋىرى دېگەن بولاتتى، بۇ سۈرە بولسا، نازىئات يەنى جاننى، روھنى ئالغۇچى پەرىشتىلەر مەنىسىدە بولۇپ، بۇ ئىككى ئىسىم بولسا، قىيامەتتىن جاننى ئالغۇچى پەرىشتىدىن خەۋەردار بولۇش، ئۇلارنى ئەسلەپ تۇرۇش، قىيامەتكە، ئۆلۈمگە تەييارلىق قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، ئىسىگىزدە بولسۇن، ھامىنى ئۇلار جېنىڭىزنى ئالىدۇ. ھامىنى بىر كۈن، قىيامەت كۈنى، تىرىلىپ ھېساب بېرىسىز، قۇرئان سىزگە ئىككى ئالەملىك ياخشى ھەمراھدۇر. بۇ سۈرە، قىيامەت كۆرۈنۈشىنى ئۆز ئەينى كۆرسىتىدۇ. شۇنداقلا، ئاللاھنىڭ ئۇنى قۇرۇشقا، قايتا تىرىلدۈرۈشكە قادىرلىقىنى ئىسپاتلايدۇ، **27** ـ ئايەتتە بولسا، بۇنى مۇنداق دەيدۇ: **(سىلەرنى يارىتىش مۇشكۇلمۇ؟ ياكى ئاسماننى يارىتىشمۇ؟)** ئاللاھ، ئاسماننى ياراتتى، ئۇنىڭ ئېگىزلىكىنى يۇكسەك قىلدى، ۋە كەم ـ كۈتىسىز قىلدى، كېچىسىنى قاپقاراڭغۇ، كۈندۈزىنى يورۇق قىلدى، ئاندىن كېيىن، زېمىننى يايدى، بۇلاقلارنى ئاقتۇردى، ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردى، تاغلارنى مۇقىم قىلدى، ئاللاھ، بۇلارنى بىز ئىنسانلار ۋە ھايۋانلار مەنپەئەتى، پايدىسى ئۈچۈن ياراتتى، قىيامەت كۈنى ئىنسان ياخشى ـ يامان قىلمىشلىرىنى ئەسلەيدۇ. **27** ـ **35** ـ ئايەتلەر، ئاسمانلارنى يارىتىش، ئېگىز كۆتۈرۈش، تۈۋرۈكسىز توختىتىش، ئىنسانلارنى يارىتىشدىن مۇشكۇل، ئەمما، بۇلار، ئاللاھقا ئاسان، ھەممە يارىتىشدا ئوخشاشتۇر.

بىز، ئەمدى ئاللاھ، ئاسماننى ئېگىز، يۇكسەك قىلدى، كەم ـ كۈتىسىز قىلدى دېگەن ئايەت ئۈستىدە توختىلىمىز. ئەلۋەتتە، سىز، كۈندۈزى كۆك، ئاتموسفېرا رەڭگىنى، كېچىسى بولسا، يۇلتۇزلار نۇرى بىلەن قاراڭغۇ زۇلمەتنى كۆزىڭىز بىلەنلا كۆرۈپ، بۇ ئاسماننىڭ يۇكسەكلىكىنى، ناھايىتى ئېگىزلىكىنى، تۈۋرۈكسىز، پۇختا تۇرغىنىنى بايقايمىز، ھازىر سىز تېلېسكوپ بىلەن مۇنداق قاراڭ، سىزگە مەلۇم، نۇر تېزلىكى بىر سېكۇنتتا **300**مىڭ كىلومېتىرنى بېسىپ ئۆتىدۇ، قۇياش نۇرى بىزگە سەككىز مىنۇت **18** سېكۇنتتا يەنى **500** سېكۇنتتا يېتىپ كېلىدۇ، سەپەر قىلساق، تەخمىنەن **354** يىلدا يېتىپ بارىمىز، ئەگەر نۇر تېزلىكىدە

ماگساق، سەككىز مىنۇتتا بارىمىز. ھازىر بولسا، تەرەققىيات بىر سېكۇنتتا سەككىز كىلومېتىر بولدى، مەقسەت، قۇياش بىزگە ئەڭ يېقىن بولغان يۇلتۇز، بەزى يۇلتۇزلار نەچچە مىڭ، نەچچە يۈزمىڭ، نەچچە يۈزمىليون يىللاردا ئاران بىزگە نۇرى يېتىپ كېلىدىغان يىراقلىقتا، سىز نۇر يىلىنى بىلدىڭىز، ئەنە شۇنداق يىراقتا تۇرىدۇ، بۇ ئەلۋەتتە، ئاسماننىڭ ناھايىتى يىراقتا، كەڭ ئىكەنلىكىنى يەنىمۇ كەڭرىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ، ئاللاھ، يەنە يارىتىپ، كەڭرىتىپ تۇرىدۇ. راستىنلا ئۇنى ئىگىز، كەڭ قىلدى، ناھايىتى پۇختا، كەم - كۇتسىز، ھېساب بىلەن ئىنتىزام بىكىتتى، يوللار قىلدى.

ئۇ مۇنداق بىر ھېكايىنى كەلتۈرىدۇ. مىسىردىكى بىر دېھقان، ئۇنىڭغا مۇنداق سۆزلەپ بېرىدۇ. مەن بىر كېچىدە، زىرائەتلىرىمگە سۇ تۇتىۋاتقان ئىدىم، مەن سۇنى قويۇپ بولۇپ، بىكار بولۇپ، ئۆيگە قايتىشىمدا، شەيتان ماڭا ۋەسۋەسە قىلىپ، بۇ سۇنىڭ تاشقىنىنى، بىر دۈشمەننىڭ يېرىگە قويۇپ بېرىپ، زىرائەتلىرىنى غەرىق قىلىۋېتىشنى ئويلىدىم، كەتمەننى شۇنداق كۆتۈرۈپ قارىسام، يۇلتۇزلار نۇرلىرى سۇدا كۆرۈنۈپ، كۆزۈمگە چۈشتى، قاماشتۇردى، ئاھ! يا ئاللاھ، سەن شۇنچە گۈزەللىكنى ماڭا سۇدا كۆرستىپسەن، سەن نېمە دېگەن ئۇلۇغ، كاتتا زاتسەن، توساتتىن، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقى، دىلىمغا چۈشۈپ، يۈرىكىم سىقىلىپ، ئاللاھدىن قورقتۇم، شۇنچە كەڭ، ئېگىز ئالەمنى، گۈزەل ياراتقان كاتتا ئاللاھقا قانداق ئاسىيلىق قىلاي؟ ياق، ياق ھەرگىز ئاسىيلىق قىلمايمەن، دېدىم دە بۇ گۇناھ، مەسىيەتنى قىلماي، ئۆيگە قايتتىم، مەن تېخىچە خۇشال دېدى.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، قاراڭلار، ئاللاھنىڭ كاتتىلىقى، ئۇلۇغلىقى، قۇدرىتى، ئىلىم - ھېكمىتى، مۆجىزە ئالامەتلەر، كىشنى شۇنداق قىلىپ قويىدۇ، بۇنى تېلىسكوپدا كۆرسەڭ، نېمە بولۇپ كېتەرسەن، ئۇ دېگەن بىر ئاددى دېھقان، ئەنە شۇنداق مەئسىيەتتىن، گۇناھدىن يانىمىز، تائەت - ئىبادەتلەرنى، جان - دىلىمىز بىلەن ئىخلاس قىلىپ قىلىدىغان بولىمىز، بىز شۇ مەقسەتتە بۇلارنى يازدۇق دېگەن.

ئۇ، شۇندىن كېيىن، ئاللاھ، زېمىننى يايدى، سۇ، بۇلاقلارنى چىقاردى، ئۆسۈملۈك قىلدى دېگەن ئايەت ئۈستىدە توختىلىپ مۇنداق دەيدۇ. تېخى بۇ ئايەتتە تاغلارنى بېكىتتى دەپ كېلىدۇ، ئاجايىپ مۆجىزە، قاراڭ، ھازىرقى ئالىملار، يەرشارى ئۈستىدە مۇنداق دېيىشىدۇ. تۇنجى قېتىم، قۇياش سىستېمىسىغا ئەزا بولۇپ، قۇياشتىن ئايرىلىدۇ، ئاستا - ئاستا نەچچە مىليون يىللاردا سوۋىيدۇ، ھەرخىل ماددىلار بارلىققا كېلىدۇ. كېيىن بولسا، زېمىن قاتىدۇ، تاشقى پوستى ھاسىل بولىدۇ، ئاندىن ھازىر بىر قىسىم تاش قاتمىلىرى قېزىلغان، قەدىمكى ھاياتلىق تۈرلىرى ئاشكارا بولىدۇ، ئەمما، بۇ ھاياتلىق قانداق ھاسىل بولغان؟ بۇ تېخىچە ھەيران قالدۇرىدىغان مەسىلە، ئاندىن كېيىن، دەرەخلەر، ئۆسۈملۈكلەر ھەرخىل ھايۋاناتلار ھاسىل بولغان، كېيىن، زېمىن قاتتىق تەۋرەپ، تاغلار ھاسىل بولىدۇ، يانار تاغلار پارتلايدۇ، توپان بالاسى يۈز بېرىدۇ، بۇ قېتىم باسۇرۇلۇپ قالغان دەرەخ، ئۆسۈملۈك، ھايۋانلار، كۆمۈر، نېفىتنىڭ، گازلارنىڭ ھاسىل بولۇشىغا سەۋەب بولغان، ئەڭ ئاخىرقى باسقۇچ بولسا، بىز ياشاۋاتقان ھالەت شۇ، بۇندىن كېيىن، نېمە بولۇشنى بىلمەيمىز دېگەن. بۇلار، ئەنە شۇنداق تۆپىدە تۇرغاندەك، ئۈستىدە بىللە قاتناشقاندەك، خىيالى پەرەزلىرىنى ئوتتۇرىغا قويغان، بۇلار يەتتە باسقۇچ دەۋرگە بۆلۈنىدۇ، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئاللاھ، زېمىننى يايدى، سوزدى، سۇ، دېڭىز، بۇلاق، دەرەخ، ئۆسۈملۈك قىلدى، ھاياتلىقنى بولسا، ئاللاھدە مەڭگۈلۈك روھ، دۇنيادىن سوۋغات قىلدى، ئۇ ھامنى ئۆز جايىغا قايتىدۇ، مەڭگۈلۈككە ئايلىنىدۇ. ھەقىقەتەن زېمىننى تۇتۇپ تۇرۇش ئۈچۈن، تاغلارنى بېكىتتى، بۇ ئەھۋاللارنىڭ يىل مىقدارىنى، دەۋر تەرتىپلىرىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ، گەرچە ئۇلار بىزگە شۇنداق بىر نەزەرىيە، تەپەككۇر ھاسىل قىلغان بولسىمۇ، ئۇيغا سالغان بولسىمۇ، ئەمما، قۇرئان توپتوغرا، ھەقىقەت، مۆجىزە، سىرلارنى سۆزلەيدۇ، ھەرگىز خاتالاشمايدۇ، تۈزۈتۈشنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئىنسان ئىلمى، نەزەرىيىسى چىقارغان يەتكۈنلىرى بولسا، توغرا، خاتا بولىدۇ. تۈزۈتۈشنى قوبۇل قىلىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ خىل نەزەرىيىنى ئۆز ئەينى مۇشۇ ھۆكۈم ۋە يەكۈن، قۇرئاننىڭ مۇشۇ ئايىتىگە تەپسىر، ئايەت، مۇشۇنى خالايدۇ دېگىلى بولمايدۇ. ئەمما، قۇرئان ئايىتى، ئىشارەت قىلغان مۆجىزىلەرنى ئىنكار قىلغىلىمۇ بولمايدۇ. قۇرئان، توغرا يولغا، توغرا ھەقىقەتكە، توغرا ھۆكۈمگە، توغرا نەزەرىيىگە، توغرا تەتقىقاتقا، ھەق مۆجىزە، ئالامەتلەرگە، ئىلىم - ھېكمەتكە باشلايدۇ. بىز، قۇرئانغا، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزىگە قەتئىي ئىشىنىمىز، بىر قىسىم ئىنسانلار بايقىغان ھۆكۈملەر، نەزەرىيىلەر، تەتقىقات نەتىجىسى، بىزنىڭ ئىشەنچىمىزنى يوققا چىقىرالمايدۇ، ئۇ، مەڭگۈ ھەق، توغرا.

سۈرە ئەبەسە، بۇ سۈرە، رەسۇلۇللاھ، مەككە كاتىباشلىرى، بايۋەتچىلەرنى ئىسلام دىنىغا چاقىرىۋاتقان چاغدا، ئابدۇللا ئىسمىلىك بىر ئەما ساھابە، بۇ ئەھۋالنى كۆرمەي، رەسۇلۇللاھنى توۋلاۋېرىدۇ، رەسۇلۇللاھ قوشۇمىسىنى تۈرۈپ قالىدۇ، دەل شۇ چاغدا چۈشىدۇ، ئۇ كاتىباشلار، مۇشرىك، دىنسىز ھېسابلانغاچقا، ئۇلارنى بۇ ئەما مۆئمىنگە تەڭ قىلمايدۇ، توغرا، بىر مۆئمىن، ئاللاھنىڭ نەزىلدە پۈتۈن زېمىندىنمۇ مۇھىم، مىزان ئۆلچەم، ساماۋى بولۇشى كېرەك، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسلام دىنى، قارا تەنلىك مۆئمىن بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى، مۇئەززىنلىككە سايلايدۇ. مىزان، تىل، رەڭ، مىللەت، مەزھەپ، قەبىلە، نەسەپ بىلەن ئەمەس، تەقۋالىق، ئىمان ـ ئېتىقاد بىلەن ئۆلچىنىدۇ، مانا بۇ سۈرە، دەۋەتچىلەرگە مۇھىم يولىيورۇق بولىدۇ، ھۆر مۇشرىكتىن، قۇل مۆئمىن باي، دىنسىزدىن پېقىر مىسكىن مۇسۇلمان ياخشى، ئاسىي، پاسىق ھۆكمىراندىن، ئىتائەتچان، تەقۋا مۇسۇلمان ياخشى، ئۆزى گۈزەل، ئەخلاقى ناچار پاسىق ئايالدىن، سەت بولسىمۇ مۇسۇلمان ئايال ياخشى، بىز ئۇنى ياخشى، بۇنى ياخشى دەيمىز، ھەممىدىن ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ، ئىسلام دىنى ياخشى دېگىنى ياخشى، توغرا دېگىنى توغرا، ھەق دېگىنى ھەق، ھەممىمىز ئۆزىمىزگە ياخشى، ياخشى باھانى، نەتىجىنى ئاللاھ ئۆزى بېرىدۇ. ئاللاھ، بىزلەرنى ياخشىلار قاتارىدىن قىلسۇن، ئامىن!

بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدىكى، ھەربىر ئىنسان، قېرىندىشىدىن ۋە ئاتا ـ ئانىسىدىن، خوتۇن ـ بالىلىرىدىن قاچىدۇ دېگەن ئايەتنى، پەقەت ئاللاھقىلا يۈزلىنىڭلار دېگەن ئايەتنى، ئاللاھ تەرىپىگە قېچىڭلار دېگەننى، سۈرە تاغابۇندىكى، سۈرە تەۋبىدىكى ئايەتنى (دوزاخدىن ساقلىنىڭلار دېگەننى) پىتنە ھەدىسىنى، يەھيا ئەلەيھىسسالامنى ئىككى يۈز يىلدىن كېيىن ئەڭ ياخشىڭلار، مالدىن، بالىدىن، ئەھلىدىن يەڭگىل بولغىنىڭلار دېگەن ھەدىسنى، **بۇ ھەدىسنى ئىبنى كەسىر بىدايەتتە يازىدۇ**. ئۇندىن باشقا ئاخىر زامانغا پىتنە ـ پاساتقا مۇناسىۋەتلىك ھەدىسلەرنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ، **ئىلىم، ئاياللار بىلەن توي قىلىش ئارقىلىق زايا كەتتى** دېگىنى، رەسۇلۇللاھنىڭ تۇللارنى مەجبۇرى ئۆيلەپ، ئەرگە بەرمىگىنىنى، تۆت مەزھەپ ئالىملىرىنىڭ قايسى ئەۋزەل دېگىنىنى، تالىشىپ، ئىمام ئەبۇ ھەنىيفەدىن باشقا ئۈچ مەزھەپ تويدىن، ئىبادەت، ئىلىم، جىھادقا چىقىش، ئۆزىنى ئاتاش ئەۋزەل دېگىنىنى، توي قىلىشنى خالىماي تۈرۈپ مەجبۇرلانسا، بۇنداق نىكاھ مەكرۇھ دېگىنىنى، شەيخۇلئىسلام، ئىبنى تەيمىييەدەك تويسىز زاھىد، ئابىد، ئالىم، مۇجاھىدلارنى بىر قىسىم ئاز ساندىكى ئۆزىنى ئىلىم، ئىبادەت، جىھاد، دەۋەتنى مەقسەت قىلغان زاھىدلار، ئۆزىنى ئاتىغانلار دەلىل كەلتۈرىدۇ، ئەمما، ئاشۇ ئاز سانغا رۇخسەت بار، ئومومىيۈزلۈك تويسىزلىق دۇرۇس ئەمەس، ئاز ساندا جائىز.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىكى ئىنسان لەنەت قىلىنسۇن، ئۇ نېمە دېگەن كاپىر، ئۇ نېمىدىن يارىتىلدى؟ نىجىس سۇدىن يارىتىلدى، ئاللاھ ياراتتى، چىقىش يولىنى ئاسان قىلدى، ئۆلتۈرۈپ ئۆزى خالىغان جايغا قەبرىگە ئالدى، خالىغان چاغدا تىرىلدۈرىدۇ دېگەن ئايەتلەرگە مۇنداق دەيدۇ: بىز بۇ كىتابدا، ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى، قۇدرىتىنى، مۆجىزە، ئالامەتلىرىنى كۆپ سۆزلەپ كەتتۇق، ئەگەر سۆزىمىزگە ئىشەنمىگۈدەك بولسىڭىز، مەن، ئاللاھنىڭ بۇ ئايەتتىكى بىر سوئالغا مۇنداق سوئاللارنى قويىمەن، قېنى كىم جاۋاب بېرىپ باقىدۇ؟

1 ـ ئەي ئىنسانلار، ئاشۇ سۇ، مەنىي سىلەرنىڭ جىسمىڭلار توغرىسىدا، ئوزۇق، رىزىق، قەددى ـ قامەت، پۇختا نىزام ئۈستىدە تەپەككۇر قىلالامدۇ؟

2 ـ ئاشۇ مەنىي سۇ، ھەيز قېنى، بالا ھەمرىيى قاتارلىقلار، بۇ بالا بۇندىن كېيىن ھاۋاغا چىقىدۇ، نەپەس ئالىدۇ، سۆزنى، ئاۋازلارنى ئاڭلايدۇ دەپ ئۇنىڭغا قۇلاق، ئۆپكە قىلىپ قويالامدۇ.

3 ـ دۇنياغا چىقىپ، نۇرلارنى كۆرىدۇ، نۇردىن پايدىلىنىپ سۈرەتنى پەرق ئېتىدۇ دەپ كۆزنى سىلەر يۇقىرىدا كۆرگەن ئاشۇ ئاجايىپ كۆز، قۇلاقلارنى قىلىپ قويالامدۇ؟ ھۈجەيرىلەرنى ئاتا قىلالامدۇ؟

4 ـ بۇ تۆرەلمە، دۇنياغا چىقسا، ئوزۇققا موھتاج بولىدۇ، ئائىلىسى بولىدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن، ئىلمى، ئەمەلىي قۇۋۋەت بولمىسا بولمايدۇ، دەپ بەش سەزگۈ ئەزالارنى بېرەمدۇ؟ ئۆزلىكىدىن بولدىمۇ؟

5 ـ ھەرىكەت، سېزىم، ئەزالارنى ئۇلارغا مەسئۇل ھۈجەيرىلەرنى بەردىمۇ، بۇ تۆرەلمىگە ئوتتۇز ئىككى چىشنى ئالدىن ئورۇنلاشتۇرغانمۇ؟

6 ـ بىز يۇقىرىدا يازغان 50 ھېكمەت، ئىنسان جىسمىدا بار، بارلىق سۆڭەك ھەرىكىتى بار، بۇلارنى ئاشۇ مەنى سۇ قىلدىمۇ؟

7 ـ تىل، قىزىل كېكىردەك، تېتىش، گال ھەزىم قىلىش ئورنى، ئاشقازانلارنى قىلالىدىمۇ؟ شۇ سۇ شۇ ھەيز قېنى قىلدىمۇ؟

8 ـ يەنىلا كەلگۈسىدە ئەۋلادلارنى داۋام قىلدۇ دەپ، شۇ سۇ، شۇ قان، ئاشۇ ئانا رەھمى ئىچىدىكى قىز بالا، ئىچىدىكى بالىياتقۇنى ئالدىن ئورۇنلاشتۇردىمۇ؟

9 ـ ئۇنىڭ چىرايىنى، بارماق ئىزىنى، بۇرۇن، ھازىر، كەلگۈسىدىكىلەرگە زادى كىم ئوخشاشمايدىغان قىلدى؟

10 ـ ھەزىم قىلىش، كىرگۈزۈش، چىقىرىش، مۇسكۇللارنى قىلدىمۇ، ئون ئىككى بارماق ئۈچەي، جىگەر، ئۆت، بۆرەكلەرنى قىلدىمۇ؟

12. مېڭە سېزىمىنى، مېڭە ھۈجەيرىسىنى، تەپەككۇرنى، ئەقلىنى قىلالىدىمۇ؟

13 ـ قايتا ئەۋلاد قالدۇرىدۇ، توي قىلىدۇ، بالىلىق بولىدۇ دەپ، ئالدىن بىلىپ، 20 يىل بۇرۇن كىم ئۇ سۇغا، قانغا، جىنسىي ئەزالارنى، نەپسى، شەھۋەتنى، مۇھەببەتنى، دوستلۇق، كۆيۈنۈشنى ئالدىن سېلىپ قويدى؟

14 ـ كىم يۇرەكنى قىلىپ بەردى، زادى كىم قىلدى؟ كىم ئۇنى ئاشۇنداق قاننى ئايلىنىدىغان، ھۈجەيرىلەر كىرىپ ـ چىقىپ تۇرىدىغان، جەڭ قىلىدىغان قىلدى؟ كىم ئۇنىڭغا ئالدىن سۈت ھازىرلىدى؟ چىققاندىن كېيىن، بارلىق ئوزۇق، رىزىقلارنى كىم قىلدى، ئاتا ـ ئانىمۇ؟ دۆلەتمۇ، ب د ت مۇ؟ يا شۇ نىجىس سۇمۇ، قانمۇ؟ قېنى دەپ بېقىڭا، زادى كىم؟!

ئاللاھ... ئاللاھ... بىر ئاللاھ قىلغان، بۇندىن 100 مىڭلىغان سوئاللار ناھايىتى كۆپ، ئۇلارغا پەقەت بىر ئاللاھ بىلەن جاۋاب بېرىمىز، ئىسلام دىنى توغرا جاۋاب بېرەلەيدۇ. ئەقلى، نەقلى دەلىللەر، ھۆججەت، ئىسپات بىلەن كىشىنى قايىل قىلغۇدەك جاۋاب بېرىدۇ، بولۇپمۇ قۇرئان، ھەدىس.

مەن شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ كىتابنى تاللىدىم، ئاللاھۇ ئەكبەر، ۋەلھەمدۇلىللا

ھەربىر شەيئىدە باردۇر كارامەت، بۇ ئاللاھنىڭ بىرلىكىگە ئالامەت

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، 24 ـ ئايەتتە، توختىلىپ، ئاللاھ، بۇ ئايەتتە، ئىنسان تائامنى يىسۇن دېمىگەن، چۈنكى، تائام دېگەن، ئاللاھ، قارىسۇن، ئىبرەت نەزىرى بىلەن قارىسۇن دېگەن. بۇنداق بۇيرۇقلارنى موللىلىرىمىز، يىسۇن دېگەنگە ئۆزگەرتىپ، يەپ ـ ئىچىپلا ئۆتتى، ئاخىرىدا، ئۇمۇ يوق، قاراڭ، ئايەتكە قاراڭ، ئاندىن بۇيرۇقنا بويسۇنۇپ، تائامغا قاراڭ، ئۇنىڭ ئاساسلىق مەنبەسى سۇغا، يامغۇرغا، تۇپراققا، ئۆسۈملۈككە، زىرائەتكە قاراڭ، مىكرۇسكوپتا قاراڭ، تەتقىقاتقا قاراڭ، ھېچبولمىغاندا، قاراپ چىققانلارغا، پايدا ئالغانلارغا، تەرەققىي قىلغانلارغا قاراڭ. نۇرغۇن دورا، ئوغۇت، ئۇرۇق سېتىۋالىسىز، زىرائەت ئۇرۇقىدىن باشقا ھايۋان ئۇرۇقىنىمۇ سېتىۋالىسىز، شۇلارغا قاراڭ. سىز ئۈچۈن ھازىر ھەر ئىككى خىل ھايۋانلار بار، شۇلارغا قاراڭ. قاراپ ئىبرەت ئېلىپ، ئاندىن يەڭ، تېخى ئۆلگۈرىسىز دەيدۇ. ئۇ 60 ـ بەتتىن 74 ـ بەتكىچە، خېلى كۆپ ئۆسۈملۈكلەرنى تازا قاراپ بۇيرۇققا بويسۇنۇپ، سۈرەتلىك كەلتۈرۈپ، تەپسىلى يازىدۇ. بۇ جايدىكى قۇدرەت، ئىلىم ـ ھېكمەتنى يازىدۇ. ئاخىرىدا بۇ تەتقىقاتلاردىن مۇنداق ئاجايىپ ـ غارايىپلارنى يازىدۇ، مەن ئاشۇ ئاجايىپلاردىن بىر نەچچىنى تاللىدىم.

1 ـ ئىنسانلار ئىسسىقتا غار، كەپىلەردە، ئۆيلەردە، ئىشكنى تاقاپ ئارام ئالغاندەك، لەسىپ ئىسمىلىك بىر ئۆسۈملۈك، ئىسسىق، قۇرغاقچىلىق ۋاقتىدا، بىر خىل شامدەك ماددا چىقىرىپ، ئىشىك ئېغىزلىرىنى پېچەتلەپ، سوزىلىدىكەن، ئاندىن قۇلاقلىرى ئۇنى ياپىدىكەن، سايىۋەن بولىدىكەن، يامغۇر ياغسا ئەسلىگە قايتىدىكەن، بۇنى تەتقىق قىلىپ كۆرگەن ئالىم بىلىدۇ.

2 ـ بەزى ئۆسۈملۈكلەر نۇرنى قوبۇل قىلىش ئەمەس، بەلكى، نۇرنى قايتۇرۇش، رەڭگى بىلەن ئىسسىقدىن ساقلىنىدۇ، نۇر قوبۇل قىلىنماي، قايتۇرۇلسا، خۇددى ھازىر مەككە، كەئبە چۆرىسىدىكى تاش، مۇزلۇق، سۆرۈن تۇرغاندەك، سوغۇق تۇرىدۇ.

3 ـ ئىنسانلار تەرلەپ كېتىپ، ئۇسساشىدىن قورققاندەك، تەقتىيق ئىسسىلىك ئۆسۈملۈك ئۇسساشىدىن قورقىدۇ، شۇڭا ئۇ تېرىلمەيدۇ، كاربوناتلىكالىيوم ماددىلار بىلەن ھارارەتتىن ساقلىنىدۇ.

4 ـ ئىنسانلار كۆڭلۈكتە ئىسسىقدىن ساقلانغاندەك، دەرەخلەر، ئۆسۈملۈكلەر قۇلاقلىرى بىلەن ھارارەتتىن ساقلىنىدۇ.

5 ـ ئىنسانلار سۇ ساقلىغاندەك نۇرغۇن ئۆسۈملۈك تېنىدە يەر ئاستىدا، يىلتىزىدا سۇ ساقلايدۇ.

6 ـ ئىنسانلار ئۇسسىسا ھۆللۈكنى، نەمنى شورىغاندەك، بەزى ئۆسۈملۈكلەر سۇ ئاز بولسا، ئۇسسىسا، شەبنەمنى، ھاۋا نەملىكنى شۈرايدۇ. ئىنسانلار ئېغىر يۈكنى تاشلىۋەتكەندەك، بىر قىسىم ئۆسۈملۈك قۇلىقىنى تاشلايدۇ، ھەتتا بەزىسى يالىڭاچلا يارىتىلىدۇ، چىقىم ئاز بولىدۇ.

7 ـ ئىنجىنىرلار سۇلارنى ئۆلچەپ تۇرۇپ، ئېرىق، ئۆستەڭدىن ئارتۇقنى چىقىرىپ تۇرغاندەك، سۇلارنى تەڭشەپ تۇرغاندەك، فالايا ھارىس ئىسسىلىك ئۆسۈملۈك تېنىدە ئۆلچىگۈچ ھۈجەيرىلىرى بولىدۇ، ئەگەر سۇ قىسمى جىقراق بولۇپ كەتسە، نۇرغۇن نەملىكنى چىقىرىپ تاشلايدۇ، بەزىدە بىر توپ دەرەخ، بىر كۈندە **500** لېتىر سۇنى چىقىرىدۇ، چۈنكى، ئۇ تومۇرلىرىغا سىغمايدۇ.

8 ـ قىزىقارلىقى شۇكى، ئاللاھ، خۇددى قۇرۇقلۇق ئۆسۈملۈكلىرىگە ئۆزىگە لايىق شارائىت بەرگەندەك، دېڭىز ئۆسۈملۈكلىرىگە ئۆزىگە لايىق شارائىت، مۇھى بەرگەن. ئۇ، قۇلاقلارمۇ سۇدا بولسا، ئۆپكە بولماستىن بۇرۇن بولىدۇ. قۇرۇقلۇقتا، سۇ يۈزىگە چىقسا ئۆپكە رولىنى ئوينايدۇ. ئىككى شارائىتتا، ئىككى خىل ئالاھىدىلىك بېرىلگەن، شۇنداقلا بىز يۇقىرىدا سۇنى ئۆلچەپ تۇرىدۇ دېگەندەك، بارلىق ئۆسۈملۈكلەر ئوكسىگېننى، كاربوننى ئۆلچەپ تۇرۇپ، ئۆزىگە لايىق قوبۇل قىلىپ، ئوشۇقنى چىقىرىپ تۇرىدۇ، سىز يۈگشىپ ئۆسىدىغان ئۆسۈملۈك، باراڭلارنى كۆرىسىز، ئۇلار ئەجەپ سىزىمغا ئىگە ئىكەنغۇ؟ نۇرنى ھېس قىلالايدۇ، نەيچىلىرىدە ئۆزىگە لايىق سۇلارنى توشۇيدۇ، قوغۇن ـ تاۋۇزلارنى كۆرگەنسىز، ئۇلارنى كىم شۇنداق ئورۇنلاشتۇرغان؟

9 ـ خۇدى ئىنسانلار ئوۋ ئوۋلىغاندەك، ھاشارەتلەرنى ئوۋلايدىغان ئۆسۈملۈكلەر بار، ئۇلار بۇ خىل ئوۋلاش بىلەن ئازوتلارنى تولۇقلايدۇ، ھۈجەيرە ئارقىلىق سىڭىرىپ، قۇلاقلىرىنى يېپىۋېلىپ، ئوۋلايدۇ. مىسىردا خامولولمائ ئىسسىلىك بىرسىلا بار ئىكەن (ئوۋچىدىن) بۇلار سىلەرنىڭ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن بىز ئۆسۈملۈك ئۇندۇردۇق دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىرى بولۇپ، مۇسۇلمانلار ئۇلاردىن ھەرخىل پايدىلىنىدۇ. بۇ جايدا سىياسەت جەھەتتىن پايدىلىنىدۇ، بۇنداق ئاجايىپ ـ غارايىپلار بەك كۆپ، پەقەت سىزگە شۇلارنى كۆرۈش شارائىتى بولسىلا، بارلىق ئۆسۈملۈك، ھايۋانلار ھەممىسى تارتىش كۈچىگە ئۇچرايدۇ. زېمىن ئۇلارنى چىڭ تۇتۇپ تۇرىدۇ، سۇ تۇرغان يەردە بۇلار يىلتىزى بىلەن چىڭ تۇرىدۇ، بۇلار ئىنسان، ھايۋان ئۈچۈن زور نېمەت، رەھمەت، شۇنداق كەڭرى بولۇپ، ھايۋانلار تۇرىلا **300** مىليوندىن ئاشىدۇ، ئۆسۈملۈك بولسا، **200** مىليون، ھايۋان، ئوزۇقلىرىنى ئۆسۈملۈكدىن ئالىدۇ، ئىنسان بولسا، ھايۋان ۋە ئۆسۈملۈكدىن ئالىدۇ، تائام، شاراپ، كىيىم ـ كېچەك، شۇلاردىن كېلىدۇ. مانا بۇلار، رەھمەت، نېمەتتۇر، قۇدرەت، ھېكمەتتۇر، بىزلەرگە شۈكرى ۋاجىپتۇر. ئاللاھقا سانسىز شۈكرى.

سۈرە تەكۋىر، كۈن نۇرىنىڭ ئۆچىشىدۇر

بۇ سۈرە، قىيامەتتە يۈز بېرىدىغان ئالەمەتلەرنى قىيامەت ئالدىدا ئالتە ئالامەتنى يۈز بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئالتە ئالامەتنى سۆزلەيدۇ. بۇ ئالەمنىڭ ۋەيران، ھالاك بولۇشنى، بۇ تار، پەس ئالەمدىن مەڭگۈلۈك كەڭرى ئالەمگە كۆچۈشنىڭ مۇھىملىقىنى سۆزلەيدۇ. ئايەتتە، باللارنى تىرىك ئۆلتۈرگەن، پىلانلىق تۇغۇتچى، ئاز تۇغۇپ ساز تۇغۇپ دەيدىغان نەسلىنى تىزگىنلىگۈچىلەرگە قاتتىق رەددىيە باردۇر، قىيامەت كۈنى مەخسۇس سوراقتا تارتىلىدۇ. ئاخىرىدا بولسا، قۇرئاننىڭ، ئاللاھ تەرىپىدىن پەرىشتە ئارقىلىق چۈشۈرۈلگەنلىكى، مۇتلەق باشقا يوچۇق ئىزدىگۈچىلەرگە رەددىيە بار، شۇنىڭ بىلەن بىرگە كۈن نۇرىنىڭ ئۆچىشى، يۇلتۇزلار تۆكۈلۈشى، دېڭىز ئوت بولۇپ لاۋۇلدىشى، تاغلار گۇمران بولۇشى، فىزىكا ـ خېمىيە، قۇياش فىزىكىسى، جۇغراپىيە، ھاياتلىق ئىلىملىرىغا ئىشارەت قىلىدۇ. تەپسىلى تەتقىق قىلىشنى مەخسۇس دەرىسلىك قىلىشنى مەقسەت قىلىدۇ.

كۈن نۇرىنىڭ ئۆچىشى بولسا، ئېنېرگىيە تۈگەمدۇ ياكى باشقا سېستېمىغا سوقىلامدۇ، ياكى ئۆز ھەمراھلىرى سوقۇلۇپ پارتىلامدۇ، ياكى ئۆزى پارتىلاپ ۋەيران بولۇپ، ئەسلى ھالىتىگە، گازغا ئايلىنىپ قالامدۇ، غەربكە كىرگەن قۇياش قانداق بولۇپ، شەرىقدىن چىقىدۇ؟ بۇلارنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. يۇلتۇزلار ئۆزئارا سوقۇلامدۇ، تارتىش كۈچى تۈگەپ ئالەم ۋەيران بولامدۇ، پارتىلامدۇ، قانداق تۆكۈلىدۇ، نەگە تۆكۈلىدۇ، بۇلارنىڭ ئېنىق ۋاقتىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. بۇنداق زور ئالامەتلەر يۈز بەرسە، ئالەم ۋەيران بولسا، زېمىندىكى تاغ، دېڭىز ۋەيران بولۇشى ئاسانلا گەپ، كەيپىياتنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. سۈرىدىكى مەقسەت، ئىنسانىنى شۇنداق بىركۈندىن ئاگاھلاندۇرۇش، قورقۇتۇش، ئاسترونوم ئالىملىرىمۇ بۇنداق بىر كۈننىڭ يېتىپ كېلىشىگە شەكسىز ئىشىنىپ بولدى. بۇندىن كېيىن، قۇرئان مۆجىزىسى، ئىسلام نەزەرىيىسى كۆز قارىشىغا ئۇيغۇن بولۇپ قالىدىكەن دەپ، ئۆزگەرتسە ئۇقىلى بولمايدۇ، ئەمما، ھازىر بىردەك پۈتۈن ئالىملار چوقۇم ئالەم ۋەيران بولىدۇ، دېيىشتى. مەلۇم مىقداردىن كېيىن كۈن نۇرى ئۆچۈپ قالىدۇ دېدى.

سۈرە ئىنفىتار بولسا، ئاسمان يېرىلغان چاغدا دېگەن مەنىدە بولىدۇ، بۇ ئىككى سۈرە ھامىنى بىر كۈن ئىنسانلار دەھشەتلىك، قورقۇنۇشلۇق بىر كۈنگە قالىدىغىنىنى بىلدۈرىدۇ. سىز ئويلاپ بېقىڭ، ئاسمانلار ۋەيران بولسا، يۇلتۇزلار تۆكۈلسە، ھەربىر يۇلتۇز زېمىندىن نەچچە ھەسسە چوڭ تۇرسا، نۇرغۇنلىرى ئۆزىدىن قۇياشتەك ئوت چىقىرىدىغان تۇرسا، كۈن نۇرى ئۆچۈپ قالسا، تاغلار ئوتقا ئايلانسا، مانا شۇ چاغدا ھايات بولۇپ قالسىڭىز قانداق بولارسىز، بۇ ئالەم ئەرشىدىن، كۇرسىدىن جەننەت ـ دوزاخدىن باشقا ھەممىسى پۈتۈنلەي ھالاك بولىدۇ، ۋەيران بولىدۇ. مەڭگۈلۈك ئالەم ھازىرمۇ تەييار، قورۇقلۇق، جەننەت ئۈستىڭىزدە، سىزنى كۈتۈپ تۇرىدۇ، دوزاخمۇ شۇنداق، سىز بولسىڭىز، غەپلەتتە مۇنداق كۈنلەردىن خەۋەرسىز، ھېسابدىن، جازا، مۇكاپاتتىن خەۋەرسىز، خۇددى ھايۋانلاردەك يەپ ـ ئىچىپلا، كېچە ـ كۈندۈزنى ئۆتكۈزۈپ ھاياتىڭىزنى، ئاستا ـ ئاستا ئاخىرلاشتۇرۇۋاتىسىز، ئەجەل كەلسە، سىزدىكى ئالەملەرمۇ ۋەيران بولىدۇ، تېنىڭىز قۇرتقا يەم بولىدۇ.

بۇ سۈرىلەر گەرچە قىسقا بولسىمۇ، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى، قۇرئان مۆجىزىسىنى، بارچە ئالەمنىڭ ۋەيران بولۇش خەۋىرىنى، ئىككىنچى بىر مەڭگۈلۈك ئالەمنى قۇرۇشنى، ھېساب، جازا، ھەتتا ئىككى مۇرىمىزدە كاتىپلىق ۋەزىپىسى ئۆتەيدىغان پەرىشتىلەردىن خەۋەر بېرىدۇ. ھەرقانداق بىر شىركەت ياكى كارخانا ياكى ئىدارە يۇقىرىدىن تەكشۈرۈشكە چۈشسە، ھېساب ئېلىشقا چۈشسە، دەككە ـ دۈككىگە چۈشىدۇ، قاتتىق چۆچۈپ قورقىدۇ، سەۋەنلىك كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ، ئۆزىنى ئوڭشاپ، ئىشلىرىنى رەتكە سالىدۇ، دەماللىقمۇ بولسا، كۆزۈتۈشدىن قورقىدۇ، ئەنە شۇنداق، ئاللاھ سىزگە ئەڭ راست تەكشۈرۈش كۈچىنى ئىككى كاتىپنىڭ دائىم ئىشلىرىڭىزنى خاتىرلەپ تۇرۇشىنى، ھەتتا، بىر ئېغىز سۆزنىمۇ خاتىرلىشىنى ئوقتۇردى، مەقسەت، چۆچىمىدىكى، قورقۇمىدىكى، ھايا قىلامدىكى، يۈرت چوڭلىرىدىن داموللا، دوكتۇرلاردىن ھايات قىلغانچىلىكمۇ بولسا، ھايا قىلسۇن، ئىشلىرىنى ئوڭشىسۇن خاتالىقنى تۈزەتسۇن، تەۋبە قىلسۇن دەپ شۇنداق قىلغاندۇر.

سۈرە مۇتەففىفىن بولسا، دۇنيادىكى بارلىق سودا ـ ئالاقىدە ئادىل بولۇش، راستچىل بولۇش، تارازا، جىڭلاردا ئادىل بولۇش، ساختا قىلماسلىقتەك دۇنيادىكى مۇئامىلە، سىياسەتلىرىنى سۆزلەيدۇ، ئىسلامى ھالەتتە، جىڭ، مىزانلارنى، ئۆلچەيدىغان ئۆلچەم ئىدارىسىغا، ھەق مەسىلىلىرىگە ئىشارەت قىلىدۇ. خۇددى بۇرۇنقى سۈرىلەردەك، ھەق، باتىلنى، جازا ـ مۇكاپاتنى، ياخشى ـ يامانىنى سۆزلەيدۇ. مۇھىم بىر جاي بولسا، جەننەتنى سۆزلەپ كېلىپ، **(قىزىققۇچىلار ئاشۇ جەننەتكە قىزىقسۇن دەپ كېلىدۇ.)** ئىنسان ھەممىگە قىزىقىدۇ، كۆزى كۆرۈپ باقمىغان، خىيالىغىمۇ كېلىپ باقمىغان نەرسىلەرگە قىزىقىدۇ، دەل شۇنداق مۇكاپات، نېمەتلەر جەننەتتە بولغاچقا، پەقەت شۇنىڭغا قىزىقسۇن، باشقىسى ھەرگىز قىزىقىشقا ئەرزىمەيدۇ دەيدۇ. بۇ دۇنيادا ئىسلام دۆلىتىدىن، دىنسىز كاپىر دۆلەتلەر، مۆئمىن مۇسۇلمانلاردىن، كاپىرلار كۈلۈپ، زاڭلىق قىلىپ، مەسخىرە، ھاقارەت قىلىپ ئۆتكەن بولسا، قىيامەت كۈنى مۆئمىن، مۇسۇلمانلارمۇ ئۇلارنىڭ ھالىنى كۆرۈپ، كۈلۈشىدۇ، ئىنتىقام ئالىدۇ، بۇ چوقۇم كېلىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا، يۇقىرقى ئۈچ سۈرىدىن مۇنداق بىر تەمسىل، مىسالنى كەلتۈرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، بۇ دۇنيا كاتتا چوڭ، گۈزەل بىر قەسىرگە ئوخشايدۇ، نەقىشلىرى، بىساتلىرى، باغۇ ـ بوستانلار، يېمەك ـ ئىچمەك تولۇق، ئۆگزىسى بولسا، گۈزەل نەقىش چىراقلار بىلەن بېزەلگەن، ئۇ بولسىمۇ ئاسمانلار، يۇلتۇزلاردۇر.

ئاللاھ، ئىككى ئالەم پادىشاھى، ياراتقۇچىسى، پەرىشتىلەر بولسا چاكار، قۇل، بەندىلەر، ئەسكەرلەردۇر. ئىنسانلار بۇ قەسىرنىڭ ئاچقۇچىغا ئىگە بولۇپ، خالىغانچە ھوزۇر ئالىدۇ، تاماشا قىلىشالىدۇ، ئاخىرىدا بۇلار، ياخشى ـ يامان ئاقىۋەتكە، يۇقىرى ـ تۆۋەن نەتىجىگە ئېرىشىدۇ. ئاللاھ، بۇ قەسىرنى سىناق مەيدانىنى چۇۋۇپ تاشلاپ، ياخشىلارنى يۇقىر نومۇر ئالغانلارنى، دوستلىرىنى مەڭگۈ سىناقسىز جاپا ـ مۇشەققەتسىز، تەكلىپسىز بەختكە ئېرىشتۈرىدۇ، يامان ئاقىۋەتكە، ناچار نەتىجىگە ئېرىشكەنلەر بولسا، دەل ئەكسىچە، تىل بىلەن ئىپادىلەپ بولالمىغۇدەك ئېغىر ئازابقا قالىدۇ، خەتەرلىكى، مەڭگۈ شۇنداقتۇر، تېز ئۆتۈپ كېتىدىغان بۇ ئۆتەڭدە، ئالدىنىپ قېلىشتىن ھەزەر قىل.

سۈرە ئىنشىقاق، ئەلۋەتتە بۇمۇ ئاسمان يېرىلىشىدۇر. ئىنسان قاتتىق غەپلەتتە بولغاچقا، دىلى، قەلبى قاتتىق قېتىپ كەتكەچكە، بۇ خىل تەنبىھ قايتا ـ قايتا كېلىدۇ. ئاللاھ، بۇ سۈرىدىمۇ خۇددى بۇرۇنقى ۋە كېيىنكى ئايەتلەردە ئاسمان، يۇلتۇز، كېچە ـ كۈندۈز، قۇياش، ئاي بىلەن قەسەم قىلغاندەك، شەپەق نۇرى بىلەن كېچە بىلەن ئاندىن تولغان ئاي بىلەن قەسەم قىلىپ، بۇ قەسەمنىڭ جاۋابىغا مۇنۇ ئايەتنى كەلتۈرىدۇ، **تولغان ئاي بىلەن قەسەمكى، جەزمەن سىلەر بىر ھالەتتىن يەنە بىر ھالەتكە يۆتكىلىپ تۇرىسىلەر، 19 ـ ئايەت.**

نېمە ئۈچۈن ئاي بىلەن قەسەم قىلىپ، ئۇنىڭ جاۋابىغا بۇ ئايەتنى كەلتۈرىدۇ؟

جاۋاب مۇنداق، بىر مۆجىزە، ئىلىم ـ ھېكمەت بولغانلىقىدا، ئۇ بولسىمۇ ئالىملار بۇ ئايەتكە ئىنسان، مەنى سۇ ھالەتتىن قانغا، ئاندىن گۆشكە، ئاندىن سۆڭەككە، ئاندىن بالا، ئاندىن سەبى، ئاندىن بالاغەت، ئاندىن قېرىلىق دەپ تەپسىر قىلسا، يەنە بەزىلەر، بۇ بىر ھالدىن يەنە بىر ھالغا يۆتكىلىش دېگەنلىك ئۆلۈمدىن ھاياتلىققا ئاندىن يەنە ئۆلۈشكە، قەبرىدىكى ھاياتى بەرزەخكە يۆتكىلىشنى ئاندىن يەنە تېرىلىپ قوپۇشقا، ئاندىن يا جەننەت يا دوزاخقا يۆتكىلىدۇ دېگەن. بەزىلەر بولسا، بۇ دېگەن بە ھەرىپىنى پىچ ئەمەس، بەلكى زەۋەر ئوقساق، ئۇ چاغدا خىتاپ، رەسۇلۇللاھقا بولۇپ، ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، سەن قەۋەتمۇ ـ قەۋەت سەپەر قىلىسەن، زېمىندىن دۇنيا ئاسمىنىغا ئاندىن ئىككىنچى، ئۈچىنچى... ئاسمانغىچە سەپەر قىلىسەن دېگەن بولىدۇ، دەپ تەپسىر قىلىدۇ، ھازىرقى بارلىق ئالىملار، مۇتەخەسسىسلەر بىرلىشىپ، بۇ ئايەتنى، بە ھەرىپىنى پىچ ھالدا قويۇپ ئوقۇيمىز، يەنى كۆپلۈك ھالەتتە تۇرىدۇ، بۇ چاغدا ئايەت مۇنداق ئىلمى ھەقىقەتكە ئىشارەت قىلىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئى ئىنسانلار، سىلەر ھامىنى بىر كۈن تەرەققىي قىلىپ، ئىلىم ـ پەن ئارقىلىق قەۋەتمۇ ـ قەۋەت سەپەر قىلىسىلەر، ئالەم بوشلۇقىغا سەپەر قىلىسىلەر، ئادەملىك ئالەم كېمىسىگە چىقىپ، زېمىندىن ئايغا ئاندىن مارسقا، ئاندىن باشقا پىلانېتلارغا قەۋەتمۇ ـ قەۋەت سەپەر قىلىسىلەر دېگەن مەنىدە بولىدۇ. مانا بۇ قۇرئان ئايىتىنىڭ ئىشارىتى دېگەن.

بىز يۇقىرىدا تولىمۇ جىق سۆزلىدۇق، ئايەتتىن ئىشارەت ئارقىلىق دەلىل ئېلىش ئۇسۇل قائىدىسى، بۇ خىل نەزەرىيىنى ھازىرقى تەپسىرلا ئەمەس، قەدىمقى تابىئىنلار دەۋرىدىيلا ئوتتۇرىغا قويۇپ، رەسۇلۇللاھ، قەۋەتمۇ ـ قەۋەت ئاسمانغا سەپەر قىلغان دەپ يازغان، سىز ئويلىنىپ كۆرۈڭ، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئىسلام دىنىدا ئاسمانغا چىقىش نەزەرىيىسى مەۋجۇد، رەسۇلۇللاھنى مىئراجدا ئاسمانغا چىققان دەپ ئېتىقاد قىلىمىز، جىنلار ئاسمانغا چىقىشىدىن، سۈرە سافقاتتا چەكلىنىدۇ، سۈرە ئەررەھماندا بولسا، قېنى ئاسماننى بۆسۈپ ئۆتۈپ بېقىڭلار دېگەن بۇيرۇق بار، ئاسمان خەۋىرى بىزدە دائىم مەۋجۇد، بۇ ئايەتتە بولسا، ئايدىن كېيىنلا يەنى ئاي بىلەن قەسەم قىلىپلا ئارقىدىن جاۋابدا بۇ ئايەتنى سۆزلىدى. قەۋەتمۇ ـ قەۋەت سەپەر قىلىش سۆزلەندى، ئاندىن بۇ سۈرىدىن كېيىنلا سۈرە بۇرۇجنى كەلتۈرۈپ، يوللىرى بار، بۇرۇجلار ئىگىسى بولغان ئاسمان بىلەن قەسەم قىلدى، بۇرۇج، بۇ يوللار، ئوربىتىلار ئەلۋەتتە، ئاشۇ سەپەردىن، ئالەم بوشلۇقىغا بولغان سەپەر، سۈنئىي ھەمراھ قويۇپ بېرىش، تېلىسكوپىدا تەكشۈرۈش بىلەن ئاشكارا بولىدۇ. ئاللاھ، قەسەم قىلغان نەرسە ناھايىتى مۇھىم، زور پايدا ـ مەنپەئەت، ئەھمىيەتكە ئىگە، مانا شۇ ئارقىلىق ئاللاھنىڭ بارلىقى، بىرلىكى، قۇدرىتى، ئىلمى ـ ھېكمىتى، ئاشكارا بولىدۇ. مانا بۇ ئاسترونوم، پەلەك ئىلمى، مانا بۇ بوشلۇقتا ۋاكئۇم ھەقىقىي بوشلۇقتا سەپەر، بارلىق ئىلمى تەرەققىيات يىغىندىسى، كۈچ ـ قۇدرەت نامايەندىسى، ئىككى ئالەملىك بەخت ـ سائادەتتۇر.

سۈرە بۇرۇجدا، تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يەنىلا نۇرغۇن يۇلتۇزلارنى، ئوربىتىلارنى ئۇلارنىڭ مەنزىللىرىنى، نۇر تېزلىكىنى، ھەجىملىرىنى، نۇرنىڭ بىزگە نەچچە يىلدا يېتىپ كېلىشىنى تەپسىلى يازىدۇ، مەن بۇ توغرىسىدا كۆپ سۆزلىگەچكە تەكرار ئالمىدىم، سىز پەقەت ئاسمان بىلەن بۇرۇجلار بىلەن يوللىرى بار دېگەن سۆزگە، ئاللاھ قىلغان قەسەمگە قاراڭ، بۇ چوقۇم ئەھمىيەتلىك، بىز ئىنسانلارغا پايدىلىق دەپ قارىسىڭىزلا بولىدۇ. ئۇنداق بولسا، سۈرە تارىقتا قاراڭ.

ئاللاھ، سۈرە تارىقتا، يەنە ئاسمان بىلەن تارىق ئىسىملىك يۇلتۇز بىلەن قەسەم قىلىدۇ، ئۇ قاراڭغۇلۇقنى بۆسۈپ ئۆتىدىغان يورۇق يۇلتۇزدۇر، ئالىملار، سۈنئىي ھەمراھ، تېلىسكوپ، ئالەم كېمىسىگە چىقىش ئارقىلىق، تەكشۈرۈش ئېلىپ بارغان، بۇ جەرياندا بۇلار نۇر چىقىرىپ، نۇرى ئىككى تەرەپكە سوقۇلغاندەك، ئاندىن تاراق ـ تۇرۇق ئاۋاز چىقىرىدىغان بىر يۇلتۇزنى بايقىغان، مانا بۇ يۇلتۇز بۇ ئايەتتىكى يۇلتۇزغا ماس، ئۇيغۇن كېلىپ قالغان، ئۇ بولسىمۇ بىرىنچىدىن ئايەت لەۋزە، تارىق،بۇ يول كېچە يول يۈرگۈچى، شۇنداقلا ئىشىكنى قاققۇچى، تاراق ـ تۇرۇق ئاۋاز چىقىرىش مەنىسىدە بولىدۇ. ئاخىرىدا بولسا، ساقىب يەنى زۇلمەتنى بۆسۈپ ئۆتكۈچى مەنىسىدە كەلگەن، دەل ئاشۇ يۇلتۇز، تاراق ـ تۇرۇق ئاۋاز چىقارغان نۇرى بولسا، تۇرۇپ، توختاپ يەنە نۇر چىقىرىش بىلەن زۇلمەتنى بۆسۈپ ئۆتكەن، بۇ خىل ئەھۋاللار، فىلىمدە تەپسىلىي كۆرسىتىلگەن، سىز بۇنى بىر كۆرۈپ بېقىڭ.

بۇ جەرياندا ئالىملار مۇنداق بىر ئەھۋالنىمۇ بايقايدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئۇلار بىر پىلانېت، ئىككى قۇياشنى ئايلىنىدىكەن، دېمەك، ئۇنىڭ ئىككى قۇياش يۇلتۇزى بار ئىكەن، ئىككى قېتىم كۈن كىرىش، چىقىش بولىدىكەن، دېمەك، ئىككى مەشرىق، ئىككى مەغرىب بار دېگەن بو لدى. ئايەتكە قاراڭ، سۈرە ئەررەھمان **17** ـ ئايەت، ئاللاھ ئىككى مەشرىق ۋە ئىككى مەغرىپنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر دېگەن. بۇنى ئالىملار يازدىكى، قىشتىكى ئىككى دېسە، بەزىلەر، قۇياش بىلەن ئاينىڭ ئىككى مەشرىق، ئىككى مەغرىپى دېگەن، ئەمما، ئەمەلىيەتتىمۇ ئىككى قۇياشلىق ئىككى يۇلتۇزلۇق پىلانېت، ئىككى مەشرىق، مەغرىب بار ئىكەن.

بۇمۇ قۇرئاننىڭ مۆجىزىسى ھېسابلىنىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ، بۇ سۆزنى مۇتلەق ئام دېگەن، خاسلاشتۇرمىغان، بىز ئەمدى سۈرە تارىققا قايتىپ كېلەيلى.

ئاللاھ، بۇ سۈرىدە، ئىنسانني نېمىدىن يارالغىنىغا قارىسۇن دەپ بۇيرۇيدۇ، ئەر ـ ئايال سۇلىرىدىن ئېتىلىپ چىققان ئارىلاشما مەنىي (ئىسپېرما)دىن ئىنساننى ياراتقىنىنى سۆزلەيدۇ.

بۇ بىز يۇقىرىدا كۆپ سۆزلىگەن سۆزلەر، شۇنداقتىمۇ، سىز يەنە بىر قاراڭ، ئۇلار قانداق چاڭلىشىدۇ؟ قانداق بولۇپ، خروموسوم ئارقىلىق ئەركەك ـ چىشى بولىدۇ؟ ئەزالار قانداق ھاسىل بولىدۇ، گۆش، سۆڭەككە قانداق كەيدۈرىلىدۇ، ئۈچ قاراڭغۇلۇق دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق ئوزۇقلىنىدۇ؟ تا تۇغۇلغانغا قەدەر تەتقىق قىلىڭ،

قاراڭ، بۇ تاھارەت، زاكات مەسىلىلىرىدىكى بۇيرۇقتا ئوخشاش بۇيرۇق، سىز بۇ مەسىلىگە مىكرۇسكوپتا قاراڭ، ھېچ بولمىغاندا ھارۇن يەھيانىڭ فىلىملىرىدەك فىلىمگە قاراڭ، سۇرەتكە، بىئولوگىيە، ئانانومىيىگە قاراڭ، مانا بۇ تۆرەلمە ئىلمى، بۇ ئىلىمدا مۇنداق نەتىجە چىقىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، شۇ ئايەتنىڭ ئاخىرىدا دېگەندۇر. شەك ـ شۈبھىسىز ئاللاھ ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە يەنى، يەنە بىر قېتىم تىرىلدۈرۈشكە قادىردۇر. **8** ـ ئايەت. **11** ـ ئايەتتە، ئاللاھ، قايتۇرۇش ئىگىسى بولغان، ئاسمان بىلەن قەسەم قىلدى، ئالىملار بۇ دېگەن يامغۇر شۇ، يامغۇر، دېڭىزدىن پار بولۇپ كۆتۈرۈلۈپ ئاندىن قۇرۇقلۇققا قايتىدۇ، بۇنى ئاسمان، بۇلۇت قايتۇرىدۇ، شۇڭا بۇ مەنا، يامغۇرلۇق بولۇت بىلەن قەسەم قىلغان بولىدۇ دېگەن.

يامغۇرلۇق ئاسمان، يامغۇرلۇق بۇلۇت دەپ تەپسىر قىلدى، ھازىرقى ئالىملار، ئاسمان زادى نېمىلەرنى قايتۇرىدۇ؟ بۇلارنى تەتقىق قىلىپ مۇنداق بىلىمگە ئېرىشتى، توغرا، يامغۇرنى زېمىنغا قايتۇرىدۇ، قايتىش بۇنىڭ بىلەن تۈگەپ كەتمەيدۇ، قاراڭ، تاشقى ئالەمدىن كەلگەن زەھەرلىك نۇر تېشىغا قايتىدۇ، يەرشارىغا ھۇجۇم قىلالمايدۇ، قايتىدۇ. قىزىل بىنەپشە نۇر قايتىدۇ، زېمىندىن چىققان سىگناللار قايتىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىنسانلار رادىئو ـ تېلېۋىزور، تېلېفوندا سۆزلىشىمىز، ئالاقىلىشىشنى قىلالايمىز. سۈنئى ھەمراھ بىلەن ئالاقىلاشقىلى بولىدۇ. دېمەك، بۇ ئاتموسفېرا قەۋىتى، ھاۋا قەۋىتى، بۇلۇت قاتارلىق قايتۇرغۇچىلارنى كۆرسىتىدۇ دېگەن، بۇلارنى سىز ئوربىتىلار دېگەن فىلىمدىن كۆرەلەيسىز، ھازىر بولسا، ئاتموسفېرا قەۋىتىگە قاراڭ، ئەگەر، يامغۇرنى قايتۇرۇپ بەرمىسە، ھاياتلىق ئاخىرلىشىدۇ، سىگنال، ئۇچۇر قايتمىسا، ئالەق ئۈزۈلىدۇ. بۇ مۇھىم بولغاچقا، ئاللاھ قەسەم قىلغاندۇر. **12** ـ ئايەتتە بولسا، يېرىلىپ، گىياھلارنى ئۈندۈرگۈچى زېمىن بىلەن قەسەم قىلدى، ئايەتنىڭ ئۆز مەنىسى زاھىردا، يېرىق ئىگىسى بولغان، زېمىن بىلەن قەسەمكى دېگەن بولىدۇ. ئالىملار بۇنىمۇ تەكشۈرۈپ، بۇ دېگەنلىك زېمىننىڭ تۈنجى يېرىلىشى مۇمكىن، ھاياتلىققا، ياشاشقا مۇھىت ھازىرلىغاندىكى تۈنجى يېرىلىش بولۇشى مۇمكىن دېدى. بەزىلەر بولسا، ھازىرمۇ كۆرىسىز، ئۇ دېگەن ئۈسۈملۈك، دەرەخ، زىرائەتلەر ئۈرۈقى ئۈچۈن يېرىلىش دېگەن. **(دېڭىز ئاستىدىكى يېرىقلار)**

ئالىملار ئىنچىكە كۆزىتىپ، ئاخىرى بۇ يېرىقلارنى تاپتى، ئۇ بولسىمۇ، نەچچە مىڭ مېتىر چوڭقۇرلۇقتىكى دېڭىز ئاستىدا يېرىق بارلىقىنى، بۇ يېرىقلار زېمىننىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئوتقا يېقىن ئىكەنلىكىنى، شۇ سەۋەبدىن يېرىقنى بويلاپ سۇلار قايناپ تۇرىدىغىنىنى، ئاشۇ ئوت، دېڭىز سۈيىنى قايىنتىپ، قىززىقلىقتا ئايلاندۇرغىنىنى كۆرگەن، دېڭىز ئاستى يەر شەكلى خەرىتىسىنى سىزىپ قويۇپ، بۇ يېرىقلارنى خەرىتىلىك سىزىپ قويغان، كۈنلەردىن بىر كۈن بۇ يېرىقدىن ئوت، يانار تاغ پارتلاپ، دېڭىز خۇددى ئاللاھ سۈرە تەكۋىردە دېگەندەك ئوت بولۇپ لاۋۇلدىشى مۇمكىن ئىكەن.

مانا مۇشۇنداق مۆجىزە، سىرلارنى قۇرئان ئۆز ئىچىگە ئالغاچقا، ئىنسانلار ئۇنى خاتا گۇمان قىلىپ قالمىسۇن دەپ، بۇ سۈرىنىڭ **13** ـ **14** ـ ئايىتىدە يۇقىرقى سىرلىق، مۆجىزىلىك قەسەمنىڭ جاۋابىدا مۇنداق دېگەن. قۇرئان، شەك ـ شۈبھىسىز، ھەق، باتىلنى ئايرىغۇچى، پەقەت ھەقنىلا سۆزلىگۈچى سۆزدۇر. ئۇ چاخچاق ئەمەستۇر دېگەن، قاراڭ. راستىنلا ئۇ چاخچاق ئەمەس، ئۇ سىرلىق مۆجىزىگە تولغان، ئەنە شۇنداق كائىنات ئۈستىدىن چىقارغان ھۆكۈم، يەكۈنلىرى بولغاچقا، ئۇنى ئىنسانلار تۈزەلمەيدۇ، ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيدۇ، ئاللاھ، ئۆزى ئاسمان ـ زېمىن، كائىنات، ماددى، مەنىۋى سىرلارنى، ئاقىۋەتنى تولۇق بىلگەچكە، شۇنداق رۇشەن بايان قىلىدۇ، مەن ياراتتىم، مەن قىلدىم، ئۇ مۇنداق بولۇپ كېتىدۇ دەيدۇ. مەسىلەن: كۈن نۇرى ئۆچىدۇ، يۇلتۇزلار تۆكۈلىدۇ، دېڭىز ئوت بولۇپ لاۋۇلدايدۇ، ئاسمان ئەسلى گاز تۇمان ئىدى، دېگەندەك مانا بۇنداق سۆزلەرنى ئىنسان ھەرگىز دېيەلمەيدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، قۇرئاننىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيدۇ.

سۈرە ئەئلا، بۇ ئىسىم، رەببىڭ ئەنە شۇنداق ئىلىم ـ ھېكمەتتە، كۈچ ـ قۇۋۋەتتە يۈكسەك ئۇلۇغلۇقتا، ئۈستۈندۇر دېگەن بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز، سەجدە قىلغاندا، بۇ سۆزنى دەيمىز، رۇكۇدا ئەزىيم دەپ ئۇلۇغلىغان بولساق، سەجدىدە ئەئلا يەنى ئەرشدىنمۇ ئۈستۈن دەپ بۈيۈك بىلىمىز.

ئەمما، ئۇ مەخلۇققا ئوخشىمىغاچقا، ئوخشىشى بولمىغاچقا،يەنىلا ئەرشدىن ئۈستۈن تۇرۇپ، بىز بىلەن بىللە بولالايدۇ، بۇ زىت ئەمەس، بۇ سۈرىدە، ئاللاھ، پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ياراتتى، ئۇلارنى بىجىرىم،

چىرايلىق، مۇناسىپ شەكىلدە قىلدى، باراۋەر قىلدى. ئۇ مەخلۇقاتلارغا پايدىلىق نەرسىلەرنى تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يولىرىنى كۆرسەتتى، ھىدايەت قىلدى، ئوت ـ چۆپ، ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى، قۇدرىتى بىلەن ئۇلارنى قارامتۇل، قۇرۇق ئوت ـ خەسكە ئايلاندۇرۇدى، **1 ـ 5** ـ ئايەت، دېگەن بىز بۇ ئايەتلەردە قىسقىچە توختىلىمىز.

قاراڭلار، ئىنسانلار تەبىئىتى، خىلمۇ ـ خىل بولغاچقا، ئاللا، ئۆسۈملۈك، زىرائەتلەرنى، ئاشلىق، مېۋە ـ چېۋىلەرنى خىلمۇ ـ خىل ئۆستۈرۈپ بەردى، ھايۋانلار تەبىئىتىگىمۇ خىلمۇ ـ خىل قىلىپ بەردى.

باھاردىكى، يازدىكى، كۈزدىكى، قىشتىكى ئوت ـ چۆپلەر بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ، ئەگەر بۇ ئوت ـ چۆپلەر پەسىلنى ئالماشتۇرۇپ بېرىلسە، يازدا قىشنىڭ، قىشتا يازنىڭ بېرىلسە، زور ئاپەت كېلىپ چىقىدۇ، مۇمكىنمۇ بولماي قالىدۇ، ئاللاھ، ئۇ ئوت؛ ـ چۆپلەرنى شۇنداق قۇرتمىسا، قىشتا توڭلاپ قېلىپ، ئۇلاغقا بەرگىلى بولمايدۇ، پايدا قىلىش نىسبىتى ئاز بولۇپ قالىدۇ. تەبىئىتى، شارائىت، مۇھىتى ئوخشاشمىغاچقا ئاللاھمۇ ھاجەتلەرنى خىلمۇ ـ خىل قاندۇرغۇچىدۇر.

ئاللاھ، بۇ سۈرىدە، ھەدا (ھىدايەت)، يەنى يېتەكلىگۈچى، يول كۆرسەتتى دېگەن، قاراڭلار، قىش پەسلىدە قۇشلار كۆچىدۇ، ئىسسىق بەلۋاغلارغا بېرىپ، دان، ھاشارەت، ئوزۇقلارنى تېپىپ يەيدۇ، ئۇلارنى كىم يېتەكلىدى؟ ئاللاھ

ھەربىر ئۆسۈملۈك غولى، يىلتىزى، ھۈجەيرىسىنى، نەپەس ئېلىشى، ئوكسىگېن چىقىرىپ، كاربوننى سۈمۈرىشى قاتارلىقلارنىمۇ ئاللاھ قىلدى. ئۇلارنى چاڭلاشتۇرغۇچى، ئەۋلادلارنى كۆپەيتكۈچى، يەنىلا ئاللاھ. ھەربىر ھايۋانلارنى يارىتىپ، ئۇلارغا ئوزۇق يوللىرىنى ئىلھام قىلىپ، مېڭە، چېكىسىنى ئۆز قولىدا تۇتۇپ تۇرغۇچى ئاللاھ. خۇددى ئىنسانلارغا ھەرخىل بايلىقلارنى قېزىشنى، ئۇنى قانداق ئىستېمال قىلىشنى تەرەققىيات، كەشپىيات يوللىرىنى ئىلھام قىلغاندەك، رىزىقىمىزغا كېپىل بولغاندەك، ھايۋانلارغىمۇ ئىلھام قىلىدۇ، رىزىقىغا كېپىل بولىدۇ، ئۇلار مەيلى ھاۋا، مەيلى قۇرۇقلۇق، مەيلى دېڭىزدا بولسۇن، مەيلى تۇخۇمدىن چىقسۇن، مەيلى تۇغۇپ، سۈت ئېمىتسۇن، ئۇلارغا قانداق قىلىشنى، قانداق ھايات كەچۈرۈشنى، قانداق جۈپلىشىشنى، قانداق كۆپىيىپ ئەۋلاد قالدۇرۇشنى، بالىلىرىنى قانداق ئاسراشنى، قوغداشنى، رەھىم قىلىشنى، قانداق ھەمكارلىشىشنى، ھەتتا، چۈمۈلىدەك، پادىشاھلىق، ئەسكەر تۈزۈمى، ئۆزئارا ئورۇش، ھەتتا ھەرخىل سانائەت، ئىش ـ ئەمگەك، ھىيلە ـ مىكىرلارنى، دۈشمەنگە قانداق تاقابىل تۇرۇشنى ئۆگەتتى، ئىلھام بىلەن يول كۆرسەتتى، مانا بۇلار، بىرلا ئايەت، بىرلا سۆز، ھەدا يەنى يېتەكلىدى ، يول كۆرسەتتى دېگەن ئايەتكە تەپسىر بولىدۇ. بۇلارنى ئاشۇ خىل بىلىم، تەتقىقات بىلەن شۇغۇللانغۇچى، ھېچبولمىغاندا شۇنداق تەپسىرلەرنى ئوقۇغۇچى بىلەلەيدۇ.

دوكتۇرلارنىڭ بىر نەچچىسى، بۇ ئىلھاملارنى كۆرۈپ، چوقۇم بۇ كائىناتنى پەيدا قىلغۇچى، بىر باشقۇرغۇچى، ئىلھام قىلغۇچى، يېتەكلىگۈچى، ھاجەتلىرىنى قاندۇرغۇچى، تەرتىپلىك، پۇختا ئىنتىزامغا سالغۇچى، ئاللاھ بار، ئۇ بىردۇر دەپ، شاھادەت كەلىمىسىنى ئوقۇپ، مۇسۇلمان بولغان، ئۇلارنىڭ جۈملىدىن، پەيلاسوف، سىبىنسىر، دوكتۇر كۇرسى مورسىيۇن، كۇرسى مورسىيوننى، سەييىد قۇتۇب رەھمەھۇللا ئەلەي، دەل مۇشۇ سۈرىدە سۆزلەيدۇ. ئاللاھ، ھەرە، شەپەرەڭ، كېپىنەك، پەرۋانىلەرگە ئالاھىدە سىگنال تارقاتقۇچى، سېزىم قوبۇللىغۇچى ئورناتقان، ئۇلار يۇقىرى تېخنىكىلىق ئالاھىدە سىگنال سېزىمنى بىر تەرەپ قىلىش، ئاڭلاش، كۆرۈشكە ئىگە، سىز ئىتتەك پۇراش سېزىمىغا ئىگە ئەمەس، بۈركۈت، مۇشۇكياپىلاقتەك بىر قىسىم مىكرۇپلارنى كۆرۈپ يەيدىغان قۇشلاردەك ئالاھىدە كۆرۈش سېزىمىغىمۇ ئىگە ئەمەس. شەپەرەڭدەك، ئاڭلاش سېزىمىغا ئىگە ئەمەس، سىزدە قول تېلېفوندىن باشقا ئۆز ئەزالىرىڭىزدىن ئاشۇ ھاشارەتلەردەك ئالاھىدە سىگنال ئارقىلىق ئالاقىلىشىش ئەزالىرىڭىز يوق، مانا بۇلارنى بىر ئاللاھ قىلىپ بەرگەن.

سىز، قۇشلارنى كۆرگىنىڭىزدە، ئۇلاردىن ئۇچۇشنى بەكلا ئېغىرنى، بەكلا يەڭگىللىنى كۆرىسىز، قاغىدەك، قارلىغاچتەك يىراققا سەپەر قىلغىنىنى، قۇچقاچتەك، پاختەكتەك ئۆز ۋەتىنىدىن ئايرىلمايدىغىنىنى كۆرىسىز، بەزى قۇشلار، بىز نامازدا سەپ تارتقاندەك سەپ ـ سەپ بولۇپ ئۇچىدۇ. بەزىسى بولسا، جامائەت توپى بولۇپ، توپلىشىپ ئۇچىدۇ، بەزىسى، شامالغا قارشى ئۇچۇش بىلەن بەزىسى شامال يۆنىلىشىگە ئەگىشىش

بىلەن يول، ماكاننى تاپىدۇ، بەزىسى، يۇلتۇزلار ئورنى بىلەن نىشاننى بايقايدۇ، بەزىسى بەك ئېگىز، بەزىسى پەس، بەزىسى تېز بەزىسى ئاستا ئۇچىدۇ، ئىش قىلىپ، بۇلارنى تەتقىق قىلىپ، كۆزەتسىڭىز، ئاجايىپ - غارايىپ مۆجىزە، سىرلارنى بايقايسىز.

مەخسۇس قۇشلار دېگەن فىلىمنى بىر كۆرۈپ قويۇڭ. ئاندىن سىز ئاللاھنىڭ ئۇلارنى قانداق يېتەكلىشىنى، قانداق ئىلھاملارنى قىلىشىنى بىلەلەيسىز، بىز ھەسەل ھەرىسى، ئۆمۈچۈك، چۈمۈلە، قارلىغاچ، توقۇمىچى قۇشلار قاتارلىقلارنى سۆزلىدۇق، ئۇلارنىڭ ئۇۋا ياساش، ئوزۇق، ھايات كەچۈرۈش مۇساپىسىدە مۆجىزە، سىرلار، ئىلھام كۆپتۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **131** - بەتتە بولسا، ئاللاھنىڭ قۇرئان سۈرىسىدىن بىر نەچچە سۈرىنى، ھاشارەتلەر ئىسمى بىلەن ئاتىشىغا شۇنداقلا، بۇ ئايەتتە، ئۇلارغا ئىلھام قىلىپ يېتەكلىشىگە مۇناسىۋەتلىك، ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى، ئىلمى - ھېكمىتىنى، سانائىتىنى كۆرسىتىدىغان ئاجايىپ بىر ئالاھىدە مۆجىزىنى سۈرەتلىك كۆرسەتكەن، ئۇ بولسىمۇ **200000** خىل ھاشارەتلەر ئارىسىدىن كۆز ئالدىڭىزدا ئۇچۇپ يۈرىدىغان كېپىنەك تورى، كېۋەزلەرگە، غوزىلارغا زىيان سالىدىغان قۇرت ئاپتى كەلتۈرىدىغان پەرۋانە، كېپىنەكتۇر، ئاللاھ، بۇ ھاشارەتنى سىز، بىزنى كۆرسۇن، تەتقىق قىلسۇن، ئاللاھنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى بىلسۇن دەپ كۆز ئالدىمىزدىلا زىيان سالدۇرغاندۇر. بۇنىڭدا، مۇنداق سىرلار ئورۇنلاشقان، ھېكمەتكە قاراڭ، مىكرۇسكوپ ئارقىلىق بۇ خىل ھاشارەتنىڭ كۆزىنى كۈزەتكەندە، ھەربىر كۆزى **600**دىن **1200** كۆزگە ئىگە ئىكەن، خۇددى چۈمۈلە، چىۋىندەك كۆپ كۆزلۈك ئىكەن، ئالىملار مىكرۇسكوپنى كۆپەيتىپ، تەكرار كۆرسىتىپ قويىدىمكى دەپ باشقا نەرسە سالسا، مىكرسكوپ ساق، ئۇ ئەزەلدىن بىر نەرسنى كۆپ، تەكرار كۆرسەتمەيدۇ.

مېكرۇسكوپنىڭ ئالاھىدىلىكى، كىچىك، ناھايىتى كىچىك نەرسىنى ئېلېكتېرونلۇق توكقا تايىنىپ، كومپيۇتېرغا تايىنىپ، نەچچە مىليون ھەتتا، مىليارت ھەسسە چوڭايتىدۇ، ھەرگىز ئىككى كۆرسىتىپ قويمايدۇ، بۇ ھاشارەتنىڭ راستىنلا **1200** كۆزى بار ئىدى. بۇ كۆزلەر ئاشۇ كىچىك ئىككى كۆز ئىچىگە جايلاشقان، بۇنىڭ، فوتو ئاپاراتتا تارتىلغان سۈرىتى (جەۋھەرنىڭ) **131** - بەتتە بار. چوڭايتىلغان كۆز سۈرىتى بار، كۆرۈپ بېقىڭ. بۇ نېمىنى بىلدۈرىدۇ؟ قانداق ھېكمەت بار، بىرىنچىدىن، ئاللاھنىڭ كۈچ - قۇدرىتى، ئىلىم - ھېكمىتى، ئىلغار سانائەت، ھۈنرى چىقىپ تۇرىدۇ، بۇنى بىر زات ئالاھىدە لايىھىلەيدۇ. پۇختا ئىنتىزام بىلەن ئورۇنلاشتۇرىدۇ، ئەلۋەتتە، ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھ، ئىككىنچىدىن، ئاللاھنىڭ ھۈنرى، سانائىتى مەڭگۇ ئىنسانلارنىڭكىدىن، مەخلۇقلارنىڭكىدىن سانسىز ھەسسە ئىلغار، يۈكسەك ئورۇندا تۇرىدۇ، ئۈچىنچىدىن، ئىنسانلار بۇنى كۆرسە، تېخى ئىلمى تەرەققىيات، كەشپىياتلار مەڭگۈ ئاخىرلاشمىغۇدەك دېگەن ھېس - تۇيغۇغا كېلىپ، يەنىمۇ ئىزدىنىپ زور تەرەققىياتلارغا ئېرىشىدۇ، كەشپ قىلىدۇ. خۇددى ئۆيدەك چوڭ كومپيۇتېرنى، خاتىرىدەك دەپتەرچىلىك، ئالقانچىلىك قىلغاندەك. تۆتىنچىدىن، يەنىمۇ چوڭقۇرلاپ، ھايۋان، ھاشارەت، قۇشلار، ئۆسۈملۈكلەر، ماددا، ئىلمېنت، ئۆز جىسمىمىزدىن تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىپ، نۇرغۇنلىغان سىرلىق مۆجىزىلەرنى تاپىدۇ، ئاجايىپ - غارايىپ ئالامەتلەرنى بايقايدۇ، ھەربىر كىشى ئۆزىنىڭ سەۋىيىسىنىڭ تۆۋەنلىكىنى ھېس قىلسا، قاتتىق تېرىشىدۇ، كۆرۈپ باقمىغان خىيالغا، كەلتۈرمىگەن نەرسىگە قىزىقىدۇ.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، **132** - بەتتىن باشلاپ، تا سۈرە غايىشەگىچە ھاشاراتلەرنى سۈرەتلىك بايان قىلىپ، ئۇنىڭ تۈرلىرىنى، قىسىملىرىنى، پايدا زىيىنىنى، قانداق ئوزۇقلىنىشىنى، ھايات ئۇچۇن، چاڭلىشىش، جۈپلىشىش ئەھۋاللىرىنى كۆپ پۈتلىقلىرىنى، پۈتسىزلىرىنى، زەھەرلىك، زەھەرسىزنى، ئۇلاردىكى ئاجايىپ سىرلارنى بىرمۇ بىر بايان قىلغان.

ئەمدى بىز، سۈرە غاشىيەنى تەتقىق قىلىمىز، بۇ ئىسىم، قىيامەت ئىسمى بولۇپ، دىنسىزلارنىڭ دەھشەتلىك، قورقۇنۇشلۇق ئاقىۋەتكە قالىدىغىنىنى سۈرەتلەپ بېرىدۇ، بولۇپمۇ يەھۇدىيلار، ناسارالار، بۇددا دىنىدىكىلەر، نۇرغۇن جاپا تارتىپ، ئىبادەت قىلىدۇ، راھىب، پوپ، مۇناخ بولىدۇ، ئاخىرىدا قىززىق ئوتقا كىرىدۇ.

ئايەت، قىيامەت كۆرۈنۈشىنى، ياخشى - يامىنىنى، ھەق - باتىلنى، جازا - مۇكاپاتنى سۆزلەپ بولۇپ، ئاللاھنىڭ بۇ كۈننى چوقۇم قۇرۇشقا قادىر ئىكەنلىكىگە، دەلىل يۈزىسىدىن مۇنداق دېگەن، ئۇلار تۆگىنىڭ

قانداق يارىتىلغىنىغا، ئاسمان قانداق كۆتۈرۈلىشىگە، تاغلارنىڭ قانداق تىك تۇرغۇزۇلغىنىغا، زېمىنىنىڭ قانداق يېيىلغىنىغا قارىمامدۇ؟ 20 ـ ئايەتكىچە قاراڭ، بۇ ئايەت ئەلۋەتتە بىر سەھرادىكى ئەرەبلەرگە خىتاب قىلىنغان، ئۈستىگە قارىسا، ئاسماننى، پەسكە قارىسا زېمىننى، ئالدىغا قارىسا تاغنى، ئاستىدا بولسا، ئاجايىپ تۆگىنى كۆرەتتى، ئاندىن ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە دەلىل تاپاتتى.

قېنى بىز، بۈيرۈققا بىنائەن قاراپ باقايلى، نەزەر سالايلى، ئاسمان كۆتۈرۈلۈشى، تۈۋرۈكسىز تۇرۇشى، كۆپ سۆزلەندى، تۆگىدىكى مۆجىزىمۇ شۇنداق، ئۇنىڭ قاپلىق كۆزلىرى، قۇمدا پاتماي ماڭىدىغان پۇتلىرى، قورقۇنۇشلۇق ئۈستىخانلىرى، شۇنداق تۇرۇغلۇق، بىر كىچىك بالىغا بويسۇنۇشى، يىراق سەپەرگە، قاتناش بولۇشى، سۇ ساقلاپ ئۇسسۇزلۇققا بەرداشلىق بېرىشى، يەتتە كۈن سۇسىز تۇرالايدۇ.

ئايەت، يالغۇز تۆگىلا ئەمەس، كەينى ـ كەينىدىن تۆگىگە قارىمامدۇ؟ كالىغا، ئىشەككە، ئاتقا دەپ كەلتۈرۈۋېرىش، بالاغەت ئىلمىغا زىت، ئۇ چاغدا كىتابنى كۆتۈرۈپ بولغىلى بولمايدۇ، تۆگىنى كەلتۈرۈپ، ئىشكنى ئاچتى، ئاساس سالدى، بىز ئەمدى بارلىق هايۋانلار، هاشارەتلەر، قۇشلار هەممىگە قارايمىز، شۇنداق قىلغاندا، ئاللاھنىڭ مەقستى ئاشكارىلىنىدۇ، ئاللاھ، سىرلارنى، ئىلىم ـ هېكمەتنى، مۆجىزە، ئالامەتلەرنى بايقىغۇچىدىن، چۈشەنگۈچىدىن، بەكمۇ رازىدۇر. ئالىملارلا ئاللاھدىن قورقىدۇ، ئاللاھمۇ ئۇلاردىن رازىدۇر. بىز هازىر، زېمىن ئۈستىدىكى، تاغلار ئۈستىدە توختىلىمىز، بۇ تاغلار زېمىندىكى هاياتلىقنى ساقلاپ قالغۇچى، داۋام قىلغۇچى، زور نېمەتتۇر، تاغلار،

1 ـ تاش تاغلار، گىياھ ئۈنمەيدۇ، قاتتىقتۇر،

2 ـ ئۆسۈملۈك، گىياھ ئۈنىدىغان يېشىل تاغلار،

3 ـ ئوت چىقىپ تۇرىدىغان يانار تاغلار، بۇ تاغلاردىن دائىم ئىس ـ تۈتەك، تۇمان، گاز چىقىپ تۇرىدۇ، بۇ ئىچىدىكى ئوتنىڭ تەسىرىدۇر.

4 ـ قار، مۇز تاغلار، هاۋانى ئىگىز ـ پەس قىلىپ تۇرىدۇ.

5 ـ كۆيۈك، چۆللۈك تاغلار، ئاندىن قۇم بارخانلار، بۇلار قانداق هاسىل بولغان؟ قايسىسى قوزۇق بولىدۇ؟ تاغلار باشقا جىسىملار زېمىنغا سوقۇلۇش بىلەن ياكى گۈمۈرلۈش بىلەن ياكى يانار تاغ بىلەن پارتىلاش بىلەن ياكى ئېگىز ـ پەسلىك هاسىل بولۇش، تەۋرەش سەۋەبىدىن دېگەندەك ياكى كىچىك ئارال ئۆسۈش بىلەن چوڭىيىش بىلەن ياكى دېڭىز قۇرۇقلۇققا، قۇرۇقلۇق دېڭىزغا يۆتكىلىش بىلەن ياكى ئاللاھ، بىر ۋاستە، سەۋەبسىز يارىتىش بىلەن هاسىل بولىدۇ. قانداق هاسىل بولسۇن، قاراڭ تاغلار تۇرۇپتۇ، سىز ئۇنى كۆرۈۋاتىسىز، ئاللاھ ئۇلارنى هېكمەت بىلەن خىلمۇ ـ خىل قىلدى، هەممىنى يېشىل ئورمانلىق قىلمىدى، هەممىنى كۆيۈك تاش قىلمىدى، هەممىنى مۇز، قار قىلمىدى، ئىنسانلار ئېھتىياجىغا ئاساسەن، هېكمەت بىلەن بارلىق يەرشارىدىكى هەممە هاياتلىقلارنى مۇهتلارنى كۆزدە تۇتۇپ ياراتتى، هەربىر تاغ، زېمىننى تۇتۇپ تۇرۇش رولى بولىدىكەن، تەڭپۇڭلۇقنى ساقلايدىكەن، قوۋزۇق رولىنى ئوينايدۇ، بۇلارنى بۇ تەپسىردىن ياكى جۇغراپىيەدىن كۆرۈڭ.

سۈرە فەجر، بۇ سۈرىنىڭ ئىچىدە، سۈبھى مەدھىيىلىنىدۇ.

هېيت، هارپا كۈنلىرى مەدھىيىلىنىدۇ، تارىخدىن ئىبرەتكە ئىشارەتتۇر، ئارام تاپقان نەپسىنىڭ جەننەتكە كىرىشى سۆزلىنىدۇ، مەخسۇس ئىلىم، ئىبادەت بىلەن زاهىد بولۇپ ئۆتكەن بىر كىشىنىڭ قەبرىدە ئۆلگەن كۈنى بىر قۇش كېلىپ، بۇ ئايەتنى ئوقۇيدۇ، كىشىلەر هەيران قالدىۇ، بۇ بىر كارامەتتۇر.

ئاللاھ بۇ سۈرىدە جۈپ ۋە تاق سان بىلەن قەسەم قىلغان، ئالىملاردىن، جۈپدىن قۇربانلىق كۈننى تاقدىن هارپا كۈننى ئالغان، ئەمەلىيەتتە، زاهىرى مەنىسىنى، جۈپ ۋە تاق سانلارنى بىلەن قەسەمدىكى دېگەن مەنىدە بولىدۇ. ۋاقىت، كېچە ـ كۈندۈز، زامان، هېساب سانلار بىلەن قەسەم قىلىشى، بۇلارنى ئىسلام دىنىدىكى نۇر مەسىلىسىگە بىرلەشتۈرسە، ئاجايىپ تەرەققىيات، كەشپىياتلارغا ئىشارەت بولىدۇ. چۈنكى، توك، ئىلغار قورال، كومپيۇتېرلارمۇ شۇ نۇر، هېساب، ساندىن بارلىققا كېلىدۇ، شەرىئەت ئىچىدە پەرىز،

مىراس ئىلمىمۇ ھېساب بىلەن، ماتېماتىكا بىلەن بولىدۇ. ئاسترونوم، يۇلتۇز ئىلمى، بوغالتىرلىق ئىلمى قاتارلىقلارمۇ شۇنداق.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا مۇنداق قىزىقارلىق سانلار خۇسۇسىيىتى، ئالاھىدىلىكى، ماتېماتىكا سىرلىرىنى يازىدۇ.

1 ـ بىر دېگەن سان، بىز يۇقىرىدا دېگەندەك خۇسۇسىيەتكە ئىگە، سانلار ئاساسى، ئۇ يوقمايدۇ، ئۇ بولمىسا ھەممە سان يوقايدۇ.

2 ـ ئىككى بولسا، تۇنجى كۆپەيگۈچى، سانلار جۈپى ھېسابلىنىدۇ.

3 ـ ئۈچ، تۇنجى تاق سان، چۈنكى، تۇنجى كۆپەيگۈچى سان ئىككى، ئۇ جۈپ، تۇنجى جۈپدىن كېيىن كەلگەن سان ئۈچ تاق بولىدۇ.

4 ـ تۆت بولسا، تۆتىنچى يىلتىزلىق جۈپ سان، ئىككىنى ئىككىگە كۆپەيتسە تۆت بولىدۇ. **4=2+2**، **4=2×2**، **4=1+3** بولىدۇ.

5 ـ بەش بولسا، دائىرىلىك سان يەنى بەشنى بەشكە كۆپەيتسە يەنە ئۇنى بىشكە كۆپەيتسە مەڭگۈ بەش يوقالمايدۇ.

(625×5=390625) 125×5=625 125=25×5=125 5×5=25

تا ئاخىرغىچە مەڭگۈ بەش يوقاپ كەتمەيدۇ، ئايلىنىدۇ.

6 ـ ئالتە، كامىل سان بولىدۇ **6=3+2+1** قالغان سان، بۇنداق بولمايدۇ. ئالتمۇ بەشتەك دائىرىلىك

(2×3=6) 3+3=6، **5+1=6**، **4+2=6** بولىدۇ. بۇ كامىل سان، ئونلەر خانىسىدە **28**، يۈزلەر خانىسىدە **496**، مىڭلەر خانىسىدا **8128** كامىل سان ھېسابلىنىدۇ. **12** دېگەن سان زىيادە **8** دېگەن سان، ناقىس ھېسابلىنىدۇ

7 ـ يەتتە، كامىل سان ھېسابلىنىدۇ، بۇ مۇنداق تۇنجى جۈپ سان **2**، ئىككىنچى جۈپ سان **4**، تۇنجى تاق سان **3**، ئىككىنچى تاق سان **5**، ئەگەر تۇنجى جۈپ سان ئىككىنى تاق سان **5**گە قوشسا **2+5=7** يەتتە بولىدۇ. ئەگەر، ئىككىنچى جۈپ سان، تۆتنى تۇنجى تاق سان **3**گە قوشسا، **4+3=7** يەنىلا يەتتە بولىدۇ.

8.سەككىز، تۇنجى كۇۋادرات، جۈپ سان، چۈنكى، تۆتنى تۆتكە قوشساق **4+4=8** بولىدۇ. ئىككىنى تۆتكە كۆپەيتسەك، **2×4=8** بولىدۇ، جۈپنى جۈپكە قوشسا، كۆپەيتسە، **8** بولدى، خۇددى **2+2=4**، **2×2=4** بولغاندەك، يىلتىزلىق كۇۋادرات سان.

9 ـ توققۇز، يىلتىزلىق تاق سان، چۈنكى، **3×3=9** بولىدۇ.

بەش، يەتتە، ئۇنداق بولمايدۇ.

10 ـ بىر تۇنجى بىرلەر خانىسىدەك، **10** تۇنجى ئونلەر خانىسى بولىدۇ. بىرلەر خانىسى، تۇنجى بىر ئونلەر خانىسى، تۇنجى **10**، يۈزلەر **101**.

11 ـ ئون بىر، گاچا سان، پۈتۈن سان، چۈنكى، پارچىلىنىشى يوق، يېرىم

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{10}$ دېگىلى بولىدۇ، ئەمما $\frac{1}{11}$ دېيىلمەيدۇ، يەنى ئېغىزدا، ئەرەبچە دېيىلمەيدۇ، خۇمسە، ئۇشرە دېگەندەك.

ھېسابىنىڭ، سانلارنىڭ تۇنجى ئاساسى، مۇنۇ ئايەتتە بىلىنىدۇ. ئاللاھ، بىز ھېسابىنى، يىللارنى بىلىۋېلىشىڭلار ئۈچۈن، ئاينى ياراتتۇق دېگەن، سۈرە ئەسىردە زامان بىلەن قەسەم قىلغان بولۇپ، ۋاقىت ئىنتايىن مۇھىمدۇر. ئۆتكەن ۋاقىت كەتتى، ئىبرەت ئال، كەلگۈسىگە ئىگە بولالمايسەن، ھازىرقى ۋاقتىڭنى چىڭ تۇتۇپ، پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلگىن، ماكان، ئورۇن، سېنى ساقلاپ تۇرسىمۇ ۋاقىت، زامان سېنى

ساقلىمايدۇ، ئىسلام دىنى بۇ ھېساب، ۋاقىتقا ماتېماتىكا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىدۇ، قىيامەت كۈنى ۋاقىتتىن، پۇرسەتتىن ھېساب قىلىنىپ سورىلىدۇ.

سۈرە بەلەد، شەھەر مۇھىتىغا كۆكۈل بۆلۈشنى كۆرسىتىدۇ، ئىنسان، بۇ ئالەمدە مۇشەققەت ئىچىگىلا يارىتىلغان، سىناق ئالەم بولغاچقا، مۇشەققەتتىن قۇتۇلالمايدۇ، تا جەننەتكە كىرمىگۈچە جاپا ـ مۇشەققەت مەۋجۇد، يەنە، بۇ سۈرىدە، مەخسۇس ئىككى كۆز، ئىككى لەۋ، تىل سۆزلىنىدۇ، بىز يۇقىرىدا سۆزلىگەندەك، كۆزنى ئالاھىدە تەتقىق قىلىش مۇھىمدۇر، كۆزنى ئاسراش، كۆرىدىغاننى تاللاپ كۆرۈشكە تېگىشلىكنى كۆرۈش لازىم. كۆزدىنمۇ ھېساب قىلىنىدۇ، تىل بولسا تېخىمۇ شۇنداق.

(ئاۋاز پەردىلىرى)

سۈرە شەمسى يەنى قۇياش، سەرە لەيلى، كېچە، سۈرە زۇھا، ئاللاھ بۇ سۈرىلەردە، قۇياش، ئاي، كېچە ـ كۈندۈز، ئاسمان ـ زېمىن، ئىنسان نەپسى، روھى بىلەن قەسەم قىلىدۇ، مانا بۇلار بىزنى يۇقىرىدا دېگەندەك، كائىنات ئىلمىغا، تەبئىي ـ پەن، كەشپىيات، تەرەققىيات ئىلمىغا، روھ مەسىلىسىنى، ھاياتلىق، قايتا تېرىلىش، قىيامەت، جەننەت ـ دوزاخ ئىلمىنى قوشقاندا، ئاندىن بۇ تولۇق بولىدۇ. ياخشى نەتىجە بېرىدۇ، بۇ سۈرىلەردىمۇ ئاخىرىدا ئاشۇ كائىنات، پەلەك، جۇغراپىيىلەرگە ئىشارەت قىلىپ، ئاخىرىدا بولسا، جەننەت ـ دوزاخ ئىلمىنى قوشۇپ قويىدۇ، ئۇنداق بولمىسا، دىنسىزلار ياۋرۇپا ئەللىرىدەك ئىلىم ـ پەن تەرەققىيات بولسىمۇ، يەنىلا ئاللاھدىن، ئاخىرەتتىن خەۋەرسىز يۈرىدۇ.

بىز مۇسۇلمانلار ھەممىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئومۇمى پەن قىلىپ، دەرسلىك قىلىمىز، بۇ چاغدا ئىككى ئالەملىك سائادەتمەن بولىمىز، بۇ پارە، خۇلاسىگە، ئىشارەتكە ئوخشايدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكەن بارلىق ئىلىم پەن ھېكمەتلەرگە ئىشارەت قىلىدۇ، دەلىل بولۇپ بېرىدۇ، سىز باشتا تەپسىلى تەتقىق قىلسىڭىز، كېيىن بۇ قىسقا سۈرىلەر بولسا، ئەسلەتمە، ئىشارەت بولىدۇ، خۇلاسىلەيدۇ.

سۈرە ونشراح قەلبىنىڭ ھەققە ئېچىلىشى، بۇ سۈرە گەرچە رەسۇلۇللاھقا خاس بولسىمۇ، خىتابلىرى بىزگە ئامىدۇر. خۇددى، رەسۇلۇللاھنىڭ ئېغىر يۈكنى كۆتۈرۈۋەتكىنىدەك، ھازىرقى دەۋەتچىلەرنىڭمۇ يۈكنى كۆتۈرىدۇ، بىزگە بۇ مۇنداق دېگەن بولىدۇ. ئى ئىنسان، قەلبىڭنى ھەققە، ئىسلام، ئىمانغا ئوچۇق قىلدىم، ئىلىم ـ ھېكمەت، كەشپىيات، تەرەققىياتقا ئاچتىم، سانائەتلەر ئارقىلىق مەن ئاتا قىلغان بايلىقلار ئارقىلىق ئۈستۈڭدىن ئېغىر يۈكنى كۆتۈردۈم، ئىشىڭنى ئاسانلاشتۇردۇم، شۇڭا، سۈرىنىڭ ئاخىرىدا پەقەت ئاللاھقىلا يۈزلەن دېگەن بۇيرۇق بار، بىز شۈكرىنى، ئىبادەتنى، تۆۋبىنى، خىزمەتنى، ھەممىنى پەقەت شۇ ئاللاھقىلا قىلىمىز، شۇ ئاللاھقىلا يۈزلىنىمىز، بۇ ئايەت مەنىسىنى ئۆزگەرتىپ، بۇرمىلىغانلىق ئەمەس، خىتابنى ئۆزىمىزگە قارىتىپ، خاسلىقدىن ئاملىقا قارىتىپ، خۇددى ئاللاھ بىزگە دەۋەتقاندەك، ھېس قىلغانلىق، چۈنكى، رەسۇلۇللاھ كەتتى، بۇ خىتاپ قىيامەتكىچە داۋام قىلىدۇ، بىزلەرنىمۇ مەقسەت قىلىدۇ.

سۈرە تىن، ئەنجۈر دېگەن بولۇپ، ئۆسۈملۈك، دەرەخ ئىلمىنى كۆرسىتىدۇ، بىر سۈرىنى مەخسۇس ئۆسۈملۈك ئىسمى بىلەن ئاتاپ، يەنە تېخى قەسەم قىلغاندۇر. بىز بولساق، سەل قاراۋاتىمىز، بۇ دېگەن زىرائەت، باغۋەنلىك، بوتانىكا ئىلمىغا ئىشارەتتۇر، ئاللاھ، بۇ سۈرىدە ئىنساننى چىرايلىق، قەددى ـ قامەتلىك، گۈزەل ياراتقىنىنى، ئەگەر ئىنسان بۇنى ھېس قىلمىسا، بىلمىسە، دىنسىزلارچىلىك تەتقىق قىلمىسا، ئۆز جىسمىدىن، گۈزەللىكىدىن، ئۆزىدىكى ھېكمەتتىن خەۋەرسىز يۈرسە، شۈكرى قىلمىسا، ئەلۋەتتە، مېۋە بەرمىگەن ئۆرۈكنى كېسىپ تونۇردا قالىغاندەك، دوزاختا سالىدۇ، شۈكرى قىلىش، نېمەتنى تونۇشتىن كېلىدۇ، ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ، ئىبادەت قىلىشمۇ، قۇدرىتىنى، ئىلمى، ھېكمىتىنى، رەھمىتىنى، كۆيۈنگىنىنى بىلسە، ياخشى بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ ئايەتلەر يەنىلا ئىلگىركى ئىلىملارغا سۈرەتلىك بايانلارغا قايتۇرىدۇ، ئەي ئىنسان، سەن ئون بەش كۈنلۈك ئايدىنمۇ گۈزەل، چۈنكى ئۇ دېگەن بىر تاش، تاغ جىسمىدۇر، سەندە قىممەتلىك ئىمان ـ ئېتىقاد باردۇر.

سۈرە ئەلەق، لەختە قان دېگەن بولىدۇ. ھەربىر مۇسۇلمان بۇ سۆزنى ئوقىغىنىدا، ياكى ئاڭلىسا، ئۆزىنىڭ بىر تامچە نىجىس سۇدىن، لەختە قاندىن يارالغىنىنى ئەسلەيدۇ، ئۇنداقتا، بىز بۇ توغرىسىدا قىسقىچە

توختىلىپ ئۆتىمىز.

ئەلەق، زىگوت، بىر جايغا ئىسىلىپ تۇرغۇچى، قۇرت مەنىسىدە بولۇپ، مىكرۇسكوپدا، رىنتگېندا تەكشۈرسە، تۆرەلمىنىڭ راستىنلا شۇ قۇرتقا ئوخشاش ھالىتى بولىدىكەن، بۇنى بىز باشتىن سۆزلەپ كېلىمىز، قۇرئان، خاس سۇدىن، مەنى (ئىسپرما)دىن ئىنساننىڭ يارىلىشىنى كۆپ سۆزلەيدۇ، مۇسنەد ئەھمەدتە، بالا، سۇنىڭ ھەممىسىدىن يارالمايدۇ دېگەن، ھەدىس بار، شۇنداق، بىر تامچە مەنى سۇ، چوڭ بىر كۆلدەك قىياس قىلىنسا، ئۇنىڭ ئىچىدە نەچچە مىليارت ئىسپېرما ھۈجەيرىسى بولىدۇ. بۇ ھۈجەيرە شۇنداق كىچىككى، بىر تال قىلنى 100غا يارسا، شۇ 100نىڭ بىرىچىلىك كەلمەيدۇ ئەگەر 3000نى بارماققا تىزسا، ئىنچكە ئاق سىزىق ھاسىل قىلىدۇ خالاس.

بىز نۇرغۇن ھايۋانلارنىڭ تۇخۇمدىن چىققىنىنى كۆرىمىز، ئۇزۇقى تۇخۇم ئىچىگە جايلاشقان، بۇنداق تۇخۇم ئايالدىمۇ بولىدۇ. بۇمۇ ئىنتايىن كىچىك بولىدۇ، ئىنساننىڭ چاڭلىششىنى بولسا، ئاشۇ مىليارتلىغان ئىسپېرما ھۈجەيرىسىدىن پەقەت، تاللانغان بىرسىلا تۇخۇمچە ئىچىگە كىرىپ، چاڭلىشىش ئېلىپ بارىدۇ، مانا بۇ، يۇقىرقى ھەدىسنىڭ مۆجىزىسىدۇر، بالا، سۇنىڭ بىر جۇزئىسىدىن شەكىللىنىدۇ، چاڭلىشىپ، ئون كۈندىن كېيىن، بۇلار كۆپەيگەچ، ئانا رەھمى ئىشكىگە بارىدۇ، بۇ دەل ھەيز كۆرۈش مەزگىلى بولىدۇ. بۇ ھۈجەيرىلەرنىڭ مەقستى، ئاشۇ قاندىن ئوزۇق ئېلىشتۇر، شۇنىڭ ئۈچۈن، ھامىلدار ئايال ھەيزى كۆرمەيدۇ، بۇ قانلار بالا ھەمرىيى دەپ ئاتىلىپ، كىندىككە تۇتاش تۇرىدۇ، بۇ ھۈجەيرە ئىككىگە كۆپىيىپ، ئاندىن تا ئاخىرغىچە نەچچە مىليارت، تىرلىيونغىچە 2، 4، 8، 16، 32، 64، 128، مانا شۇنداق جۈپ ھالەتتە كۆپىيىپ ئاخىرىدا بۇلار ئىنسانغا بىر جۈپدىن ئەزا ھاسىل قىلىدۇ. ھەربىر ئەزانى شەكىللەندۈرگۈچى ھۈجەيرە ئايرىم بولۇپ، مانا بۇ ھۈجەيرىلەر ئاشۇ بىر تالدىن كەلگەن، ئالىملار، ئاللاھ مەن سىلەرنىڭ رەببىڭلار ئەمەسمۇ؟ دېسە، ئۇلار سىلى ئەلۋەتتە بىزنىڭ رەببىمىز دەپ جاۋاب بەرگەن، ئەھدە، مىساقنى دەل شۇ ھۈجەيرىلەر بەرگەن دېيىشىدۇ، بۇرۇنقى تەپسىرلەر، چۇمۇلىنىڭ ئۇششاق ئاق باللىرىغا ئوخشايتتى دەپ يازغان، مانا ئۇ، شۇ ھۈجەيرىلەر بولۇشى، ئادەم ئاتىنىڭ سۇلبىدىن بىراقلا چىقىرىلىپ، ئەھدە ئېلىنىشى، تا قىيامەت كۈنىگىچە بۇ ئىنسان يارىلىدىغان ھۈجەيرە داۋام قىلىشى، دەل شۇ دېگەن. 120 كۈن، تۆت ئايلىق بولغاندا، ئاللاھ بۇ تۆرەلمىگە ئۆز دەرگاھىدىن مەڭگۈلۈك ئالەمدىن روھ، جاننى ئاتا قىلىدۇ. روھ، جان بۇ ئالەمگە مەنسۇپ بولمىغاچقا، ئاخىرى ئۆز جايىغا قايتىپ كېتىدۇ، ئۇ ھامىنى بىر كۈن مەڭگۈلۈككە ئىگە بولىدۇ، ئىنسان بىر تال ھۈجەيرىدىن تەرەققىي قىلدۇرۇلۇپ، راۋۇرۇس، بىجىرىم ئەزالىرى ساق، كامىل بىر ئىنسانغا ئايلىنىدۇ، ئۇ بۇ جەرياندا ئاشۇ لەختە قان، بىر چىشلەم گۆش، سۆڭەككە گۆش كىيىشى، چىرايلىق شەكىل ھېچكىشىگە ئوخشىمىغان بىر سۈرەتكە، ھەتتا بارماق ئىزىمۇ ھېچكىشىگە ئوخشىماسلىق بولۇپ، دۇنياغا كۆز ئاچىدۇ، بۇ چاغدا ئوزۇق مەنبەسى، كىندىك كېسىپ تاشلىنىدۇ، بالا ھەمرىيى بولغان قان، خۇددى قىزىل گۆشدەك چۈشۈپ يەرگە كۆمۈلىدۇ، بۇ چاغدا ئىنسان ئاللاھ تەرىپىدىن ئىلھام قىلىنىپ ئانا باغرىدىن ئاق سۈتنى ئىمىشكە باشلايدۇ.

بىر ئوزۇق مەنبەسىدىن ئايرىلىشنى ئالدىن بىلگەن ئاللاھ، سۈتنى تەييارلاپ قويغان، سۈتتىن ئايرىلسا، يەنە نۇرغۇن رىزىق، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ئارقىلىق تەيياردۇر، ئاخىرىدا مانا سىز بىزدەك بىر ئىنسان ئاشۇ لەختە قاندىن كېلىپ چىقىمىز، ئاللاھ بۇلارنى بىزلەرگە بىلسۇن، چۈشەنسۇن، شۈكرى قىلسۇن، مېنى تونۇسۇن دەپ، سۆزلەپ بېرىدۇ، ئەمما، نۇرغۇن مۇسۇلمانلار بۇ ئىلمدىن خەۋەرسىز ھالدا ئۆزىنىڭ نەدىن، نېمىدىن ھاسىل بولغىنىنى قانداق بولۇپ، پەيدا بولغىنىنى يەنە ئاخىرىدا نەگە بارىدىغىنىنى، ھەتتا ئۆز جىسمىنى، ئەزالىرىنى بىلمەسدىن خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقماستىن يەپ ـ ئىچىپلا ياشاۋېرىدۇ، خۇددى بىر ئىت، جاڭگالدا ئىز ـ دېرەكسىز يوقالغاندەك، بۇ دۇنيادىن يوقىلىپ كېتىدۇ، كېيىنكىلەر ئەسلەپمۇ قويمايدۇ، چۈنكى، ئۇ ئەسلىگىدەك بىرەر نەرسە، پايدا ـ مەنپەئەت، كەشپىيات قالدۇرمىغان، ئىدسون جىنىدا توكنى كەشىپ قىلىپ، كەتكەن ئىدى، مەخسۇس خاتىرلىنىدۇ، بۇنداق مسالالار ناھايىتى كۆپ، ئاشۇلارنىڭ ئورنىدا بىر مۇسۇلمان بولغان بو لسا، نېمىدېگەن ياخشى ھە! ساۋابى دەپتەرگە سىغماي قالاتتى.

بىز بۇ سۈرىدە، زىندانى، فىلىم قىلىپ ئىشلىگەن كىتابىدا يازغان بىر مۆجىزىگە ئىشارەت قىلىپ

ئۆتىمىز، ئۇ بولىسمۇ مىڭە مەسىلىسى، 15 ـ 61 ـ ئايەتتە ئەگەر ئۇ بۇ گۇمراھلىقىدىن يانمىسا، ئۇنىڭ يەنى گۇناھكارنىڭ يالغاچى، خاتالاشقۇچى چېكىسىدىن، كوكۇلىسىدىن، يەنى مېڭىسىدىن تۇتۇپ، سۆرەيمىز دېگەن. ئالىملار بۇنى يالغانچى، گۇناھكارنىڭ دەپ يازغان، ئەمەلىيەتتە، زاھىرى مەنىسى كاززاپ، خاتىئەلەر، چېكىگە، كوكۇلىغا سۇپەت بولۇپ، يالغانچى، خاتالاشقۇچى، چېكە، مېڭىسىدىن تۇتىمىز دېگەن بولاتتى، بۇ چاغدا، مۇنداق بىر مۆجىزە ئاشكارىلىنىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئىنسان مېڭىسىدە، چېكىسىدە، كوكۇلىسىدا خاتالىشىدىغان، ئۇنى گوللاپ يالغان سۆزلىگىلى سالىدىغان مەلۇم جايىدا مەلۇم ھۇجەيرە، نېرىپلار بار ئىكەن، ئىنسان شۇ سەۋەبىدىن خاتالىشىدۇ، ئاندىن ئۇ ئازغاندىكىن يالغان سۆزلەيدۇ، مانا بۇ مۆجىزە، يەنە بىرسى بولسا، ئىككى ئايال بىر ئەرنىڭ ئورنىدا گۇۋاھچى بو لىدىغان، ئەگەر بىرسى ئۇنۇتسا، يەنە بىر ئايال ئەسلىتىدىغان مەسىلە بولۇپ، بۇ جايىدىمۇ مېڭە، چېكىسىدە ئايال سۆز قىلىشۋاتقاندا، ئەرنىڭكىدەك ئىشلىمەي، تورۇۋالىدىغان ھۇجەيرە، سېزىم بارلىقى ئىسپاتلانغان.

ئاللاھ، ئەررەھمان سۈرىسىدە، قۇرئاننى ئۆگەتتى، بايان، سۆز، نۇتۇق قابىلىيىتىنى ئۆگەتتى، دېسە، بۇ سۈرىدە ئوقۇغىن، دەپ ئاندىن ئۇ قەلەم بىلەن خەت يېزىشنى ئۆگەتتى، ئىنسانغا بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلدۈردى، ئۆگەتتى دەپ كېلىدۇ. مانا بۇ مائارىپ، مانا بۇ ئىلىم، مانا بۇ قەلەم، كىتاب، مانا بۇ نەشرىيات، گېزىت ـ ژۇرنال، ماقالە، ھەتتا ئىنتېرنېت تورى ئالاقىسىدۇر. بۇنىڭدىن ئارتۇق ئىلىم ـ مەرىپەت دەلىللىرى بولماس.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا قەلەمنىڭ خاسىيىتى، ئۇلۇغلىقى، خىزمىتىنى، ئىسلام مائارىپىنى، ئىلىم ـ پەن تەرەققىياتىنى، نۇرغۇن ئايەت، ھەدىسلەرنى دەلىللەپ سۆزلەيدۇ. ئۇ ھەتتا، توققۇز خىل قەلەمنى، قەلەم تارىخىنى، تۇنجى خەت، يېزىقنى ھەتتا، ھەرخىل يېزىق شەكلىنى، خەت نۇسخىسىنى، قەدىمى خەت شەكىللىرىنى سۈرەتلىك ھەتتا رەسىملىك، قۇش سۈرەتى بىلەن يېزىلىدىغان خەتلەرنى سۈرەتلىك كەلتۈرىدۇ، بۇلار مۇنجىد لۇغەت كىتابىدا، خ ھەرپىدە چىقىدۇ، ئۇ ئاخىرىدا ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا بىلمىگەننى بىلدۈرۈشى ئۈستىدە مۇنداق توختىلىدۇ.

ئىنسانلار ئىلىمگە موھتاج، ئىلىم چەكسىزدۇر. بۇندىن كېيىن، ئىسلام ئۈممىتى، ئىسلام تەلىمى، مائارىپى، مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك بولۇشى لازىم. ئىنسانلار دۇنياسى، مۇشۇ ئۈچ تۈرگە كىرىپ كېتىدۇ.

بىرىنچى، ئىنسان ئۆز ئەقلىنى ساقلىشى، جىسمىنى ساقلىشى، ئۇنى مۇكەممەل ئەخلاقتا ئەدەپلىشى، نەپسىنى پاكلىشى لازىم.

ئىككىنچى، ئۆزى ياشاپ ئۆسكەن يۇرتىغا ئۆزى بىللە ياشىغان مىللەت، قەۋمىگە، يېقىنلىرىغا مەنپەئەت بېرىشى لازىم.

ئۈچىنچىدىن، ئۇ بۇنىڭلىق بىلەن توختاپ قالماي، بارلىق ئىنسان تۈرىگە، ئالەمگە، ئۈممەتكە، مەخلۇقاتلارغا پايدا ـ مەپەئەت يەتكۈزۈشى، ئاشۇ دىنسىزلارنى بىسىپ چۈشۈشى لازىم. ئۇ، بۇ سۆزگە مۇشۇ تەپسىرىدە ئەمەل قىلغان، نۇرغۇن تەرەققىيات، كەشپىياتلارنى، سانائەتلەرنى كۆرسەتكەن، ئۇ بۇ جايدىمۇ مەخسۇس كۆەز، پاختىدىن ياسىلىدىغان 23 خىل سانائەتنى سۆزلەيدۇ، پاختا، مەڭگۈ ئىنسانلارغا مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ دېگەن، ئۇ بۇ جايدا جىسمانى تەربىيىدىن 20نى يازىدۇ، ئاددىسى، باللارنى باتۇر قىلىپ چىقىش، ئۆمۈچۈك، قوڭغۇز، چاشقان، پاقىلاردىن خېلى چوڭ كىشلەرمۇ قورقىدۇ، ھەتتا چاشقان ئۈنىڭدىن قورقۇۋاتسا، ئۇ چاشقاندىن قورقىدۇ، شۇڭا، باللارنى ئاشۇ نەرسىنى كىچىكىدە تۇتقۇزۇپ تەربىيلەڭ.

ئۇ، ئاندىن جىسمانى ھەم ئەقلى تەربىيىنى، ساپا مائارىپ مەكتەپ تەربىيىسىنى يازىدۇ، تۇغما قابىلىيەت، تۇغما ئەستە تۇتۇش، كەسپى قابىلىيەت، تۇغما ئەخلاق، كەسپى ئەخلاق تەربىيىسىنى يازىدۇ، ئۇزۇق مەنبەسىدە باشقا كىتاب ئوقۇش، خەت يېزىش، لۇغەت كۆرۈش، قۇرئان يادىلاش بىلەن ئەستە تۇتۇش قابىلىيىتىنى ئاشۇرۇش لازىم. ئەگەر مېڭىنى ئىشقا سالماي قويىۋەرسە، ئۇ تېخىمۇ دۆتلىشىدۇ، نېرىپ ھۇجەيرىسىدىن ھېساب بېرىپ بولالمايدۇ دېگەن، ئۇ تەلىم ـ تەربىيە، مەكتەپ، پىداگوگىكا پەنلىرىگە مۇناسىۋەتلىك، ئون تۈزۈم بېكىتىدۇ، قانداق كىشى مۇئەللىم بولالايدۇ، كىم ئەلا نەتىجىدە ئوقۇش پۈتتۈرەلەيدۇ،

كىم تاللىنىشى لازىم دېگەندەك، ئۇ، ئاندىن، ئىلمى نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتكە ئاشۇرۇشىنىڭ مۇھىملىقىنى، ئەمەلى تەجرىبە بىلەن ئۆگىتىشنىڭ مۇھىملىقىنى تەكىتلەيدۇ، ئۇ بۇنىڭغا ئۇستازلار ئۈلگە بولۇش، تەجرىبە قىلىپ بېرىش، ئىچى - تېشى ئوخشاش بولۇپ، ھەمكارلىق باللارنى چۈشىنىش، ئارىلىشىش، نەسھەتنى قانۇن - تۈزۈم بىلەن بىللە قىلىش، مەجبۇرىيىتىنى تولۇق ئادا قىلىشتەك 8 خىل تۈزۈم بېكىتىدۇ، چۈنكى ئۇمۇ، بىر مۇددەرىس، ئوقۇتقۇچىدە.

ئۇ، ئوقوغۇچىلاردا بولىدىغان قورقۇش، ئەنسىرەش، ئېھتىيات قىلىش، باشقۇرۇش، بويسۇنۇش، ئىتائەت، زومىگەرلىك، غەزەپ، باتۇر دېگەندەك خۇسۇسىيەتلەردىن، ئۇستاز، ئوقۇتقۇچى قانداق پايدىلىنىپ تۇرۇپ، باللارنى ياخشى تەربىيلەش يوللىرىنى كۆرسىتىدۇ، مەسىلەن: ئىنساندا بار بولغان بۇ سۈپەتلەر، خۇسۇسىيەتلەرگە مۇناسىپ تەربىيە بېرىش لازىم. قورقۇشنى ئاللاھقىلا قىلدۇرۇش، ئىنسان زادى بىر قورقىدىغان جاينى تاپمىسا ئۇنمايدۇ، ئۇنداقتا ئۇ، ئاللاھدىنلا قورقۇشى لازىم، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىشى لازىم. زومىگەرلىك، باتۇرلۇق، غەزەپنى بولسا، قىلىدىغان جايى بار، دەل شۇ جايغا قىلىشنى، دىنسىزلارغا، دۈشمەنگە قىلىشنى ئۆگىتىش، پىششىق، پۇختا بولسۇن، لېكىن، پىخسىق، بېخىل بولمىسۇن، ئۇنىڭ قورقۇشىمۇ، سىز ئاتا يا ئۇستازغا پايدىلىق بولىدۇ. قەلەمنىڭ ئۇچىنى يېرىپ قويسا، خەت چىققاندەك، بالىنىمۇ ئانچە - مۇنچە ئەدەپلەپ قويىسىز، بۇنىڭغا ساۋاب بار، خۇشال قىلغاندىمۇ ياخشى ئويلىنىپ خۇشال قىلىڭ، بۇ ئارقىلىق مېھرى - مۇھەببەت، كۆيۈنۈشنى ئۆگىتىڭ، ئىزدىنىپ تەتقىق قىلىپ، ئىلمنى، ھېكمەتنى سۆيىدىغان قىلىڭ، ئاللاھ، باللارنى بىزدىنمۇ ياخشى تەقۋادارلاردىن قىلا، ئامىن!

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، 70 ياشقا كىرىپ قالغاندا، ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا ھەرقايسى ئەللەرگە خەت يېزىپ، مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ھىجاز، مەككە پادىشاھى ئابدۇلئەزىزغا خەت يېزىپ، ئىسلام ئۈممىتى ئىلىم، ئەمەلگە ئىنتايىن موھتاج، مەن بۇ ئۈممەتنىڭ كېسىلىنى تېپىپ، شىپاسىنى، داۋاسىنى يازدىم، ئۇ بولسىمۇ جەۋاھىر ئىسىملىك بۇ تەپسىر شۇ، بۇ كىتابىم ھەرقايسى ئەللەردە قوللاشقا ئېرىشىپ، ھەرخىل تىللارغا تەرجىمە قىلىندى، بۇ ئەسەر، دىن بىلەن ئىلىم - پەننى بىرلەشتۈرۈپ مۇسۇلمانلارغا زور پايدا، تەرەققىيات ئېلىپ كەلگەچكە، ھىندى، ئىراق، پارىس، بوسنىيە، نىمساۋىيە، سۇمترا، ماراكەش، تىرابلىس قاتارلىق جايلاردا نەشر ۋە تەرجىمە قىلىندى، سىلەر تەرەپدىن بىر قىسىم قېرىنداشلىرىم ئەھلى سۈننى ۋەلجامائە، سەلەپ، سالىھ يولدا تۇرۇپ، ئەقىدىدە قىلچە تەۋرەنمەي توغرا چۈشىنىپ، بۇ دەۋەتنى، چاقىرىقنى ئېلىپ باردى. مەن بۇنىڭدىن ناھايىتى خۇرسەن بولدۇم، مانا بۇ غەلىبە، ياردەم، ئىشنىڭ ھەق توغرىلىقىغا دەلىلدۇر، چۈنكى، بۇ مۇسۇلمان ئۈممەتلەر ئىجمائىغا، ئىتتىپاققا كەلگەن ئىش بولۇپ قالدى.

مەن سىزنىڭ بۇ پەرىز كۆپايىگە ياردەم بېرىپ، ھەمكارلىششىڭىزنى سورايمەن، سىز بىلىسىز، تارىخشۇناسلار بىردەك مۇنداق بىر ۋەقەگە ئىتتىپاقتا كەلگەن، ئۇ بولسىمۇ، پەيلاسوف ئىبنى رەشد ئەندۇلۇستا يەنى ھازىرقى ئىسپانىيىگە قوغلاندى، ئۇنىڭ ئوقوغۇچىلىرى ئەسەرلىرىنى ياۋرۇپا تىللىرىدا تەرجىمە قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار، دىنسىزلار تەرەققىي قىلدى، ئەسلى بۇ تەرەققىياتنىڭ ئاساسى بىزنىڭ ئەجدادىمىز، ئەرەب پەيلاسوف، ئالىملار ئىدى، مەن بۇ ئىشنىڭ يەنە بىر قېتىم تەكرارلىنىشىنى ھەرگىز خالىمايمەن، دەپ خەت يازىدۇ. پادىشاھ بۇ خەتنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، ھەمكارلىشىدۇ، يول قويىدۇ، ھەتتا ھاجىلار خاتىرجەم ئەمىن ھالدا دەۋەت قىلىپ، تەشۋىقات قىلىپ، تىنىچ قايتىپ كېلىدۇ. ئۇ، مۇشۇ مەزمۇندا، يەمەن پادىشاھىغا خەت يازىدۇ، ئۇلار ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىغا 50 نەپەر ئوقۇغۇچى ئەۋەتىپ، ئىسلاھ ئېلىپ بارىدۇ، مانا شۇ ئوقوغۇچىلار قاتارىدىن بولغان دوكتۇرلار، شەيخلەر ئاجايىپ تەسىرلىك ئىسلاھات ئىشلىرىنى، تەرەققىيات ئىشلىرىنى، نۇرغۇن توسالغۇ قېيىنچىلىقلارنى سۆزلەپ بېرىدۇ، ئۇلارمۇ ئۆز ئەينى ماقالە سۈپىتىدە نەشر قىلىندى.

ئۇ، ھەرقايسى ئەللەردە چاقىرىق قىلىپ يۈرۈپ، خەت ئەۋەتىپ، ئالاقە باغلاپ، ئۆز كىتابلىرىنى نەشر قىلدۇرغان، بۇ زور تەسىر قوزغاپ، بىر قىسىم يۇرت، ئەللەردە ئىددىيىنى ئازات قىلغىچە ئورۇش، جەڭلەر بولۇپ كەتكەن، ئاخىرى نۇرغۇن بەدەل تۆلەپ، نەتىجىگە، غەلىبىگە ئېرىشكەن، مانا ھازىر، بىز بۇ ئەسەرلەرنىڭ مەككە - مەدىنىدە ۋە ھەرقايسى ئەللەردە تا بىزنىڭ مۇشۇ دىيارىمىزدا پۈتۈن يەرشارىدا نەشر

قىلىنغىنىنى كۆردۇق، قوللاشقا ئېرىشكەن بىردىنبىر تەرەققىياتقا، كەشپىياتقا، زور غەلىبە، پايدا ـ مەنپەئەتكە، مۆجىزە سىرلارغا يول، ئاساس سالغۇچى، ئەمەلىي نەتىجە، كىتاب، ئەسەر، تالىپ، ئوقۇغۇچى تەربىيىلەپ ئىز باسار قالدۇرغۇچى ئۇستازدۇر. ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ دۇنياغا داڭقىنى چىقىرىشقا ئىلىم بۇلۇقى، ئىلىم مەركىزى بولۇپ قېلىشىغا سەۋەب بولۇپ، ياردەملەشكۈچى شەيخ، ئۇستاز، تەنتاۋى جەۋھەرى، ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن، رەھمەت قىلسۇن، گۇناھىنى، خاتالىقىنى ئەپۇ قىلىپ، كەچۈرۈپ، مەغپىرەت قىلسۇن، ئامىن!

سۈرە قەدىر، ئۆلۈغ بىر كېچىنى كۆرستىدۇ، بۇ كېچە 1000 ئايدىن يەنى 84 يىلدىن ياخشى، بۇ پەزلى رەھمەتنى، ئاللاھ بىزلەرگە بەرگەن، مۇددەت قىسقا بولسىمۇ، ئۇنىڭغا كامالەت پەزىلەت، ھېكمەت قىممىتى بولىدۇ. كامالەت بولمىغان 1000 ئايدىنمۇ ياخشى بولىدۇ. كامالەت، ئىلىم ـ ھېكمەت، ئەمەل قىلىش بىلەن بولىدۇ، نەپسىنى پاكلاشمۇ بار، قۇرئاننىڭ چۈشۈشى، ئىلىمغا ئىشارەت بولسا، شۇ كېچىدە تۈنەش، ئەمەلگە ئىشارەتتۇر، رەسۇلۇللاھنىڭ، غاردا ئىتىكاپ قىلىش، نەپسىنى، روھىنى تەربىيلىشى، ۋەھيىنى كۆتۈرگىدەك بولۇشى، ھەتتا، پەرىشتىگە مۇلاقات بولۇشى بولسا، ئىنسان، نۇرغۇن ئىلىم ـ ھېكمەت ئېلىپ ئەمەل قىلىپ، نەپسىنى پاكلاپ، روھى، ئىددىيە تەييارلىق كۆرۈپ، ھاۋايى ـ ھەۋەسىدىن نېرى بولۇپ، مۇكەممەل ئالىم، ئابىد، زاھىد بولالىسا، ئاندىن پەرىشتىدەك سۈپەتكە ئىگە بولىدۇ، دېگەنگە دەلىلدۇر.

بۇ ھەقىقىي تەرەققىي قىلغان بولۇپ، يۇقىرى ئۆرلەيدۇ، كامال تېپىپ، ئۇنىڭ روھى مەڭگۈلۈك جايدا ئارام تاپىدۇ، ئىككى ئالەملىك بەخت ـ سائادەتكە ئىگە بولىدۇ، بۇ سۈرە، مانا شۇنداق خىسلەتلەرنى كۆرستىدۇ.

سۈرە بەييىنەت، دەلىل ـ ئىسپات، ھۆججەت دېگەن مەنىدە بولۇپ، بۇ ھەربىر سۆز ـ ھەرىكەتكە چوقۇم دەلىل ـ ئىسپات بولۇشى لازىم. ھەر قانداق سۆزگە دەلىل ـ ئىسپات بولمىسا، ئۇ رەت قىلىنىدۇ.

رەسۇلۇللاھ، بىردىنبىر ھۆججەت، دەلىل سۆزى، ھەرىكىتى دەلىل، قۇرئان دەلىل، ھۆججەت بۇلار نەقلى دەلىل دېيىلىدۇ. كائىنات ئىلمى بولسا، ئەقلى دەلىل بولۇپ، بۇ، ئۇ دەلىلنى كۈچەيتىدۇ، سىز، بىر مۇسۇلمان بولۇش سۈپىتىڭىز بىلەن، ھەر ئىككى دەلىلگە ئىگە بولۇڭ، چاقىرىق قىلىسىڭىز، ھۆججەت ئىسپاتىنى ئالدىدا قويۇپ چاقىرىڭ، بۇ سۈرىدە ئەھلى كىتابلارنى مۇشرىكلارنى گەرچە ئاللاھنى بار، بىر دېسىمۇ، دىنىسىز كاپىر ساندى، چۈنكى، ئۇلار شېرىك كەلتۈردى، بۇتقا چوقۇندى، خۇددى ھىندىلار، جۇڭگودا بار بولغان دەرەختكە، ھايۋانغا، گۈزەللىككە، نۇر، ئوتقا، سۈرەتكە، مەشھۇر شەخسلەرگە چوقۇنغاندەك، مەيلى ئۇلار بولسۇن، مەيلى دىنىسىز ھېچنىمىگە چوقۇنمىسۇن، ئىسلام دىنىغا كەلمىسە، ھەممىسى دىنسىز، كاپىر ھېسابلىنىدۇ، شەيتانلاردۇر. سۈرە ئاخىرىدا جەننەت، رازىلىق، رەببىدىن قورققان كىشىگە، مەنسۇپ بولدى، ئۇلار دەل ئاللاھ دېگەن ئاللاھدىن ئالىملارلا قورقىدۇ دېگەن كىشىلەر، ئەمما، ئۇ ئەمەل قىلسىلا شۇ دەرىجىگە رازىلىققا ئېرىشىدۇ.

سۈرە زىلزال، يەنى زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلىش مەنىسىدە، بۇ سۈرە، ئىنسانغا بىر بالا، جان ئالغۇچى تەھدىد، خۇددى ھازىرلار ئۆلىدىغاندەك قورقۇنچ بېرىدۇ، قىيامەت كۆرۈنىشىنى ئەسلىتىدۇ. ھەتتا، ئىنسان نېمە بولغاندۇ؟ نېمە بولغاندۇ؟ دەپ كېتىدۇ. مانا بۇ قىيامەت ئىدى، تېرىلىش ئىدى، زەررىچىلىك ياخشى ـ يامانىنى كۆرۈش مەيدانى، جازا ـ مۇكاپات، ھېساب، سوراق مەيدانىدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا يەر تەۋرەشنى سۆزلەيدۇ، بىز ئۇنىڭ سەۋەبىنى بىر ئاز سۆزلىگەن ئىدۇق. ئاساسى سەۋەب، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، ئىرادىسى، بۇ ئىنسان، قېچىپ قۇتىلالماس، بالادۇر. ئۇ، ئىتالىيىدە يەر تەۋرەش سەۋەبىدىن 2142 ئادەم ئۆلگىنىنى 4551 ئادەم يارىلانغىنىنى يازىدۇ.

مەن ئۆتكەن يىلى پاكىستاندا يەر تەۋرەپ 70000 ئادەم ئۆلگىنىنى، يارىدارلار سانى ئاز ئەمەسلىكىنى يازمەن، ھازىر 2006 ـ يىلى كىرەي دېگەندە، جۇڭگودىمۇ قاتتىق يەر تەۋرەپ، نەچچە ئادەم ئۆلۈپ، كام دېگەندە، 2000دىن ئارتۇق چېدىرلار تىكىلىپ، كىشىلەر تالادا قالغىنىنى يازمەن، بۇ مۇتتۋاتىر خەۋەر، ئىشەنچىلىك.

مەقسەت، مۇشۇنداق بالاسى، ئاپەتلەر كېلىپ، تۇيۇقسىز يامان ئەمەل ئۈستىدە ياكى تايىنى يوق ئىش

ئۈستىدە ئۆلۈشتىن ساقلىنىپ، ئۆنۈمى بار، تۈتامى بار، نەتىجىسى ياخشى ئۆلسىڭىزمۇ، قىيامەتكىچە ئەسلىنىپ، دۇئا قىلىنىپ تۇرغىدەك ئۆلۈك، دېمەكچى، ئىنسان قىلغۇاتقان ئىش ـ ھەرىكەت ئۈستىدە جان ئۈزۈپ، جان ئۈزگەن ئىش ـ ئەمەل ئۈستىدە نىيىتىگە ئاساسەن قوپۇرۇلىدۇ. **(زەررىچە ياخشىلىق، يامانلىقنى كۆرىدۇ)** دېگەن ئايەت توغرىسىدا، بۇ ئايەت چۈشكەندىن كېيىن كىشىلەر زەررىچە ياخشىلىق بولسىمۇ، مۇكاپات بار ئىكەن دەپ قولىدىن كېلىشىچە ئاز بولسىمۇ، ئاددى بولسىمۇ، ناچار نەرسىلەر بولسىمۇ، ساۋابلىقنى قولدىن بەرمەيدىغان، كىچىك گۇناھ، مەئسىيەت، ئاسىيلىقدىن ھەزەر قىلىدىغان بولدى، ئىمان بولسا، گۇناھ دېگەن تەسىر قىلمايدۇ، دېگەن ئەقىدىدىن ياندى، كۆزگە ئىلماس نەرسىگە ئۆزى ياخشى كۆرمىگەن نەرسىنى سەدىقە قىلسا، ساۋاب بولمايدۇ، دېگەن، ئەقىدىدىن ياندى، زادى زەررىچە ياخشى ـ يامان چوقۇم كۆرۈلىدۇ دەپ ئېتىقاد قىلدى، شۇنداق بىر تال قۇلاق، بىر تال تاياقىمۇ ھېساب بار، ھالاللىرىغا ھېساب بار، ھاراملىرىغا ئازاب بار، دېققەت بىلەن يەپ ـ ئىچىپ، كىيىنىپ، ھالالدىن قىلىك.

زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلىپ، ئۇ ئۆز قويىندىكى يۈكلىرىنى مەدەن، ئالتۇن ـ كۈمۈش، ئۆلۈك ئوت، قاتارلىقلارنى چىقارغاندا، دېگەن ئايەت، يەر ئاستى بايلىقىغا ئىشارەتتۇر، چۈنكى، رەسۇلۇللاھ، قىيامەت يېقىنلاشقاندا، بىر قىسىم ئالتۇن ـ كۈمۈشلەر چىقىشنى، بەزى دېڭىز، دەريالارمۇ ئالتۇن ـ كۈمۈشلەرنى چىقىرىشنى، كىشىلەرنىڭ باي بولۇپ كېتىشىنى سۆزلىگەن. مانا ھازىر نېفىت، گاز، ئالتۇن ـ كۈمۈش، ئالتۇن كان، كۆمۈر، ھەرخىل ماددا، ئېلىمېنتلار، يەرئاستى بايلىقلار چىقتى، كىشىلەر بېيىپ كەتتى، سەپەر، خەلقئارالاشتى، ئالەم كىچىك كېلىۋاتىدۇ. ھەتتا، باشقا پىلانېتتىن ھاياتلىق ئىزدەۋاتىمىز، شۇ ھاياتلىقنى ئىزدەش، بىزنىڭمۇ ھاياتىمىزنى ئىزدەشتۇر، قىيامەت ئاز قالغان بولۇشى مۇمكىن، ئەمما، بۇ ئاز ۋاقىت، نەچچە مىڭ نەچچە مىليون يىل بولىشىمۇ مۇمكىن، چۈنكى، بۇ ساماۋى نەزەر بىلەن شۇنداقتۇر، قانداق بولسۇن، بۇ بىزگە مۇھىم ئەمەس، مۇھىمى، شۇ كۈندە زەررىچە ياخشى ـ ياماننى كۆرۈش، جازا ـ مۇكاپاتنى كۆرۈشتۇر، ئاشۇ بايلىقلاردا ياخشىلىق قىلىشتۇر.

سۈرە ئادىيات، يەنى غازىلارنىڭ دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلىشىدا، ھاسىراپ يۈگۈرگۈچى، تۇۋاقلىرىدىن ئوت چىقارغۇچى، ئاتلار بىلەن قەسەم قىلغان، بۇ قەسەم، ئاياغلىرىدىن ئوت چىقارغۇچى، تانكا، بومباردىمانچى ئايروپىلان، ئەسكەر توشۇيدىغان ماشىنىلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى، ئايەت، موۋرىيات يەنى ئوت چىقارغۇچى دەپ كەلگەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەر ئىككىلىسى ئۇرۇشدا قوللىنىلىدىغان قاتناش قوراللىرىدۇر، ئۇلار، ئاللاھقا سۆيۈملۈكتۇر، سۈرە ئاخىرىدا ئۇرۇشتا غەلىبە قىلىپ، ئولجا ئېلىپ، ئالتۇن ـ كۈمۈشكە، دېدەك، كېنىزەك، چۆرىلەرگە ئىگە بولۇپ، ھەق يولدىن ئېزىپ، پەزىلەتتىن قۇرۇق قېلىشىدىن، قىيامەتتىن غەپلەتتە قېلىشتىن، ھەزەر قىلدۇرغان، ئاللاھ، قىلمىشىڭلاردىن خەۋەرداردۇر، ئۇ دىللىرىدىكىنى بىلىدۇ دېگەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە كېيىنكى سۈرىنى كەلتۈرۈپ، قىززىق ئوتتىن ئاگاھلاندۇرغان، شۇ چاغدا، مۇجاھىدلار نەپسىگە، راھەتكە بېرىلمەي، توختىماستىن ھەرىكەت قىلىدۇ، كېڭىيىدۇ، ئاجىز مۇسۇلمانلارنى قۇتقۇزىدۇ.

سۈرە قارىئە، بۇ دىلنى قاققۇچى مەنىسىدە، قىيامەت كۈنىنىڭ بىر ئىسمى، شۇنداق، بۇ سۈرە ۋە بۇنىڭ ئوخشىشىدىكى ئايەتلەر، قەلبنى قاتتىق سىلكىپ، يۈرەكنى ئېغىزغا تىقىپ قويىدۇ. تېخى بەزىلەرنىڭ جېنىنى ئالغان تارىخلار بار، بۇنى، ئايەت تەسىر قىلمىغانلار قەتئىي بىلمەيدۇ. بۇ سۈرە، قىيامەت كۆرنىشىنى، دەھشەتلىك، قورقۇنۇشلۇق كۈننى، مىزان ئالدىدىكى خىجالەتلەرنى ئەسلىتىدۇ.

تاغلار ئېتىلغان، يۇڭدەك بولۇپ كېتىدۇ دېگەن ئايەت، بۇ ئالەمنىڭ ھامىنى بىر كۈن ۋەيران بولۇشىنى، بۇ يەرشارىدا غايەت زور بىر پارتىلاشىنىڭ يۈز بېرىشىنى كۆرسىتىدۇ، ئاھ! پەرۋەردىگا، ئۆزۈڭ ئاسان قىلغايسەن، قىززىق ئوتتىن ساقلىغايسەن، شۇنىڭ ئۈچۈن، مۇنۇ كېيىنكى سۈرىگە قاراڭ.

سۈرە تەكاسۇر، يەنى تاكى قەبرىستانلىقا بارغانغا قەدەر، پۇل ـ مال، باللارنىڭ كۆپييىشى سىلەرنى غەپلەتتە قالدۇردى، كېيىنچە راستىنلا بىلىپ قالىسىلەر، راست، قارىساق بارلىق ئايەتلەر بىر خىل ھالەتتە، مال ـ دۇنيانى، باللارنى، ئەۋلادنى، ھەقتىن توسقۇچى ھەتتا، مۇناپىق قىلىپ قويغۇچى، جاننى ئاخىرىدا كاپىر ھالدا، چىقىرىشقا سەۋەب بولىدىغان قىلىپ بايان قىلىدۇ

سۈرە تۆۋبىدە، **55 ـ 85** ـ ئايەتتە، ئوخشاشلا، باللار، ماللار سەۋەبلىك ئۇلارنى ئازابلاش، ھەتتا كاپىر

هالدا جىننى ئىلش، تەكرار كەلگەن، چۈنكى، بۇ سۈرە مەخسۇس ئىلىم، ئىبادەت، جىھادنى كۆزدە تۇتىدۇ.

سۈرە مۇنافىقمۇ سۈرە تاغابۇنىدىمۇ شۇنداق، ئاخىرىدا مۇنۇ سۈرىدىمۇ قايتا ـ قايتا سۆزلىگەن، چۈنكى، بىز، بىز ئىنسان، ھەقىقەتەن غاپىل، نادان، جاھىلمىز، ئاخىرىدا ئېچىمۇ ئېغىر بىر مەسىلە بار، ئۇ بولسىمۇ، ھېساب، دۇنيادا سىلەرگە بېرىلگەن بارلىق نېمەتلەردىن سوراق قىلىنىسىلەر، **8** ـ ئايەت.

ھاياتلىق، ۋۇجۇد، كائىنات، رىزىق، ساقلىق، مال ـ مۈلۈك، گۈزەللىك، ئىلىم ـ ھېكمەت، رەھىم ـ شەپقەت، دوستلۇق، مۇھەببەت، ئىلىم ـ پەندىكى كەشپىيات، تەرەققىيات، سانائەت، بارلىق بايلىقلار، ھەتتا مادا، ئىلمىپنتلارمۇ بار، پۈتۈن ئىككى ئالەملىك نېمەتتىن ھەتتا، قۇرئان تەلىمدىن سوراققا تارتىلىسىلەر، بولۇپمۇ، بىز بەكرەك تارتىلىمىز.

ئاللاھ، سۈرە ئەسىردە، زامان بىلەن قەسەم قىلدى، بىز قەسەمنىڭ مۇھىملىقىنى، شۇنداقلا ۋاقىتنىڭ مۇھىملىقىنى سۆزلىگەن، قاراڭ، مۇھىم ۋاقىت ئۆستىگە يەنە مۇھىم بىلدۈرىدىغان قەسەم كەلسە، مۇھىملىق ئۈستىگە مۇھىملىق بولىدۇ. ۋاقىتنى قەدىرلەڭ، ھاياتلىق قايتا كەلسىمۇ، بۇ ئالەمگە كەلمەيدۇ.

ئادەم، ئىككى قېتىم ئۆلىۋالغىلى بولمايدۇ.

شۇڭا، سىز ھەق ئۈستىدە، ئىمان بىلەن جان ئۈزۈشكە تىرىشىڭ، بۇ سۈرىنى ئىككى ساھابە، بىر ـ بىرىگە ئوقىمىغىچە ئايرىلمايتتى، چۈنكى، بۇ سۈرە، سەۋرگە، ھەققە ۋەسىيەت قىلاتتى، ھەرقانداق بىر ئىش، ھەق ئۈستىدە بولسا، تىرىشچانلىق سەۋرچانلىق بولغاندا، ئاندىن ياخشى نەتىجە بېرىدۇ.

شافىئى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، مۇشۇ سۈرىلا چۈشكەن بولسىمۇ كۇپايە قىلاتتى دېگەن. چۈنكى، ئىنسان ئاللاھنى تونىسا، ئەقىدىسى بولسا، ھەق ئۈستىدە بولسا، سەۋر قىلسا، ئىماندىن كېيىن، پەرىز ۋاجىپ، سۈننەتتىدىن ئىبارەت سالىھ ئەمەللەرنى قىلسىلا، ئاللاھدىن قورقۇپ، گۇناھدىن يانسىلا، ئىككى ئالەم بەختىنى تاپىدۇ، خالىققا ئىبادەت قىلىدۇ، مەخلۇققا ياخشىلىق.

سۈرە ھۇمەزە، قاراڭ، بۇ سۈرىمۇ بايلىق، مال ـ دۇنيا، پەخىرلىنىش، ھوقۇق، مەنسەپ، بىلەن كىشىلەرنى مەسخىرە، زاڭلىق قىلغان، پۇللار بولسا، ھەممە ئىش ھەل بولىدۇ. ھازىر بارلىق ئىشلار ئىختىسادقا قاراپ قالدى، پۇل ھەل قىلىدۇ پۇل! دەيدىغان پۇلنى ئىلاھ بىلىدىغان، پۇلغا بەندە بولۇپ، چوقۇنىدىغان بېخىل، پىخسىق كىشىلەرنى ئاشۇ ھۇمەزە ئىسىملىك دوزاخقا بۇيرىيدۇ. ھۇمەزە دېگەن مەخسۇس ئاللاھ ياققان ئوتتۇر.

ئۇ، مال ـ دۇنيانى، مەنبەسىنى، ھوقۇقىنى، يۈز ـ ئابرۇيىنى دوست تۇتۇپ، ئاللاھنى ياخشى كۆرەلمىگەن، ئاسي قەلبكە، يۈرەككە ھارارتى يېتىپ بارىدىغان قىززىق ئوتتۇر، نېمە ئۈچۈن، ھارارتى يۈرەككە يېتىپ بارىدۇ؟ بۇ ئاسي يۈرەك (قەلب) ئاللاھنى قويۇپ، مال ـ دۇنيانى ياكى ئەرزىمەس بىر جاھىل، نادان، پاسىق، ساھىبجامالنى ياخشى كۆرۈپ، كۆڭلىرىنى شۇ دەرىت ـ ئەلەملەر بىلەن ئۆتكۈزگەن، تا ئۆلچىگەچ ئاللاھقا مۇھەببىتىنى، تەرەققىي قىلدۇرالمىغان، (ئىلاھى) خالىققا ھەقىقي ئاشىق ئەمەس، (مەجازى) مەخلۇققا ئاشىق قەلبدۇر.

سۈرە فىيل، تەنتاۋي رەھمەھۇللا ئەلەي، ئالدى بىلەن پىلنى تەتقىق قىلىدۇ، پىل ئافرىقىدا، ھىندى دىيارلىرىدا ياشايدۇ. **25** يىلدا بىر تۇغىدىغان ئاجايىپ چوڭ مەخلۇق، ئۇ ئېغىرلىقى **3** ـ **4** تونىنا مالنى، يۈكنى كۆتۈرەلەيدۇ.

بۇرۇندىن ئۇرۇشتا ئىشلىتىلەتتى، ھازىر بولسا، ساياھەت، تاماشا، پەخىر، يۈك كۆتۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. ئەڭ ئەۋزىلى، ئاق پىل بولۇپ، ھىندىلار، بۇ پىلغا چوقۇنىدۇ، شۇنى بىلىۋېلىڭكى، ئۇسەيمىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، مەگىنى بار دەپ پىلنى ھارام دېگەن، يەنى يېيىش ھارامدۇر.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ جايدا پىلنىڭ ئەقىللىق ئىكەنلىكىنى تەسۋىرلەپ، مۇنداق دەيدۇ: بىر پىل، ماشىنچىنىڭ دۇكىنى يېنىدا تۇرسا، ئۇ قېيىشىپ، بۇرنىغا يىڭنىسىنى سانجىپ تەئەججۇبلىنىدۇ. پىل، قايتىپ كېتىپ، بۇرنىغا نىجاسەت قاچىلاپ كېلىپ، بۇ دۇكانغا پۈركۈيدۇ، بۇ سۈرىنىڭ قىسسىسىدىمۇ مەھمۇد

ئىسمىلىك چوك پىل، مەككىگە ھۇجۇم قىلىپ كىرگىلى ئۇنىماي، يېتىۋالغان، تارىخى باردۇر. ئەگەر ئۇنىڭغا ئىش ئۆگەتسە، قىلالايدۇ. بۇ خىل ئەھۋاللار ھىندىلاردا مەۋجۇد.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، يەنە مۇنداق دەيدۇ: سۈرە بەقەرنىڭ بېشىدىكى الم دەل مۇشۇنداق سۈرىدىكى ئايەتلەردىكى الم گە ئىشارەتتۇر. مەقسەت، مۇشۇ جايدا مۇھىم ئىبرەت بار دېگەننى بىلدۈرىدۇ، بۇرۇنقى سۈرىلەردە بولسا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆججەت، دەلىل قويۇپ، دىنسىزلارنى تەۋھىدكە قايىل قىلىشى، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشلەر، جىھاد قاتارلىق مۇھىم ئىشلارغا ئىشارەت قىلغان. بۇ سۈرىدە بولسا، ئاللاھنىڭ مەككىنى، كەبىنى قوغداپ، دۈشمەننى ھالاك قىلىشىغا، زور قوشۇنغا ئاسمان ـ زېمىندىكىنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ قوشۇنى بولۇشىغا ئىشارەتتۇر. تېخىمۇ مۇھىم تەرىپى شۇكى، بۇ قۇشلار ئاتقان تاش، بۇرۇنقىلار چۈشەنگەن تاش بولماستىن، ۋابا كېسەللىنى يۇقتۇرىدىغان مىكرۇپ، ۋىرۇسلار بار. تاش بولۇشى مۇمكىن دېگەن تەپسىرى بۇ خىل تەپسىرگە سەييىد قۇتۇب رەھمەھۇللا ئەلەيمۇ قوشۇلۇپ، چوقۇم ئۇلار ۋىرۇسلانغان ۋاباغا يولۇققان دەپ يازىدۇ، تارىخمۇ بۇنى ئىسپاتلايدۇ.

ئۇلار تىتىلىپ كەتكەن، چۈنكى ئۇلار، گۆشلىرى تالا ـ تالا بولۇپ كېتىدۇ، خۇددى سامانلەك.

سۈرە قۇرەيش، ئەسلى بۇ نەزەر ئىبنى كەنانەنىڭ باللىرىدىن بولۇپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ھاشىم جەمەتى مەنسۇپ بولغان قەبىلە، مۇشۇ ئىسىم بىلەن ئاتالغان، ئاللاھ سۈرە تەكاسۇردا، نېمەتتىن سورىلىسىلەر، دېگە بولسا، بۇ سۈرىدە، شۇ سوراقتا تارتىدىغان نېمەتلەرلەرنى سۆزلىگەن، ئۇ بولسىمۇ، بۇ قەبىلىنى ئەرەبلەرنى مەككە، كەبە ئەھلىنى خاتىرجەم، تېنچ، ئەمىن قىلىشى، خىلمۇ ـ خىل ئۇسۇلدا رىزىق، تائام بېرىشى، قىش ـ يازدىكى تىجارەتلەرنى بايان قىلىدۇ. تىجارەت زور نېمەت بولۇپ، ئاللاھنىڭ، جازاسىدىن خالى بولسا، ھالال قىلغان ھوقۇقدار، ھاكىمىيەت، ئىشچى ـ خىزمەتچى، دېھقانلاردىن باشقا بارلىق ئىنسانلار تىجارەت بىلەن ھايات كەچۈرىدۇ، بۇ سوراقتا تارتىشقا تېگىشلىك قىلىپ قويىدىغان نېمەتتۇر، ئەرەب ئەللىرى بولۇپمۇ مەككە خەلقى، كەبە، ھازىرمۇ تېنچ، ئەمىندۇر، بارلىق خەلىپە، پادىشاھ، سۇلتانلار دەۋرىدىمۇ تېنچ ئەمىن ئىدى، دىنسىزلار، دۈشمەنلەر ئۇنىڭغا ئالدىراپ ھۇجۇم قىلالمايدۇ، ئۇنداق قىلسا بارلىق دۇنيا مۇسۇلمانلارىنىڭ قەلبىگە ھۇجۇم قىلغان بولىدۇ. چۈنكى، كەبە، پۈتۈن مۇسۇلمانلار قەلبىدە مۇقەددەس جاي، مۇسۇلمانلار بۇ جەھەتتە يەنىلا خاتىرجەم، ئەمىن بولسۇن.

سۈرە مائۇن، دىننى ئىنكار قىلغان، تېشىدا ئىنكار قىلالمىسىمۇ، قەلبىدە ئىنكار قىلىدىغان، يېتىمنى دۈشكەلەپ، ئاجىزنى بوزەك قىلىدىغان، پۇل ـ ماللىرىنى ھەق يولغا، مىسكىنلەرگە چىقىم قىلمايدىغان، ناماز ئوقۇسا سەھۋە قىلىدىغان، رىيا قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ خېجىللىقنى ياخشى كۆرىدىغان، رىيادىن ئىبارەت مەخپى شېرىك قىلىدىغان كىشىلەرگە بىخىللىقدىن قولىغا ئۆتنە ـ پېرىم، ھاجەت چۈشۈپ تۇرىدىغان نەرسىلەرنى بەرمەيدىغان، مۇناپىقلارنى سۆكۈپ، ئۇنىمۇ دىنسىز قاتارىدا ساناپ، دىننى ئىنكار قىلدى دەپ ئەيىبلەيدۇ.

كېيىنكى سۈرىدە بولسا، نامازنى، قۇربانلىقنى، بىر ئاللاھقا قىلىشنى بۇيرۇپ، بۇ رىياخورنىڭ ئەكسىنى قىلىشقا بۇيرۇغان.

كەۋسەر، رەسۇلۇللاھقا ۋە مۇسۇلمانلارغا بېرىلگەن بىر بۇلاق، شاراب ئىسمى، ئالىملار ئۇنى ياخشىلىق دەپ تەپسىرلىگەن، ئۇنى بىر ئىچكەن كىشى، مەڭگۈ ئۇسسىمايدۇ، ئۇ ھەسەلدىن تاتلىق، قاردىن سوغۇق، سۈتتىن ئاقتۇر، ھازىر، ئىنسانلار بۇ سۈپەتتىن پايدىلىنىپ، دۇنيا شارابلىرىنى، ئىچىملىكلىرىنى ئۇنىڭغا ئوخشۇتۇۋۇپ، ھەتتا ئىسمىنىمۇ قويىۋالىدۇ، لېكىن، ئارىلىقدا ئىككى ئالەمچە پەرق باردۇر. پەقەت، ئىسمىلا ئوخشاش.

سۈرە كافىرۇن، سۇبھانالللا! بۇ سۈرە كاپىرلار دەپ ئاتىلىپتۇ، خۇددى بىر سۈرە مۇناپىقلار دەپ ئاتالغاندەك، يەنە تېخى ئى كاپىرلار، مەن سىلەر چوقۇنىدىغان بۇتقا چوقۇنمايمەن، دېگىنى، توغرا، بىز، دىنسىزلار، كاپىرلار، يەھۇدى، ناسارالار، بۇددا دىنىدىكىلەر، مەجۇسىلار، ھەرخىل دىنسىز يەنى ئىسلام دىنىغا چوقۇنمايدىغان بىر ئاللاھقا بويسۇنمايدىغان بارلىق خەلقتىن، ھاكىمىيەتتىن بىزار، ئۇلار بىزگە دۈشمەن، قاتتىق

ھەزەر قىلىڭ، سىزمۇ مەن سىلەرگە ئەگەشمەيمەن، مەن سىلەردىن، پارتىيەڭلاردىن، تەشكىلاتىڭلاردىن بىزار، بۇگۈندىن باشلاپ، سىلەر مېنىڭ دۈشمىنىم! دەڭ، ھېچ بولمىغاندا، مۇشۇ خىل ئېتىقاد قەلبىڭىزدە بولسۇن، بۇ سۈرىنى ئالىملار مەنسۇخ يەنى جىھادقا بۇيرۇش ئايىتى بىلەن ماڭا، مېنىڭ دىنىم سىلەرگە ئۆزۈڭلارنىڭ دىنى دەيدىغان بۇنداق ئىش قالمىدى، ھازىر ئۇلار يا مۇسۇلمان بولىدۇ، يا باج تاپشۇرۇپ، مۇسۇلمانلار ھاكىمىيىتىگە بويسۇنىدۇ، يا قىلىچ ئاستىدا جان تەسلىم قىلىدۇ دېگەن بولسىمۇ، بۇ سۈرە يەنىلا مۇھەببەت ـ نەپرەت، مەيدان ئايرىيدىغان سۈرىدۇر، كاپىرلاردىن ھەزەر قىلدۇرىدۇ.

سۈرە نەسر، ياردەم، نۇسرەت، غەلىبە مەنسىدە بولۇپ، بۇ مۇسۇلمانلارنىڭمۇ مۇشۇ تەپسىرىدىكىدەك، ئىلىم ـ ھېكمەتنى، ئىلىم ـ پەننى، كەشپىيات، تەرەققىياتنى قولغا ئالسا، چوقۇم ئۆزئارا ھەمكارلىشىپ، ئىتتىپاق بولۇپ، ئىلغار قورال كۈچى بىلەن نۇسرەتكە، غەلىبىگە ئېرىشىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ. گەرچە بۇ سۈرە، رەسۇلۇللاھنى ئىستىغفار ئېيتىشقا بۇيرۇپ، ئەجەلىنىڭ توشقانلىقىدىن خەۋەر بەرسىمۇ، يەنىلا مۇسۇلمانلارغا نۇسرەت، غەلىبە بېشارىتى بېرىدۇ. ئاشۇ توپ ـ توپ بولۇپ، ئىسلام دىنىغا كىرگەن ئەزىمەتلەرنى ئەسلىتىپ، شۇلاردەك بولۇشقا چاقىرىدۇ. مۇسۇلمانلار شۇلاردەك بولالىسىلا، غەلىبە قىلالىشىدا گەپ يوق، ئۇلار بىزدەك قورقۇنچاق، سولاش، مىس ـ مىس، ھورۇن، مۇتەفەررىق، ئىختىلاپچى، جىدەلخور، نادان، جاھىل، بېخىل، دۇنياپەرەس، خۇشاماتچى، غاپىللاردىن ئەمەس ئىدى، ئۇلار دېگەن مەخسۇس قۇرئان ئايىتى ماختىغان ساھابىلەر، تابىئىنلار، مۇجاھىدلار، ئىمان ـ ئېتىقادىدا كامىل، تەقۋا مۆئمىنلەر ئىدى.

سۈرە مەسەد، بۇ ئىسىم سۈخەنچىنى، دوزاختىكى مەھكەم ئىشلىگەن ئۇتتىن بولغان، ئارغامچا بىلەن ئاگاھلاندۇرىدۇ، گەپ توشۇش ئارقىلىق قىلىۋاتقان سۈخەنچىلىكىدىن توسىدۇ، بۇ سۈرە، قۇرئاننىڭ تارىخى مۆجىزىلىرىدىن بولۇپ، ئۇ بولسىمۇ، ئەبۇلەھەب بىلەن ئۇنىڭ سۈخەنچى خوتۇنىنى، ئۇلارنىڭ ھايات چاغدىلا دوزاخقا كىرىدۇ دەپ ھۆكۈم قىلىۋەتكەن، ئۇلار ئايەت دېگەندەكلا، كاپىر ھالدا ئىمانسىز ئۆلگەن، خۇددى ئون بىر ساھابىنى جەننەتكە كىرىدۇ دېگەن ھەدىس، ئۇلار راستىنلا ئىمان ئۈستىدە كېتىپ، ھەتتا شېھىد بولۇپ، ھەقىقىي رۇشەن مۆجىزىگە ئايلانغاندەك، بۇلار تارىخى مۆجىزە.

تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ سۈرىدىن مۇنداق بىر نازۇك ھۆكۈم چىقىرىدۇ. ياخشىلىققا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇۋاتقان ئىسلام ئۈچۈن خىزمەت قىلىۋاتقان مۇسۇلمانلارنى خارلىغانلار، ياكى سەۋەب بولغانلار، خۇددى بۇ ئەر ـ خوتۇن دۇنياغا ئىلان قىلىنغاندەك، ماقالە، گېزىت ـ ژۇرناللاردا ئىلان قىلىنسا، ھاقارەتلەنسە، ئەيىبلەنسە، ئارقىسىدىن گېپى قىلىنسا، غەيۋەت ئەمەس، ھېچ گۇناھ بولمايدۇ. بىزمۇ ئۇلارغا قارشى تاقابىل تۇرۇشىمىز لازىم دېگەن، تەشۋىقات مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ، بۇ قەلەم ئۇرۇشىدۇر.

سۈرە ئىخلاس، ھەر جەھەتتىن، ئىخلاس قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، بۇ سۈرە، ئۆز ۋاقتىدا مۇشرىكلار، رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ، بىزنى نېمىگە چاقىرىسەن؟ دەپ سورىسا، رەسۇلۇللاھ، ئاللاھ تەرىپىگە چاقىرىمەن دەپ جاۋاب بېرىدۇ، ئۇلار ئاندىن ئۆز بۇتلىرىغا قىياسەن، قېنى دەپ باق، بىزگە سۈپەتلەپ بەرگىن، ئۇ ئالتۇندىنمۇ، كۈمۈشتىنمۇ يا تۆمۈرمۇ يا ياغاچمۇ؟ دەپ سورىدى، دەل شۇ چاغدا بۇ سۈرە چۈشۈپ، ئۇ، ئاللاھ بىردۇر، ئاللاھ موھتاج ئەمەس، بەلكى ھەممە ئۇنىڭغا موھتاجدۇر، ئۇنىڭ خوتۇنى يا بالىسى يوقتۇر. ئاتا ـ ئانىسى ھەم يوقتۇر، چۈنكى، ئۇ دېگەن خالىق، ياراتقۇچى، ئوخشىشى يوقتۇر، تەڭدىشى يوقتۇر. تۇغۇلغان يا تۇغقان ئەمەس، بۇ دېگەن مەخلۇقنىڭ سۈپىتى، ئۇ مەخلۇققا زادى ئوخشاشمايدۇ، چۈنكى، ئۇ خالىق ھەممىنى ياراتقان، بارلىق ھادىسىنى پەيدا قىلغان، ياراتقۇچى، ئۇ ماددا، جىسىم جەۋھەرمۇ ئەمەس، چۈنكى، بۇلارمۇ مەخلۇق سۈپىتى ئۇنى ئالتە تەرەپ قورشىمايدۇ، چۈنكى، بۇمۇ مەخلۇق سۈپىتى، ئۇنىڭ ئوخشىشى يوق، زادى ئوخشىشى يوق، ئۇ، ئەۋۋەل ئەزەلدىن بار، ئاخىر مەڭگۈ ئەبەدى باردۇر.

مانا بۇ سۈرىنى، بىر ئوقۇسا، قۇرئاننىڭ **1/3** قىسمىنى ئوقۇغان بولىدۇ. چۈنكى، بۇ سۈرە، تەۋھىدنى كۆرسىتىدۇ، قۇرئاننىڭ **1/3** قىسمى تەۋھىد، مانا بۇ تەۋھىد، مانا بۇ ئەقىدە، مانا بۇ ئىلاھلىق نەزەرىيىسى، ئىسلام دىنىنىڭ بىر خۇدالىق دىنى، نەزەرىيىسى، ئېتىقادىدۇر، بۇ خىل نەزەرىيە، يەنى ئىسلام دىنىنىڭ ئاللاھقا بولغان ئېتىقاد، كۆز قارىشى، نەزەرىيىسى بارلىق دىندىن يۈكسەك، يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ، بۇنداق دېيىشقۇ ھاجەتسىز، چۈنكى ئۇلار، باتىل، شېرىك دىندا، پۈتۈنلەي ئۆزگەرگەن، كاپىرلاردۇر. تەنتاۋى رەھمەھۇللا

ئەلەي، بۇ سۆزنى ئىسپاتلاپ، مۇنداق بىر ۋەقەنى يازىدۇ، **1931** ـ يىللىرى، ئامىرىكىلىق تۆت مۇسۇلماننى كۆرىدۇ، ئۇلاردىن سىلەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشۇڭلارغا نېمە سەۋەب بولدى دەپ سورالسا؟ ئۇلار، بىز قۇرئاننىڭ تەرجىمىسىنى ئوقۇغان، بۇ سۈرە ئىخلاس بىزنى قاتتىق ھەيران قالدۇردى، ئىلاھ توغرىسىدىكى نەزەرىيىمىزنى توغرا قىلدى، كۆڭلىمىزدە، دىلىمىزدا بار چىگىش مەسىلىلەرنى ھەل قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىز شەكسىز مۇسۇلمانلاردىن بولدۇق دېگەن.

سۈرە فەلەق، سۈرە ناس، مەنىسى سۈبھى ۋە ئىنسانلار، ئەگەر سەن ھەقىقىي ئەمەل قىلىدىغان ئالىم بولساڭ، ئىنسانلارنىڭ جاھالەت زۇلمىتىنى، سۈبھى نۇردەك نۇر چېچىپ يوقىتىسەن، بىدئەت زۇلمىتىنى سۈننەت نۇرى بىلەن يوقىتىسەن، ئاللاھ، قۇرئاننى ھەمدۇ ـ سانا ئېيتىشقا بۇيرۇش بىلەن باشلاپ، دۇئاغا بۇيرۇش بىلەن ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇ دۇئا بولسىمۇ، نىجىس، ئىپلاس، پەسكەش، نومۇسسىز، بەدبەخ شەيتاندىن، ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلەش، ئۇنىڭ ۋەسۋەسىسىدىن ساقلىنىش، بۇ ئىككى سۈرىنى قالقان قىلىپ، تىلاۋەت، زىكرى ـ تەسبىھ، ئىبادەتنى ئوق بومبا قىلىش، ئۇنى ئاچ، ئۇسسۇز قويۇپ، يادىتىپ، قۇرتۇشتۇر، بۇ ئىپلاس، مۇھىم مەركەز، قۇماندانلىق ئورنى قەلب، يۈرەككە ۋەسۋەسە قىلىدۇ، ھۇجۇم قىلىدۇ، ئەگەر، يۈرەك بۇزۇلسا، ھەممە بۇزۇلىدۇ، ئۇ تۈزەلسە ھەممە تۈزۈلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز ئىنساندىن، جىندىن بولغان شەيتانلاردىن يىراق تۇرىشىمىز، ۋەسۋەسىگە پۇرسەت بەرمەسلىكىمىز لازىم. دۈشمەننى ئوبدان تونۇۋېلىش لازىم، بۇ تاقابىل تۇرۇشنىڭ ياخشى چارىسى.

ئىماننى ساقلاش، شەيتاندىن قۇتۇلۇشقا باغلىق، بولۇپمۇ، ئاخىرىدا جان ئۈزەردە قاتتىق چىڭ تۇرۇش لازىم. مەيلى ئىبادەت، مەيلى كۆرەش، مەيلى ئۆلۈش بولسۇن، يەنىلا ئىلىم لازىم بولىدۇ. **1000** يىل ئىبادەت قىلسىمۇ، ئىلىم ئارقىلىق ئېرىشكەن ئەقىدە، ئېتىقاد، مۆجىزىلىك سىرلار شەكسىز ئىشەنچ، بىر خىل چىڭ تۇرۇش، ئاخىرغىچە پۇختا داۋام قىلىشقا مۇستەھكەم، پولاتتەك تۇرۇشقا، ئىمان بىلەن مۇسۇلمان، مۆئمىن ھالدا دۇنيادىن كېتىشكە ئېرىشكىلى بولمايدۇ. بۇنى مۇنۇ ھەدىس كۆرسىتىدۇ، **1000** ئابىددىنمۇ بىر فىقھى ئالىم شەيتانغا قارىش تۇرۇشدا قاتتىق چىڭ تۇرالايدۇ. (مۇسنەد ئەھمەد)

بىر سائەت تەپەككۇر، بىر يىللىق ئىبادەتتىن ياخشى، ئاللاھدىن ئالىملار قورقىدىغان ئايەت، نۇرغۇن ئايەت ھەدىستە، بۇ مەقسەتنى كۆرسىتىدۇ، مەقسەت، ئىلىم ـ ھېكمەت، ئىبادەت، ئەمەل، تەقۋالىق بىلەن قارىشى تۇرغىلى بولىدۇ، نەپسىنى پاكلاش، زاھىدلىق بىلەن ئىسنى شەيتان، ئايال شەيتان، جىن شەيتان، دۇنيا شەيتان، مال شەيتان، بالا شەيتانغا قارشى تۇرايلى!

ئاللاھنىڭ رەھمەت پەزلى بىلەن تەنتاۋى رەھمەھۇللا ئەلەي، بۇ تەپسىرنى **1922** ـ يىلدىن باشلاپ، **1935** ـ يىلىغىچە **13** يىل جەريانىدا جاپالىق ئىزدىنىپ، نۇرغۇن بەدەللەرنى تۆلەپ، قارشىلىقلارغا ئۇچراپ، ئاخىرى ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن يېزىپ پۈتتۈرگەن، ۋە شۇ چاغدىلا ئۈتتۈرلۇق نەشر قىلغان، ئاخىرى بۇ ئەسەر، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلام دىنى، ئالىملارنىڭ پۈتۈن دۇنيا ئىنسانلىرىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەن، نۇرغۇن پەيلاسوف، دوكتۇر، ئالىملار، تەقرىز يېزىپ بەرگەن، قولىمىزدىكى بولسا، ھ **1412** ـ م **1991** ـ يىلى تۆتىنچى قېتىم بېسىلىشىدۇر. ھازىر بۇ ئەسەر پۈتۈن دۇنيادا نەشر قىلىندى، مەككە ـ مەدىنىمۇ نەشر قىلىپ تارقاتتى، مەن بۇ ئەسەرنى **2006** ـ يىلى **1** ـ ئايدا تاللاپ چىقىتىم تۈگەتتىم، بۇ تەنتاۋى جەۋھەرلىرىدىن تاللانمىلار دېگەن ئەسەرنى يېزىشىدىكى مەقسەت، مۇسۇلمانلارنى خۇشۇسەن ئۇيغۇر مۇسۇلمانلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ، كەشپىياتقا، تەرەققىياتقا، سانائەتكە ئېرىشتۈرۈش، كەلگۈسى ئەۋلادلاردىنمۇ بولسا، پۈتۈن دۇنياغا پايدىلىق كەشپىياتچى يېتىشتۈرۈپ، ئىلىم ـ پەن تەرەققىياتنى توغرا چۈشەندۈرۈش، ئىدىيىنى ئازاد قىلىش، خاتا ئىدىيىنى، خاتا ئەقىدە، قانۇن ـ پىرىنسىپ، ئەخلاقلاردىن بىز بىزار، ئەمما، تەرەققىيات، كەشپىيات، ۋەسىلە ۋاستىنى غەلبىنى قولدىن بەرمەيمىز، سىرلىق مۆجىزىلەرنى، ئىلىم ـ ھېكمەتلەرنى، ئىسلام پەلسەپىلىرىنى بايان قىلىپ، قەلبىگە شىپا، داۋا بەرمەكچى، بۇ ئەسەر مەڭگۈلۈك مۆجىزىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغاچقا، دائىم ئوقۇپ تۇرۇشۇڭلارنى ھېچبولمىسا، يىلدا بىر قېتىم ئوقۇپ، ئىمان ـ ئېتىقادنى كۈچەيتىشىڭلارنى، شارائىت بولسا، مەڭتەپلەردە، بولمىسا شەخسى ئۆيلەردە مەھكەم ساقلاپ، باللارغا، ئەۋلادلارغا دەرسلىك قىلىپ بېرىشىڭلارنى ئۇلارنى ئىسلام ئىدىيىسى، ئىسلام دىنى ئەقىدىسىدە

تەربىيلىشىڭلارنى، ئاخىرىدا ئۆزۈڭلارنى ۋە ئەۋلادلارنى ئىمان ئۈستىدە مۆئمىن ھالدا، دۇنيادىن ئېلىپ كېتىشىڭلارنى سورايمەن، ئىنسان بالىسى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، خاتالىقدىن خالى ئەمەسمەن، ئاللاھدىن ئەپۇ قىلىشنى، كەچۈرۈشنى، گۇناھىمنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى دۇئالىرىڭلاردا سوراپ تۇرۇشۇڭلارنى ئەسلەپ قويۇشۇڭلارنى سورايمەن.

قوشۇمچىلار

ئوشۇق دۆلەت باشنى يارماپتۇ،

مۆجىزە ـ كارامەت سەۋەبلىك شەك، گۇمان قالماپتۇ.

ئىمان ـ ئېتىقادنى كۈچەيتىش ئۈچۈن،

پېقىر يەنە مۆجىزىلەرنى تاللاپتۇ.

بۇ تەپسىرنىڭ ئاخىرىدا، قوشۇمچىلار دېگەن تېمىدا بىر مەزمۇن ئارتۇق بولۇپ، بۇنىڭدا بۇرۇن سۆزلىگەن جايلاردىكى قىسقىچە ئىجمالى سۆزلەرنى تەپسىلى بايان قىلىدۇ. مەن، يەنە بۇلاردىن تاللاش بىلەن بىرگە، ئىنتېرنېت تور بەتلىرىدىن، قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرىدىن تاللايمەن، يەنىلا، مەقسەت، شەكسىز ئىمان، ۋە ئېتىقاتتۇر.

1 ـ ئاللاھنىڭ ھەقىقەتەن رەھمان ئىكەنلىكىنى، سەھىھ ھەدىستە سۆزلەنگەن، رەھمەتنى **100** پارا قىلىپ، **99** پارىسىنى ئاخىرەتكە ئېلىپ قويۇپ، بىر ھەسسىسىنى دۇنياغا تاشلىغان، ئاشۇ رەھمەت سەۋەبىدىن ھايۋانلارمۇ ئۆزئارا رەھىم قىلىشىدۇ، ئات، تۇۆقىنى، بالىسىنى ئاياپ كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ، دېگەننى ئەمەلى ئىسپاتلاپ، **4** ـ بەتتىن **9** ـ بەتكىچە نۇرغۇن، ھەرخىل ھايۋانلارنىڭ ئۆز بالىسىغا رەھىم ـ شەپقەت قىلىۋاتقىنى، بالىسىنى قوغداپ، جەڭ قىلىۋاتقىنىنى، سۈرەتلىك كەلتۈرگەن. **(باللىرغا كۆيۈنمەكتە)**

بۇلارنى سىز ئەمەلىيەتتىمۇ پىلدىمۇ كۆرەلەيسىز، ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ، ھەقىقەتەن راست سۆزلىگۈچىدۇر، سۆزلىرى مۆجىزىدۇر، ئاللاھ، بىزلەرگە ئاشۇ رەھمىتىدىن ئاتا قىلسۇن، ئامىن!

2 ـ رادىئو ـ تېلېۋىزور، سۇنئى ھەمراھ، تېلېفون ئالاقىسىدا، كۆن نۇرى، زەرر(رەڭ دولقۇنلىرى)

نچە، كۆن نۇرىدىن كەلگەن رەڭلەر، دولقۇن كۆتۈرۈپ ماڭىدۇ، سىگنالنى

شۇ ئارقىلىق قوبۇل قىلىمىز، سەۋەبى، نۇر، مانا بۇ نۇر رەڭ، ئاللاھ سىلەرگە قۇياشنى يەنى نۇرنى بويسۇندۇرۇپ بەردى دېگەن ئايەت شۇ.

3 ـ **61** ـ ئايەتتە، ئاللاھ، ماھىر ياراتقۇچى، گۈزەل سۈرەت ئاتا قىلغۇچى، ھەربىر نەرسە ئۇنىڭ نەزىلدە ئۆلچەملىك، زەرردىن چوڭ ـ كىچىكى پۈتۈلگەن دېگەن ئايەتكە بولۇپمۇ ئاسمانلاردا، زېمىندا نېمە بار، قاراڭلار دېگەن، ئايەتكە، **32** خىلدىن ئارتۇق قارىنىڭ سۈرىتىنى كەلتۈرۈپ، بۇلار نېمە ئۈچۈن ئالتە قىرلىق، ئالتە بۇرجەك، بولۇپمۇ، خىلمۇ ـ خىل، بۇ توكدىن، زەررىچىدىن ھەرقانداق بىر تەسىردىن خالى ھالدا، مۇنۇ گۈزەل سۈرەتنى ھاسىل قىلغان، چوقۇم بۇنى ھەممىنى بىلگۈچى، ھەممە بىلەن بىللە بولغۇچى ئاللاھ قىلدى دېگەن، بىر كۆرۈڭ.

4 ـ ئاللاھ، ئاسماننى ئىگىز قىلدى، (بىز ئاسماننى كەڭرىتىپ تۇرىمىز، ئاسمانلارغا قاراڭلار) دېگەن ئايەتلەرگە، **306** ـ **315** ـ بەتكىچە نۇرى بىزگە **900000** يىلدا، **1600000** يىلدا، ھەتتا **311** ـ بەتتە، **50** مىليون يىلدا ئاران يېتىپ كېلىدىغان يۇلتۇزلار سىستېمىسىنى سۈرەتلىك كەلتۈرگەن، بۇ كىتابدا نۇرى بىزگە **100** مىليون يىلدا يېتىپ كەلگۈدەك يۇلتۇزلار بار.

5 ـ قۇرئاندا، لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى، شەھەرلىرى بىلەن بىللە قوشۇپ، دۇم كۆمتۈرۈلگەن زامانى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدى، ھازىر ئالىملار، سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق تارتىلغان سۈرەتلەر بىلەن

تەكشۈرۈپ، دېڭىز ئاستىدا خاراب بولغان، شەھەرنى تارتقان، ئۈستىگە راستىنلا مىتئورىت تاش ياغقان بەزى جايلار دۆم كۆمتۈرۈلگۈك ئىكەن.

6 ـ سەھىھ ھەدىستە، 360 مەفسەل سۆزلەنگەن، بۇ ھازىر مۆجىزىدۇر، باش سۆڭەكتىكى مەفسەللەر، 86، بويۇن، گالغا تەۋەسى ـ 6، كۆكرەك قاپ مەفسەللىرى 66، ئومۇرتقا، داس بوشلۇقى 76، ئۈستۈن ئەتراپىمىز مەفسەللىرى ـ 64، ئاستىندىكى ئەتراپ مەفسەللىرى، 62.

7 ـ ئىسلام شەرىئىتى بىلەن مەخلۇقاتلار ئارىسىدىكى ئۇيغۇن كەلگەن يەتتە(7 ـ) سانىنىڭ سىرلىق مۆجىزىسى.

1 ـ ئايەتتە يەتتە ئاسمان، يەتتە زېمىن دەپ كېلىدۇ، بۇ ئاستىن ـ ئۈستۈن ئالەم، كائىناتتىكى يەتتە.

2 ـ ئىنساننىڭ يارىلىش باسقۇچى يەتتە، 1 ـ مەنى (ئىسپېرما)، 2 ـ ئارىلاشما ئىككى تەرەپ سۇيى، 3 ـ لەختە قان، 4 ـ گۆش پارچىسى، 5 ـ سۆڭەك، 6 ـ گۆش كەيدۈرۈلۈش، 7 ـ روھ پۈۋدەش.

3 ـ زەررىچە نېيترون، ئېلېكترون ئايلىنىش دەۋرى، ئوربىتا يەتتە، سۈرەتكە قاراڭ، شارچە، 8، ئوربىتا يەتتە.

4 ـ ئىنسان بويۇن ئومۇرتقىسى يەتتە، مەفسەل ئالتە.

5 ـ رامىزاننىڭ 27 ـ كېچىسى، قەدىر كېچىسىدۇر.

6 ـ بۇرۇندىكى پۇراش سېزىم ھۆجەيرىسىگە ئالاقىدار پۇراق يەتتە.

7 ـ قۇياشتىن كەلگەن ئاساسى رەڭ يەتتە. (سۇدىكى زەررىچىلەر)

8 ـ سۈرە ھىجىردىكى 87 ـ ئايەتتە كەلگەن، بېرىلگەن ئايەت يەتتە. شۇنداقلا بۇ سۈندا، يەتتە بار، 87 دە يەتتە بار.

9 ـ قۇرئاندا، ئاسمان ـ زېمىننى ئالتە كۈندە يارىتىش، يەتتە قېتىم تەكرار كىلىدۇ.

10 ـ ئاللاھ، ئەرشدىن ئۈستۈن دېگەن ئايەتلەر يەتتە قېتىم تەكرار كېلىدۇ. سۈرە ئەئراب، يۇنۇس، ھۇد، فۇرقان، سەجدە، ھەدىد، قاف، بۇلار بىرىنچىسىگە، سۈرە ئەئراب، يۇنۇس، رەئدە، تاھا، فۇرقان، سەجدە، ھەدىد، بۇ يەتتە، ئىككىنچىسىگە.

11 ـ قۇرئاندا، يەتتە ئاسمان دېگەن ئايەت، يەتتە قېتىم تەكرارلىنىدۇ. سۈرە بەقەر، ئىسرا، مۆئمىنۇن، فۇسسىلەت، تالاق، سۈرە مۇلۇك، نۇھ، يەتتە كېلىدۇ.

12 ـ ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقدىن توسىدۇ دېگەن، سۆزىمۇ يەتتە قېتىم كېلىدۇ.

13 ـ ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ، يەتتە نەرسىگە بۇيرۇپ، يەتتە نەرسىدىن توستى، مەسىلەن: كېسەل يوقلاش، جىنازىغا ئەگىشىش، تۇسقىنى، ئالتۇن قاچا، يىپەك قاتارلىقلار.

14 ـ يەنە سېھىر، شېرىك، جازانە، يېتىم مېلى، بۆھتان، قاتىللىق، جەڭدىن قېچىش، يەتتە ھالاك قىلغۇچى.

15 ـ ھەدىستە يەتتە جايدا ناماز دۇرۇس ئەمەس، تۆگە قوتانلىرىغا ئوخشاش...

16 ـ يەتتىدىن بۇرۇن، يەتتە نەرسىگە ئالدىراڭلار دېگەن، پېقىرلىقدىن بۇرۇن بايلىقنى، غەنىمەت بىلەن پېقىرلىق، قېرىلىق، كېسەل، ئۆلۈم، دەججال، زۇلۇملار، باي ئالىم قاتارلىق.

17 ـ ئەجۋەت خورمىسىدىن يەتتە تال يېيىش، ھەدىس مۇسلىم

18 ـ قىيامەت كۈنى يەتتە خىل كىشىگە، ئاللاھ سايە چۈشۈرىدۇ، ئادىل ئىمام، مەسجىدكە ئامراق، ئاللاھ يولىدىكى دوست، ئايالدىن ئۆزىنى توسقاندەك.

19 ـ ئىت يالاپ قويغان نەرسىنى 7 قېتىم قۇمدا يۇيۇش.

20. لاولە لاالله ىليە توكلت وھورب ىرش النفيم دېگەننى، يەتتە دىيىشكە بۆيرىغان

21 ـ كېسەل ئۆستىگە قولنى قويۇپ ئوقۇيدىغان، دۇئا يەتتە قېتىم ئوقۇلىدۇ.

23 ـ ئەزان، يەتتە جۈملە بولىدۇ.

24 ـ قول، پۇت، باش، يۈز، ئېغىز، بۇرۇن، قۇلاقتىن ئىبارەت. تاھارەتتە يۇيۇلۇش ئورنى بولغان ئەزالار يەتتە، يۇيۇلۇش ئورنى يەتتە.

25 ـ نامازدا سەجدە قىلىدىغان ئەزا يەتتە.

27 ـ ھەجدىكى تاۋاب يەتتە، 7دە چەكلەيدۇ.

28 ـ تەشەھھۇد ـ ئەتتەھىيياتۇ، يەتتە كەلىمە.

29 ـ ئايەتتە، يەتتە دان، يەتتە يۈزگە كۆپەيگەن، ساۋاب شۇنداق، چەندان بولىدۇ دېگەن، بۇ يەتتە.

30. ساپا، مەرۋە تېغى ئارىسىدىكى تاۋاب يەتتە، بېرىش ـ كېلىش.

31 ـ سۈرە بەقەردە، ئاي، ھەج ئۆچۈن، ئىنسانلارغا ۋاقىت ئۆچۈن يارىتىلدى دېگەن. 189 ـ ئايەتمۇ شۇنداق يەتتىگە كۆپەيتىلىدۇ. 189=7×27 كۆپەيدى.

32 ـ ھەجنى، ئۆمرە ھەجنى كامىل قىلىڭلار دېگەن، سۈرە بەقەر 196 ـ ئايەت، بۇ رەقەم ئىككى قېتىم يەتتىگە كۆپەيتىلىدۇ. 196=7×28=7×4 شۇنداقلا، 7=189 ـ 196، يەنىلا يەتتىسى قالدى.

33 ـ بالا تۇغۇلۇپ، يەتتىنچى كۈنى، يەتتە جۈملە ئەزاننى قۇلىقىغا دەيسىز، ئەقىقە قىلىپ، ئىسىم قويىسىز، يەتتىنچى كۈنى.

34 ـ بالا تۇغۇلۇپ، يەتتە ياشتا نامازغا بۇيرۇش دەپ سەھىھ ھەدىس بار.

35 ـ كۈنلەر يەنى بىر ھەپتە يەتتە كۈن دەپ ھەدىس بار.

36 ـ دوزاخ يەتتە دەپ چىقىدۇ.

37 ـ ئاللاھنىڭ ھىجابى، نۇر پەردىسى 70.

38 ـ دوزاختا تاشلانغان تاش 70 يىلدا يېتىپ بارىدۇ. بۇ ساندا يەتتە بار، شۇنداقلا 70=10×7

39 ـ قىتئە، قۇرۇقلۇق يەتتە.

40. ئايلار مەنزىلى 28، بارماق مەفسەللەر 28 بولىدۇ. ئەگەر يازساق، يەنىمۇ كۆپ چىقىدىكەن، مەقسەت، بارلىق كائىنات، ئاسمان ـ زېمىن، ئاشكارا، يوشۇرۇن ۋاقىت، ئىنسان جىسمى، ئىبادەت، شەرىئەت مەسىلىلىرى، يەتتە دېگەن سانغا ئالاقدار كەلگەن، بۇنداق باغلاشنى، ئالاقىنى ئاللاھلا قىلالايدۇ، مۆجىزە، سىر ھېسابلىنىدۇ. 4نى 7گە كوپەيتسە 28 بۇلۇدۇ.

8 ـ مۆجىزە، سۈرە كەھپىدىكى 309 دېگەن سان، كەھپە ئەھلى غاردا ساق 309 يىل تۇرغان، سۈرە كەھپمۇ ساق 309 سۆز (كەلىمى) چىققان. ئاللاھ، ھېسابنى تېز ئالغۇچىدۇر.

9 ـ سۈرە ھەجنىڭ 73 ـ ئايىتىدە ئۇلار بىر تال چىۋىننى يارىتالمايدۇ دېگەن بار. چىۋىننىڭ بىر قانىتى شىپا بىرسى زەھەر، ھەربىر كۆزىدە 2000دىن 4000 كۆزنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇ، ماددىنى دەرھال باشقا ماددىغا ئۆزگەرتىپ، ئېلىپ ماڭىدۇ، قايتۇرغىلى بولمايدۇ. ئالتە پۇتلۇق، ئىككى قانىتى بار، قان يوق، بۇ ئاتتىن مۇرەككەپ مەخلۇق، شۇڭا بۇنى بولۇپمۇ روھ، ھاياتلىق ئاتا قىلىپ، ئاللاھدىن باشقىسى يارىتالمايدۇ. ئۇ بىر قوشۇن.

بارلىق شەرىق، غەرب ئالىملىرى ئاجىزلىقىنى ئىلان قىلدى.

10 ـ سۈرە بەقەرەدە،ئاللاھ پاشىنى تىلغا ئېلىپ، مىسال قىلىدۇ، ئۇ، ئالتە پۇتى بار، ئىككى قانىتى بار، ئالاھىدە مەخلۇق، **100**دىن **200** كۆزگە ئىگە زەھەرلىك، قاتىل، ئۇ بىر قوشۇن، رەسىمگە قاراڭ، دوكتۇرلار تەتقىقاتى.

11 ـ سۈرە نۇردا، ھاياتلىق ئىگىسى بولغان ھايۋانلارنى ئاللاھ سۇدىن ياراتقان، ئۇلاردىن پۇتسىز ئىككى پۇت بىلەن تۆت پۇت بىلەن ماڭىدىغىنى بار دېگەن ئايەت. بۇ ئايەتتە، سۇدىن ياراتقان سۆز ئېنىق، ھەرخىل ھايۋانلارنى سۈرەتتىن كۆرۈڭ. تەپسىرنى ئىبنى كەسىر ۋە فىزىلال قۇرئاندا دېگەن مىساللارغا سۈرەت كەلتۈرۈلدى، ھازىرمۇ ئىنسان ئۆز جىسمىنىڭ **70** پىرسەنت ئەتراپىدا سۇدىن ئېغىرلىقنى تاپىدۇ. دېمەك، ۋەزنىنىڭ **70** پىرسەنتى سۇ.

ئوزۇقسىز ياشىغلى بولسىمۇ، سۇسىز ياشىغلى بولمايدۇ، ئەگەر جىسمىدىكى **70** پىرسەنت سۇدىن **20** پىرسەنتىنى يوقاتسا، ئۆلىدۇ. ئايەتتە كەلگەن ھايۋان لەۋزىدە راستىنلا بارلىق ھايۋانلارنىڭ سۇدىن يارىلىۋاتقىنى ئەمەلىيەت بولۇپمۇ ئۆملىگۈچىلەر، يەرشارى ئىلمى، جۇغراپىيە ئىلمى، گېئولوگىيە، بىئولوگىيە ئىلىملىرى، ھاياتلىقنىڭ راستىنلا سۇدىن ھاسىل بولغىنىنى ئىسپاتلىغان، ئىنسان، ھايۋان، ئۆسۈملۈك ئەلۋەتتە سۇدىن يارىلىۋاتىدۇ، شۇنداقلا، بۇلار سۇدىن ئايرىلسا، ھاياتىدىن ئايرىلىدۇ. ئانا رەھمىدىكى تۆرەلمە تۇخۇم ئىچىدىكى جانلىق ھەممىسى، سۇدىندۇر. ئايەتتە تۆت پۇت بىلەن تاماملاندى، ئەمما، ئۇ خاسلاشمايدۇ، **40** ھەتتا **400** ئومۇرتقىسى بار، چوڭ يىلانلار، **80** پۇت دېگەن ھايۋاناتلارمۇ باردۇر، تەتقىق قىلىڭ، ھايۋانلار قۇرۇقلۇقدا پۇت بىلەن ماڭغاندەك، دېڭىزدىمۇ ماڭىدۇ، مەسىلەن، تىمساھ. ھەممە ھەرىكەتتە ئايلىنىپ تۇرىدۇ، سامان يولى سىستېمىسىمۇ چۆرگىلەيدۇ، قۇياش سىستېمىسىمۇ چۆرگىلەيدۇ، ئايلىنىپ دەۋر قىلىدۇ. يەرشارىمۇ شۇنداق، كەبە ئەتراپىنى كىشىلەر ئىبادەت، تاۋاب قىلىپ چۆرگىلەيدۇ، ناماز ۋاقتى، ئەزانلارمۇ ئايلىنىپ چۆرگىلەيدۇ، ھەربىر قاتناش قوراللىمۇ، ھاۋا، قۇرۇقلۇق، دېڭىزدا ھەممىسى دەۋر قىلىپ چۆرگىلەيدۇ.

12 ـ سۈرە تەكۋىردە، ئاللاھ، يۇلتۇز بىلەن مۇنداق قەسەم قىلغان. خوننس الجاوارالكوننس بۇ ئۈچ سۆز بىللە كەلگەن بولۇپ، مەنىسى، يوشۇرۇنغۇچى، سەيرە قىلغۇچى، ئاخىرىدا يەنە، ئۇۋىسىغا ھايۋان قايتقاندەك، يۇشۇرنۇپ يوقىغۇچى دېگەن مەنىسى بار.

بۇ ئۈچ خىل مەنىگە ئىگە يۇلتۇز مۇنداق مۆجىزىگە ئىگە بولغان، چۈنكى، بۇ يۇلتۇز ئاۋۋال يوشۇرۇنىدۇ، ئاندىن ئوربىتىدا سەيرە قىلىپ، كۆزگە كۆرۈنىدۇ، ئاخىرىدا يەنە ئۆز جايىغا قايتىدۇ. ئىككىنچىدىن، ئىنگلىزچە (**BLACKHOLGS**) بىلاسكا خولىس، دەپ ئاتىلىدىغان يۇلتۇزنىڭ ھاياتلىق مۇساپىسىگە ئوخشاش كەلگەن، سۈرەتتە بار، ئۇ بولسىمۇ بۇ يۇلتۇزنىڭ كائىناتتا يوشۇرۇن تۇرۇشى، ئاندىن مەۋجۇت بولۇپ، ئوربىتىدا سەيرە قىلىشى، ئاندىن ئاخىرىدا يوقىلىشى، دەل يوشۇرنغۇچى، سەيرە قىلغۇچى، ئاخىرىدا ئۆز جايىغا قايتقۇچى دېگەن ئايەتتىكى سۈپەتكە ئويغۇن. ئۈچىنچىدىن، بۇ ئايەت بارلىق ئاسمان جىسمى، يۇلتۇزلارغا دەلىل، بىرىنچى ھالەت، گاز، تۇمان، يوشۇرۇن ھالەت، ئىككىنچى ھالەت، يارىلىپ ۋۇجۇتتا، ئوربىتا سەيرە قىلىشى، يوقىلىشى، ئاخىرىدا پارتىلاپ، دەل ئاشۇ ئۈچ سۈپەتكە مۇۋاپىق كەلگەن.

13 ـ سۈرە تەكۋىردە ۋە سۇبھى ئىزاتەنەففەس دېگەن ئايەت بار، مەنىسى، يورىغان چاغدىكى سۇبھى بىلەن قەسەم، ئىشارەت مەنىسى، نەپەس ئالدۇرغۇچى دېگەن بولۇپ، نۇرغۇن ئۆسۈملۈك، سۇبھى ۋاقتىدا نەپەس ئالغان، سۈرەتكە قاراڭ.

14 ـ سىلەر كۆرگەن ۋە كۆرمىگەن نەرسىلەر بىلەن قەسەم دېگەن ئايەتتىن بىز كۆرمىگەن نەرسىلەر، نۇر زەررىچىسى، ماگنىت دولقۇنى، تارتىش كۈچى، توك ئېقىمى، ئاۋاز دولقۇنى، سىگنال ئۈچۈرى، باكتېرىيە ھۈجەيرىلىرى، مىكرۇپ، ۋىرۇسلار، ئۇندىن باشقا بىز كۆرەلمىگەن نەرسىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

15 ـ قۇرئاندا، ئايىنى مۇنىر، نۇر چىقارغۇچى ئەمەس، چىراغ ئەمەس، نۇرلا بېرىدۇ دېگەن، مۇنىر دېگەن، بۇ ئىسىم ئىگە، فائىل ئورۇندا بولۇپ، ئالىملار تەتقىق قىلىپ، ئايدا نۇر قايتۇرۇشىدىن باشقا، توك ئېقىمىنى، كۈن نۇرىنى قايتۇرۇشتا نۇرغا ئايلاندۇرغۇچى، تۇپراق ماددا بار ئىكەن، دېگەن **WWW.55A.NET**تور بېتىدە سۈرىتى بار، كۆرۈڭ. بۇ تور بېتىدە تەخمىنەن **750** مۆجىزە بار، پۈتۈنلەي

سۈرەتلىك ئەرەب تىلىدا.

16 ـ ئاللاھ، قۇرئاندا، زۇلمەتلەرنى ۋە نۇرنى ياراتتى، قىلدى دەپ كېلىدۇ. مانا بۇ، ئالەم بوشلۇقىدىكى قاراڭغۇ ئۆڭكۈرگە ئىشارەتتۇر. شۇنداقلا، «**خۇننەس، كۇننەس**» دېگەن يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزمۇ ئىشارەت دېگەن.

17 ـ قۇرئاندا، شامال چاڭلاشتۇرۇش رولى بار دېگەن، ئېنىق بار، ئۇ بولسىمۇ، ھاۋادىكى باكتېرىيە، دېڭىز دولقۇنى، توپا ـ چاڭ، گاز، تۈتۈن، دانچىلار، چېچەك زەررىچىسى، سۇ زەررىچىسى، ھەرخىل ماددىلارنى چاڭلاشتۇرۇپ، يامغۇر، مۆلدۈر ياغدۇرىدۇ، بۇمۇ بىر مۆجىزىدۇر، سۈرەتتە بار.

18 ـ قۇرئاندا، ئۆلار تۆگىنىڭ قانداق يارالغانلىقىغا قارىمامدۇ؟ دەپ بار، ئاسماندا، زېمىندا نېمە بار، قاراڭلار دەپ بار، ھايۋانلاردا مۆجىزە، ئالامەت بار، ئۇنداق بولسا، بىز تۆگىدىن ئۆتۈپ زىراپىگە قاراپ باقايلى، زىراپە ئېگىزلىكى بەش مېتىر كېلىدىغان، ئېگىز ھايۋان بولۇپ، ئاللاھ، ئۇنىڭغا لايىق، ھاياتلىق يوللىرىنى بەرگەن، ئۇنىڭ يۈرىكى، باشتىكى نېرۋا، باشقا قان لازىم جايلارغا قان يەتكۈزۈپ بېرىدۇ، يۈرەك بىلەن بېشى ئارىلىقى ئىككى مېتىر كېلىدۇ، ئۈچ مېتىر جايدىن يەنە ئىككى مېتىر ئېگىزلىككە قاننى يەتكۈزىدۇ. ئىچكى تەرەپتىن بېسىم بار، ئېگىز جايدا ھاۋا بېسىمى بار، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇنىڭ تېرىسىدە، قان تومۇردا بۇ بېسىمغا قارشىلىق كۈچ، قارشىلىق كۆرسەتكۈچىنى، ئاللاھ يارىتىپ بەرگەن، سۈرەتكە قاراڭ.

19 ـ قۇرئاننىڭ تارتىش كۈچىگە ئىشارەت قىلىشى، كۈچ ـ قۇۋۋەت، ئاللاھقا خاستۇر، سۈرە بەقەر **165** ـ ئايەت، قۇۋۋەت ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن بولىدۇ، سۈرە كەھپە **39** ـ ئايەت، ھۇد، **52** ـ ئايەت، ئەنفال، كەھپە، ئاللاھ ئاسمانلارنى تۈۋرۈكسىز كۆتۈردى، سۈرە رەئدە **2** ـ ئايەت.

ئاللاھ، ئاسمانلارنى تۈۋرۈكسىز ياراتتى، لوقمان **10** ـ ئايەت.

ئايەت ئاخىرىدا سىلەر كۆرەلىگىدەك تۈۋرۈكسىز يەنى تۈۋرۈك بولسىمۇ سىلەر كۆرەلمەيسىلەر، ئۇ بولسىمۇ، تارتىش كۈچى دېگەن مەنىسىدە، غەيرى دېگەن بولۇشىسىز سۆز، تۈۋرۈكنىڭ سۈپىتى بولۇپ كېلىدۇ. ياكى تۈۋرۈكسىز دېگەن سۆزدىنلا تارتىش كۈچى چىقىپ تۇرىدۇ. ئەمما، ئىبنى ئابباس ۋە مۇجاھىدلار، تۈۋرۈك بار، سىلەر كۆرمەيسىلەر دېگەن. ئاللاھ، ئاسماننى زېمىنغا چۈشۈپ كېتىشىدىن ئۆزى تۇتۇپ تۇرىدۇ، سۈرە ھەج **65** ـ ئايەت. ھەققەتەن، ئاللاھ ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى چۈشۈپ كېتىشىدىن تۇتۇپ تۇرىدۇ، سۈرە فاتىر **40** ـ ئايەت. بۇ ئايەتتە، تارتىش كۈچىدىن باشقا زېمىنمۇ ئالەم بوشلۇقىدا ئېسىلىپ تۇرىدىغان، ئۈزۈپ يۈرىيدىغان نەرسىلىكى چىقىپ تۇرىدۇ.

1915 ـ يىلى ئېينىشتېين چىقىپ، نيۇتوننىڭ سۆزلىرىنىڭ كۆپىنچىسىنى شاللاپ تاشلاپ، تارتىش كۈچى ئىككى جىسىمنىڭ ئارىلىقىدىكى نەرسە بولماستىن، ھەقىقىي بوشلۇق، ۋاكئۇمغا ئالاقىدار بولىدۇ دېگەن. ئاسمانغا، ھەتتا، ماددىدىن تاشقىرى باشقا ئالەمگە تۇتاشتۇرغان.

20. قۇرئاننىڭ ئېنېرگىيە مەنبەلىرىگە ئىشارەت قىلىشى.

ئېنېرگىيە دېگەن سۆز، ئەرەبچە تاقەت دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ سۆز، قۇرئاندا ناھايىتى كۆپ كېلىدۇ، سۈرە بەقەر **249** ـ ئايەتتە، **286** ـ ئايەتتە بار، يۇقىرقى قۇۋۋەت، كۈچ دېگەنلەرمۇ ئىشارەت قىلىدۇ.

ئايەتتە، شامالنىڭ كېملەرنى ماڭدۇرۇشى، سۈرە شۇۋرا **42** ـ ئايەتتە بار، بۇنداق شامال كۈچى ئارقىلىق چىقىرىلغان توكلار ئاز ئەمەس. مانا بۇ، شامال ئېلېكتىر ئىستانسىسى، قۇرئاندا، بۇنىڭغا مۇنداق ئىشارەت بار، سۈرە رۇم **46** ـ ئايەتتە كېلىدۇ. شامال بېشارەت، رەھمەت، ئاللاھنىڭ پەزلى دېگەن. سۈرە ئەھقاف **24** ـ ئايەتتە، ھالاك قىلىنغان قەۋمگە شامال ئەۋەتكەن، بۇ شامالدا، ئوت، ئوتلۇق بولۇت سۆزلىنىدۇ. ئۇلار يامغۇرمىكى دەپ گۇمان قىلىپ قالغان، ئەمما، ئوتلۇق شامال، كۆيدۈرۈپ ھالاك قىلىدۇ. دېمەك، شامالدا ئوت بار، توك بار، دېگەن بولدى. قۇرئاندا، شامال ئەۋەتكەن، بۇلۇت ئەۋەتكەن، شامال بۇلۇتنى قورشايدۇ، بۇلۇت ئارىسىدىن چاقماق نۇر چىقىدۇ، بۇمۇ بىر توك ئېقىمى، سۈرە ھاققەدە، تاجاۋۇزچى، ھەددىدىن ئارتۇق شامال بىلەن ئاد قەۋمنى ھالاك قىلغان، يەنە بىر ئايەتتە، باغنى ئوت بار شامالدا كۆيدۈرگىنى چىقىدۇ، بۇمۇ شۇ

ئىشارەتتۇر.

سۈرە ۋاقىئە، **72** ـ ئايەتتە، ئوت، ئېنېرگىيىنى سۆزلەيدۇ، سۈرە ياسىندا، يېشىل دەرەختىن ئوت ياققان ئايەت بار، مانا بۇلار، دەرەخ، ئۆسۈملۈكتىن چىققان ئېنېرگىيىلەر، سۈرە بەقەر، **24** ـ ئايەت، سۈرە تەھرىم **6** ـ ئايەت، دوزاخ يېقىلغۇسى، كاپىر ئىنسانلار ۋە تاشلار دېيىلىدۇ. مانا بۇ تاش، كۆمۈر ئېنېرگىيىسىگە ئىشارەتتۇر، سەھىھ ھەدىستىمۇ، دوزاختا تاشنى قالىشى سۆزلىنىدۇ. كۆن ۋە ئايمۇ يېقىلغۇ قىلىنىپ تاشلىنىدۇ. مانا بۇ تاش كۆمۈر. تىرمىزى، ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن خاتىرلىگەن بىر ھەدىستە، دوزاختا **1000** يىل ئوت قالىسا، قىزىل بولىدى، يەنە **1000** يىل ئوت قالىسا، ئاقاردى، يەنە **1000** يىل ئوت قالىسا، قارايدى، ئۇ ھازىر تۇم قاراڭغۇ كېچىدەك دېگەن، بۇلار ئېنېرگىيە، ئىسسىقلىق، ئوتنىڭ گرادۇسلۇق ئۆزگىرىشى، يەنە بىر ھەدىستە، دۇنيا ئوتىنى، ئاشۇ ئوتتىن ئېلىپ چىقىپ بەرگەن دېگەن، قۇياشنى نۇر قىلدى، چىراغ قىلدى، نۇرنى سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردى دېگەن ئايەت كۆپ كېلىدۇ. مەسىلەن، سۈرە نەبەئ بار، سۈرە يۇنۇس، نۇھدا مانا بۇ نۇر، قۇياش ئېنېرگىيىسى، قۇياشتىن توك چىقىرىلىشلار، سۈرە نۇرنىڭ **35** ـ ئايىتىدە، زەيتۇن يېغىنى كۆيدۈرگەن، نۇر ئەھۋالى بار، قۇرئاننى نۇر، بىر سۈرىسىنى نۇر دەپ ئاتىغان، رەسۇلۇللاھمۇ قۇياشقا ئوخشىتىلغان، مانا بۇلار بۇ دىن، بۇ قۇرئان كىتاب، نۇردۇر، نۇرلارغا ئىشارەت.

21 ـ كۈن نۇرىنىڭ ئۆچۈشى، يۇلتۇزلار تۆكۈلۈشى، دېڭىز ئوت بولۇپ لاۋۇلدىشى، ئاسمان يېرىلىشى، تاغلار پارتىلىشى، قاتتىق يەر تەۋرەپ، تاشلار كۆيىشى، ھەر نەرسە ئەسلى ھالەتكە كېلىپ قېلىشى، ئاسماننىڭ گاز، تۈتۈن، تۇمان ماددىسى، نۇر ۋە زۇلمەت، ھاياتلىق، دېڭىز ئاستىدا يەنى ئوت بار دېيىلىشى، ئاسمان ـ زېمىننى بىر ـ بىرىدىن ئايرىشى، قاتارلىقلار، ئاشۇ تارتىش كۈچى، ئېنېرگىيە مەنبەسى، ۋاكىئۇم ھەقىقي بوشلۇق، ئۇنىڭ قاتتىلىقلىقى، قۇرئاندا شىدادا دەپ كېلىشى، سۇدىن ئوت چىقىرىشى، بۇ سۇ، ئېلېكتېر ئىستانسىسى ۋە سۇدىن ئۆزىدىنمۇ ئوت، ئېنېرگىيە چىقىرىش، فىزىكا، خېمىيە تەتقىقاتلىرىدۇر. تاغلارنىڭ ئېتىلغان يۇڭدەك بولۇشى، ئاقار يۇلتۇزلارنى سۆزلەش، جىنلارنى كۆيدۈرۈشلەر، تاغلارنى تاشلارنى كۆيدۈرۈش، نۇر تېزلىكى، لۇت قەۋمىگە تاش ياغدۇرۇشلار، ئاۋۋالقى تاش ئاتار قورالىلار، ئاندىن بومبىلار، ئاندىن قورالىلارغا ،پارتىلىتىشقا، قۇرئاندىكى زەررىچە، ئاتوم زەررىچىسىگە ئىشارەت قىلغان، ئەلۋەتتە، بىر تەپەككۇر قىلغۇچى، زېھنى ئوچۇق كىشىنىڭ مېڭىسىگە، بۇ خىياللار كېلىدۇ. ئىشارەت قىلىنىدۇ.

22 ـ سۈرە ئەنكەبۇت **20** ـ ئايەتتە، زېمىننى سەيرى قىلىپ كۆرۈڭلار، يەنى تەكشۈرۈڭلار، ئاللاھنىڭ مەخلۇقلىرىنى قانداق قىلىپ تۇنجى قېتىم ياراتقىنىغا قاراڭلار، ئاندىن ئاللاھ، ئىككىنچى قېتىم يەنە يارىتىدۇ، ئۇ ھەممىگە قادىر دېگەن.

بۇ ئايەتتە، زېمىننى، قۇرۇقلۇق، دېڭىز، ھاۋا تەۋەلىكىنى تەكشۈرۈشتە، مەخلۇقلارنىڭ تۇرقى يارىلىشى، ئاشكارا بولۇشى، ھاياتلىق، شۇنداقلا، ئايەت، سەيرە قىلىش، قاراشلارنى بۇيرۇيدۇ. بۇ ئىلىمنىڭ باشلىنىشى، ئاساس سېلىنىشى، بىئولوگىيە، گېئولوگىيە، جۇغراپىيىگە، ھايۋانلار، ئۆسۈملۈكلەر تەتقىقاتىنىڭ باشلىنىشىدۇر.

ئەنكە بۇت **19** ـ ئايەتتە، قاراپ باقمامدۇ؟ دەپ كايىپ، **20** ـ ئايەتتە رەسمى بۇيرۇق چىقىرىدۇ، بۇ، ئاللاھنىڭ بۇيرىشى، بۇ **1426** ـ يىل بۇرۇنلا بۇيرۇلغان ئىلىملاردۇر، كائىناتنىڭ كىتابىغا قۇرئان كىتابى، كائىنات ئايىتىگە قۇرئان ئايىتى، ئاللاھ، بۇرۇن كۆرسىتىپ بولغان، ئەمما، بىز يەنىلا ئارقىدا قېلىۋاتىمىز، ھازىرمۇ بولسا، بىر قاراپ قويۇڭلار، سەيرە قىلىڭلار.

23 ـ جانلىقلاردىن باشقا جانسىز نەرسىنىڭ سۆزلىشىگە مۇنۇ ئايەتلەر ئىشارەت قىلىدۇ، سۈرە فۇسسىلەت، **11** ـ ئايەتتە، ئاللاھ، ئاسماننى يارىتىشقا يۈزلەندى، ۋەھالەنكى، ئۇ گاز، تۇمان ھالەتتە ئىدى، ئاللاھ، ئاسمان ـ زېمىنغا سىلەر ئىختىيارى ياكى مەجبۇرى كېلىڭلار دېدى. ئاندىن ئاسمان ـ زېمىن، بىز ئۆز ئىختىيارىمىز بىلەن كەلدۇق دېدى، ئالىملار، بۇ مەجاز ئەمەس، يەنى ئاسمان ـ زېمىننىڭ ھەقىقي سۆزدۇر، دېگەن. قۇرتەبى ئۆز تەپسىرىدە، مۇنۇ ئايەتكە، ئاللاھ، ئاسمان ـ زېمىندا سۆز ياراتقان، ئۇلار ئاشۇ سۆز بىلەن ھەقىقي سۆزلەيدۇ، دېگەن، سۈرە دۇخاننىڭ، **29** ـ ئايىتىدە، ئاسمان ـ زېمىننىڭ يىغىسى سۆزلىنىدۇ، دېمەك، سۆز، يىغا، ھەممە شەيئىنىڭ سۆزلىشى، ئاشۇ كائىناتنىڭ بولۇپمۇ بۇ زېمىننىڭ سۆزلىشىنى، جانسىز نەرسىلەرنىڭ سۆزلىشىنى كۆرسىتىدۇ، شۇنداقلا، ئاۋاز دولقۇنى، رەڭلەردىكى ئۇزۇن ـ قىسقا دولقۇنلارغا،

سىگناللارغا ئىشارەت، ھەربىر تېلېفون ئارىسىدا ئاشۇ دولقۇن، ئاشۇ ئۇچۇر، زېمىن سۆزى، ۋاستە بولۇپ سۆزلەيدۇ. جانسىز نەرسىلەر، رادىئو ـ تېلېۋىزور، تېلېفون، كومپيۇتېرلار سۆزلىشىدۇ، شۇنداقلا، ھال تىلى بىلەن بويسۇنۇپ سۆزلىشىدۇ، ئاللاھ ھەممىگە قادىردۇر.

24 ـ مۆجىزىلەر شۇنداق كۆپكى، مەن تالالاپ بولالمىدىم، بەزىسىگە سەۋىيەم تۆۋەن كېلىپ قالدى، ھەربىر دۆلەتتە، مەخسۇس قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرىنى تېپىپ، كۇندە دېگىدەك ئىلان قىلىۋاتىدۇ، ھازىر بۇلار، **1000**دىن ئاشتى، سىلەر، تور بېتىدىن، فىلىملاردىن، كىتابلاردىن كۆرۈڭلار، مۆجىزىلەر تېمىسى مۇنداق:

1 ـ تارىخى مۆجىزىلەر، بۇ دېگىنى ئىككى خىل بولىدۇ بىرى، ئاي يېرىلىش، تائام كۆپىيىش، سۇلار كۆپىيىشتەك، يەنە بىرى، قۇرئان، ھەدىسنىڭ تارىخى مەسىلىلەرگە كۆرسەتكەن ئىشارەت مۆجىزىسىدۇر. مەسىلەن: ئاد، ھود ئەلەيھىسسالام، لۇت قەۋمىگە ئىشارەت قىلغان ئايەتتىكى قەدىمى شەھەرلەر، مېتئورىت تاشلار، قالدۇق ماترىيالار، ئېھرام قاتارلىقلار. جۇغراپىيە ئورۇنلىرى، رۇم زېمىنىدەك.

2 ـ ئىنسان جىسمىدىكى مەڭگۈلۈك مۆجىزىلەر

ماددى، مەنىۋى، روھى، جىسمى مۆجىزىلەر، كۆز، قۇلاق، يۈرەك، قان، سىزىم، تۆرەلمە، ئىسپېرما، نېرۋا، مېڭە، ئۇيقۇ، موسكۇل، سۆڭەك قاتارلىقلار.

3 ـ ئىسلام دىنىنىڭ تىبى داۋالاش، چېنىقىش، ھەرىكەت، دورا، ئۆسۈملۈك، پاھىشىدىن كەلگەن ئەيدىزدەك كېسەللەر، ھارام نەرسىلەردىكى زىيانلار، داۋاسى يوق قاتارلىقلار.

4 ـ سانلار، ھېساب، شىفىر ئىشارەتتىكى، قۇرئان، ھەدىس مۆجىزىلىرى، خۇددى يەتتە دېگەن سان، **19** دېگەن ساندەك.

5 ـ ھاشارەتتىكى مۆجىزىلەر، خۇددى ئۆمۈچۈك، چۈمۈلە، چىۋىن، پاشا، ھەسەل ھەرىلىرىدەك، ئىنسانلار بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغان، بايقاپ باقمىغان، مىكرۇپ ھۈجەيرىلەر زەررىدىن كىچىك مەخلۇقلاردەك

6 ـ ھايۋاناتلاردەك، مەسىلەن: تۆگە، زىراپە، توڭگۇز، قۇشلار، قۇندۇز ۋە باشقا مۆجىزىلەر ئىلھام مەسىلىلىرى.

7 ـ ئۆسۈملۈكتىكى مۆجىزىلەر، ھاياتلىق، باكتېرىيە ھۈجەيرىسى، گۆشخور ئۆسۈملۈك، دەرەخلەر، قايتا تىرىلىش مەسىلىلىرى بار.

8 ـ ئىسلام دىنىنىڭ، قانۇن ـ تۈزۈم، نىزام، ئەقىدە، ئىبادەت، ئەخلاق، شەرىئەت مەسىلىلىرىدىكى مۆجىزىلەر، ھارام ـ ھالال قىلىش قانۇنلىرى قاتارلىقلار.

9 ـ قۇرئان، ھەدىسنىڭ لۇغەت، سۆزلىكى، مۆجىزىسى، مەسىلەن: رۇم زېمىنىدىكى **ئەدنا** دېگەن سۆز، چوڭقۇر ئويمانلىق، ئەلەق دېگەن، زىگوت، قۇرۇت مەسىلىسى، بىئولوگىيە ئىلىملىرى، ئاتالغۇلار قاتارلىقلار.

10 ـ زېمىن توغرىسىدىكى يۇملاق، چۆرگىلەپ، ھەرىكەت قىلىش، تەۋرەش، يانار تاغ، تۆت پەسلى، ئوربىتىلار، تاغنىڭ قوزۇقى، قەۋەت سانى، شامال، بۇلۇت، يامغۇر، ئاتموسفېرا، تۆمۈر، ئىلىمېنت، ماددا، ئەركەك ـ چىشى مەسىلىسى، ئوت، توك، ئېنېرگىيە قاتارلىق مۆجىزىلەر.

11 ـ دېڭىزدا سۇلاردىكى سۇلارنىڭ ھاسىل بولۇشى ماددىسى ئوت كېتىشى توك چىقىشى تۇزلۇق بولۇشى، ئىچكى، تاشقى دولقۇن، سۇ ۋە ھاياتلىق، يامغۇر يېغىش، دېڭىز توسمىسى قاتارلىقلار.

12 ـ كائىنات، ئاسمان جىسىملىرى، پەلەك، ئوپۇقتىكى مۆجىزە، ئاسمان ماددىسى، گاز، ئوربىتىلار، يوللار، ئۆڭكۈر، سەييارە يۇلتۇز، ئىككى مەشرىق، مەغرىپ، قۇياش سىستېمىسى ھەرىكىتى، نۇر تېزلىكى، يۇلتۇز ئورۇنلىرى، ئاخىرقى پارتىلاشلار قاتارلىقلار.

13 ـ ھەرخىل تېمىدىكى مۆجىزىلەر، تەتقىقات جەريانىدىكى ئاللاھنىڭ قۇدرەتلىرى، ئاللاھدىن باشقىلار

قىلالمايدىغان سىرلىق ئىشلار، سوئاللار، جاۋابىنى بىر ئاللاھ بىلىش.

14 ـ قۇرئان، ھەدىسنىڭ پەلسەپە، ھېكمەت، قانۇن ـ تۈزۈم، پسىخىكا، سىياسەت، ئەخلاق، ئىددىيە مەسىلىلىرىدىكى مۆجىزىلىكى، غالىپ، ئۈستۈنلىكى.

15 ـ ئۆتمۈشتىكى غەيبتىن خەۋەر بېرىشى كەلگۈسى غەيبتىن خەۋەر بېرىشى، كائىنات ئۈستىدىن ھۆكۈم قىلىشلار توغرىسىدا.

16 ـ ئەقىدە، روھى، ئىددىيە، قىيامەت، جەننەت ـ دوزاخ نەزەرىيىسى، باشقا ئالەم، ئۈستۈن ئالەمدىن كەلگەن ئاتالغۇلار مۆجىزىسى، ئىككى ئالەم نەزەرىيىسى، مەڭگۈلۈك ئەزلى، ئەبەدى نەزەرىيىلەر، كىشىنى قايىل قىلىش، قەلبىنى خاتىرجەم قىلىش قاتارلىقلار.

ئاللاھنىڭ رىزىق تەڭشىشى، ئىگە بولۇشىنى، كېپىل بولۇشىنى، بەرگەن ۋەدىسىنىڭ راستلىقى، ئەمەل قىلىش، دۇئالار ئىجاۋىتى، سۈ تەلەپ قىلىش قاتارلىقلار. قاراپ بېقىش، تەكشۈرۈش قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ھەممىمىز تەك ئۆتەيلى، سىلەرگە تاپشۇردۇم، بۇ ئۇنىۋېرسال كىتاب، بارلىق ئىلىم پەنلەر تۈرلىرى سۆزلىنىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئەمەلىي تەتقىق قىلىپ، بىلىم، فىلىم بىلەن سۈرەتكىلا قارىماي ئەمەلىيەتكە قاراڭ. بۇ جەريانىدا مۇنداق مۆجىزىلەر ئاشكارا بولىدۇ. مەن بۇ كىتابنى بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمانىنى، ئېتىقادىنى كۈچەيتىدىغان، دىنسىز كاپىرلارنىڭ بارلىق ئىنسانلارنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشىگە زور تۈرتكە، يېتەكچى بولىدىغان، سەۋەب بولىدىغان، غايەت زور بىر مۆجىزە بىلەن ئاخىرلاشتۇرىمەن. مانا بۇ دوكتۇر، ئۇستاز، گېئولوگىيە پىرافىسورى، دوكتۇر زە غلولنەججارنىڭ جاپالىق تىرىشچانلىق، ئەمگەك مېۋىسى، دۇنيا مۇسۇلمانلىرىغا ئۈلگە، نەمۇنە، قاراڭ، مەن بۇ مۆجىزىنى **WWW.55A.NET** دېگەن تور بېتى ئادرىسى شۇ. مانا مۇشۇ تور بېتىدىن تاپتىم، سىزمۇ بىر كۆرۈپ قويۇڭ، سۈرەتلەرگە قاراڭ. مۆجىزە تەپسىلاتى مۇنداق:

ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، ئۆز قولى بىلەن ياراتقان، ياسىغان، سانائىتى پۇختا ھۈنىرى، قاراڭ. **30** مىليون يىللىق تارىخقا ئىگە تاشلارغا قاراڭ، سۈرەتتە بار، ئالىملار خۇسۇسەن دوكتۇر زەغلۇل، بۇ تاشلارنى ئىلغار مىكرۇسكوپ ئارقىلىق تەكشۈرۈپ، تاشلار ئىچىدە، كەبىنىڭ سۈرىتىنى بايقىغان، رۇشەن سۈرەت، رۇشەن مۆجىزە، **30** مىليون يىل بۇرۇنلا ھاسىل قىلىنغان، ئاللاھ تەرەپىدىن يارىتىلغان، تاش ئىچىدىكى كەبە كۆرۈنۈشى سۈرەتكە بىر قاراڭ. شۇنداقلا، تاش ئىچىدىكى ئاللاھ دېگەن سۆز، ئاللاھ دېگەن لەۋزىمۇ چىققان، بۇلارنى دوكتۇر زەغلۇل، گېئولوگىيە تەتقىقاتچى ئالىم بايقاپ، **2002** ـ يىلى، قەدىر كېچىسى، سۈنئى ھەمراھدا ئېلان قىلىنغان، مۇھەممە ئىسىملىك ئىنجىنىر، بۇ تور بېتىگە دوكتۇرنىڭ سۈرەت تەمىنلىشى بىلەن كىرگۈزگەن، **2005** ـ يىلى. تاشنىڭ تەبئىلىكى يەنى تەبئىلىكى **100** پىرسەنت، ئاللاھلا ياراتقاندۇر.

تاشنىڭ ئۆمرى، تارىخى **30** مىللىيون يىل بولغان، ئەلۋەتتە، بۇمۇ تەبئىلىككە دەلىل، بۇ تاش ھازىر، مەككىدە، بانكىدا بىخەتەر ساندۇقتا ساقلاقلىق، قاتتىق قوغداپ، مۇھاپىزەت قىلىنىدۇ، چۈنكى بۇ، ئۇچۇقلا، ئاللاھنىڭ قۇدرىتى، ئىسلام دىنى، قۇرئان، ھەدىس خالىسا، زاھىرى، كائىنات مۆجىزىسى، مانا بۇ، ئاللاھنىڭ مۆجىزە، ئالامەت كۆرىستىش ۋەدىسى، مانا بۇ، قاراڭلار، زېمىندا نېمە بار، قاراڭلار، سەيرە قىلىپ كۆرۈڭلار دېگەن ئايەتنىڭ مۆجىزىسى، سىرى، ئىلىم ـ پەن، تەرەققىيات نەتىجىسى، چۈنكى، بۇ مۆجىزە سۈرەتنى، تاش ئۆمرىنى ئېلېكتېرونلۇق مىكرۇسكوپدا بايقىغان، ھەممىسى، ئاللاھنىڭ ئىلھامى، رەھمىتى، قۇدرىتى، مۆجىزە، ئالامەت سىرلىرى. **WWW.55A.NET** مۇنۇ تور ئادرىسىدا، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ ئالەمەت مۆجىزىلىرى دېگەن تېمىدا، تىلى ئەرەب تىلى، شۇنداقلا ئالتە خىل تىلدا كۆرگىلى بولىدۇ.

بىز ئەمەلى سىناپ باقتۇق، ئەرەب، ئىنگلىز، فرانسۇس، ئىسپانىيە، ئىتالىيە، رۇس، گىرمان تىللىرىدا كۆرگىلى بولىدۇ. قايسى تىلنى بىلسىڭىز شۇ تىلدا كۆرۈڭ، بىز، ئەرەب تىلىدىن بايقىدۇق، **2006** ـ يىل **1** ـ ئاي، مانا مۇشۇنداق مۆجىزىلەر تا قىيامەت قۇرۇلغىچە، ھەتتا، قىيامەت قۇرۇلۇش جەريانىدىمۇ چىقىپ تۇرىدۇ. قۇرئان، ھەقكەن دېگۈچە ئاشكارىلىپ تۇرىدۇ. ئۇ تۈگەپ قالمايدۇ، سىزمۇ تىرىشىڭ، تەقۋا بولساق ئاللاھ ئىلھام قىلىدۇ، بىزمۇ تاپالايمىز، بىزگىمۇ ئۇچرايدۇ، مەقسەت، ئاللاھ ئاخىرەت، جەننەت، ئاللاھنىڭ دىدارى، جامالى، ئالى مەرتىۋە، ئېتىقاد، ئىمان، تەقۋالىق، ئىخلاس بىلەن چىن دىلدىن ئىبادەت قىلىش، شەك،

گۇماننى يوقىتىپ، شەيتاننى قوغلاپ، خالىس قەلبنى خاتىرجەم قىلىپ، ئىبادەت قىلىشتۇر.

مانا بۇنىڭدىن ئارتۇق مۆجىزە، ئالامەت، دەلىل ـ ئىسپات بولماس، دارۋىن ۋە دىنسىز كاپىر، مۇشرىك، يەھۇدى، ناسارالارغا رەددىيە بولماسمۇ؟!، قاراڭ. قايتا قاراڭ، مۆجىزىنى كۆرسىڭىز سەجدە قىلىڭ. ئاللاھ ھەممىمىزنى ھەق، توغرا يولغا، قۇرئان، ھەدىس بىلەن ھىدايەت قىلسۇن، جامالىنى بىزلەرگە ئاتا قىلسۇن، تەقۋادار مۇسۇلمان، مۆئمىنلەردىن قىلسۇن ئامىن!

بارلىق ھەمدۇ ـ سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھنىڭ رەھمەت پەزلى، محمد صلى الله عليه وسلم غا، ئائىلە ـ تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابە، تابىئىنلارغا، بارلىق مۇسۇلمانلارغا بولسۇن ئامىن. ئاللاھ ھەممىمىزگە جەننەت ۋە جامالىنى ئاتا قىلسۇن ئامىن!!! مېنىڭ بۇ كىتابنى تۈزۈش جەريانىمدا ماددى ۋە مەنىۋى جەھەتتىن ياردەم بەرگەن قېرىنداشلىرىمغا ئاللاھنىڭ رەھمىتى بولسۇن، ئامىن!!!!

محمد صلى الله عليه وسلم وعلى آله وصحبه أجمعين